

ДЖОН ГРИШАМ ВРЕМЕ ДА УБИВАШ

Част 1 от „Джейк Бриганс“

Превод от английски: Божидар Стойков, 1993

chitanka.info

*На Ръоне,
Жена с необикновена красота,
безгранично предана приятелка,
критичка с тънък усет,
любяща майка,
съвършена съпруга*

1

Били Рей Коб бе по-младият и по-дребният от двамата оскотели южняци. На двайсет и три се водеше вече ветеран от щатския затвор Парчман. Излежа там три години за притежаване на наркотици с цел продажба. Кльоцав и жилав, той оцеля в пандиза, тъй като винаги имаше подръка готов запас от дрога, която продаваше, а понякога и раздаваше на черните и на охраната, за да го пазят. Откакто беше навън — кажи-речи, година, — търговията му с наркотици продължи да процъфтява и Били Рей Коб се нареди сред заможните негодници в окръга Форд. Беше бизнесмен, имаше си помощници, ангажименти, сделки — абсолютно всичко, освен данъчни задължения. В представителството на „Форд“ в Клантън бе известен като последния клиент в най-новата история, платил в брой нов-новеничък пикап. Шестнайсет хилядарки тупна на масата за яркожълтата луксозна машина по поръчка с двойна предавка. Лъскавите хромови джанти и състезателните гуми с дълбоки грайфери се появиха след една успешна сделка. Флагчето на Конфедерацията, което се полюляваше на задното стъкло, Коб бе откраднал от пиян студент на някакъв университетски футболен мач в Оксфорд, щата Мисисипи. Пикапът бе най-свидното притежание на Били Рей. Сега той се бе разположил на сваления заден капак, пиеше бира, пушеше си дрогата и гледаше как приятелят му Уилард се възползва от реда си върху черното момиче.

Уилард беше с четири години по-голям и с десетина по-тъп. Обикновено минаваше за безобиден, никога не се забъркваше истински в неприятности и никога не се бе захващал истински за работа. Някой и друг случаен побой, после нощ в пандиза, но нищо особено, та да го сочат с пръст. Разправяше, че е дървосекач, но болките в гърба обикновено го държаха далеч от гората. Ударил си бе гръбнака, докато работеше на дълбоководна сонда някъде в Залива, и нефтената компания му изплати добро обезщетение, от което не остана и петак, след като бившата му съпруга го разкара. Припечелваше главно като помагаше по някой и друг час на Били Рей Коб, който не се

изсилваше в плащането, но пък бе щедър с наркотиците. От години Уилард за пръв път можеше да разчита на редовна дажба. А той имаше нужда от нея. Така я караше, откакто пострада с гърба.

Тя бе на десет години, дребничка за възрастта си. Лежеше на лакти, притиснати един към друг и омотани с жълто найлоново въже. Краката ѝ бяха разчекнати, десният вързан здраво за една дъбова фиданка, а левият — за изгнил, килнат кол от полусъборена ограда. Въжето се бе впило в глезените ѝ и кръвта се стичаше по стъпалата. Лицето ѝ бе разкъравено и отекло, едното око бе подуто и слепнало, а другото полуотворено, така че тя виждаше другия бял човек, седнал на пикапа. Не поглеждаше към тоя върху нея. Той дишаше тежко, обливаше се в пот и ругаеше. От него я болеше.

Когато свърши, той я зашлеви и се изсмя. Другият също се изсмя, после двамата се захиха и затъркаляха по тревата около пикапа като побъркани. Ревяха съвсем като луди. Тя се извърна и тихичко заплака, като се мъчеше да не издава никакъв звук. Преди това я бяха били, защото плачеше и викаше. Бяха я заплашили, че ще я убият, ако шукне.

Скоро на двамата им омръзна да се кикотят, та се метнаха на задния капак и Уилард се избърса с блузата на негърчето, просмукана от кръв и пот. Коб му подаде студена бира от хладилника и подхвърли нещо за влагата. Наблюдаваха я как хълца и издава странни, приглушени звуци, после пак утихва. Коб си бе изпил бирата наполовина, а и тя вече не беше студена. Прицели се в момичето. Кутията я улучи в корема, обля я с бяла пяна и се изтърколи в прахта, където се валяха и други, излезли от същия хладилник. Бяха изстреляли вече една дузина полупразни кутии по нея и се бяха хилили неистово. Уилард имаше затруднения с прицела, но Коб бе безпощадно точен. Не бяха от хората, дето ще прахосват бира, но по-тежките кутии удряха по-добре и те се забавляваха да гледат как пяната я облива.

Топлата бира се смесваше с потъмнялата кръв и се стичаше по лицето и врата в локвичка зад главата ѝ. Тя не помръдваше.

Уилард попита Коб дали не е умряла. Коб отвори нова бира и обясни, че не е умряла, защото черните не мрат от ритници, побой и изнасилване. Нужно е нещо много повече, нещо като нож, пушка или въже, за да се отърве човек от някоя сажда. И макар че той никога не е участвал в такова убийство, живял е сред сбирщина черни в пандиза и

им познава и кътните зъби. Те вечно се трепят, я с нож, я с някое друго оръжие. Ония, дето само някой ги поступва или изнасилва, никога не мрат. Виж, като натупат или изнасят някой бял, като нищо ще опъне петалата. Такова нещо обаче при негрите няма. Кратуните им са покорави значи. Уилард изглеждаше доволен от отговора.

Попита Коб какво смята да я прави сега, като вече са свършили с нея. Коб смукна от цигарата, прокара дима с бира и рече, че още не е свършил. Скочи от капака и се заклати през поляната към дървото, за което я бяха вързали. Изрева няколко псувни, за да я събуди, после ѝ плисна студена бира в лицето, хилейки се като луд.

Тя го проследи с поглед, докато обикаляше дървото от дясната ѝ страна, и продължи да го гледа, докато той заничаше между краката ѝ. Когато смъкна панталоните си, тя се извърна наляво, здраво стиснала очи. Пак я заболя от него.

Загледа се между дърветата и зърна нещо — един мъж тичаше през шубраците като обезумял. Позна татко си, който крещеше, сочеше към нея и бързаше да я спаси. Извика му, но той изчезна. Тя се унесе от изнемога.

Когато се събуди, единият от мъжете лежеше до колата, а другият — под близкото дърво. И двамата спяха. Ръцете и краката ѝ бяха вцепенени. Кръвта, бирата и урината се бяха смесили с праха под нея и се бяха превърнали в лепкава каша, която се спичаше по крехкото ѝ телце и пукаше, щом тя помръднеше. Да бягам, помисли си, но и при най-отчаяните усилия едва успя да шавне малко надясно. Краката ѝ бяха вързани толкова нависоко, че дупето ѝ почти не опираше на земята. Крайниците ѝ бяха съвсем безчувствени, изобщо не помръдваха.

Тя разрови с поглед гората за татко си и тихичко зашепна името му. Почака, почака, после отново се унесе.

Когато се събуди за втори път, те бяха станали. Дългият пристъпи към нея с малък нож в ръка. Сграбчи левия ѝ глезен и яростно започна да реже въжетото, докато то поддаде. После освободи десния ѝ крак и тя се сви като зародиш в утроба, с гръб към тях.

Коб праметна въжетото през здрав клон и направи примка с хлабав възел в единия му край. Сграбчи я, нахлузи примката около главата ѝ,

прекоси полянката с другия край в ръка и седна на задния капак, където Уилард пушеше нова цигара, ухилен до уши при мисълта за това, което Коб смяташе да направи. Коб опъна въжето, после злобно го задърпа и повлече крехкото голо телце през полянката. Остави го точно под клона. Тя се давеше и кашляше и той благосклонно отпусна въжето, за да ѝ подари още няколко минути живот. Завърза го на бронята на пикапа и си отвори нова бира.

Двамата седяха на капака, пиеха, пушеха и не откъсваха очи от нея. Бяха прекарали по-голямата част от деня на езерото при някакъв приятел на Коб с лодка, в компанията на няколко момичета, за които смятаха, че са лесни, но излезе, че не можеш и с пръст да ги пипнеш. Коб прояви щедрост с бирата и наркотиците, но момичетата не му отвърнаха със същото. Затормозени, двамата се вдигнаха от езерото и подкараха напосоки. Тъкмо тогава налетяха на момичето. Тя си вървеше по чакълестия път, понесла торба с покупки от бакалията, когато Уилард я тресна по тила с бирена кутия.

— Ще го направиш ли? — попита Уилард с кръвясал и изцъклен поглед.

Коб се поколеба.

— Не, ще оставя на тебе. Нали ти го измисли.

Уилард опъна от цигарата, изплю се и каза:

— Не съм измислял нищо аз. Ти си спец по убиване на черни. Направи си го.

Коб развърза въжето от бронята и го опъна. То се вряза в кората на клона и посипа стърготини от бряста около момиченцето, което сега ги наблюдаваше, цялото нащрек. Закашля се.

Изведнъж дочу нещо — приличаше на кола с развален ауспух. Двамата моментално се обърнаха и зашариха с очи по черния път, водещ до шосето малко по-нататък. Разпусуваха се и се разтичаха, единият затръшна капака, другият хукна към нея, но се препъна и се просна на земята. После я сграбчиха, ругаейки, измъкнаха примката от шията ѝ, повлякоха я към пикапа и я метнаха отзад в каросерията. Коб я зашлеви и я заплаши, че ще я убие, ако шавне или само гъкне. Каза още, че ще я заведе вкъщи, ако лежи тихо и прави това, което ѝ се нареди; иначе с нея е свършено. Затръшнаха вратите и подкараха бясно сред облак от прашилка. Тя си отиваше вкъщи. И се унесе.

Коб и Уилард помахаха на ревящия файърбърд, който мина покрай тях по тесния черен път. Уилард погледна дали малката отзад лежи ниско. Коб излезе на шосето и се понесе още по-бързо.

— Ами сега? — попита нервно Уилард.

— Не знам — отвърна нервно Коб. — Но трябва тутакси да измислим нещо, преди да е оплескала целия пикап. Погледни я само, навсякъде е омазала с кръв.

Уилард помисли за миг, докато пресушаваше една бира.

— Хайде да я хвърлим от някой мост — рече той гордо.

— Как ти хрумна! Страхотна идея! — Коб рязко удари спирачките. — Дай една бира — нареди той на Уилард, който се стовари тежко от пикапа и се запрепъва да донесе две бири от задната част.

— Изплескала е с кръв чак и хладилника — доложи той, когато запрашиха отново.

Гуен Хейли предчувстваше нещо ужасно. Обикновено изпращаше някое от трите момчета до магазина, но те бяха наказани от баща си и трябваше да плевят градината. Тоня и по-рано бе ходила дотам сама — магазинът бе само на миля и бе доказала, че може да се разчита на нея. Минаха обаче два часа и Гуен изпрати момчетата да потърсят сестричката си. Те решиха, че сигурно се е отбила у Паундъррови и си играе с многобройната им челяд. А може пък да е решила да иде на гости на най-добрата си приятелка Беси Пиърсън.

Мистър Бейтс каза, че е идвала в магазина и си е тръгнала преди час. Джарвис, средният брат, намери торбата с покупките край пътя.

Гуен се обади на съпруга си в хартиената фабрика, после натовари малкия Карл Лий в колата и започна да обикаля чакълестите пътища около магазина. Отидоха до старото ловджийско селище в плантацията на Греъм, за да проверят при една леля. Спряха в смесения магазин на Бродуей, който бе на миля от бакалницата на Бейтс, и група възрастни негри им казаха, че не са я виждали. Кръстосаха и чакълестите, и черните пътища около дома си в радиус от три квадратни мили.

* * *

Коб не успя да намери мост, по който да не са накацали негри с въдици. Приближиха се до няколко, но все попадаха на поне четирима-петима с широкополи сламени шапки и тръстикови прътове, а бреговете под тях бяха осеяни с други, наседали върху кофи. Бяха със същите сламени шапки и тръстикови прътове, неподвижни като сфинксове, освен когато се размърдваха от време на време, за да смачкат някоя муха или да шляпнат някой комар.

Коб се уплаши. Уилард се бе натряскал и дрогирал и не ставаше за нищо, та трябваше сам да се отърве от негърчето, и то така, че никога да не проговори. Уилард хъркаше, а Били Рей караше лудешки по чакълестите пътища, за да открие някой мост или брод над реката, дето да спре и да я изхвърли, без да го видят половин дузина негри със сламени шапки. Той надникна в огледалото и видя, че тя се мъчи да стане. Удари рязко спирачката и момичето се заби в кабината, точно под прозорчето. Уилард рикошира от таблото върху пода и продължи да похърква. Коб изруга яростно и двамата.

Сега езерото Чатула бе просто голяма и плитка, изкуствено създадена бара с дълъг цяла миля тревясал бент в единия ѝ край. Това езеро бе сбутано в далечния югозападен ъгъл на окръга Форд, но навлизаше и в окръга Ван Бурен. През пролетта се славеше като най-голямата водна площ в щата Мисисипи. Но в края на лятото дъждовете отдавна бяха само спомен, слънцето изсмукваше водата и езерото съхнеше. Необузданите му напролет води чезнеха, то се смалвяваше и от него оставаше само едно плитко корито, пълно с червеникавокафява мътилка. А иначе го подхранваха безброй ручей, вади, мочурляци и няколко потока, достатъчно внушителни, за да се назоват реки. Заради тях около езерото бяха построени множество мостове.

Жълтият пикап хвърчеше от мост на мост и отчаяно търсеше подходящо място да се освободи от нежеланата си пътничка. Коб бе отчаян. Спомни си друг един мост, тесен и дървен, над Фоги Крийк. Щом наближи, зърна негри с тръстикови прътове, затова сви в един страничен път и спря. Отвори задната врата, измъкна я навън и я запрати в рова, обрасъл с пълзящи растения.

* * *

Карл Лий Хейли не бързаше към къщи. Гуен лесно се паникьосваше и когато решише, че децата са отвлечени, обажданията ѝ във фабриката направо нямаха чет. Той запали колата, когато свърши работното време, и взе разстоянието за половин час. Тревогата го връхлетя, когато зави по чакълестата алея и видя полицейската кола до предната веранда. Останалите коли в двора бяха на роднините на Гуен, а имаше и една, която не бе виждал. От страничните ѝ стъкла стърчаха тръстикови прътове, а вътре седяха най-малко седмина със сламени шапки.

Къде са Тоня и момчетата?

Когато отвори предната врата, чу Гуен да плаче. В малката всекидневна отдясно се бяха скупчили хора, надвесени над дребно телце, положено върху кушетката. Детето бе покрито с мокри кърпи. Роднините плачеха. Той се запъти към тях, хлипанията секнаха и хората се отдръпнаха. Гуен остана сама до детето. Тя нежно галеше косите му. Той коленичи пред кушетката и докосна детското рамо. Заговори на дъщеря си и тя се опита да му се усмихне. Лицето ѝ представляваше кървава пихтия, набраздена от буци и рани. Очите бяха подути, притворени и кървяха. Взорът му се замъгли от сълзи, докато гледаше крехкото ѝ телце, цялото увито в кърпи и кървящо от глава до пети.

Карл Лий запита Гуен какво се е случило. Тя започна да се тресе и да ридеа и брат ѝ я отведе в кухнята. Карл Лий се изправи, обърна се към останалите и настоя да му кажат какво е станало.

Мълчание.

Попита трети път. Помощник-шерифът Уили Хейстингс, братовчед на Гуен, пристъпи напред и каза, че някакви хора ловели риба край Фоги Крийк, когато зърнали Тоня да лежи наред пътя. Тя им казала името на татко си и те я докарали вкъщи.

Хейстингс млъкна и заби поглед в краката си.

Карл Лий се вторачи в него и зачака. Останалите затаиха дъх и не откъсваха очи от пода.

— Какво се е случило, Уили? — ревна Карл Лий, втрещен в помощник-шерифа.

Извърнал Поглед към прозореца, Хейстингс бавно повтори онова, което Тоня бе разказала на майка си за белите мъже и техния пикап, за въжето и дърветата, за това как я е боляло, когато са се нахвърляли отгоре ѝ. Хейстингс млъкна, щом чу сирената на линейката.

Останалите се изнизаха скръбно през вратата и застанаха на верандата, откъдето наблюдаваха как санитарите свалят носилката и тръгват към къщата.

Всичко живо замръзна, когато предната врата се отвори и Карл Лий излезе с дъщеря си на ръце. Шепнеше ѝ нежно, а от брадичката му капеха едри сълзи. Той заобиколи линейката и се качи в нея. Санитарите затвориха вратата и внимателно поеха детето от обятията му.

2

Ози Уолс беше единственият черен шериф в щата Мисисипи. Имало бе и други напоследък, но в момента той бе единствен. Гордееше се много с това, защото белите в окръга Форд бяха седемдесет и четири процента, а останалите чернокожи шерифи се разпореждаха в много по-черни окръзи. От годините след Гражданската война в щата Мисисипи не бе избран черен шериф на бял окръг.

Ози бе израснал в окръг Форд и беше близък с повечето от чернокожите и с някои от белите му жители. След десегрегацията в началото на шейсетте години той завърши в първия смесен випуск на гимназията в Клантън. Искаше да играе футбол в близкия университет Оул Мис, но в отбора му имаше вече двама чернокожи. Затова блесна за кратко в Алкорн Стейт като защитник в отбора на Овните, но една контузия в коляното го върна в Клантън. Футболът му липсваше, но му доставяше удоволствие да бъде главен шериф особено по време на избори, когато получаваше повече бели гласове от другите бели кандидати. Белите хлапаци го обичаха, защото беше герой, футболна звезда, показвана по телевизията и снимана в списанията. Родителите им го уважаваха и гласуваха за него, защото бе желязно ченге, което не прави разлика между бели и черни негодници. Белите политици го подкрепяха, защото, откакто бе станал шериф, правосъдието нямаше работа в окръга Форд. Черните го обожаваха, защото бе Ози, един от тях самите.

Той пропусна вечерята и зачака в полицейското управление Хейстингс да докладва от дома на Хейли. Имаше съвсем конкретно подозрение. Били Рей Коб беше добре познат в канцеларията на шерифа. Ози знаеше, че продава наркотици, но не можеше да го спипа. Знаеше също, че Коб е подвластен на най-долни инстинкти.

Дежурният се свърза с помощник-шерифите, те се обадиха в полицейското и Ози се разпорежи да открият, но още да не арестуват Били Рей Коб. Помощниците му бяха дванайсет — деветима бели и

трима черни. Те пребродиха окръга да открият лъскав жълт пикап форд с флагче на Конфедерацията на задното стъкло.

Когато Хейстингс пристигна, двамата с шерифа тръгнаха за болницата. Както обикновено Хейстингс шофираше, а Ози даваше нареждания по радиостанцията. В чакалнята на втория етаж намериха целия род Хейли. Лели, чичовци, дядовци, баби, приятели и непознати се бяха скупчили в малката стая, а някои чакаха в тесния коридор. Шепот и тихи сълзи. Тоня беше в хирургията.

Карл Лий седеше на евтино канапе с найлонова тапицерия в един тъмен ъгъл, до него — Гуен, а до нея — момчетата. Втрещен в пода, той не забелязваше никого наоколо. Гуен бе положила глава на рамото му и плачеше тихо. Момчетата седяха вцепенени, с ръце върху коленете си, и току поглеждаха баща си, сякаш очакваха от него някоя утешителна дума.

Ози си проби път през групата, внимателно стискаше ръце, потупваше гърбове и шепнеше, че ще ги хване. Коленичи пред Карл Лий и Гуен.

— Как е тя? — попита.

Карл Лий не го забеляза. Гуен заплака на глас, а момчетата заподсмърчаха и забърсах сълзите си. Той потупа Гуен по коляното и се изправи. Един от братята изведе Ози и Хейстингс от стаята в коридора, настрана от семейството. Стисна ръката на Ози и му благодари, че е дошъл.

— Как е тя? — попита Ози.

— Не е добре. Прибраха я в хирургията и сигурно ще поостане доста там. Има счупени кости и много лошо сътресение на мозъка. Жестоко са я били. Има охлузвания от въже по врата, като че са искали да я бесят.

— Гаврили ли са се с нея? — попита шерифът, макар че беше сигурен в отговора.

— Да. Казала на майка си, че са се редували и много я боляло. Докторите потвърдиха.

— Как са Карл Лий и Гуен?

— Направо съсипани. Струва ми се, че са в шок. Карл Лий не е продумал, откакто е тук.

Ози го увери, че ще пипне двамата негодници, и то много скоро, и когато ги хване, ще ги затвори на сигурно място. Братът подметна да

ги вкарат в друг затвор — за тяхна безопасност.

На три мили извън Клантън Ози посочи една чакълеста алея и каза:

— Спри там.

Хейстингс сви от шосето и спря пред разнебитен фургон. Беше почти тъмно.

Ози извади палката си и заудря по предната врата.

— Отваряй, Бъмпъс!

Фургонът се разтресе и Бъмпъс хукна към банята, за да пусне в канала току-що запалена цигара с дрога.

— Отваряй, Бъмпъс! — заудря пак Ози. — Знам, че си тук. Отваряй или ще изкъртя вратата!

Бъмпъс открехна леко и Ози влезе.

— Слушай какво, Бъмпъс, всеки път, когато дойда тук, надушвам особена миризма и все чувам как пускаш водата в клозета. Хайде, обличай се. Имаме да вършим работа.

— Ка-каква?

— Ще ти обясня навън, където може да се диша. Обличай нещо и се размърдай.

— Ами ако не ща?

— Ако щеш. Утре ще се обадя на твоя гарант.

— Ей сегичка съм готов.

Ози се усмихна и се запъти към колата си. Боби Бъмпъс бе един от любимците му. След пускането му под гаранция от затвора преди две години той водеше сравнително порядъчен живот и само от време на време се изкушаваше да продаде набързо малко „трева“, за да припечели някой долар. Ози го дебнеше като ястреб и знаеше за тези далавери, а Бъмпъс пък знаеше, че Ози знае; затова обикновено с готовност услужваше на приятеля си, шерифът Ози Уолс. Планът бе да използват Бъмпъс, за да задържат Били Рей Коб за търговия с наркотици, но засега това щеше да се поотложи.

След няколко минути Бъмпъс се показва навън, като тъпчеше ризата в панталоните и си вдигаше ципа.

— Кого си тръгнал да търсиш? — попита той.

— Били Рей Коб.

— Лесна работа. Можеш да го намериш и без мен.

— Затваряй си устата и слушай. Смятаме, че днес следобед Коб се е забъркал в изнасилване. Двама бели са се гаврили с чернокожо момиченце и аз мисля, че Коб има пръст.

— Коб не е по тая част, шерифе. Той е по наркотиците, забрави ли?

— Затваряй си устата и слушай. Ще намериш Коб и ще останеш известно време с него. Преди пет минути са засекли пикапа му пред кръчмата на Хюи. Почерпи го една бира. Изкарайте един билиард, хвърлете зарове и каквото там ти мине през ума. Разбери какво е правил днес. С кого е бил. Къде е ходил. Ти го знаеш как обича да приказва, нали?

— Знам го.

— Обади се на дежурния, когато го намериш. Той ще ми предаде. Ще бъда наблизо до теб. Ясно?

— Дадено, шерифе. Лесна работа.

— Въпроси?

— Тъхъ. Нещо съм закъсал. Кой ще ми плати за това?

Ози му пъкна една двайсетачка в ръката и си тръгна.

Хейстингс подкара към заведението на Хюи, надолу покрай езерото.

— Сигурен ли си, че можеш да му се довериш? — попита Хейстингс.

— На кого?

— На тоя Бъмгъс.

— Разбира се, че мога. Откакто го пуснаха под гаранция, той доказва, че може да се разчита на него. Добро момче е, опитва се да върви в правия път през повечето време. Подкрепя местния шериф и ще направи всичко, което го помоля.

— Защо?

— Защото преди една година го хванах с десет унции марихуана. Беше навън от година, когато пипнах брат му с една унция и му казах, че ще го тикна в затвора за трийсет години. Започна да крещи и да прави сцени, цяла нощ ви в килията. На сутринта беше готов да говори. Каза, че доставчик му бил брат му Боби. Пуснах го да си върви и отидох при Боби. Почуках на вратата, отвътре се чу как пуска водата в клозета. Не дойде да отвори, затова избих вратата. Сварих го по

долни гащи в банята, опитваше се да отвинти поплавъка на клозета. Наоколо бе потънало Е марихуана. Не знам колко беше изсипал, но повечето се връщаше обратно, защото водата преливаше. Толкова го уплаших, че подмокри гащите.

— Шегуваш се.

— Никак. Беше се опикал целият. Незабравима гледка — вцепенил се насреща ми с мокри гащи, в едната ръка държи поплавъка, в другата — дрогата, а помещението плува във вода, върната от канала.

— Ти какво направи?

— Заплаших го, че ще го пречукам.

— А той какво направи?

— Разрева се. Като малко дете. Занарежда за майчето си, за пандиза и за какво ли не. Обеща, че няма да се издъни втори път.

— Ти арестува ли го?

— Не. Нямах сили да го направя. Но се държах много гадно с него и го заплаших още няколко пъти. Наложих му изпитателен срок там, на място, в собствената му баня. Оттогава е песен да се работи с него.

Минаха покрай заведението на Хюи и зърнаха пикапа на Коб на паркинга редом с десетина други коли и камионетки. Спряха на хълма зад черквата на чернокожите — оттам бардакът, или гнезденцето на Хюи, както му викаха гальовно редовните клиенти, се виждаше като на длан. Друга патрулна кола се скри зад дърветата отвъд шосето. След миг в паркинга влетя Бъмпъс. Удари спирачка, вдигна облак прах и се изравни на заден с Пикапа на Коб. Огледа се, после небрежно бутна вратата и влезе. След трийсет минути дежурният съобщи на Ози, че осведомителят е открил обекта, бял мъж в заведението на Хюи на шосе 305, близо до езерото. След няколко минути пристигнаха други две патрулни коли, прикриха се и зачакаха.

— Откъде си толкова сигурен, че е Коб? — попита Хейстингс.

— Не съм сигурен. Просто имам предчувствие. Момиченцето каза пикап с лъскави колела и огромни гуми.

— Ще се намерят две хиляди такива.

— Каза също, че е жълт, изглежда нов, а на задното стъкло има флаг.

— Като нищо има двеста такива.

— Може и да са по-малко. Но колцина са мръсниците като Били Рей Коб?

— Ами ако не е той?

— Той е.

— Ами ако не е?

— Много бързо ще разберем. Щом пийне, езикът му се развързва.

Цели два часа чакаха и наблюдаваха да пристигат и заминават какви ли не возила. Шофьори на камиони, дървосекачи, фабрични работници и селяни от фермите паркираха своите пикапи и джипове и наперено хлътваха вътре да обърнат по някоя и друга чашка, да поиграят бiliarд, да послушат музикантите, но главно да се поогледат за някоя достъпна хубавица. Някои излизаха и прескачаха до отсрещния салон на Ан, където оставаха само минути, и се връщаха при Хюи. Салонът на Ан и отвътре, и отвън бе по-тъмен, липсваха му шарените реклами за бира и музикантите, заради които местните люде толкова харесваха заведението на Хюи. Салонът на Ан беше известен с оборота си на наркотици, докато при Хюи имаше от всичко — музика, жени, веселие, автомати за покер, зарове, танци и маса побои. Една шумна караница преля през вратата и се изплиска на паркинга, където група побеснели грубияни се бяхтеха кой където свари, докато им се поизбистриха главите и се прибраха вътре при масата за зарове.

— Да се надяваме, че Бъмпъс не е бил сред тях — обади се шерифът.

Клозетите вътре бяха тесни и вонящи, та повечето от редовните клиенти приемаха за неизбежно да се облекчават между колите на паркинга. Това важеше с пълна сила най-вече за понеделниците, когато нощта на биреното намаление събираше измета на четири окръга и всяко возило, спряло на паркинга, се удостояваше поне с три опикавания. Най-малко веднъж седмично някой невинен пътник бе скандализиран от гледката на паркинга и Ози бе принуден да прибира тоз-онзи в ареста. Иначе той не закачаше мястото.

И двете заведения нарушаваха един куп закони. Въртяха комар, наркотици, контрабандно уиски, допускаха малолетни, отказваха да затварят навреме и какво ли не. Скоро след като го избраха за първи път за шериф, Ози допусна грешка, която бе плод на прибързаното обещание, дадено по време на предизборната кампания — затвори

всички бардаци в окръга. Ужасна грешка! Процентът на престъпленията скочи до небесата. Арестът се претърпя. Дела подир дела заляха съда. Отрепките се обединиха, нахлуха с фургони в Клантън и задръстиха площада пред съда. Огромна тълпа. Всяка нощ щурмуваха площада, пиеха, биеха се, танцуваха на подлудяващо висока музика, бълваха цинизми срещу ужасеното гражданство. Всяка сутрин по плочите не можеше да се стъпи от тенекиени кутии и бутилки. Ози затвори и бърлогите на чернокожите — за един месец кражбите с взлом, обирите и наръгванията с нож се утроиха. В една седмица станаха две убийства.

При това развитие на нещата най-накрая група местни свещеници се срещнаха тайно с Ози да го увещаят да разреши „ония места“. Той деликатно им припомни, че по време на кампанията те бяха настояли да ги затвори. Те си признаха, че са сгрешили, и настояха за вдигане на забраната. Да, да, разбира се, че ще има тяхната подкрепа на следващите избори. Ози омекна и животът в окръг Форд отново стана нормален.

Ози не бе очарован, че долните заведения в неговия окръг процъфтяват, но бе твърдо убеден, че онези от избирателите му, които зачитат законите, ще живеят много по-безопасно, ако „ония места“ са отворени.

В десет и половина дежурният се обади по радиото, че осведомителят е на телефона и иска да се види с шерифа. Ози обясни къде се намира и след минута видяха как Бъмпъс излиза и се клатушка към пикапа си. Изсвистяха гуми, разхвърча се чакъл и той се понесе към черквата.

— Пиян е — каза Хейстингс.

Хлапакът нахлу на паркинга при църквата и с вой и свистене закова на няколко стъпки от патрулната кола.

— Как е, шерифе? — изрева отвътре той.

Ози се приближи.

— Защо се забави толкова?

— Ти ми каза, че няма за къде да бързам.

— Все пак го намери преди два часа.

— Така си е, шерифе, но да си се пробвал някога да профукаш двайсет долара за бира по петдесет цента кутията?

— Да не си пиян?

— Кой, аз? Ами, само се позабавлявах малко. Да ти се намира друг дваисетак?

— Какво разбра?

— За кое?

— За Коб.

— Той си е там, вътре.

— Знам, че е вътре. Друго?

Бъмпъс спря да се хили и изви глава към кръчмата.

— Той си прави майтап с това, шерифе. Голям майтап. Разправя, че най-последно е намерил девствена негърка. Някой го попита на колко години е и той рече осем или девет. Всички изпокапаха от смях.

Хейстингс затвори очи и наведе глава. Ози стисна зъби и отвърна поглед.

— Какво друго каза?

— Много е фиркан. Утре нищо няма да помни. Разправя, че малката била бонбон.

— Кой е бил с него?

— Пийт Уилард.

— Той вътре ли е?

— Ъхъ, и двамата си правят голям майтап с това.

— Къде са точно?

— Отляво, до ротативките.

Ози се усмихна.

— Добре, Бъмпъс. Добре се представи. Хайде, изчезвай.

Хейстингс съобщи на дежурния двете имена. Той ги предаде на помощник-шерифа Луни, който бе паркирал на улицата пред дома на окръжния съдия Пърси Булард. Луни натисна звънеца и подаде на съдията две клетвени декларации и две заповеди за арестуване. Булард надраска нещо върху заповедите и ги върна на Луни, който благодари на почитаемия съдия и си тръгна. Дваисет минути след това Луни връчи заповедите на Ози зад черквата.

Точно в единаисет музикантите замлъкнаха наред мелодията, заровете изчезнаха, танцуващите замръзнаха, билиардните топки спряха да се търкалят и някой запали лампите. Всички очи проследиха как едрият шериф и хората му тежко прекосиха дансинга и се насочиха към ротативките. Коб, Уилард и двама други седяха в едно сепаре, а

масата бе отрупана с празни бирени кутии. Ози спря до масата и се ухили на Коб.

— Съжалявам, сър, но не приемаме черни — изтърси Коб и четиримата се запревиваха от смях. Ози продължи да се хили.

Когато поутихна, Ози се обади:

— Момчета, май добре се забавлявате, а? Нали така, Били Рей?

— Ами забавляваме се.

— Личи си. Не обичам да развалям такова настроение, но вие с мистър Уилард ще трябва да дойдете с мен.

— Къде? — попита Уилард.

— Да се поразходим с кола.

— Не мърдам оттука — заинати се Коб. При тези думи другите двама набързо се измъкнаха от сепарето и се смесиха с останалите посетители.

— Арестувани сте и двамата — каза Ози.

— Имаш ли заповед? — попита Коб.

Хейстингс извади заповедите и Ози ги хвърли върху бирените кутии.

— Ето ги. Хайде, вдигайте се.

Уилард отчаяно погледна Коб, който отпи от бирата и каза:

— Няма да вляза в пандиза.

Луни подаде на Ози най-дългата и черна палка, която някога се е мяркала в окръг Форд. Уилард се паникьоса. Ози я вдигна и я стовари по средата на масата — плисна бира, кутии и пяна се разхвърчаха на всички страни. Уилард скочи прав, притисна китките си една в друга и ги поднесе на Луни, който бе готов с белезниците. Издърпа го навън и го натикаха в колата.

Ози шляпна лявата си длан с палката и пак се ухили на Коб.

— Имаш право да не говориш. Всичко, което кажеш, ще бъде използвано срещу теб в съда. Имаш право на адвокат. Ако не можеш да си го позволиш, властите ще ти го осигурят. Въпроси?

— Тъхъ, колко е часът?

— Време е за пандиза, нерез.

— Да пукнеш дано, черна маймуно!

Ози го сграбчи за косата, надигна го от сепарето, наведе лицето му към пода. Заби коляно в гръбнака му, прокара палката под гърлото

му и задърпа нагоре, докато коляното му потъваше все по-дълбоко в гърба. Коб врещя, докато ларинксът му не изпука под палката.

Белезниците щракнаха и Ози го повлече за косата през дансинга, през вратата и по чакъла, после го натика на задната седалка до Уилард.

Вестта за изнасилването бързо се разчу. Още роднини и приятели се скупчиха в чакалнята и коридорите наоколо. Тоня напусна хирургията в състояние, определено като критично. Ози се срещна с брата на Гуен в коридора и му каза за арестите. Да, те са били, сигурен е.

3

Джейк Бриганс се претърколи през жена си, заклатушка се към тясната баня на няколко стъпки от леглото и заопипва в тъмното да намери дрънчащия будилник. Намери го там, където го бе оставил, и го смълча с един светкавичен и мощен удар. Беше пет и половина сутринта, сряда, петнайсети май.

Постоя за миг в тъмното, без дъх, сърцето му думкаше припряно, и се взираше във фосфоресциращите цифри на часовника — господи, колко го мразеше! Пронизващото му дрънчене се чуваше чак на улицата. Всяка сутрин Джейк изтръпваше от ужас, че ще му спре сърцето, когато това чудо се взривяваше. Много рядко, може би два пъти в годината, той успяваше да избута Карла от леглото с надеждата тя да го спре, преди отново да си легне. Повечето пъти обаче жена му не проявяваше никакво състрадание. Смяташе, че е лудост да се става по това време.

Часовникът стоеше на прозореца, така че Джейк трябваше да се поразмърда, за да го спре. А станеше ли веднъж, не си позволяваше да се намушка обратно под завивките. Едно от правилата му. Преди това будилникът стоеше върху нощното шкафче и звънецът му беше регулиран на по-тихо. Карла се пресягаше и го спираше, преди Джейк изобщо да го чуе. Тогава спеше до седем-осем и проваляше целия си ден. Не успяваше да се яви в кантората в седем, друго негово правило. Сега будилникът стоеше в банята и си вършеше работата.

Джейк отиде до мивката и наплиска лицето и косата си със студена вода. Запали лампата и дъхът му спря от ужас при образа в огледалото. Правата му кестенява коса стърчеше във всички посоки, освен това се бе отдръпнала назад поне два инча през нощта. Или пък челото му бе пораснало. Очите бяха мътни, подути, с бяло в ъгълчетата. Ръбът на одеялото бе оставил ярка червена ивица през цялата лява половина на лицето. Попипа я, после я разтри и се запита дали ще изчезне. Приглади назад перчема с дясната си ръка и се зае да изучава линията на скалпа си. Беше на трийсет и две и още нямаше бял

косъм, но проблемът не бе в цвета на косата. Проблемът бе в частичното оплешивяване, което Джейк бе наследил в пълна мяра и по двете линии на семейството си. Мечтаеше за гъста коса, която да избуява само на няколко пръста от веждите. Карла го успокояваше, че все още има доста коса. Но това нямаше да продължава дълго при бързината, с която оплешивяваше. Тя го убеждаваше също, че си е красив както винаги, и той й вярваше. Уверяваше го, че оттеглящата се назад линия на косата му придава по-зрял вид, което било особено важно за един млад адвокат. Вярваше и на това.

Какво обаче да сторят плешивите адвокати, които са вече старци, та дори и плешивите адвокати на средна възраст? Защо не може косата му да се върне, когато се сбръчка, бакенбардите му посивеят и започне да изглежда много зрял?

Джейк размишляваше над тези въпроси под душа. Къпеше се бързо, също така бързо се бръснеше и обличаше. В шест трябваше да бъде в Кафето — още едно правило. Запали лампата и започна да трака и блъска чекмеджета и вратички, само и само да събуди Карла. През лятото, когато тя не преподаваше в училището, това бе нещо като утринен ритуал. Хиляди пъти й бе обяснявал, че разполага с цял ден пред себе си да наваксва изгубения сън и че трябва да прекарват заедно тези първи ранни мигове. Тя изпъшкваше и се напъхваше още по-дълбоко под завивките. Вече облечен, Джейк скачаше на четири крака в леглото, целуваше я по ухото, надолу по шията и по цялото лице, докато накрая тя се обръщаше към него. Тогава той издърпваше завивките от леглото и се смееше, когато тя се свиваше на кълбо от студ и го молеше да й върне одеялата. Джейк ги стискаше и се любуваше на тъмните й, загорели и стройни, почти съвършени крака. Широката нощница, усукана около кръста й, изобщо не покриваше тялото й надолу и из главата му се щураха похотливи помисли.

Един-два пъти в месеца този ритуал излизаше извън контрол. Тя забравяше да протестира и отмятането на одеялата се извършваше съвместно. В такива утрини Джейк се събличаше мълниеносно и нарушаваше поне три от правилата си. Така бе зачената Хана.

Тази сутрин обаче не се получи. Той зави жена си, целуна я нежно и загаси лампата. Карла задиша равномерно и заспа.

Джейк отвори тихо вратата на Хана и коленичи до леглото й. Тя беше на четири години, единственото им дете и други нямаше да има.

Спеше, заобиколена от кукли и сламени животинчета. Той леко я целуна по бузата. Беше красива като майка си — нейно копие по външност и маниери. И двете имаха огромни синьо-сиви очи, които, ако се наложи, можеха моментално да се разплачат. Носеха тъмните си коси по един и същ начин — подстригваха се при една и съща фризьорка, по едно и също време. Дори се обличаха еднакво.

Джейк обожаваше двете жени в своя живот. Целуна втората за довиждане и отиде в кухнята да приготви кафе за Карла. На излизане пусна Макси, кучката от неустановена порода, в задния двор, където тя се облекчи и се разляя по котката на съседката мисис Пикъл.

Малцина щурмуваха утрото като Джейк Бриганс. Той пъргаво изтича до пощенската кутия, за да прибере сутрешните вестници и да ги остави на Карла. Беше тъмно, ясно и прохладно и се чувстваше как лятото бързо настъпва.

Джейк огледа нагоре и надолу тъмнеещата Адамс Стрийт, после се обърна и се захласна по собствения си дом. Две бяха къщите в окръг Форд, включени в Националния регистър на историческите обекти, и едната бе собственост на Джейк Бриганс. Въпреки астрономическата ипотека той се гордееше с нея. Викторианската сграда от деветнайсети век беше построена от пенсиониран бизнесмен от железниците, който починал на първата си Коледа в новия дом. В центъра на фасадата имаше огромен фронтон с красив гредоред над просторна веранда. От основата на фронтоната една неголяма изящна галерия от дърво елегантно се издаваше над верандата. Петте кръгли опорни колони бяха боядисани в бяло и сиво-синьо. И петте бяха покрити с резба в различни цветни мотиви — нарциси, ириси и слънчогледи. Балюстрадата между колоните бе изпълнена от пищни плетеници. Трите еркерна прозореца отгоре излизаха на малко балконче, а отляво на него една осмоъгълна кула със стъклописни прозорци се издигаше над фронтоната, увенчана на върха с метален шпил. Под кулата, вляво от верандата, се издаваше широка и елегантна тераса с декоративен парапет, която служеше и за навес на колите. Предните стени представляваха сложно съчетание от резба, кедрови шиндели, раковини, ребени люспи и миниатюрни купички.

Карла бе открила някакъв консултант художник в Ню Орлиънс и този вълшебник избра шест оригинални цвята — главно нюанси на синьото, а също и синкавозелено, прасковено и бяло. Боядисването

продължи два месеца и струваше пет хиляди долара на Джейк, без да се броят безкрайните часове, които двамата с Карла прекараха, увиснали по стълби, за да остъргват корнизите. И макар че той не се прехласваше по някои от цветовете, не смееше и дума да издума за ново боядисване.

Както всички викториански къщи, и тази бе възхитителна и уникална. Притежаваше неустоима, предизвикателна и пленителна красота, дължаща се на наивното ѝ, жизнерадостно и почти детинско излъчване. Карла пожела къщата още преди да се оженят и когато най-после собственикът ѝ от Мемфис умря и имението бе затворено, те го купиха на безценица, защото никой не го поиска. Пустееше от двайсет години. Взеха огромни заеми от две от трите банки в Клантън и изкараха следващите три години в непрестанен труд по своята забележителност. Сега хората минаваха оттук и правеха снимки.

Третата банка ипотекира колата на Джейк, единствения сааб в окръга. И то червен. Сега собственикът избърса росата от предното стъкло и отключи вратата. Макси все още лаеше и бе събудила цялата армия сойки, които живееха на кленовото дърво у мисис Пикъл. Те запяха и му пожелаха на добър час, а той им се усмихна и подсвирна в отговор. Излезе на Адамс Стрийт. Тръгна на изток и след две пресечки зави на юг по Джеферсън, която след други две преки свършваше на Вашингтон Стрийт. Джейк често се бе чудил защо всеки градец в Юга има своите улици Адамс, Джеферсън или Вашингтон, ала не и Линкълн или Грант. Вашингтон Стрийт се простираше на изток и на запад от северната страна на градския площад.

Тъй като Клантън бе административен център на окръга, той си имаше площад и както си му е редът — съдилище в центъра на този площад. Генерал Клантън грижливо бе замислил плана на града — площадът бе дълъг и широк, а моравата пред съда бе изцяло засенчена от масивни дъбове, засадени в прави редици, на равни разстояния един от друг. Съдебната палата на окръг Форд бе навлязла във второто си столетие; тя бе издигната, след като янките опожариха първата сграда. Новата предизвикателно гледаше на юг и сякаш казваше на ония от Севера, ако обичат, да я целунат отзад, сега и вовеки. Палатата беше стара и достолепна, с бели колони по цялата фасада и черни капаци по десетките прозорци. Оригиналната зидария от червени тухли отдавна бе боядисана в бяло и на всеки четири години младите скаути добавяха

дебел лъскав слой отгоре, изпълнявайки традиционното си лятно задължение. Няколко тиража облигации през годините дадоха възможност за нововъведения и обновления. Моравата наоколо бе чиста и грижливо подстригана. Бригада затворници се грижеше за коафюрата ѝ два пъти седмично.

В Клантън имаше три кафенета — две за бели и едно за черни; и трите се намираха на площада. Не беше нито противозаконно, нито необичайно бели да се хранят при Клод, заведението на чернокожите в западния край на площада. И за негрите бе съвсем безопасно да се отбият в Чайната на южния край или в Кафето на Вашингтон Стрийт. Те обаче не го правеха, откакто през седемдесетте години им позволиха да влизат във всички заведения. Джейк се отбиваше всеки петък при Клод да хапне печено на жарова. Така правеха повечето бели либерали в Клантън. Но шест утрини през седмицата той бе неизменно в Кафето.

Паркира колата пред кантората си на Вашингтон Стрийт и измина пеш разстоянието до Кафето. Там бяха отворили преди час и вътре бе претърпано. Сервитьорките подтичваха с канички кафе и закуски и бърбеха безспир с фермери, техници и помощник-шерифи — постоянните клиенти. Тук нямаша място хората, наричани „бели якички“. Те се събираха от другата страна на площада, в Чайната, когато утрото преваляше, и обсъждаха националната политика, тениса, голфа и фондовата борса. В Кафето говореха за местната политика, за футбол и лов на костур. Джейк бе сред малцината от прослойката на белите якички, които се допускаха в Кафето. Дочените ризи го обичаха и приемаха — повечето от тях в някакъв момент бяха прекривали прага на кантората му — кой за завещание, кой за нотариален акт, развод, юридическа защита или за някой от хилядите си всевъзможни проблеми. Поднасяха го, разказваха вицове за адвокати мошеници, но той имаше дебела кожа. По време на закуска го молеха да обясни постановленията на Върховния съд и други правни тънкости и той даваше безброй безплатни съвети. Джейк умееше да прескача подробностите и да обяснява същността на въпроса. Хората ценяха това. Невинаги бяха съгласни с него, но винаги получаваха честни отговори. Понякога спореха, но никога с лошо чувство.

Влезе в шест и му трябваша цели пет минути, за да поздрави всички, да стисне безброй ръце, да потупа дузина гърбове, пък и да

подхвърли някоя закачка на сервитьорките. Докато седне, любимката му Дел вече му поднасяше кафето и обичайната закуска от препечен хляб, желе и овесена каша. Тя го потупа по ръката, наричайки го сладур и съкровище, и както винаги го засипа с внимание. Не позволяваше на останалите много-много да се отпускат и ги кастреше, но с Джейк нещата бяха по-различни.

Тази сутрин закусваше на една маса с Тим Нънли, техник в клона на „Шевролет“, и двамата братя, Бил и Бърт Уест, които работеха във фабриката за обувки в северната част на града. Джейк капна три капки лютивя подправка върху овесената каша и ловко ги разбърка с резен масло. Намаза си препечената филийка с дебел слой домашно ягодово желе. Подготвил грижливо всичко, той отпи от кафето и се захвана със закуската. Хранеха се спокойно и обсъждаха как кълве рибата.

В сепарето до прозореца, на крачка от тях, трима помощник-шерифи разговаряха помежду си. Едрият, Маршъл Пратър, се обърна към Джейк и високо попита:

— Джейк, ти не защитава ли Били Рей Коб преди няколко години?

Заведението моментално онемя и всички очи се впериха в адвоката. Озадачен не от въпроса, а от реакцията на другите, Джейк преглътна и започна да рови паметта си за името.

— Били Рей Коб — повтори той гласно. — Какъв беше случаят?

— Наркотици — отвърна Пратър. — Хванахме го да ги продава преди четири години. Лежа в Парчман и излезе миналата година.

Джейк си спомни.

— Не бях аз. Беше си наел адвокат, струва ми се, от Мемфис.

Пратър сякаш остана доволен и се зае отново с палачинките си. Джейк изчака. Накрая попита:

— Защо? Този път какво е направил?

— Арестувахме го снощи за изнасилване.

— За изнасилване!

— Да, заедно с Пийт Уилард.

— Кого са изнасилили?

— Помниш ли оня негър Хейли, когото ти отърва от обвинение в убийство преди няколко години?

— Лестър Хейли. Естествено, че го помня.

— А познаваш ли брат му Карл Лий?

— Разбира се. Много добре го познавам. Познавам всички от рода Хейли. Бил съм адвокат на повечето.

— Ами неговото момиченце.

— Шегуваш се.

— Ни най-малко.

— Колко е голяма?

— На десет години.

Заведението се върна към обичайните си занимания, но апетитът на Джейк изчезна. Бъркаше кафето си и слушаше как разговорите скачат от риболова към японските коли и после пак към риболова. Когато братята Уест си тръгнаха, той се премести в сепарето на помощник-шерифите.

— Как е тя? — попита.

— Коя?

— Момичето на Хейли.

— Зле — отвърна Прагър. — В болницата е.

— Как се е случило?

— Не знаем подробности. Не е в състояние да говори много. Майка ѝ я изпратила до магазина. Живеят на Крафт Роуд зад бакалницата на Бейтс.

— Знам ги къде живеят.

— Натикали я някак в пикапа на Коб, замъкнали я в гората и я изнасилили.

— И двамата?

— По няколко пъти. Пребили са я най-жестоко. Толкова е зле, че някои от роднините ѝ не могат да я познаят.

Джейк тръсна глава.

— Но това е чудовищно!

— Прав си. Най-потресаващото нещо, за което съм чувал. Опитали се да я убият. Оставили я да умре.

— Кой я е намерил?

— Няколко чернокожи, ловели риба край Фоги Крик. Видели я да се гърчи посред пътя. Ръцете ѝ били вързани отзад. Едва прошепнала няколко думи — казала им кой е баща ѝ и те я откарали вкъщи.

— Как разбрахте, че е Били Рей Коб?

— Казала на майка си, че бил жълт пикап със знаме на Конфедерацията на задното стъкло. Това беше достатъчно за Ози. Сетил се още преди да я откарат в болницата.

Пратър внимаваше да не се разприказва. Харесваше Джейк, но той бе адвокат и се занимаваше с много криминални дела.

— Кой е Пийт Уилард?

— Приятел на Коб.

— Къде ги открихте?

— При Хюи.

— Не е трудно да се досети човек. — Джейк отпи от кафето и се замисли за Хана.

— Изроди, изроди, изроди — мърмореше Луни.

— Как е Карл Лий?

Пратър избърса сиропа от мустаците си.

— Не го познавам лично, но не съм чувал лоша дума за него. Всички са още в болницата. Струва ми се, че Ози прекара там цялата нощ. Близък е с тях, да де, той е близък с всички от техните. Хейстингс пък се пада роднина на момичето.

— Кога ще започне предварителното следствие?

— Булард го насрочи за един часа днес. Нали така беше, Луни?

Луни кимна.

— Споменава ли се нещо за гаранция?

— Още не. Булард ще изчака предварителното следствие. Ако тя умре, чака ги обвинение в предумишлено убийство, нали?

Джейк кимна.

— Не могат да бъдат пуснати под гаранция при углавно престъпление, нали, Джейк? — попита Луни.

— По принцип може, макар да не съм чувал за такова нещо. Знам, че Булард няма да определи гаранция при убийство, а и да го направи, те не могат да я осигурят.

— Ако тя не умре, колко ще им дадат? — попита Незбит, третият помощник-шериф.

И други се заслушаха в обясненията на Джейк.

— За изнасилване могат да получат доживотен затвор. Предполагам, че ще бъдат обвинени и за отвличане и тежка телесна повреда.

— Вече са обвинени.

— Тогава могат да получат по двайсет години за отвличането и двайсет години за тежка телесна повреда.

— Но колко действително ще излежат? — попита Луни.

Джейк се замисли за миг.

— Възможно е да бъдат пуснати условно под гаранция след тринайсет години. Седем за изнасилване, три за отвличане и три за тежка телесна повреда. При условие, че ги намерят за виновни по всички обвинения и им бъде дадена максимална присъда.

— А Коб? Той вече е съден.

— Да, но не се смята за рецидивист, ако няма две предишни присъди.

— Тринайсет години — повтори Луни, клатейки глава.

Джейк се загледа през прозореца. Площадът оживяваше, пикапи, натоварени с плодове и зеленчуци, спираха по уличката, която ограждаше моравата пред съдилището, а възрастни фермери с избелели работни дрехи акуратно подреждаха малки кошове с домати, краставици и тикви по задните и предните капаци на колите. Дини от Флорида се издигаха на купчини до прашните изтъркани гуми на колите и фермерите се запътваха към паметника на загиналите във Виетнам, сядаха на пейките, дъвчеха тютюн и дялкаха разни фигурки с ножове, докато разменяха последните клюки. Сигурно си говорят за изнасилването, помисли си Джейк. Съмна се и бе време за работа. Полицаяте приключиха със закуската, Джейк им пожела приятен ден и си тръгна. Прегърна Дел, плати и за миг си помисли да прескочи до вкъщи, за да провери как е Хана.

В седем без три минути той отключи кантората и запали лампата.

Карл Лий не можеше да заспи на дивана в чакалнята. Състоянието на Тоня бе тежко, но сравнително стабилно. Видяха я в полунощ, след като лекарят ги бе предупредил, че изглежда зле. Така беше. Гуен целуна малкото бинтовано личице, а Карл застана в долния край на леглото и притихна, смазан, неспособен за нищо, освен да се взира с празен поглед в дребното телце, заобиколено от апарати, маркучи и медицински сестри. После дадоха успокоително на Гуен и я заведеха в къщата на майка ѝ в Клантън. Момчетата си отидоха у дома с брата на Гуен.

Към един всички се разпръснаха, оставяйки Карл сам на дивана. В два Ози донесе кафе и понички и му разказа всичко, което знаеше за Коб и Уилард.

Кантората на Джейк представляваше двуетажна постройка в редицата от подобни къщи, които гледаха към сградата на съда в северната част на площада, точно до Кафето. Бе построена от семейство Уилбанк през деветдесетте години на миналия век, когато те буквално владееха окръга Форд. В тази сграда винаги бе имало член на семейството, който да практикува право — от деня на построяването ѝ до седемдесет и девета година, когато лишиха последния от адвокатските права. В съседната сграда на изток се помещаваше един застрахователен агент, когото Джейк бе дал под съд за скалъпен иск срещу Тим Нънли, техник в клона на „Шевролет“. От западната страна бе банката, ипотекирала колата му. Всички сгради на площада, без банките, бяха двуетажни и тухлени. Съседната също бе строена от семейство Уилбанк и бе само на два етажа, другата, на югоизточния ъгъл на площада, имаше три, а най-новата, на югозападния ъгъл — четири етажа.

Джейк работеше сам и така бе от седемдесет и девета, когато лишиха партньора му от адвокатски права. Харесваше му да работи по този начин, пък и в града нямаше друг достатъчно компетентен адвокат, който да му стане съдружник. Неколцината ги биваше, но повечето от тях работеха за юридическата фирма „Съливан“ в четириетажната банка. Джейк мразеше фирмата. Всеки адвокат я мразеше освен тези, които работеха в нея. Там бяха осем души, осем от най-надутите и арогантни мижитурки, които Джейк някога бе срещал. Двама бяха завършили в Харвард. Те работеха с едрите фермери, с банките, застрахователните компании, железниците — с всички, в които бяха парите. Останалите четиринайсет адвокати в окръга обираха трохите и защитаваха хората — живите, дишащите душици, повечето от които бяха все без пари. Тия четиринайсет бяха „адвокатите на улицата“, труженици от задния двор, които помагаша на изпадналите в беда. Джейк се гордееше, че е адвокат на улицата.

Кантората му бе огромна. Използваше едва пет от десетте стаи в сградата. Долу имаше приемна, просторна зала за срещи, кухня, малък

килер и помещение за ненужни вещи. Гореподобно беше големият му кабинет и друг, по-малък, който наричаше „бункера“. Там нямаше прозорци, телефони, нищо, което да разсейва. Три стаи горе и две долу не се използваха за нищо. Преди години ги населяваха служителите на могъщата фирма „Уилбанк“. Кабинетът на Джейк на втория етаж — истински кабинет — бе огромен, с масивен дървен таван и под от широки дъски, с огромна камина и три писалища — работно, друго по-малко, заседателно, в единия ъгъл и трето с объл сгъваем капак в другия ъгъл под портрета на Уилям Фокнър. Старинните дъбови мебели бяха там почти от век, както и книгите и лавиците, които покриваха едната стена. Изгледът към площада и съда бе впечатляващ и въздействието му се засилваше, когато се отвореха френските прозорци и човек излезеше на балкончето над уличката, водеща към Вашингтон Стрийт. Без съмнение Джейк имаше най-хубавата кантора в Клантън. Признаваха го дори най-върлите му врагове от „Съливан“.

За целия този разкош и простор Джейк плащаше четиристотин долара месечно на своя хазаин и бивш шеф Лусиен Уилбанк, който бе лишен от адвокатски права през седемдесет и девета.

Семейство Уилбанк бе управлявало окръга Форд десетилетия наред. Те бяха не само богати и горди хора, но и прочути с познанията си по земеделие, банково дело, политика и особено по право. Всички мъже от рода бяха адвокати, получили образованието си в най-елитни колежи. Създаваха банки, църкви, училища, неколцина бяха висши чиновници. Кантората „Уилбанк и Уилбанк“ бе най-моцната и влиятелна в Северен Мисисипи от много години насам.

След това се появи Лусиен. Единствен мъж от това поколение Уилбанк. Имаше сестра и няколко племенници, но от тях се очакваше единствено да се омъжат подходящо. Като дете на него възлагаха огромни надежди, но в трети клас вече бе ясно, че този Уилбанк щеше да бъде по-различен. Наследи адвокатската кантора през 1965 г., когато баща му и чичо му загинаха при самолетна катастрофа. Въпреки че бе минал четирийсет, едва няколко месеца преди тяхната смърт той успя да завърши право задочно. Изкара някак и изпита, с който придоби право да практикува. Пое кантората и клиентите започнаха да се топят. Едрите риби — застрахователните компании, банките и богатите фермери — всички напуснаха и се ориентираха към новоосновената фирма на Съливан. Съливан бе младши партньор при Уилбанк, преди

Лусиен да го уволни и изгони и преди той да напусне заедно с другите младши съдружници и с повечето клиенти. Един след друг Лусиен уволни и всички останали — помощници, секретари, чиновници, — всички освен Етъл Туиди, любимата секретарка на покойния му баща.

От години Етъл и Джон Уилбанк бяха много близки.

Всъщност тя имаше по-малък син, който много приличаше на Лусиен Бедното момче прекарваше повечето време по разни домове за бавноразвиващи се. Лусиен на шега говореше за него като за малоумния си брат. След самолетната катастрофа малоумният брат се появи в Клантън и заразправя наляво и надясно, че е незаконен син на Джон Уилбанк. Етъл се чувстваше унижена, но не бе в състояние да го възпре. В Клантън избухна скандал. В качеството си на юридически съветник на малоумния брат кантората на Съливан заведе иск за част от наследството. Лусиен побесня. В последвалото дело Лусиен ожесточено защитаваше своята чест, гордост и семейно име. Ожесточено защитаваше и бащиното наследство, на което двамата със сестра му бяха единствените наследници. На делото съдебните заседатели отбелязаха смайващата прилика между Лусиен и сина на Етъл, който бе няколко години по-млад. Стратегически настаняха малоумния брат точно до Лусиен. Адвокатите на Съливан го бяха инструктирали да ходи, да говори, да седи и изобщо да прави всичко като Лусиен. Дори го облякоха като него. Етъл и съпругът ѝ отрекоха момчето да има нещо общо със семейство Уилбанк, но съдът бе на друго мнение. Решиха, че е наследник на Джон Уилбанк и му отредиха една трета от имотите. Лусиен наруга съда и зашлеви бедното момче. Извлякоха го от съдебната зала, както крещеше истерично, и го тикнаха в затвора. Решението на съда бе анулирано и делото прекратено след обжалването, но Лусиен се страхуваше от нов иск, ако Етъл променеше някога становището си. Така мисис Туити остана в кантората „Уилбанк“.

Лусиен бе доволен, че фирмата се разпадна. Никога не бе имал намерение да се занимава с право като предните си. Искаше да бъде адвокат по криминални дела, а клиентелата на старата кантора включваше само корпорации и фирми. Искаше делата за изнасилвания, убийства, малтретиране на деца — отвратителните случаи, с които никой да не желал да се заеме. Мечтаеше да бъде адвокат, защитаващ гражданските права и свободи. От всичко Лусиен

жадуваше най-вече да бъде радикал, пламенен защитник в непопулярни дела и процеси, които приковават всеобщото внимание.

Пусна си брада, разведе се, отрече се от църквата си, продаде своя дял от кьнтри клуба, записа се в Националната асоциация за защита на цветнокожите и Американския съвет за граждански права, оттегли се от управителния съвет на банката — с една дума, стана бич за Клантън. Даде под съд училищата заради сегрегацията, губернатора — заради затвора, градската управа — защото отказваше да павира улиците в негърския квартал, банката — понеже нямаше чернокожи касиери, щата — заради смъртното наказание, фабриките — тъй като не признаваха профсъюзните сдружения. Води и спечели много криминални дела, и не само в окръга Форд. Името му се разчу и си създаде многобройна клиентела сред чернокожите, белите бедняци и няколко профсъюза в Северен Мисисипи. Паднаха му няколко доходни дела за телесна повреда и непредумишлено убийство. Получи много добри възнаграждения. Кантората, състояща се от него и Етъл, печелеше повече от всякога. Лусиен нямаше нужда от тези пари. Родил се бе в охолство и никога не мислеше за тях. Етъл водеше счетоводството.

Правото стана негов живот. Нямаше семейство и се превърна в работохолик. По петнайсет часа на ден, седем дена в седмицата Лусиен работеше със страстно настървение. Нямаше други интереси освен алкохола. В края на шейсетте години забеляза, че най-силно го влече марката „Джак Даниълс“. В началото на седемдесетте беше вече пияница, а когато през седемдесет и осма нае Джейк, беше се превърнал в закоравял алкохолик. Но никога не допускаше алкохолът да му пречи в работата; научи се едновременно да пие и да работи. Беше непрекъснато на градус и точно в това състояние бе опасен адвокат. Самонадеян и сприхав по природа, той ставаше направо страшен, когато пиеше. По време на дело се нахвърляше върху адвокатите на противниковата страна, нападаше съдията, ругаеше свидетелите, после се извиняваше на съдебните заседатели. Не почиташе никого и не можеше да бъде сплашен. Страхуваха се от него, защото бе в състояние да каже и направи всичко. Хората пристъпваха на пръсти около него. Той го знаеше и това му харесваше. Ставаше все по-ексцентричен. Колкото повече пиеше, толкова по-своенравно

постъпваше, след което хората започваха още повече да го одумват, а той — още повече да пие.

Между шейсет и шеста и седемдесет и осма година Лусиен нае и изгони единайсет помощници. Вземаше чернокожи, евреи, латиноамериканци и жени, но никой не успя да му угоди. В кантората бе тиранин, непрекъснато ругаеше и унижаваше младите адвокати. Някои напуснаха още на първия месец. Един изкара две години. Лудостта на Лусиен бе трудно поносима. Имаше достатъчно пари, за да си позволи да бъде ексцентричен. Помощниците му нямаха.

Нае Джейк през седемдесет и осма, току-що завършил право. Джейк беше от Карауей, градче с две хиляди и петстотин жители, на осемнайсет мили западно от Клантън. Беше с приличен вид, консервативен, пламенен презвитерианец с красива съпруга, която искаше деца. Лусиен го нае, за да провери доколко се поддава на поквара. Джейк прие службата с дълбоки съмнения, но нямаше друго място за работа близо до дома.

След една година Лусиен бе лишен от правото да упражнява професията си. Беше трагедия за малцината, които го обичаха. Малобройната синдикална организация в обувната фабрика на север от града обяви стачка. Лусиен бе основал този профсъюз и го представляваше. Фабриката започна да набира нови работници, за да подмени стачкуващите, и се стигна до насилие. Лусиен се появи пред стачния кордон, за да окуражава своите хора. Беше по-пиян от обикновено. Група стачкоизменници се опитаха да разсекат кордона и стана сбиване. Лусиен поведе щурма, беше арестуван и го затвориха. Градският съд го осъди за нападение, нанасяне на побой и нарушаване на обществения ред. Той обжалва и загуби, отново обжалва и отново загуби.

На Щатската асоциация на юристите от години ѝ бе омръзнало от Лусиен Уилбанк. Нямаше друг адвокат в щата, от когото да се бяха оплаквали повече. Прибягвали бяха до неофициално мъмрене, официално мъмрене, временно лишаване от права, но всичко бе напразно. Комисията по жалбите и Дисциплинарната комисия реагираха светкавично. Той бе лишен от адвокатски права за скандално поведение и бе заличен от списъците на адвокатурата. Обжалва и загуби, отново обжалва и отново загуби.

Беше напълно разсипан. Джейк се намираше в кабинета му, големия кабинет на втория етаж, когато се обади от Джаксън, че Върховният съд е потвърдил отменянето на правата му. Лусиен затвори телефона и тръгна към френските прозорци с изглед към площада. Джейк внимателно го наблюдаваше, очаквайки да избухне. Лусиен обаче не продума. Заслиза бавно по стълбата, спря се и погледна Етъл, която плачеше, после Джейк. Отвори вратата и рече:

— Грижи се за кантората. Ще се видим по-нататък.

Двамата хукнаха към прозореца и го видяха да префучава през площада с раздрънканото си старо порше. Няколко месеца нямаше ни вест, ни кост от него. Джейк работеше упорито върху делата на Лусиен, а Етъл поддържаше реда. Някои от делата бяха приключени, някои прехвърлени на други адвокати, а други стигнаха до съдебната зала.

Минаха шест месеца. Една вечер Джейк се върна в кантората след напрегнат ден в съда и завари Лусиен заспал на персийския килим в големия кабинет.

— Лусиен! Какво ти е?

Лусиен скочи и седна в голямото кожено кресло зад писалището. Беше трезвен, загорял, отпочинал.

— Джейк, момчето ми, как си? — попита той сърдечно.

— Добре, много добре. Къде беше?

— На Каймановите острови.

— И какво прави там?

— Пих ром, търкалях се по плажа, гоних тамошните малки хубавици.

— Звучи страхотно. И защо си тръгна?

— Взе да ми доскучава.

Джейк седна от другата страна на писалището.

— Радвам се да те видя, Лусиен.

— И аз се радвам, Джейк. Как са работите тук?

— Изтощително е. Но мисля, че всичко е наред.

— Оправи ли Медли?

— Да. Платиха му осемдесет хиляди.

— Чудесно. Той остана ли доволен?

— Да, струва ми се.

— Кругър осъди ли го?

Джейк заби поглед в пода.

— Не, той нае Фредрикс. Мисля, че делото ще се гледа другия месец.

— Трябваше да говоря с него, преди да замина.

— Но той е виновен, нали?

— Да, дебело е загазил. Няма значение кой ще го защитава. Повечето обвиняеми са виновни. Запомни го. — Лусиен отиде до френските прозорци и се загледа в съдебната палата насреща.

— Джейк, какви са ти плановете?

— Бих искал да остана тук. А твоите?

— Ти си добър човек, Джейк, и аз искам да останеш. За себе си не мога да кажа нищо. Мислех да се преместя на Карибските острови, но няма да го направя. Хубаво място за кратко, но състарява. Нямам никакви планове. Може да попътувам. Да похарча някой долар. Имам доста, знаеш.

Джейк се съгласи. Лусиен се обърна и разпери ръце.

— Джейк, искам да приемеш всичко това. Искам да останеш тук и да докажеш, че кантората продължава да работи. Премести се в този кабинет, заеми това писалище, което дядо ми е донесъл от Вирджиния след Гражданската война. Задръж картотеките, делата, клиентите, книгите, всичко.

— Много си щедър, Лусиен.

— Повечето от клиентите ще си отидат. Това да не те засяга — един ден ти ще бъдеш голям адвокат. Но ще има и такива, които ще останат.

Джейк и не искаше по-голямата част от тях.

— А наемът?

— Ще ми плащаш толкова, колкото можеш да си позволиш. Отначало парите няма да ти стигат доникъде, но ще се оправяш. Аз нямам нужда от пари, а ти имаш.

— Много си мил.

— Аз съм наистина чудесно момче. — И двамата се засмяха неловко.

Джейк стана сериозен.

— А Етъл?

— Както ти си решиш. Тя е добра секретарка и през ръцете ѝ са минали много повече дела, отколкото ти някога ще получиш. Знаем, че

не ти харесва, но трудно ще намериш като нея. Изгони я, ако искаш. Не ме е грижа.

Лусиен тръгна към вратата.

— Обади се, ако имаш нужда от нещо. Аз ще бъда тук. Искам да се преместиш в този кабинет. Бил е на баща ми и на дядо ми. Натъпчи боклуците ми в кашони, ще си ги прибера по-нататък.

Коб и Уилард се събудиха с пулсиращи глави и кръвясали, отекли очи. Ози им крещеше нещо. Бяха сами в една малка килия. Вдясно бе килията, където събираха щатските затворници, преди да ги прехвърлят в Парчман. Дузина черни се бяха навалили върху решетките и наблюдаваха двете бели момчета, които търкаха очи да се събудят. Отляво имаше втора по-малка килия, също пълна с чернокожи.

— Ставайте — крещеше Ози, — и без шум, че ще ви натикам при другите.

* * *

Спокойната част на деня за Джейк бе от седем до осем и трийсет, когато пристигаше Етъл. Той много ревниво пазеше за себе си този час и половина. Заклучваше предната врата, не вдигаше телефона и отказваше всякакви срещи. Планираше деня си до минутата. До осем и трийсет записваше на диктофона си достатъчно задачи за Етъл, които да я държат ангажирана до обяд, без да има възможност да отвори уста. В девет той бе или в съда, или приемаше клиенти. До единайсет не говореше по телефона, след това методично отговаряше на записаните съобщения от сутринта — на всички, без изключение. Никога не отлагаше отговор на телефонно съобщение — друго правило. Работеше систематично и ефикасно и пропилените минути се брояха на пръсти. Тези навици не бяха наследени от Лусиен.

В осем и трийсет както обикновено Етъл шумно нахлу долу. Свари кафе и отвори пощата, както бе правила през последните четирийсет и една години. Беше на шейсет и четири, но изглеждаше на петдесет. Закръглена, но не дебела, добре поддържана, но не

привлекателна. Шумно излапа една мазна наденица и хлебче, донесени от къщи, и се задълбочи в пощата на Джейк.

Той чу гласове. Етъл говореше с друга жена. Погледна програмата си за деня — до десет беше празно.

— Добро утро, мистър Бриганс — прозвуча Етъл по вътрешната линия.

— Добро да е, Етъл. — Тя предпочиташе да я наричат мисис Туити. Лусиен и всички останали я наричаха така. Откакто я беше назначил малко след лишаването на Уилбанкс от права обаче, Джейк я наричаше Етъл.

— Една госпожа иска да ви види.

— Няма определена среща.

— Да, сър, знам.

— Дай ѝ час за утре сутринта след десет и половина. Сега съм зает.

— Да, сър, но тя казва, че е спешно.

— Коя е тя? — сряза я той. Винаги беше спешно, когато пристигаха изневиделица, сякаш се отбиваха в погребално бюро или в обществена пералня. Сигурно някой неотложен въпрос по завещанието на вуйчото или за дело, насрочено след три месеца.

— Казва се мисис Уилард — отговори Етъл.

— Първото име?

— Ърнестин Уилард. Не я познавате, но синът ѝ е в затвора.

Джейк спазваше графика си за срещи стриктно, но с непредвидените посетители въпросът стоеше по-различно. Етъл или ги отклоняваше, или ги записваше за следващите дни. Мистър Бриганс е много зает, обясняваше тя, но може да ви приеме вдругиден. Това правеше впечатление.

— Кажй ѝ, че не мога да поема нов случай.

— Но тя настоява, че трябва да намери адвокат. В един часа синът ѝ щял да се явява на предварителен разпит в съда.

— Кажй ѝ да потърси Дру Джак Тиндейл, обществения защитник. Той е добър и е свободен.

Етъл предаде думите му.

— Но, мистър Бриганс, тя иска да наеме вас. Някой ѝ казал, че сте най-добрият адвокат в щата по криминални дела. — В гласа на Етъл прозвучаха весели нотки.

— Кажи й, че е вярно, но не мога да поема случая.

Ози сложи белезници на Уилард и го поведе по коридора към своята канцелария в предната част на ареста, който беше и затвор за по-леки присъди. Свали му белезниците и го накара да седне на един дървен стол в средата на тясната стая. Ози седна на големия стол от другата страна на бюрото и се загледа в обвиняемия.

— Уилард, това тук е лейтенант Грифин от пътната полиция на щата Мисисипи. До него е детектив Рейди от моята служба, а това са помощник-шерифите Луни и Пратър, с които се срещнахте миналата нощ, но се съмнявам, че ги помните. Аз съм шериф Уолс.

Погледът на Уилард ужасено скачаше от човек на човек. Беше заобиколен от всички страни. Вратата бе затворена. Два касетофона бяха поставени един до друг върху бюрото на шерифа.

— Ще ти зададем няколко въпроса. Нещо да кажеш?

— Ами нищо.

— Преди да започнем, искам да съм сигурен, че знаеш правата си. Преди всичко имаш право да не отговаряш. Ясно?

— Ъхъ.

— Не си задължен да говориш, щом не искаш, но ако решиш да го направиш, всичко, което кажеш, може и ще бъде използвано срещу теб в съда. Ясно?

— Ъхъ.

— Можеш ли да четеш и да пишеш?

— Мога.

— Добре, прочети тогава това и го подпиши. Тук се казва, че си запознат с правата си.

Уилард подписа. Ози натисна червеното копче на единия от касетофоните.

— Ясно ли ти е, че този касетофон е включен?

— Ъхъ.

— И че днес е сряда, петнайсети май, осем и четирийсет и три сутринта?

— Щом казвате.

— Как ти е цялото име?

— Джеймс Луис Уилард.

- А как ти викат?
- Пийт. Пийт Уилард.
- Адрес?
- Шосе шест, кутия четиринайсет, Лейк Вилидж, Мисисипи.
- Коя улица?
- Бетел Роуд.
- С кого живееш?
- С мама, Ърнестин Уилард. Разведен съм.
- Познаваш ли Били Рей Коб?

Уилард се поколеба и се загледа в краката си. Обувките му бяха останали в килията. Белите му чорапи бяха мръсни и двата големи пръста стърчаха навън. Безопасен въпрос, помисли си той.

- Да, знам го.
  - Беше ли вчера с него?
  - Тъхъ.
  - Къде ходихте?
  - На езерото.
  - Кога си тръгнахте?
  - Към три.
  - Каква кола кара?
  - Не съм карал.
  - С какво превозно средство се придвижихте?
- Колебание. Отново насочи внимание към палците си.
- Май няма да говоря.

Ози натисна друго копче и магнитофонът спря. Гласът му излезе някъде издълбоко, когато се обърна към Уилард.

- Бил ли си някога в Парчман?
- Уилард поклати глава.
- Знаеш ли колко черни има в Парчман?
- Уилард поклати глава.
- Към пет хиляди. А знаеш ли колко бели момчета има там?
  - Не.
  - Към хиляда.

Уилард отпусна глава на гърдите си. Ози го остави да си помисли малко, после намигна на лейтенант Грифин.

— Случайно да си представяш какво ще направят ония негри на едно бяло момче, дето е изнасилило черно момиченце?

Никакъв ответ.

— Лейтенант Грифин, обяснете на мистър Уилард какво ги чака белите момчета в Парчман.

Грифин се приближи до бюрото на Ози и седна на ръба. Погледна надолу към Уилард.

— Преди около пет години един млад бял мъж в окръг Хелина, по-нататък, в делтата, изнасилвил черно момиче. Била на дванайсет години. Чакали го, когато пристигнал в Парчман. Знаели, че пристига. Първата нощ около трийсет черни го вързали върху един бидон от петдесет и пет галона и се изредили върху него. Охраната гледала и се смеела. Няма милост за изнасилваните. Три месеца всяка нощ му се изреждали, а накрая го убили. Намерили го кастриран, натъпкан в бидона.

Уилард се сви, после отметна глава назад и задиша тежко, с поглед към тавана.

— Виж какво, Пийт — рече Ози. — Нас не ни е до теб. Трябва ни Коб. Дебна го това момче, откакто е излязъл от Парчман. Много съм му набрал. Ако ни помогнеш да го уличим, аз пък ще се опитам да помогна на теб, доколкото мога. Нищо не ти обещавам, но двамата с прокурора плътно работим заедно. Помогни ми да го тикна в ареста Коб и аз ще ти помогна пред прокурора. Просто ни разкажи какво се случи.

— Искам адвокат — рече Уилард.

Ози отпусна глава и изпъшка.

— Какво ще ти помогне адвокатът бе, Пийт? Ще спре негрите да не ти се покачат ли? Аз се опитвам да ти помогна, а ти ми се правиш на умник.

— Синко, по-добре послушай шерифа. Той се мъчи да ти спаси живота — рече услужливо Грифин.

— Имаш изгледи да се откачиш само с няколко години в нашия затвор — добави Рейди.

— По-безопасно е от Парчман — включи се и Пратър.

— Избирай, Пийт — отсече Ози. — Да ти видят сметката в Парчман или да полежиш тук. Дори може да помисля дали после да не те минем за благонадежден, ако се държиш както трябва.

Уилард обори глава и взе да трие слепоочията си.

— Добре, добре.

Ози натисна червения бутон.

— Къде намерихте момичето?

— На един черен път.

— Къде е този път?

— Не знам. Бях фиркан.

— Къде я заведохте?

— Не знам.

— Само двамата с Коб ли бяхте?

— Да.

— Кой я изнасили?

— И двамата. Били Рей я мина пръв.

— Колко пъти?

— Не помня. Пушех трева и пиех.

— И двамата ли я изнасилихте?

— Да.

— Къде я захвърлихте?

— Не помня. Да пукна, ако помня.

Ози натисна друго копче.

— Ще напишем това на машина и ще ти го дадем да го подпишеш.

Уилард поклати глава.

— Само да не кажете на Били Рей.

— Няма — обеща шерифът.

4

Пърси Булард нервно се въртеше в коженото кресло зад грамадното очукано дъбово писалище в съдийската стая зад съдебната зала, претъпкана с народ. Чакаха да чуят нещо повече за изнасилването. В съседната стаичка адвокатите се събраха около автомата за кафе и разнищваха случая.

Черната тога на Булард висеше в един ъгъл до прозореца, който гледаше на север към Вашингтон Стрийт. Маратонките трийсет и девети номер на краката му едва докосваха пода. Беше дребен и нервен човек и се измъчваше както от предварителното изслушване на страните, така и от обичайния разпит на свидетели. Макар и прекарал тринайсет години в съда, все още не бе способен да се владее. За щастие не се налагаше да се заема с големи дела; те оставаха за съдията от Районния съд. Булард бе само съдия на окръга и с това бе достигнал върха на възможностите си.

Мистър Пейт, старият разсилен на съда, почука на вратата.

— Влез — извика Булард.

— Добър ден, господин съдия.

— Колко черни дойдоха? — рязко попита Булард.

— Половината зала.

— Значи сто човека! Толкова не идват и на дело за убийство.

Какво искат?

Мистър Пейт вдигна безпомощно рамене.

Сигурно си мислят, че днес ще съдим двете момчета.

— Мисля, че просто са обезпокоени — каза меко мистър Пейт.

— От какво са обезпокоени? Да не би да съм ги пуснал на свобода ония двамата? Това е само предварително изслушване на страните. — Той замълча и отправи поглед през прозореца. — Семейството там ли е?

— Май да. Познавам неколцина, но родителите не ги зная.

— Как е охраната?

— Шерифът доведе всичките си помощници и целия си резерв. Проверяваме хората на входа.

— Намерихте ли нещо?

— Не, сър.

— Къде са момчетата?

— При шерифа. Всеки момент ще пристигнат.

Съдията изглеждаше удовлетворен. Мистър Пейт сложи на писалището бележка, написана на ръка.

— Това какво е?

Мистър Пейт пое дълбоко дъх.

— Молба от екип на телевизията в Мемфис да снима разпита.

— Какво! — Лицето на Булард стана алено и той яростно се завъртя в стола на винт. — Камери! — кресна той. — В моята съдебна зала! — Накъса бележката и запрати парчетата по посока на кошчето за отпадъци. — Къде са?

— В ротондата.

— Да се измитат от сградата!

Мистър Пейт бързо излезе.

Карл Лий седеше на предпоследния ред, заобиколен от десетки роднини и приятели, изпълнили тапицираните пейки в дясната страна на залата. Пейките в лявата част бяха празни. Наоколо кръжаха помощник-шерифите, въоръжени, нащрек, и нервно наблюдаваха групата чернокожи, особено Карл Лий, който седеше превит, с ръце на коленете, забил празен поглед в пода.

Джейк погледна през прозореца към площада и гърба на съдебната палата, обърната на юг. Един часът. Пропусна обедата както обикновено, нямаше работа навън, но се нуждаеше от малко чист въздух. Цял ден не бе излизал от кантората си и макар да нямаше желание да слуша подробности по престъплението, не можеше да пропусне предварителното изслушване на страните. Съдебната зала сигурно бе претъпкана, защото на площада нямаше ни едно свободно място за паркиране. Група репортери и фотографи чакаха неспокойно при дървената врата отзад, откъдето щяха да въведат Коб и Уилард.

Затворът бе на две преки южно от площада, край шосето. Ози подкара колата, Коб и Уилард бяха на задната седалка. Охранявано от една патрулна кола отпред и една отзад, шествието сви от Вашингтон Стрийт по късата алея, която водеше към сградата на съда. Шестима

полицаи преведоха арестантите покрай репортерите, влязоха вътре и се качиха по задното стълбище в малката стаичка до съдебната зала.

Джейк грабна сакото си, отмина Етъл и хукна през улицата. Изтича по задното стълбище, по коридорчето покрай стаята на съдебните заседатели и влезе в залата през една странична врата точно когато мистър Пейт водеше почитаемия съдия към мястото му.

— Всички да станат! Съдът! — извика мистър Пейт. Хората се изправиха. Булард стигна до мястото си и седна.

— Седнете! — викна Пейт. — Къде са задържаните? Къде са? Доведете ги!

Коб и Уилард бяха вкарани в съдебната зала — с белезници, брадясали, смачкани и мръсни, те изглеждаха някак замаяни. Уилард не откъсваше очи от многобройната група негри, а Коб им обърна гръб. Луни свали белезниците им и ги накара да седнат до Дру Джек Тиндейл, обществения адвокат, на дългата маса, определена за защитата. До нея имаше друга дълга маса, където окръжният прокурор, Роки Чилдърс, си водеше бележки и си придаваше важност.

Уилард хвърли поглед през рамо и още веднъж огледа черните. На първия ред, точно зад него, седяха майка му и майката на Коб, всяка охранявана от по един помощник-шериф. Уилард се почувства в безопасност при толкова много полицаи. Коб нито веднъж не се обърна.

От задния ред Карл Лий вдигна глава и се загледа в гърбовете на двамата мъже, изнасилили дъщеря му. Двама непознати — раздърпани, брадясали и мръсни. Той покри лице с ръце и се сви напред. Зад него стояха полицаи, опрели гърбове на стената, и дебнеха всяко негово движение.

— Слушайте сега — започна гръмогласно Булард. — Това тук е само предварително изслушване на страните, то не е процес. Целта му е да установи има ли достатъчно доказателства за извършено престъпление, за да бъдат изправени задържаните пред разширен състав съдебни заседатели, които да решат дали ще има процес. Ако желаят, задържаните могат дори да откажат да присъстват.

Тиндейл се изправи.

— Не, ваша светлост, ние желаем да продължим с изслушването.

— Много добре. Притежавам две писмени клетвени декларации от шериф Уолс, в които двамата арестувани се обвиняват в изнасилване

на момиче под дванайсет години, отвличане и физическо насилие. Мистър Чилдърс, можете да призовете първия си свидетел.

— Ваша светлост, прокуратурата призовава шериф Ози Уолс.

Джейк седна в ложата на съдебните заседатели до няколко други адвокати — всички се правеха, че са страшно заети в четене на важни материали. Ози се закле и седна на скамейката на свидетелите, отляво на Булард.

— Име?

— Шериф Ози Уолс.

— Главен шериф на окръга Форд?

— Да.

— Знам кой е — измърмори Булард, докато прелистваше папката.

— Шерифе, обадиха ли се вчера следобед във вашата канцелария във връзка с едно изчезнало дете?

— Да, беше към четири и половина.

— И какво направихте?

— Изпратих помощник-шерифа Уили Хейстингс до дома на Гуен и Карл Лий Хейли, родителите на момичето.

— Къде се намира той?

— На Крафт Роуд, зад бакалницата на Бейтс.

— Кого е заварил там?

— Майката на момичето, която се е обадила. После обиколил наоколо да потърси момичето.

— Намерил ли го е?

— Не. Когато се върнал в къщата, момичето било там. Открили го някакви рибари и го докарали вкъщи.

— В какво състояние е било момичето?

— Изнасилено и пребито.

— В съзнание ли е било?

— Да. Можело да говори, по-скоро да шепне.

— Какво е казало?

Тиндейл скочи.

— Моля ви, ваша светлост, знам, че при изслушване на страните е допустимо да се използват свидетелски показания, основани на чутото от друго лице, но това тук е преразказ от трета ръка.

— Възражението се отхвърля. Млъквайте! Сядайте! Продължавайте, мистър Чилдърс.

— Какво е казала тя?

— Казала на майка си, че били двама млади мъже в жълт пикап със знаме на Конфедерацията на задното стъкло. Това е почти всичко. Не можела да говори повече. Челюстите ѝ били счупени, а лицето — размазано от ритници.

— Какво стана след това?

— Помощникът ми извикал линейка и я закарали в болницата.

— Как е тя?

— Казват, че състоянието ѝ е критично.

— Какво стана след това?

— Онова, което бях научил до момента, ми даде основания да заподозра едно лице.

— И какво направихте?

— Намерих един мой осведомител, надежден при това, и го изпратих в една кръчма край езерото.

Чилдърс не бе по разнищването на детайли, особено пред Булард. Джейк знаеше това, както го знаеше и Тиндейл. За Булард всяко изслушване на страните бе една формалност. Независимо от случая, от фактите, от доказателствата щеше да прехвърли заподозрените на съдебните заседатели, които трябваше да решат ще има ли процес, или не. Ако доказателствата се окажат недостатъчни, нека те да ги освобождават, от къде на къде Булард. Той беше на изборна длъжност, а не съдебните заседатели. Гласоподавателите се изнервят, когато криминални престъпници се разхождат на свобода. Повечето адвокати от защитата в окръга Форд пропускаха предварителните изслушвания на Булард. Но не и Джейк. Той разглеждаше този етап от делото като най-добрия и бърз начин да се вникне в обвинението. Тиндейл рядко пропускаше предварително изслушване.

— В коя кръчма?

— На Хюи.

— Какво откри той?

— Каза, че чул Коб и Уилард, двамата обвиняеми тук, да се хвалят как изнасилили едно малко чернокожо момиче.

Коб и Уилард се спогледаха. Кой е бил този доносник? Малко неща помнеха те от престоя си при Хюи.

— Какво открихте при Хюи?

— Арестувахме Коб и Уилард, после претърсихме един пикап, регистриран на името на Били Рей Коб. На сутринта го огледахме внимателно. Имаше многобройни петна от кръв.

— Какво още?

— Намерихме малка памучна фланелка, просмукана с кръв.

— Чия е фланелката?

— Принадлежи на Тоня Хейли, малкото момиченце, което е било изнасилено. Баща ѝ, Карл Лий Хейли, я разпозна тази сутрин.

Карл Лий чу името си и изправи рамене. Ози заби поглед в него. Джейк се обърна и видя Карл Лий за първи път.

— Опишете пикапа.

— Нов жълт пикап форд, половинтонен. Големи хромови джанти и състезателни гуми. Флагче на Конфедерацията на задното стъкло.

— Кой е собственикът?

Ози посочи задържаните.

— Били Рей Коб.

— Отговаря ли на описанието на момичето?

— Да.

Чилдърс замълча и прегледа бележките си.

— Така, шерифе, какви други улики имате срещу задържаните?

— Говорихме тази сутрин с Пийт Уилард в затвора. Той призна и подписа.

— Какво си направил? — кресна Коб. Уилард се сви и се огледа за помощ.

— Тишина! Тишина! — извика Булард и удари с чукчето. Тиндейл разтърва клиентите си.

— Уведомихте ли мистър Уилард за правата му?

— Да.

— Той наясно ли е с тях?

— Да.

— Подписа ли показания в този смисъл?

— Да.

— Кой присъства, когато мистър Уилард даде тези показания?

— Аз, двама от помощниците ми, моят следовател Рейди и лейтенант Грифин от пътната полиция.

— Разполагате ли с показанията?

— Да.

— Моля, прочетете ги.

Залата стоеше безмълвна и неподвижна, докато Ози четеше кратките показания. Карл Лий бе втренчил празен поглед в двамата обвиняеми. Коб хвърляше кръвнишки погледи към Уилард, който ронеше парченца кал от обувките си.

— Благодаря ви, шерифе — рече Чилдърс, когато Ози свърши. — Мистър Уилард подписал ли се е?

— Да, пред трима свидетели.

— Нямам повече въпроси, ваша светлост.

Булард викна:

— Свидетелят е на ваше разположение, мистър Тиндейл.

— Засега нямам въпроси, ваша светлост.

Добър ход, помисли Джейк. От стратегическа гледна точка за защитата бе най-добре да не задава въпроси по време на предварителното заседание. Просто слушай и си води бележки, нека свидетелските показания бъдат записани, а ти си трай. Така или иначе, случаят ще стигне до съд, за какво да си даваш труд? И никога не допускай обвиняемите да дават показания. За нищо не служат, само усложняват процеса след това.

Джейк бе уверен, че те няма да дадат показания, защото познаваше Тиндейл.

— Призовете следващия свидетел — нареди съдията.

— Нямаме други свидетели, ваше светлост.

— Добре. Седнете. Мистър Тиндейл, имате ли свидетели?

— Не, ваша светлост.

— Добре. Съдът намира, че има достатъчно доказателства за извършването на многобройни престъпления, и разпорежда мистър Коб и мистър Уилард да бъдат задържани до заседанието на разширения състав съдебни заседатели на окръг Форд, което се насрочва за понеделник, двацет и седми май. Някакви въпроси?

Тиндейл бавно се надигна.

— Да, ваша светлост, ние отправяме молба към почитаемия съд да определи една разумна парична гаранция за двамата обви...

— Не се приема — отрязва го Булард. — Засега освобождаването под гаранция се отхвърля. Имам сведения, че момичето е в критично състояние. Ако почине, обвиненията, разбира се, ще бъдат други.

— Ваша светлост, в такъв случай бих внесъл молба за заседание за пускане под гаранция след няколко дни, когато състоянието ѝ ще се е подобрило.

Булард слушаше Тиндейл внимателно. Добра идея, помисли си той.

— Приема се. Разглеждане на молбата за пускане под гаранция се насрочва за следващия понеделник, двайсети май, в тази зала. Дотогава обвиняемите остават под разпореждането на шерифа на окръг Форд. Закривам заседанието.

Булард удари с чукчето и изчезна. Полицаяте се скупчиха около обвиняемите, сложиха им белезниците и ги поведоха към стаята за задържани, после надолу по задното стълбище, покрай репортерите. Качиха ги на патрулната кола.

Изслушването на страните, типично за Булард, бе траяло по-малко от двасет минути. Правосъдието понякога беше светкавично в тази зала. Джейк разговаряше с другите адвокати и наблюдаваше как тълпата се изнизва мълчаливо през огромната дървена врата в задната част на залата. Карл Лий не бързаше да си тръгне и направи знак на Джейк да го последва. Отидоха в ротондата. Карл Лий искаше да поговорят, затова се извини на останалите и обеща да се види с тях в болницата. Двамата с Джейк тръгнаха по виещата се стълба към първия етаж.

— Много съжалявам, Карл Лий.

— Да, и аз.

— Как е тя?

— Ще се оправя.

— Как е Гуен?

— Добре, надявам се.

— А ти?

Вървяха бавно по коридора към задната част на съда.

— Още не мога да го повярвам. Само преди двасет и четири часа всичко си беше наред. А я ни виж сега. Малкото ми момиченце лежи в болница и от цялото му тяло стърчат маркучи. Жена ми не е на

себе си, момчетата са уплашени до смърт, а пък аз — аз мисля само как да пипна тия копелета.

— Бих искал да ти помогна с нещо, Карл Лий.

— Можеш само да се молиш — за нея и за нас.

— Знам, че боли.

— Джейк, ти също имаш малко момиченце, нали?

— Имам.

Карл Лий не каза нищо и те закрчиха мълчаливо. Джейк смени темата.

— Къде е Лестър?

— В Чикаго.

— Какво прави там?

— Работи в стоманолеярнен завод. Хубава работа намери. Ожени се.

— Шегуваш се. Лестър женен?

— Ами да, взе бяло момиче.

— Бяло! Какво търси той с бяло момиче?

— Нали го знаеш какъв е. Винаги си е бил амбициозен негр. Тръгнал е насам. Ще пристигне през нощта.

— За какво идва?

Спряха при задния вход. Джейк повтори въпроса:

— За какво си идва Лестър?

— Семейни работи.

— Да не сте намислили нещо?

— Не сме. Иска само да види племенницата си.

— Не се самонавивайте.

— Лесно ти е на тебе да го кажеш, Джейк.

— Така е и все пак...

— Ти какво би направил, Джейк?

— Не те разбирам.

— Имаш малко момиченце. Да предположим, че то лежи пребито и изнасилено в болницата. Какво щеше да направиш?

Джейк се загледа през стъклената врата. Не знаеше какво да отговори. Карл Лий чакаше.

— Не върши необмислени неща, Карл Лий.

— Отговори ми. Какво щеше да направиш?

— Не знам. Не знам какво щях да направя.

— Хайде да ти го кажа така. Ако това беше твоето малко момиченце, а ония двамата бяха негри и ти можеше да ги пипнеш, какво щеше да направиш?

— Щях да ги убия.

Карл Лий се усмихна, после се засмя.

— Сигурен съм, че щеше да го направиш, Джейк. А после щеше да докараш някой от големите адвокати, който да обясни, че си луд, точно както ти направи на делото на Лестър.

— Не сме твърдели, че Лестър е луд. Само казахме, че Боуи си е просел убийството.

— И ти го отърва, нали?

— Отървах го.

Карл Лий отиде до стълбището и погледна нагоре.

— Оттук ли минават, за да стигнат до залата? — попита той, без да поглежда Джейк.

— Кои?

— Ония двамата.

— Да. Най-често ги прекарват по тези стълби. По-бързо е и по-безопасно. Спираат полицейската кола точно пред входа и бързо ги качват по стълбите.

Карл Лий отиде до задната врата и погледна към верандата.

— Колко дела за убийство си имал, Джейк?

— Три. На Лестър и още две.

— Колко от тях бяха на черни?

— И трите.

— Колко спечели?

— И трите.

— Значи много те бива да оправяш негърски стрелби, а?

— Като че ли да.

— Готов ли си за още една?

— Не го прави, Карл Лий. Не си струва. Ами ако те осъдят и те пратят в газовата камера? Какво ще стане с децата? Кой ще ги отгледа? Онези негодници не струват чак толкова.

— Току-що ми каза, че и ти ще го направиш.

Джейк отиде до вратата и застана до Карл Лий.

— При мен е друго. Аз вероятно ще се отърва.

— Как?

— Бял съм, а тук сме в окръг на бели. С малко повече късмет съдебните заседатели ще бъдат само бели, които, естествено, ще ми съчувстват. Тук не е Ню Йорк или Калифорния. Приема се, че мъжът е в правото си да защитава своето семейство. Съдебните заседатели ще преглътнат едно убийство.

— А при мен?

— Казах ти вече, че тук не е нито Ню Йорк, нито Калифорния. Някои бели ще ти се възхитят, но повечето ще искат да те видят на бесилката. Много по-трудно е да те оправдаят.

— Но с твоя помощ може и да стане, нали, Джейк?

— Недей, Карл Лий.

— Нямам избор, Джейк. Няма да намеря миг покой, докато тия негодници не пукнат. Дълга го на моето малко момиченце, дълга го на себе си, дълга го на моите хора и ще го направя.

Те излязоха навън и тръгнаха по алеята към Вашингтон Стрийт. Подадоха си ръце. Джейк обеща да се отбие на другия ден в болницата, за да види Гуен и семейството.

— Джейк, още нещо. Когато ме арестуват, ще дойдеш ли да ме видиш в затвора?

Джейк кимна, преди да помисли. Карл Лий се усмихна и тръгна по тротоара към пикапа си.

5

Лестър Хейли се ожени за една шведка от Уисконсин и макар тя все още да твърдеше, че го обича, Лестър подозираше, че ефектът от необичайната за нея кожа започва да бледнее. Тя се страхуваше от Мисисипи и направо отказа да замине на юг с него, дори и след уверението му, че ще бъде в безопасност. Не познаваше семейството му. Нито пък неговите роднини горяха от кой знае какво желание да се срещнат с нея. Не беше чак толкова странно чернокожи южняци да се преселват на север и да се женят за бели момичета, но никой от рода Хейли не бе и помислял за смесен брак. Имаше много Хейли в Чикаго; повечето бяха роднини и всички женени за чернокожи. Родът не бе очарован от русокосата невеста на Лестър. Той се върна в Клантън в новия си кадилак, но сам.

Беше късно вечерта в сряда, когато пристигна в болницата и свари няколко роднини да четат списания в чакалнята на втория етаж. Прегърна Карл Лий. Не се бяха виждали от коледните празници, когато половината чернокожо население на Чикаго се юрваше към родните краища в Мисисипи и Алабама.

Излязоха в коридора, настрана от роднините.

— Как е тя?

— Добре. По-добре. Може би ще се върне у дома тази неделя.

Лестър усети, че отмалява от облекчение. Когато тръгваше от Чикаго преди единайсет часа, тя бе на смъртно легло според братовчеда, който бе позвънил и го бе измъкнал разтреперан от леглото. Запали цигара точно под надписа „Пушенето забранено“ и се взря в по-големия си брат.

— А ти добре ли си?

Карл Лий кимна и се загледа нататък по коридора.

— Как е Гуен?

— За малко да откачи. При майка си е. Ти сам ли пристигна?

— Да — наостри се Лестър.

— Добре.

— Не ми се надувай. Не съм се блъскал по пътищата, за да слушам кални подмятания за жена ми.

— Хубаво, добре. Имаш ли още газове?

Лестър се ухили и захихика. Откакто се ожени за шведката, го мъчеха газове. Тя готвеше неща, чиито имена не можеше да произнесе, и организъмът му реагираше буйно. Мечтаеше за зеле, грах, бамя, пържени пилета, свинско печено на жарава и сланина.

На третия етаж намериха една малка чакалня със сгъваеми столове и масичка. Лестър наля две чашки престоляло, гъсто кафе от автомата и разбърка с пръст млякото на прах. Слушаше напрегнато, докато Карл Лий описваше с подробности изнасилването, арестуването и изслушването на страните в съда. После намери някакви салфетки и начерта карта на съда и затвора. От процеса му бяха изминали четири години и сега се затрудняваше при отделни детайли. Беше изкарал само седмица в ареста, докато бъде внесена паричната гаранция, и не бе стъпвал там от оправдателната присъда. Всъщност замина за Чикаго почти веднага след процеса. Жертвата имаше роднини.

Крояха планове и ги отхвърляха, чертаха и обсъждаха дълго след полунощ.

В четвъртък по обяд Тоня бе преместена от интензивното отделение в единична стая. Състоянието ѝ бе определено като стабилизирано. Лекарите си отдъхнаха и семейството надонесе бонбони, играчки и цветя. Със спукана челюст и уста, пълна с шевове, тя можеше да поглъща бонбоните единствено с поглед. Братята ѝ изядоха повечето. Те не се откъсваха от леглото и я държаха за ръка, сякаш да я защитят и вдъхнат увереност. Стаята беше вечно пълна с приятели и непознати, всички гальовно я потупваха, повтаряха колко е сладка, отнасяха се с нея като със специален случай, като с човек, преживял нещо ужасно. Раните я боляха и от време на време тя заплакваше. Всеки час сестрите си пробиваха път сред посетителите, за да ѝ дадат нещо обезболяващо.

Същата нощ тълпата в стаята ѝ притихна, когато мемфиското радио съобщи за изнасилването. Телевизията показва снимки на двамата бели, но тя не можа да ги види много ясно.

Окръжният съд се отваряше всеки ден в осем сутринта и затваряше в пет следобед, освен в петък, когато затваряше в четири и половина. В пет и половина в петък Карл Лий се скри в тоалетната на първия етаж, преди да заключат сградата. Седна на чинията и тихо се заслуша около час. Никакви разсилни. Никой. Тишина. Тръгна през широкия полутъмен коридор към задния изход и надзърна през стъклото. Не се виждаше жива душа. Ослуша се минута-две. Наоколо бе пусто.

Карл Лий проучи отново сградата. Двете двойни задни врати се отваряха навътре към обширно, правоъгълно входно пространство. В дъното вдясно бе разположено едно стълбище, вляво — друго. Пространството се стесняваше навътре и преминаваше в коридор. Карл Лий си представи, че процесът е започнал. Сплете ръце зад гърба си и се опря на задния вход. Отмери трийсет крачки надясно до стълбището; нагоре — десет стъпала, после тясна площадка, след това завой наляво на деветдесет градуса, точно както му бе казал Лестър; после още десет стъпала до стаята за задържаните. Тя бе малка, петнайсет на петнайсет стъпки, и вътре нямаше нищо освен прозорец и две врати. Той отвори едната и се озова в огромната съдебна зала, пред редове с тапицирани пейки. Отиде до пътеката и седна на първия ред. Оглеждайки помещението, забеляза пред себе си парапета, който отделяше публиката от местата на съдията, съдебните заседатели, свидетелите, адвокатите, подсъдимите и писарите.

Тръгна по пътеката към задните врати и изучи залата в подробности. Днес тя изглеждаше много по-различно, отколкото в сряда. Той седна на кръглата маса, където бяха седели Лестър, Коб и Уилард. Вдясно имаше друга, където седаха прокурорите. Зад масите имаше редица от дървени столове, а зад тях бе преградата с летящи врати от двете страни. Съдията властваше над всички от височината на повдигнатото си писалище, опрял гръб в стената под избелелия портрет на Джеферсън Дейвис, който се въсеше на всички в залата. Ложата на съдебните заседатели бе вдясно, под пожълтелите портрети на други забравени герои на Конфедерацията. Банката на свидетелите бе близо до съдийската маса, по-ниско, разбира се, и пред ложата на съдебните заседатели. Вляво имаше дълъг вграден шкаф, отрупан с големи червени томове със съдебни решения. Когато се гледаше дело,

край него обикновено кръжаха съдебни чиновници и адвокати. Отзад, отвъд стената, бе стаята за задържаните.

Карл Лий се изправи вдървено, сякаш беше с белезници и бавно го водеха към нея; после тръгна надолу по стъпалата, общо десет, на тясната мрачна стълба; след това спря. От междинната площадка се виждаха задната врата на стълбището и по-голямата част от входното пространство между вратата и коридора. Отдясно имаше врата, която водеше към килера на разсилния, натъпкан с боклуци. Карл Лий внимателно огледа стаичката. Тя правеше чупка и продължаваше под стълбите. Беше тъмна, мрачна и претъпкана с метли и кофи — явно рядко се използваше. Той откряна леко вратата и погледна нагоре.

Още час броди из сградата. Второто задно стълбище водеше в другата стая за задържани, точно зад ложата на съдебните заседатели. Едната врата извеждаше към съдебната зала, другата — към стаята на съдебните заседатели. Стълбището продължаваше към третия етаж, където откри окръжната юридическа библиотека и две стаи за свидетелите, точно както му бе обяснил Лестър.

Нагоре-надолу, пак нагоре и пак надолу, той отново и отново проследяваше стъпките, които двамата мъже, изнасилили дъщеря му, щяха да изминат.

Седна на съдийското място и огледа залата под себе си. Седна в ложата на заседателите и се завъртя на едно от меките кресла. Седна на стола на свидетелите и духна в микрофона. Накрая, в седем часа, когато вече бе притъмняло, Карл Лий повдигна един прозорец в тоалетната до килера, плъзна се тихо в храсталаците и изчезна в мрака.

— На кого ще го съобщиш? — попита Карла, затваряйки кутията с пицата, и наля още лимонада.

Джейк леко се залюля на плетения си стол на предната веранда и се загледа в Хана, която скачаше на въже на тротоара.

— Чуваш ли ме? — запита жена му.

— Не.

— На кого смяташ да го съобщиш?

— Нямам намерение да го съобщавам.

— Мисля, че трябва.

— Мисля, че не трябва.

— Защо?

Той се залюля по-силно, отпи от лимонадата и заговори бавно:

— Първо, нямам никакви доказателства, че се подготвя престъпление. Той наговори неща, които всеки баща би наговорил, и съм убеден, че мислите в главата му не са по-различни от мислите в главата на всеки друг баща. Но не смятам, че наистина замисля убийство. Второ, това, което ми каза, беше поверително, все едно, че ми е клиент. Всъщност той вероятно ме приема като свой адвокат.

— Дори и да си негов адвокат, ако знаеш, че замисля престъпление, не си ли длъжен да го съобщиш?

— Длъжен съм. Ако съм сигурен в неговите планове. А аз не съм.

Това не я задоволи.

— Мисля, че трябва да съобщиш.

Джейк не отговори. Нямаше смисъл. Лапна последния залък и се опита да не ѝ обръща внимание.

— Искаш Карл Лий да го направи, така ли?

— Какво да направи?

— Да убие ония момчета.

— Не, не искам. — Но не бе убедителен. — Ала дори да го направи, не бих го обвинявал, защото и аз бих постъпил като него.

— Не започвай отново.

— Говоря сериозно и ти го знаеш много добре. Щях да го направя.

— Джейк, ти не можеш да убиеш човек.

— Добре. Както кажеш. Нямам намерение да споря. Вече обсъдихме въпроса.

Карла викна на Хана да се махне от платното, седна до него и разклати леда в чашата си.

— Ти би ли поел защитата му?

— Предполагам.

— А биха ли го осъдили?

— А ти, ако си съдебен заседател?

— Не знам.

— Ами помисли за Хана. Погледни това сладко, невинно детенце, което сега скача на въже. Ти си майка. А сега помисли за

малката Хейли, просната ей там, пребита, кървяща, да зове майка си и баща си...

— Джейк, моля те!

Той се усмихна.

— Отговори ми на въпроса. Ти си една от съдебните заседатели. Ще гласуваш ли да осъдят бащата?

Тя остави чашата си на ръба на прозореца и изведнъж вниманието ѝ бе погълнато от кубчетата лед. Джейк подуши победа.

— Хайде де. Ти си съдебен заседател. Присъда или оправдание?

— Вечно ме поставяш в ролята на съдебен заседател или пък ме подлагаш на кръстосан разпит.

— Присъда или оправдание?

Тя впи очи в него.

— Жестоко ще е да се осъди такъв човек.

Той се засмя и приключи въпроса.

— Но не виждам как ще ги убие, ако са в ареста.

— Много лесно. Те не са — непрекъснато затворени. Водят ги до съда, карат ги с кола насам-натам. Спомни си за Осуалд и Джак Раби. Освен това могат да ги пуснат под гаранция.

— Кога ще се решава това?

— В понеделник. Ако успеят, ще ги пуснат.

— А ако не успеят?

— Ще стоят в ареста до процеса.

— Кога ще е той?

— Вероятно в края на лятото.

— Мисля, че трябва да съобщиш какво си чул.

Джейк скочи от стола и отиде да поиграе с Хана.

6

К. Т. Брустър или Котарака Брустър, както го знаеха, беше по собствените му сведения единственият едноок чернокож милионер в Мемфис. Имаше верига от стриптийз заведения за черните в града, всички от които работеха легално. Беше собственик и на сгради, които даваше под наем, също легално. А освен това притежаваше и две църкви в южната част на Мемфис, които също бяха легални. Беше благодетел на многобройни негърски каузи, приятел на политиците и герой сред своите.

За Котарака беше много важно да е популярен в общността си, защото отново щяха да го подведат под отговорност, отново да го съдят и бе почти сигурно, че отново щеше да бъде оправдан, не без помощта на хората от неговата мая, половината от които бяха чернокожи. Властите съзнаваха, че е невъзможно да осъдят Котарака за убийство или за търговия с жени, кокаин, крадени вещи, кредитни карти, купони за безплатна храна, контрабанден алкохол, пистолети и лека артилерия. Останал беше с едно око. Другото бе загубил някъде из оризищата на Виетнам. В същия ден на седемдесет и първа, когато раниха в крака приятеля му Карл Лий. Карл Лий го носи на гръб цели два часа, докато намерят помощ. След войната се върна в Мемфис и донесе със себе си кило хашиш. Постъпленията от продажбата вложи в покупка на малка кръчма на Саут Мейн и почти се разори, докато спечели на покер една проститутка от сводника й. Обеща й, че ще се раздели с проституцията, ако започне да се съблича и да танцува върху неговите маси. Така едва ли не още първата вечер привлече повече клиентела, отколкото можеше да подслони, та купи още един бар и докара още танцърки. Открил бе своя ниша на пазара и за две години стана много богат.

Кантората му се помещаваше над един от клубовете в най-престъпната част на Мемфис. Рекламата над входа канеше на „Бира и голи цици“, но зад черните стъкла асортиментът бе значително по-разнообразен.

Карл Лий и Лестър влязоха в клуба „Кафявото бонбонче“ в събота по обяд. Седнаха на бара, поръчаха си бира и се зазяпаха в голите цици.

— Тук ли е Котарака? — попита Карл Лий бармана, когато оня мина покрай тях. Той изсумтя и се върна при мивката си, където продължи да плакне бирените халби. Карл Лий го стрелна с поглед между две глътки бира и полюляванията на танцърките.

— Още една! — поръча високо Лестър, без да сваля очи от танцърките.

— Тук ли е Котарака Брустър? — попита безапелационно Карл Лий, когато барманът донесе бирата.

— Кой се интересува?

— Аз.

— Е, и?

— Е, с Котарака сме добри приятели. Бихме се заедно във Виетнам.

— Как те викат?

— Хейли. Карл Лий Хейли. От Мисисипи.

Барманът изчезна и след минута се появи измежду две огледала зад бутилките. Кимна на двамата Хейли, които го последваха през маломерната врата, покрай тоалетната и през друга една заключена врата, а после нагоре по стълбите. Кантората бе тъмна и натруфена. Килимът на пода беше златист, стените — червени, таванът — зелен. Зелен грапав таван. Тънки метални решетки покриваха двата затъмнени прозореца и — като допълнителна предпазна мярка — тежки, прашни завеси във виненочервено висяха от тавана до пода, за да уловят и погълнат всеки слънчев лъч, достатъчно пробивен, за да проникне през стъклописите по прозорците. Малък и мъждив хромов полилей с огледални стъкълца се въртеше бавно в средата на стаята, буквално на сантиметри от главите им.

Двама исполински телохранители в задължителните черни костюми с жилетки освободиха бармана, поканиха Карл Лий и Лестър да седнат и застанаха зад тях.

Братята се любуваха на обстановката.

— Бива си я, а? — рече Лестър. Би Би Кинг напяваше тъжно от невидимо стерео.

Внезапно Котарака влезе през врата, скрита зад бюрото от мрамор и стъкло. Хвърли се към Карл.

— Приятелю! Приятелю! Карл Лий Хейли! — викна той и сграбчи Карл Лий. — Толкова се радвам да те видя, Карл Лий! Толкова се радвам!

Карл Лий се изправи и двамата се прегърнаха.

— Как си, приятелю? — запита Котарака.

— Ами, караме я, ей тъй, караме я. А ти?

— Чудесно! Чудесно! Това кой е? — обърна се той към Лестър и му протегна ръка. Лестър я стисна и я разтърси.

— Брат ми Лестър. Той е в Чикаго.

— Приятно ми е да се запознаем, Лестър. Ние с братока ти сме много гъсти.

— Разказвал ми е доста за теб — рече Лестър. Котарака се любуваше на Карл Лий.

— Браво, Карл Лий, браво! Добре изглеждаш. Как е кракът?

— Бива го. Понякога, когато вали, се пообажда, но го бива.

— Момчета, нещо за пиене?

— Не, благодаря — рече Карл Лий.

— Една бира за мене — рече Лестър. Котарака щракна с пръсти и единият от телохранилите изчезна. Карл Лий се отпусна на стола, а Котарака се настани на ръба на бюрото и залюля крака като момче, седнало на кея. Ухили се на Карл Лий, който се чувстваше неловко от този изблик на радост и възторженост.

— Защо не се преместиш в Мемфис да работиш при мен? — каза Котарака. Карл Лий усети, че моментът наближава. От десет години Котарака му предлагаше работа.

— Не, благодаря ти. И така съм си добре.

— Щом ти си добре, аз съм доволен. Кажу какво те носи насам.

Карл Лий отвори уста, поколеба се, кръстоса крака и сбърчи чело. После кимна и рече:

— Искам една услуга, Коте. Съвсем дребна услуга... Котарака разпери ръце.

— Казвай, приятелю, каквото пожелаеш.

— Помниш ли ги ония М-16, дето ги имахме във Виетнам? Имам нужда от такова нещо. И то веднага.

Котарака скръсти ръце на гърдите си. Взря се в очите на приятеля си.

— Опасно оръжие е това. Какви катерици си подгонил по вашия край?

— Не е за катерици.

Котарака изпитателно оглеждаше и двамата. Много добре разбираше за какво става дума и знаеше, че не трябва да разпитва. Работата беше сериозна, иначе Карл Лий не би се вдигнал чак дотук.

— От малките?

— Не, голям.

— Приготвил ли си сухо?

— Колко?

— Знаеш, че е трижди незаконно.

— Ако можех да си го купя от супермаркета, нямаше да идвам дотук.

Котарака отново се ухили.

— Когато искаш?

— Днес.

Поднесоха бирата на Лестър. Котарака заобиколи бюрото и спря до оранжевия си трон.

— Хилядарка.

— Нося.

Котарака леко се сепна, но не го показа. Откъде тоя простицък негър от забутано градче из Мисисипи е намерил хиляда долара? Сигурно, ги е заел от брат си.

— Хилядарка е за останалите, но не и за приятел като теб.

— Колко?

— Николко, Карл Лий. Аз ти дължа нещо много повече от пари.

— С удоволствие ще си платя.

— И дума да не става. Автоматът е твои.

— Страхотно си щедър, Коте.

— Готов съм и петдесет да ти дам.

— Един ми стига. Кога мога да го взема?

— Сега ще проверя. — Котарака позвъни на някого и измънка нещо в слушалката. Даде разпореденията си, затвори и каза, че ще стане за около час.

— Ще чакаме — каза Карл Лий.

Котарака махна превръзката от лявото си око и избърса празната вдлъбнатина с влажна кърпичка.

— Имам по-добра идея. — Щракна с пръсти към телохранителите. — Колата ми. Ще се поразходим и ще го вземем сами.

Те последваха Котарака през тайна врата и по някакъв коридор.

— Аз живея тук — посочи той. — Зад тази врата е моята бърлога. Обикновено вътре има по няколко голи мацки.

— Може ли да хвърля едно око? — престаши се Лестър.

— Хайде, стига — рече Карл Лий.

По-нататък Котарака посочи една дебела и черна стоманена врата в края на късо коридорче. Спря пред нея като че да ѝ се полюбува. — Ей тук си държа мангизите. Винаги има охрана.

— Колко са? — попита Лестър и отпи от бирата.

Котарака го изгледа и продължи по коридора. Карл Лий сбърчи чело към брат си и поклати глава. Изкачиха се по тясна стълба до четвърта врата. Тук беше още по-тъмно и Котарака опипом намери едно копче на стената. Изчакаха мълчаливо няколко секунди, докато вратата се отвори и откри бляскав асансьор с червен килим и надпис „Пушенето забранено“. Котарака натисна Друго копче.

— Трябва да се качите нагоре, за да хванете асансьора за надолу — каза развеселено той. — Заради сигурността. — Те кимнаха с разбиране и възхищение.

Слязоха в сутерена. Единият от телохранителите чакаше до отворената врата на чисто бяла дълга лимузина и Котарака покани гостите си да се качат за разходка. Преминаха бавно край редица от още няколко лимузини, един ролс и изобилие от луксозни европейски коли.

— Всичките са мои — рече гордо той.

Шофьорът натисна клаксона и една тежка врата се вдигна, откривайки еднопосочна уличка.

— Карай бавно — викна Котарака на шофьора и телохранителя отпред. — Момчета, искам да ви покажа туй-онуй.

Преди няколко години, по време на последната си среща с Котарака, Карл Лий бе правил тази обиколка. Показаха му цели улици с разнебитени и олющени бараки, които едрият собственик наричаше имоти за даване под наем. Имаше порутени складове от червени тухли

със закрити или заковани прозорци, които с нищо не издаваха какво евентуално се държи вътре. Имаше една църква, и то много посещавана, а след няколко пресечки — още една. Проповедниците също били негова собственост, заяви Брустър. Имаше десетки кръчми с отворени врати. Групи млади негри, които седяха на пейки отвън, пиеха бира от бутилки. Котарака им посочи гордо опожарената сграда близо до Бийл Стрийт и с увлечение им разказа историята на един конкурент, който се опитал да завоюва периметър в стриптийзърския бизнес. Но Котарака няма конкуренция, заключи той. После следваха клубове с имена като „Ангелите“, „Домът на Котарака“ и „Черен рай“ — там човек може да се отбие за добро пийване и хапване, за хубава музика, голи жени и евентуално още нещо, поясни той. Клубовете го направили много богат. Били осем на брой.

Разведе ги из всичките. Плюс из по-голямата част от недвижимите имоти в Южен Мемфис. В дъното на глуха и безименна уличка край реката шофьорът рязко зави между два от тухлените му складове и подкара по една тясна алея. Стигнаха до врата, водеща към товарен док, и лимузината изчезна в сградата. Спряха и телохранителят слезе.

— Вие не слизайте — рече Котарака.

Багажникът се отвори, после се затвори. След минута лимузината отново кръстосваше улиците на Мемфис.

— Какво ще кажете да хапнем? — попита Котарака. Преди да отговорят, той викна на шофьора: — В „Черния рай“. Обади се и им кажи, че отивам на обед. В това мое заведение приготвят най-добрите ребърца в цял Мемфис. Е, не го пишат в неделния вестник. Туристическата реклама се прави, че не ме забелязва. Да се чудиш!

— Намирисва на дискриминация — обади се Лестър.

— Че то си е точно така. Но аз не им го натяквам, освен когато се опитват да ме подведат под отговорност.

— Напоследък не сме чели за теб — каза Карл Лий.

— От последния ми процес минаха три години. Не съм си бил плащал данъците. Ченгетата три седмици ровиха за доказателства, а на съда му трябваша двацет и седем минути, за да произнесе най-скъпоценната дума в негърския английски — „Невинен“.

— И аз съм я чувал — рече Лестър.

Един портиер чакаше под навеса пред клуба заедно с внушителна група подбрани телохранители, които придружиха боса и неговите гости до едно уединено сепаре, далеч от дансинга. Цял взвод сервитьори поднасяха храната и напитките. Лестър премина на шотландско уиски и беше вече пиян, когато пристигнаха ребърцата. Карл Лий пиеше чай с лед и си разказваха с Котарака истории от армията.

Когато се нахраниха, се появи един телохранител и прошепна нещо на Котарака. Той се ухили и погледна към Карл Лий.

— Вие сте с червено елдорадо с номера от Илиной, нали?

— Да. Но паркирахме пред къщата ти.

— Сега е отпред... В багажника е.

— Какво? — обади се Лестър. — Как...

Котарака се заля от смях и го тупна по гърба.

— Без въпроси, братле, без въпроси. За всичко съм се погрижил. Котарака може всичко.

Както всяка събота сутрин, Джейк се наслаждаваше на спокойствието в кантората — никакви телефони, никаква Егъл. Беше любимото му време за работа. Заклучваше вратата, не вдигаше телефона и не приемаше клиенти. Подреждаше папки, преглеждаше последните решения на Върховния съд и обмисляше стратегията си, ако му предстоеше дело. Най-сполучливите хрумвания и идеи го осеняваха в спокойните съботни утрини.

В единайсет позвъни в затвора.

— Там ли е шерифът? — попита той дежурния.

— Ще проверя — бе отговорът.

— Шериф Уолс — чу се гласът на шефа след известно време.

— Ози, Джейк Бриганс е. Как си?

— Добре съм, Джейк. А ти?

— И аз. Ще бъдеш ли на работа още малко?

— Поне няколко часа. Какво се е случило?

— Нищо особено. Искях да разменим няколко думи. Ще дойда след половин час.

— Чакам те.

Джейк и шерифът изпитваха взаимна симпатия и уважение. Джейк се бе спреквал няколко пъти с него при разпити на свидетели, но Ози го приемаше като част от работата и не се обиждаше. Джейк подкрепяше изборните кампании на Ози, а Лусиен ги финансираше, така че Ози не вземаше навътре саркастичните и остри въпроси в съда. Обичаше да наблюдава Джейк, когато пледираше в съдебната зала. Обичаше да го подкача и за мача. През шейсет и девета, когато Джейк бе студент във втори курс в Карауей и защитник в отбора по ръгби, Ози беше в последния курс и най-добър играч в отбора на университета в Клантън. Двамата съперници, без загуба до този момент, се срещнаха във финален мач в Клантън за купата на Асоциацията. В продължение на четири дълги гейма Ози тероризираше отбраната на Карауей, която бе далеч по-дребна и водена от един сърцат, но изтощен младок защитник. Към края на четвъртия гейм, при резултат 44:0 за Клантън, при една атака Ози счупи крака на Джейк.

От години вече заплашваше, че ще му счупи и другия. Вечно натякваше на Джейк, че куца, и го питаше как е кракът му.

— Какво те мъчи, приятелю? — попита Ози, когато седнаха в малката му канцелария.

— Карл Лий. Малко ме безпокои.

— Защо?

— Виж какво, Ози, това, което ще си кажем тук, трябва да си остане между нас. Не искам никой да научи за този разговор.

— Звучи сериозно, Джейк.

— Сериозно е. Говорих с Карл Лий в сряда след изслушването на страните. Той не е на себе си и аз го разбирам. И аз бих се чувствал така в неговото положение. Говори как ще убие момчетата и изглежда решен да го направи. Мисля, че би трябвало да го знаеш.

— Те са на сигурно място, Джейк. Дори и да се опита, не може да се добере до тях. Получиха се няколко телефонни обаждания, естествено, анонимни, с какви ли не заплахи. Чернокожите са страхотно възбудени. Но момчетата са на сигурно място. Сами са в килия и ние си отваряме очите.

— Това добре. Карл Лий не ме е наемал, но аз съм защитавал кой ли не от семейство Хейли при всевъзможни случаи и съм сигурен, че той ме възприема за свой адвокат независимо с основание или не. Чувствах се длъжен да ти го кажа.

— Джейк, аз съм спокоен.

— Хубаво. Нека те попитам нещо. Имам дъщеря, ти също имаш дъщеря, нали?

— Моите са две.

— Какво си мисли според теб Карл Лий? Искам да кажа като чернокож баща.

— Същото, което и ти си мислиш.

— И какво е то?

Ози се облегна назад и скръсти ръце. Замисли се за миг.

— Той се пита дали тя е добре, искам да кажа, физически. Дали ще оживее и ако оживее, колко тежки са последствията. Ще може ли да има деца? След това се чуди дали е в ред психически и какви травми ще носи до края на живота си. И трето, изгаря отвътре да убие тия копелета.

— Ти би ли го направил?

— Лесно е да кажа „да“, но човек не знае на какво е способен. Мисля, че от мен децата ми имат много повече нужда вкъщи, отколкото в Парчман. А ти, Джейк, какво би сторил?

— Предполагам, същото. Не зная. Сигурно щях да се побъркам.

— Той млькна и заби поглед в бюрото. — Но щях да помисля най-сериозно да убия извършителя. Нямах да мога да си лягам вечер с мисълта, че оня е още жив.

— А как ще постъпят съдебните заседатели?

— Зависи какъв е съставът. Избираш си подходящите съдебни заседатели и работата ти тръгва. Ако пък прокурорът си подбере подходящ състав, краят е газовата камера. Изцяло зависи от тях, а в тази страна човек може да си подбере подходящите хора. На всички им е дошло до гуша от изнасилвания, грабежи и убийства. За белите поне е така, знам го със сигурност.

— Така е за всички.

— Според мене ще има огромно съчувствие към един баща, който е поел нещата в свои ръце. Хората не се доверяват на съдебната ни система. Убеден съм, че поне мога да замотая един състав от заседатели. Необходимо е просто да убедиш един-двама, че копелето е трябвало да умре.

— Както за Мънроу Боуи.

— Точно така. Както за Мънроу Боуи. Той беше противен негър, плачеше за убиване и Лестър свърши работата. Слушай, Ози, как мислиш, защо се е върнал от Чикаго?

— Много близки са с брат си. Наблюдаваме и него.

Разговорът мина към други неща и накрая Ози попита за крака. Стиснаха си ръце и Джейк си тръгна. Пое направо към къщи, където Карла го очакваше с готов списък задачи.

Нямаше нищо против съботните утрини в кантората, стига той да се прибере до обяд и да изпълнява всичките ѝ поръчки оттам нататък.

В неделя следобед в болницата се събра тълпа и съпроводи количката на малката Тоня, която баща ѝ буташе по коридора, през вратите и до паркинга, където Карл Лий внимателно вдигна дъщеря си и я сложи на предната седалка между себе си и майката. Тримата ѝ братя бяха отзад. Колата потегли, следвана от процесия приятели, роднини и познати. Керванът се придвижи умишлено бавно през града, а после го напусна. Тоня седеше изправена на предната седалка като голямо момиче. Баща ѝ мълчеше, майка ѝ плачеше, а братята ѝ не смееха да шавнат.

Друга тълпа ги чакаше вкъщи, когато спряха на тревата пред верандата си. Всички утихнаха. Карл Лий понесе Тоня нагоре по стълбите, прекрачи прага и я сложи да легне на кушетката. Тя се радваше, че си е у дома, но се чувстваше уморена от зрителите. Майка ѝ я гладеше по краката, докато братовчеди, чичовци, лели, съседи и какви ли не се приближаваха, докосваха я, усмихваха се, някои през сълзи, и не отронваха дума. Татко ѝ излезе навън и заговори с чичо Лестър и мъжете. Братята ѝ седяха в кухнята с тълпата и поглъщаха камарата храна.

Роки Чилдърс беше прокурор в окръга Форд повече години, отколкото му бе приятно да си спомня. Получаваше петнайсет хиляди годишно и работата поглъщаше по-голямата част от времето му. Същата тази работа унищожихе всякакви възможности за частна практика, която той се надяваше да установи. На четирийсет и две бе свършен като адвокат, затънал в безнадеждна служба с неустановено, но ежедневно работно време, на която непрекъснато го избираха всеки четири години. Цяло щастие бе, че съпругата му имаше добра работа, така че можеха да си позволят да сменят стария буик с нов и да плащат таксите в местния клуб, а и въобще да успяват да поддържат начина на живот, подобаващ на образованите бели от окръга Форд. По-отдавна, на млади години, Чилдърс имаше амбиции да се захване с политика, но избирателите го разубедиха и той с отвращение свеждаше кариерата си до обвинения срещу пияници, джебчии и малолетни хулигани и търпеше обидите на съдията Булард, когото презираше. От време на време припламваше вълнение, когато такива като Коб и Уилард се развилнееха, и Роки, в качеството на овластена инстанция, се заемаше с предварителното разглеждане, преди делото да бъде препратено на съдебните заседатели, след това в Окръжния съд, после на истинския, големия прокурор — областния прокурор Руфъс Бъкли от Полк. Същият оня Бъкли, който разсипа политическата кариера на Роки. Обикновено да издейства пускане под парична гаранция не представляваше кой знае какъв проблем за Чилдърс, но този случай беше малко по-различен. От сряда десетки чернокожи се обаждаха по телефона, всички до един пълноправни избиратели — или поне се представяха за такива, — много разтревожени да не би Коб и Уилард да бъдат пуснати на свобода. Искаха момчетата да са под ключ в пандиза, като ония черните преди време, дето бяха загазили и не ги пуснаха под гаранция преди делото. Чилдърс обеща да направи всичко възможно, но обясни, че решението ще бъде взето от съдията Пърси Булард, чийто телефонен номер също се намира в указателя. На

Бенингтън Стрийт. Те казаха, че до един ще дойдат в понеделник, за да чуят какво ще говорят и той, и Булард.

В понеделник, в дванайсет и половина, Чилдърс бе призован в кабинета на съдията, където чакаха шерифът и Булард. Съдията беше толкова нервен, че не можеше да седи на едно място.

— Колко ще поискаш за гаранция? — озъби се той на Чилдърс.

— Не знам, господин съдия. Не съм мислил по въпроса.

— Не ти ли се струва, че е крайно време да помислиш? — Той крачеше нервно напред-назад. Ози се забавляваше и мълчеше.

— Как да ти кажа — рече кротко Чилдърс. — Ти трябва да вземеш решение. Ти си съдията.

— Хиляди благодарности! Хи-ля-ди благодарности! Ти колко ще поискаш?

— Винаги искам повече, отколкото очаквам — отвърна хладно Чилдърс, тайно доволен от истерията на съдията.

— А то е?

— Не знам. Не съм мислил по въпроса.

Вратът на Булард стана тъмночервен и той опули очи към Ози.

— Ти какво мислиш, шерифе?

— Ами какво да ти кажа — провлече той. — Бих предложил доста сериозна сума. Тия момчета трябва да останат вътре заради собствената си безопасност. Чернокожите навън са доста настръхнали. Може да им се случи нещо, ако ги пуснем под гаранция. По-добре да понадуете сумата.

— Колко пари имат ония?

— Уилард няма и петак. За Коб нищо не мога да кажа. Парите от наркотиците трудно излизат наяве. Може да извади двайсет, може трийсет хиляди. Чувам, че наел някакъв голям баровец от Мемфис за адвокат. Май пристига днес. Сигурно разполага с пари.

— По дяволите, аз защо не го знам това? Кого е наел?

— Бърнард. Питър Бърнард — отговори Чилдърс. — Обади ми се тази сутрин.

— Не съм го чувал — отсече Булард, придавайки си важност, сякаш знаеше наизуст списъка на всички адвокати в щата.

Булард се загледа в дърветата навън, а шерифът и прокурорът си намигнаха. Сумата за гаранцията както винаги щеше да бъде непосилна. Гарантите обичаха Булард заради страховитите суми.

Наблюдаваха с наслада как отчаяни семейства изтеглят и последния си долар и ипотекират къщите си, за да съберат десетте процента комисиона, необходими за подписване на гаранцията. Булард надуваше сумата и пет пари не даваше. Политически беше по-безопасно да се вдига летвата и престъпниците да си останат в затвора. Чернокожите щяха да го оценят и това бе важно, въпреки че седемдесет и четири процента от населението на окръга бяха бели. Дължеше на негрите някоя и друга отстъпка.

— Да се спрем на сто хиляди за Уилард и двеста хиляди за Коб. Това би трябвало да ги задоволи.

— Кого да задоволи? — попита Ози.

— Как кого — хората, хората отвън. На вас как ви се струва?

— Аз съм съгласен — каза Чилдърс. — А ще се гледа ли въпросът в съда? — попита той с усмивка.

— Ще има разглеждане, и то безпристрастно, после аз ще определя гаранции от по сто и двеста хиляди.

— Предполагам, че ще поискаш от мен да настоявам за по триста хиляди за всеки, та да може да излезеш съвсем безпристрастен — подхвърли Чилдърс.

— Не ме интересува за какво ще настояваш — викна съдията.

— Според мен така е справедливо — рече Ози, запътил се вече към вратата. — Ще ме призовеш ли да свидетелствам? — попита той Чилдърс.

— Не, нямам нужда от теб. Мисля, че е излишно да призовавам когото и да било на такова безпристрастно заседание.

Излязоха от кабинета, а Булард остана да се пържи сам. Заклучи след тях, измъкна четвъртинка водка от чантата си и яростно я засмука. Миетър Пейт чакаше пред вратата му. След пет минути Булард връхлетя в претъпканата зала.

— Всички да станат! Съдът! — викна мистър Пейт.

— Седнете! — кресна съдията, преди някой да успее да се надигне. — Къде са задържаните? Къде са?

Изведоха Коб и Уилард от стаята за арестанти и ги настаниха на масата на защитата. Новият адвокат на Коб се усмихна на клиента си, когато му свалиха белезниците. Адвокатът на Уилард, общественият защитник Тиндейл, не му обърна внимание.

Тълпата чернокожи от миналата сряда отново беше тук с подкрепления от още приятели. Те внимателно следяха движенията на двете бели момчета. Лестър ги видя за първи път. Карл Лий не бе в залата.

Булард преброи полицаите — бяха деветима, направо рекорд! След това преброи черните — бяха се събрали стотици, всички впили погледи в двамата насилници, които седяха на масата до адвокатите си. Водката му дойде добре. Отпи една глътка от пластмасовата чаша, която изглеждаше като че е пълна с вода, и си наложи да се усмихне леко. Усети парене, а страните му пламнаха. Достатъчно беше просто да отпрати полицаите навън и да подхвърли тия двамата на негрите. Гледката щеше да бъде вълнуваща и правосъдието щеше да възтържествува. Пред очите му се мяркаха дебели негърки, полюляващи се в ритъм, докато мъжете им кълцат двамата негодници с бръсначи и мачете. После, свършили си работата, те се овладяват и спокойно напускат залата. Булард се усмихна на себе си и направи знак на мистър Пейт да се приближи.

— Имам четвъртинка студена вода в чекмеджето на бюрото си — прошепна той. — Налей ми малко в някоя пластмасова чаша.

Мистър Пейт кимна и изчезна.

— Сега ще разглеждам иска за освобождаване под парична гаранция — обяви високо той — и нямам намерение да го проточвам дълго. Готови ли са задържаните?

— Да, сър — каза Тиндейл.

— Да, ваша светлост — каза мистър Бърнард.

— А прокурорът?

— Да, сър — отвърна Чилдърс, без да става.

— Добре. Извикайте първия си свидетел.

Чилдърс се обърна към съдията.

— Ваша светлост, прокуратурата няма да призовава свидетели. Господин съдията е добре запознат с обвиненията срещу тези двама подсъдими, тъй като ръководи предварителното изслушване на страните миналата сряда. Имам сведения, че жертвата си е вече вкъщи, така че ние няма да предявяваме нови обвинения. Следващия понеделник съдебните заседатели ще бъдат призовани да подведат под отговорност двамата обвиняеми за изнасилване, отвличане и физическо насилие. Предвид естеството на тези престъпления,

възрастта на жертвата и факта, че мистър Коб е осъждан, прокуратурата ще настоява за максималната гаранция и нито цент по-малко.

Булард почти се задави с ледената вода. Какъв максимум? Максимална гаранция — такова нещо не съществува.

— Какво предлагате, мистър Чилдърс?

— Половин милион на всеки — гордо обяви Чилдърс и седна.

Половин милион! Изключено, помисли си Булард. Яростно отпи и впери поглед в прокурора. Половин милион! Двойна игра, и то пред публика. Изпрати мистър Пейт за още вода с лед.

— Има думата защитата.

Новият адвокат на Коб се изправи решително. Прочисти гърло и свали тежкарските си очила с рогови рамки.

— С позволение на съда, ваша светлост, името ми е Питър Бърнард. Аз съм от Мемфис и съм ангажиран от мистър Коб да защитавам...

— Имате ли разрешително да практикувате в Мисисипи? — прекъсна го Булард.

Бърнард бе хванат на тясно.

— Ами, хм, не съвсем, ваша светлост.

— Така. Когато казвате „не съвсем“, това означава ли нещо по-различно от „не“?

Няколко адвокати, седнали в ложата на съдебните заседатели, се изхилиха. Булард беше известен с това, че мрази адвокатите от Мемфис и изисква от тях да работят с местен адвокат, преди да пристъпят в неговата зала. Преди години, когато бе още практикуващ адвокат, един съдия от Мемфис го бе изхвърлил от съдебната зала, защото нямал разрешително за Тенеси. От деня, в който го избраха за съдия, той започна да отмъщава с удоволствие.

— Ваша светлост, нямам разрешително за Мисисипи, но имам за Тенеси.

— Надявам се да е така — долетя отговорът отгоре, последван от нов приглушен смях откъм ложата. — Запознат ли сте със съдебния правилник на окръг Форд? — запита съдията.

— Ами, хм, да, сър.

— Притежавате ли екземпляр от този правилник?

— Да, сър.

— Прочетохте ли го внимателно, преди да си позволите да пристъпите в моята зала?

— Да-да, сър, по-голямата част.

— Разбрахте ли правило номер четиринайсет, когато го четохте?

Коб изгледа подозрително новия си адвокат.

— Е, това не си го спомням — призна Бърнард.

— Така си и мислех. Правило четиринайсет задължава адвокати, които не са от този щат и нямат разрешително за него, да са в екип с местен адвокат, когато се явяват в моята зала.

— Да, сър.

Поради външността и маниерите си Бърнард минаваше за изискан адвокат или поне бе известен като такъв в Мемфис. Тук обаче някакъв недодялан съдия с остър език бе на път да го унижи и опозори в това забутано градче.

— Е, сър, и какво? — сръза го Булард.

— Да, ваша светлост, мисля, че съм чувал за това правило.

— Тогава къде ви е местният адвокат?

— Нямам такъв, но мислех...

— Значи вие сте дошли от Мемфис дотук, внимателно сте изчели моите правила и съзнателно сте ги пренебрегнали. Така ли?

Бърнард наведе глава и заби поглед в един празен жълт адвокатски бележник пред себе си. Тиндейл бавно се надигна.

— Ваша светлост, моля да се запише в протокола, че се явявам за асоцииран адвокат на мистър Бърнард, но само за това изслушване.

Булард се усмихна. Страхотен ход, Тиндейл, страхотен ход. Студената вода го сгръвяваше и той се отпусна.

— Много добре. Извикайте първия свидетел.

Бърнард се изправи отново. Вирна глава.

— Ваша светлост, от името на мистър Коб призовавам за свидетел неговия брат, мистър Фред Коб.

— Карай по-кратко — измърмори Булард.

Братът на Коб се закле и зае свидетелския стол. Бърнард влезе в ролята си и начена дълъг и подробен разпит. Беше се подготвил добре. Изведе доказателства, че Били Рей Коб има доходна работа, притежава недвижим имот в окръг Форд, израснал е тук, по-голямата част от семейството му живее тук, приятелите му също и няма причини да го напуска. Солиден гражданин с дълбоки корени, който би изгубил

много, ако избяга. Човек, на чието доброволно явяване в съда може винаги да се разчита. Затова и заслужава минимална гаранция.

Булард сръбна, почука с писалката си и заоглежда черните лица сред публиката.

Чилдърс нямаше въпроси.

Бърнард призова майката на Коб, Кора, която повтори думите на сина си Фред за сина й Били Рей. Тя успя да пророни няколко сълзи в един труден момент и Булард поклати глава.

След това дойде ред на Тиндейл. Той изрече същите неща за семейство Уилард.

Половин милион гаранция! Всяко предложение за по-малка гаранция щеше да изглежда недостатъчно и чернокожите нямаше да го приемат. Нов повод за съдията да мрази Чилдърс. Но той всъщност имаше слабост към черните, защото те го избраха последния път. Получи петдесет и един процента от гласовете в окръга, но всички черни гласуваха за него.

— Друго? — попита, когато Тиндейл свърши.

Тримата адвокати се спогледаха озадачено, после Бърнард се изправи.

— Ваша светлост, бих желал да обобща позицията на моя клиент по отношение на една разумна гаранция...

— Няма смисъл, приятелю. Чух достатъчно от вас и вашия клиент. Сядайте. — Булард се поколеба, после на един дъх обяви: — Така, определя се гаранция от сто хиляди за Пийт Уилард и двеста хиляди за Били Рей Коб. Подсъдимите ще останат под опеката на шерифа, докато съберат необходимата сума за гаранцията. Закривам заседанието. — Удари с чукчето и изчезна в кабинета си, където довърши бутилката и си отвори нова.

Лестър бе доволен от сумата. На него му бяха определили петдесет хиляди за убийството на Мънроу Боуи. Разбира се, Боуи беше черен, а при такива случаи сумите по принцип бяха по-малки.

Тълпата бавно се запъти към изхода отзад, но Лестър не помръдна. Внимателно наблюдаваше как поставят белезниците на двете бели момчета и ги извеждат през вратата към стаята за задържани. Когато изчезнаха от погледа му, той скри лице в ръцете си и изрече кратка молитва. После се заслуша.

Поне десет пъти на ден Джейк излизаше през френския прозорец на балкона и наблюдаваше центъра на Клантън. Понякога пушеше евтина пура и издухваше дима над Вашингтон Стрийт. Дори и през лятото оставяше отворени прозорците на големия кабинет. Шумът на оживения град му правеше добра компания, докато работеше. Понякога се дразнеше от виковете по улиците около съда, друг път излизаше на балкона да провери защо всичко е притихнало.

Преди два часа следобед в понеделник, двайсети май, той излезе на балкона и запали пура. Тежка тишина бе притиснала центъра на град Клантън в щата Мисисипи.

Коб слизаше Първи по стълбите, предпазливо, с ръце, оковани зад гърба му, след него Уилард и накрая помощник-шерифът Луни. Десет стъпала, площадка, завой надясно, после още десет стъпала до първия етаж. Други трима полицаи чакаха отпред край патрулните коли, пушеха и държаха под око репортерите.

Когато Коб бе на две стъпала от долната площадка, Уилард — над три зад него, а Луни едва на първото стъпало под горната площадка, забравената и незабележима вратичка към килера на разсилния излетя с трясък и мистър Карл Лий Хейли изскочи от тъмнината с автомат М-16 в ръка. Откри стрелба в упор. Яростният мълниеносен, оглушителен откос разтърси цялата сграда и взриви тишината. Арестантите се вцепениха, после закрещяха, когато куршумите ги уцелиха — първо Коб в стомаха и гърдите, после Уилард в лицето, врата и гърлото. Напразно се гърчеха нагоре по стъпалата, оковани и безпомощни, препъваха се един в друг и от тях шуртеше кръв.

Луни бе улучен в крака, но успя да издрапа обратно нагоре и се шмугна в стаята за задържани, откъдето чуваше как Коб и Уилард реват и стенат, а лудият негър се смее. Куршумите рикошираха в стените на тясното стълбище и надзъртайки надолу към площадката, Луни виждаше как по стените се размазват плът и кръв и се стичат към стъпалата. Раздиращият екот на дългите откоси сякаш нямаше спиране. Над стрелбата и чаткането на куршумите ясно се извисяваше кресливият, пронизителен, тържествуващ смях на Карл Лий.

Когато спря да стреля, хвърли автомата върху двата трупа и хукна към тоалетната, подпря отвътре вратата със стол, скочи през прозореца в храстите и излезе на тротоара. Невъзмутим, той отиде до камионетката си и се прибра с нея вкъщи.

Когато започна стрелбата, Лестър замръзна на мястото си. Откосите оглушиха залата. Пищеше майката на Уилард, пишеше и майката на Коб, полицаите хукнаха към стаята за задържани, но не посмяха да се покажат на стълбите. Лестър напрегнато се слушваше за изстрели от пистолети, но не чу нищо и спокойно излезе от залата.

При първия изстрел Булард сграбчи шишето си и пропълзя под писалището, а мистър Пейт заключи вратата.

Коб, или онова, което беше останало от него, се стовари върху Уилард. Кръвта им се смеси и започна да образува локви на всяко стъпало, преди да прелее на следващото, където образуваше нова локва и потичаше върху по-следващото.

Джейк тичаше с все сили към задния вход на съда. Помощник-шериф Пратър стоеше приведен пред вратата с пистолет в ръка и ругаеше репортерите, които напиреха да влязат. Останалите полицаи бяха приклекли до патрулните коли, целите настръхнали. Джейк хукна към предната страна на сградата, където други полицаи охраняваха входа и евакуираха служителите и гражданите от залата. Лавина от тела се изсипа на стълбите отпред. Джейк си проби път през панически бягащите, успя да проникне в ротондата и видя Ози, който напътваше хората откъде да излязат и крещеше във всички посоки. Направи знак на Джейк и двамата тръгнаха по коридора към задната врата, където шестима полицаи пазеха с пистолети в ръка и мълчаливо сезираха в стълбището. Джейк почувства, че му прилява. Уилард почти се бе добрал до площадката. Челото му липсваше и мозъкът му се бе размазал като пихтия по лицето. Коб бе успял да се извърне и да поеме куршумите с гърба си. Бе заровил лице в стомаха на Уилард, а краката му докосваха четвъртото стъпало от долу на горе. Кръвта още течеше от безжизнените тела и изцяло бе заляла долните шест стъпала. Алената локва напредваше бързо към полицаите, които ужасено се отдръпваха. Автоматът бе между краката на Коб, на петото стъпало, целият в кръв.

Групата полицаи стояха мълчаливо, втренчени в двете тела, които, макар и мъртви, продължаваха да бълват кръв. Тежка миризма на барут се стелеше по стълбите и се носеше по коридора към ротондата, където други полицаи продължаваха да изтикват хора към главния портал.

— Джейк, по-добре си тръгвай — каза Ози, без да откъсва поглед от телата.

— Защо?

— Тръгвай си.

— Защо?

— Защото сега ще правим снимки, ще събираме веществени доказателства и ти нямаш работа тук.

— Добре. Но няма да го разпитваш в мое отсъствие. Разбра ли?

Ози кимна.

Направиха снимки, изчистиха всичко, събраха доказателствен материал, отнесоха телата и след два часа Ози напусна града, следван от пет патрулни коли. Хейстингс поведе колоната през полето, към езерото, покрай бакалницата на Бейтс, по Крафт Роуд. Пред дома на семейство Хейли бяха само колата на Гуен, камионетката на Карл Лий и червеният кадилак от Илиной.

Ози не очакваше съпротива, когато патрулните коли спряха една до друга в предния двор, помощниците му приклекнаха зад отворените врати и внимателно наблюдаваха как шефът им приближава сам към къщата. Той спря. Входната врата бавно се отвори и семейство Хейли излязоха навън. Карл Лий пристъпи до перилата на верандата с Тоня на ръце. Погледна надолу към своя приятел шерифа, после към редицата коли и полицаи зад него. От дясната му страна беше Гуен, от лявата — тримата му синове, най-малкият от които тихо хлипаше, но поголемите мълчаха гордо. Зад тях стоеше Лестър.

Двете групи се наблюдаваха, всяка очакваше другата да каже или да направи нещо, всяка жадуваше да избегне това, което щеше да се случи. Единственият звук беше приглушеното хлипане на момиченцето, на майка му и на най-малкото братче.

Децата се бяха опитали да разберат. Татко им бе обяснил какво е сторил и защо. Те го разбраха, но не проумяваха защо трябва да бъде

арестуван и хвърлен в затвора.

Ози подритваше една буца пръст и поглеждаше ту към семейството, ту към своите хора.

Накрая рече:

— Най-добре е да дойдеш с мен.

Карл Лий кимна леко, но не помръдна. Гуен и момченцето заплакаха по-силно, когато Лестър пое Тоня от ръцете на татко ѝ. Тогава Карл Лий коленичи пред трите момчета и отново им прошепна, че трябва да тръгва, но няма да отсъства дълго. Прегърна ги и те се разплакаха, притиснати в него. Той се обърна, целуна жена си и слезе по стълбите.

— Ще ми сложиш ли белезници, Ози?

— Няма, Карл Лий, хайде да се качим в колата.

8

Мос Джуниър Тейтъм, главният надзирател, и Джейк си говореха тихо в канцеларията на Ози, докато полицаи, помощници, затворници с облекчен режим и разни служители в затвора и полицейското се събираха в огромната, наблъскана с какви ли не пособия стая до канцеларията и неспокойно очакваха пристигането на новия арестант. Двама помощник-шерифи се взираха през транспарантите към репортерите и операторите, които чакаха на паркинга между сградата и шосето. Имаше телевизионни коли от Мемфис, Джаксън и Тюпълоу. На Мос това не му хареса, така че отиде при журналистите и им нареди да заемат друго място.

— Ще направите ли изявление? — извика един репортер.

— Да, когато преместите колите.

— Можете ли да кажете нещо за убийствата?

— Да, двама души са убити.

— Подробности?

— Никакви. Не бях там.

— Подозирате ли някого?

— Да.

— Кого?

— Ще отговоря, щом махнете колите.

Колите бяха преместени на мига, а камерите и микрофоните се скупчиха до тротоара. Мос сочеше и даваше разпореждания, докато накрая остана доволен и пристъпи към тълпата. Спокойно дъвчеше клечка за зъби, напъхал палци в предните гайки, точно под увисналия си корем.

— Кой го извърши?

— Арестуван ли е?

— Замесено ли е семейството на момичето?

— И двамата ли са мъртви?

Мос се засмя и поклати глава.

— Един по един. Да, имаме заподозрян. Арестуван е и всеки момент ще пристигне. Колите да стоят настрана, за да не пречат. Това е всичко. — Мос тръгна обратно към затвора, а те продължиха да викат след него. Той не им обърна внимание и влезе в претъпканата стая.

— Как е Луни? — попита.

— Пратър е с него в болницата. Добре е — отървал се е с лека рана в крака.

— Да, и с лек сърдечен пристъп — рече Мос с усмивка. Другите се засмяха.

— Идват! — извика някой и всички се скупчиха до прозорците. Колоната от сини светлини навлезе бавно в паркинга. Ози караше първата кола, до него седеше Карл Лий без белезници. Хейстингс се облягаше отзад и помахаша на камерите, когато колата ги подмина, после продължиха през тълпата и завиха зад затвора, където Ози спря и тримата влязоха вътре. Карл Лий бе предаден на един пазач, а Ози тръгна по коридора към канцеларията си, където чакаше Джейк.

— Можеш да го видиш за минута, Джейк.

— Благодаря. Сигурен ли си, че той го е направил?

— Сигурен съм.

— Не е признал, нали?

— Не е, дума не е обелил. Мисля, че Лестър го е подготвил.

Влезе Мос.

— Ози, ония репортери искат да те видят. Казах им, че ще се покажеш след малко.

— Благодаря, Мос — въздъхна Ози.

— Имало ли е очевидци? — попита Джейк.

Ози избърса челото си с червена носна кърпа.

— Да, Луни може да го идентифицира. Познаваш ли Мърфи, оня дребния, сакатия, дето мете съда?

— Знам го. Ужасно заеква.

— Той е видял всичко. Седял на източната стълба, точно отсреща. Тъкмо си обядвал човекът. Толкова се уплашил, че цял час не можа да проговори. — Ози млъкна и се загледа в Джейк. — Защо ли ти разправям всичко това?

— Какво значение има? Рано или късно ще го разбере. Къде е моят човек?

— В ареста. Ще му правят снимки и всичко каквото трябва. Ще бъде готов след около половин час.

Ози излезе и Джейк използва телефона му да се обади на Карла, за да ѝ напомни да гледа новините и да ги запише.

Ози спря пред микрофоните и камерите.

— Няма да отговарям на никакви въпроси. Арестувахме един заподозрян. Казва се Карл Лий Хейли от окръг Форд. Арестуван е за две убийства.

— Той ли е бащата на момичето?

— Да.

— Откъде разбрахте, че той го е извършил?

— Много сме умни.

— Някакви очевидци?

— Няма, доколкото ми е известно.

— Той призна ли си?

— Не.

— Къде го заловихте?

— У тях.

— Има ли ранен полицаи?

— Да.

— Как е той?

— Добре е. В болницата, но е добре.

— Как се казва?

— Луни. Ди Уейн Луни.

— Кога ще бъде предварителното разглеждане?

— Не съм съдия.

— Някаква представа?

— Може би утре, може би в сряда. Не приемам повече въпроси. Засега не разполагам с друга информация.

Пазачът взе портфейла, парите, часовника, ключовете, халката и джобното ножче на Карл Лий и ги вписа във формуляр, под който Карл Лий сложи дата и подпис. В една стаичка до помещението на пазача го снимаха и му взеха отпечатъци от пръстите, точно както му бе разказал Лестър. Ози чакаше пред вратата и го отведе в друга стая, където вземаха алкохолни проби. Джейк седеше до уреда. Ози излезе.

Адвокат и клиент изпитателно се взряха един в друг. После се усмигнаха дружески, но никой не продума. За последен път бяха

говорили преди пет дни, в сряда, след предварителното разглеждане в съда и денонощие след изнасилването.

Този път Карл Лий не беше разтревожен. Лицето му бе спокойно, а погледът — ясен. Накрая каза:

— Не вярваше, че ще го направя, нали, Джейк?

— Не съвсем. Ти ли го направи?

— Знаеш, че аз го направих.

Джейк се усмихна, кимна и скръсти ръце.

— Как се чувстваш?

Карл Лий се отпусна и се облегна на съгъваемия стол.

— Е, сега по-добре. Но не заради цялата тая работа. Искането ми Се да не беше се случвала. Но ми се щеше и моето момиченце да се чувства добре. Нямах нищо против тия момчета, докато не я поругаха. Сега си получиха заслуженото. Мъчно ми е за майките и бащите им, ако имат бащи, в което се съмнявам.

— Страх ли те е?

— От какво?

— Ами от газовата камера.

— Не, Джейк, нали затова съм те наел. Нямам никакво намерение да ходя в газовата камера. Видях как отърва Лестър, сега пък мен ще отървеш. Ти можеш да го направиш, Джейк.

— Не е толкова лесно, Карл Лий.

— Какво искаш да кажеш?

— Не можеш просто така да застреляш хладнокръвно един или неколцина, после да кажеш на съдебните заседатели, че са заслужавали да бъдат убити, и да се надяваш, че ще те изпратят по живо, по здраво от съдебната зала.

— Ти успя с Лестър.

— Всяко дело е различно. И голямата разлика тук е в това, че ти си убил две бели момчета, а Лестър беше убил негър. Огромна разлика.

— Страх ли те е, Джейк?

— Защо да ме е страх? Няма мен да пращат в газовата камера.

— Не си много уверен.

Ечупак, кретен, идиот, помисли си Джейк. Кой може да е уверен в такива времена? Трупите са още топли. Вярно, уверен беше преди

убийствата, но вече всичко е различно. Клиентът му е на път към газовата камера за престъпление, което признава, че е извършил.

— Откъде взе автомата?

— От един приятел в Мемфис.

— Добре. Лестър помогна ли ти?

— Не. Знаеше какво съм намислил и искаше да ми помогне, но аз не му позволих.

— Как е Гуен?

— Съвсем се е побъркала вече, но Лестър е при нея. Тя не подозираше нищо.

— А момчетата?

— Знаеш ги какви са децата. Не искат татко им да е в затвора. Разстроени са, но ще се оправят. Лестър ще се погрижи за тях.

— Той ще се връща ли в Чикаго?

— Засега няма. Джейк, кога ще е делото?

— Предварителното заседание трябва да е утре или в сряда, зависи от Булард.

— Той ли ще е съдията?

— Да, на предварителното. Но на процеса няма да е той. Ще се гледа от Районния съд.

— Кой е съдията там?

— Омар Нуз от Ван Бурен; същият, който беше съдия на делото на Лестър.

— Аха. Той е добър, нали?

— Да, добър съдия е.

— Кога ще е процесът?

— В края на лятото или в началото на есента. Бъкли ще настоява за незабавен процес.

— Кой е тоя Бъкли?

— Руфъс Бъкли. Областният прокурор. Същият, който водеше делото срещу Лестър. Помниш ли го? Един огромен, шумен...

— А, да, помня го. Големият лош Руфъс Бъкли. Съвсем го бях забравил. Той като че ли е страшно долен тип, а?

— Добър е, много е добър. Той е корумпиран и амбициозен и няма да изпусне този процес заради известността, която ще му донесе.

— Но ти си го надвивал, нали?

— Да, но и той ме е надвивал.

Джейк отвори чантата си и извади една папка. Вътре имаше договор за правни услуги и той го прече, въпреки че го знаеше наизуст. Хонорарите си определяше според възможностите на клиентите да платят, а чернокожите обикновено не можеха да платят почти нищо, освен ако нямаха някой близък и щедър роднина от Сейнт Луис или Чикаго с добре платена работа. Такива бяха рядкост. Когато го наемаха за делото на Лестър, се споменаваха някакъв брат в Калифорния, който работел в пощата, но нямал желание или възможност да помага. Имали няколко сестри по други места, но те били със свои си проблеми и можели само морално да подкрепят Лестър. Гуен имала голям род и те нямали неприятности, но не били заможни. Карл Лий притежавал няколко акра земя около дома си и ги бе ипотекирал, за да помогне на Лестър да се разплати с Джейк.

Беше поискал от Лестър пет хиляди за делото му за убийство, половината преди процеса, другата половина на вноски за три години.

Джейк мразеше да се пазари за хонорарите си. За него това беше най-противната страна от адвокатската му практика. Клиентите държаха да знаят предварително колко ще им иска и реагираха различно. Някои изглеждаха шокирани, други мъчително преглъщаха, неколцина направо затръшваха вратата на кантората му. Някои се пазаряха, но повечето плащаха или обещаваха, че ще платят.

Сега той се взираше в договора и отчаяно се мъчеше да измисли справедлив хонорар. Някои адвокати биха се заели с подобно дело почти безплатно, заради едната известност. Все пак Карл Лий имаше земя, работеше в хартиената фабрика, имаше роднини. Накрая Джейк рече:

— Десет хиляди.

Карл Лий не помръдна.

— Ти взе пет хиляди на Лестър.

Джейк го очакваше.

— Ти си обвинен по три члена; Лестър се размина само с един.

— Колко пъти могат да ме вкарат в газовата камера?

— Добър довод. Е, колко можеш да платиш?

— Хиляда веднага — заяви гордо Карл Лий. — Ще си ипотекирам земята и ще ти дам всичко.

Джейк се замисли за миг.

— Имам по-добра идея. Да го направим с полица. Сега плащаш хиляда и ми подписваш полица за останалото. Вземаш заем срещу земята и ми плащаш срещу полицата.

— Колко искаш?

— Десет хиляди.

— Давам ти пет.

— Имаш възможност да платиш повече.

— А ти можеш да свършиш работата и за по-малко.

— Добре, ще я свърша за девет.

— Тогава ще ти дам шест.

— Осем.

— Седем.

— Хайде да се спазарим за седем и петстотин.

— Добре, мисля, че мога да дам толкова. Зависи колко ще ми отпуснат срещу земята. Искаш да ти платя хиляда и да подпиша полица за шест и петстотин.

— Точно така.

— Хубаво, разбрахме се.

Джейк попълни празните места в договора и полицата и Карл Лий подписа и двете.

— Джейк, колко щеше да вземеш на някой богаташ?

— Петдесет хиляди.

— Петдесет хиляди! Шегуваш ли се?

— Не.

— Човече божи, та това са страшно много пари! Вземал ли си някога толкова?

— Не, но пък не се срещат всеки ден богаташи, съдени за убийство.

Карл Лий искаше да му се обясни всичко за гаранцията, процеса, свидетелите, кои ще бъдат съдебни заседатели, кога ще може да излезе от ареста и ще може ли Джейк да ускори делото, кога ще говори защитата и хиляди други въпроси. Джейк каза, че ще имат предостатъчно време да обсъдят тия неща. Обеща да се обади на Гуен и на шефа му в хартиената фабрика.

Джейк си тръгна, а Карл Лий бе отведен в килията.

Колата на Джейк бе блокирана от един фургон на телевизията. Той взе да пита къде е шофьорът. Повечето от репортерите си бяха заминали, но неколцина се навъртаха наоколо в очакване да се случи нещо. Беше почти тъмно.

— Вие от хората на шерифа ли сте? — попита го един репортер.

— Не, адвокат съм — отвърна Джейк спокойно, като се стараяше да изглежда безразличен.

— Да не сте адвокатът на мистър Хейли?

Джейк се обърна и загледа репортера, докато другите наостриха уши.

— Всъщност да, аз съм.

— Ще отговорите ли на няколко въпроса?

— Питайте. Но не мога да ви обещавам отговори.

— Бихте ли застанали ей там?

Джейк застана пред микрофоните и камерите, като се постарая да изглежда ядосан, че му губят времето. Ози и полицаите наблюдаваха отвътре.

— Джейк обича камерите — каза Ози.

— Всички адвокати ги обичат — добави Мос.

— Как се казвате, сър?

— Джейк Бриганс.

— И сте адвокатът на мистър Хейли?

— Точно така — отвърна равнодушно Джейк.

— Мистър Хейли е бащата на младото момиче, изнасилено от двамата мъже, които бяха убити днес, нали?

— Да.

— Кой ги уби?

— Не зная.

— Не е ли мистър Хейли?

— Казах, че не зная.

— В какво е обвинен вашият клиент?

— Арестуван е като заподозрян в убийството на Били Рей Коб и Пийт Уилард. Официално не е обвинен в нищо.

— Очаквате ли мистър Хейли да бъде подведен под отговорност за двете убийства?

— Няма да коментирам.

— Защо?

- Говорихте ли с мистър Хейли? — попита друг репортер.
- Да, преди малко.
- Как е той?
- Какво искате да кажете?
- Ами как е?
- Искате да кажете как намира ареста? — подсмихна се Джейк.
- Тъ, да.
- Няма да коментирам.
- Кога ще бъде предварителното дело?
- Вероятно утре или в сряда.
- Той ще се признае ли за виновен?
- Разбира се, че не — усмихна се Джейк.

След като вечеряха със студени блюда, седнаха на люлката на предната веранда, загледаха се в пръскачката сред Тревата и заговориха за случая. Двойното убийство беше голямата национална новина и Карла бе записала всички телевизионни репортажи. Две от националните компании бяха направили предавания на живо чрез кореспондентите си в Мемфис, а местните канали в Мемфис, Джаксън и Тюпълоу повториха кадрите, на които Коб и Уилард бяха въведеш в съда, заобиколени от полицаи, а секунди след това — как ги изнасят, покрити с бели чаршафи. Една телевизионна компания предаде действителния звук запис на стрелбата, докато на екрана полицаите пълзяха да се доберат до някое прикритие.

Интервюто с Джейк бе взето твърде късно, за да го излъчат в централните новини, така че двамата с Карла изчакаха със зареден видеоманетофон до десет часа, когато най-после той се появи с чанта в ръка, елегантен, строен, красив, рязък и безкрайно възмутен от репортерите, които го безпокоят. Джейк реши, че изглежда чудесно по телевизията, и бе ужасно доволен, че са го заснели. Преди време, след освобождаването на Лестър, го бяха показали на екрана за секунди и редовните посетители на Кафето го поднасяха по този повод месеци наред.

Стана му приятно. Известността го блазнеше и той пред вкусваше как ще го споходи още по-голяма. Не можеше да си представи друго дело, други факти или друга обстановка, които да му донесат по-голяма слава от процеса на Карл Лий. Оправдаването на Карл Лий Хейли за убийството на двамата бели, изнасилили дъщеря

му, при такъв състав от съдебни заседатели, в който всички до един са бели, в провинциален Мисисипи...

— На какво се усмихваш? — прекъсна го Карла.

— На нищо.

— Да, нищо. Мислиш си за процеса, за камерите, репортерите и оправдателната присъда, за това как излизаш от съда, хванал под ръка Карл Лий, а репортерите те преследват с камери, хората те потупват по гърба и те обсипват с поздравления. Знам много добре какво си мислиш.

— Тогава защо питаш?

— За да видя дали ще си признаеш.

— Е, признавам си. Това дело може да ме направи прочут и да ни донесе един милион в бъдеще.

— Ако го спечелиш.

— Да, ако го спечеля.

— А ако загубиш?

— Ще го спечеля.

— И все пак, ако загубиш?

— Бъди оптимистка, миличка.

Извън телефонът и Джейк говори десет минути с редактора, собственика и единствения репортер на „Клантън Кроникъл“. После говори с репортер от сутрешния вестник на Мемфис. Затвори и се обади на Лестър и Гуен, после на началник-смяната в хартиената фабрика.

В единайсет и четвърт телефонът отново извън и Джейк получи първата заплаха за убийство, естествено, анонимна. Нареккоха го кучи син, който си пада по негри, и му заявиха, че няма да оживее, ако черният отърве кожата.

9

Във вторник сутринта след убийствата Дел Пъркинс сервираше повече кафе и овесена каша от обикновено. Всички постоянни клиенти, а и някои случайни се бяха събрали, за да прочетат във вестниците и да побъбрят за убийствата, които бяха станали на по-малко от стотина метра от прага на Кафето. Кръчмата на Клод и Чайната също се напълниха по-рано от обикновено. Снимката на Джейк изпълваше цялата първа страница на вестника от Тюпълоу, а вестниците от Мемфис и Джаксън публикуваха на първите си страници снимки на Коб и Уилард — преди изстрелите и след това, когато трупове им бяха натоварени в линейките. Липсваха снимки на Карл Лий. И трите вестника предлагаха подробни описания на случилото се в Клантън през изминалите шест Дни.

В града се ширеше убеждението, че Карл Лий е извършил убийствата, но плъзнаха и слухове за още убийци, които попаднаха на толкова благодатна почва, че на една маса в Кафето се кълняха как били видели цяла банда подивели негри да се хвърлят в атака. Тъй или иначе, полицаите, които идваха в Кафето, не позволиха мълвата да се развихри. Помощник-шерифът Луни бе от редовните клиенти и всички бяха загрижени за раната му, която се оказа по-сериозна, отколкото се смяташе в началото. Той остана в болницата и назова убиеца като брата на Лестър Хейли.

Джейк влезе в шест часа и седна на по-предните маси с някакви фермери. Кимна на Пратър и другия полицай, но те се направиха, че не го забелязват. Всичко ще бъде наред, щом Луни излезе от болницата, помисли си. Подхвърлиха му нещо за снимката на първа страница, но никой не го попита за новия му клиент и убийствата. Усети известна хладина у неколцина от редовните клиенти. Закуси набързо и си тръгна.

В девет позвъни Етъл. На телефона бил Булард.

— Здравейте, господин съдия. Как сте?

— Ужасно. Ти ли ще защитаващ Карл Лий Хейли?

— Да, сър.

— Кога искаш да бъде предварителното разглеждане?

— Защо питате мен, господин съдия?

— Уместен въпрос. Виж какво, погребенията са утре сутринта по някое време и си мисля, че ще е по-добре да изчакаме, докато заровят ония мизерници, а?

— Да, сър, добра идея.

— Какво ще кажеш за утре следобед в два?

— Чудесно.

Булард се поколеба.

— Джейк, не мислиш ли, че е по-добре да се откажеш от предварителното разглеждане и да ме оставиш да препратя делото направо за процес?

— Господин съдия, знаете много добре, че никога не се отказвам от предварително заседание.

— Да, знам. Просто реших да те помоля за услуга. Няма да водя този процес и не изпитвам никакво желание дори да се докосвам до него. До утре.

След час Етъл отново гракна по вътрешния телефон:

— Мистър Бриганс, няколко репортери искат да се срещнат с вас.

Джейк изпадна във възторг:

— Откъде са?

— Мисля, че са от Мемфис и Джаксън.

— Заведи ги в приемната. Идвам веднага.

Затегна вратовръзка, приглади коса и погледна към улицата долу за телевизионни коли. Реши да ги накара да почакаат и след няколко безсмислени телефонни разговора слезе по стълбите, мина покрай Етъл, без да я удостои с поглед, и влезе в приемната. Помолиха го да седне начело на дългата маса заради светлината. Джейк отказа — той трябвало да реши къде да застане — и седна така, че зад гърба му да се виждат лавиците дебели и скъпи юридически тонове.

Наредиха микрофоните пред него, нагласиха прожекторите на камерите и накрая една приятна дама от Мемфис с яркооранжев грим прочисти гърло и запита:

— Мистър Бриганс, вие сте адвокат на Карл Лий Хейли, нали?

— Да.

— А той е обвинен в убийството на Били Рей Коб и Пийт Уилард.

— Точно така.

— А Коб и Уилард бяха обвинени в изнасилване на дъщерята на мистър Хейли, така ли?

— Така.

— Мистър Хейли отрича ли да е убивал Коб и Уилард?

— Той не се признава за виновен по обвиненията.

— Ще бъде ли обвинен за раняването на помощник-шерифа Луни?

— Да. Очаква трето обвинение за телесна повреда на служебно лице.

— Смятате ли да изградите позицията на защитата върху тезата за умопомрачението?

— Нямам намерение да обсъждам тезата на защитата засега, тъй като той не е подведен под отговорност.

— Искате да кажете, че съществува възможност да не бъде подведен под отговорност?

Захапах голяма въдица, Джейк чакаше въпроса с нетърпение. Или ще подведат Карл Лий под отговорност, или не, но съдебните заседатели няма да бъдат подбрани, докато не се събере Областният съд в понеделник, двацет и седми май. Така че бъдещите членове на разширения съдебен състав сега се разхождат по улиците на Клантън, въртят търговия в магазините си, работят във фабриките, чистят къщите си, четат вестници, гледат телевизия и обсъждат дали Карл Лий трябва да бъде подведен под отговорност, или не.

— Да, мисля, че съществува възможност да не бъде подведен. Зависи от съдебните заседатели или по-скоро ще зависи от тях след предварителното разглеждане.

— Кога ще бъде то?

— Утре. В два следобед.

— Предполагате, че съдията Булард ще го препрати на съдебните заседатели.

— Твърде надеждно предположение — отвърна Джейк, уверен, че Булард ще се разтрепери от този отговор.

— Кога ще се съберат съдебните заседатели?

— Новият разширен състав ще положи клетва в понеделник сутринта. Така че може да разгледа делото в понеделник следобед.

— Кога очаквате процеса?

— Ако предположим, че го подведат под отговорност, вероятно ще се състои в края на лятото или в началото на есента.

— От кой съд ще се гледа?

— От Районния.

— Кой ще бъде съдията?

— Почитаемият Омар Нуз.

— Той откъде е?

— От Честър, Мисисипи. Окръг Ван Бурен.

— Искате да кажете, че делото ще се гледа тук, в Клантън?

— Да, освен ако го предадат за разглеждане в друг окръг.

— Вие ще настоявате ли за подобна промяна?

— Много уместен въпрос, но аз не съм готов да отговоря засега.

Малко е рано да се говори за стратегията на защитата.

— По какви причини бихте решили да поискате гледане на делото в друг окръг?

За да намеря по-черен от моя, помисли си Джейк. Отговори замислено:

— Обичайните мотиви. Предварително разгласяване и тъй нататък.

— Кой взема решение да се смени мястото на процеса?

— Съдията Нуз. Решението е единствено от негова компетенция.

— Определена ли е вече гаранцията?

— Не, и вероятно няма да бъде, докато не се формулира самото обвинение. В този момент той има право да бъде пуснат под разумна гаранция, но обичайната практика в нашия окръг не допуска освобождаване под гаранция при дела за убийство до момента на предявяване на обвинението в Районния съд. Тогава гаранцията ще бъде определена от съдията Нуз.

— Какво можете да ни кажете за мистър Хейли?

Джейк се отпусна и се замисли, а камерите продължаваха да снимат. Втора златна възможност да посее семе.

— Той е на трийсет и седем години. Женен е от двайсет години. Има четири деца — три момчета и момиченце. Добър човек, никога не е бил съден. Никога не се е забърквал в нищо. Има орден от войната

във Виетнам. Работи по петдесет часа седмично в хартиената фабрика в Коулман. Плаща си данъците и притежава малко земя. Всяка събота ходи със семейството си на църква. Занимава се със собствените си дела и иска да живее на спокойствие.

— Ще ни позволите ли да му зададем няколко въпроса?

— Не, разбира се.

— Не съдиха ли брат му за убийство преди няколко години?

— Съдиха го, но беше оправдан.

— Вие ли му бяхте адвокат?

— Аз.

— Били сте защитник в няколко дела за убийство в окръг Форд, нали?

— В три.

— В колко от тях обвиняемите бяха оправдани?

— И в трите — провлече отговора си той.

— Съдът в Мисисипи има право на няколко варианта, нали?

— Точно така. При обвинение в убийство съдът може да реши, че подсъдимият е виновен за непредумишлено убийство, което води до двайсет години затвор, или за углавно престъпление, което води до доживотна присъда или смърт — както постановят съдебните заседатели. Но те могат и да решат, че подсъдимият е невинен. — Джейк се усмихна на камерите. — Повтарям отново, в случай че той бъде подведен под отговорност.

— Как е дъщерята на Хейли?

— У дома си е. Върна се вкъщи в неделя. Да се надяваме, че е добре.

Репортерите се спогледаха, умувайки за още въпроси. Джейк знаеше, че сега настъпва опасният момент, когато изчерпват въпросите си и започват гадните засечки.

Той се изправи и закопча сакото си.

— Така. Благодаря ви, че се отбихте, дами и господа. Обикновено съм на разположение за вас, само ме предупредете малко по-отрано и с удоволствие пак ще си поприказваме.

Те му благодариха и си тръгнаха.

В десет часа в сряда сутринта, без много шум, след двоен ритуал в погребалния дом, заровиха мъртъвците. Наскоро ръкоположеният пастор отчаяно се стараеше да намери утешителни слова за рехавата група и за двата затворени ковчега. Опелото бе кратко и мина почти без сълзи.

Пикапите и калните шевролети бавно поеха след катафалката, процесията напусна града и запъпли през полето. Спряха зад малка черква. Положиха телата за вечен покой в двата края на тясното буренясало гробище. След още няколко слова за утеха дошлите се разпръснаха.

Родителите на Коб се бяха развели още когато беше малък и баща му пристигна за погребението от Бърмингам. След ритуала изчезна. Мисис Коб живееше в малка, чиста дървена къщичка близо до селището Лейк Вилидж, на десет мили южно от Клантън. Другите ѝ двама синове, техните братовчеди и приятели се събраха под един дъб зад черквата, докато жените се суетяха около майката. Подели отново негърската тема, мъжете дъвчеха тютюн, пиеха уиски и си припомнях минали времена, когато черните си знаеха мястото. Днес правителството и съдилищата направо ги глезеха и покровителстваха. А белите бяха с вързани ръце. Един братовчед имал приятел или познат, който навремето бил активен член на Клана — можел да му се обади. Дълги години, чак до смъртта си, дядото на Коб бил в Клана, обясни братовчедът, и когато двамата с Били Рей били деца, старецът им разказвал как бесели негри в окръзите Форд и Тайлър. И сега техен дълг било да направят същото, което черният бил направил. Но нямало доброволци. Може би Кланът ще прояви интерес. Главатарите са някъде на юг, до Джаксън, край окръг Нетълс, и възложиха на братовчеда да се свърже с тях.

Жените приготвиха обяд. Мъжете ядоха в мълчание, после се преместиха отново на сянка и продължиха с уискито. Някой спомена, че делото на черния е в два следобед, и те се качиха на колите и поеха към Клантън.

Преди убийствата имаше един Клантън, след убийствата — друг и щяха да минат месеци, преди двата да започнат да си приличат. Едно трагично, кърваво събитие, продължило по-малко от петнайсет

секунди, превърна тихия южен градец с осем хиляди жители в стълпотворение на журналисти, репортери, снимачни екипи и фотографи от околните градове и от националните медии. Оператори и телевизионни репортери се тълпяха по уличките около площада и за стотен път питаха всеки срещнат какво мисли за историята с Хейли и как би гласувал, ако е сред съдебните заседатели. Хората не бяха единодушни в присъдата си. Телевизионни коли с ярки отличителни знаци обикаляха безспир площада и улиците на лов за новини, мнения и интервюта. В началото Ози бе най-предпочитаният. Интервюираха го по пет-шест пъти в деня след убийствата, но после той се захвана с другите си работи и прехвърли интервютата на Мос Джуниър, който обичаше да плямпа пред пресата. Можеше да отговори на двайсет въпроса, без да съобщи нищо ново. Пък и лъжеше наляво-надясно, а невежите пришълци изобщо не успяваха да се ориентират кое е истина, кое — не.

— Сър, има ли някакви улики, че са стреляли повече хора?

— Да.

— Наистина! Кой?

— Имаме доказателства, че убийствата са ръководени и финансирани от един клон на Черните пантери — отговори Мос Джуниър с безизразно лице.

Половината репортери изгубиха дар-слово и се облециха, другата половина си повтаряха беззвучно думите му и бясно записваха.

Булард не напускаше канцеларията си и не говореше по телефона. Обади се отново на Джейк и го помоли да се откаже от предварителното заседание на съда. Джейк отхвърли искането. Репортери причакваха Булард пред канцеларията му на първия етаж, но зад заключената врата той бе извън всякаква опасност. Имаше си водката.

Искаха да заснемат траурния ритуал. Братята на Коб се съгласиха, но срещу заплащане, обаче мисис Уилард отказа. Репортерите се събраха пред погребалния дом и заснеха това, което бе възможно. Сетне последваха процесията до гробището, а след това сподиряха опечалените до дома на мисис Коб, където Фреди, най-големият, ги наруга и ги изгони.

В сряда в Кафето цареше пълно мълчание. Редовните посетители, в това число и Джейк, наблюдаваха непознатите, нахлули

в тяхното убежище. Повечето бяха брадати, говореха с особен акцент и не си поръчваха овесена каша.

— Вие не сте ли адвокатът на мистър Хейли? — викна един от другата страна на заведението.

Джейк съсредоточено мажеше препечената си филийка и не отговори.

— Вие сте, нали?

— И аз да съм, какво от това? — контрира го Джейк.

— Той ще се признае ли за виновен?

— Сега закусвам.

— Ще се признае ли?

— Няма да коментирам.

— Защо?

— Не коментирам по време на закуска, ясно ли е?

— Мога ли да говоря с вас след това?

— Да, запишете си час при секретарката ми. Давам изявления срещу шейсет долара на час.

Редовните посетители се засмяха, но чужденците не се предаваха.

Джейк се съгласи на едно безплатно интервю за мемфиския вестник „Сряда“, после се барикадира в „бункера“ и започна да се готви за предварителното разглеждане. По обяд посети прочутия си клиент. Карл Лий бе отпочинал и спокоен. От килията си той можеше да наблюдава суетнята на репортерите по паркинга.

— Как е в ареста? — попита Джейк.

— Не е зле. Храната си я бива. Ядем с Ози в неговата канцелария.

— Какво?

— Абе, ядем там нещо. Хвърляме и по едни карти.

— Шегуваш се, Карл Лий.

— Няма майтап. Гледам и телевизия. Видях те снощи по новините. Изглеждаше страхотно. Ще те направя известен, нали, Джейк?

Джейк не отговори.

— Кога ще ме покажат и мен по телевизията? Тъй де, аз свърших убийството, а пък вие с Ози се прочухте на мой гръб. — Клиентът се хилеше, но адвокатът остана сериозен.

— Днес, след около час.

— Чух, че ще ходим в съда. Какво ще има там?

— Предварително разглеждане. Не е важна процедура, поне в повечето случаи. Този път обаче ще е по-различна заради камерите.

— Аз какво трябва да говоря?

— Нито дума! На никого! Няма да си отваряш устата! Нито пред съдията, нито пред прокурора, нито пред журналистите, пред никого. Само ще слушаме. Ще слушаме прокурора и ще видим накъде ще поведе работата. Предполагам, че имат очевиден за станалото и той вероятно ще даде показания. И Ози ще даде показания, ще разкаже на съдията за автомата, за отпечатъците от пръсти, за Луни...

— Как е Луни?

— Не знам. По-зле, отколкото мислех.

— Много ми е мъчно, че го прострелях. Дори не забелязах, че е там.

— Смятат да те обвинят в нанасяне на телесна повреда на Луни. Това няма значение, предварителното разглеждане е една формалност. Целта е да се даде възможност на съдията да реши има ли улики да започне съдебно дело. Булард винаги намира, че има, тъй че разглеждането при него си е чиста формалност.

— Тогава защо ще се хабим?

— Имаме право да се откажем от тази процедура — отвърна Джейк, мислейки за камерите, които щеше да пропусне. — Но не ми се ще. Това е добра възможност да подразберем каква ще е стратегията на обвинението.

— Джейк, май се задава страшен процес, не е ли така?

— Според мене, да. Но засега ще мълчим и ще си отваряме ушите. Това ще е тактиката ни на предварителното разглеждане. Разбрахме ли се?

— Съгласен. Говорил ли си днес с Лестър и Гуен?

— Не, обадих им се в понеделник вечерта.

— Вчера идваха в канцеларията на Ози. Казаха, че днес ще са в съда.

— Днес целият град ще бъде в съда.

Джейк си тръгна. На паркинга подмина няколко репортери, които очакваха извеждането на Карл Лий. Отказа изявления и пред тях, и пред онези, които го чакаха край кантората му. Беше прекалено зает, за

да отговаря на въпроси, но не отбягваше камерите. В един и половина отиде в съда и се пъкна в юридическата библиотека на третия етаж.

Ози, Мос Джуниър и помощник-шерифите наблюдаваха паркинга и ругаеха под нос тълпата репортери и оператори. Беше два без четвърт, време арестантът да се откара в съда.

— Същинско ято лешояди, които кръжат край шосето, та дано им падне някой умрял пес — рече Мос Джуниър, надничайки зад щорите.

— Най-противните нахалници, които съм виждал — добави Пратър. — С такива не се излиза наглава, докато не откопчат нещо. Сякаш цял град трябва само с тях да се занимава.

— А тук са само половината, другите висят пред съда.

Ози не обели дума. Един вестник го беше обвинил за убийствата, намеквайки, че охраната около съда била нарочно занемарена. До гуша му беше дошло от пресата. В сряда на два пъти нарежда да отстранят репортерите от района на полицията и затвора.

— Върти ми се една идея — каза той.

— Каква? — попита Мос Джуниър.

— Къртис Тод още ли е зад решетките?

— Да. Пускаме го другата седмица.

— Май ще свърши една услуга на Карл Лий.

— Накъде биеш?

— Ами той е черен горе-долу колкото Карл Лий и с подобен ръст и фигура, нали?

— Е, и какво от това? — попита Пратър.

Мос Джуниър се ухили и стрелна с очи Ози, който бе зареял поглед през прозореца.

— Ози, мисли му!

— Какво, бе? — попита Пратър.

— Тръгвайте. Изкарайте Карл Лий и Къртис Тод — нареждаше Ози. — Докарай ми колата отзад. Доведи Тод тук, за да му обясня някои неща.

Десет минути по-късно вратата на затвора се отвори и цял взвод полицаи изведоха затворника на тротоара. Двама вървяха отпред, двама отзад и по един от всяка страна на човека с дебели слънчеви

очила и белезници, които не бяха заключени. Когато приближиха репортерите, камерите зажужаха. Заваляха въпроси:

— Господине, ще се признаете ли за виновен?

— Ще твърдите ли, че сте невинен?

— Какво ще заявите, господине?

— Мистър Хейли, ще твърдите ли, че сте изпаднали в умопомрачение?

Затворникът се усмихваше и бавно пристъпяше към очакващата го патрулна кола. Полицайте мрачно се усмихваха и не обръщаха внимание на тълпата. Фотографите се бутаха в усилията си да направят най-сполучливата снимка на най-прочутия престъпник в страната.

Внезапно, пред взора на цялата нация, заобиколен отвсякъде с полицаи и десетки оператори, които запечатваха всяко негово движение, затворникът се отскубна и побягна. Той прекоси паркинга, прескочи канавката, сви през шосето и се шмугна между дърветата, изчезвайки от погледите. Репортерите закрепяха, разпиляха се на всички страни, някои дори хукнаха след него. За всеобща почуда полицаите изтичаха назад към сградата и затръшнаха вратата, оставяйки лешоядите да кръжат объркано. Затворникът свали белезниците в гората и се запъти към къщи. Къртис Тод току-що бе освободен под клетва седмица по-рано.

Ози, Мос Джуниър и Карл Лий бързо излязоха през задния вход и по заобиколния път стигнаха до съда, където ги очакваха други полицаи, за да охраняват арестанта до съдебната зала.

— Колко черни са дошли? — кресна Булард на мистър Пейт.

— Цял митинг.

— Превъзходно! Цял митинг. Сигурно и белите расисти са толкова.

— Доста са.

— Пълна ли е залата?

— Претъпкана е.

— Боже господи! Но това е само едно предварително разглеждане! — изрева Булард и пресуши пълна чаша с водка.

Мистър Пейт му подаде нова.

— По-спокойно, господин съдия.

— Бриганс! За всичко е виновен той. Ако искаше, можеше да откаже предварителното. На всичко отгоре го помолих. Два пъти го помолих. Той знае, че ще го пратя на процес. Много добре знае. Всички адвокати го знаят. А сега ще подлудя всички негри, защото няма да го пусна от ареста, и всички бели расисти, защото няма да го екзекутирам още тук, в залата. Ще ми плати Бриганс за това. Тези номера ги разиграва само заради камерите. Мен обаче ще преизбират, не него, нали?

— Така е, господин съдия.

— Колко полицаи има отвън?

— Много. Шерифът е извикал и подкрепления. В безопасност сте.

— А пресата?

— Настанили са се на първите редове.

— Никакви камери!

— Никакви камери.

— Хейли тук ли е?

— Да, сър. В залата е, с Бриганс. Всички са готови, очакват само вас.

Негова светлост напълни една пластмасова чаша с чиста водка.

— Така, да вървим.

Точно както едно време, преди шейсетте години, съдебната зала бе разделена на бели и черни от двете страни на пътеката. Полицайте бяха изправени тържествено на пътеката покрай стените. Погледите им следяха най-вече една подпийнала групичка бели, заели два реда в предната част на залата. Двама от тях бяха разпознати като братя или братовчеди на покойния Били Рей Коб. Наблюдаваха ги много внимателно. Първият ред и отляво и отдясно беше зает от двайсетина журналисти. Някои си водеха бележки, а други скицираха подсъдимия, неговия адвокат, че даже и съдията.

— Тия ще изкарат кюнеца герой — изломоти един от белите достатъчно високо, за да го чуят репортерите.

Когато Булард се добра до мястото си, полицаите заключиха задната врата.

— Извикайте първия си свидетел — разпореди се съдията, обърнал поглед към Роки Чилдърс.

— Прокурорът призовава шериф Ози Уолс.

Шерифът се закле и зае мястото си. Отпусна се и започна своя дълъг разказ — описа сцената на убийството, трупите, раните, автомата, отпечатъците от пръсти по оръжието и отпечатъците на обвиняемия. Чилдърс представи писмена декларация, подписана от помощник-шериф Луни със свидетели шериф Уолс и Мос Джуниър. В нея се удостоверяваше, че Карл Лий е стрелял с автомата, после Ози удостовери подписа на Луни и прочете декларацията за протокола.

— Шерифе, има ли други очевидци? — попита Чилдърс вяло.

— Да, разсилният Мърфи.

— Как е първото му име?

— Никой не знае. Той си е просто Мърфи.

— Добре. Говорили ли сте с него?

— Не, но един мой служител е говорил.

— Кой е той?

— Казва се Рейди.

Рейди се закле и зае стола на свидетелите. Мистър Пейт донесе нова чаша студена вода на съдията. Джейк си водеше бележки. Не мислеше да призовава свидетели и предпочете да не разпитва шерифа. Когато свидетелите на прокурора се оплитаха в лъжите си на предварителното разглеждане, Джейк имаше навика да задава по някой и друг въпрос, най-вече за да изтъкне противоречията за протокола. И когато по-късно, в хода на процеса, лъжите отново започнеха, Джейк изваждаше на показ старите твърдения, за да обърка още повече лъжците. Но не и днес.

— Сър, имахте ли възможност да говорите с Мърфи? — попита Чилдърс.

— Кой Мърфи?

— Не знам — просто Мърфи, разсилният.

— А, с него ли? Да, сър.

— Добре. Какво ви каза той?

— За кое?

Чилдърс наведе глава. Рейди беше нов и не беше свидетелствал по-рано. Ози прецени, че трябва да се яви, за да се поупражни.

— За стрелбата! Разкажете ни какво ви каза той за стрелбата!

Джейк се изправи.

— Ваша светлост, възразявам. Зная, че на предварителното разглеждане са допустими показания, които са преразказ на чуто от очевидец, но този Мърфи е налице. Той работи тук, в съда. Защо да не даде лично показания?

— Защото заеква — отвърна Булард.

— Моля?

— Той заеква. Нямам намерение да го слушам как пелтечи половин час. Възражението се отхвърля. Продължавайте, мистър Чилдърс.

Джейк седна, недоумяващ. Булард пушна една усмивчица на мистър Пейт, който отиде за още студена вода.

— И тъй, мистър Рейди, какво ви разказа Мърфи за стрелбата?

— Трудно можеше да се разбере, тъй като той беше крайно възбуден, а когато изпадне в такова състояние, наистина заеква ужасно. Той винаги си заеква, но...

— Отговорете направо какво ви каза! — викна Булард.

— Добре. Каза, че видял как един чернокож стрелял по двете бели момчета и по помощник-шерифа.

— Благодаря ви — каза Чилдърс. — Къде е бил той, когато се е случило това?

— Кой?

— Мърфи!

— На стълбището, точно срещу другото стълбище, където са били застреляни.

— И е видял всичко?

— Каза, че е видял.

— Разпозна ли стрелеца?

— Да, показахме му снимки на десет мъже, чернокожи, и той разпозна обвиняемия, който седи ей там.

— Добре. Благодаря ви. Нямам повече въпроси, ваша светлост.

— А вие, мистър Бриганс? — попита съдията.

— Не, сър — отвърна Джейк, без да става.

— Някакви свидетели? Искания?

— Не, сър.

Джейк разбираше, че няма смисъл да иска освобождаване под гаранция. Първо, то нямаше да доведе до нищо добро. Булард нямаше

да разреши пускане от ареста при убийство. Второ, това щеше да zlepостави съдията.

— Благодаря, мистър Бриганс. Съдът намира показанията за достатъчно основание да наложи мярка за неотклонение на обвиняемия до заседанието на разширения състав. Мистър Хейли ще остане в ареста без право на освобождаване под гаранция. Закривам заседанието!

В същия миг нахлузиха белезниците на Карл Лий и го изведоха от залата под стража. Площадката при задния изход бе разчистена от хора и се охраняваше. Камерите отвън уловиха за миг задържания между вратата и чакащата патрулна кола. Той бе върнат в ареста още преди да се опразни съдът.

Полицаяте направляваха излизането на публиката — първо пуснаха белите, заемащи едната половина на залата, после черните от другата половина.

Репортерите помолиха Джейк да им отдели малко време и той отговори, че ще се срещне с тях след няколко минути в ротондата. Но първо се отби в кабинета на съдията, за да му поднесе почитанията си. След това се качи на третия етаж да провери нещо в един справочник. Когато залата се опразни, а журналистите бяха чакали достатъчно дълго, той слезе в ротондата и се изправи пред камерите.

Тикнаха му под носа микрофон с червени букви.

— Защо не поискахте освобождаване под гаранция? — попита един репортер.

— И това ще стане по-нататък.

— Ще твърди ли мистър Хейли, че е стрелял в момент на умопомрачение?

— Както вече заявих, още е много рано да се отговаря на такъв въпрос. Трябва да изчакаме становището на разширения състав от съдебни заседатели — мистър Хейли може и да не бъде подведен под отговорност. В случай че бъде, едва тогава ще започнем да обмисляме защитата.

— Областният прокурор мистър Бъккли заяви, че очаква бърза присъда. Вашият коментар?

— Опасявам се, че мистър Бъккли често говори, когато не трябва. Глупаво е от негова страна да прави изявления преди заседанието на

разширения състав съдебни заседатели, който определя дали ще се води процес.

— Той заяви, че категорично ще се противопостави на всякаква молба за промяна на мястото на процеса.

— Такава молба все още не е депозирана. Мистър Бъкли пет пари не дава къде ще се гледа делото. Готов е да го гледа и в пустинята, стига пресата да е там.

— Можем ли да сметнем, че между вас и областния прокурор съществуват по-особени чувства?

— Както ви харесва. Той е добър прокурор и достоен противник. Само че приказва, когато не трябва.

Джейк отговори на още няколко подбрани въпроса и си тръгна.

Късно вечерта в сряда лекарите ампутираха крака на Луни от коляното надолу. Обадиха се на Ози в затвора и той го съобщи на Карл Лий.

В четвъртък Руфъс Бъкли прегледа внимателно сутрешните вестници и прочете с голям интерес репортажите от предварителното производство в окръга Форд. Беше му много приятно да среща името си, споменавано от репортерите и мистър Бриганс. Непочтителните забележки въобще не помрачиха факта, че името му се е появило в печата. Не обичаше Бриганс, но се радваше, че Джейк е споменал името му пред камерите и репортерите. Цели два дни вниманието бе насочено към Бриганс и подсъдимия; време беше и областният прокурор да се появи на сцената. Бриганс бе последният човек, който имаше право да подмята, че някой търси известност. Лусиен Уилбанкс бе написал цяла книга как да се манипулира пресата преди и по време на съдебен процес, а Джейк беше добър негов ученик. Бъкли обаче не му се сърдеше. Беше доволен. Опияняваше се от мисълта за дълъг и заплетен процес, в който той за първи път щеше да има възможност да блесне. Чакаше с нетърпение понеделника, първия ден на майската сесия в окръга Форд.

Беше на четирийсет и една години и когато го избраха за първи път преди девет години, се оказа най-младият областен прокурор в Мисисипи. Сега вече течеше втората година от третия му мандат и амбициите му напиреха да бъдат удовлетворени. Време бе да смени кабинета си, може би с този на главния прокурор на щата или евентуално с губернаторския. А оттам нататък пътят до Конгреса бе кратък. Разработил си беше план за всеки етап, само че му трябваше малко известност. Имаше нужда да го виждат и слушат. Значи от вниманието на масмедииите. И най-вече от един голям, шумен, заплетен процес за убийство.

Окръг Форд се намираше точно на север от Смитфийлд, административния център на окръга Полк. Руфъс живееше в това градче, макар да бе роден близо до границата с Тенеси. Радваше се на стабилна подкрепа от страна на избирателите. Беше добър прокурор. По време на избори се хвалеше с деветдесет процента спечелени дела

и с това, че е пратил на смърт повече престъпници от всеки друг прокурор в областта. Беше гръмогласен, безогледен, лицемерен. Населението на Мисисипи, с божията помощ, бе негов довереник и той се нагърбваше с този свой дълг сериозно. Хората ненавиждаха престъпността; той също я мразеше и всички заедно щяха да я унищожават.

Умееше да говори на съдебните заседатели; как само умееше да им говори. Умееше да проповядва, да въздейства, да пледира, да умолява. Така възпламеняваше заседателите, че те нямаха търпение да се приберат в стаята си, да претупат молитвата, да гласуват и да се върнат с възето в ръка, за да обесят подсъдимия. Умееше да говори и като чернокож, и като фанатичен южняк и това бе повече от достатъчно за голяма част от съдебните заседатели в Двайсет и втора съдебна област. А в окръг Форд те бяха съвсем благосклонни към него. Той обичаше Клантън.

Когато пристигна в кабинета си в съда на окръг Полк, Руфъс засия от задоволство при вида на чакация го снимачен екип в приемната. Бил много зает, извини се той, поглеждайки часовника си, но можел да отдели минутка-две за няколко въпроса.

Покани ги в кабинета си и тежко се разположи на кожения въртящ се стол зад бюрото. Репортерът бе от Джаксън.

— Мистър Бъкли, изпитвате ли някакво състрадание към Карл Лий Хейли?

— Да, изпитвам. — Той се усмихна вгълбено, очевидно отдаден на размисъл. — Изпитвам състрадание към всеки баща, чието дете е било изнасилено. Изпитвам, и още как. Но това, което не мога да простя и което нашата система не бива да допуска, е подобно дивашко правораздаване.

— Вие имате ли деца?

— Да, и аз съм баща. Имам един малък син и две дъщери, едната от които е колкото момичето на Хейли, и щях да бъда напълно разсипан, ако някой се бе погаврил с дъщеря ми.

Но щях да съхраня вярата си, че нашата съдебна система ще се справи успешно с един такъв престъпник. Имам огромно доверие в системата.

— Следователно вие очаквате присъда?

— Разбира се. Обикновено успявам да я получа, когато се стремя към нея. Твърдо съм решил този човек да бъде осъден.

— Ще настоявате ли за смъртна присъда?

— Да, това безспорно е предумишлено убийство. Смятам, че подходящото съдебно решение е газовата камера.

— Значи предсказвате смъртна присъда?

— Разбира се. Съдебните заседатели в окръг Форд винаги са били готови да гласуват за смъртно наказание, когато аз настоявам за него и когато то е абсолютно заслужено. Съдебните заседатели в този окръг по правило са много добри.

— Мистър Бриганс, адвокатът на подсъдимия е заявил, че съдебните заседатели може и да не подведат под отговорност неговия клиент.

При тези думи Бъкли се подсмихна.

— Мистър Бриганс не може да е толкова глупав. Делото ще влезе в съда в понеделник и още същия следобед ще имаме обвинителния акт. Обещавам ви го. И той го знае много добре.

— Смятате, че делото ще се гледа в окръг Форд, така ли?

— За мен е без значение къде ще се гледа. Ще успея да изискам присъда.

— Очаквате ли защитата да пледира за умопомрачение в момента на престъплението?

— Всичко очаквам. Мистър Бриганс е много способен адвокат по криминални дела. Не знам какъв номер ще използва, но прокуратурата на щата Мисисипи ще бъде подготвена.

— А какво мислите за предварителните споразумения между страните?

— Нямам особено доверие в тази процедура. Бриганс също няма. Не очаквам подобно развитие.

— Той казва, че никога не е губил срещу вас дело за убийство.

Усмивката се изпари. Бъкли се наведе напред и впи суров поглед в репортера.

— Така е, но се обзалагам, че и дума не е обелил за многобройните дела за въоръжени обири и големи кражби, нали? И аз съм спечелил доста такива. Деветдесет процента, ако трябва да бъда точен.

Камерата спря и репортерът му благодари, че е отделил от времето си.

— Няма нищо — отвърна Бъкли. — На вашите услуги.

Етъл се заклатушка нагоре по стълбите и застана пред огромното писалище.

— Мистър Бриганс, снощи на мен и на мъжа ми ни наговориха гадости по телефона; току-що ми се обадиха втори път тук, в кантората. Това не ми харесва.

— Седни, Етъл. Какво ти казаха? — посочи й стола Джейк.

— Всъщност не говориха гадости в буквалния смисъл. Заплашваха ме, понеже работя при вас. Казаха, че ще съжалявам, че служа на човек, който си пада по негрите. Заплашиха, че на вас и на семейството ви ще се случи нещо лошо. Много ме е страх.

Джейк също бе уплашен, но го скри от Етъл. В сряда бе позвънил на Ози и му бе казал за обажданията в собствения му дом.

— Смени си номера, Етъл. Аз ще платя.

— Не искам да си сменям номера. Имам го от седемнайсет години.

— Добре, тогава недей. Аз смених моя, но няма особен резултат.

— Не, аз няма да го направя.

— Така да бъде. Какво друго?

— Ами струва ми се, че не трябваше да се заемате с това дело.

Аз...

— Не ме интересува какво мислиш! Не ти плащам да мислиш за делата, които вода. Ако искам да разбера какво мислиш, ще те попитам. А дотогава, без повече приказки.

Тя се намуси и излезе. Джейк отново се обади на Ози.

След час гласът на Етъл прозвуча по вътрешната линия.

— Обади се Лусиен. Помоли да му извадя някои от последните дела и иска да му ги занесете днес следобед. Каза, че от пет седмици не сте го посещавали.

— От четири. Извади ги и ще му ги занеса следобед.

Лусиен се отбиваше в кантората или се обаждаше по телефона веднъж месечно. Четеше делата, за да не изостава от последните новости в правото. Нямахше други задължения освен да пие любимото

си уиски и да играе на фондовата борса — и в двата случая безразсъдно. Беше алкохолик и прекарваше по-голямата част от времето си на предната веранда на голямата бяла къща на хълма, който се издигаше над Клантън — там посрѣбваше „Джак Даниълс“ и четеше делата.

След като го лишиха от права, той рухна. Целодневно имаше прислужница, която му беше и болногледачка в случай на нужда. Тя сервираше питиетата на верандата от обяд до среднощ. Той рядко се хранеше и спеше малко — предпочиташе да се налива с часове. Очакваше Джейк да идва поне веднџ седмично. Тия посещения бяха израз на някакво чувство за дълг. Лусиен бе сприхав болен старец, който ругаеше адвокатите, съдиите и особено Адвокатската асоциация в Мисисипи. Джейк бе единственият му приятел, единствената аудитория, която можеше да намери и задържи достатъчно дълго, за да изслушва неговите проповеди. Наред с поученията с удоволствие раздаваше съвети по делата, които Джейк водеше — ужасно досаден навик. Знаеше подробности за всяко дело, въпреки че Джейк никога не разбра как Лусиен научава толкова много. Рядко се появяваше в центъра на града, а и където и да е, освен в магазина за готови храни в негърския квартал.

Джейк спря своя сааб зад мръсното раздрънкано порше и подаде папките на Лусиен. Нямахше „здрости“ или „добър ден“, просто папките преминаха в ръцете на домакина, който не обели и дума. Седнаха на плетените столове-люлки на дългата веранда и се загледаха към Клантън. Най-горният етаж на съдебната палата стърчеше над останалите сгради и дърветата по площада.

Лусиен предложи уиски, после вино, после бира. Джейк все отказваше. Карла се дразнеше от пиенето и Лусиен го знаеше.

— Поздравления.

— За какво? — попита Джейк.

— За делото „Хейли“.

— За какво трябва да ме поздравяваш?

— Никога не съм водил такова шумно дело, а аз съм имал доста добри.

— В какъв смисъл шумно?

— Реклама. Известност. Това е големият удар за адвокатите, Джейк. Ако си неизвестен, умираш от глад. Когато хората загазят, те

търсят адвокат, за когото са чували. Ако човек иска клиенти, трябва да се продаде на публиката. Съвсем различно е, разбира се, ако си в някоя голяма фирма или застрахователна компания — натискаш си задника на стола и смъкваш по сто долара на час, десет часа на ден, дереш кожата на дребните хорица и...

— Лусиен — прекъсна го кротко Джейк. — Това сме го предъвквали милион пъти. Нека поговорим за делото „Хейли“.

— Добре, добре. Обзалагам се, че Нуз ще откаже да го прати в друг съдебен окръг.

— Не съм казвал, че ще внасям молба за това.

— Ще бъдеш глупак, ако не го направиш.

— Защо?

— Проста аритметика! В този окръг чернокожите са двацет и шест процента. Във всеки друг окръг на Двацет и втора област черните са поне трийсет процента. Във Ван Бурен са четирийсет. Ако го прехвърлиш, имаш по-големи шансове да събереш повече чернокожи в ложата на заседателите. Ако се гледа тук, рискуваш със състав само от бели и тежко ти. Повярвай ми, нагледал съм се на чисто бели състави в този окръг.

— Значи да кажа направо на Нуз, че искам делото да се гледа в друг окръг, за да имам повече чернокожи съдебни заседатели.

— Можеш, ако искаш, но аз не бих го направил. На твое място щях да го притисна с обичайните хватки като шумотевница преди делото, предразсъдъци в обществото и тъй нататък.

— И ти смяташ, че Нуз ще поеме?

— Няма, разбира се. Това дело е прекалено голямо и ще става все по-голямо. Пресата се набърка и вече подхвана процеса. Няма човек, който да не е чувал за него, и то не само в окръг Форд. Няма да се намери и един-единствен жител на този щат, който да не си е създал предварително мнение. Защо ти е тогава да се местиш в друг окръг?

— Тогава защо да го искам?

— Защото, когато осъдят оня беден човечец, ти ще имаш нужда от нещо, въз основа на което да обжалваш. Можеш да твърдиш, че неговият случай не е бил гледан безпристрастно, защото не е било променено мястото на делото.

— Благодаря за помощта. Какви са шансовете да успея да го преместя в друг район, да речем, някъде из делтата?

— И дума да не става. Можеш да поискаш промяна на мястото, но не и да го определяш.

Това не беше известно на Джейк. Винаги научаваше по нещо, когато ходеше при Лусиен. Кимна самоуверено и заоглежда стареца с дългата мръсна сива брада. Не се бе случвало да затрудни Лусиен, когато ставаше дума за наказателно право.

— Сали! — изкрещя Лусиен, изхвърляйки ледените си кубчета в храстите.

— Коя е тази Сали?

— Прислужницата — отвърна той, когато една висока, привлекателна тъмнокожа жена отвори мрежестата врата и се усмихна на Джейк.

— Да, Лусиен?

— Чашата ми е празна.

Тя прекоси грациозно верандата и взе чашата му. Нямахте трийсет, беше стройна, красива и много тъмна. Джейк си поръча чай с лед.

— Къде я намери?

— Не знам. Не помня.

— На колко години е? — Лусиен мълчеше. — Тук ли живее? — Никакъв отговор. — Колко ѝ плащаш?

— Какво ти влиза в работата? Повече, отколкото ти на Етъл. Освен това е и болногледачка.

Сигурно, помисли си Джейк, подсмиввайки се.

— Обзалагам се, че върши доста неща.

— Не бери грижа.

— Разбирам, че не си особено ентузиазирани относно моите шансове за оправдателна присъда.

Лусиен се замисли за миг. Прислужницата болногледачка се върна с уиски и чай.

— Не особено. Ще бъде трудно.

— Защо?

— Мисля, че е било предумишлено. От това, което подразбрах, е било обмислено грижливо. Така ли е?

— Да.

— Сигурен съм, че ще пледираш за умопомрачение.

— Не знам.

— Трябва да пледираш за невменяемост — наставляваше мрачно Лусиен. — Друга защита не е възможна. Не върви да поддържаш тезата, че е нещастен случай. Не можеш да твърдиш, че е застрелял при самоотбрана две невъоръжени момчета с белезници, нали?

— Не.

— Не можеш да изградиш алиби и да кажеш на съда, че той си е бил вкъщи при семейството.

— Естествено, че не мога.

— Тогава какво друго ти остава? Трябва да заявиш, че е полудял!

— Но, Лусиен, той не е луд и няма начин да намеря някой мошеник психиатър, който да твърди, че е. Той го е обмислил най-подробно, всеки детайл.

— Точно затова си за оплакване, момчето ми — усмихна се Лусиен и отпи.

Джейк остави чая си на масата и бавно се залюля на стола. Лусиен се наслаждаваше на мига.

— Точно затова си за оплакване — повтори той.

— А съдебните заседатели? Те ще проявят състрадание и ти го знаеш.

— Точно заради това ти трябва да твърдиш, че е бил в умопомрачение. Трябва да им оставиш отворена вратичка. Просто да им подскажеш как могат да го изкарат невинен, ако са склонни на това. Ако проявят състрадание, ако искат да го оправдаят, ти трябва да им предложиш такава защита, от която да могат да се възползват. Няма никакво значение дали ще повярват на глупостите за някакво си умопомрачение. В съдебната зала това не е важно. Важното е те да разполагат с правни основания за оправдателна присъда, ако предположим, че решат да я издадат.

— А дали ще решат?

— Някои от тях — да, но Бъкли ще вдигне голям шум около предумишленото убийство. Той е цар на внушенията. Ще помете състраданието. След като Бъкли се захване с него, Хейли ще се окаже просто поредният черен, съден за убийство на бял. — Лусиен подрънкваше ледените кубчета и се взираше в златистата течност.

— А какво да кажем за помощник-шерифа? Нападение на пазител на реда с цел убийство води до доживотна присъда. Изобщо не се захващай с него.

— Станало е по случайност.

— Великолепно! Ще бъде невероятно убедително, когато бедният човечец доуца до ложата на свидетелите и им покаже чукана си.

— Какъв чукан?

— Неговия. Снощи са му отрязали крака.

— На Луни!

— Да, оня, дето Хейли го е ранил.

— Мислех, че ще се оправя.

— Да де, оправил се е. Само дето е останал с един крак.

— Как разбра?

— Имам си свои канали.

Джейк отиде до края на верандата и се облегна на една колона. Почувства, че силите го напускат. Увереността бе отлетяла, отново пометена от Лусиен. Много го биваше да изнамира слабите места на всяко дело, което Джейк водеше. За него това бе забавление и обикновено излизаше прав.

— Слушай, Джейк, не исках съвсем да те обезкуража. Има надежда да спечелиш делото. Вярно, то ще трае дълго, но виждам някакви шансове да го спечелиш. Можеш да отървеш своя клиент, ала трябва наистина да повярваш в успеха. Само недей да бъдеш толкова самоуверен. Засега достатъчно си ги надрънкарал пред журналистите. Прибирай се и се захващай за работа. — Лусиен също приближи до края на верандата и се изплю в храстите. — И не забравяй, че Карл Лий Хейли е виновен, че друг просто няма. Повечето криминални подсъдими имат вина, обаче тази е много тежка. Решил е сам да раздава правосъдие и е убил двама души. Всичко е обмислил, и то много подробно. Нашата правна система не допуска подобна саморазправа. И тъй, ти можеш да спечелиш делото и ако успееш, правото ще възтържествува. Но ако загубиш, правото пак ще възтържествува. Както гледам, доста особен случай. Единственото, което ми се иска, е да можеш да бъда на твое място.

— Сериозно ли говориш?

— Разбира се. Това дело е мечтата на всеки адвокат. Спечели го, и ще бъдеш знаменитост. Най-страхотният по този край. Това дело може да те направи богат.

— Ще ми трябва твоята помощ, Лусиен.

— Дадено. И без това имам нужда да правя нещо.

След като вечеряха и Хана заспа, Джейк разказа на Карла за телефонните заплахи в кантората. По време на един от другите процеси за убийство имаше едно странно обаждане, но без заплахи. Чуваше се само пъшкане и тежко дишане. Ала този път бе различно. Споменаваха името на Джейк и семейството му и се заричаха да отмъстят, ако Карл Лий бъде оправдан.

— Това тревожи ли те? — попита тя.

— Не особено. Сигурно са някакви хлапаци или са приятелчетата на Коб. Плашиш ли се?

— Предпочитам да не се бяха обаждали.

— Обаждания колкото щеш. При Ози са стотици. На Булард, на Чилдърс, на кого ли не. Това не ме тревожи.

— А ако стане още по-сериозно?

— Карла, никога не бих изложил семейството си на опасност. Не си заслужава. Ще се оттегля от делото, ако преценя, че заплахите са сериозни. Обещавам.

Тя не му повярва особено.

Лестър отброи девет стодоларови банкноти и царствено ги положи върху писалището на Джейк.

— Тук са само деветстотин — каза Джейк. — Споразумяхме се за хиляда.

— Гуен беше свършила продуктите.

— Или на Лестър му се пийваше уиски.

— Е, Джейк, знаеш, че не бих откраднал от собствения си брат.

— Добре, добре. Кога ще ходи Гуен в банката за останалите?

— Оттук отивам направо там. Как беше — Аткавидж, нали?

— Да, Стан Аткавидж, до Секюрити Банк. С него сме добри приятели. Той даде заема по-рано, за твоето дело. Взе ли нотариалния акт?

— В джоба ми е. Колко смяташ, че ще ми даде?

— Нямам представа. Защо не опиташ сам да разбереш?

Лестър тръгна, а след десет минути се обади Аткавидж.

— Джейк, не мога да дам заем на тези хора. Ами ако го осъдят — не се обиждай, знам, че си добър адвокат, Нали помниш моя развод, — но как ще ми върне парите един осъден на смърт?

— Благодаря. Виж, Стан, нали ако той просрочи плащането, ти ставаш собственик на десет акра земя?

— Точно така, с бараката върху тях. Десет акра с дървеса и бурени плюс една стара къща. Точно за това мечтае новата ми съпруга. Хайде да не се баламосваме, Джейк.

— Къщата е хубава и е почти изплатена.

— Това си е барака, една спретната барака. Но не струва нищо. Банката не я иска.

— Но преди вече я прие като гаранция.

— Преди не той беше в затвора, а брат му, я си спомни.

Карл Лий работеше в хартиената фабрика. Имаше хубава работа. А сега се е запътил към Парчман.

— Благодаря за доверието, Стан.

— Недей така, Джейк, аз вярвам в твоите способности, но не мога да дам пари срещу това. Ако някой може, вземи от него, тебе те бива в тия работи. Надявам се, че ще успееш. Но аз тоя заем не мога да го дам. Финансовите ревизори ще пропищят.

Лестър пробва в Пийпълс Банк и Форд Нашънъл, но все така безуспешно. Надявали се, че брат му ще бъде оправдан, но ако не бъде?

Чудесно, помисли си Джейк, деветстотин долара за дело за убийство.

Клод никога не бе имал отпечатано меню в гостилницата си. Преди години, когато я отвори, не можеше да си го позволи, сега пък нямаше нужда, защото повечето посетители знаеха какво предлага. Всичко се приготвяше тук, освен ориза и хляба, така че цените се меняха. Всеки петък за обяд печеше на жаравя свинска плешка и ребра и нямаше човек в града, който да не го знае. Малцина бяха белите клиенти през седмицата, но в петък по обяд, и то всеки петък, гостилничката бе наполовина бяла. В последно време Клод бе разбрал, че белите обичат печено на жаравя не по-малко от черните; само дето не знаеха как да го приготвят.

Джейк и Аткавидж намериха свободна масичка до кухнята. Лично Клод им донесе две порции ребра и зелева салата. Наведе се към Джейк и прошепна:

— Пожелавам ти късмет. Да се надяваме, че ще го отървеш.

— Благодаря ти, Клод. Да се надяваме, че ще си между съдебните заседатели.

Клод се засмя и рече по-високо:

— Мога ли да се кандидатирам?

Джейк се нахвърли върху ребрата и сдъвка Аткавидж, че не е отпуснал заема. Банкерът се противеше, но предложи да даде пет хиляди, ако Джейк също подпише. Било неетично, обясни Джейк.

На тротоара се образува опашка и през изрисуваните букви по предните прозорци занадничаха лица. Клод бе навсякъде, приемаше поръчки, даваше нареждания, готвеше, броеше пари, крещеше, потеше се, поздравяваше клиентите и ги подканваше да си тръгват. В петък на клиентите се отпускаха по двама минути, след като храната бе сервирана, след това Клод молеше, а понякога и им заповядваше да плащат и да си тръгват, за да може да продаде повече печено.

— Спри да приказваш и яж! — викаше той.

— Имам още десет минути, Клод.

— Имаш седем.

В сряда пържеше речна риба и отпускаше по трийсет минути заради костите. Белите избягваха да ходят при него в сряда и той знаеше много добре защо. Причината беше в мазнината, чиято рецепта, наследена от баба му, пазеше в тайна. Мазнината беше тежка и лепкава и червата на белите подлудяваха. На чернокожите им нямаше нищо и те се тълпяха в заведението му всяка сряда.

Двама непознати седяха близо до касата и боязливо наблюдаваха действията на Клод. Сигурно са репортери, помисли си Джейк. Всеки път, когато Клод се приближеше и се взреше в тях, те покорно хващаха по едно ребро и започваха да гложат. Не бяха опитвали ребра преди и на всички бе ясно, че са от Север. Бяха дръзнали да си поръчат салата с пилешко месо, но Клод ги наруга и им заяви, че ако не щат печено, да се омитат.

— Ей ви порциите. Захващайте се веднага — нареди той, когато им ги сервира.

— Няма ли ножове? — попита решително единият.

Клод облеци очи и се заклатушка нанякъде, мърморейки. Другият непознат забеляза Джейк и след като го наблюдава няколко минути, накрая се приближи и клекна до масата.

— Вие не сте ли Джейк Бриганс, адвокатът на мистър Хейли?

— Аз съм. А вие кой сте?

— Роджър Макитрик от „Ню Йорк Таймс“.

— Приятно ми е — рече Джейк с усмивка и съвсем различен тон.

— Ще пиша репортаж за делото Хейли и бих искал да поговоря с вас, когато е възможно. Всъщност колкото е възможно по-скоро.

— Разбира се. Днес следобед не съм толкова зает. Нали е петък. Какво ще кажете за четири часа?

— Чудесно — каза Макитрик, забелязвайки, че Клод се приближава откъм кухнята. — Ще се видим в четири.

— Хайде, приятелю — викна му Клод. — Времето изтече. Плащайте и да ви няма.

Джейк и Аткавидж свършиха за петнайсет минути и зачакаха словесната атака на Клод. Облизаха си пръстите, попиха потта от челата и си казаха, че ребрата са наистина крехки.

— Това дело ще те направи известен, а? — подметна Аткавидж.

— Надявам се. Очевидно няма да натрупам пари от него.

— Говоря сериозно, Джейк, няма ли да ти помогне за клиентелата?

— Ако го спечеля, ще имам повече клиенти, отколкото мога да приема. Разбира се, че ще ми помогне. Ще имам възможност да си избирам и делата, и клиентите.

— А от финансова гледна точка?

— Нямам представа. Няма начин да се предвиди кого или какво би могло да привлече. Ще имам много дела, от които ще мога да си подберам, а това означава повече пари. Ще престана да се безпокоя за текущите разходи.

— Изобщо няма да има нужда да се безпокоиш за тях.

— Виж какво, Стан, ние не сме всички чак толкова неприлично богати. Да си юрист, не е това, което е било по-рано — твърде много станаме. Четиринайсет души в този малък град. Конкуренцията е жестока, дори в Клантън — на пръсти се броят изгодните дела, а ние сме твърде много. В големите градове е още по-зле, университетите бълват все нови и нови юристи и повечето не могат да си намерят работа. Всяка година по десетина момчета чукат на вратата ми за работа. Една голяма кантора в Мемфис уволни доста адвокати преди няколко години. Представяш ли си? Както става във фабриките, направо им посочват вратата. Сигурно са хукнали към бюро за безработни и са се наредили на опашка да стават механици. И това са юристи, не секретарки или шофьори на камиони. Юристи!

— Извинявай за думите ми.

— Разбира се, че се безпокоя за текущите разходи. За поддръжката и наема отиват четири хиляди, а аз съм сам в тази кантора. Петдесет хиляди хвъркват годишно, преди да ми остане нещо като чист доход. Някои месеци върви добре, но други са слаби. Нищо не може да се предскаже. Не смея да изчислявам какво ще си докарам следващия месец. Затова делото е страшно важно. Друго като него няма да има. То е най-важното. Цял живот да съм адвокат, друг път репортер от „Ню Йорк Таймс“ няма да ми дойде на масата в гостилницата да ме моли за интервю. Ако спечеля, ще стана най-важната клечка в тази част на щата. Ще престана да мисля за текущите разходи.

— А ако загубиш?

Джейк млъкна и се огледа за Клод.

— Рекламата ще бъде невероятна, независимо от изхода на делото. И да спечеля, и да загубя, това дело ще ми увеличи клиентелата. Една загуба обаче ще бъде много болезнена. Няма адвокат в този щат, който да не се надява тайно да се проваля. Те държат той да бъде осъден. Завиждат, страхуват се, че може да ми порасне много работата и да им измъкна клиентите. Адвокатите са страхотно завистливо племе.

— И ти ли?

— Разбира се. Взemi фирмата „Съливан“. Презирам всеки един от адвокатите им, но до известна степен им завиждам. Бих искал да имам някои от клиентите им, някои от договорите им, малко от тяхната сигурност. Те знаят, че всеки месец ги чака по един хубав чек, а за всяка Коледа им е приготвена по една солидна премия. Представяват старите пари, стабилните капитали, А аз се занимавам с пияници, главорези, съпрузи, които претрепват жените си, съпруги, които бият мъжете си, с побойници и пребити, повечето от които почти нямат пари да си платят. И се чудя всеки път колко от тях ще почукат на вратата ми.

— Слушай, Джейк — прекъсна го Аткавидж, — наистина смятам да преустановим този разговор, защото Клод току-що си погледна часовника, а после погледна към нас. Сигурно са ни изтекли двайсетте минути.

Сметката на Джейк бе със седемдесет и един цента по-голяма от тази на Аткавидж и тъй като обядваха едно и също, Клод бе заставен да обясни защо. Обяснението беше много просто — Джейк бил получил едно ребро повече.

Макитрик бе представителен и изискан, акуратен и много напорист. Беше пристигнал в Клантън в сряда, за да разследва и отрази най-прочутото убийство в момента. Говори с Ози и Рос Джуниър и те му предложиха да се срещне с Джейк. Направи интервю с Гуен и Лестър, но не му позволиха да се види с момичето. Разговаря с редовните посетители на Кафето и Чайната, след това с редовни клиенти на Хюи и Анс Лондж. Говори с бившата съпруга и с майката на Уилард. Мисис Коб не желаше да се среща с репортери. Един от братята на Коб му предложи интервю срещу заплащане. Макитрик

отказа. Отиде в хартиената фабрика, разпитва за едно-друго работниците и отскочи до Смитфийлд да вземе интервю от областния прокурор. Щеше да остане в града още няколко дни, после щеше да се върне за процеса.

Беше родом от Тексас и нарочно подчертаваше леко провлечения си говор, който правеше впечатление на местните хора — те се отпуснаха и говореха по-свободно.

— Какво е това? — посочи Макитрик по средата на писалището на Джейк.

— Касетофон.

Макитрик сложи своя касетофон на писалището и погледна другия.

— Мога ли да попитам защо?

— Можете. Тук е моят кабинет, интервюто го давам аз и ако искам да го запиша, ще го запиша.

— Неприятности ли очаквате?

— Опитвам се да ги предотвратя. Мразя да бъда неправилно цитиран.

— Вие не ми вярвате, така ли да ви разбирам, мистър Бриганс?

— Точно така. А и името ми е Джейк.

— Защо не ми вярвате?

— Защото сте репортер от нюйоркски вестник, търсите сензация и ако се придържате точно към традицията, ще напишете един пълен с факти, морализаторски боклук, в който всички ще бъдем изрисувани като расисти и невежи негодници.

— Грешите. Първо, искам да ви кажа, че съм от Тексас.

— Вестникът ви е в Ню Йорк.

— Но аз се имам за южняк.

— От колко време сте на север?

— Има двацетина години.

Джейк се усмихна и поклати глава, сякаш искаше да каже — твърде дълго.

— А и не работя за жълт вестник.

— Това ще го разберем. Процесът ще е след няколко месеца. Ще имаме време да прочетем статиите ви. — Джейк натисна копчето на касетофона си; същото направи и Макитрик.

— Може ли Карл Лий да се надява на безпристрастно разглеждане на делото в окръг Форд?

— Защо да не може?

— Ами той е чернокож. Убил е двама бели и ще бъде съден от бели съдебни заседатели.

— Искате да кажете от банда бели расисти?

— Нито съм го казал, нито съм искал да го кажа. Защо изведнъж решихте, че ви мисля за бели расисти?

— Защото точно това правите. Всички сме жертва на стереотипи и вие го знаете.

— Ще отговорите ли на въпроса? — Макитрик записа нещо в бележника си. — Ще отговорите ли на въпроса?

— Да. Ако делото се гледа тук, клиентът ми може да се надява на безпристрастно разглеждане.

— Вие държите ли то да се гледа тук?

— Убеден съм, че ще се опитаме да го преместим.

— Къде?

— Няма да посочваме мястото. Това ще реши съдията.

— Той откъде е взел автомата?

— Не знам. — Джейк се подсмихна и заби поглед в касетофона.

— Ако беше бял, щеше ли към него да се предяви обвинение?

— Той е чернокож и обвинението още не е предявено.

— Но ако беше бял, щеше ли въобще да се предяви?

— Да, според мен.

— Щеше ли да бъде осъден?

— Искате ли пура? — Джейк отвори едно чекмедже, намери една „Ройтан“, обели я и я запали с газова запалка.

— Не, благодаря.

— Не, нямаше да бъде осъден, ако беше бял. Според мен. Нито в Мисисипи, нито в Тексас, нито в Уайоминг. За Ню Йорк не съм сигурен.

— Защо не сте?

— Имате ли дъщеря?

— Не.

— Тогава няма да го разберете.

— Мисля, че ще го разбере. Мистър Хейли ще бъде ли осъден?

— Вероятно.

— Значи системата не работи безпристрастно за чернокожите?

— Говорихте ли с Реймънд Хюс?

— Не. Кой е той?

— На последните избори се кандидатира за шериф и имаше лошия късмет да се състезава срещу Ози Уолс. Той е бял. Ози, разбира се, не е. Ако не греша, той получи трийсет и един процента от гласовете. И то в окръг, който е седемдесет и четири процента бял. Защо не попитате мистър Хюс дали системата третира чернокожите безпристрастно?

— Говорех за правната система.

— Това е същата система. Кой смятате, че седи в ложата на съдебните заседатели? Същите пълноправни избиратели, които гласуваха за Ози Уолс.

— Добре тогава, щом като един бял няма да бъде съден, а мистър Хейли евентуално ще го осъдят, обяснете ми, как системата третира и двамата безпристрастно?

— Не е безпристрастно.

— Мисля, че не ви разбирам.

— Системата е огледало на обществото. Невинаги е безпристрастна, но е точно толкова безпристрастна тук, колкото и в Ню Йорк, в Масачузетс или Калифорния. Безпристрастна е дотолкова, доколкото успяват да я изградят предубедените емоционални човешки същества.

— И вие смятате, че мистър Хейли ще бъде съден тук толкова безпристрастно, колкото и в Ню Йорк?

— Казвам, че и в Ню Йорк, и в Мисисипи расизмът е един и същ. Вижте нашите училища — те са толкова смесени, колкото и всички други.

— Защото има съдебно решение.

— Добре, а какво ще кажете за съдилищата в Ню Йорк? Толкова години вие, лицемерни негодници, ни размахвате пръст, пъхате си носа в нашите работи и настоявате да изличим сегрегацията. Така и стана и светът не се свърши. Но вие съвсем удобничко забравихте за вашите училища и квартали, за вашата порочна система на гласуване, за съставите само от бели съдебни заседатели и бели градски съвети. Сгрешихме и платихме скъпо и прескъпо за това. Извадихме си Обаче

поука и макар промяната да върви бавно и болезнено, ние поне правим опити. А вие продължавате да размахвате пръст.

— Нямам намерение отново да се стреляме като при Гетисбърг.

— Извинявайте. Питате каква ще е тактиката на защитата. Засега не знам. Говоря ви откровено, все още е много рано. Той дори не е подведен под отговорност.

— Но, естествено, ще бъде?

— Все още не знаем. По-вероятно е да бъде. Кога ще публикувате това?

— Сигурно в неделя.

— Няма значение. Тук никой не получава вашия вестник. Да, той ще бъде подведен под отговорност.

Макитрик погледна часовника си, а Джейк изключи касетофона.

— Вижте, аз не съм лош човек — каза Макитрик. — Хайде да изпием по една бира някъде и да довършим разговора.

— Аз не пия, само че това не го публикувайте. Но приемам поканата.

Първа презвитерианска църква в Клантън беше точно през улицата срещу Първа методистка църква и двете бяха на един хвърлей разстояние от доста по-внушителната Първа баптистка църква. Баптистите разполагаха с много повече енориаши и пари, но службата при презвитерианците и методистите свършваше по-рано в неделя и те изпреварваха баптистите по ресторантите за обяд. Баптистите пристигаха в дванайсет и половина и се редяха на опашка, докато презвитерианците и методистите се хранеха бавно и им помахваха с ръка.

Джейк бе доволен, че не е баптист. Баптистите бяха потесногръди и строги и се превъзнасяха по вечерната неделна служба, нещо, което винаги бе отблъсквало Джейк. Карла бе възпитана като баптистка, Джейк — като методист, но когато решиха да се женят намериха компромис и двамата станаха презвитерианци. Щастливи бяха в своята църква и рядко пропускаха служба.

Всяка неделя сядаха на обичайната пейка в църквата, Хана заспиваше помежду им, а мислите на двамата моментално отлитаха далеч от проповедта. Джейк, приковал поглед в проповедника, си

представяше сблъсъка с Бъкли в съда пред дванайсет достойни и справедливи граждани, докато цялата нация наблюдава и тръпне; Карла, приковала очи в проповедника, мислено украсяваше трапезарията вкъщи по нов начин. Джейк улови няколко любопитни втренчени погледа по време на светата служба и си въобрази, че останалите енориаши са някак изпълнени с благоговение, че сред тях се намира такава знаменитост. Непознати лица се мяркаха измежду богомолците — принадлежаха явно или на разкаяли се неверници, или на репортери. Джейк не бе сигурен, но когато един въобще не отдели втренчения си поглед от него, той разбра, че до един са репортери.

— Много хубава проповед, отче — излъга той, докато се ръкуваше с пастора на стъпалата пред олтара.

— Радвам се да те видя, Джейк — отвърна свещеникът. — Гледахме те по телевизията цяла седмица. Малките всеки път се вълнуваха, щом ти се появеше на екрана.

— Благодаря. Молете се за нас.

Заминаха за Карауей, където всяка неделя обядваха с родителите на Джейк. Джин и Ева Бриганс живееха в старото родово имение с просторна къща сред пет акра овощна градина в долния край на Карауей — на три преки от главната улица и на две от училището, където Джейк и сестра му бяха учили дванайсет години. Родителите му бяха пенсионери, но още много енергични. Всяко лято кръстосваха континента с караваната си. В понеделник заминаваха за Канада и щяха да се върнат след първи май. Джейк бе единственият им син. По-голямата им дъщеря живееше в Ню Орлиънс.

Неделният обяд на Ева бе типично южняшко угощение с пържено месо, пресни зеленчуци от собствената градина — варени, печени и сурови, — домашни кифлички и бисквити, два вида сос, диня, пъпеш, нектар от праскови, лимонов пай и ягодов сладкиш. Много малка част от това се изяждаше, останалото се опаковаше грижливо и заминаваше за Клантън. Там се хранеха с него цяла седмица.

— Как са вашите, Карла? — попита мистър Бриганс, докато ѝ подаваше кифличките.

— Добре. Вчера говорих с мама.

— В Ноксвил ли са?

— Не, вече са в Уилмингтън за лятото.

— Ще ходите ли да ги видите? — попита Ева, наливайки чай от огромна керамична кана.

Карла хвърли поглед на Джейк, който сипваше зелен фасул на Хана. Той не желаше да се приказва за Карл Лий Хейли. От понеделник вечерта при всяко сядане на масата разговорът неизменно се въртеше около делото и Джейк нямаше особено желание да отговаря на едни и същи въпроси.

— Да, мамо. Смятаме да прескочим. Зависи от плановете на Джейк. Лятото може да се окаже напрегнато.

— И ние подочухме същото — каза Ева незаинтересовано и бавно, сякаш да напомни на сина си, че не се е обаждал след убийствата.

— Да не би да ти е повреден телефонът, синко? — попита мистър Бриганс.

— Не. Поискахме да ни сменят номера.

Четиримата възрастни се хранеха бавно и напрегнато, а Хана попоглеждаше към сладкиша.

— Да, знам. Телефонистката ни каза. Новият го няма в указателя.

— Съжалявам. Бях много зает. Разпъваха ме на всички страни.

— Четохме — каза баща му.

Ева спря да се храни и се поокашля.

— Джейк, наистина ли смяташ, че можеш да го отървеш?

— Безпокоя се за семейството ти — каза баща му. — Делото може да се окаже много опасно.

— Застрелял ги е хладнокръвно — каза Ева.

— Мамо, те са изнасилили дъщеря му. Ти как би постъпила, ако някой изнасили Хана?

— Какво е изнасилвам? — попита Хана.

— Не го разбираш, миличко — каза Карла. — Може ли да сменим темата? — Тя хвърли категоричен поглед към тримата Бриганс и те се надвесиха отново над чиниите си. Снахата, както обикновено, се бе намесила благоразумно.

— Мамо, не ми се говори за делото. До гуша ми дойде — усмихна се Джейк на майка си.

— Сигурно ще се наложи да се осведомяваме за него от вестниците — рече мистър Бриганс.

Разговорът се насочи към Канада.

Когато семейство Бриганс приключваше с обяда, параклисът на сектата „Планината Цион“ гърмеше и се тресеше от умопомрачаващия екстаз на фанатичните богомолци, подклаждан от преподобния Оли Ейджи. Църковните настоятели танцуваха. Старейшините им припяваха. Жени припадаха. Възрастни мъже крещяха и протягаха ръце към небесата, а дечица вдигаха взор в благочестив ужас. Хористи залитаха, мятаха се и се извиваха, после рухваха и крещяха различни строфи. Органистът свиреше един химн, пианистът — друг, а хорът пееше каквото му дойде наум. В дълга бяла одежда, обточена в пурпурно, преподобният подскачаше около амвона, реवेशе, отправяше молитви и надаваше викове към небесата, обливайки се в пот.

Безумието ту бушуваше, ту затихваше, но всяко затихване сякаш пораждаше нов пристъп, после отново умората надделяваше. Дългогодишният опит помагаше на Ейджи точно да прецени кога бесът достига своя връх. Тогава делириумът отстъпваше пред изтощението и паството се нуждаеше от почивка. Мигът настъпи, той се хвърли към амвона и стовари отгоре десница, изпълнена с мощта на всемогъщия. Музиката моментално замря, конвулсиите секнаха, припадналите отвориха очи, децата спряха да реват и множеството покорно насяда по пейките. Дошло бе времето на проповедта.

Тъкмо преподобният да започне, задната врата се отвори и цялата фамилия Хейли се изсипа в храма. Малката Тоня вървеше без чужда помощ, понакуцвайки, и държеше майка си за ръка. Братята ѝ пристъпваха отзад, а чичо Лестър завършваше шествието. Бавно преминаха по пътеката и намериха места почти най-отпред. Преподобният кимна на органиста, който засвири тихо, а след него хорът се люшна и заприглася унесено. Църковните настоятели стояха прави и се полюляваха в такт с хора. Старейшините, за да не се посрамят, станаха на крака и също запяха. И тогава, точно тогава сестра Кристъл рязко се строполи на пода. Това се оказа заразително и останалите сестри изпокапаха като мухи. Старейшините пееха толкова мощно, че органистът не се чуваше никакъв. Преподобният Ейджи заситни по подиума, слезе от него и леко запристъпва към фамилията Хейли. След него се заредиха и останалите — хорът, църковните

настоятели, старейшините, жените и разплаканите деца, — всичко живо искаше да поздрави малката Хейли.

Карл Лий не се чувстваше зле в ареста. Вкъщи беше по-приятно, но при новите обстоятелства той намираще затворническият живот напълно поносим. Затворът бе нов, построен с федерални средства след приемането на закона за правата на затворниците. Готвачки бяха две огромни негърки, майсторки в кулинарното изкуство и подправянето на чекове. Имаше решение да бъдат предсрочно освободени, но Ози не си даваше труд да им го съобщи. Храна се сервираше за четирийсет затворници и арестанти. Тринайсет души бяха за Парчман, но там бе претъпкано. Прекарвах дните си в очакване на утрото, когато щяха да поемат плашещия път към огромния кафез в делтата, където храната не беше така добра, леглата не бяха толкова меки, не съществуваше климатична инсталация, комарите бяха огромни, неизброими и стръвни, а тоалетните бяха малко и вечно задръстени.

Килията на Карл Лий бе до килия номер две, в която държаха затворниците с тежките присъди. С две изключения те бяха черни и без изключение — агресивни. Но всички се бояха от него. Той бе в килия номер едно с двама крадци, които не бяха уплашени, а направо ужасени от прочутия си съкафезник. Всяка вечер го отвеждаха под охрана в канцеларията на Ози, където двамата с шерифа вечеряха и гледаха новините. Той бе знаменитост и се радваше на внимание почти колкото собствения му адвокат и прокурора. Настояваше да обясни всичко на репортерите, да разкаже за дъщеря си и защо не е трябвало да го арестуват, но Джейк му бе забранил.

Когато в неделя Гуен и Лестър си тръгнаха на свечеряване, Ози, Рос Джуниър и Карл Лий се измъкнаха през задната врата на затвора и отидоха в болницата. Идеята бе на Карл Лий и Ози не видя нищо лошо в нея. Луни бе настанен сам в отделна стая, когато тримата влязоха. Карл Лий погледна крака му, после вдигна взор към самия него. Подадоха си ръце. С плувнали очи и треперещ глас Карл Лий каза колко съжалява и че не е имал намерение да стреля по никого освен по ония двамата, и че искал и се молил да не се бе случвало това с Луни. Без сянка на колебание Луни прие извиненията.

Джейк чакаше в канцеларията на Ози, когато те се промъкнаха обратно в затвора. Ози и Рос Джуниър се оттеглиха, оставяйки Карл Лий насаме с адвокатата му.

— Къде бяхте всички? — попита подозрително Джейк.

— Ходихме в болницата да видим Луни.

— Къде!

— В това няма нищо лошо, нали?

— Държа първо да се обръщаш към мен, преди да предприемаш нови визити.

— Какво лошо има да посетя Луни?

— Луни ще бъде основният и най-важен свидетел на прокурора, когато се опитат да те пратят в газовата камера. Това е истината. Той няма да бъде на твоя страна, Карл Лий, и всякакви срещи с него трябва да стават в присъствието на твоя адвокат. Разбрахме ли се?

— Не съвсем.

— Не мога да повярвам, че Ози е направил такова нещо — промърмори Джейк.

— Идеята беше моя — призна Карл Лий.

— Слушай какво, ако ти щукнат някакви нови идеи, настоявам първо мен да уведомиш. Ясно?

— Ясно.

— Говорил ли си напоследък с Лестър?

— Да, идваха с Гуен днес. Донесоха ми бонбони. Казаха ми за банките.

Джейк си бе наумил да не се церемони за хонорара си; немислимо бе да защитава Карл Лий за деветстотин долара. Делото щеше да замрази другите му дела най-малко за три месеца, а деветстотин долара бяха по-малко и от минималната му надница. Нямаше да бъде честно нито към него, нито към семейството му да работи на вятъра. Карл Лий просто трябваше да си развърже кесията. Имаше куп роднини. Гуен имаше многобройно семейство. Длъжни бяха да пожертват нещо, можеха да продадат някоя от колите, може би земя, но той трябваше да си получи парите. В противен случай Карл Лий трябваше да си търси друг адвокат.

— Да ти дам нотариалния акт на имота си — предложи Карл Лий.

Джейк се размекна.

— Не ти искам имота. Искам пари в брой. Шест хиляди и петстотин.

— Каж ми как и съм готов. Ти си адвокат, ти му намери цаката. Аз съм с теб.

Джейк бе надвит и си го знаеше.

— Не мога да се заема с тая работа само за деветстотин долара, Карл Лий. Да не искаш да оголея и обосея заради това дело? Аз съм адвокат. Хората смятат, че си докарвам добри пари.

— Джейк, ще ти се издължа. Обещавам. Може да отиде много време, но ще ти се издължа. Повярвай ми.

Ще се издължиш ти, ако ти друснат някоя смъртна присъда, помисли си Джейк. Смени темата.

— Разбра ли, че съдебните заседатели се събират утре и ще се заемат с твоето дело?

— Значи ще ме водят в съда?

— Не, това значи, че утре ще те подведат под отговорност. Съдията Нуз ще дойде да открие майската сесия. Бъкли ще търчи да преследва камерите. Това е важен ден. Нуз започва с дело за вьоръжен грабеж следобед. Ако утре те подведат под отговорност, в сряда или четвъртък ще ходим в съда за обвинителния акт.

— За какво?

— За обвинителния акт. При дело за убийство съдията е задължен според закона да ти прочете обвинителния акт на открито заседание пред бога и хората. От това те ще вдигнат врява до небесата. Ние ще внесем жалба, че не си виновен, и Нуз ще определи датата на процеса. Ние ще поискаме освобождаване срещу умерена гаранция, а той ще отхвърли искането. Когато аз спомена за гаранция, Бъкли ще писне и ще се изправи на глава. Колкото повече си мисля за този човек, толкова повече го намразвам. От него очаквам най-големите неприятности.

— Защо да не ме пуснат под гаранция?

— При дело за убийство съдията не е задължен да пусне обвиняемия. Може, ако пожелае, но повечето не го правят. Но дори и Нуз да се съгласи, ти няма да можеш да я платиш, така че не се кахъри за това. Ще останеш в затвора до процеса.

— Знаеш ли, че са ме уволнили?

— Кога?

— Гуен ходила в петък и ми взела парите. Тогава ѝ казали. Много хубаво, нали? Да работя там единайсет години, да съм отсъствал само пет дена и да ме изхвърлят. Сигурен съм, че се надяват повече да не се върна.

— Съжалявам, Карл Лий, искрено съжалявам.

Не през целия си живот почитаемият Омар Нуз бе почитаем. Преди да стане районен съдия, беше посредствен адвокат само с неколцина клиенти, но пък безгранично ловък политик. Пет мандата в законодателните дебери на щата Мисисипи го бяха покварили и обиграли в изкуството на политическите игри и манипулации. Докато бе председател на финансовата комисия към щатския сенат, благосъстоянието му процъфтяваше и рядко се намираше човек в окръг Ван Бурен, който да се чуди как той и семейството му живеят тъй охолно с щатната заплата от седем хиляди годишно.

Както и повечето членове на законодателното тяло, той прекали с неутолимото си желание да бъде вечно преизбиран и през лятото на седемдесет и първа бе унижен от един неизвестен опонент. След година съдията Лупъс, негов предшественик, умря и Нуз убеди своите приятели да склонят губернатора да избере тъкмо него, за да довърши неизтеклия мандат. Така бившият щатски сенатор Нуз се превърна в районния съдия Нуз. Избраха го през седемдесет и пета, а през седемдесет и девета и осемдесет и трета го преизбраха.

Покаян, преобразен и безкрайно смирен от главоломното падане от власт, съдията Нуз се отдаде изцяло на изучаване на правото и след колебливо начало започна да се утвърждава като юрист. Получаваше шейсет хиляди годишно и можеше да си позволи да бъде честен. Сега, на шейсет и три години, бе един мъдър стар съдия, тачен от повечето адвокати и от Щатския върховен съд, където рядко променяха неговите решения. Той бе кротък, но обаятелен, търпелив, но строг и имаше невероятен нос, главозамайващо дълъг и заострен, който служеше за пиедестал на осмоъгълните му очила с черни рамки, които никога не сваляше, но и никога на използваше. Носът, високата грубовата фигура, буйната рошава гъста сива грива и пискливият глас му извадиха прякор, който адвокатите шептяха зад гърба му — Ихавод^[1]. Ихавод Нуз. Почитаемият Ихавод Нуз.

Съдията зае мястото си и претъпканата зала се изправи на крака, когато Ози замънка неразбираемо установения със закон параграф, с който официално се откриваше майската съдебна сесия в окръг Форд. Местният свещеник изкара дълга, прочувствена молитва и събралите се заеха местата си. Бъдещи съдебни заседатели изпълниха едната страна на залата. Криминални престъпници и техните семейства и приятели, пресата и любопитните изпълниха другата страна. Нуз държеше всеки адвокат в окръга да присъства на откриването на сесията и членовете на колегията пристигаха в ложата на съдебните заседатели с тоги и перуки, до един страхотно важни. Бъкли и помощникът му Д. Р. Мъсгроув седяха на масата на обвинението, достолепни представители на щата. Джейк седна сам на дървен стол пред преградата. Чиновниците и съдебните репортери стояха зад огромни червени папки с материалите за предстоящите дела върху съдийската маса и, както всички останали, наблюдаваха съсредоточено как Ихавод се намества на стола си, оправя си тогата, наглася отвратителните си очила и се взира над тях в събралото се множество.

— Добро утро — изкряка високо той, придърпа микрофона поблизо и прочисти гърло. — За мен винаги е било удоволствие да бъда в окръг Форд за майската сесия на Районния съд. Виждам, че повечето членове на колегията са намерили време да почетат откриването и, както обикновено, ще помоля госпожа секретарката да запише онези, които отсъстват, за да разговарям лично с тях. Виждам, че присъстват голям брой евентуални съдебни заседатели и благодаря на всеки един, че е тук. Разбирам, че не сте имали друг избор, но присъствието ви е жизненоважно за нашето съдопроизводство. Веднага ще определим разширения състав съдебни заседатели, след това ще изберем няколко екипа съдебни заседатели за делата през тази и следващата седмица. Вярвам, че всички адвокати имат екземпляр от списъка на предстоящите дела и сигурно сте забелязали, че той е доста претрупан. Календарът ми показва, че има най-малко по две дела за всеки от дните през тази и следващата седмица, но доколкото разбирам, повечето от криминалните случаи ще бъдат приключени поради постигнато споразумение по време на предварителното разглеждане. Независимо от това ни предстоят много дела и аз отправям молба за усърдно сътрудничество от страна на адвокатите. Щом бъде определен разширеният състав съдебни заседатели и те се заемат с работа и

започне подвеждането под отговорност, аз ще определя кога ще се разглеждат първите дела. Нека набързо прочета списъка на предстоящите дела — първо криминалните, после гражданските, след което адвокатите ще бъдат освободени, тъй като ще определяме състава на съдебните заседатели, които ще решат кой ще бъде подведен под отговорност.

— Щатът на Мисисипи срещу Уорън Моук. Въроръжен грабеж, ще се гледа днес следобед.

Бъкли се изправи съзнателно бавно.

— Прокуратурата на щата Мисисипи е готова за делото, ваша светлост — обяви триумфално той за пред публиката.

— Защитата също — каза Тиндейл, служебният адвокат.

— Колко време предвиждате, че ще бъде необходимо за делото?
— попита съдията.

— Ден и половина — отвърна Бъкли. Тиндейл кимна в знак на съгласие.

Нуз продължи по списъка. Обявяването на всяко дело водеше до една и съща реакция. Бъкли се изправяше и заявяваше, че прокуратурата е готова за делото, адвокатите от защитата се изправяха и кимаха. Джейк нямаше дела в майската сесия и въпреки че правеше всичко възможно да изглежда отегчен, четенето на списъка го забавляваше, защото научаваше на кого се възлагат делата и с какво ще бъде ангажирана конкуренцията. Пък и му се даваше възможност да се покаже колко добре изглежда. Присъстваха половината адвокати на „Съливан“ и те също имаха отегчен вид, седнали високомерно на първия ред на ложата.

Старите акули винаги изпращаха младите, за да омилостивят Нуз и да измолят гражданските дела на фирмата да бъдат отсрочени, отложени, задържани, блокирани или препратени за доразглеждане, тъй че нещата да се протакат безкрайно и печалбите за продължават да текат. Клиентите бяха застрахователни компании, които обикновено предпочитаха да не ходят в съда и плащаха на час за юридически увъртания с единствена цел да не стигнат делата до съдебните заседатели. Би било по-евтино и по-почтено да се уредят прилични неустойки и така да се избегнат както юридическите главоблъсканици, така и паразитстващите фирми като „Съливан“ и „О’Хеър“, но застрахователните компании и техните финансови съветници бяха

прекалено глупави и стиснати, затова адвокати като Джейк Бриганс припечелваха прехраната си, като ги съдеха и ги принуждаваха да плащат повече, отколкото биха платили, ако работеха почтено от самото начало. Джейк мразеше застрахователните компании, мразеше и техните адвокати и особено младите си колеги от фирма „Съливан“, всички до един негови връстници, които с радост биха му прерязали гърлото, гърлата на своите сътрудници, гърлата на своите съдружници и всяко изпредило се пред погледа им гърло, само и само час по-скоро да станат старши съдружници, за да печелят по двеста хиляди годишно и да се отърват от разпределяне на дела като днешното.

Джейк особено мразеше Лотърхаус, или по-точно Л. Уинстън Лотърхаус, както бе изписано на бланката, дребен хитроок и болезнено високомерен фукльо с диплома от Харвард, чийто ред бе да стане старши съдружник, поради което жаждата му да реже гърла през изминалата година бе надхвърлила всякакви разумни граници. Разположил се бе самодоволно между други двама от „Съливан“ и държеше седем папки, всяка от които носеше по сто долара на час, докато той слушаше разпределението на делата.

Нуз подкара гражданските дела.

— Колин против застрахователна компания „Ройъл Консолидейтед Дженеръл Мючуъл“.

Лотърхаус се надигна бавно. Секундите се превръщаха в минути. Минутите — в часове. Часовете — в хонорари, договори, премии, съдружия.

— Ваша светлост, това дело е насрочено за следващата седмица, нали?

— Точно така — отвърна Нуз.

— Разбирам, сър. Но, знаете ли, опасявам се, че ще се наложи да помоля за отлагане. Програмата ми за следващата сряда претърпя наложителна промяна и трябва да присъствам на едно предварително разглеждане във Федералния съд в Мемфис, което съдията отказа да отложи. Съжалявам за това. Тази сутрин внесох молба за отлагане.

Гарднър, адвокатът на ищеца, побесня.

— Ваша светлост, датата на това дело е определена отпреди два месеца. Беше насрочено за февруари, но почина роднина на съпругата на мистър Лотърхаус. Беше насрочено за ноември, но почина някакъв чичо. Беше насрочено за миналия август, но пак имаше някакво

погребение. Трябва да сме благодарни, че този път смъртта не ни е споходила.

В залата се понесе приглушен смях. Лотърхаус стана на петна.

— Това вече минава всякакви граници, ваша светлост — продължи Гарднър. — Мистър Лотърхаус би предпочел да отлага делото до безкрайност. А то не търпи повече отлагане и моят клиент има пълно право то да бъде разгледано. Ние категорично възразяваме на всяка молба за отсрочка.

Лотърхаус се усмихна на съдията и свали очилата си.

— Ако ми позволите да отговоря...

— Не, не ви позволявам, мистър Лотърхаус — прекъсна го Нуз. — Никакво отлагане повече. Делото се насрочва за другата сряда. Въпросът е приключен.

Слава богу, помисли си Джейк. Обикновено Нуз проявяваше благосклонност към фирмата „Съливан“.

Две от гражданските дела на Джейк бяха отложени за сесията през август. После Нуз освободи адвокатите и насочи вниманието си към избора на разширен състав съдебни заседатели. Обясни тяхната роля, значимост и начин на действие. Подчерта, че състав, който решава дали едно дело да се предаде на съда се различава от състав, който предлага присъда — и двата били еднакво важни, но първият не губел толкова време. Започна да задава въпроси, десетки въпроси, повечето от които бяха задължителни и всичките отнасящи се до способността на заседателите да изпълнят дълга си, до физическите и нравствените им качества, липсата на други ангажменти и възрастта им. Някои от въпросите бяха излишни, но въпреки това бяха задължителни по силата на някакъв древен закон — например „Има ли между вас комарджии или алкохолици?“

Имаше смехове, но никой не си призна. Всички над шейсет и пет години бяха автоматично освободени по тяхно желание. Както обикновено Нуз освобождаваше от участие поради болести, неотложни задължения или сериозни неприятности, но пък прояви снизхождение само към няколко от многобройните молби по финансови съображения. Беше забавно да се наблюдава как тези хора стават един подир друг и смирено обясняват на съдията, че няколко дни ангажменти в съда ще нанесат непоправими щети на фермата,

дюкяна или дъскорезницата. Нуз възприе твърда линия и изнесе няколко лекции по гражданска отговорност на по-неубедителните.

От призованите около деветдесет вероятни заседатели осемнайсет щяха да бъдат избрани за състава, който внася делата за разглеждане, а от останалите щеше да се избира състав за решаване на делата. Когато Нуз приключи с въпросите, секретарката изтегли осемнайсет имена от една кутия и ги постави пред съдията, който започна да ги обявява. Заседателите се надигаха един по един и бавно пристъпваха към предната част на залата, минаваха през вратичката на преградата и се настаняваха на тапицираните въртящи се столове в ложата на съдебните заседатели. Имаше четиринайсет еднакви стола — дванайсет за заседателите и два за резервите. Когато ложата се изпълни, Нуз извика още четири имена, които се присъединиха към колегите си на дървени столове, наредени пред ложата.

— Станете прави за клетвата — нареди Нуз, а секретарката застана пред тях с малка черна книжка.

— Вдигнете дясната ръка — изкомандва тя. — Заклевате ли се тържествено, че с божията помощ ще изпълнявате безпристрастно своя дълг като съдебни заседатели; че безпристрастно ще изслушвате и решавате всички представени ви дела и въпроси?

Последва разнороден хор от „Заклевам се“ и съдебните заседатели заеха местата си. Сред петимата чернокожи имаше две жени. От тринайсетте бели осем бяха жени, повечето от селата. Джейк познаваше седмина от осемнайсетте.

— Дами и господа — поде Нуз обичайната си реч, — вие сте избраниците, вече сте положили необходимата клетва за съдебни заседатели на окръга Форд и в това си качество ще служите до назначаването на следващия състав през август. Искам да подчертая, че тези ваши задължения няма да отнемат много от времето ви. Тази седмица ще се събирате всеки ден, а след това само по няколко часа на месец до септември. Ще бъдете задължени да разглеждате криминални случаи, да изслушвате длъжностни лица, както и жертви на престъпления, да решавате дали съществуват достатъчно основания да се приеме, че обвиняемият е извършил престъплението. Ако съществуват, той ще бъде официално обвинен. Вие сте осемнайсет души и когато най-малко дванайсет от вас са убедени, че някое лице трябва да бъде подведено под отговорност, вие решавате или „се

произнасяте“, както му казваме тук, и делото се изпраща в съда. Вие разполагате с огромна власт. Според закона можете да разследвате всяко криминално деяние, всеки гражданин, заподозрян в закононарушение, всяко служебно лице; фактически всеки и всичко, което намирисва на гнило. Можете да се събирате когато решите, но по принцип това става, когато окръжният прокурор, мистър Бъкли, има нужда от вас. Във вашите правомощия е да призовавате свидетели за показания, както и да изисквате техните досиета. Разискванията ви са абсолютно поверителни и на тях няма право да присъства никой освен вас, окръжният прокурор със своите помощници и свидетелите. Обвиняемият няма право да се явява пред вас. Абсолютно е забранено да се говори по обсъжданите въпроси извън стаята на съдебните заседатели. Мистър Бъкли, ще ви помоля да станете. Благодаря ви. Това е мистър Руфъс Бъкли, областният прокурор. Роден е в Смитфийлд, окръг Полк.

Той, така да се каже, ще ръководи вашите обсъждания. Благодаря ви, мистър Бъкли. Мистър Мъсгроув, ще ви помоля да станете. Това е Д. Р. Мъсгроув, помощник окръжният прокурор, също от Смитфийлд. Той ще подпомага мистър Бъкли, когато вие заседавате. Благодаря ви, мистър Мъсгроув. И тъй, тези господа представляват щата Мисисипи и ще ви запознават с делата.

А сега да решим един последен въпрос — предишният състав на окръг Форд бе избран през февруари и се председателстваше от бял мъж. Следователно, в съответствие с традицията и следвайки изискванията на Министерството на правосъдието, аз ще избира за председател чернокожа жена. Така, да видим. Лейвърн Госет. Къде сте, мисис Госет? А, ето ви, добре. Ако не се лъжа, вие сте учителка, нали? Добре. Убеден съм, че ще се справите с новите си задължения. А сега е време да се захванете за работа. Доколкото виждам, чакат ви над петдесет дела. Ще ви помоля да последвате мистър Бъкли и мистър Мъсгроув по коридора към малката заличка, която предоставяме на съдебните заседатели. Благодаря ви и ви желая успех.

Бъкли гордо изведе новия си състав навън и пое по коридора. Махна с ръка на репортерите — засега се въздържаха от коментар. В малката заличка се разположиха около две дълги сгъваеми маси. Секретарката домъкна кашони с дела. Един грохнал, недъгав и доста оглушал, отдавна пенсиониран полицаи в избеляла униформа зае

позиция край вратата. Помещението бе в безопасност. На Бъкли му хрумна нещо и се измъкна навън, при репортерите в коридора. Да, заяви той, делото Хейли ще бъде внесено в съда следобед. Всъщност той самият свиква пресконференция в четири следобед пред входа на съда и дотогава ще е получил решението за предявяване на обвинение.

Следобед шефът на полицейския участък в Карауей седна в единия край на дългата маса и започна нервно да рови из папките си. Избягваше да поглежда към съдебните заседатели, които неспокойно очакваха първото си дело.

— Вашето име — гракна окръжният прокурор.

— Нолън Ърнхарт, началник на градската полиция в Карауей.

— Колко дела имате?

— От Карауей са пет.

— Да чуем първото.

— Така... добре... да видим — мъкнаше и заекваше полицейският началник, докато прехвърляше книгата. — Тъй, първото е на Федисън Бълоу, пол мъжки, чернокож, двайсет и пет годишен, хванат на местопрестъплението в склада на смесения магазин в Карауей в два през нощта на дванайсети април. Алармената система се включила и го спипахме вътре. Касата беше разбита и освен това липсваха торби с изкуствени торове. Открихме парите и стоката в колата, паркирана отвън и регистрирана на негово име. Направил е три страници писмено признание в затвора. Ето, нося екземпляри.

Бъкли се разхождаше небрежно из заличката и се усмихваше на всички поред.

— И вие искате съдебните заседатели да привлекат Федисън Бълоу под отговорност за проникване с взлом в търговска сграда и кражба, това ли? — попита услужливо Бъкли.

— Да, сър, точно така.

— А сега съдебните заседатели имат право да задават въпроси. Вие водите разпита на свидетеля. Въпроси?

— Да, той бил ли е задържан? — попита Мак Лойд Кроуел, безработен шофьор.

— Не — отговори шефът на полицията. — Това е първото му престъпление.

— Хубав въпрос, задавайте го винаги, защото, ако някой има досие отпреди, ние трябва да го подведем като рецидивист — поучаваше Бъкли. — Други въпроси? Няма ли? Добре. Щом сме стигнали дотук, сега някой трябва да предложи съдебните заседатели да се произнесат Федисън Бълоу да бъде подведен под отговорност.

Мълчание. Осемнайсетте бяха забили погледи в масата и явно предпочитаха някой друг да направи предложението. Бъкли изчакваше. Мълчание. Чудесно, помисли си той. Мекушави хорица. Стадо плашливи овце, които се боят да си отворят устата. Либерали. Защо не му се паднеха някои кръвожадни типове, които изгарят от желание да изправят пред съда всекиго за всичко?

— Госпожо Госет, вие като председател бихте ли направили първото предложение?

— Ами добре, правя го — рече тя.

— Благодаря ви. А сега да гласуваме. Колко от вас ще гласуват за предложението да се подведе под отговорност Федисън Бълоу за взлом в търговска сграда и кражба? Моля, вдигнете ръка.

Извисиха се осемнайсет ръце и Бъкли въздъхна облекчено.

Шефът на полицията представи и останалите четири дела от Карауей. Във всички тях обвиняемите бяха не по-малко виновни от Бълоу и всички бяха единодушно привлечени под отговорност. Без да бърза, Бъкли учеше заседателите как да действат. Накара ги да се почувстват важни и могъщи, нагърбили се с тежкото бреме на правосъдието. Любопитството започна да ги завладява.

— Тоя има ли досие?

— Колко ще му дадат за това?

— Кога ще го пуснат?

— По колко параграфа можем да го подведем?

— Кога ще се гледа делото?

— Сега на свобода ли е?

Отхвърлиха пет случая, подведоха петима под отговорност без никакви разногласия и сега чакаха с нетърпение следващото дело, каквото и да бе то. Бъкли усети, че е дошъл моментът. Отвори вратата и кимна на Ози, който бе застанал в коридора и говореше тихо с един шериф, наблюдавайки репортерите.

— Първо случаят Хейли — прошепна той на Ози, когато се срещнаха на вратата.

— Дами и господа, това е шериф Уолс. Сигурен съм, че повечето от вас го познават. Той ще представи няколко случая. Кой е първият, шерифе?

Ози започна да рови папките и накрая изгърси:

— Карл Лий Хейли.

Заседателите стихнаха отново. Бъкли внимателно ги наблюдаваше, за да прецени техните реакции. Повечето пак забиха поглед в масата. Никой не пророни дума, докато Ози разлистваше папката, после излезе да вземе друга чанта. Не бе готов да представи първо делото Хейли.

Бъкли се гордееше, че умее да преценява заседателите по лицата и да чете точно мислите им. Непрекъснато ги наблюдаваше и винаги предугаждаше какво смята всеки от тях. Умееше да разпитва свидетелите, без да сваля поглед от заседателите. Понякога заставаше лице в лице с тях и водеше разпит, наблюдавайки как реагират лицата им на отговорите. След стотици дела просто нямаше равен в преценката на съдебните заседатели и мигновено разбра, че с делото Хейли ще си има неприятности. Израженията на петимата черни станаха напрегнати и нахални, сякаш приветстваха случая и предстоящото обсъждане. Председателката изглеждаше особено притеснена, докато Ози мърмореше нещо под нос и прелистваше книгата. Повечето от белите нямаха вид на хора, които държат да се ангажират, а Мак Лойд Кроуел, явно твърдоглав селянин на средна възраст, се държеше не по-малко нахално от черните. Блъсна назад стола си и отиде до прозореца, който гледаше към северната част на съда. Бъкли не можеше да го прецени съвсем точно, но усещаше, че Кроуел ще му донесе неприятности.

— Шерифе, колко свидетели има по случая Хейли? — попита Бъкли някак нервно.

— Как колко, само аз. Можем да доведем още един, ако има нужда — спря да прелиства папките Ози.

— Добре, добре. Просто ни разкажете за случая.

Ози се облегна назад, кръстоса крака и рече:

— Хайде сега, Руфъс, има ли някой да не го знае. Цяла седмица го давах по телевизията.

— Само фактите.

— Добре, фактите. Точно преди една седмица Карл Лий Хейли, от мъжки пол, чернокож, на трийсет и седем години, застреля един мъж на име Били Рей Коб и друг на име Пийт Уилард и рани един пазител на реда Диуейн Луни, който е още в болницата с ампутиран крак. Оръжието бе автомат М-16, притежавано незаконно. Открихме и установихме, че отпечатъците на пръсти са на мистър Хейли. Имам декларация, подписана от помощник-шериф Луни, в която той заявява под клетва, че мъжът, който е стрелял, е Карл Лий Хейли. Има един очевиден, Мърфи, дребният сакат метач в съда, който страхотно заеква. Ако искаш, мога да го доведе.

— Въпроси? — прекъсна го Бъкли.

Областният прокурор съсредоточено наблюдаваше съдебните заседатели, които съсредоточено наблюдаваха шерифа. Кроуел стоеше с гръб към останалите и гледаше към прозореца.

— Въпроси? — повтори Бъкли.

— Да — отвърна Кроуел, обърна се, изгледа областния прокурор, после Ози. — Тия две момчета, които е застрелял, те му изнасиха момиченцето, нали, шерифе?

— Точно така, всички го знаем — рече Ози.

— Добре, единият си призна, нали?

— Да.

Кроуел тръгна бавно и наперено през заличката и застана в далечния край на масата. Погледна надолу към Ози.

— Шерифе, имате ли деца?

— Имам.

— Имате ли дъщеря?

— Имам.

— Да предположим, че я изнасихат и вие пипнете тоя, дето го е извършил. Какво ще направите?

Ози замълча и погледна разтревожено Бъкли, чийто врат бе станал тъмночервен.

— Не съм длъжен да отговоря на този въпрос.

— А, така ли? Вие сте дошли пред съдебните заседатели да дадете показания, нали? Вие сте свидетел, нали? Отговорете на въпроса.

— Не знам какво бих направил.

— Хайде-хайде, шерифе. Отговорете направо. Кажете ни истината. Какво щяхте да направите?

Ози се почувства объркан и смутен и се ядоса на този непознат. Искаше му се да каже истината, да обясни подробно как с удоволствие би кастрирал, осакатил и убил всеки извратен тип, който би докоснал неговата малка дъщеричка. Но нямаше как. Съдебните заседатели можеха да се съгласят с него и да откажат да подведат Карл Лий под отговорност. Не че той го желаше, но знаеше, че е необходимо. Погледна притеснено към Бъкли, който се потеше.

Кроуел се нахвърли върху шерифа с устрема и агресивността на адвокат, току-що уловил свидетел в явна лъжа.

— Хайде, шерифе — подсмихна се той. — Всички чакаме отговора. Кажете истината. Какво щяхте да направите на похитителя? Кажете ни. Хайде!

Бъкли изпадна едва ли не в паника. На път бе да изгуби най-голямото дело в бляскавата си кариера, при това не в съда, а още в стаята на съдебните заседатели, в първия рунд, и то заради един безработен шофьор. Изправи се и мъчително изрече:

— Свидетелят не е длъжен да отговори.

Кроуел се извърна и викна към Бъкли:

— Сядайте си на мястото и мълчете! Какъв сте вие, че да ни нареждате! Ако речем, можем да ви подведем и вас под отговорност, нали така?

Бъкли седна и загледа тъпо Ози. Кроуел беше преднамерено коварен. Прекалено умен, за да бъде съдебен заседател. Сигурно някой му беше платил. Знаеше твърде много. Точно така, съдебните заседатели имаха право да подведат всекиго под отговорност.

Кроуел се отдръпна и се върна на прозореца. Гледаха го, докато стана ясно, че е свършил.

— Ози, напълно ли си сигурен, че той го е направил? — попита Лимойн Фрейди, незаконна далечна братовчедка на Гуен Хейли.

— Да, сигурен съм — отвърна бавно Ози, забил поглед в Кроуел.

— И ти искаш да го подведем под отговорност... за какво? — попита мистър Фрейди, чието уважение към шерифа бе очевидно.

— По два параграфа за убийство и по един за нанасяне на телесна повреда на пазител на реда.

— Това колко ще даде? — попита Барни Флагс, друг чернокож.

— За убийството — газова камера. Телесна повреда на длъжностно лице — до живот без право на амнистия.

— Това ли е, което искаш, Ози? — попита Флагс.

— Да, Барни, мисля, че вие трябва да подведете мистър Хейли под отговорност. Наистина мисля така.

— Други въпроси? — прекъсна го Бъкли.

— Закъде бързате толкова? — обърна се Кроуел от прозореца. — Мисля, че се опитвате да ни запушите устата с това дело, нали, мистър Бъкли, но на мен тая работа хич не ми харесва. Аз искам да поговорим малко повече за него. Седнете и ако имаме нужда от вас, ще ви попитаме.

Бъкли го изгледа зверски и вдигна пръст.

— Не съм длъжен да седна и не съм длъжен да мълча — викна той.

— Длъжен сте. Точно така, длъжен сте — отвърна самоуверено Кроуел с язвителна усмивчица. — Защото, ако не го направите, ние можем да ви принудим да напуснете, нали, мистър Бъкли? Можем да ви помолим да напуснете тази стая, а ако откажете, ще се обърнем към съдията. Той ще ви принуди да напуснете, нали, мистър Бъкли?

Руфъс стоеше неподвижен, безмълвен и зашеметен. Стомахът му се обърна, краката му омекнаха, но стоеше като вкаменен.

— Така че ако искате да чуете докрай нашите обсъждания, седнете и не си отваряйте устата.

Бъкли седна до пристава, който се бе събудил.

— Благодаря — каза Кроуел. — Така, сега искам да ви задам един въпрос на всички. Колко от вас биха направили или биха желали да направят това, което е направил мистър Хейли, ако някой е изнасилил дъщеря ви или пък жена ви, а защо не и майка ви? Колко? Вдигнете ръце.

Седем-осем ръце отскочиха нагоре и Бъкли сведе глава. Кроуел се усмихна и продължи:

— Аз се възхищавам от това, което е направил. За подобно нещо се иска кураж. Вярвам, че и аз бих сторил същото, защото, бог ми е свидетел, така ще поискам. Понякога правиш това, което просто трябва да направиш. Този човек заслужава награда, а не съд.

Кроуел бавно крачеше около масите и се наслаждаваше на вниманието.

— Преди да гласувате, искам да направите едно нещо. Искам да помислите за това нещастно момиченце. Струва ми се, че е на десет години. Опитайте се да си я представите просната там, с вързани отзад ръце, плаче и се моли да дойде татко ѝ. Сега си помислете за ония двамата негодяи, пияни, надрусани, които се редуват да я изнасилват, да я бият и ритат. По дяволите, та те дори са се опитали да я убият. Помислете за вашите дъщери. Поставете се на мястото на това момиченце.

Така, нима ще отречете, че те не са получили точно това, което заслужават? Трябва да сме благодарни, че са мъртви. Аз се чувствам по-спокоен при мисълта, че ония двама скотове ги няма вече да изнасилват и убиват други деца. Мистър Хейли ни направи голяма услуга. Нека не го предаваме на съда. Нека го пратим вкъщи, при семейството му, където му е мястото. Той е един добър човек, който е извършил добро дело.

Кроуел млъкна и се обърна към прозореца. Бъкли го наблюдаваше уплашено и когато се увери, че няма да говори повече, се изправи.

— Сър, свършихте ли?

Отговор не последва.

— Добре. Дами и господа съдебни заседатели, бих искал да обясня някои неща. Състав като вашия не е упълномощен да разглежда делото. Това е задължение на другия състав. Мистър Хейли ще получи безпристрастна присъда от дванайсет безпристрастни и непредубедени заседатели и ако е невинен, той ще бъде освободен. Но дали е виновен или невинен, това не е предмет на обсъждане във вашия състав. От вас се очаква да решите, след като изслушате доказателствата, представени от прокуратурата, дали съществува недвусмислена възможност да е извършено престъпление. Сега аз твърдя пред вас, че Карл Лий е извършил престъпление. В действителност той е извършил три престъпления. Убил е двама души и е ранил трети. Разполагаме със свидетели.

Кръжейки около масите, Бъкли се разпалваше. Самоувереността му се възвръщаше.

— Дълг на вашия състав е да го подведе под отговорност и ако той има обосновани доводи за извършеното, ще получи възможност да ги представи в съда. Ако е имал законни основания да извърши това,

което е извършил, нека ги докаже в съда. Делата се гледат в съда точно заради това. Прокуратурата го обвинява в престъпление и прокуратурата е длъжна да докаже в съда, че той е извършил престъпление. Но ако подсъдимият се защити убедително пред другия състав, ще бъде освободен, уверявам ви. И аз ще го поздравя. Но днес във вашите задължения не влиза това да решавате дали мистър Хейли трябва да бъде освободен. Това ще се решава другаде, прав ли съм, шерифе?

Ози кимна и каза:

— Прав сте. Този състав трябва да подведе под отговорност Карл Лий, ако бъдат представени доказателства. Ако прокуратурата не успее да докаже вината му или ако той представи обосновани доводи в съда — другият състав няма да го осъди. Вашият обаче не се занимава с подобни неща.

— Имате ли други въпроси? — попита тревожно Бъкли. — Добре, трябва да се направи предложение.

— Предлагам да не го подвеждаме под отговорност за нищо — викна Кроуел.

— Подкрепям предложението — смънка Барни Флагс.

Коленете на Бъкли се разтрепераха. Опита се да каже нещо, но не успя. Ози прикри радостта си.

— Има предложение, което е подкрепено — заяви мисис Госет. — Които са „за“, да вдигнат ръка.

Наред с ръката на Кроуел се вдигнаха и пет черни. Шест гласа. Предложението бе отхвърлено.

— Какво да правим сега? — попита председателката.

Бъкли поде забързано:

— Някой да направи предложение да се подведе мистър Хейли под отговорност по два параграфа за убийство и един за нанасяне на телесна повреда.

— Предлагам — рече един от белите.

— Подкрепям — рече друг.

— Които са „за“, да вдигнат ръка — каза мисис Госет. — Дванайсет. Против — пет плюс моя стават шест. Дванайсет срещу шест. Какво означава това?

— Това означава, че ще бъде съден — отвърна гордо Бъкли. Отново дишаше спокойно и лицето му възвърна естествения си цвят.

Прошепна нещо на секретарката, после се обърна към заседателите. — Нека направим десет минути почивка. Имаме още около четирийсет дела, така че ви моля да не закъснявате. Искам да ви припомня нещо, което съдията Нуз каза тази сутрин. Разискванията тук са абсолютно поверителни. Нямаме право да обсъждате нищо от това, което става тук, извън тази зала...

— Това, което той се опитва да каже — прекъсна го Кроуел, — е, че нямаме право да казваме на никого, че само един глас не достигна той да бъде освободен. Така ли е, Бъкли?

Окръжният прокурор бързо напусна стаята и затръшна вратата.

Заобиколен от десетки камери и репортери, Бъкли бе застанал на предните стъпала на съда и размахваше екземпляри от решението. Проповядваше, обясняваше, поучаваше, възхваляваше съдебните заседатели, анатемосваше престъпността и негодниците и заклеймяваше Карл Лий Хейли. Нека процесът да започне. Нека съдебните заседатели заемат места в ложата. Той обещава присъда. Той обещава смъртна присъда. Беше противен, дързък, арогантен. Беше самият той. Изключителният Бъкли. Някои от репортерите си тръгнаха, но той стръвно продължаваше. Превъзнасяше себе си, своите умения на прокурор и своите деветдесет, не, деветдесет и пет процента осъдени обвиняеми. Други репортери си тръгнаха. Няколко камери угаснаха. Той славословеше съдията Нуз за неговата мъдрост и безпристрастност. Аплодираше интелигентността и чудесното решение на съдебните заседатели от окръг Форд.

Оказа се по-издръжлив от репортерите. На всички им дотегна от него и те вкупом си тръгнаха.

---

[1] Библейското име Ихавод означава „безславен“. — Б.пр. ↑

Стъмп Сисън, върховният маг на Клана в Мисисипи, организира среща в една малка хижа, скрита в боровите гори на двеста и трийсет мили южно от окръг Форд. Нямаше бели одежди, ритуали и речи. Малобройната група от членовете на Клана обсъждаха събитията в окръг Форд с мистър Фреди Коб, брат на покойния Били Рей Коб. Фреди се бе обадил на един приятел, който се бе обадил на Стъмп да уреди срещата.

Подведоха ли негъра под отговорност? Коб не бе сигурен. Май чул, че процесът щял да бъде в края на лятото или в началото на есента. Но всички говорели, че черният щял да се оправдава с временна невменяемост и щял да се откачи. Не било вярно. Негърът пречукал брат му най-хладнокръвно, всичко било подготвено предварително. Скрил се в един килер и оттам издебнал брат му. Най-хладнокръвно убийство, а сега всички разправяли, че от главата на негъра и косъм нямало да падне. С какво би могъл да помогне Кланът? В наше време негрите ги защитават отвсякъде — разни там организации за защита на цветнокожите, хиляди други за граждански права, да не говорим за съдилищата и правителството. По дяволите, за белите не остава никаква надежда освен Кланът. Кой друг би се вдигнал на крак и би защитил белите? Законите до един поддържат чернилките, а ония негролюбци, либералните политици, не се умориха да вадят все нови закони срещу белите. Някой трябва да ги защити. Затова се обърнал към Клана.

Оня негър в ареста ли е? Да, и му прислужват като на крал. Имат си и черен шериф, Уолс, а той си обича братята. Специални привилегии и допълнителна охрана. Но шерифът е друга история. Някой рекъл, че тази седмица Хейли могат да го пуснат под гаранция. Само слухове. Надяват се да излезе.

А ти какво ще кажеш за брат си? Наистина ли я е изнасилил? Не сме сигурни, вероятно не. Уилард, другият с него, си признал, но Били

Рей нищо не е признавал. Имал е толкова жени. Защо му е трябвало да изнасилва малката негърка? А и да я е изнасилил, какво пък толкова?

Кой е адвокат на черния? Бриганс, едно наше момче, от Клантън. Млад е, ама го бива. С доста криминални дела се е оправял и репутацията му е много добра. Спечелил е няколко дела за убийство. Казал пред репортери, че черният щял да твърди, че е бил умопомрачен, и щял да се откачи.

Кой е съдията? Още не се знае. Булард е местният, но някой споменал, че той няма да гледа делото. Чуват се приказки, че ще местят делото в друг окръг, тъй че не може да се каже кой ще е съдията.

Сисън и останалите членове слушаха внимателно. Допаднаха им приказките за гражданските права, правителството и политиците, но те също четяха вестници и гледаха телевизия и знаеха, че брат му си е получил заслуженото. Само че от един черен. А това бе немислимо.

В случая имаше хляб. Процесът бе след няколко месеца, имаше време да се организира нещо. Можеха да организират през деня шествия около съда, облечени в белите си роби, със заострените качулки. Можеха да държат речи и да дефилират пред камерите. На пресата това й допаднаше — тя ги мразеше, но обичаше скандалите, конфронтациите. А през нощта можеха да сеят страх с горящи кръстове и телефонни заплахи. Обектите бяха лесни и нищо неподозиращи. Насилието бе неизбежно. Те знаеха как да го провокират. Познаваха много добре въздействието на шествие с бели одежди върху тълпи от яростни негри.

Окръг Форд можеше да стане тяхно бойно поле, сцена на масови действия. Имаше време да се организират и да призоват съмишленици от други щати. Ще се намери ли член на Клана, който би пропуснал подобна златна възможност? Привличане на нови членове? Това дело би могло да разпали пламъците на расизма, да изведе всички, които ненавиждат черните, на улиците. Броят на членовете намаляваше. „Хейли!“ щеше да стане техният боен вик, обединяващата парола.

— Мистър Коб, можете ли да ни дадете имената и адресите на черния и неговото семейство, на адвоката, на съдията и на съдебните заседатели? — попита Сисън.

Коб се замисли върху задачата.

— Мога без заседателите. Тях още не са ги избрали.

— Кога ще ги научите?

— Не знам, дявол да го вземе. Сигурно на процеса. Вие какво сте намислили?

— Не можем да бъдем категорични, но най-вероятно е Кланът да се намеси. Имаме нужда да се поразкършим и това ще бъде чудесна възможност.

— Аз да помогна? — оживи се Коб.

— Това добре, но трябва да сте член.

— Ние там при нас нямаме Клан. Отдавна се разтуриха. Дядо ми е членувал едно време.

— Искате да кажете, че дядото на жертвата е бил член на Клана?

— Ами да — рече гордо Коб.

— Е, тогава трябва да се намесим. — Клановците разтърсиха възмутено глави и се зарекоха да отмъстят. Обясниха на Коб, че ако успее да събере петима-шестима приятели, които мислят като него и са готови да се присъединят, те ще организират голяма тайна церемония в горите на окръг Форд с огромен огнен кръст и всички ритуали. Ще бъдат официално приети за членове, пълноправни членове на Ку Клуks Клан. Поделение на Клана в окръг Форд. После всички ще се съберат и ще превърнат процеса на Карл Лий Хейли в голямо зрелище. Така ще се разбеснеят това лято из окръг Форд, че няма да се намери и един заседател с ум в главата, който да гласува за освобождаването на черния. Само събери половин дузина други, и ние ще те направим главатар на сектата на Клана в окръг Форд.

Коб обясни, че има достатъчно братовчеди, за да организира такова нещо, и си тръгна опиянен от гордост, че е член на Клана, също като дядо си.

Бъкли беше малко позакъснял. Следобедното му представление не бе отразено в централните новини. Джейк прехвърляше каналите на черно-белия си телевизор в кантората и гласно се смееше, когато националните станции, а после Мемфис, Джаксън и накрая Тюпълоу приключиха емисиите си без дума за изпращането на делото в съда. Представяше си как семейство Бъкли са залепнали за телевизора, въртят копчета и отчаяно търсят своя герой, а той им крещи да не

вдигат шум. Накрая, след прогнозата за времето в Тюпълоу, се оттеглят и го оставят сам във фотьойла. „Сигурно в десет“, казва си той.

В десет Джейк и Карла лежаха прегърнати на дивана в тъмното и чакаха новините. Чак накрая се появи и той, застанал на предните стъпала, заразява листове и закрепя като уличен проповедник, а репортерът от четвърти канал обясни, че това е Руфъс Бъкли, областният прокурор, който ще води делото срещу Карл Лий Хейли, вече подведен под отговорност за убийство.

— Той е отвратителен — каза Карла. — Защо свиква пресконференция — за да обяви, че ще съдят някого?

— Той е прокурор. Ние, адвокатите, не обичаме пресата.

— Забелязах. Папката с вестникарски материали се пълни главоломно.

— Да не забравиш да направиш копия за мама.

— Ще й дадеш ли автограф?

— Само срещу заплащане. Виж, за тебе ще е безплатно.

— Ако загубиш, ще ти изпратя сметка за рязането и лепенето.

— Искам да ти припомня, скъпа, че още не съм губил дело за убийство. Резултатът е три на нула за мен.

Карла натисна дистанционното управление, синоптикът остана на екрана, но гласът му се загуби.

— Нали знаеш какво най-много мразя в твоите дела за убийство!

— Тя изрита възглавниците от тънките си, загорели, почти свършени крака.

— Кръвта, касапницата, ужасите.

— Не! — разпусна дългата до раменете коса и я остави да се разпилее по облегалката на дивата.

— Отнемането на живот, колкото и невзрачен да е той?

— Не! — Беше се облякла в една от старите, меки, памучни ризи на точки и започна да си играе с копчетата.

— Ужасяващата гледка на някой невинен, който го очаква газовата камера?

— Не! — каза тя и започна да разкопчава ризата. Синкавосивите лъчи от екрана проблясваха като светкавици в тъмната стая, а последният говорител се усмихваше и пожелаваше „лека нощ“.

— Страхът на някое младо семейство, когато бащата влиза в съдебната зала и съзира състав от съдебни заседатели, които са му

стари врагове?

— Не! — Ризата бе разкопчана и под нея проблясваше тънка, флуоресцентна ивица бяла коприна върху матова кожа.

— Скрытата порочност на съдебната ни система?

— Не! — Един почти свършен загорял крак се плъзна нагоре, нагоре към облегалката на дивана.

— Неетичните и безскрупулни методи на ченгетата и прокурорите, за да вкарат в затвора невинните подсъдими?

— Не! — Тя откопча копринената ивица между двете почти свършени гърди.

— Поривът, настървението, напрежението, неудържимите емоции, терзанията на човешкия дух, необузданите страсти?

— Съвсем близо — каза тя. Ризи и белъо хвърчаха към настолните лампи и масичките, а двете тела се впиха едно в друго, изблъсквайки настрани възглавниците. Старият диван, подарък от нейните родители, се разлюля и заскърца върху старинния дървен под. Той бе масивен и привикнал на люлеенето и скърцането. А кучето инстинктивно хукна по коридора, за да застане на стража пред вратата на Хана.

Хари Рекс Вонър беше безкрайно неприятен и като човек, и като адвокат. Беше се специализирал в гадни бракоразводни дела и вечно държеше по някой прохода в затвора заради неизплатена издръжка на дете. Беше противен и зъл и услугите му се търсеха изключително много от развеждащите се в окръг Форд. В състояние бе да ти отнеме децата, къщата, фермата, видеото, микровълновата печка, абсолютно всичко. Един богат фермер бе сключил с него постоянен договор, за да не може настоящата му съпруга да го наеме за следващия развод. Хари Рекс препращаше криминалните си дела на Джейк, а той му прехвърляше бракоразводните. Бяха приятели и мразеха другите адвокати, особено онези от фирмата „Съливан“.

Във вторник сутринта той се появи с гръм и трясък и изръмжа срещу Етъл:

— Тук ли е Джейк?

Тя кимна — това бе за предпочитане, вместо да го пита има ли уговорена среща. Кога ли не бе я ругал? Кога ли не бе ругал и всички останали?

Стълбата се затресе, докато той трополеше нагоре. Когато отвори вратата на големия кабинет, вече пъхтеше отчаяно.

— Здравей, Хари Рекс! Успя ли?

— Защо не си преместиш кабинета долу? — тросна се той, дишайки на пресекулки.

— Имаш нужда от раздвижване. Ако не бяха тия гадни стъпала, щеше да си надхвърлил сто и петдесетте кила.

— Благодаря. Виж какво, идвам направо от съда. Нуз те иска там в десет и половина, ако ти е възможно. Иска да говори с теб и Бъкли за Хейли. За обвинението, датата на делото и всичко останало. Помоли ме да ти предам.

— Добре. Ще ида.

— Сигурно си чул за решението на заседателите?

— Разбира се. Получих и екземпляр от него.

— Не, не, не това — усмихна се Хари Рекс. — Става дума как са гласували.

Джейк замръзна и го загледа с любопитство. Хари Рекс беше неизчерпаем източник на клюки и слухове и страхотно се гордееше, че разпространява само истината — повечето пъти. Почти всичко научаваше първи. Легендата за Хари Рекс се роди преди двайсет години с първото му дело. Железопътната компания, която даде под съд за милиони, отказа да плати и цент и след тридневен процес съдебните заседатели се оттеглиха да вземат решение. Адвокатите на компанията ставаха все по-настойчиви, тъй като заседателите не се връщаха с бърза присъда в тяхна полза. Когато обсъжданията продължиха и на втория ден предложиха двайсет и пет хиляди на Хари Рекс, за да уредят нещата, той ги прати по дяволите. Неговият клиент бе готов да приеме парите. Прати и клиента си по дяволите. Часове по-късно изморените и изтощени заседатели се върнаха с присъда за сто и петдесет хилядарки. Хари Рекс навря адвокатите на железопътната компания в миша дупка, изля презрението си към своите клиенти и отиде в бара „Бест Уестърн“. Почерпи всички наред и цяла вечер обясняваше най-подробно как точно е измайсторил подслушвателно устройство в стаята на съдебните заседатели, за да следи докъде са стигнали. Това се разчу и Мърфи наистина намери жиците, които минаваха през тръбите на парното до стаята на заседателите. Щатската асоциация на юристите започна да души наоколо, но не откри нищо. Двайсет години след това съдиите продължаваха да нареждат на приставите да проверяват стаята, когато Хари Рекс има нещо общо с някое дело.

— Откъде разбра как са гласували? — попита подозрително Джейк.

— Имам си канали.

— Добре, а как са гласували?

— Дванайсет на шест. Един глас по-малко, и нямаше да има обвинение.

— Дванайсет на шест — повтори Джейк.

— Бъкли едва не пукнал. Един бял, казва се Кроуел, се намесил и убедил доста, хора да не съдят твой човек.

— Ти познаваш ли тоя Кроуел?

— Преди две години се занимавах с развода му. Живееше в Джаксън, докато някакъв негър не изнасили първата му жена. Тя полудя и се разведоха. Жена му си преряза вените с кухненски нож. Тогава се премести в Клантън и се ожени за някаква мърла от селата. Изкараха заедно около година. Натикал Бъкли в миша дупка. Казал му да си седи на мястото и да си затваря устата. Ще ми се да бях там.

— Ти така говориш, сякаш си бил.

— Не съм. Но имам добри източници.

— Пак ли опасна помещението със жици?

— Не съм. Само слушах после. Това е добър знак, нали?

— Кое?

— Че са приели решението само с един глас. Шест от осемнайсет са гласували да го пуснат. Петима черни и Кроуел. Това е добър знак. Няколко чернокожи в състава, и получаваш твоето. Така ли е?

— Не е толкова лесно. Ако делото се гледа в този окръг, има голям шанс съдебните заседатели да бъдат само бели. Те преобладават тук и както ти е известно, са твърде консервативни. Освен този Кроуел — кой го знае той пък откъде изскочи.

— Точно това си е помислил и Бъкли. Да го беше видял само тоя пън. Сега си вири носа в съдебната зала, готов да раздава автографи заради огромната си телевизионна сензация снощи. Никой няма желание да говори за това, но той успява да го вмъкне във всеки разговор. Прилича на момченце, което моли да му обърнат внимание.

— Бъди по-снизходителен. Може би той ще бъде следващият ни губернатор.

— Ако не загуби делото „Хейли“. А той ще го загуби, Джейк. Ние ще си изберем едни хубави заседатели, дванайсет доброжелателни и честни граждани, И ще ги купим.

— Това не го бях чувал.

— Върши работа по всяко време.

Няколко минути след десет и половина Джейк влезе в кабинета на съдията, разположен зад съдебната зала, и хладно се ръкува с Бъкли, Мъсгроув и Ихавод. Те го очакваха. Нуз му направи знак да седне и се разположи зад бюрото.

— Джейк, само за няколко минути — погледна го той над огромния нос. — Искам да призова Карл Лий Хейли утре в девет. Нещо против?

— Не, нищо против.

— Първо ще призовем няколко души, а след това, в десет, ще започнем с кражбата с взлом. Съгласен ли си, Руфъс?

— Добре. Нека обсъдим сега датата на делото Хейли. Както знаете, следващата сесия на Районния съд започва от третия понеделник на август и съм сигурен, че и тогава дневният ред ще бъде претоварен. Поради естеството на делото и, честно казано, поради всеобщия интерес мисля, че ще бъде най-добре, ако процесът започне при първа възможност.

— Колкото по-скоро, толкова по-добре — вметна Бъкли.

— Джейк, колко време ти е необходимо да се подготвиш за делото?

— Шейсет дни.

— Шейсет дни! — повтори невярващо Бъкли. — Защо толкова дълго?

Джейк не му обърна внимание и впери очи в Ихавод, който нагласяше очилата си и проучваше календара си.

— Можем ли да очакваме молба за промяна на мястото на делото? — попита той.

— Да.

— Това няма да промени нищо — каза Бъкли. — Където и да е, ще го осъдя.

— Запазете го за пред камерите, Руфъс — рече Джейк спокойно.

— Кой да ми говори за камери! — върна му го Бъкли. — Май че и на адвоката много му харесват.

— Моля ви, господа — рече Нуз. — Какви други искания към съда можем да очакваме от защитата преди делото?

Джейк се замисли за миг.

— Ваша светлост, засега нямам намерение да обсъждам тактиката на защитата. Току-що получихме обвинението и все още не съм го обсъждал с моя клиент. Очевидно е, че трябва да поработим над него.

— Колко време ви е необходимо?

— Шейсет дни.

— Подигравате ли се! — викна Бъкли. — Това някаква шега ли е? Ваша светлост, прокуратурата е готова да започне още утре. Шейсет дни е абсурден срок.

На Джейк му прекипяваше, но не каза нищо. Бъкли отиде до прозореца и недоумяващо замърмори под носа си.

Нуз проучваше календара си.

— Защо шейсет дни?

— Може би случаят ще се окаже сложен.

Бъкли се изсмя и продължи да клати глава.

— Значи ще пледирате за невменяемост, така ли?

— Да, сър. Ще е необходимо време, за да може мистър Хейли да бъде прегледан от психиатър. А после обвинението, естествено, ще настоява той да бъде прегледан и от техен специалист.

— Разбирам.

— Могат да възникнат и други въпроси преди процеса. Това е голямо дело и аз държа да съм сигурен, че разполагаме с достатъчно време за нужната подготовка.

— Мистър Бъкли? — обърна се съдията.

— За обвинението и след шейсет дни нищо няма да се промени. Ще бъдем готови. Можем да започнем и утре.

Нуз драскаше по календара си и оправяше очилата, кацнали на върха на внушителния му нос, където се задържаха от малка брадавичка, разположена в основата на клюна. Поради размера на носа и странната форма на главата негова светлост държеше на специални очила с издължени рамки, които въобще не използваше за четене или друга цел освен напразното усилие да отклони вниманието от размера и формата на собствения си нос. Джейк винаги бе подозирал това, но му липсваше смелост да уведоми негова светлост, че абсурдните шестоъгълни очила, оцветени в оранжево, концентрират вниманието единствено върху носа му.

— Колко очакваш да продължи процесът, Джейк? — попита Нуз.

— Три-четири дни. Но сигурно ще са необходими три дни за избор на съдебни заседатели.

— Мистър Бъкли?

— Горедолу толкова. Но не разбирам защо са нужни два месеца, за да се подготви тридневен процес. Намирам, че той трябва да започне по-рано.

— Успокойте се — рече кротко Джейк. — Камерите ще бъдат там и след два и след три месеца. Няма да ви пропуснат, мистър Бъкли. Ще давате интервюта и пресконференции, ще държите проповеди, всичко. Каквото ви хрумне. Недейте да се тревожите чак толкова. Вашият ден ще дойде.

Бъкли присви очи и лицето му пламна. Пристъпи три крачки към Джейк.

— Ако не ме лъже паметта, мистър Бриганс, вие дадохте повече интервюта и се изправихте пред повече камери от мен през миналата седмица.

— Знам, а вие завиждате, нали?

— Не, не завиждам. Пет пари не давам за камерите...

— Откога?

— Господа, моля ви — прекъсна ги Нуз. — Това дело явно ще бъде и дълго, и трудно. Очаквам моите адвокати да се държат като професионалисти. И тъй, календарът ми е претрупан. Единствената възможност, с която разполагам, е седмицата от двацет и втори юли нататък. Възможно ли е тогава?

— Да, можем да го насрочим тогава — каза Мъсгроув.

Джейк се усмихна на Бъкли и прелисти джобния си календар.

— Мисля, че за мен е удобно.

— Чудесно. Всички молби трябва да бъдат внесени и всички въпроси уредени до понеделник, осми юли. Утре в девет ще призовем подсъдимия. Някакви въпроси?

Джейк се изправи, ръкува се с Нуз и Мъсгроув и си тръгна. Следобед посети прочутия си клиент в канцеларията на Ози в ареста. Бяха занесли екземпляр от обвинението на Карл Лий в килията. Той имаше въпроси към адвоката си.

— Какво ще рече предумишлено убийство?

— Че си го направил нарочно. Най-тежкото престъпление.

— Колко години дават за непредумишлено?

— Двацет.

— А за нарочното?

— Працат те в газовата камера.

— А за телесна повреда на длъжностно лице?

— Доживотен. Без право на амнистия.

Карл Лий внимателно изучаваше обвинителния акт.

— Значи ще получа две газови камери и една доживотна.

— Още не се знае. Преди това по закон ти се полага процес. Който, между другото, е насрочен за двайсет и втори юли.

— Чак след два месеца! Защо толкова късно?

— Нужно ни е време. Трябва да намерим психиатър, който да каже, че не си бил с ума си. След това Бъкли ще те изпрати в Уитфийлд да те прегледат неговите лекари, които ще кажат, че тогава си бил нормален. Ние ще подаваме молби, Бъкли ще подава молби, ще има куп разследвания. За това е необходимо време.

— Няма ли начин да стане по-скоро?

— Ние не искаме да става по-скоро.

— А ако аз искам? — запита рязко Карл Лий.

— Какво има, приятелю? — загрижено го изглежда Джейк.

— Трябва да се махам оттук, и то по най-бързия начин.

— Нали каза, че не било чак толкова лошо.

— Не е, но трябва да съм си у дома. Гуен свършила парите, не може да си намери работа. Булката на Лестър не му дава мира. Непрекъснато звъни по телефона, той не може да седи вечно тук. Хич не ми се иска да моля роднините за помощ.

— Но те все пак ще ти помогнат.

— Само някои. Имат си и те затруднения. Трябва да ме измъкнеш, Джейк.

— Виж какво, утре в девет сутринта ще те призоват в съда. Делото е насрочено за двайсет и втори юли и няма да променят датата, така че да не говорим повече по този въпрос. Обясних ли ти как ще протекат утре нещата?

Карл Лий поклати глава.

— Няма да трае и двайсет минути. Явяваме се пред съдията Нуз в голямата съдебна зала. Той ще ти зададе няколко въпроса, после на мен. Ще ти прочете обвинението на открито заседание и ще те попита дали си получил екземпляр от него. След това ще те попита дали се признаваш за виновен. Когато кажеш, че не се признаваш, той ще обяви датата на процеса. Ти ще седнеш, а ние с Бъкли ще се хванем за гушите дали да те пуснат под гаранция, или не. Нуз ще отхвърли искането и ще те върнат в ареста, където ще останеш до процеса.

— А след него?

— След него няма да стоиш тук — усмихна се Джейк.

— Обещаваш ли?

— Не. Никакви обещания. Да питаш нещо за утре?

— Няма. Виж какво, Джейк, колко пари съм ти платил досега?

— Защо питаш? — поколеба се Джейк. — Деветстотин долара и една полица.

Карл Лий знаеше, че Гуен има по-малко от сто долара. А трябваше да се плащат сметки и храната не достигаше. Беше идвала в неделя и бе плакала един час. Но той знаеше, че няма на какво да се надяват и тя с право е уплашена. Роднините ѝ едва ли можели да помогнат — е, с малко зеленчуци от градината и по няколко долара за мляко и яйца. Когато ставаше дума за погребение или посещение в болница, на тях можеше да се разчита. Проявяваха жалостивост и не скъпяха времето си за ридания. Но когато наистина имаше нужда от пари, се разбягваха като пилци. От нейния род нямаше почти никаква полза, а и неговите близки не бяха по стока.

Искаше да помоли Джейк за сто долара, но реши да изчака, докато Гуен остане без цент. Тогава щеше да е по-лесно.

Джейк прелистваше служебния си бележник и чакаше Карл Лий да го помоли за пари. Клиентите му, особено негрите, вечно го крънкаха да им върне част от хонорара, след като го платяха. Съмняваше се, че някога ще види нещо повече от тези деветстотин долара, и нямаше намерение да връща нито цент. Освен това черните винаги се оправяха. Роднините им помагаша, намесваха се и църквите. Никой нямаше да умре от глад.

Той изчака, сложи бележника и делото в чантата си и рече:

— Друго ще ме питаш ли, Карл Лий?

— Да. Искам да му обясня на тоз съдия защо съм ги убил тия. Те ми изнасилиха момичето. Аз трябваше да ги убия.

— Искаш да го обясниш така утре на съдията?

— Да.

— И смяташ, че той ще те пусне да си ходиш, когато чуе всичко това?

Карл Лий замълча.

— Слушай какво, Карл Лий, ти ме нае за твой адвокат. И ме нае, защото ми имаш доверие, нали така? Ако искам да кажеш нещо утре, ще ти съобщя. Ако ли не, кротувай си там и мълчи. Когато те изправят

пред съда през юли, ще имаш възможност да си кажеш приказката. Дотогава ще говоря само аз.

— Ти си знаеш най-добре.

Лестър И Гуен качиха момчетата и Тоня в червения кадилак и ги откараха в клиниката. Бяха минали две седмици от изнасилването. Тоня леко понакуцваше. Майка ѝ я държеше за ръка. Подутините по краката ѝ бяха почти изчезнали, лекарят бе свалил превръзките от китките и глезените миналата седмица и раните заздравяваха бързо. Марлята и памукът между краката ѝ продължаваха да стоят.

Тя се съблече в една малка стаичка и седна до майка си. Гуен я прегърна, за да не изстине. Лекарят бръкна в устата ѝ, потърка челюстта. Хвана китките и глезените ѝ и ги разгледа. После я положи на масата и я докосна между краката. Тя изпищя и се вкопчи в майка си, която се наведе над нея.

Пак я заболя.

В пет часа сутринта в сряда Джейк пиеше кафе и се взираше през френския прозорец към тъмния площад. Беше се будил няколко пъти през нощта и след като се отказа да спи повече, зарови из библиотеката, мъчейки се отчаяно да открие един казус от Джорджия, който, доколкото си спомняше от университета, даваше право на съдията да разреши освобождаване под гаранция при обвинение в убийство, ако обвиняемият не е осъждан до момента, притежава недвижима собственост и много роднини в същия окръг, както и постоянна работа. Не можа да го намери. Но пък откри цял арсенал от скорошни, добре обосновани, ясни и недвусмислени дела от Мисисипи, в които се даваше пълна свобода на съдията да отхвърля подобни молби. Законът бе недвусмислен и Джейк бе съвсем наясно с това. Опасяваше се да поиска освобождаване под гаранция за Карл Лий. Бъкли щеше да се разкреци, да чете проповеди, да цитира всякакви прецеденти. Нуз щеше да се усмихва и да слуша, след което щеше да отхвърли молбата. Щяха да му натрият носа още в първата схватка.

— Тази сутрин си подранил, съкровище — рече Дел на любимия си клиент, наливайки му кафе.

— Поне съм тук. — Беше пропуснал няколко утрини след ампутацията. Луни бе известен и хората в Кафето и в града негодуваха срещу адвоката на Хейли. Той го чувстваше и се опитваше да не им обръща внимание.

Мнозина биха негодували срещу всеки адвокат, заел се да защитава черен, убил двама бели.

— Какво се говори тук? — запита Джейк.

— Обичайното. — Тя седна срещу него. — Политика, риболов, земеделие. Както винаги. Тук съм от двайсет и една години. Сервирам все същото на същите хора и те продължават да си приказват едни и същи неща.

— Нещо ново?

— Новото е Хейли. Говори се страшно много за това. Освен когато влязат непознати, тогава се връщат пак към старите приказки.

— Защо?

— Защото, ако човек се държи, сякаш знае нещо за делото, някой репортер ще го последва навън с цял куп въпроси. Иначе бизнесът никога не е вървял по-добре.

Джейк се усмихна, сложи масло на овесената каша, после прибави и сос.

— Какво мислиш за делото?

Дел си чешеше носа с дълги червени изкуствени нокти и духаше кафето си. Всички знаеха, че е пряма, и той се надяваше на откровен отговор.

— Виновен е. Убил ги е. Чисто и просто го е направил. Но пък има най-доброто извинение, което някога съм чувала, да го вземат дяволите. Някои хора му съчувстват.

— Представи си, че си от съдебните заседатели. Виновен или невинен?

Тя гледаше към предната врата и помахна на един редовен клиент.

— Как да ти кажа, интуицията ми подсказва, че трябва да простя на всекиго, който убие такива отрепки. Особено един баща. От друга страна пък, не можем да позволим на хората да хващат пищовите и да раздават свое правосъдие наляво и надясно. Не можеш ли да докажеш, че не е бил с ума си, когато го е направил?

— Да предположим, че мога.

— Тогава ще гласувам невинен, макар да съм сигурна, че не е луд.

Джейк кимна одобрително и продължи да маже ягодово сладко на филията си.

— Ами Луни? — попита тя. — Той ми е приятел.

— Станало е случайно.

— Това извинение ли е?

— Не. Не е, разбира се. Автоматът не е гръмнал случайно. Луни е бил ранен случайно, но се съмнявам, че това ще има някаква стойност в съда. Ти би ли го осъдила, че е стрелял по Луни?

— Може би — проточи тя. — Той си загуби крака.

Как може да не е бил с ума си, когато е застрелял Коб и Уилард, а нормален, когато е уцелил Луни, помисли си Джейк, но не каза нищо.

И смени темата:

— Какво се говори за мен?

— Почти същото. Някой питаше миналия ден къде си и рече, че сега нямаш време за нас, защото си знаменитост. Подочух приказки за теб и черния, но съвсем шепнешком. Не те нападат на висок глас. Няма да им позволяя.

— Ти си съкровище.

— Аз съм една зла кучка и ти го знаеш.

— Не си. Просто се опитваш да бъдеш.

— Аха, сега само гледай. — Тя скочи от масата и закрепця грубо към една маса с фермери, които правеха знаци за още кафе. Джейк привърши закуската си сам и се върна в кантората.

Когато Етъл пристигна в осем и половина, двама репортери се шляеха на тротоара пред заключената врата. Те я последваха Вътре и настояха да се срещнат с мистър Бриганс. Тя ги помоли да си вървят. Отказаха. Джейк чу врявата долу и заключи вратата си. Остави Етъл да се оправя с тях.

Наблюдаваше от кабинета си как един снимачен екип се разполага до задния вход на съда. Усмихна се и почувства вълнуващ прилив на адреналин. Виждаше се във вечерните новини как крачи енергично, твърдо и делово през улицата, следван от репортери, които молят за някоя дума, но получават единствено „Не коментирам!“. А това бе едва призоваването на обвиняемия. Какво ли щеше да бъде на самия процес! Камери от всички страни, репортери, статии на първа страница във вестниците, а може би и по списанията. Един вестник в Атланта го бе нарекъл „най-сензационното убийство в Юга през последните двайсет години“. Той би се ангажирал с това дело дори и безплатно... или почти.

След няколко минути Джейк слезе долу и поздрави сърдечно репортерите. Етъл изчезна.

— Бихте ли отговорили на няколко въпроса? — попита единият.

— Не — отвърна учтиво Джейк. — Трябва да се срещна със съдията Нуз.

— Само няколко?

— Не. Ще има пресконференция в три следобед. — Джейк отвори вратата и репортерите го последваха на тротоара.

— Къде ще бъде тя?

— В моята кантора.

Джейк бавно прекоси улицата и тръгна по алеята към съда.

— Мистър Хейли ще присъства ли на пресконференцията?

— Да, с цялото си семейство.

— И момиченцето ли?

— Да, и то ще бъде там.

— Ще отговаря ли мистър Хейли на въпроси?

— Може би. Не съм решил — сбогува се решително с тях Джейк.

Бъккли влезе в съда през парадния вход, но фанфари липсваха. Надяваше се на някоя и друга камера, но с раздражение разбра, че всички се тълпят отзад, за да зърнат за миг подсъдимия. В бъдеще щеше да използва задния вход.

Съдията Нуз паркира край пожарния кран пред пощата и влезе в съда, без да привлече никакво внимание, с изключение на няколко любопитни погледа.

Ози надникна през предните прозорци на ареста и огледа тълпата, която очакваше Карл Лий на паркинга. Дежурните бяха регистрирали двасетина телефонни заплахи срещу Карл Лий и някои от тях Ози приемаше съвсем на сериозно. Бяха конкретни, с дати, места и имена. А днес бе само призоваването на обвиняемия. Ози прошепна нещо на Мос Джуниър. Униформени обградиха Карл Лий и го поведоха по тротоара покрай репортерите. Натовариха го във взет под наем микробус. Вътре се натъпкаха шестима полицаи и един шофьор. Охраняван от трите най-нови патрулни коли, микробусът се понесе към съда.

Нуз бе запланувал дузина призовавания за девет часа и когато зае мястото си, трябваше да разрови папките, за да открие делото на Хейли. Хвърли поглед към първия ред в залата и видя мрачна група подозрителни субекти, до един наскоро подведени под отговорност. В далечния край на първия ред двама полицаи седяха до обвиняем с белезници, на когото Бриганс шепнеше нещо. Това сигурно бе Хейли.

Нуз вдигна една червена съдебна папка и нагласи очилата си така, че да не му пречат на четенето.

— Дело номер три хиляди осемстотин осемдесет и девет, щатът Мисисипи срещу Карл Лий Хейли. Мистър Хейли, бихте ли дошли тук?

Свалиха белезниците и Карл Лий последва адвоката си до съдийската маса, където двамата погледнаха нагоре към негова светлост, който безшумно и нервно разглеждаше обвинението в папката. Залата утихна. Бъкли се надигна бавно и важно пристъпи напред. Художниците до преградата вгълбено екипираха сцената.

Джейк прониза Бъкли с поглед, защото той нямаше основание да стои пред съдийската маса, докато се чете обвинението. Областният прокурор се бе издокарал в най-хубавия се черен полиестерен костюм с жилетка. Всеки косъм по огромната му глава бе педантично сресан и пригладен на мястото си. Имаше вид на телевизионен проповедник евангелист.

Джейк се приближи до Бъкли и прошепна:

— Хубав костюм, Руфъс.

— Благодаря — отвърна оня някак безпомощно.

— Лъщи ли в тъмното? — попита Джейк и се върна при своя клиент.

— Вие ли сте Карл Лий Хейли? — попита съдията.

— Да.

— А това е вашият адвокат, мистър Бриганс?

— Да.

— Тук държа екземпляр от обвинението, отправено срещу вас от съдебните заседатели. Връчен ли ви е екземпляр?

— Да.

— Запознахте ли се с него?

— Да.

— Обсъждахте ли го с адвоката си?

— Да.

— Разбирате ли го?

— Да.

— Добре. Законът ми повелява да ви го прочета на открито заседание на съда. — Нуз си прочисти гърло. — Съставът от съдебни заседатели на щата Мисисипи, подбрани измежду добродетелните и пълнолетни граждани на окръг Форд, редовно избрани, назначени и положили клетва от името на гореспоменатия окръг и щат и в името и според законите на щата Мисисипи, по силата на своята клетва заявяват, че Карл Лий Хейли от гореспоменатия окръг и щат е убил противозаконно, предумишлено, престъпно, съзнателно и с

преднамерена злоба Били Рей Коб, човешко същество, и Пийт Уилард, човешко същество, и е стрелял с намерение да убие Диуейн Луни, пазител на реда, в пряко нарушение на законите на щата Мисисипи, на обществения ред и достойнството на същия щат. Решение на съдебните заседатели: „Обвиняемият да се предаде на съда. Подписано: Лейвърн Госет, председател“.

Нуз затаи дъх.

— Разбирате ли обвинението срещу вас?

— Да.

— Разбирате ли, че ако бъдете осъден, наказанието може да е смърт в газовата камера в щатския затвор в Парчман?

— Да.

— Признавате ли се за виновен?

— Не.

Нуз се задълбочи в календара си, а залата дебнеше напрегнато. Репортерите си водеха бележки, а художниците насочиха вниманието си върху главните действащи лица, в това число и върху Бъкли, който бе успял да се вмъкне в тяхното полезрение — бе застанал така, че да им предложи своя профил. Гореше от желание да каже нещо. Въсеше се презрително към тила на Карл Лий, сякаш нямаше търпение час по-скоро да тикне този убиец в газовата камера. Закрачи надутото към масата, където седеше Мъсгроув, и двамата важно-важно си зашепнаха нещо. После Бъкли прекоси залата и подхвана приглушен разговор с един от служителите в съда. След малко се върна пред съдията. Обвиняемият стоеше неподвижен до своя адвокат, който схващаше цирка на Бъкли и отчаяно се стремеше да не му обръща внимание.

— Мистър Хейли — крякна Нуз. — Вашият процес е насрочен за двайсет и втори юли, понеделник. Всички предварителни искания и въпроси трябва да се внесат до двайсет и втори юни и да бъдат уредени до осми юли.

Карл Лий и Джейк кимнаха.

— Други въпроси?

— Да, ваша светлост — ревна Бъкли, достатъчно гръмко, за да го чуят репортерите в ротондата. — Обвинението отхвърля всякакви молби за освобождаване под гаранция на този обвиняем.

Джейк стисна юмруци. Имаше желание да изкрещи.

— Ваша светлост, обвиняемият все още не е молил за подобно нещо. Мистър Бъкли както обикновено обърква процедурата. Той не би могъл да отхвърли молба, преди тя да бъде направена. Би трябвало да е научил това в университета.

— Ваша светлост — пое удара Бъкли, — мистър Бриганс винаги моли за освобождаване под гаранция и аз съм сигурен, че той ще помоли и днес. Обвинението ще отхвърли една такава молба.

— Добре, но защо не почакайте той да я отправи? — обърна се Нуз към областния прокурор с леко раздражение.

— Ще почакам — отвърна Бъкли. Лицето му пламтеше и той изгледа свирепо Джейк.

— Имате ли намерение да молите за това? — попита Нуз.

— Имах, но в подходящия момент. За съжаление, преди да успея, мистър Бъкли се намеси с неговото театралничене...

— Оставете мистър Бъкли — прекъсна го Нуз.

— Разбирам, ваша светлост, той просто е объркан. Аз наистина възнамерявам да поискам освобождаване под гаранция.

— Така и очаквах. Затова вече обмислих възможностите. Както знаете, решението е изцяло мое право и аз никога не допускам освобождаване под гаранция при дело за предумишлено убийство. Мисля, че не е уместно да се прави изключение точно при това дело.

— Искате да кажете, че сте взели решение да отхвърлите молбата?

— Да.

— Добре. — Джейк сви рамене и сложи папката на масата.

— Други въпроси?

— Нямам.

Бъкли мълчаливо поклати глава.

— Добре. Мистър Хейли, определям да останете под разпореждане на шерифа на окръг Форд до процеса. С вас приключихме.

Карл Лий се върна на първия ред, където един полицаи го чакаше с белезниците. Джейк отвори чантата си и взе да я тъпче с папки и книжа. Бъкли го сграбчи за ръката.

— Това беше много евтино, Бриганс — каза той през зъби.

— Ти си го търсеше — отвърна Джейк. — Пусни ме.

— Хич не ми харесва — изсъска Бъкли и го пусна.

— Зле се представи, приятелю. Не трябваше да плещиш толкова. Многого приказки докарват белята.

Бъкли бе половин глава по-висок от Джейк и двайсет кила по-тежък и раздразнението му растеше. Размяната на любезности привлече внимание и един полицай застана между тях. Джейк намигна на Бъкли и си тръгна.

* * *

В два часа целият род Хейли, начело с чичо Лестър, влезе в кантората на Джейк през задната врата. Той ги посрещна в един малък кабинет на долния етаж. Обсъдиха пресконференцията. След двайсет минути Ози и Карл Лий също се появиха през задната врата и Джейк ги поведе към стаята, където чакаше семейството. Ози и Джейк излязоха навън.

Пресконференцията бе грижливо подготвена от Джейк, който се учудваше на способността си да манипулира пресата, както и на нейната готовност да бъде манипулирана. Той седна от едната страна на дългата заседателна маса, а трите момчета на Хейли застанаха зад него. Гуен бе настанена отляво, а Карл Лий с Тоня на коленете му — отдясно.

Адвокатската етика забраняваше да се разкрива самоличността на изнасилено дете, но случаят с Тоня бе различен. Името, лицето и възрастта ѝ бяха широко известни заради баща ѝ. Тя бе добре позната на света и Джейк държеше да я видят и снимат в най-хубавата ѝ бяла рокличка, седнала на бащиното коляно. Съдебните заседатели, където и да живееха, щяха да гледат.

Залата се оказа тясна. Репортери имаше и по коридора. Един полицай охраняваше предната врата, други двама седяха на задните стъпала. Шериф Уолс и Лестър бяха застанали сковано зад семейство Хейли и техния адвокат. На масата пред Джейк стърчеше гора от микрофони, фотоапаратите щракаха, камерите жужаха под блесналите прожектори.

— Имам няколко предварителни забележки — започна Джейк. — Първо, на всички въпроси ще отговарям аз. Не може да се обръщате директно към мистър Хейли или членовете на неговото семейство. Ако

му бъде зададен въпрос, аз ще му наредя да не отговаря. Второ, искам да ви представя семейството му. Отляво е неговата съпруга, Гуен Хейли. Зад нас са синовете му, Карл Лий младши, Джарвис и Робърт. Зад момчетата е братът на мистър Хейли, Лестър Хейли. — Джейк спря и се усмихна на Тоня. — А това е Тоня Хейли, седнала в скута на татко си. Сега съм готов да отговарям на въпросите ви.

— Какво се случи в съда тази сутрин?

— Мистър Хейли бе подведен под отговорност, не се призна за виновен и процесът му бе насрочен за двацет и втори юли.

— Имаше ли спречкване между вас и областния прокурор?

— Да. След обвинението мистър Бъкли се приближи, сграбчи ръката ми и сякаш се канеше да ме удари, когато се намеси един полицаи.

— Каква беше причината?

— Мистър Бъкли невинаги успява да издържи на напрежението.

— Приятели ли сте с мистър Бъкли?

— Не.

— Делото в Клантън ли ще се гледа?

— Защитата ще внесе молба за промяна на мястото. Къде ще се гледа делото — това ще реши съдията Нуз. Няма да правя прогнози.

— В състояние ли сте да обясните това, което се случи със семейство Хейли?

Джейк се замисли за миг. Камерите снимаха. Погледна Карл Лий и Тоня.

— Пред вас е едно чудесно семейство. Преди две седмици животът пред тях бе хубав и лесен. Работа в хартиената фабрика, малко пари в банката, сигурност, стабилност, заедно на църква всяка неделя, едно щастливо семейство. После, по причини, известни единствено на господ бог, двама пияни и дрогирани типове извършват ужасно насилие върху това малко, десетгодишно момиченце. Те ни втрещават, изпълват ни с отвращение. Опропастили са живота ѝ, живота на нейните родители, на цялото семейство. Баща ѝ не е в състояние да понесе това. Нещо се прекършва в него. Той е сломен. Сега е в ареста, очаква делото и реалната перспектива да Отиде в газовата камера. Изгубва работата си. Изгубва парите си. Изгубва порядъчния си живот. Може би малките ще трябва да растат без баща. Майка им трябва да си намери работа, за да ги издържа, ще се наложи да проси и да взема на

заем от приятели и роднини, за да не умрат от глад. Ето моя отговор на вашия въпрос, сър — това семейство е съсипано и унищожено.

Гуен тихичко заплака и Джейк ѝ подаде носна кърпа.

— Не намекувате ли, че защитата ще се аргументира с моментно умопомрачение?

— Да.

— Ще пледирате ли действително за това?

— Да.

— Можете ли да го докажете?

— Това ще решат съдебните заседатели. Ние ще им осигурим специалисти психиатри.

— Съветвахте ли се вече с такива специалисти? Бихте ли ни съобщили техните имена?

— Не, все още е рано.

— Чухме, че имало заплахи за разправа с мистър Хейли. Бихте ли потвърдили тези слухове?

— Не престават заплахите срещу мистър Хейли, семейството му, моето семейство, шерифа, съдията и почти всички, замесени в това дело. Не знам доколко са сериозни.

Карл Лий погали Тоня по крачето и смутено заби поглед в масата. Изглеждаше уплашен и уязвим и сякаш търсеше състрадание. Синовете му също бяха уплашени, но следвайки изричните указания, стояха изпънати и не смееха да помръднат. Петнайсетгодишният Карл Лий младши, най-големият, стоеше зад Джейк. Джарвис, вторият, на тринайсет, седеше зад татко си. Робърт, на седем, зад майка си. Бяха облечени в еднакви тъмносини костюми с бели ризи и малки червени папийонки. Костюмът на Робърт по-рано принадлежеше на Карл Лий младши, после на Джарвис и едва след това стана негов; личеше си, че е по-дълго носен от другите два, въпреки че беше чист, прилежно изгладен и закопчан от горе до долу. Имаха вид на будни деца. Как би могъл един съдебен заседател да ги лиши от баща за цял живот?

Пресконференцията пожъна огромен успех. Националните и местните канали излъчиха репортажи и в централните, и в последните новини. На първите страници на вестниците в четвъртък бяха поместени снимки на семейство Хейли и техния адвокат.

Шведката се обажда няколко пъти през двете седмици, които съпругът ѝ прекара в Мисисипи. Нямахше му много вяра, когато бе там. Беше си признал, че в Клантън има няколко стари приятелки. Когато позвънеше, Лестър все го нямаше, а Гуен лъжеше, че е за риба или сече дърва, за да изкара някой долар за продукти. На Гуен ѝ бе дотегнало да лъже, на Лестър му бе дотегнало да се черпи и двамата си бяха дотегнали един на друг. Когато телефонът иззвъня в петък призори, Лестър вдигна слушалката. Беше шведката.

След два часа червеният кадилак спря пред ареста. Мос Джуниър вкара Лестър в килията на Карл Лий. Братята зашепнаха, за да не безпокоят съня на другите арестанти.

— Трябва да се прибирам — измънка Лестър малко посрамено, малко боязливо.

— Защо? — попита Карл Лий, сякаш го бе очаквал.

— Жената се обади сутринта. Или трябвало да съм на работа утре, или щели да ме изхвърлят.

Карл Лий кимна с разбиране.

— Съжалявам, братко. Кофти ми е, че заминавам, но няма начин.

— Щом няма, няма. Кога ще дойдеш пак?

— Кога ме искаш?

— За делото. На Гуен и децата ще им бъде много трудно. Ще можеш ли?

— Знаеш, че ще дойда. Ще уредя някаква отпускатка. Тук ще съм.

Седяха на ръба на леглото и се гледаха мълчаливо. Килията беше тъмна и тиха. Двете легла отсреща бяха празни.

— Съвсем бях забравил колко гадно е тук — рече Лестър.

— Надявам се да не стоя много.

Изправиха се и се прегърнаха, после Лестър извика Мос Джуниър Да отвори килията.

— Гордея се с теб — рече той на по-големия си брат и замина за Чикаго.

Вторият посетител на Карл Лий тази сутрин бе неговият адвокат, с когото се срещнаха в канцеларията на Ози. Очите на Джейк бяха зачервени и явно беше много раздразнителен.

— Карл Лий, говорих вчера с двама психиатри от Мемфис. Знаеш ли колко е минималният хонорар, за да те освидетелстват за подобно дело? Знаеш ли?

— Трябва ли да знам?

— Хиляда долара! — извика Джейк. — Хиляда долара! Можеш ли да намериш хиляда долара?

— Дадох ти всички пари, които имам. Дори предложих...

— Не ти искам нотариалния акт за земята! Защо ли? Защото никой не иска да я купи, а ако не можеш да я продадеш, тя не струва нищо. На нас ни трябват пари в брой, Карл Лий. Не на мен, за психиатрите.

— Защо?

— Защо ли? — повтори недоумяващо Джейк. — Защо ли?

Защото искам да те опазя по-далеч от газовата камера, а тя е само на сто мили отук. Никак не е далеч. А за да постигнем това, трябва да убедим съдебните заседатели, че не си бил с всичкия си, когато си застрелял ония. Аз не мога да им го кажа. И ти не можеш да им го кажеш. Затова е необходим психиатър. Специалист. Лекар. А те не работят без пари. Разбра ли?

Карл Лий коленичи и загледа как един паяк лази по прашния мокет. След двайсет дни в ареста и две явявания в съда правораздавателната система му бе дотегнала. Спомняше си часовете и минутите преди убийствата. За какво си мислеше тогава? Разбира се, ония двамата трябваше да умрат. Не съжаляваше в това отношение. Беше ли се замислял обаче за ареста, бедността, адвокатите, психиатрите? Може би, но съвсем бегло. Тези неприятности бяха само странични явления, с които трябваше да се сблъска и изтърпи временно, преди да го освободят. След деянието системата щеше да възбуди съдебно преследване срещу него, да докаже невинността му и да го върне вкъщи при семейството. Щеше да бъде просто и лесно, както и случаят с Лестър, който бе преминал почти безболезнено.

Само че този път системата не работеше. Тя кроеше тайни планове да го хвърли в затвора, да го пречупи, да остави децата му сираци. Изглежда, възнамеряваше на всяка цена да го накаже за нещо, което той смяташе за неизбежно. Сега пък единственият му съюзник настояваше за невъзможното. Адвокатът му искаше немислими неща. Приятелят му бе ядосан и крещеше.

— Намери ги! — викаше Джейк на излизане. — Намери ги от братята и сестрите си, от роднините на Гуен, намери ги от приятелите си, от твоята църква. Но ги намери. И то веднага.

Джейк тресна вратата и напусна ареста.

Третият посетител на Карл Лий пристигна преди обяд в дълга черна лимузина, карана от шофьор, с номер от Тенеси. След сложни маневри по тесния паркинг лимузината спря, заемайки място за три коли. Иззад волана се измъкна огромен черен телохранител и отвори вратата на своя шеф. Двамата закрачиха важно по тротоара и влязоха в ареста.

Секретарката спря да пише и се усмихна подозрително.

— Добро утро.

— Добро да е — отвърна по-дребният, който бе с превръзка на окото. — Казвам се Брустър и бих желал да се срещна с шериф Уолс.

— Мога ли да попитам по какъв повод?

— Разбира се. Отнася се за мистър Хейли, който пребивава във вашето чудесно заведение.

Шерифът дочу да се споменава името му и излезе от канцеларията си да поздрави този свой известен с печалната си слава гост.

— Мистър Брустър, аз съм Ози Уолс. — Ръкуваха се. Телохранителят не помръдна.

— Радвам се да се запозная с вас, шерифе. Аз съм Котарака Брустър от Мемфис.

— Да, да. Зная кой сте. Виждам ви по телевизията. Какво ви води в окръг Форд?

— Имаме тук близък приятел, който здравата е загазил. Казва се Карл Лий Хейли и съм дошъл да помагам.

— Добре. Кой е тоя? — попита Ози, хвърляйки поглед към телохранителя. Ози беше над метър и деветдесет, но бе най-малко десет сантиметра по-нисък от новодошлия, който тежеше поне сто и петдесет килограма, разпределени главно по ръцете му.

— Това е Малкия Том — обясни Котарака. — За по-кратко му викаме просто Малкия.

— Аха.

— Той е нещо като телохранител.

— Надявам се, че не носи пищов.

— Не, шерифе, за какво му е?

— Добре. Я се отбийте с Малкия в моята канцелария.

Малкия затвори вратата отвътре и застана до нея, а шефът му се разположи срещу шерифа.

— Ако иска, може да седне — предложи Ози на Котарака.

— Няма да стане, шерифе, той винаги застава до вратата. Така е научен.

— Нещо като полицейско куче, а?

— Точно така.

— Добре. И за какво ще си говорим?

Котарака кръстоса крака и положи отрупана с диаманти ръка на коляното си.

— Шерифе, ние с Карл Лий се имаме много отдавна. Бихме се заедно във Виетнам. Бяха ни заклезили край Да Нанг, беше лятото на седемдесет и първа. Мене ме гръмнаха в главата, а само след две секунди, бам-бам, него пък го гръмнаха в крака. Нашите от взвода изчезнаха, а жълтите ни взеха за учебна мишена. Карл Лий доуцука до мен, метна ме на гръб и драсна през куршумите към една канавка. Висях като чувал отгоре му, а той пълзя цели две мили. Отърва ми кожата. После му дадоха медал. Това знаете ли го?

— Не.

— Истина е. Два месеца лежахме легло до легло в болницата в Сайгон, после си вдигнахме партакешите от Виетнам. Тъй че сега, щом моят човек е загазил, аз съм готов да помагам.

Ози слушаше с напрегнато внимание.

— Вие ли му дадохте онова пушкало?

Малкия изсумтя, а Котарака се ухили.

— Не съм аз, разбира се.

— Искате ли да го видите?

— И още как. Толкова ли е просто?

— Толкова. Ако махнете Малкия от вратата, ще ви го докарам.

Малкия отстъпи встрани и след две минути Ози се върна с арестанта. Котарака шумно го поздрави, прегърна го и двамата дълго се потупваха като боксьори. Карл Лий смутено погледна към Ози, той разбра намека и излезе. Малкия отново затвори вратата и застана на стража. Карл Лий приближи два стола, за да си говорят по-тихо.

— Гордея се с тебе, приятелю — почна пръв Котарака. — Гордея се с това, което свърши. Много съм горд. Защо не ми обясни като хората за какво ти трябва автоматът?

— Просто така.

— Как беше?

— Също като във Виетнам, само дето тия не стреляха по мен. Но ми се ще да не се беше случвало.

— Да не би да съжеляваш?

Карл Лий се люлееше на стола и оглеждаше тавана.

— Свършеното си е свършено, за тях не съжелявам. Само дето ми се иска да не бяха посягали на моето момиченце. Искан ми се всичко да си е както преди. Изобщо да не беше ставало.

— Е, да. Тук сигурно ти идва доста нанагорно?

— Не ми пука за мен. Но много се тревожа за моите у дома.

— Сигурно. Как е жената?

— Добре е. Ще се справи.

— Четох във вестниците, че делото щяло да е през юли. Напоследък те пишат по вестниците повече даже и от мен.

— Така е. Но ти винаги се откачаш. С мен май няма да е същото.

— Взел си добър адвокат, нали?

— Да. Бива го.

Котарака закрочи из канцеларията, любувайки се на трофеите и грамотите на Ози.

— Точно затова съм дошъл.

— За кое? — попита Карл Лий, без да е наясно какво си е наумил приятеля му, но сигурен, че посещениято му има някаква цел.

— Карл Лий, знаеш ли колко пъти са ме съдили?

— Теб май непрекъснато те съдят.

— Пет пъти! Пет пъти са ме съдили! И държавата. И щата. И общината. Наркотици, комар, подкупи, оръжие, изнудване, проституция. Каквото и да ти дойде наум, все са ме съдили за него. И да ти кажа направо, Карл Лий, колкото пъти са ме съдили, все съм бил виновен. Всеки път, когато съм ходил на съд, съм бил вътре и с двата крака. А знаеш ли колко пъти съм осъждан?

— Не.

— Нито един! Нито веднъж не успяха да ми хванат спатиите. Пет дела, пет пъти — невинен!

Карл Лий се усмихна от възхищение.

— А знаеш ли защо не успяха да ме осъдят?

На Карл Лий му се въртеше нещо из ума, но поклати глава.

— Защото, приятелю, аз имам най-умния, най-долния, най-големия мошеник адвокат, който се занимава с криминални дела по тоя край. Лъже, маже, мента ги и ченгетата го мразят. Но вместо да съм в някой кафез, ето ме тук. Той няма да се спре пред нищо, за да спечели някое дело.

— Кой е той? — пламна Карл Лий.

— Виждал си го по телевизията. Всеки ден е по вестниците. Щом някой голям мошеник загази, той е там. Оправя наркотрафикантите, политиците, оправя мен, всички големи гангстери.

— Как се казва?

— Не се разправя с друго, само с криминални дела, най-вече наркотици, подкупи, изнудвания и от този род. А знаеш ли кое обича най-много?

— Кое?

— Делата за убийство. Умира за тях. Никога не ги губи, няма такъв случай. Всички големи дела в Мемфис при него отиват. Помниш ли, когато хванаха ония двама черни, точно когато хвърляли някакъв тип през моста в Мисисипи? На място ги пипнали. Има-няма преди пет години.

— Помня.

— Голямо дело беше, две седмици, и той ги откачи. Той и само той. От залата — направо вкъщи. Невинни.

— Струва ми се, че съм го виждал по телевизията.

— Сигурно си го виждал. Опасен тип. Казвам ти, Карл Лий, тоя никога не губи.

— Как му е името?

Котарака се отпусна на стола си и заби тържествуващ поглед в Карл Лий.

— Бо Маршарфски.

Карл Лий вдигна поглед към тавана, сякаш се мъчеше да си спомни името.

— Е, и какво?

Котарака постави пет пръста с осем пръстена върху коляното му.

— Е, той иска да ти помогне, приятелю.

— Вече си имам един адвокат, на когото не мога да плащам. Как да плащам на още един?

— Нищо няма да плащаш. Аз за какво съм тук! Той е на мое разположение по всяко време. В ръцете ми е. Миналата година съм му пуснал към сто хилядарки само и само да си нямам неприятности. Ти няма да плащаш.

У Карл Лий изведнъж се появи огромен интерес към Бо Маршарфски.

— Как е разбрал за мен?

— Чете вестници, гледа телевизия. Нали ги знаеш адвокатите? Вчера бях в кантората му, забил беше нос в първата страница на вестника с твоята снимка. Разказах му за двама ни и той направо се побърка. Вика, че твоят дело трябва да е негово. Обещах му, че ще помогна.

— И затова си тук?

— Точно така. Каза, че познава хората, които ще те откачат.

— Кои са те?

— Доктори, психиатри, какви ли не. Той ги знае всичките.

— Ама те искат пари.

— Аз ще платя бе, Карл Лий! Ти мен слушай! Всичко ще платя. Ще имаш най-добрите адвокати и доктори, които могат да се купят, а старият ти приятел Котарака ще оправи сметката. За пари грижа нямай!

— Но аз си имам добър адвокат.

— На колко е години?

— Около трийсет.

— Че той е хлапе, бе! — изблеци очи Котарака. — Дето се казва, още не си е доучил. Маршарфски гони петдесетте, оправил се е с

повече дела за убийство, отколкото твоят момче ще види някога. Става дума за живота ти, приятелю. Не го оставяй в ръцете на новобранец.

Изведнъж му се стори, че Джейк е ужасно млад. Но пък на делото на Лестър беше още по-млад.

— Слушай, Карл Лий, през главата са ми минали много дела, тая работа е сложна и усукана. Една грешка, и отиваш по дяволите. Ако тоя хлапак пропусне само една хватка, може да е решаващо — живот или смърт. Не бива да рискуваш с някой младок и да трепериш дали няма да обърка конците. Една-единствена грешка — Котарака щракна с пръсти, за да подсили ефекта, — и хайде в газвата. При Маршарфски грешка няма.

— А той ще работи ли с моя адвокат? — попита с надеждата за някакъв компромис Карл Лий.

— Не! В никакъв случай! Той не прави комбина е никого! Няма нужда от помощ. Твоят хлапак само ще му се пречка.

Карл Лий опря лакти на коленете си и заби поглед в пода. Хиляда долара за доктор беше невъобразима сума. Не разбираше нуждата от доктор, защото в оня момент не се чувстваше луд, но очевидно без доктор нямаше да мине. Всички мислеха така. Хиляда долара за някакъв незнаен доктор. А Котарака предлагаше най-доброто, което можеше да се купи с пари.

— Хич не ми е приятно да постъпвам така с моя адвокат — измънка тихо той.

— Човече, не ставай глупав — скара му се Котарака. — Ти гледай да оправиш себе си, а тоя хлапак го прати по дяволите. Сега не е време да режем, че сме засегнали нечии чувства. Той е адвокат, остави го. Все ще го преживее.

— Но аз вече му платих...

— Колко? — попита Котарака и щракна с пръсти към Малкия.

— Деветстотин.

Малкия измъкна една пачка и Котарака отброи девет стодоларови банкноти, след което ги натъпка в джобчето на ризата на Карл Лий.

— Ето и за децата — рече той, издърпа още една от хиляда долара и я натъпка при останалите.

Пулсът на Карл Лий се ускори при мисълта за банкнотите, които покриваха сърцето му. Усети ги да помръдват в джобчето и нежно да прилепват към тялото. Искаше му се да погледне голямата банкнота и да я стисне в ръка. „Храна, помисли си той, храна за децата.“

— Разбрахме ли се? — попита Котарака с усмивка.

— Искаш да разкарам моя адвокат и да наема твоя? И ти ще платиш всичко? — попита внимателно Карл Лий.

— Точно така.

— А тия пари?

— Твои са. Обади се, ако имаш нужда от още.

— Страшно щедър си, Коте.

— Аз съм душа човек. Помагам на двама приятели. Единият ми спаси живота преди много години, другият ми оправя бъркотиите от две години насам.

— За какво му е притрябвало толкова моето дело?

— За реклама. Знаеш ги какви са адвокатите. Погледни само тоя хлапак колко репортери навъртя около себе си. На твой гръб. Това дело е мечтата на всеки адвокат. Разбрахме ли се?

— Да, разбрахме се. Съгласен.

Котарака дружески го тупна по рамото и отиде до телефона върху бюрото на Ози. Със замах набра един номер.

— Свържете ме с 901–566–9800. Тук е Брустър. Лично с Бо Маршарфски.

На двайсетия етаж на учрежденска сграда в центъра на града Бо Маршарфски затвори телефона и попита секретарката си дали са готови материалите за пресата. Тя му ги подаде и той внимателно ги прочете.

— Доволен съм — рече той. — Изпрати ги веднага и на двата вестника. Кажим да използват снимката от делото, новата. Свържи се с Франк Фийлдс от „Поуст“. Кажим му, че я искам утре на първа страница. Той ми дължи една услуга.

— Да, сър. А телевизионните компании?

— Изпрати им екземпляр. Сега не мога да говоря, но следващата седмица ще дам пресконференция в Клантън.

Лусиен се обади в шест и половина в събота сутринта. Карла се бе заровила дълбоко под одеялата и не реагира на телефона. Джейк се претърколи към стената и събори лампата, докато напипа слушалката.

— Ало — едва измърмори той.

— Какво правиш? — попита Лусиен.

— Спях и телефонът ме събуди.

— Чете ли вестника?

— Колко е часът?

— Вземи си вестника и ми се обади, като го прочетеш.

Телефонът замлъкна. Джейк се загледа в слушалката, после я остави. Седна на ръба на кревата, разтърка пелената от очите си и се опита да си спомни кога Лусиен се бе обаждал за последен път у тях. Сигурно бе важно.

Направи кафе, пусна кучето и тръгна бързешком по спортни гащета и фланелка към края на алеята, където три вестника лежаха един до друг. Разтвори ги върху кухненската маса, до чашата с кафе. Във вестника от Джаксън нямаше нищо. Както и в този от Тюпълоу. В „Мемфис Поуст“ имаше заглавие за нечия смърт в Средния изток. И тогава го съзря. В долната половина на първата страница съзря себе си, а под снимката бе написано „Делото «Хейли» — без Джек Бриганс“. Следваше снимка на Карл Лий, а след нея — разкошна снимка на лице, което му беше познато. Текстът под него гласеше: „Делото «Хейли» — с Бо Маршарфски“. Заглавието тръбеше, че прочутият адвокат криминалист от Мемфис е бил нает да защитава „опасния убиец“.

Почувства се зашеметен, объркан, без сили. Сигурно бе грешка. Нали видя Карл Лий вчера. Бавно прочете статията. Само основни факти, проследяваше се бегло историята на най-големите успехи на Маршарфски, който обещаваше пресконференция в Клантън. Заявяваше, че делото е предизвикателство за професионалиста и тъй нататък. Имал вяра в съдебните заседатели на окръг Форд.

Джейк мълчаливо нахлузи изгладени панталони и риза. Жена му все още бе дълбоко скрита под одеялата. Щеше да ѝ каже по-късно. Взе вестника и отиде в кантората си. В Кафето нямаше да бъде в безопасност. Прочете отново статията на бюрото на Етъл и се загледа в собствената си снимка на първа страница.

Лусиен едва отрони няколко думи за утеха. Познавал Маршарфски, или Акулата, както бе известен: Ловък мошеник, изискан, с финес. Лусиен му се възхищавал.

Мос Джуниър заведе Карл Лий в канцеларията на Ози, където чакаше Джейк с вестника. Шерифът набързо излезе и затвори вратата. Карл Лий седна на малката черна пластмасова кушетка.

Джейк хвърли вестника пред него.

— Защо, Карл Лий?

— Не съм длъжен да ти обяснявам, Джейк.

— Само че си длъжен. Не ти е стигнал куражът да ми се обадиш като мъж и да ми го съобщиш. Остави ме да го прочета във вестника. Настоявам за обяснение.

— Ти ми искаше страшно много пари, Джейк. Все в парите ти е окото. Аз съм окошарен тук, в ареста, а ти си седнал да ме врънкаш за нещо, с което няма как да се справя.

— Пари значи? Ти на мен не можеш да платиш. А как тогава ще платиш на Маршарфски?

— Няма да му плащам.

— Какво?

— Добре чу. Няма да му плащам.

— Не знаех, че работи безплатно.

— Не работи безплатно. Друг ще плаща.

— Кой! — викна Джейк.

— Няма да ти кажа. Това не е твоя работа, Джейк.

— Ти си наел най-големия адвокат криминалист в Мемфис, а някой друг ще му плаща?

— Да.

Сигурно Националната асоциация за защита на цветнокожите, помисли си Джейк. Не, те не биха наели Маршарфски. Имат свои адвокати. Пък даже и за тях той е прекалено скъп. Тогава кой?

Карл Лий вдигна вестника и прилежно го сгъна. Срамуваше се, чувстваше се отворително, но решението бе взето. Беше помолил Ози да се обади на Джейк и да му го съобщи, но шерифът отказа да се забърква. Трябваше да се обади, но нямаше намерение да се извинява.

Разглеждаше снимката си на първа страница. Харесваше му онова за опасния убиец.

— Значи няма да ми кажеш кой е? — попита Джейк спокойно.

— Няма, Джейк. Няма да ти кажа.

— Това обсъди ли го с Лестър?

— Не съм — ядоса се Карл Лий. — Няма него да съдят, пък и не е негова работа.

— Къде е той?

— В Чикаго. Замина си вчера. И недей да му звъниш. Аз съм си го решил, Джейк.

Ще видим, рече си Джейк. Лестър щеше да научи скоро.

— Край, значи — обърна се на прага той. — Освободен съм. Ей така!

Карл Лий се взираше в снимката и не каза нищо.

Карла закусваше и чакаше. Един репортер от Джаксън се беше обаждал да търси Джейк и й бе казал за Маршарфски.

Джейк мълчеше. Наля си чаша кафе и отиде на задната веранда. Отпиваше от димящата чаша и оглеждаше занемарения жив плет, който ограждаше дългия и тесен заден двор. Яркото слънце приличаше, росата по тъмнозелената трева се изпаряваше и образуваше влажна мъглица, която пълзеше нагоре и полепваше по ризата му. Живият плет и тревата очакваха неделното подстригване. Той изрита мокасините си — беше без чорапи — и закрачи по влажната трева към пропуканото корито, което се намиреше до залинялото миртово дърво.

Тя тръгна по влажните му следи и застана зад него. Той я улови за ръка и се усмихна.

— Добре ли си? — попита тя.

— Да, всичко е наред.

— Говори ли с него?

— Да.

— Какво ти каза?

Той поклати глава и не отговори.

— Съжалявам, Джейк. Ще има и други дела — рече неуверено тя.

— Зная. — Спомни си за Бъкли и чу неговия смях. Помисли си за момчетата в Кафето и се зарече да не ходи там. Помисли си за камерите и репортерите и тъпа болка премина през стомаха му. Помисли си за Лестър, неговата единствена надежда да си възвърне делото.

— Не искаш ли да хапнеш нещо? — попита тя.

— Не, не съм гладен. Благодаря.

— Защо не го приемеш откъм добрата му страна? Вече няма да се страхуваме от телефонни обаждания.

— Смятам да окося тревата.

Съветът на пасторите, състоящ се от група черни проповедници, бе основан да координира политическата дейност на негърските общности в окръга Форд. В периода между изборите пасторите рядко се събираха, но когато предстояха избори, те се срещаха всяка неделя следобед, за да беседват с кандидатите, да обсъждат спорни въпроси и което бе най-важно, да преценят добрата воля на всеки кандидат за държавна служба. Сключваха се сделки, разработваха се стратегии, пари преминаваха от едни ръце в други. Съветът бе доказал, че е способен да изразява интересите на черните граждани. По време на избори броят на паричните дарения и подаръците за черните църкви нарастваше стремглаво.

Преподобният Оли Ейджи свика извънредно събрание на съвета в неделя следобед. Приключи по-рано проповедта си и към четири часа паството му се беше разпръснало, когато кадилаците и линкълните изпълниха паркинга отпред. Срещата бе тайна и бяха поканени само членове на съвета. В окръга Форд имаше двайсет и три църкви и когато преподобният Ейджи откри събранието, присъстваха двайсет и двама от членовете. Срещата щеше да е кратка, защото някои от пасторите, особено тези от Църквата на Христа, скоро след това започваха вечерните си служби.

Целта на събранието, обясни той, бе да се организира морална, политическа и финансова подкрепа за Карл Лий Хейли, почитан и уважаван член на неговото паство. Налагаше се да се основе фонд за юридическата му защита, който да му осигури най-добрия адвокат. Необходим бе друг фонд за издръжка на семейството му. Той, преподобният Ейджи, ще оглави кампанията за събиране на средства и както обикновено всеки пастор ще отговаря за собственото си паство. От следващата неделя ще започне специално събиране на дарения по време на утринната и вечерната служба. Ейджи ще прехвърля дискретно парите на семейството. Половината от постъпленията ще бъдат отделени за съдебни разноски. Времето напредва. Процесът е

след един месец. Средствата трябва да бъдат събрани бързо, докато случаят е нашумял и хората са склонни към дарителство.

Събранието единодушно се съгласи с преподобния Ейджи. Националната асоциация за защита на цветнокожите трябваше да се ангажира категорично с делото Хейли. Ако беше бял, нямаше да стигне до съда. Не и в окръга Форд. Той беше подсъдим само защото бе черен и Асоциацията трябваше да направи това всеобщо достойние. Беше потърсен за съдействие националният директор. Управленията в Мемфис и Джаксън бяха обещали помощ. Щеше да се организира пресконференция. Демонстрациите и протестните шествия биха имали добър ефект. Можеше да се помисли и за бойкот на белия бизнес — в момента това бе популярна тактика и се постигаха смайващи резултати.

Всичко това трябваше да започне веднага, докато хората са още готови да помагат и да даряват. Пасторите единодушно се съгласиха и поеха, защото приближаваше време за вечерните им служби.

В неделя сутринта Джейк се успа за църква. Беше уморен, а и щеше да се чувства неудобно. Карла направи палачинки и тримата с Хана седнаха на закуска във вътрешния двор. Той захвърли неделните вестници, след като видя, че цялата първа страница на приложението на „Мемфис Поуст“ бе посветена на Маршарфски и прочутия му нов клиент. Статията бе допълнена от снимки и цитати на големия адвокат. „Делото «Хейли» представлява най-голямото предизвикателство в кариерата ми — заявяваше той. — Защитата ще приложи нов, оригинален подход. От двайсет години не съм губил дело“, хвалеше се той. Ще е трудно, но той вярвал в мъдростта и в безпристрастието на съдебните заседатели от Мисисипи.

Джейк прочете статията, без да отрони дума, и запрати вестника в кошчето за смет.

Карла предложи да отидат на пикник и въпреки че той имаше работа, предпочете да не ѝ противоречи. Натовари стария сааб с храна и играчки и потеглиха. Кафявите мътни води на езерото Чатула бяха стигнали най-високата си точка за годината и само след дни щяха да започнат бавно да се отдръпват. Пълноводието бе привлякло цяла флотилия от сърфове, платноходки, катамарани и ладии.

Карла постели няколко дебели одеяла под един дъб, а Джейк разтовари храната и играчките. Хана разположи многобройното си семейство от животинчета и автомобили върху одеялото и започна да ги командва и да подрежда къща. Родителите ѝ слушаха и се усмихваха. Раждането ѝ бе един мъчителен, раздиращ кошмар; тя се появи на бял свят два и половина месеца по-рано, а симптомите и прогнозите бяха твърде противоречиви. Джейк седя единайсет дни до стъкления кувъз в клиниката, без да откъсне поглед от дребното мораво хилаво телце, тежащо кило и половина, но вкопчило се в живота, а цяла армия от лекари и сестри наблюдаваха мониторите, нагласяваха системи и игли и клатеха глави. Когато оставаше сам, той докосваше стъкления капак и изтриваше сълзите си. Молеше се както никога не се бе молил. Спеше на един стол до дъщеря си и мечтаеше за красиво синеоко и тъмнокосо момиченце, което си играе с кукли и заспива на рамото му. Чуваше гласа му.

След месец сестрите започнаха да се усмихват, а лекарите станаха по-разговорчиви. Всеки ден от седмицата махаха по една от тръбичките. Телцето ѝ се позаобли от достигнатите два килограма и четвърт и най-сетне гордите родители я отнесоха вкъщи. Лекарите ги посъветваха да се откажат от други деца, освен ако не поискат да си осиновят някое.

Сега тя беше самото съвършенство и гласът ѝ продължаваше да извиква сълзи в очите му. Двамата с Карла се усмихваха щастливо, когато чуваха как Хана поучава куклите си да спазват хигиена.

— За първи път от две седмици си спокоен — каза Карла, когато се излегнаха на одеялото. Крещящо боядисани катамарани кръстосваха езерото и ловко избягваха стотината ревящи моторници, теглещи полупияни скиори.

— Миналата неделя ходихме на църква — отвърна той.

— И ти през цялото време мислеше само за делото.

— Все още мисля за него.

— Но нали вече приключи?

— Не съм убеден.

— Той ще промени ли решението си?

— Може, ако Лестър говори с него. Трудно е да се каже. Черните са непредсказуеми, особено когато са в беда. Той е направил чудесна сделка. Взел е най-добрия адвокат в Мемфис, и то безплатно.

— Кой ще плаща?

— Един стар приятел на Карл Лий от Мемфис, викат му Котарака Брустър. Богат сводник, търговец на наркотици, гангстер, крадец. Маршарфски му е личен адвокат. Двойка мошеници.

— Карл Лий ли ти каза това?

— Не. Той нямаше да ми каже, затова питах Ози.

— Лестър знае ли?

— Не още.

— Какво искаш да кажеш? Да не мислиш да му се обаждаш?

— Да, възнамерявам. Лестър има право да знае и...

— Тогава Карл Лий е човекът, който трябва да му каже.

— Да, но няма. Прави грешка и не я осъзнава.

— Тогава проблемът си е негов, не е твой. Поне вече не е.

— Карл Лий е прекалено объркан, за да се обади на Лестър. Знае, че Лестър ще го наругае и ще му каже, че е направил нова грешка.

— И според теб ти си човекът, който трябва да се намеси в семейните им работи.

— Не. Просто мисля, че Лестър Трябва да знае.

— Сигурна съм, че ще го прочете във вестниците.

— Може и да не го прочете — рече Джейк неубедително. — Май Хана иска още портокалов сок.

— Май искаш да смениш темата.

— Темата не ме тревожи. Искам това дело и смятам да си го получа обратно. Лестър е единственият, който може да ми го върне.

Очите ѝ се присвиха и той усети погледа ѝ върху себе си.

— Джейк, това не е етично и ти го знаеш. — Гласът ѝ бе спокоен и твърд, думите — тежки и презрителни.

— Не е вярно, Карла. Аз съм много етичен адвокат.

— Винаги си държал на това. Но сега, в този момент, си намислил да си изпросиш делото. Не е редно, Джейк.

— Да ми го възложат отново, не да го изпрося.

— Каква е разликата?

— Да се проси не е етично. Не съм срещал обаче все още забрана да се възлага наново дело.

— Не си прав, Джейк. Карл Лий си е наел друг адвокат и е време да забравиш за това.

— Да не би да си въобразяваш, че Маршарфски е шампион по етика. Как мислиш, че го е получил? Наема го човек, който никога не е чувал за него. Доста е драпал за делото и го е получил. А аз просто искам да ми го възложат наново, не се натискам.

Хана поиска бисквити и Карла взе да рови в чантата с храна. Джейк се облегна на лакът и забрави за тях. Замисли се за Лусиен. Как би постъпил той в подобна ситуация? Може би щеше да наеме самолет, да отлети за Чикаго, да намери Лестър, да му пъкне пари в джоба, да го докара вкъщи и да го убеди да се справи с Карл Лий. Щеше да го убеди, че Маршарфски не може да води дела в Мисисипи, тъй като е от друг щат и при всички положения ония негодници — съдебните заседатели, няма да му повярват. Щеше да се обади по телефона на Маршарфски, да го наругае, че се натиска за дела, и да го заплаши, че ще подаде оплакване за нарушаване на професионалната етика още щом кракът му стъпи в Мисисипи. Щеше да накара черните си приятели да се обадят на Гуен и Ози и да ги убедят, че един-единствен адвокат има дяволския шанс да спечели това дело и това е Лусиен Уилбанк. Накрая Карл Лий щеше да склони и да се обърне към Лусиен.

Точно това щеше да направи Лусиен. Като говорим за етика.

— Защо се смееш? — прекъсна го Карла.

— Мисля си колко е хубаво да съм тук с теб и Хана. Толкова рядко излизаме.

— Разстроен си, нали?

— Така е. Друго такова дело няма да има. Ако го спечеля, ще бъда най-големият адвокат в този край. Няма да имаме грижа за пари до края на живота си.

— А ако го загубиш?

— Въпреки това ще ме направи известен. Но не мога да загубя нещо, което не притежавам.

— Объркан ли си?

— Малко. Трудно ми е да го преглътна. Всеки адвокат в щата ще ми се смее, с изключение може би на Хари Рекс. Но ще го преодоляя.

— Какво да правя с папката вестникарски изрезки?

— Запази я. Може да се наложи пак да я попълваш.

Кръстът беше малък, метър и половина на три, направен така, че да се хване в камионетката, без да се показва от дългата каросерия. При ритуалите слагаха много по-големи кръстове, но по-малките вършеха добра работа в нощните набези из по-богатите квартали. Не ги използваха често или по-точно не ги използваха достатъчно често според думите на тези, които ги правеха. В действителност много години бяха изтекли, откакто не се бяха появявали в окръг Форд. Последният кръст бе побит в двора на негър, обвинен, че е изнасилил бяла жена.

В понеделник, няколко часа преди зазоряване, кръстът бе изваден безшумно и бързо от камионетката и забучен в малката, прясно изкопана дупка в предния двор на чудноватата викторианска къща на Адамс Стрийт. Хвърлиха под кръста малка факла и след секунди той бе в пламъци. Камионетката изчезна в нощта и спря до един автомат в края на града, откъдето бе проведен телефонен разговор с дежурния в полицията.

След минути помощник-шерифът Маршъл Пратър бе на Адамс Стрийт и веднага съзря пламтящия в двора на Джейк кръст. Сви по алеята и паркира зад неговия сааб. Натисна звънеца и застана на верандата, загледан в пламъците. Беше почти три и половина. Пак позвъни. Улицата бе тъмна и притихнала — само дето на петнайсетина метра по-навътре пламъците сияеха, а дървото пукаше и съскаше. Най-после Джейк се появи на прага и замръзна ужасен. Двамата с полицаия стояха един до друг на верандата, вцепенени не само от горящия кръст, но и от това, което той означаваше.

— Добро утро, Джейк — рече накрая Пратър, без да сваля очи от пламъците.

— Кой го направи? — попита Джейк с пресъхнало гърло.

— Не знам. Не казаха имена. Само се обадиха и ни съобщиха.

— Кога се обадиха?

— Преди петнайсет минути.

Джейк прекара пръсти през косата си, за да не се разпилее от лекия ветреца на всички страни.

— Колко ще гори? — попита той, макар че Пратър знаеше може би по-малко и от него.

— Нищо не казаха. Сигурно е напоен е керосин. Поне на такова мирише. Може да гори цели часове. Да се обадя ли на пожарната?

Джейк огледа улицата. Къщите бяха занемели и тъмни.

— Не. Няма смисъл да будим целия квартал. Нека си гори. Няма да подпали нищо, нали?

— Е, дворът си е твой — сви рамене Пратър, без да помръдне; стоеше на верандата, с ръце в джобовете, а коремът му висеше над колана.

— Отдавна не сме виждали такова чудо по нашия край. Последния път май че беше в Карауей през хиляда деветстотин шейсет...

— Шейсет и седма.

— Помниш ли го?

— Да. Бях в гимназията. Излязохме да гледаме как гори.

— Как се казваше оня негър?

— Робинсън. Някой си Робинсън. Разправяха, че изнасилил Велма Тайър.

— Вярно ли беше? — попита Пратър.

— Съдебните заседатели решиха, че е вярно. Той е в Парчман, ще бере памук до края на дните си.

Пратър изглеждаше доволен.

— Чакай да повикам Карла — измънка Джейк и изчезна. Върна се с жена си.

— Господи, Джейк! Кой го е направил?

— Не зная.

— Да не е Ку Клукс Клан? — попита тя.

— Сигурно — отвърна шерифът. — Не съм чувал някой друг да пали кръстове. А ти, Джейк?

Джейк поклати глава.

— Мислех, че още преди години са изчезнали от нашия окръг — рече Пратър.

— Май са се върнали — каза Джейк.

Карла стоеше вцепенена и ужасена, покрила уста с длан. Отблясъците от огъня пламтяха по лицето ѝ.

— Направи нещо, Джейк. Угаси го.

Прашенето и пукането се засилиха и оранжевите пламъци се извисиха още по-нагоре в нощта. За миг Джейк си каза, че огънят ще угасне бързо, преди някой да го е видял освен тях тримата, че всичко

ще отmine и ще бъде забравено и в Клантън няма да се разбере нищо. След това се засмя на глупостта си.

Пратър изсумтя. Явно се бе уморил да стои прав на верандата.

— Виж какво, Джейк, не че си пъхам носа, но ако е вярно туй, дето го пишат вестниците, те са сбъркали адвоката. Прав ли съм?

— Сигурно не могат да четат — измърмори Джейк.

— Сигурно.

— Я ми кажи, Пратър, чувал ли си за активни членове на Клана в нашия окръг?

— Не съм чувал за никого. Има няколко из южните краища на щата, но тук няма. Поне аз не знам да има. От ФБР казват, че това са минали истории.

— Не е много утешително.

— Защо да не е?

— Защото тези симпатяги, ако са членове на Клана, не са тукашни. Пришълци отдалеч. А това означава, че намеренията им са съвсем сериозни, не мислиш ли, Пратър?

— Не знам. Щях да се разтревожа повече, ако бяха местни хора. Това значи, че Кланът отново се завръща.

— Какво означава този кръст? — попита Карла полицаия.

— Предупреждение. Искат да кажат: „Спри това, което си започнал, или другия път няма да изгорим само едно парче дърво.“ Те от години правят тези неща, за да сплашат белите, които съчувстват на чернокожите и подкрепят всички онези глупости за гражданските права. Ако белите не спрат да се умилкват на черните, следва насието. Бомби, динамит, побоища, дори убийства. Но си мисля, че това е вече отдавна минало. Във вашия случай те искат да предупредят Джейк да стои настрана от Хейли. Но щом като вече не е адвокат на Хейли, не разбирам какво означава това.

— Върви да видиш Хана — рече Джейк на Карла и тя влезе вътре.

— Ако имаш маркуч, нямам нищо против да го угася — предложи Пратър.

— Добра идея. Не ми се ще да го видят съседите.

Джейк и Карла застанаха на верандата по хавлии и наблюдаваха как помощник-шерифът полива горящия кръст. Дървото съскаше и пушеше, докато водата шуртеше и задушаваше пламъците. Пратър

полива четвърт час, после навигрижливо маркуча и го остави зад храстите в цветната леха до стъпалата.

— Благодаря, Маршъл. Нека това да си остане между нас, а?

— Разбира се. — Пратър изтри ръце в панталоните си и притегна шапка. — Заключение навсякъде. Ако чуете нещо, обадете се на дежурния. Ще бъдем наоколо следващите няколко дни.

Подкара на заден ход по алеята и пое бавно по Адамс Стрийт към площада. Джейк и Карла седнаха на люлката и се загледаха в димящия кръст.

— Имам чувството, че гледам някой стар брой на „Лайф“ — каза Джейк.

— Или че четем учебник по история на Мисисипи. Може би трябва да им кажем, че са те изхвърлили.

— Благодаря, много си откровена.

— Извинявай. Може би трябваше да кажа „отстранен“ или пък „освободен“, или...

— Просто кажи, че той си е намерил друг адвокат. Ти май наистина се уплаши.

— Знаеш, че се уплаших. Ужасена съм. Щом са способни да запалят кръст в предния ни двор, какво ще им попречи да запалят и къщата? Просто не си струва, Джейк. Искаш да си щастлив, да имаш успехи и всички останали чудесни неща, но не за сметка на нашата безопасност, нали? Няма дело, което да си струва това.

— Значи се радваш, че са ме изхвърлили?

— Радвам се, че той си е намерил друг адвокат. Сега може би ще ни оставят на мира.

Джейк я придърпа в скута си. Люлката леко се полюшкваше. Карла бе красива по хавлия в три и половина сутринта.

— Няма да се върнат, нали? — попита тя.

— Няма. Повече няма да ни безпокоят. Ще разберат, че вече не се занимавам с делото, тогава ще се обадят и ще се извинят.

— Не е смешно, Джейк.

— Знам.

— Дали ще се разчуе?

— Поне още един час няма. Когато отворят Кафето в пет часа, Дел Пъркинс ще е научила и най-малката подробност, преди да е наляла още първата чаша кафе.

— Какво смяташ да правиш с това? — попита тя, кимвайки към кръста, който едва-едва се забелязваше при сиянието на нащърбената луна.

— Имам една идея. Хайде да го натоварим, да го закараме в Мемфис и да го запалим в двора на Маршарфски.

— Отивам да си легна.

В девет сутринта той вече бе продиктувал заявлението, с което се оттегляше като адвокат по делото. Етъл усърдно го преписваше, но в един момент му се обади по вътрешната линия:

— Мистър Бриганс, някой си мистър Маршарфски е на телефона. Обясних му, че сте зает, но той каза, че ще изчака.

— Ще се обадя. — Джейк сграбчи слушалката. — Ало.

— Мистър Бриганс, обажда се Бо Маршарфски от Мемфис. Как сте?

— Страхотно.

— Радвам се. Сигурен съм, че сте видели сутрешния вестник от събота и неделя. Нали се получава в Клантън?

— Да, освен това си имаме и телефони, и поща.

— Значи сте чели статиите за мистър Хейли?

— Четох ги. Написали сте няколко чудесни рекламки.

— Не желая да се заяждам. Имате ли малко време да обсъдим делото на Хейли?

— Изгарям от нетърпение.

— Доколкото разбирам процедурните правила в Мисисипи, адвокат от друг щат трябва да работи в екип с местен адвокат, за да бъде допуснат да води дело.

— Доколкото разбирам, вие не притежавате разрешително за щата Мисисипи? — попита недоверчиво Джейк.

— Вярно е, не притежавам.

— Това не се споменава във вашите статии.

— Повтарям, че не желая да се заяждам. Всички ли ваши съдии държат на местни адвокати?

— Някои държат, други — не.

— Разбирам. А Нуз?

— Понякога.

— Благодаря. При мен е обичайна практика да работя с местен адвокат, когато участвам в дела в провинцията. Местните съдии гледат с по-добро око, когато до мен седи някой местен адвокат.

— Това е направо чудесно.

— Може би вие бихте искали да...

— Шегувате се! — викна Джейк. — Току-що ме изхвърлиха, а сега вие ме карате да ви нося чантата. Да не сте луд! Не бих позволил да свързват името ми с вашето.

— Слушай какво бе, нещастник...

— Не, ти слушай, баровец такъв. Може и да се изненадаш, но в този щат има етични норми и закони срещу тайните уговаряния със защитата и клиентите. Да си чувал някога за незаконно споразумение? Не си, разбира се. В Мисисипи, както и в повечето щати, това е тежко престъпление. Ние имаме етични норми, които забраняват на когото и да било да се уговаря зад гърба на останалите и да измъква нечестно дела. Етика, мистър Хищник, да сте чували някога тази дума?!

— Аз не измъквам нечестно дела, малкият. Те сами идват при мен.

— Като делото „Хейли“. Искате да ме накарате да повярвам, че е намерил името ви в телефонния указател. Сигурен съм, че сте публикували своя реклама на цяла страница наред с обявленията за аборти на гинеколозите.

— Насочили са го към мен.

— Да, вашият сводник. Знам точно как сте се докопали до него. Мога да подам оплакване в съда. А може би ще е още по-добре, ако предложи на съдебните заседатели да се занимаят с вашите методи.

— Разбирам, вие сте много близки с областния прокурор. Дочуване, господин адвокат.

Маршарфски все пак има последната дума, преди да затвори. Джейк пухтя още цял час, преди да успее да се съсредоточи върху заявлението, което подготвяше. Лусиен щеше да се гордее с него.

Точно преди обяд му се обади Уолтър Съливан от фирма „Съливан“.

— Джейк, как си, мойто момче?

— Превъзходно.

— Браво. Виж какво, Джейк, Бо Маршарфски ми е стар приятел. Преди години защитавахме заедно няколко банкови чиновници, бяха ги обвинили в измама. Естествено, ние ги отървахме. Той е голяма работа. Нае ме като местен адвокат по делото „Хейли“. Исках просто да споделя с теб...

Джейк тресна слушалката и излезе от кантората. Прекара целия следобед на предната веранда на Лусиен.

Гуен нямаше телефонния номер на Лестър. Ози също, нито пък някой друг. Телефонистката каза, че има две страници с името Хейли в указателя на Чикаго, най-малко дузина с Лестър Хейли и неколцина с Л. С. Хейли. Джейк помоли за първите пет Лестър Хейли и им се обади. Всичките бяха бели. Обади се на Танк Скейлс, собственик на едно от по-приличните кабарета за чернокожи в окръга. Бърлогата на Танк, така бе известно. Лестър много обичаше това място. Танк бе клиент на Джейк и често го снабдяваше с ценна и поверителна информация за разни свои клиенти, за сделките им, за това къде могат да бъдат открити.

Танк се отби в кантората във вторник сутринта на път за банката.

— Да си виждал Лестър през последните две седмици? — попита Джейк.

— Как да не съм! Изкара няколко дни при мен, чука бiliarд и смука бира. Чух, че си вдигнал багажа за Чикаго миналата неделя. Сигурно трябва да е вярно, оттогава не съм му виждал очите.

— С кого идваше?

— Повечето пъти беше сам.

— Не дойде ли с Айрис?

— Е, доведе я няколко пъти, когато Хенри се запилееше някъде извън града. Направо ме изнервя, като я домъкне. Хенри хич не си поплюва, ще знаеш. Ще ги накълца и двамата, ако ги спипа.

— Хайде, Танк, те го правят от десет години.

— Да, и тя има две хлапета от него. Целият град го знае, само Хенри не го знае. Бедният той. Ама ще разбере някой ден и на теб ще ти се отвори ново дело за убийство.

— Слушай, Танк, можеш ли да поговориш с Айрис?

— Тя не се отбива често.

— Не те питам за това. Трябва ми телефонът на Лестър в Чикаго. Айрис сигурно го знае.

— Няма начин да не го знае. Той й праща пари.

- Можеш ли да го намериш? Трябва да говоря с Лестър.
— Дадено, Джейк. Ако тя го има, и ти ще го имаш.

До сряда животът в кантората на Джейк се нормализира. Започнаха отново да се появяват клиенти. Етъл бе особено мила — доколкото бе възможно да е мила една стара досадница. Джейк продължаваше да си върши работата, но болката оставаше. Престана да ходи всяка сутрин в Кафето и отбягваше съда — изпращаше Етъл да внася молби, да прави справки и всичко, което налагаше присъствието му в сградата отсреща. Беше объркан, унизен, разстроен. Трудно му бе да се съсредоточи върху други дела. Мечтаеше за една дълга ваканция, но не можеше да си я позволи. Парите не стигаха, а той нямаше стимул за работа. Прекарваше по-голямата част от времето в кантората, но нищо не му спореше.

Постоянно си мислеше за Карл Лий, затворен в килията само няколко преки по-нататък, и се питаше за хиляден път защо го предаде. Беше го притиснал твърде много за пари, а забравяше, че има други адвокати, готови да се заемат с делото безплатно. Мразеше Маршарфски. Припомняше си десетките случаи, когато го бе виждал да крачи бавно из съдебните зали в Мемфис, тръбейки за невинността на своите клиенти и грубото отношение към тези клетки и угнетени хора. Продавачи на наркотици, сводници, продажни политици и хитри местни гангстери. Всички до един виновни, всички заслужаваха многогодишни присъди, а може би и смъртно наказание. Маршарфски бе янки, с противен носов говор, някъде от северните части на Средния запад. Гласът му би подразнил всеки, живеещ на юг от Мемфис. Съвършен актьор, той бе способен да гледа директно в камерата и да хленчи: „Моят клиент е бил малтретиран ужасно от полицията в Мемфис.“ Джейк бе наблюдавал тази сцена десетина пъти. „Моят клиент е напълно, изцяло, абсолютно невинен. Защо трябва да бъде съден? Той е примерен гражданин, редовен данъкоплатец.“ Кои бяха четирите му главни довода? „Обвинен несправедливо от ФБР. Злепоставен от властта. Освен това си е платил дълга. Този път е невинен.“ Джейк го мразеше и доколкото си спомняше, големият адвокат бе изгубил толкова дела, колкото бе и спечелил.

До сряда следобед Маршарфски не бе забелязан в Клантън. Ози обеща да съобщи на Джейк, ако той се появи в затвора.

Окръжният съд щеше да заседава до петък и щеше да бъде проява на уважение, ако Джейк направеше кратко посещение на съдията Нуз и обяснеше обстоятелствата, поради които се оттегля от делото. Негова светлост щеше да председателства едно гражданско дело и имаше голяма вероятност Бъкли да отсъства. Трябваше да отсъства. Не биваше нито да го виждат, нито да го чуват.

Нуз обикновено правеше почивка за по десетина минути около три и половина. Точно в този час Джейк влезе в кабинета му през страничната врата. Никой не го видя. Седна до прозореца и търпеливо зачака Ихавод да стане от мястото си и да се доклатушка в кабинета. След пет минути вратата се отвори и съдията влезе.

— Джейк, как си?

— Благодаря, добре. Може ли за минутка? — попита той, когато съдията затвори вратата.

— Разбира се, сядай. Какво си се умислил? — Нуз съблече тогата си, преметна я на един стол и легна върху бюрото си, събаряйки книги, папки и телефона едновременно. Най-накрая се намести, бавно скръсти ръце на стомаха си, притвори очи и пое дълбоко дъх. — Боли ме гърбът, Джейк. Докторът ми каза да лежа на твърдо, когато имам възможност.

— Да, да, разбирам, ваша светлост. Да изляза ли?

— Не, остани. Какво ти тежи?

— Делото „Хейли“.

— И аз тъй си помислих. Видях молбата ти. Намерил си е нов адвокат, а?

— Да, сър. Нямах представа какво става. Очаквах да водя делото през юли.

— Няма защо да се извиняваш, Джейк. Молбата ти да се оттеглиш ще бъде удовлетворена. Вината не е твоя. Такива работи се случват често. Кой е тоя новият, Маршарфски ли беше?

— Да, сър. От Мемфис.

— С това име е изключено да остане незабелязан в окръг Форд.

Да, сър. — Не е по-лошо от Нуз, помисли си Джейк. — Той няма разрешително за Мисисипи — обясни услужливо.

— Това е интересно. Запознат ли е с нашата процедура?

— Не знам дали изобщо е водил дело в Мисисипи. Каза ми, че обикновено се свързва с някой местен, когато е в провинцията.

— В провинцията?

— Точно така се изрази.

— Е, тогава ще направи добре да се свърже, щом е решил да влезе в моята зала. Имал съм доста неприятности с адвокати от други щати, особено от Мемфис.

— Да, сър.

Нуз дишаше все по-тежко и Джейк реши да си тръгва.

— Сър, трябва да вървя. Ако не се видим през юли, ще се срещнем в съда през августовската сесия. Пазете си гърба.

— Благодаря, Джейк. И ти се пази.

Джейк почти бе стигнал до задната врата на малкия кабинет, когато вратата откъм съдебната зала се отвори и почитаемият Л. Уинстън Лотърхаус влезе наперено заедно с още един противен тип от фирмата „Съливан“.

— Здравей, Джейк — обади се Лотърхаус. — Познаваш ли се с Питър Отър, най-новия ни съдружник?

— Приятно ми е, Питър — отвърна Джейк.

— Да не би да ви прекъснахме?

— Не, току-що си тръгнах. Съдията Нуз си оправя гърба, а аз бях си тръгнал.

— Седнете, господа — рече Нуз.

Лотърхаус бе настроен войнствено.

— Джейк, предполагам, че Уолтър Съливан те е уведомил, че нашата фирма ще се ангажира със защитата по делото на Карл Лий Хейли?

— Да, чух.

— Съжалявам, че се случи това с теб.

— Съчувствието ви е трогателно.

— Това дело представлява голям интерес за фирмата. Нали знаеш, че при нас не идват много криминални дела.

— Да, знам — отвърна Джейк, търсейки начин да се измъкне. — Трябва веднага да тръгна. Беше ми приятно да си побъбрим, Уинстън. Беше ми приятно да се запознаем, Питър. Предайте моите поздравии на Уолтър, Робърт и останалите момчета.

Джейк се измъкна през задната врата и се наруга, че си пъха носа там, където могат да му го отрежат. Хукна към кантората си.

— Обаждал ли се е Танк Скейлс? — попита той Етъл, запътил се към стълбите.

— Не, но ви чака мистър Бъкли.

— Къде ме чака? — закова се на първото стъпало Джейк.

— Горе. В кабинета ви.

Той бавно се приближи до бюрото ѝ и се наведе през него на сантиметри от лицето ѝ. Тя бе сгрещила и го съзнаваше. Изгледа я свирепо.

— Не знаех, че е имал среща — процеди през зъби той.

— Нямахте. — Очите ѝ бяха приковани в бюрото.

— Не знаех, че е собственик на тази сграда.

Тя не помръдна, не отговори.

— Не знаех, че има ключ от кабинета ми.

Отново никакъв жест, никакъв звук. Той се наведе още по-близо.

— За такова нещо би трябвало да те изхвърля оттук.

Устните ѝ трепереха и тя изглеждаше безпомощна.

— До гуша ми дойде от теб, Етъл. До гуша ми дойде от поведението ти, от гласа ти, от непокорството ти. Както и от отношението ти към клиентите, от всичко, свързано с теб.

— Съжалявам. — Очите ѝ плувнаха в сълзи.

— Никак не съжаляваш. Ти знаеш отлично, и го знаеш от години, че никой на този свят, дори и жена ми, няма право да се качва по тези стълби и да влиза в кабинета ми, ако аз не съм там.

— Той настояваше.

— Той е един дръвник. Плащат му да преследва хората. Но не и в тази кантора.

— Шшт! Може да ви чуе.

— Хич не ме е грижа. Той си знае, че е дръвник.

Наведе се още по-близо и носовете им почти се опряха.

— Искаш ли да запазиш службата си, Етъл?

Тя кимна, неспособна да говори.

— Тогава направи точно това, което ще ти кажа. Качи се в кабинета ми, вземи мистър Бъкли и го заведи в приемната. Там ще говоря с него. И да не си посмяла така друг път!

Етъл избърса лицето си и хукна нагоре. След секунда окръжният прокурор седеше в приемната, а вратата бе затворена. Той чакаше.

Джейк бе в съседната кухничка, пиеше портокалов сок и обмисляше положението. Пиеше бавно. След петнайсет минути отвори вратата и влезе. Бъкли бе седнал в единия край на дългата маса. Джейк седна в другия, максимално далеч.

— Здравей, Руфъс. Какво искаш?

— Хубаво местенце си имаш. Май това бе старата кантора на Лусиен.

— Точно така. Какво те води тук?

— Просто исках да те видя.

— Много съм зает.

— Освен това исках да обсъдим делото „Хейли“.

— Обади се на Маршарфски.

— Очаквах с нетърпение битката, особено ако ти си срещу мен. Знам, че си достоен противник, Джейк.

— Поласкан съм.

— Не ме разбирай погрешно. Не си ми симпатичен, и то от много време.

— Откакто защитавах Лестър Хейли.

— Да, мисля, че си прав. Ти спечели, но излъга.

— Аз спечелих, това е важното. И не съм излъгал. Теб те хванаха по бели гащи.

— Ти излъга и Нуз позволи номерът да мине.

— Както и да е. И ти не си ми много симпатичен.

— Чудесно. Така се чувствам по-добре. Какво знаеш за Маршарфски?

— Затова ли си тук?

— Да речем.

— Не съм го виждал през живота ей, но дори и да ми беше баща, пак нямаше да ти кажа нищо. Какво искаш още?

— Ти сигурно си говорил с него.

— Разменихме няколко думи по телефона. И не ми разправяй, че си се загрижил за него.

— Няма. Само любопитствам. Той има добра репутация.

— Така е, има. Но ти не си дошъл тук да обсъждаме репутацията му.

— Вярно. Исках да поговорим за делото.

— Какво за делото?

— Какви са шансовете да го оправдаят, евентуалната му защита, наистина ли е луд. Ей такива неща.

— Струва ми се, че ти обяви сигурна присъда. Пред камерите, забрави ли? След като го подведоха под отговорност. На една от твоите пресконференции.

— Джейк, липсват ли ти вече камерите?

— Успокой се, Руфъс. Аз съм извън играта. Камерите са изцяло твои или твои и на Маршарфски, както и на Уолтър Съливан. Завладей ги, лъв такъв. Ако съм ти откраднал малко от прожекторите, дълбоко се разкайвам. Знам колко те боли.

— Приемам разкаянието. Маршарфски идва ли в града? Обеща пресконференция тази седмица.

— И си дошъл да говорим за нея, така ли?

— Не, исках да обсъдим делото „Хейли“, но очевидно ти си много зает.

— Точно така. Освен това нямам нищо за обсъждане с теб, губернаторе.

— Това е възмутително.

— Защо? Знаеш, че е вярно. Ти би водил дело и срещу собствената си майка за няколко заглавия на първа страница.

Бъккли се изправи и закрачи напред-назад зад стола си.

— Иска ми се да можеше да участваш в това дело, Бриганс — извиси се гласът му.

— И на мен.

— Щях да те понауча как се води дело срещу убийци. Наистина имах желание да ти покажа къде зимуват раците.

— Досега не ти провървя много-много.

— Точно затова ми се искаше този път да си ми насреща. Страхотно ми се искаше да си там. — Лицето му възвръщаше толкова познатия си морав цвят.

— Ще има други дела, губернаторе.

— Не ме наричай така — викна той.

— Защо, не е ли истина, губернаторе? Нали затова се тикаш пред камерите. Има ли някой, дето да не го знае? Ей го стария Руфъс, все се бута пред камерите, иска да става губернатор. Това си е самата истина.

— Аз си гледам работата. Водя дела срещу гангстерите.
— Карл Лий Хейли не е гангстер.
— Само гледай как ще го смачкам.
— Няма да е толкова лесно. Затова се искат дванайсет гласа от дванайсет възможни.
— Няма проблеми. Ти само гледай.
— Както беше с разширения състав, а?
Бъкли замръзна на място. Премига и гневно впи поглед в Джейк. Три дълбоки бръчки се врязаха в огромното му чело.
— Какво знаеш за тях?
— Това, което и ти. Един глас по-малко, и щеше да оплетеш конците.
— Не е вярно!
— Хайде, хайде, губернаторе. Не си пред репортери. Зная точно какво се е случило. Научих го само след няколко часа.
— Ще кажа на Нуз.
— Аз пък ще кажа на пресата. Ще стане много интересно преди процеса.
— Няма да посмееш.
— Засега не. Нямам повод да го направя. Мен ме изхвърлиха, забрави ли? И точно затова ти си тук, Руфъс. За да ми напомниш, че вече не участвам в делото за разлика от теб. Да ми посипеш малко сол в раната. Добре, свърши си работата. А сега си тръгвай. Върви да ухажваш съдебните заседатели. А може и някой репортер да виси още в съда. Хайде, тръгвай.
— С удоволствие. Съжалявам, че те обезпокоих.
— И аз.
Бъкли отвори вратата към коридора, после се спря.
— Излъгах те, Джейк. Умирам от удоволствие, че те изхвърлиха от делото.
— Знам, че излъга. Само че не ме отписвай още.
— Какво искаш да кажеш?
— Довиждане, Руфъс.

Разширеният състав съдебни заседатели на окръг Форд работеше неуморно и до четвъртък на втората седмица от сесията Джейк бе

ангажиран от двама току-що подведени под отговорност мъже. Единият бе чернокож, намушкал друг черен в кабарето на Маси през април. Джейк обичаше такива дела, защото оправдателната присъда не бе особено трудна; просто бе необходим състав само от бели съдебни заседатели, повечето от които негодници, които да не ги е грижа, че черните се мушкат един друг. Те само са се позабавлявали в заведението, поразгорещили се, единият бил намушкан, но не умрял. Няма вина, няма присъда. Подобна стратегия беше възприел по делото Лестър Хейли. Новият клиент бе обещал хиляда и петстотин долара, но първо трябваше да внесе паричната гаранция.

Другият обвиняем беше бяло момче — пипнали го да кара откраднат пикап. Трети път го хващаха с крадена кола и май нямаше да отърве седемте години в Парчман.

И двамата бяха в ареста и това обстоятелство даваше възможност на Джейк, пък му беше и задължение, да ги посещава и да се среща с Ози. Късно следобед в четвъртък той намери шерифа в канцеларията му.

— Зает ли си? — попита Джейк. Купища книжа бяха разпилени по бюрото и пода.

— Ами, канцеларщина. Да няма нови горящи кръстове?

— Слава богу, не. Един ми стига.

— Не съм виждал приятеля ти от Мемфис.

— Странно. Мислех, че вече е тук. Говорил ли си с Карл Лий?

— Всеки ден. Все по-нервен става. Тоя адвокат още не е благоволил дори да се обади, Джейк.

— Това ми харесва. Нека се поизпоти. Не го съжалявам.

— Смяташ ли, че е сбъркал?

— Убеден съм. Познавам тукашните хора, Ози, и знам как се държат, когато станат съдебни заседатели. Никакво впечатление няма да им направи някакъв наперен многознайко. Не си ли съгласен?

— Не знам. Ти си адвокат. Вярвам на всяка твоя дума, Джейк. Виждал съм те как работиш.

— Той дори няма разрешително да практикува в Мисисипи. Съдията Нуз само го дебне и изчаква. Той мрази адвокати от други щати. Говорих с него вчера.

Ози се взря разтревожено в Джейк.

— Искаш ли да видиш Карл Лий?

— Не. Няма за какво. — Джейк погледна в чантата си. — Трябва да видя Лерой Глас, обвинен в опит за убийство.

— Ти ли ще го защитаваши?

— Да. Роднините му идваха тази сутрин.

— Ела с мен.

Джейк изчака в приемната, докато доведат новия му клиент. Лерой бе облечен в обичайния за ареста на окръга Форд оранжев фосфоресциращ комбинезон. Розови дунапренени ролки стърчаха от всички страни по главата му, а две дълги мазни плитки прилепваха към тила. Плъстени жълто-зелени чехли предпазваха черните му космати крака от мръсния линолеум. Чорапите липсваха. Противен стар белег започваше от дясното му ухо, прехвърляше скулата и завършваше точно при дясната му ноздра — беше очевидно, че Лерой съвсем не беше чужд на споровете с нож. Пушеше кулс.

— Лерой, аз съм Джейк Бриганс — представи се адвокатът и посочи сгъваемия стол до автомата за пепси. — Майка ти и брат ти ме наеха тази сутрин.

— Много се радвам да се запознаем, мистър Джейк.

Другият затворник чакаше в коридора до вратата, докато Джейк задаваше въпросите. Изпълни три страници с бележки за Лерой Глас. Най-важното, поне засега, бяха парите. Колко имаше и откъде би могъл да намери още. За наръгването щяха да говорят по-късно. Лели, чичовци, братя, сестри, приятели, всеки, който работеше нещо, би могъл да даде назаем. Джейк насъбра телефонни номера.

— Кой ти каза за мен?

— Видях ви по телевизията, мистър Джейк. Вас и Карл Лий Хейли.

Джейк изпита гордост, но не се усмихна. Телевизията бе част от работата му.

— Познаваш ли Карл Лий?

— Познавам го, и Лестър познавам. Вие бяхте адвокат и на Лестър, нали?

— Да.

— С Карл Лий сме в една килия. Преместиха ме снощи. Той не е от приказливите. Каза, че сте страхотен адвокат, но си намерил някакъв друг от Мемфис.

— Така е. Какво мисли той за новия си адвокат?

— Не знам, мистър Джейк. Вдигаше пара тази сутрин, защото новият още не бил идвал да се срещне с него. Каза, че вие непрекъснато сте ходили при него и сте говорили за делото, а тоя, името му е много шантаво, нито веднъж не бил дошъл.

— Ще ти кажа нещо, ако ми обещаеш, че няма да го издадеш на Карл Лий — едва успя да прикрие радостта си Джейк.

— Обещавам.

— Новият не може да се срещне с него.

— Не може ли? Защо?

— Защото няма разрешително за практикуване в Мисисипи. Той е адвокат в Тенеси. Ще го изхвърлят от съда, ако се появи самичък. Боя се, че Карл Лий направи голяма грешка.

— А вие защо не му го кажете?

— Вече ме е отхвърлил. Повече не мога да му давам съвети.

— Но някой трябва да го съветва.

— Ти току-що обеща да не му казваш, нали?

— Добре. Няма.

— Хубаво. Трябва да тръгвам. Ще се видя утре сутринта с твоя поръчител и сигурно ще те измъкнем оттук след ден-два. Нито дума на Карл Лий, разбрахме ли се?

— Разбрахме се.

Танк Скейлс се бе облегал на стария сааб на паркинга, когато Джейк излезе от полицейското. Смачка фасата си с крак и извади парче хартия от джоба на ризата.

— Два номера има. Горният е вкъщи, долният — на работата. Ама не трябва да го търсиш в работата, само ако е много спешно.

— Голяма услуга ми свърши, Танк. От Айрис ли ги взе?

— От нея. Тя не ги даваше. Снощи се отби при мен и аз я попочерпих.

— Имаш едно питие от мен.

— Ще си го изпия, не се безпокой.

Беше се стъмнило, отиваше към осем. Вечерята беше изстинала, но това се случваше често. Нали затова бе купил микровълновата печка. Карла бе свикнала да претопля яденето в различни часове и не

се оплакваше. Вечеряха, когато той се прибереше, без значение дали е шест или десет.

От ареста Джейк отиде в кантората си. В никакъв случай не искаше да звъни на Лестър от къщи, след като Карла щеше да слуша. Седна зад писалището и се загледа в номерата, които Танк беше намерил. Карл Лий му бе казал да не се обажда. Защо трябваше да го прави? Не е ли неетично? Неетично ли е да се обади на Лестър и да му каже, че Карл Лий го е изхвърлил и е наел друг адвокат? Не. А да прояви загриженост? Не. А да критикува новия? Вероятно не. Неетично ли е да накара Лестър да говори с брат си? Не. А да настоява да изхвърли Маршарфски? Вероятно не. А да наеме повторно Джейк? Да, в това няма съмнение. Ще бъде крайно неетично. Какво толкова ще стане, ако се обади на Лестър да поговорят за Карл Лий и да остави разговора да следва естествения си ход?

— Ало?

— Търся Лестър Хейли.

— Кой се обажда? — попита шведката с акцент.

— Джейк Бриганс от Мисисипи.

— Един момент.

Джейк си погледна часовника. Осем и половина. Май Чикаго беше в същия часови пояс.

— Джейк!

— Лестър, как си?

— Добре. Уморен съм, но съм добре. А ти?

— Чудесно. Слушай, да си говорил с Карл Лий тази седмица?

— Не съм. Тръгнах си в петък и работя по две смени от неделя.

Не ми остава време за нищо.

— Не си ли чел вестниците?

— Не съм. Какво има?

— Няма да повярваш. Карл Лий ме изхвърли и нае една от големите риби в Мемфис.

— Какво? Шегуваш ли се? Кога?

— Миналия петък. Сигурно след като си заминал. Не си направи труд дори да ми го каже. Прочетох го в събота сутринта в мемфиския вестник.

— Той е луд. Защо го е направил, Джейк? Кого е наел?

— Да познаваш някой си Брустър Котарака от Мемфис? Оня е негов адвокат. Котарака му плаща. Дошъл от Мемфис миналия петък и се видял с Карл Лий в затвора. На сутринта виждам моя снимка във вестника и чета, че са ме изхвърлили.

— Кой е тоя адвокат?

— Бо Маршарфски. Голям хитрец. Адвокат на всички сводници и търговци на наркотици в Мемфис.

— Името ми бие на полско.

— Такъв е. Май е от Чикаго.

— Тук ги има много. Сигурно приказва като тях.

— Като че ли устата му е пълна с врели картофи. Голям успех го чака в нашия окръг.

— Глупак, глупак, кръгъл глупак. Карл Лий никога не е бил силен в акъла. Вечно трябва да вървя подир него. Ах, какъв глупак!

— Така е, направи голяма грешка. Ти много добре знаеш какво значи дело за убийство, преживял си го. Знаеш колко е важно кои и какви ще са съдебните заседатели, избрани да вземат решение. Съдбата ти е в техните ръце. Дванайсет местни люде, които се борят и спорят за делото, за твоя живот. Те са най-важните. Затова трябва да умееш да им говориш.

— Точно така, Джейк. Ти го умееш.

— Сигурен съм, че Маршарфски го умее в Мемфис, но тук е окръг Форд. Тия работи в провинциален Мисисипи не стават. Хората няма да му повярват.

— Прав си, Джейк. Не мога да разбера защо го е направил. Сам се е накуснал.

— Да, Лестър, и се тревожа за него.

— Ти говори ли с него?

— Миналата събота, когато го прочетох във вестника, отидох направо в ареста. Попитах го защо е постъпил така и той не можа да ми отговори. Заболя ме. Оттогава не сме се виждали. Нито пък Маршарфски се е появявал. Още не е идвал в Клантън и разбрах, че Карл Лий е нервен.

— Ози говорил ли е с него?

— Да, но ти го знаеш какъв е. Ясно му е, че Брустър е мошеник, че Маршарфски е мошеник, но няма да се намеси в работите на Карл Лий.

— Стана тя каквато стана! Не ми го побира умът. Той е пълен глупак, ако мисли, че ония закоравели черномразци ще слушат някакъв хитрец от Мемфис. По дяволите, Джейк, те не се доверяват на адвокати от съседния окръг, дето е на две крачки, пък какво остава за по-далеч. Хубаво се наредихме!

Джейк се усмихна в слушалката. Дотук нищо неетично.

— Какво да правя, Джейк?

— Не знам, Лестър. Той има нужда от помощ и ти си единственият, когото ще послуша. Знаеш си го колко му е дебела главата.

— Най-добре да му се обадя.

Не става, помисли си Джейк, за Карл Лий ще е много по-лесно да каже „не“ по телефона. Двамата братя трябва да се срещнат. Лестър трябва да дойде от Чикаго. Това ще окаже въздействие.

— Няма да можеш да му обясниш кой знае колко по телефона. Той си го е наумил. Само ти можеш да го разубедиш, но това не става по телефона.

Лестър замълча, а Джейк тревожно чакаше.

— Какво сме днес?

— Четвъртък, шести юни.

— Така, чакай малко — мърмореше Лестър. — Имам десет часа път. Утре съм от четири до полунощ, а после чак в неделя. Мога да тръгна утре след работа, да бъда в Клантън в събота и да се върна за смяната в четири. Голямо каране ще падне, но ще се оправя.

— Лестър, много е важно. Мисля, че си струва.

— Къде ще бъдеш в събота, Джейк?

— В кантората.

— Добре. Ще отида първо в затвора и ако ми трябваш, ще ти звънна там.

— Хубаво. И още нещо. Карл Лий ми каза да не ти се обаждам, затова ще трябва да му кажеш, че си говорил с Айрис и си научил от нея.

— Коя Айрис?

— Хайде де, Лестър. От години вече за никого тук не е тайна. Не знае само съпругът ѝ, но и той ще разбере.

— Дано не разбере. Иначе, току-виж, станало ново убийство. А ти ще се сдобиеш с още един клиент.

— Хайде сега. И без това не мога да смогна с тия, дето са ми на главата. Обади ми се в събота.

Вечерята отново беше претоплена в десет и половина. Хана вече спеше. Говориха за Лерой Глас и за бялото момче с крадения пикап. За Карл Лий, но не и за Лестър. Тя се чувстваше по-добре, по-спокойна сега, когато Карл Лий Хейли бе излязъл от живота им. Никакви телефонни обаждания. Никакви горящи кръстове. Никакви злобни погледи в черквата. Ще има и други дела, окуражи го тя. Той почти не говореше, само ядеше и се усмихваше.

19

В петък, точно преди да затворят съда, Джейк се обади да провери дали има новини по делото. Казаха му, че Нуз си е заминал, а съдебната зала е празна. Подсигурен с тази информация, Джейк прекоси улицата, влезе през задния вход и тръгна по коридора към канцеларията. Пофлиртува със секретарките и служителките, докато откри делото на Карл Лий. Притаи дъх, докато прелистваше страниците. Много добре! Точно както се бе надявал. Цяла седмица нищо не бе прибавено към делото, с изключение на неговото заявление, че се оттегля от защитата. Маршарфски и местният му сътрудник не бяха пипнали нищичко. Нищо не бе свършено. Пофлиртува още малко и се прибра в кантората.

Лерой Глас все още беше в ареста. Гаранцията му бе десет хиляди долара, а семейството му не можеше да събере хиляда, да плати на гаранта. Така че той продължаваше да дели килия с Карл Лий. Джейк имаше приятел, който обикновено ставаше гарант на неговите клиенти. Ако някой от тях трябваше да излезе от затвора и опасността да изчезне не беше голяма, гаранцията се уреждаше веднага. Условиата бяха приемливи. Например — пет процента веднага и след това по пет всеки месец. Ако Джейк имаше нужда Лерой да бъде на свобода, гаранцията щеше да бъде веднага уредена. Но Джейк имаше нужда от Лерой в затвора.

— Съжалявам, Лерой, не става. Мъча се да се разбера с гаранта — обясняваше Джейк на своя клиент в приемната на ареста.

— Но вие казахте, че днес най-късно ще ме освободят.

— Твоите хора не са намерили пари. Аз не мога да ги извадя от джоба си. Ще те измъкнем оттук, но ще отнеме още няколко дни. Ти си ми необходим навън, да ходиш на работа, да спечелиш някой долар и да ми платиш.

— Добре, мистър Джейк, вие знаете какво трябва да се направи.
— Лерой изглеждаше доволен.

— Храната тук е много добра, нали? — попита Джейк с усмивка.

— Не е лоша. Ама вкъщи е по-хубава.

— Ще те измъкнем оттук — обеща Джейк.

— Как е оня негър, дето го наръгах?

— Не съм много сигурен. Ози каза, че още е в болницата. Мос Тейтъм разправя, че го пуснали. Кой да ти каже. Май раната му не е много опасна. С кого беше жената? — попита Джейк, защото все не успяваше да запомни подробностите по делото.

— С Уили Хойт.

— Че ти не си наръгал него — замисли се Джейк за миг и се опита да си припомни обвинението.

— Не, намушках Къртис Спролинг.

— Искаш да кажеш, че сте се били за чужда жена?

— Така си беше.

— Значи вие четиримата сте се били за жената, с която е дошъл Уили?

— Ъхъ, така беше.

— И защо се бихте?

— Мъжът й го нямаше в града.

— А кой е мъжът й?

— Джони Сандс. Когато го няма в града, винаги става бой.

— Това как да го разбирам?

— Тя няма деца, не може да има и обича да има компания. Нали ме разбирате? Поеме ли той нанякъде, всички веднага научават. А щом тя се появи в някоя кръчма, не минава без бой.

Хубаво дело, помисли си Джейк.

— Ти обаче каза, че тя дошла с Уили Хойт.

— Така си е. Но това няма значение, защото всички в заведението започнаха да я наобикалят, да я черпят и да я канят на танц. То все така си върви при нея. Тя е страхотна, мистър Джейк. Трябва да я видите.

— Ще я видя. Като свидетелка в съда.

Лерой се загледа замечтано в стената. Какво значение имаше, че е намушкал някого и можеха да му друснат двацет години. Беше доказал, и то в ръкопашен бой, че е истински мъж.

— Лерой, ти не си казвал нищо на Карл Лий, нали?

— Не съм. Още съм в неговата килия. По цял ден говорим. Какво друго да правим?

— Но не си му казал за това, което обсъждахме вчера.

— Няма такова нещо. Нали обещах.

— Добре.

— Но пък ще ви кажа, мистър Джейк, че той здравата се е притеснил. Още няма вест от новия си адвокат. Много е разстроен. Прехапвам си езика да не се изпусна, но нищо не съм изтървал. Казах му обаче, че сте мой адвокат.

— Това добре.

— Той рече, че вие сте ходили да го видите в затвора, говорили сте за делото и какво ли не. И ми каза, че съм наел добър адвокат.

— За него обаче не съм достатъчно добър.

— Струва ми се, че Карл Лий е объркан. Не знае на кого да вярва. Свестен човек е той.

— Не споменавай пред него какво сме говорили. Не искам да знае, служебна информация е.

— Добре. Но някой трябва да му го каже.

— Той не се посъветва с мен или с когото и да е, преди да ме изхвърли и да наеме новия си адвокат. Пълнолетен е. Взел си е решение. Негова си работа. — Джейк замълча и се приближи плътно до Лерой. Сними глас. — Ще ти кажа и още нещо, но няма да ме издаваш. Преди половин час проверих папката с делото му. Цяла седмица новият му адвокат не я е отварял. Вътре няма нищо ново. Нито лист.

— Ама че работа! — намръщи се Лерой и поклати глава.

— Така действат важните клечки — продължи Джейк. — Много приказки, голяма пушилка, нос до облаците. Награбват повече дела, отколкото могат да оправят, и накрая губят повече пари, отколкото печелят. Познавам ги аз. Цял живот ги наблюдавам. Надценяват ги, повечето от тях.

— Затова ли не е идвал да види Карл Лий?

— Разбира се. Затрупал се е с работа. Захванал е и много други големи дела. Не се интересува от Карл Лий, помни ми думата, но той си го избра. Ще си носи последствията.

— Смятате ли, че ще го осъдят, мистър Джейк?

— Няма съмнение. Запътил се е към газовата камера. Наел е уж голям адвокат, а той няма време да работи по делото му, нито да поговори с него в затвора.

— Вие нали казахте, че можете да го отървете?

— Не, никога не съм обещавал такова нещо, и за твоето дело не мога да го обещавам. Глупак е оня адвокат, който обещава оправдателна присъда. Толкова много неща могат да се объркат в едно дело.

— Карл Лий каза, че неговият адвокат е заявил във вестника, че ще го обявят за невинен.

— Карл Лий е глупак.

— Къде беше? — попита Карл Лий своя съкилийник, когато тъмничарят заключи вратата.

— Говорих с адвоката си.

— С Джейк?

— Тъхъ.

Лерой седна на леглото срещу Карл Лий, който препрочиташе някакъв вестник, но бързо го сгъна и го пусна долу.

— Изглеждаш загрижен — каза Карл Лий. — Нещо по делото ли?

— Не. Само дето не мога да си оправя гаранцията. Джейк рече още няколко дена.

— Пита ли те за мен?

— Не. Нищо особено.

— Нищо особено? Какво рече?

— Само пита как си.

— Сърдит ли ми е?

— Не. Може да е загрижен за теб, но не ти е сърдит.

— Защо да е загрижен за мен?

— Не знам — отвърна Лерой, опъна се на леглото и скръсти ръце под главата.

— Хайде де, Лерой. Знаеш нещо, а мълчиш. Какво рече Джейк за мен?

— Закле ме да не ти казвам какво сме си говорили. Било служебна информация. Ти не ми съобщаваши всичко, което си говорите с твоя адвокат, нали?

— Изобщо не сме се срещали.

— Ти имаше добър адвокат, но го изхвърли.

— И сегашният е добър.

— Откъде знаеш? Нали не сте се срещали? Той е страхотно зает, за да дойде и да те види, а пък щом като е толкова зает, откъде ще намери време да работи по твоето дело?

— Ти пък откъде знаеш толкова за него?

— Питам Джейк.

— И какво вика той?

Лерой замълча.

— Искам да знам какво вика той — настоя Карл Лий и седна на ръба на леглото на Лерой. Упорито загледа по-дребния и слабоват съкилийник. Лерой реши, че вече има подходящо извинение да се разприказва, защото му се стори, че го заплашват. Или щеше да говори, или да яде бой.

— Той е мошеник — рече Лерой. — Важна клечка, ама мошеник, който ще те продаде. Пет пари не дава за теб, нито за процеса. Интересува го само рекламата. Цяла седмица не е пипнал делото ти. Джейк знае, проверил е днес следобед в съда. Няма и помен от мистър Важна клечка. Прекалено е зает да се вдигне от Мемфис и да се разправа с теб. Има си достатъчно клиенти там, че и твоя приятел мистър Брустър отгоре.

— Лерой, ти си луд.

— Хубаво де, луд съм. Ще почакаме и ще видим кой кого ще изкара луд. Ще почакаме и ще видим колко ще се напъне той по твоето дело.

— Как се извъди такъв специалист?

— Питаш ме и отговарям.

Карл Лий отиде до вратата и се вкопчи в решетките с огромните си ръчища. За три седмици килията се бе стеснила и колкото по-тясна ставаше, толкова по-трудно му бе да мисли, да разсъждава, да взема решения, да действа. В ареста не можеше да се съсредоточи. Знаеше само това, което му казваха, и нямаше на кого да се довери. Гуен беше глупава. Ози не искаше да взима страна. Лестър беше в Чикаго. Нямаше друг, на когото да се довери освен на Джейк. Но нали си е намерил нов адвокат? Парите, те бяха причината. Хиляда и деветстотин в брой, платени от най-големия сводник и търговец на наркотици в Мемфис, чийто адвокат се бе специализирал да защитава тъкмо сводници и търговци на наркотици, всевъзможни главорези и престъпници. Тоя Маршарфски занимаваше ли се изобщо със свестни

хора? Какво щяха да си помислят съдебните заседатели, когато го видят да стои редом с Маршарфски? Разбира се, че е виновен. Иначе защо би наел такъв прочут мошеник от големия град?

— Знаеш ли какво ще си рекат ония закоравели черномразци, съдебните заседатели, когато зърнат Маршарфски? — попита Лерой.

— Какво?

— Ще си рекат, жалкият негър трябва да е много виновен, щом си е продал всичко, дето има, за да наеме най-големия мошеник на Мемфис да дойде тук да ни разправя, че бил невинен.

Карл Лий измърмори нещо през решетките.

— Ще ти върнат газовото копче, Карл Лий.

Мос Джуниър Тейтъм беше дежурен в шест и половина сутринта в събота, когато иззвъня телефонът в канцеларията на Ози. Беше шерифът.

— Защо не спиш? — попита Мос.

— Не знам дали спя, или съм буден — отвърна шерифът. — Слушай какво, Мос, помниш ли оня стар чер проповедник, викаха му Стрийт, преподобния Исая Стрийт?

— Не се сещам.

— Я стига, помниш го. От петдесет години проповядва в църквата в Спрингдейл, на север от града. Първият член на Асоциацията за защита на цветнокожите в нашия окръг. Учил е всички черни тук наоколо през шейсетте как да организират протести и бойкоти.

— Ааа, да, да, сетих се. Не го ли бяха спипали веднъж клановците?

— Да, пребиха го и му подпалиха къщата, но нищо по-сериозно. През лятото на шейсет и пета.

— Мислех, че умря преди няколко години.

— Не е, от десет години е жив труп, но мърда по малко. Обади ми се в пет и половина и цял час ме държа на телефона. Припомни ми всички политически услуги, които му дължа.

— Какво иска?

— Ще дойде в седем да се срещне с Карл Лий. Защо, не Знаем. Дръж се обаче добре с него. Покани го в моята канцелария и ги остави

да си приказват. Аз ще дойда по-късно.

— Разбрано, шефе.

Когато беше на върха на славата си през шейсетте години, преподобният Исаяя Стрийт беше двигателят в борбата за граждански права в окръга. Следваше Мартин Лутър Кинг в Мемфис и Монтгомъри. Организираще демонстрации и протестни митинги в Клантън, Карауей и други градове в Северен Мисисипи. През паметното лято на шейсет и четвърта поздрави студентите, дошли от Севера да регистрират чернокожи избиратели. Подслони някои от тях в дома си и те до днес продължаваха да му гостуват от време на време. Беше тих, състрадателен и интелигентен, не обичаше крайностите и бе спечелил уважението на всички чернокожи и на повечето бели. Един спокоен и трезв глас сред омразата и конфронтацията. Ръководеше неофициално голямата десегрегация на държавните училища през шейсет и девета и в окръг Форд почти нямаше размирици.

През седемдесет и пета получи удар, който парализира цялата му дясна половина, но мозъкът остана незасегнат. Сега беше на седемдесет и осем, движеше се без чужда помощ, бавно и с бастун. Горд, с достойнство и изправен, доколкото му позволяваше тялото. Въведоха го в канцеларията на шерифа и му дадоха стол. Той отказа кафе и Мос Джуниър отиде да доведе обвиняемия.

— Буден ли си, Карл Лий? — прошепна едва-едва, защото не искаше да събуди другите затворници, които щяха да се развикат за закуска, лекарства, адвокати, гаранتي и момичета.

Карл Лий скочи моментално.

— Да, рано се събудих.

— Имаш посетител. Ела! — Мос тихо отключи килията.

Карл Лий бе срещал преподобния преди години, когато той държеше слово пред последния гимназиален клас в Ййст Хай, училището за черни. Последва десегрегация и училището стана прогимназия. След удара не го беше виждал.

— Карл Лий, познаваш ли преподобния Исаяя Стрийт — попита официално Мос.

— Да, срещали сме се преди години.

— Хубаво, ще затворя вратата и ще ви оставя да си поговорите.

— Как сте, сър? — попита Карл Лий. Седнаха един до друг на кушетката.

— Добре съм, синко, а ти?

— Горещо-долу.

— И аз съм бил в затвора. Преди години. Ужасно място, но мисля, че е нужно. Как се отнасят с теб?

— Добре, много добре. Ози ми позволява всичко.

— Да-а, Ози. Ние много се гордеем с него. Гордеем се и с теб, Карл Лий. Аз не оправдавам насилието, но понякога то също е нужно. Ти свърши едно добро дело, синко.

— Да, сър — отвърна колебливо Карл Лий.

— Предполагам, че се чудиш защо съм тук.

Карл Лий кимна. Преподобният почука с бастуна по пода.

— Безпокоя се за твоето оправдаване. Цялата черна общност се безпокои. Ако беше бял, сигурно щяха да те изправят пред съда и сигурно щяха да те оправдаят. Изнасилването на дете е ужасно престъпление, а и кой би обвинил един баща, че е поправил злото? Но един бял баща. Един чернокож баща поражда същото съчувствие, но тук се появява проблем — съдебните заседатели са бели. Затова чернокожият баща и белият баща нямат равни шансове в един съдебен процес. Разбираш ли какво искам да кажа?

— Мисля, че да.

— Всичко е в ръцете на съдебните заседатели. Вина срещу невинност. Свобода срещу затвор. Живот срещу смърт. Всичко това се решава от тях. Тази система е много уязвима — да се повери животът на един човек на дванайсет средни, обикновени граждани, които не разбират от закони и процесът ги плаши, е много страшно.

— Да, сър.

— Ако бели съдебни заседатели те оправдаят за убийството на двама бели, това ще докара повече беди на чернокожите от Мисисипи от десегрегацията на училищата насам. И не само в Мисисипи; ще пострадат чернокожите навсякъде. Твоето дело се прочу из цялата страна и много хора го следят внимателно.

— Аз направих това, което бях длъжен да направя.

— Точно така. Направил си това, което си смятал за правилно. Макар че беше жестоко и грозно, то беше правилно. Повечето хора, и черни, и бели, са убедени в това. Но ще те съдят ли като бял човек? Ето там е въпросът.

— А ако ме осъдят?

— Твоята присъда ще бъде още един удар за нас, символ на дълбоко вкоренен расизъм, на стари предрасъдъци, на стара омраза. Ще бъде нещастие за всички. Ти трябва да бъдеш оправдан.

— Правя всичко, което зависи от мен.

— Наистина ли? Нека поговорим тогава за адвоката ти.

Карл Лий кимна.

— Познаваш ли го?

— Не. — Карл Лий сведе глава и разтърка очи. — А вие?

— Да, срещал съм го.

— Така ли? Кога?

— През шейсет и осма в Мемфис. Бях е доктор Кинг. Маршарфски беше един от адвокатите, които защитаваха стачкуващите боклукчии срещу градската управа. Той настояваше доктор Кинг да напусне Мемфис, твърдеше, че дразнел белите и подстрекавал черните и затова пречел на преговорите. Държеше се надменно и обидно. Наруга доктор Кинг — насаме, разбира се. Подозирахме адвоката, че продава интересите на работниците срещу пари под масата. Мисля, че не бъркахме.

Карл Лий дишаше тежко и разтриваше слепоочията си.

— Запознат съм с кариерата му — продължи преподобният. — Издигнал се е като адвокат на гангстери, крадци и сводници. Успява да изкара някои от тях невинни, но те до един са виновни. Щом погледнеш някого от клиентите му, веднага разбираш, че е виновен. Това ме тревожи най-много. Боя се да не би по асоциация всички да предположат, че и ти си виновен.

Карл Лий се сгъна още повече и опря лакти на коленете си.

— Кой ви каза да дойдете тук? — попита кротко.

— Говорих е един стар приятел, синко. Той също се тревожи за теб. Всички се тревожим.

— Маршарфски е най-добрият адвокат в Мемфис.

— Тук не е Мемфис, нали?

— Той е специалист по криминални дела.

— Може би защото самият той е престъпник.

Карл Лий се изправи рязко и закричи напред-назад с гръб към проповедника.

— Той ще ме защитава безплатно. Няма да ми иска нито цент.

— Неговият хонорар няма значение, когато над теб е надвиснала смъртна опасност, сине мой.

Минутите течаха и никой не проговаряше. Накрая проповедникът се опря на бастуна си и с мъка се изправи.

— Казах ти достатъчно. Сега си тръгвам. Пожелавам ти късмет, Карл Лий.

— Много съм ви благодарен, че сте тъй загрижен за мен, и ви благодаря за посещението — стисна ръката му Карл Лий.

— Чуй какво мисля, синко. Твоето дело много трудно може да се спечели. Но става още по-трудно с мошеник като Маршарфски.

Лестър тръгна от Чикаго в полунощ. Тръгна сам както обикновено. Жена му се отправи на север преди него, за да прекара почивните дни в Грийн Бей със семейството си. Той мразеше Грийн Бей много повече, отколкото тя мразеше Мисисипи, и нито един от двамата не държеше особено да посещава семейството на другия. Шведите бяха приятни хора и щяха да го приемат като свой, ако той позволеше това. Но бяха различни и тук не ставаше дума само за бялата им кожа. На Юг бе израснал сред бели и ги познаваше. Не ги харесваше, нито харесваше чувствата им към него, но поне ги познаваше. Белите от Севера обаче, особено шведите, бяха различни. Техните обичаи, говорът, храната, почти всичко му бе чуждо и той никога нямаше да се почувства като у дома си с тях.

Така или иначе, развод щеше да има, нямаше да изкарат повече от година. Лестър беше просто едно кратко увлечение за жена си и вече ѝ бе дотегнал. За щастие няха деца. Той подозираше, че тя си има друг. Той също си имаше друга и Айрис му бе обещала да се омъжи за него и да се премести в Чикаго, щом успее да разкара Хенри.

И двете страни на междуцатското шосе изглеждаха еднакви посред нощ — разпилени светлини от малки, спретнати ферми, разхвърляни тук-там, и от време на време по някой голям град — Шампейн или Ефингам. Той живееше и работеше на север, но домът му не бе там. Неговият дом бе при майка му, в Мисисипи, въпреки че никога повече нямаше да живее в този край. Невежеството и бедността бяха ужасяващи. Не обръщаше внимание на расизма — не беше жесток като едно време и му беше свикнал. Расизмът нямаше да

изчезне, но с годините бе станал по-незабележим. Белите продължаваха да притежават и контролират всичко и това само по себе си не бе непоносимо. Нито пък щеше да се промени. Това, което не можеше да понесе, бе невежеството и безкрайната беднотия на повечето чернокожи; порутените, разнебитени къщи, високият процент детска смъртност, безнадеждната безработица, самотните майки и техните недохранени деца. Беше потискащо, та чак непоносимо, и то толкова непоносимо, че той избяга от Мисисипи като хиляди други и се насочи на север да си търси работа, работа с прилично заплащане.

Завръщането в Мисисипи бе и радост, и тъга. Радост, защото щеше да види отново семейството си; тъга, защото щеше да се сблъска с мизерията им. Тук-там проблясваше по някой светъл лъч. Карл Лий имаше прилична работа, спретната къща, добре облечени деца. Той беше изключение, но сега всичко бе сложено на карта заради две пияни говеда от бялата измет. За черните можеше и да се намери извинение да бъдат отрепки, но за белите, в един бял свят, нямаше никакво извинение. Все пак ония двамата бяха мъртви, слава богу, и той се гордееше с големия си брат.

Шест часа след като бе напуснал Чикаго, слънцето изгря, когато прекосяваше реката при Кайро. След два часа я прекоси отново при Мемфис. Караше на югоизток и след час бе пред съда в Клантън. Не бе спал от двайсет часа.

— Карл Лий, имаш посетител — рече Ози през металните решетки на вратата.

— Вече не се учудвам. Кой е?

— Ела с мен. Май по-добре да използваш канцеларията ми. Може доста да продължи.

Джейк се разхождаше из кантората си в очакване телефонът да иззвъни. Десет часът. Лестър трябваше да е вече в града. Единайсет. Джейк ровеше из някакви прашни папки и отбелязваше по нещо за Етъл. Дванайсет. Обади се на Карла и я излъга, че има среща с нов клиент в един. Така че обедът отпаднаше. По-късно щеше да се занимава с двора. Един часът. Откри едно старо дело от Уайоминг,

където съпругът бил оправдан, след като пребил мъжа, изнасилил жена му. През 1893-та. Направи копие на делото, после го хвърли в коша за отпадъци. Два часът. Дали е пристигнал? Може да посети Лерой и да надзърне в ареста. Не, не върви. Изтегна се на дивана в големия кабинет.

В два и четвърт телефонът иззвъня. Джейк скочи и грабна слушалката. Сърцето му блъскаше лудо.

— Ало!

— Джейк, обажда се Ози.

— Да, Ози, какво има?

— Трябва да дойдеш тук.

— Какво? — Джейк се престори, че нищо не разбира. — На кого съм притрябвал?

— Карл Лий иска да говори с теб.

— Лестър там ли е?

— Да. И той настоява да дойдеш.

— Идвам веднага.

* * *

— Тук са от четири часа. — Ози посочи вратата на канцеларията.

— Какво правят? — попита Джейк.

— Говорят, ругаят, крещят. От половин час нещо се смълчаха.

Карл Лий излезе и ме помоли да те извикам.

— Благодаря ти.

Джейк почука, бавно отвори вратата и я затвори. Карл Лий седеше зад бюрото. Лестър лежеше на кушетката. Стана и стисна ръката на Джейк.

— Радвам се да те видя, Джейк.

— И аз се радвам, Лестър. Какво те води у дома?

— Семейни истории.

Джейк погледна към Карл Лий, после се запъти към бюрото и му стисна ръката. Карл Лий беше видимо ядосан.

— Викали сте ме?

— Да, Джейк, седни. Трябва да поговорим — рече Лестър. — Карл Лий иска да ти каже нещо.

— Ти му го кажи.

Лестър въздъхна и разтърка очи. Беше уморен и разстроен.

— От мен и дума няма да чуете. Това си е ваша работа е Джейк.

— Лестър затвори очи и се отпусна на кушетката. Джейк седна на един тапициран сгъваем стол, който облегна на стената срещу кушетката. Наблюдаваше Лестър внимателно, без да поглежда към Карл Лий, който бавно се полюляваше на въртящия се стол на Ози. Никой не продумваше. След три минути мълчание Джейк се ядоса.

— Кой ме повика?

— Аз — отвърна Карл Лий.

— Добре, какво искаш?

— Да ти върна моето дело.

— Смяташ ли, че аз го искам?

— Какво! — Лестър скочи и погледна Джейк.

— Това да не е подарък, че да го даваш и да си го вземаш? Това е договор между теб и твоя адвокат. И хич не ми се дръж, сякаш ми правиш голяма услуга. — Гласът на Джейк ехтеше, той изобщо не прикриваше гнева си.

— Ще поемеш ли делото? — попита Карл Лий.

— Искаш да кажеш, че се опитваш отново да ме наемеш?

— Да.

— Защо искаш да ме наемеш отново?

— Лестър ме кара.

— Щом е така, не ти искам делото. — Джейк стана и се запъти към вратата. — Ако Лестър иска мен, а ти искаш Маршарфски, тогава си вземи Маршарфски. Щом като не си способен да решиш сам, тогава дръж си Маршарфски.

— Чакай, Джейк. Не се ядосвай. — Лестър пресрещна Джейк на вратата. — Седни, седни. Не ти се сърдя, че те е яд на Карл Лий. Той не е прав. Така ли е, Карл Лий?

Карл Лий си чоплеше ноктите.

— Седни, Джейк, седни да поговорим — молеше Лестър и го дърпаше назад. — Така. Хайде сега да обсъдим положението. Карл Лий, искаш ли Джейк да бъде твой адвокат?

— Да — кимна той.

— Така е. А сега, Джейк...

— Обясни защо — попита Джейк Карл Лий.

— Какво?

— Обясни защо искаш аз да те защитавам. Обясни защо изхвърляш Маршарфски.

— Не съм длъжен да обяснявам.

— Длъжен си! Как да не си длъжен. Най-малкото ми дължиш едно обяснение. Изхвърли ме преди една седмица и не можа да събереш кураж да ми се обадиш. Прочетох за твоето решение във вестника. После прочетох за твоя нов високо ценен адвокат, който явно не можа да намери пътя до Клантън. Сега ме викаш и очакваш от мен да зарежа всичко само защото пак си променил решението си. Хайде, обясни ми.

— Обясни, Карл Лий. Разкажи на Джейк.

Карл Лий се наведе напред и опря лакти в бюрото. Зарови лице в дланите си и заговори между тях.

— Толкова съм объркан. Това място ме подлудява. Нервите ми са разбити. Тревожа се за малкото си момиченце. Тревожа се за семейството си. Тревожа се за собствената си кожа. Идват разни хора и ме карат да правя най-различни работи. Никога не съм бил в такова положение и не знам какво да кажа. Мога само да им вярвам. Да вярвам на тебе, Лестър, и на тебе, Джейк. Нищо друго не мога да направя.

— Вярваш ли на моите съвети? — попита Джейк.

— Винаги съм вярвал.

— И ще ми се довериш да те защитавам?

— Да, Джейк, искам ти да ме защитаваш.

— Много добре.

Джейк се успокои, а Лестър се отпусна на кушетката.

— Длъжен си да уведомиш Маршарфски. Докато не го направиш, аз не мога да работя по делото ти.

— Това ще го свършим днес следобед — рече Лестър.

— Добре. Щом като говорите с него, обадете ми се. Предстои много работа, а времето лети.

— А заплащането? — попита Лестър.

— Същият хонорар. Същото споразумение. Това удовлетворява ли те?

— Мен да — отвърна Карл Лий. — Ще намеря начин да ти се изплатя.

— Това ще го обсъждаме по-нататък.

— Какво ще стане с докторите? — попита Карл Лий.

— Ще уредим нещо. Не знам. Времето ще покаже.

Подсъдимият се ухили. Лестър вече хъркаше шумно.

— Зная, че ти си му се обадил, но той се кълне, че не си.

Джейк се усмихна неловко, но не отвърна. Лестър беше изпечен лъжец — талант, който се бе оказал изключително полезен в хода на неговото дело за убийство.

— Съжалявам, Джейк. Не бях прав.

— Няма защо да се извиняваш. Предстои ни прекалено много работа, за да губим време в извинения.

Близо до паркинга пред полицейското един репортер стоеше под сенчестото дърво и чакаше нещо да се случи.

— Извинете ме, сър, вие не сте ли мистър Бриганс?

— Кой сте вие?

— Ричард Флей от „Джаксън Дейли“. Вие сте Джейк Бриганс, нали?

— Да.

— Бившият адвокат на мистър Хейли.

— Не. Адвокатът на мистър Хейли.

— Мислех, че той е ангажирал Бо Маршарфски. Всъщност затова съм тук. Чух един слух, че Маршарфски ще пристигне днес следобед.

— Ако го видите, кажете му, че много е закъснял.

Лестър спеше дълбоко на кушетката в канцеларията на Ози. Диспечерът го събуди в четири сутринта в неделя, той напълни един голям термос с черно кафе и тръгна обратно за Чикаго. Късно в събота вечерта двамата с Карл Лий се обадиха на Котарака в кантората му над клуба и го уведомиха за новата промяна в решението на Карл Лий. Котарака не прояви интерес. Имаше си други проблеми. Каза, че ще се обади на Маршарфски. Никой не спомена нищо за пари.

Скоро след като Лестър пое обратно, Джейк бавно мина по алеята, загърнат в халата си, за да прибере неделните вестници. Клантън бе на час югоизточно от Мемфис, на три часа северно от Джаксън и на четирийсет и пет минути от Тюпълоу. И в трите града се издаваха ежедневници с дебела неделна притурка, които се получаваха в Клантън. Джейк беше редовен абонат и на трите и със задоволство си помисли, че сега Карла ще разполага с предостатъчно материал за папката си. Разгърна вестниците и погледът му зашари по гъсто изписаните страници.

Във вестника от Джаксън нямаше нищо. Надяваше се, че Ричард Флей ще е написал нещо. Трябваше да му отдели повече време пред затвора. Нямаше нищо и от Мемфис. Нищо и от Тюпълоу. Не беше изненадан, но все пак се бе надявал историята да се е поразчула. Всичко стана прекалено късно вчера. Сигурно ще се появи в понеделник. Беше му дотегнало да се крие; дотегнало му бе да се чувства неловко. Това щеше да продължи, докато историята се появи във вестниците и я прочетат момчетата от Кафето, хората от църквата, останалите адвокати, дори и Бъкли, Съливан и Лотърхаус. Но докато всички не научат, че делото е отново негово, той ще си кротува и ще стои далеч от очите им. Как да го съобщи на Съливан? Карл Лий ще се обади на Маршарфски или на сводника, по-вероятно на сводника, който ще позвъни на Маршарфски. Какво изявление за пресата ще даде Маршарфски? После великият адвокат ще се обади на Уолтър Съливан да му съобщи чудесната новина. Сигурно в понеделник сутринта, ако не и по-рано. Ще се разчуе бързо из фирмата и старшите съдружници, младшите съдружници и дребните риби ще се съберат в дългата, облицована с махагон заседателна зала, за да ругаят Бриганс и долната му етика и тактика. Дребните риби ще се силият да направят впечатление на шефовете си, като ги заливат с членове и параграфи от кодекса по етика, които Бриганс положително е нарушил. Джейк ги

мразеше, мразеше ги до един. Ще изпрати едно късичко, сбито писмо на Съливан е копие до Лотърхаус.

Нито ще се обажда, нито ще пише на Бъкли. Той няма да бъде на себе си, когато го прочете във вестника. Едно писъмце до съдията Нуз с копие до Бъкли ще свърши добра работа. Няма да го удостоява с лично писмо.

Джейк се замисли, поколеба се, накрая избра номера на Лусиен. Беше малко след седем. Болногледачката домашна прислужница барманка вдигна слушалката.

— Сали?

— Да?

— Джейк на телефона. Лусиен буден ли е?

— Един момент. — Тя се претърколи и му подаде слушалката.

— Ало?

— Лусиен, Джейк се обажда.

— Какво искаш?

— Имам добри новини. Вчера Карл Лий Хейли ме нае отново. Делото е пак мое.

— Кое дело?

— Делото „Хейли“.

— А, оня, убиецът. Та казваш, твое било?

— Да, от вчера. Чака ни доста работа.

— Кога беше процесът? Май през юли някъде?

— На двайсет и втори.

— Много скоро. Кое е най-спешното?

— Психиатърът. Някой, който не иска много, но ще каже две важни думи.

— Имам точно такъв подръка.

— Чудесно. Залавяй се. Ще ти звънна след няколко дни.

Карла се събуди в по-приличен час и свари съпруга си в кухнята, заринал масата и пода с вестници. Направи прясно кафе и без да продума, седна срещу него. Той й се усмихна и продължи да чете.

— Кога си станал? — попита тя.

— В пет и половина.

— Защо толкова рано? Днес е неделя.

— Не можах повече да спя.

— Съжалявам за снощи.

— Няма защо да се извиняваш. Знам как се чувстваш. Проблемът при теб е, че ти гледаш единствено от отрицателната, а не от положителната страна на нещата. Нямах представа какво може да ни донесе това дело.

— Джейк, това дело ме плаши. Всички тия телефонни обаждания, заплахи, горящи кръстове. Дори да ни донесе един милион, какво значение има, ако нещо се случи?

— Нищо няма да се случи. Ще ни заплашват от време на време, ще ни оглеждат в църквата и из града, но нищо сериозно няма да се случи.

— Къде е гаранцията?

— Говорихме за това снощи и не възнамерявам да го подхващам отново тази сутрин. Имам обаче една идея.

— Горя от нетърпение да я чуя.

— Двете с Хана да заминете за Северна Каролина при твоите родители, докато мине делото. Те ще се радват да сте при тях, а ние няма да се тревожим заради Клана и кой какъв кръст е запалил.

— Но процесът е след пет седмици! Искаш да стоим там шест седмици, в Уилмингтън?

— Да.

— Обичам родителите си, но това е абсурдно.

— Ти не ги виждаш често и те рядко виждат Хана.

— А ние пък теб виждаме рядко. Няма да замина за шест седмици.

— Предстои ми огромна подготвителна работа. Ще лягам и ще ставам е това дело, докато свърши процесът. Ще работя и през нощта, и през почивните дни...

— Не чувам нищо ново.

— Няма да ви обръщам никакво внимание и ще мисля единствено за делото.

— Свикнали сме.

— Смяташ, че ще се оправиш? — усмихна ѝ се Джейк.

— Смятам, че ще се оправя е теб. Плашат ме ония манияци.

— Когато манияците започнат да действат сериозно, аз ще се оттегля. Ще зарежа делото, ако семейството ми е в опасност.

— Обещаваш ли?

— Разбира се, че обещавам. Нека изпратим Хана.

— Щом сме в безопасност, защо искаш да изпратиш някого от нас другаде?

— За да избегнем всякакъв риск. Тя ще бъде много доволна, ако изкара лятото при баба си и дядо си. Те страшно ще се зарадват.

— Хана няма да изтрае и една седмица без мен.

— И ти няма да изтраеш една седмица без нея.

— Вярно е. За това и дума не може да става. Не бих се безпокоила за нея, щом мога да я прегърна и да я почувствам до себе си.

Кафето беше готово и тя напълни чашите.

— Нещо във вестника?

— Няма. Мислех, че ония от Джаксън ще пуснат нещо, но всичко стана твърде късно.

— След цяла седмица бездействие вътрешният ти часовник май поизостава.

— Гледай само какво ще стане утре сутринта.

— Откъде знаеш?

— Ще видиш.

Тя поклати глава и заразгръща страниците за мода и рецепти.

— Ще ходиш ли на църква?

— Не.

— Защо? Нали делото е твое. Пак си знаменитост.

— Да, но още никой не го знае.

— Аха. Значи другата неделя.

— Разбира се.

В сектата на Хеброн, на Планината Цион, в Браунс Чапъл, Грийнс Чапъл, на Норис Роуд, Секшън Лайн Роуд, Батъл Роуд и в Храма на Христа, и в Храма на Светиите се разнасяха и обикаляха кутии, кошници и купи по олтарите и пред входовете, за да събират средства за Карл Лий Хейли и семейството му. Колкото по-голяма беше кутията или кошницата, толкова по-нищожни изглеждаха личните дарения, когато падаха на дъното, и това развързваше ръцете на пастора да разпoredи кутиите да обиколят още веднъж паството. Тези дарения бяха специални, различни от ежедневните, и в почти всяка църква бяха предшествани от сърцераздирателни описания на това,

което бе сполетяло скъпото момиченце на Хейли и какво би сполетяло татко ѝ и семейството, ако кутиите не се напълнеха. В много случаи свещеното име на Националната асоциация за защита на цветнокожите бе вкарвано в действие и това развързваше кесии и разтваряше портфейли.

Резултатите не закъсняха. Изпразваха кутиите, брояха парите и ритуалът се повтаряше по време на вечерната служба. Късно в неделя вечерта събираха на куп сутрешните и вечерните дарения и всеки пастор ги преброяваше, а след това изпращаше значителен процент от събраното на преподобния Ейджи в понеделник. Той скътваше парите в църквата и голяма част от тях щяха да бъдат похарчени за добруването на семейство Хейли.

Всяка неделя от два до пет часа арестантите и затворниците от окръг Форд излизаха в просторния ограден двор. Всеки имаше право да бъде посетен от трима приятели или роднини за не повече от час. Имаше няколко сенчести дървета, няколко счупени маси за пикник и добре поддържано баскетболно табло. Полицаи и кучета внимателно наблюдаваха от другата страна на оградата.

Установен бе следният ред. Гуен и децата тръгнаха от черквата след благословията в края на службата и към три пристигаха в ареста. Ози разрешаваше на Карл Лий да излезе по-рано, за да заеме най-хубавата маса, тая с четирите крака и под сенчестото дърво. Той сядаше сам, не говореше с никого и наблюдаваше блъсканицата под коша, докато пристигнеше семейството му. Това не беше баскетбол, а нещо средно между ръгби, борба, джудо и баскетбол. Никой не се осмеляваше да ръководи играта. Нямаше кръв, нямаше стълкновения. Колкото и да бе странно, нямаше и сбивания. Един бой означаваше карцер и един месец без право на извеждане в двора.

Бяха дошли няколко посетителки — приятелки и съпруги, разполагаха се по тревата край оградата с мъжете си и кротко наблюдаваха боричкането под коша. Една двойка попита Карл Лий дали могат да използват масата му за обяд. Той поклати глава и те седнаха на тревата.

Гуенс децата пристигнаха преди три. Помощник-шерифът Хейстингс, неин братовчед, отключи вратата и децата хукнаха към

татко си. Гуен нареди масата. Карл Лий усещаше погледите на по-малко известните си събратя и се радваше на завистта им. Ако беше бял или пък по-нисък и слаб, или обвинен в нещо по-дребно, щяха да го поканят да сподели храната им. Но той беше Карл Лий Хейли и никой не задържаше продължително погледа си върху него. Семейството започна да се храни необезпокоявано. Тоня винаги сядаше до татко си.

— Тази сутрин започнаха да събират дарения за нас — рече Гуен, когато се нахраниха.

— Кой?

— В църквата. Преподобният Ейджи каза, че църквите за чернокожи в окръга всяка неделя ще събират пари за нас и за адвоката.

— Колко ще съберат?

— Не знам. Той каза, че ще пускат кутията всяка неделя до процеса.

— Това е много добре. Какво говори за мен?

— Говори само за делото. Обясни колко ще е скъпо и как ние чакаме помощ от църквите. Говори как добрите християни давали милостиня и разни такива. Рече, че ти си истински герой за своите хора.

Каква приятна изненада, помисли си Карл Лий. Очакваше морална подкрепа от църквата, но не и пари.

— Колко църкви са се включили?

— Всички църкви за чернокожи в окръга.

— Кога ще ни дадат парите?

— Не каза.

Ясно, след като си вземе своето.

— Момчета, вземете сестричката си и вървете да си играете ей там, до оградата. Ние с майка ви трябва да си поговорим. Внимавайте.

Карл Лий младши и Робърт послушно хванаха сестра си и тръгнаха, както им бе поръчано.

— Какво казва докторът? — попита той, наблюдавайки децата, които се отдалечаваха.

— Оправяла се. Челюстта ѝ зараствала. Подир месец щял да ѝ свали телта. Е, не може да тича, да скача и да играе, но най-страшното мина. Само че още я боли.

— Ами какво става, там де, с другото?

Гуен поклати глава и закри лице. Разплака се и започна да търка очи. Заговори, а гласът ѝ пресекваше.

— Няма да може да има деца. Той ми рече... — Замълча, изтри страните си и се опита да продължи. Разхълца се шумно и зарови лице в една книжна салфетка.

На Карл Лий му стана зле. Подпря чело на дланите си. Стисна зъби, очите му плувнаха.

— Какво каза той?

Гуен вдигна глава и заговори на пресекулки, като се бореше със сълзите.

— Рече ми във вторник, че са я повредили много... — Тя избърса с пръсти мокрото си лице.

— Искат да я пращат на специалист в Мемфис.

— Не е ли сигурен какво ѝ има?

Тя поклати глава.

— Деветдесет процента е сигурен. Но мисли, че трябва да я прегледа и друг доктор в Мемфис. Трябва да я заведем там този месец.

Гуен откъсна друга салфетка и избърса сълзите си. Подаде една и на съпруга си, който набързо попи очи.

Тоня бе седнала до оградата и слушаше как братята ѝ спорят кой ще бъде шериф и кой ще иде в затвора. Наблюдаваше как родителите ѝ говорят, клатят глави и плачат. Разбираше, че нещо с нея не е наред. Потърка очи и също се разплака.

— Кошмарите стават все по-ужасни — рече Гуен, нарушавайки мълчанието. — Всяка нощ трябва да спя до нея. Сънува мъже, които идват да я отвлекат, мъже, скрити в килерите, които я преследват в гората. Буди се, пици и се поти. Докторът казва, че трябва да я види психиатър. Щяло да стане още по-лошо, преди да започне да се оправя.

— Колко ли ще струва?

— Не знам. Още не съм се обаждала.

— Добре ще направиш да се обадиш. Къде е тоя психиатър?

— В Мемфис.

— Ясно. Как се държат момчетата?

— Чудесно. Много са внимателни. Но кошмарите непрекъснато ги стряскат. Когато тя се събуди и започне да пици, всички се събуждаме. Момчетата тичат при нея и се стараят да помогнат, но това

ги плаши. Снощи не искаше да заспи отново, ако те не легнат на пода до нея. Налягахме всички на пода, съвсем разсънени, на светнати лампи.

— Момчетата ще се оправят.

— Ти много им липсваш.

— Няма да стоя още дълго тук — насила се усмихна Карл Лий.

— Така ли мислиш?

— Вече не знам какво да мисля. Нямам намерение обаче да изкарам живота си в затвора. Пак наех Джейк.

— Кога?

— Вчера. Оня адвокат от Мемфис не се появи, дори не се обади. Отказах се от него и пак наех Джейк.

— Но нали викаш, че бил млад?

— Сбърках. Млад е, но го бива. Питай Лестър.

— Тебе ще те съдят, ти му мисли.

Карл Лий се заразхожда из двора. Мислеше си за ония двамата, заровени недалеч — телата им вече се бяха разложили, душите им горяха в ада. Преди смъртта си те бяха срещнали неговото момиченце, съвсем за малко, и за два часа бяха съсипали телцето му и бяха повредили мозъка му. Толкова жестоко се бяха гаврили, че тя никога нямаше да има деца; толкова много я бяха мъчили, та на нея непрекъснато ѝ се струваше, че я преследват, дебнейки от килерите. Ще може ли някога да забрави това, да го изтрие от мозъка си и животът ѝ отново да стане нормален? Може би някой психиатър ще помогне. Ще ѝ позволят ли другите деца да се почувства нормална? Голяма работа, мислят си сигурно, едно негърче. Някакво си черно хлапе. Току-виж, е незаконно, черните са все копелета. А че я били изнасилили? Нищо ново за тях.

Спомни си как слизаха по стълбите, а той ги чакаше. За екзекуцията. Спомни си след това ужаса по лицата им, когато изскочи с автомата. Оглушителните гърмежи, виковете за помощ, писъците им, докато падаха по гръб, един върху друг, оковани с белезници, пицяха и се превиваха, поели към оня свят. Спомни си как се усмихваше, дори се смееше, като ги гледаше как се гърчат с размазани черепи, а когато телата им застинаха, той хукна да бяга.

Отново се усмихна. Гордееше се с това. Първият жълт, когото бе убил във Виетнам, му струваше повече душевни терзания.

Писмото до Уолтър Съливан бе делово:

Драги Дж. Уолтър,

Имам основания да смятам, че мистър Маршарфски вече сигурно те е информирал за прекратяването на ангажиментите му по делото на Карл Лий Хейли. Естествено, твоите услуги като местен адвокат повече не са необходими. Приятна работа!

Твой Джейк

Копие от писмото бе изпратено на Л. Уинстън Лотърхаус. Писмото до съдията Нуз бе също така кратко:

Ваша светлост,

С настоящото Ви уведомявам, че отново съм нает от Карл Лий Хейли. Подготвяме се за процеса на двацет и втори юли. Моля да се обръщате към мен като адвокат на обвиняемия.

С уважение,
Джейк

Копие от писмото бе изпратено на Бъкли.

Маршарфски се обади в девет и половина в понеделник. Цели две минути Джейк наблюдаваше премигващия бутон и накрая вдигна слушалката.

— Ало?

— Как го направи?

— Кой е?

— Не ти ли каза секретарката ти? Тук е Бо Маршарфски и искам да знам как го направи.

— Кое как съм направил?

Спокойно, помисли си Джейк, само спокойно. Той провокира.

— Доколкото си спомням, вие ми го задигнахте — отвърна Джейк.

— Очите му не бях виждал, преди да ме наеме.

— Не е било необходимо. Забравихте ли, че пратихте тук своя човек?

— Обвиняваш ме, че измъквам нечестно дела?

— Да.

Маршарфски замълча и Джейк зачака ругатните.

— Слушай какво ще ти кажа, мистър Бриганс, да знаеш, че си прав. Точно така, всеки ден измъквам за себе си разни дела. Аз съм голям майстор в тази работа. Затова съм и толкова богат. Появи ли се някъде някое голямо криминално дело, то става мое. Освен това използвам методите, които намирам за подходящи.

— Чудно, това го нямаше във вестника.

— Ако пожелаеш делото Хейли, да знаеш, че ще бъде мое.

— Заповядайте насам. — Джейк затвори и десет минути се смя. Запали евтина пура и се зае с работа по своя иск до съда за промяна на мястото на делото.

* * *

Два дни след това Лусиен се обади и нареди на Етъл да прати Джейк у тях. Било важно. Имал посетител, с когото Джейк трябвало да се срещне.

Посетителят бе доктор У Т. Бас, пенсиониран психиатър от Джаксън. С Лусиен се познаваха от години и бяха работили заедно по много криминални дела. Двама от престъпниците все още бяха в Парчман. Той се бе пенсионирал една година преди лишаването на Лусиен от адвокатски права и пенсионирането му бе ускорено от същото, което бе допринесло за провала на адвоката, а именно непреодолимото пристрастие към уискито. Посещаваше от време на време Лусиен в Клантън, а Лусиен го посещаваше много по-често в Джаксън — двамата обичаха да си правят компания, когато пиеха. Сега седяха на голямата веранда и чакаха Джейк.

— Само кажи, че е бил умопомрачен, луд — учеше го Лусиен.

— Бил ли е наистина? — попита лекарят.

— Това не е важно.

— А кое е важното?

— Важното е да се намери някакъв претекст, заради който съдебните заседатели да го оправдаят. Тях не ги интересува луд ли е бил, или не. Но те трябва да имат претекст да го оправдаят.

— Хубаво ще е да го прегледам.

— Добре. Можеш да си говориш с него колкото си искаш. Той е в ареста и само чака да си приказва с някого.

— Ще трябва да го видя няколко пъти.

— Знам.

— А какво ще стане, ако реша, че не е бил умопомрачен, когато е стрелял?

— Няма да имаш възможност да свидетелстваш на делото, името и снимката ти няма да се появят във вестника и няма да те интервюират по телевизията.

Лусиен замълча и отпи голяма глътка.

— Постъпи както ти казвам. Поговори с него, изпиши един куп бележки. Задавай му глупави въпроси. Ти си знаеш работата. После кажи, че е бил откачен.

— Не съм много убеден. По-рано тия не минаваха много-много.

— Слушай какво, ти лекар ли си, или не? Щом си лекар, дръж се високомерно, самомнително и надуто. Дръж се така, както се очаква от един лекар. Казваш си мнението и нека някой се осмели да го оспори.

— Не знам. По-рано тия не минаваха току-тъй.

— Прави това, което ти казвам.

— И по-рано съм го правил, но и двамата са в Парчман.

— Ония са безнадеждни случаи. Хейли е по-различен.

— Има ли някакви шансове?

— Почти никакви.

— Нали казваш, че бил по-различен?

— Той е почтен човек и има основателни причини за тези убийства.

— Тогава защо да няма шанс?

— Законът гласи, че причините му не са дотам основателни.

— Значи законът е лош.

— Освен това той е чернокож, а тук е бял окръг. Нямам им вяра на нашите лицемери.

— А ако беше бял?

— Ако беше бял и беше убил двама чернокожи, които са изнасилили дъщеря му, съдебните заседатели щяха да го носят на ръце.

Бас си допи чашата, напълни я отново и я остави до кофичката с лед върху плетената масичка помежду им.

— Що за човек е адвокатът му?

— Всеки момент ще дойде.

— По-рано при теб ли работеше?

— Да, но май не си го виждал. Постъпи в кантората две години преди да се оттегля. Млад е, сега подхвана трийсетте. Бива го, енергичен е и здраво пипа.

— По-рано при теб ли работеше?

— Нали ти казах. Опитен е за неговата възраст. Това не е първото му дело за убийство, но ми се струва, че за първи път ще пледира за временна невменяемост.

— Това ме радва. Не искам някой да ми задава много въпроси.

— Харесва ми твоята самоувереност. Почакай само да зърнеш областния прокурор.

— Нещо ме притеснява тази работа. Два пъти сме я опитвали, а няма никакъв резултат.

— Ти сигурно си най-скромният лекар, когото съм срещал — смаяно поклати глава Лусиен.

— И най-бедният.

— А се предполага да си надут и високомерен. Ти си специалистът. Дръж се като такъв. Кой смяташ, че ще постави под съмнение професионалното ти становище в Клантън, щата Мисисипи?

— Прокуратурата си има свои експерти.

— Ще извикат един психиатър от Уитфийлд. Няколко часа ще преглежда подсъдимия, след това ще се яви на процеса и ще свидетелства, че подсъдимият е най-нормалният човек, когото е срещал. Той никога не е виждал подсъдим, който е невменяем от юридическа гледна точка. За него луди не съществуват. Всичко живо е ощастливо със свършено душевно равновесие. Уитфийлд гъмжи от нормални, освен когато се отнася за данъци, тогава половината щат е

луд. Ще го изхвърлят от работа, ако започне да разправя, че подсъдимите са луди. Това е той, твоят противник.

— И съдебните заседатели веднага ще ми повярват.

— Ще се държиш, сякаш никога преди не си се занимавал с такова дело.

— Не беше едно, а две, забрави ли? Един изнасилвач и един убиец. Остави какво съм разправял, нито единият, нито другият бяха луди. Сега и двамата са на топло, където им е мястото.

Лусиен отпи голяма глътка и се втренчи в златистата течност и плаващите ледени кубчета.

— Ти обеща да ми помогнеш. Бог ми е свидетел, че ми дължиш тази услуга. Колко пъти съм те развеждал?

— Три пъти. И всеки път оставам без цент в джоба.

— И трите пъти си го заслужаваше. Или трябваше да отстъпиш, или щяха да те съдят и да обсъждат навиците ти при открити врати.

— Не съм забравил.

— Колко клиенти или пациенти съм ти пращал през всичките тия години?

— Не стигаха да плащам издръжката след развода.

— Спомни си случая с оная дама, чието лечение се състоеше главно в седмични сеанси на твоята кушетка. Оня, дето те подпомагаше в тази твоя подсъдна дейност, отказа да те защитава и ти се обърна към скъпия си приятел Лусиен, който уреди въпроса за няколко долара и до съд не се стигна.

— Липсваха свидетели.

— Да, беше само дамата. И съдебните архиви, където можеше да се види, че съпругите ти са искали развод заради прелюбодеяния.

— Не успяха да го докажат.

— Нямаха никаква възможност. Но ние не искахме те да опитат, нали?

— Добре де, хайде стига. Казах, че ще помогна. А какво ще кажеш за разрешителното ми да практикувам?

— Ти да не си развил страхова невроза?

— Не съм. Но щом си помисля за съд, и се изнервям.

— Нищо му няма на твоето разрешително. Едно време ти беше официално регистрирано вещо лице. Недей да се притесняваш така. И не трябва да пиеш толкова — заяви целомъдрено Лусиен.

Докторът пусна чашата си и избухна в смях. Претърколи се от стола и запълзя към края на верандата, като се държеше за корема и се давеше от смях.

— Ти си пиян — рече Лусиен и тръгна за друга бутилка.

Когато Джейк пристигна след час, Лусиен бавно се полюляваше на огромния си стол. Докторът бе заспал в люлката в далечния край на верандата. Беше бос и пръстите на краката му чезнеха в шубраците. Лусиен се стресна.

— О, Джейк, как си, моето момче? — заломоти той.

— Чудесно. Виждам, че и ти я караш добре. — Джейк погледна празната бутилка и другата, която не бе кой знае колко пълна.

— Искях да се запознаеш с този човек. — Лусиен се опитваше да стои изправен.

— Кой е той?

— Нашият психиатър. Доктор У Т. Бас от Джаксън. Добър мой приятел. Той ще ни помогне за Хейли.

— Бива ли го?

— Няма по-добър от него. Работили сме заедно по две-три дела.

Джейк направи няколко крачки към люлката и спря. Докторът се беше проснал по гръб, ризата му бе разкопчана, а устата — широко отворена. Хъркаше здраво, а от гърлото му се носеше необичайно гъргорене. Една конска муха с размери на врабче бръмчеше около носа му и се отдръпваше към края на люлката при всяко гръмовно изригване. Всяко прохъркване донасяше кисели изпарения, които се стелеха като невидима мъглица над края на верандата.

— Тоя лекар ли е? — попита Джейк, сядайки до Лусиен.

— Психиатър — отвърна гордо Лусиен.

— Той ли ти помогна да ги опразните? — кимна Джейк към бутилките.

— Аз му помогнах. Пие като смок, но не му личи.

— Това е утешително.

— Ще ти хареса. Пък и съвсем евтино ще излезе. Дължи ми една услуга. Няма да ти струва нищо.

— Вече ми хареса.

— Ще пийнеш ли нещо? — Лицето на Лусиен беше зачервено, както и очите му.

— Не. Сега е три и половина следобед.

— Тъй ли! А какъв ден сме?

— Сряда. Дванайсети юни. Откога пиете?

— Сигурно има трийсет години. — Лусиен се засмя и разклати ледените кубчета.

— Питам за днес.

— Почнахме от закуска. Какво значение има?

— Той работи ли?

— Не, пенсионира се.

— По свое желание ли?

— Искаш да кажеш да не са го лишили от права?

— Именно.

— Не. Разрешителното му си е у него, препоръките му са безупречни.

— Звучи наистина безупречно.

— Пиенето го довърши преди няколко години. Пиенето и издръжките. Аз му уреждах разводите. Беше стигнал до положение целият му доход да отива за издръжка на съпруги и деца и той заряза работата.

— Как се оправя?

— Ами какво да ти кажа, спестява си по нещичко. Успява да го скъта от съпруги и алчните им адвокати. Много благ и симпатичен човек.

— Точно такъв му е и видът.

— Има и друго — от време на време продава по малко опиум, но само за отбрани заможни клиенти. Е, не точно опиум, малко наркотици, но той има законно право да предписва! Не е съвсем незаконно, само малко неетично.

— Защо е дошъл?

— Отбива се понякога. Живее в Джаксън, но го мрази. Обадох му се в неделя, след като говорих с теб. Иска да се срещне час по-скоро с Хейли, още утре, ако е възможно.

Докторът изсумтя и се обърна на една страна, люлката се разклати, той отново се размърда и продължи да хърка. Протегна десния си крак и стъпалото му закачи един дебел клон от храстите.

Люлката отскочи и изхвърли добрия доктор на верандата. Главата му чукна в дървения под, а десният крак остана впримчен в края ѝ. Лицето му се сви в гримаса, закашля се и отново захърка. Джейк инстинктивно се спусна към него, но се спря, защото видя, че не се е наранил и продължава да спи.

— Остави го на мира. — Лусиен се задави от смях, плъзна кубче лед по пода, но не успя да улучи доктора по главата. Второто кубче го удари точно по върха на носа.

— Страхотен удар! — ревна Лусиен. — Събуждай се, пияницо!

Джейк се запъти към колата си, слушайки как неговия предишен шеф се смее, ругае и замеря с ледени кубчета доктор У. Т. Бас, психиатър, свидетел на защитата.

Помощник-шерифът Диуейн Луни напусна болницата с патерици и заведе съпругата и трите си деца в полицейското, където с торта и дребни подаръци го очакваха главният шериф, другите полицаи, помощният персонал и неколцина приятели. Сега щеше да бъде дежурен, но запазваше значката, униформата и пълната си заплата.

Залата на братството в църквата в Спрингдейл бе основно почистена и излъскана, сгъваемите маси и столове избърсани от праха и подредени в идеални редици. Това бе най-голямата църква за чернокожи в окръга, намираще се в Клантън и преподобният Ейджи смяташе, че събранието трябва да се проведе там. Целта на пресконференцията бе да се вдигне шум, да се изрази подкрепа на тукашното момче, което бе постъпило правилно, и да се обяви създаването на фонда за правната защита на Карл Лий Хейли. Беше пристигнал националният директор на Асоциацията за защита на чернокожите с чек за пет хиляди долара и обещание за още по-сериозна сума по-късно. Изпълнителният директор на клона в Мемфис бе донесъл пет хиляди и ги бе тупнал тежко на масата. Те бяха седнали заедно с Ейджи на две сгъваеми маси в едната страна на залата, а зад тях се бе разположил целият съвет. Двеста богомолци изпълваха останалата част от помещението. Гуен бе седнала до Ейджи. Няколко репортери и камери, задръстили средата на залата, документираха всичко.

Вдъхновен от тях, първи взе думата Ейджи. Говори за семейство Хейли, за тяхната добрина и невинност, за кръщаването на Тоня, когато била на осем години. Говори за едно семейство, разбито от расизма и омразата. Из публиката подсмърчаха. После пусна в действие директната атака. Разпъна на кръст съдебната система и страстта ѝ да преследва благочестивия, почтен човек, който не е сторил никакво зло; ако този човек беше бял, нямаше да го дадат под съд; съдеха го само защото е чернокож и точно това е най-лошото в процеса срещу Карл Лий Хейли. Той влезе в ритъм, тълпата се увлече и пресконференцията заприлича на сборище от изпаднали в религиозен екстаз негри. Словото му продължи четирийсет и пет минути.

Задачата на следващия оратор ставаше по-трудна. Но националният директор не се поколеба. Последваха трийсет и пет

минути пламенно обсъждане на расизма. Той се възползва от случая и заля аудиторията с националната статистика на престъпленията, арестите, присъдите, броя на затворниците и накрая заключи, че като цяло наказателната съдебна система се контролира от белите, които несправедливо преследват чернокожите. След това в едно зашеметяващо и тревожно експозе той насочи националната статистика към окръг Форд и обяви системата за неспособна да реши делото на Карл Лий Хейли. Проекторите на камерите докараха вадички пот по челото му и той заговори още по-разпалено. Разлюти се повече и от преподобния Ейджи и затресе подиума, от което струпаните микрофони заподскачаха. Призоваваше чернокожите от окръг Форд и от целия щат Мисисипи да дадат всички средства за подпомагане на клетника. Обещаваше демонстрации и протестни шествия. Процесът щял да се превърне в боен зов за чернокожите и потиснатите от всички краища.

После отговори на въпросите. Колко пари ще се съберат? Надявали се, че най-малко петдесет хиляди. Защитата на Карл Лий Хейли щяла да бъде много скъпа и петдесет хиляди нямало да стигнат, но те щели да продължат да събират. Времето летеше. За какво ще се използват парите? За хонорари, такси и обжалване. Щяло да има нужда от цял полк адвокати и лекари. Щяха ли да бъдат използвани адвокатите на Асоциацията? Разбира се. Правният отдел във Вашингтон вече се бил захванал за работа. Екипът щял да разгледа делото от всички страни. Карл Лий се бил превърнал в главната им грижа и всички възможни средства за неговата защита щели да влязат в действие.

Когато свърши, преподобният Ейджи отново се качи на подиума и кимна на пианиста в ъгъла. Екна музика. Всички станаха прави, уловиха се за ръце и подеха затрогващо „Ние ще победим“.

Джейк прочете във вестника за основания фонд. До него бяха достигнали слухове за специални дарения, организирани от съвета на Асоциацията, но му бяха казали, че парите са за издръжка на семейството. Петдесет хиляди за хонорари и такси! Обзе го гняв, но го изпълни и любопитство. Отново ли щяха да го изхвърлят? Ако се предположеше, че Карл Лий ще се откаже от услугите на адвокатите на

Асоциацията, къде щяха да отидат парите? Делото беше след пет седмици, предостатъчно време цял екип адвокати да пристигне в Клантън. Чел беше за тези юнаци; екип от шест най-добри специалисти по дела за убийство пътуваха непрекъснато из Юга и защитаваха чернокожите, обвинени в гнусни и скандални престъпления. Наричаха ги „Отрядът на смъртта“. Бяха много умни, много талантливи, много образовани и единствената им задача бе да спасяват чернокожите убийци от газовите камери и електрическите столове на Юга. Заемаха се единствено с процеси за убийство и бяха свършени в работата си. Асоциацията ръководеше тяхната намеса, събираше пари, организираше подкрепата по места и се грижеше за рекламата. Расизмът бе най-добрата, а понякога и единствената им защита и въпреки че бяха загубили много повече дела, отколкото бяха спечелили, резултатите им не бяха лоши. Делата, с които се заемаха, всички до едно се смятаха предварително загубени. Тяхната цел бе да изкарат подсъдимите мъченици с надежда да блокират решението на съдебните заседатели.

Сега те пристигаха в Клантън.

* * *

Седмица преди това Бъкли бе представил необходимите документи, за да мине Карл Лий на преглед. Джейк бе настоял лекарите да бъдат призовани да извършат прегледа в Клантън, за предпочитане в неговата кантора. Нуз отклони искането и нареди на шерифа да закара Карл Лий в щатската клиника за душевноболни в Уитфийлд. Джейк бе настоял да му бъде разрешено да придружи своя клиент и да присъства на прегледа. Нуз отново отклони искането.

Рано в сряда сутринта Джейк и Ози пиеха кафе в канцеларията на шерифа и чакаха Карл Лий да се окъпе и преоблече. До Уитфийлд имаше три часа път и той трябваше да се яви там в девет. Джейк бе приготвил последни инструкции за своя клиент.

- Колко време ще бъдете там — попита той Ози.
- Ти си адвокатът. Колко време ще отнеме?
- Три-четири дни. Ходил си вече, забрави ли?

— Вярно, така е, налага се да возим дотам сума луди. Но такъв случай още не сме имали. Къде ще го държат?

— Килии колкото искаш.

В канцеларията влезе Хейстингс, дъвчейки суха поничка. Явно не си беше доспал.

— Колко коли ще изкарваме?

— Две — отвърна Ози. — Аз ще карам моята, ти своята. Аз ще кача Карл Лий и Пиртъл, ти вземи Райли и Несбит.

— Оръжия?

— По три автомата във всяка кола. Много патрони. Всички да облекат предпазни жилетки, Карл Лий също. Приготвяй колите. Искам да тръгнем най-късно в пет и половина.

Хейстингс измърмори нещо и изчезна.

— Неприятности ли очакваш? — попита Джейк.

— Имахме няколко телефонни обаждания. В две се споменаваха специално пътуването до Уитфийлд. Много път има дотам.

Карл Лий набързо изгълта яйцата и бисквитите, докато Джейк се мъчеше да го инструктира какво може да очаква по време на престоя си в Уитфийлд.

— Знаем, Джейк. Искаш да се държа като луд, нали? — засмя се Карл Лий. Ози също се разхили.

— Съвсем сериозно е, Карл Лий. Чуй ме какво ти говоря.

— Защо? Нали рече, че няма значение какво ще приказвам или какво ще направя там. Те няма да кажат, че съм бил луд, когато съм ги застрелял. Ония доктори работят за държавата, нали? Държавата ме съди, нали? Какво значение има какво казвам или какво правя? Те вече са си го наумили. Не съм ли прав, Ози?

— Не се намесвам, аз работя за държавата.

— Ти работиш за окръга — рече Джейк.

— Име, чин, номер. Това е всичко, което ще изкопчат от мен — каза Карл Лий, докато изпразваше една малка книжна торба.

— Много смешно — рече Джейк.

— Хлопа му дъската — рече Ози.

Карл Лий си напъха две сламки в носа и тръгна на пръсти през канцеларията, забил поглед в тавана, после сграбчи нещо над главата си. Напъха го в торбата. Хейстингс се върна и се спря на вратата. Карл

Лий му се ухили и завъртя очи като малоумен, после сграбчи още нещо над главата си.

— Какво прави тоя, по дяволите — попита Хейстингс.

— Ловя пеперуди — отвърна Карл Лий.

Джейк грабна чантата си и тръгна към вратата.

— Мисля, че трябва да го оставите в Уитфийлд. — Затръшна вратата и излезе от затвора.

Нуз бе насрочил заседание за определяне на мястото на процеса в понеделник, двайсет и четвърти юни, в Клантън. Заседанието щеше да бъде дълго и отразявано изключително обстойно. Джейк бе настоял за промяна на мястото, сега трябваше да докаже, че Карл Лий не може да се надява на честен и безпристрастен процес в окръг Форд. Имаше нужда от свидетели. Хора с тежест в обществото, готови да свидетелстват, че не може и дума да става за безпристрастен процес. Аткавидж каза, че би могъл да му направи тази услуга, но банката сигурно нямала да му позволи да вземе участие. Хари Рекс прие с готовност. Преподобният Ейджи каза, че би се радвал да свидетелства, но това бе, преди Асоциацията да обяви, че нейните адвокати ще се занимават с делото. Лусиен нямаше кой знае какво добро име и Джейк дори не му се обади.

От другата страна Бъкли щеше да изправи една дузина достопочтени граждани — подбрани държавни служители, адвокати, бизнесмени, вероятно и полицаи — и всички щяха да свидетелстват, че почти не са чували за Карл Лий и най-вероятно той би получил справедлива присъда в Клантън.

Самият Джейк предпочиташе делото да се гледа в Клантън, в съда отсреща, пред неговите хора. Всеки процес бе едно мъчение, изпълнено с напрежение, досада и безсънни нощи. Би било хубаво да се състои пред дружелюбна публика на три минути път от дома му. В почивките между отделните заседания би могъл да прави справки, да подготвя свидетели или да почива в кабинета си. Можеше да обядва в Кафето или при Клод, дори да притичва до вкъщи, за да хапне набързо. Клиентът му можеше да остане в тукашния арест, близо до семейството си.

И нещо много важно — тук медиите щяха да го търсят много повече. Репортерите щяха да се тълпят и да вървят по петите му, когато той бавно поемаше към съда. Самата мисъл за това го вълнуваше.

Имаше ли някакво значение къде щяха да съдят Карл Лий Хейли? Лусиен бе прав — новината бе стигнала до всеки жител на Мисисипи. Защо да променя мястото на делото? Неговата вина или невинност бяха вече предварително решени от всеки един евентуален съдебен заседател в щата.

Разбира се, че имаше значение. Някои от бъдещите съдебни заседатели бяха бели, други чернокожи. В окръг Форд белите щяха да бъдат повече, отколкото в околните окръзи. Джейк обичаше чернокожите съдебни заседатели, особено при криминални дела, особено ако подсъдимият бе черен. Те не се чувстваха задължени да го осъдят. Гледаха на нещата без предразсъдъци. Предпочиташе ги и при гражданските дела. Те изпитваха съчувствие към онеправдания, изправен срещу някоя голяма корпорация или застрахователна компания, и не гледаха с лошо око на парите на другите.

Крайно наложително беше делото да се гледа в окръг с повече негри. Един чернокож съдебен заседател можеше да провали решението на целия състав. Едно мнозинство би могло да наложи оправдателна присъда. Перспективата за две седмици в мотел и непозната съдебна зала не бе особено примамлива, но дребните неудобства оставаха далеч назад при необходимостта да има черни лица в ложата на заседателите.

Лусиен бе проучил въпроса за промяна на мястото в най-дребни детайли. Както му бе наредено, Джейк пристигна веднага, макар и неохотно, в осем сутринта. Сали сервира закуската на верандата, Джейк пи кафе и портокалов сок; Лусиен — уиски и вода. Три часа обсъждаха всеки аспект на промяната. Лусиен притежаваше екземпляр от всяко дело на Върховния съд през последните осемдесет години и се държеше като професор. Ученикът му си водеше бележки, опита се един-два пъти да спори, но главно слушаше.

Клиниката Уитфийлд бе на няколко мили от Джаксън, в един земеделски район на окръг Ранкин. Двама от охраната бяха застанали на предния вход и се караха с репортерите. Карл Лий трябваше да пристигне в девет и това бе единственото, което се знаеше. В осем и половина две патрулни коли с номера от окръг Форд спряха пред

входа. Репортерите и операторите хукнаха към шофьора на първата. Прозорецът на Ози бе спуснат.

— Къде е Карл Лий Хейли? — извика объркано един репортер.

— В другата кола — отвърна бавно Ози, намигайки на Карл Лий на задната седалка.

— Във втората кола е! — викна някой и всички хукнаха към колата на Хейстингс.

— Къде е Хейли? — настояваха те.

Пиртъл, седнал отпред, посочи Хейстингс, шофьора.

— Ей го.

— Вие ли сте Карл Лий Хейли? — изпищя един репортер на Хейстингс.

— Аз.

— Защо шофирате?

— Каква е тази униформа?

— Произведоха ме помощник-шериф — отвърна Хейстингс с каменно лице. Вратата се отвори и двете коли стремглаво влязоха.

Карл Лий бе заведен в основната сграда, а оттам, обкръжен от Ози и полицаите, тръгна към друга сграда, където го вкараха в килията или стаята му, както им казваха. Заключиха вратата. Ози и хората му се сбогуваха и се върнаха в Клантън.

Следобед се появи някакъв асистент с бележник и бяло сако и започна да задава въпроси. Той разпита Карл Лий за всяко значимо събитие и човек в неговия живот, от датата на раждането до деня на убийството. Това продължи два часа. В четири двама от охраната му поставиха бележници и го откараха до модерното тухлено здание на половин миля от стаята му. Въведоха го в кабинета на доктор Уилбърт Роудхийвър, главния лекар. Охраната остана в коридора пред вратата.

Изминали бяха пет седмици от убийството на Били Рей Коб и Пийт Уилард. След още четири щеше да започне процесът. Трите мотела в Клантън бяха напълно резервирани за седмицата на процеса и седмицата преди него. „Бест Уестърн“ бе най-големият и най-хубавият и беше привлякъл вниманието на журналистите от Мемфис и Джаксън. „Клантън Кортс“ притежаваше най-добрия бар и най-приличния ресторант и бе резервиран от журналисти от Атланта, Вашингтон и Ню Йорк. В не дотам изискания Ийст Мотел цените за юли се бяха удвоили по странен начин, но въпреки това той бе целият пълен.

Отначало градът се отнасяше дружелюбно с чужденците, повечето от които бяха груби и говореха с особен акцент. Описанията на Клантън и неговите жители в някои статии обаче далеч не бяха ласкателни и повечето от местните жители предпочитаха да не говорят много-много пред журналистите. Шумното Кафе мигновено стихваше, когато някой непознат влезеше и седнеше вътре. Търговците по площада почти не обръщаха внимание на хора, които не познаваха. Служителите в съда оставаха глухи за въпроси, зададени за хиляден път от любопитни натрапници. Дори журналистите от Мемфис и Джаксън с мъка изтръгваха по нещо ново от местните хора. На всички им бе дошло до гуша да ги описват като провинциалисти, негодници и расисти. Избягваха чужденците, на които не можеха да се доверят, и се занимаваха със своите дела.

Барът на „Клантън Кортс“ се превърна в Мека за журналистите. Това бе единственото място в града, където можеха да срещнат дружелюбно лице и да намерят приятен събеседник. Сядаха в сепаретата под огромния екран на телевизора и клюкарстваха за градеца и приближаващия процес. Бележки, истории, уводни статии и слухове вървяха от човек на човек и всички пиеха, докато се напиеха, защото в Клантън след залез-слънце нямаше какво друго да се прави.

Мотелите се напълниха в неделя вечерта, на двайсет и трети юни преди заседанието за определяне мястото на процеса. Рано в

понеделник сутринта всички се събраха в ресторанта на „Бест Уестърн“, за да пият кафе и да правят прогнози. Предстоеше първата важна схватка преди процеса. Плъзна слух, че Нуз бил болен и не желал да се занимава с делото, че щял да моли Върховния съд да назначи друг съдия. Това бил само слух, незнайно как пуснат, нямало нищо по-конкретно, заяви един репортер от Джаксън. В осем всички нарамиха камери и микрофони и се запътиха към площада. Една група се разположи пред ареста, друга пред задния вход на съда, но повечето се отправиха към залата. В осем и половина тя бе претъпкана.

Джейк наблюдаваше суетнята около съда от балкона на кантората си. Пулсът му бе ускорен, а стомахът го присвиваше. Усмихна се. Беше готов за Бъкли, както и за камерите.

Нуз плъзна поглед над очилата си към претъпканата зала под него. Всички бяха заели местата си.

— Съдът е получил молбата на защитата за промяна на мястото на процеса — започна той. — Той е насрочен за двацет и втори юли, понеделник. Това според моя календар е след четири седмици. Защитата е внесла необходимото предизвестие, че възнамерява да пледира за временна невменяемост. Обвиняваният беше ли подложен на преглед в Уитфийлд?

— Да, сър, още миналата седмица — отвърна Джейк.

— Обвиняемият ще призове ли свой собствен психиатър?

— Разбира се, ваша светлост.

— Той прегледа ли го?

— Да, сър.

— Добре. Значи това вече е свършено. Какви други искания имате намерение да внесете?

— Ваша светлост, смятаме да внесем молба секретарят да призове по-голям от обичайния брой съдебни заседатели за състава, който ще бъде избран.

— Обвинението ще се противопостави на подобна молба — викна Бъкли, скочил на крака.

— Седнете си на мястото, мистър Бъкли! — рече сурово Нуз, сне очилата от носа си и заби поглед в областния прокурор. — Моля да не ми крещите. Разбира се, че ще се противопоставите. Ще се

противопоставяте на всяка молба на защитата. Това ви е работата. Повече не ме прекъсвайте. Ще имате подходяща възможност, когато приключим, да се изявите пред медиите.

Бъкли се сви на стола и наведе пламналото си лице. Нуз никога досега не го бе срязвал така.

— Продължавайте, мистър Бриганс.

Джейк бе стъписан от мръсния номер на Ихавод. Изглеждаше уморен и болен. Може би се дължеше на напрежението.

— Сигурно ще представим някои писмени възражения срещу предварителните свидетелски показания.

— Възражения *in limine*?

— Да, сър.

— Ще ги чуем на процеса. Друго?

— Засега нямаме.

— Така, мистър Бъкли, обвинението ще представи ли някакви искания?

— Мисля, че не — отвърна смирено Бъкли.

— Добре. Искам да бъда сигурен, че отсега нататък до процеса няма да има изненади. Ще пристигна тук седмица по-рано, за да изслушам и разреша всякакви предварителни въпроси. Очаквам всички молби и искове да бъдат внесени веднага.

Нуз разрови папката си и прочете молбата на Джейк за промяна на мястото на делото. Джейк зашепна на Карл Лий, който не беше задължен да присъства на това заседание, но бе настоял. Гуен и трите момчета седяха на първия ред зад татко си. Тоня не беше в залата.

— Мистър Бриганс, струва ми се, че всичко във вашата молба е наред. Колко свидетели?

— Трима, ваша светлост.

— Мистър Бъкли, вие колко ще призовете?

— Разполагаме е двасет и един — рече гордо Бъкли.

— Двасет и един ли! — ревна съдията.

Бъкли се сниши и попремига към Мъсгроув.

— Е, сигурно няма да имаме нужда от всичките. Точно така, съвсем е ясно, че няма да ги призоваваме всичките.

— Изберете си петимата най-добри, мистър Бъкли. Нямам намерение да вися тук цял ден.

— Да, ваша светлост.

— Мистър Бриганс, поискали сте промяна на мястото. Можете да продължите.

Джейк се изправи, прекоси бавно залата, мина зад Бъкли и застана на дървения подиум пред ложата на съдебните заседатели.

— С позволението на съда, ваша светлост, мистър Хейли помоли този процес да бъде преместен извън окръг Форд. Причината е ясна — около делото се вдигна голям шум и това ще попречи процесът да бъде безпристрастен. Хората в този окръг вече са си съставили предварително мнение за вината или невинността на Карл Лий Хейли. Той е обвинен в убийството на двама мъже, които са родени тук, тук са и семействата им. Приживе не бяха известни, но след тяхната смърт нещата се промениха. Досега малко хора извън нашия град познаваха Карл Лий Хейли. Сега всеки в този окръг знае кой е той, знае за семейството му, за дъщеря му и това, което я е сполетяло, знае почти всички подробности за престъплението, което му приписват. Не е възможно да се намерят дванайсет души в окръг Форд, които да не са си съставили мнение по този случай. Това дело трябва да се гледа на друго място в щата, където хората не са дотолкова запознати с фактите.

— Вие къде бихте предложили? — прекъсна го съдията.

— Не бих препоръчал определен окръг, но той трябва да е максимално отдалечен оттук. Може би някъде по крайбрежието.

— Защо?

— По очевидни причини, ваша светлост. Крайбрежието е на четиристотин мили оттук и аз съм сигурен, че хората там не са научили толкова подробности, колкото хората в Клантън.

— Вие смятате, че хората в Южен Мисисипи не са чували за това дело?

— Сигурен съм, че са чували. Но те са много по-настрана.

— Затова пък имат телевизия и вестници, нали, мистър Бриганс?

— Убеден съм, че имат.

— Наистина ли вярвате, че можете да откриете в някой окръг на този щат дванайсет души, които не знаят подробности по това дело?

Джейк погледна бележника си. Чуваше как зад него художниците скицират портрети в своите бележници. Зърна с крайчеца на окото си как Бъкли се подхилва.

— Би било трудно — отвърна примирено той.

— Извикаше първия си свидетел.

Хари Рекс Вонър се закле и зае мястото си като свидетел. Въртящият се дървен стол изпука и заскърца под тежкия товар. Той духна в микрофона, усмихна се на Джейк и му кимна.

— Име?

— Хари Рекс Вонър.

— Адрес?

— Осемдесет и четири, деветдесет и три, Сидърбуш, Клантън, Мисисипи.

— Откога живеете в Клантън?

— Откакто съм роден, преди четирийсет и шест години.

— Професия?

— Адвокат. Имам разрешително от двацет и две години.

— Срещали ли сте се с Карл Лий Хейли?

— Веднъж.

— Какво знаете за него? Предполага се, че е застрелял двама мъже — Били Рей Коб и Пийт Уилард, и е ранил един полицай, Диуейн Луни.

— Познавате ли някое от тези момчета?

— Не лично. Знаех за Били Рей Коб.

— Как научихте за убийството им?

— Мисля, че беше един понеделник. Бях в съда на първия етаж, проверявах нещо в канцеларията на секретарката, когато чух изстрелите. Изскочих в коридора, а там лудницата беше в разгара си. Попитах един полицай и той ми каза, че момчетата били убити до задната врата. Повъртях се малко и много скоро се понесе слух, че убиецът бил бащата на момиченцето, което бе изнасилено.

— Каква бе първоначалната ви реакция?

— Бях шокиран, като повечето хора. Също така бях шокиран и когато научих за изнасилването.

— Кога научихте, че мистър Хейли е бил арестуван?

— По-късно същата вечер. Даваха всичко по телевизията.

— Какво видяхте по телевизията?

— Ами гледах през цялото време. Имаше репортажи от местните станции в Мемфис и Тюпълоу. Имаме и кабелна, тъй че гледах новините и от Ню Йорк, Чикаго и Атланта. Почти на всеки канал имаше по нещо за убийствата и арестуването. Голямо събитие беше.

Най-необичайното, което някога се е случвало в Клантън, щата Мисисипи.

— Как реагирахте, когато научихте, че бащата на момичето е вероятният убиец?

— Не бях кой знае колко изненадан. Искам да кажа, че всички си помислихме, че сигурно ще е той. Възхитих му се. И аз имам деца и напълно го разбирам. И все още му се възхищавам.

— Какво знаете за изнасилването?

Бъкли скочи.

— Протестирам! Изнасилването няма нищо общо!

Нуз отново откъсна очилата си от носа и впи гневен поглед в областния прокурор. Времето течеше и Бъкли се втренчи в масата. Пристъпваше от крак на крак, после седна. Нуз се облегна напред и отпрати поглед надолу.

— Мистър Бъкли, престанете да крещите. Ако си го позволите още веднъж, бог ми е свидетел, ще ви обвиня в неуважение към съда. Може да сте прав, може изнасилването да няма нищо общо. Но това не е процес, нали? Това е само предварително разглеждане, нали? В ложата няма съдебни заседатели, нали? Протестът ви се отхвърля и ви се отнема думата. А сега си седнете на мястото. Знам, че ви е трудно, но ви нареждам да си седите на мястото, докато измислите нещо, което наистина си заслужава да се чуе. Тогава можете да станете и учтиво и тихо да го кажете.

— Благодаря, ваша светлост — каза Джейк и се усмихна на Бъкли. — Така, мистър Вонър, питах ви какво знаете за изнасилването.

— Само това, което съм чул.

— И какво е то?

Бъкли се изправи и се поклони като японски боец по сумо.

— Ако позволи ваша светлост — каза той хрисимо и нежно, — бих дръзнал да протестирам. Свидетелят може да дава показания само за неща, които лично познава, но не и за това, което е чул от трети лица.

Нуз отговори също така нежно:

— Благодаря ви, мистър Бъкли. Вашият протест се отбелязва в протокола, но се отхвърля. Моля, продължете, мистър Бриганс.

— Благодаря, ваша светлост.

— Какво сте чули за изнасилването?

— Коб и Уилард хванали малката Хейли и я завлекли някъде из гората. Били пияни, вързали я на едно дърво, изнасилили я по няколко пъти и се опитали да я обесят. Дори уринирали върху нея.

— Какво направили? — попита Нуз.

— Изпикали се отгоре ѝ, ваша светлост.

При това разкритие залата се разшумя. Джейк не бе чувал това, нито Бъкли, очевидно никой друг не го бе чувал освен Хари Рекс. Нуз поклати глава и леко тупна с чукчето.

Джейк надраска нещо в бележника си, чудейки се на странните познания на приятеля си.

— Къде научихте за изнасилването?

— Говори се из целия град. Това е публична тайна. Ченгетата разправяха подробности още на другата сутрин в Кафето. Няма човек, който да не е чувал.

— И в целия окръг ли е това?

— Да. През последния месец всички, с които съм говорил, знаят историята с пълни подробности.

— Разкажете ни какво знаете за убийствата.

— Както казах, беше в понеделник следобед. Задържаните бяха тук, в тази зала, после излязоха навън, поставиха им белезници и полицаите ги подкараха надолу по стълбите. Тогава мистър Хейли изскочи отнякъде с автомат М-16 в ръка. Те бяха убити, а Диуейн бе ранен. Ампутираха част от крака му.

— Къде точно се случи това?

— Точно под нас, до задния вход на съда. Мистър Хейли се бил скрил в стаята на разсилния, изскочил навън и открил огън.

— Мислите ли, че всичко това е вярно?

— Знам, че е вярно.

— Откъде научихте всичко това?

— От разни места. Говори се из целия град. От вестниците. Всички го знаят.

— Къде го чухте да се обсъжда?

— Навсякъде. В баровете, в църквите, в банката, в химическото чистене, в Чайната, из градските кафенета, в магазина за напитки. Навсякъде.

— Говорили ли сте с някого, който да смята, че мистър Хейли не е убил Били Рей Коб и Пийт Уилард?

— Не съм. Няма да срещнете и човек в този окръг, който да мисли, че той не го е извършил.

— Смятате ли, че повечето хора тук са решили за себе си дали той е виновен или невинен?

— Всички до един. Няма човек, който да се колебае и да не е решил за себе си. Въпросът е злободневен и всеки си има мнение.

— Според вас може ли мистър Хейли да се надява на безпристрастна присъда в окръг Форд?

— Не, сър. Няма да намерите и трима души в този окръг с трийсет хиляди души население, които вече да не са наясно със себе си по този въпрос. Съдбата на мистър Хейли вече е предрешена. Невъзможно е да съберете безпристрастни съдебни заседатели.

— Благодаря ви, мистър Вонър. Нямам повече въпроси.

Бъккли приглади прическата си, прекара пръсти над ушите, за да се увери, че всеки косъм е на мястото си, и решително се запъти към подиума.

— Мистър Вонър — ревна величествено той, — вие вече сте предрешили съдбата на мистър Хейли за себе си, така ли?

— Дяволите да ме вземат, ако не съм.

— Подбирайте си думите — намеси се Нуз.

— И каква е вашата присъда?

— Мистър Бъккли, нека ви го обясня. Ще го направя толкова внимателно и бавно, че дори вие ще го разберете. Ако аз бях на мястото на шерифа, нямаше да го арестувам. Ако бях в разширения състав съдебни заседатели, нямаше да го подведа под отговорност. Ако бях на мястото на съдията, нямаше да водя това дело. Ако бях областен прокурор, не бих го обвинил. Ако бях в бъдещия състав на съдебните заседатели, които ще гледат делото, щях да гласувам да му се връчи ключът на този град, да се сложи паметна плоча на дома му и бих го изпратил при семейството му. А ако някога това се случи на моята дъщеря, мистър Бъккли, много ми се иска да събера кураж и да постъпя като него.

— Така, така. Значи вие мислите, че хората трябва да носят пушки и да уреждат споровете си с престрелки?

— Мисля, че децата имат право да не бъдат изнасилвани, а техните родители имат право да ги пазят. Според мен малките момиченца са нещо специално и ако моето беше завързано на някое

дърво и изнасилено от двама изроди, сигурен съм, че щях да си изгубя ума. Мисля, че добродетелните и почтени бащи трябва да имат право по закон да екзекутират всеки извратен тип, който докосне техните деца. И смятам, че вие сте един подъл страхливец, щом твърдите, че не бихте желали да убиете човека, изнасилвил дъщеря ви.

— Мистър Вонър, моля ви — каза Нуз.

— Вие очевидно се вживявате твърде много в това дело, нали така?

Бъкли успя да запази самообладание.

— Много сте проникателен.

— И смятате, че Карл Лий Хейли ще има по-добри шансове да бъде оправдан в друг окръг, така ли?

— Мисля, че той има право на съдебни заседатели, които не знаят всяка подробност по това дело още преди то да е започнало.

— Вие бихте го оправдали, нали?

— Точно това казах.

— И без съмнение сте говорили с други хора, които биха го оправдали?

— Говорил съм с много хора.

— Има ли в окръг Форд такива, които биха го осъдили?

— Разбира се. Колкото искате. Той все пак е черен, нали?

— Срецали ли сте при разговорите си из окръга категорично мнозинство от едните или от другите?

— Не бих казал.

Бъкли погледна в бележника си и си отбеляза нещо.

— Мистър Вонър, Джейк Бриганс ваш близък приятел ли е?

— Аз съм адвокат, мистър Бъкли. — Хари Рекс се усмихна и хвърли поглед към Нуз. — Имам малцина приятели. Но той е един от тях.

— И той ви помоли да се явите като свидетел?

— Няма такова нещо. Просто се отбих преди няколко минути в тази зала и седнах на оня стол там. Нямах представа, че имате заседание тази сутрин.

Бъкли запрати бележника си на масата и седна. Хари Рекс бе освободен.

— Извикайте следващия си свидетел — нареди Нуз.

— Преподобният Оли Ейджи — каза Джейк.

Преподобният бе доведен от стаята на свидетелите и зае мястото си. Джейк се бе срещнал с него предишния ден и му бе показал списък с въпроси. Ейджи пожела да се яви в съда. Не стана дума за адвокатите на Асоциацията.

Преподобният бе великолепен свидетел. Дълбокият му плътен глас нямаше нужда от микрофон, защото се носеше из цялата зала. Да, знаел подробности за изнасилването и убийствата. Семейството на момиченцето посещавало неговата църква. Познавал ги от години, били почти роднини и той държал ръцете им и скърбял заедно с тях след трагедията. Да, говорил с безброй много хора, когато това се случило, и всеки един си имал свое мнение за вината или невинността. Той и още двацет и двама черни пастори били членове на съвета и всички били обсъждали делото Хейли. Не, не, в окръг Форд няма човек, който в себе си да не е взел страна по случая. Неговото мнение бе, че в окръга е невъзможен безпристрастен процес.

Бъкли зададе само един въпрос.

— Преподобни Ейджи, говорили ли сте с някой чернокож, който би гласувал да бъде осъден Карл Лий Хейли?

— Не, сър, не съм.

Преподобният бе освободен. Той зае място в залата между двама свои събрата от съвета.

— Извикайте следващия си свидетел — рече Нуз.

Джейк се усмихна на областния прокурор и обяви:

— Шериф Ози Уолс.

Бъкли и Мъсгроув моментално събраха глави и зашепнаха. Ози трябваше да е на тяхна страна, на страната на обвинението, на правото и реда. Не беше негова работа да помага на защитата. Ново доказателство да нямаш вяра на негър, помисли си Бъкли. Когато знаят, че са виновни, се държат един за друг.

Джейк подтикна Ози да разкаже подробности за изнасилването и живота на Коб и Уилард. Беше отегчително, нещата непрекъснато се повтаряха и Бъкли изпитваше необходимост да протестира. Но предостатъчно му бяха натрили носа за един ден. Джейк подуши, че Бъкли няма да се надигне от мястото си, затова задълба в подробности по изнасилването и проявената жестокост. Накрая самият Нуз не издържа.

— Карайте напред, мистър Бриганс.

— Да, ваша светлост. Шериф Уолс, вие ли арестувахте Карл Лий Хейли?

— Аз.

— Убеден ли сте, че той е убил Били Рей Коб и Пийт Уилард?

— Да.

— Срещали ли сте някого в този окръг, който да е убеден, че той не ги е застрелял?

— Не, сър.

— Значи в този окръг се шири мнението, че мистър Хейли ги е убил?

— Да. Всички така смятат. Поне всички, с които съм говорил.

— Шерифе, вие обикаляте ли из окръга?

— Да, сър. Това ми е работата, да знам какво става навсякъде.

— Срещали ли сте някого, който да не е чувал за Карл Лий Хейли?

Ози направи пауза и отговори бавно:

— Човек трябва да е глух, ням или сляп, за да не знае за Карл Лий Хейли.

— Срещали ли сте някого, който да няма мнение дали той е виновен, или не?

— Няма такъв в окръга.

— Може ли той да се надява на безпристрастна присъда тук?

— Това не мога да кажа. Но знам, че не можете да намерите дванайсет души, които да не знаят всичко за изнасилването и убийствата.

— Нямам повече въпроси — обърна се Джейк към Нуз.

— Това последният ви свидетел ли е?

— Да, сър.

— Някакви въпроси, мистър Бъкли?

Бъкли не помръдна от мястото си и поклати глава.

— Добре — рече съдията Нуз. — Нека направим кратка почивка. Бих желал да поговоря с адвокатите в моя кабинет.

В залата се надигна необичаен шум. Нуз затвори вратата на кабинета си и си съблече робата. Мистър Пейт му донесе чаша черно кафе.

— Господа, смятам да наложя забрана на всички изказвания и изявления от днес до края на процеса. Обезпокоен съм от тая

публичност и не желая това дело да се води от пресата. Имате ли нещо да кажете?

Бъкли изглеждаше бледен и потиснат. Отвори уста, но нищо не се получи.

— Чудесна идея, ваша светлост — запази самообладание Джейк. — Канех се да помоля за същото.

— Сигурен съм, че сте се канили. Забелязах как се пазите от публични изявления. А вие мистър Бъкли?

— Хм, за кого се отнася това?

— За вас, мистър Бъкли. На вас и на мистър Бриганс ще ви бъде наложена забрана да правите изявления пред пресата, свързани с процеса. Забраната ще важи за всеки или поне за всеки, който този съд може да контролира. Ще важи за адвокатите, за чиновниците, служебните лица и шерифа.

— Но защо? — попита Бъкли.

— Не ми се нрави мисълта, че вие двамата с Бриганс искате да водите това дело по телевизията. Аз не съм сляп. И двамата се борите кой да застане пръв под прожекторите и мога да си представя в какво ще се превърне процесът. В един цирк и нищо повече. Не процес, а един безкраен цирк. — Нуз отиде до прозореца, мърморейки си нещо под носа. Замлъкна за миг, после продължи да си мърмори. Адвокатите се спогледаха, после отправиха погледи към ъгловатата фигура.

— Налагам забрана за всякакви изявления, която влиза в сила веднага, от този момент до приключване на процеса. Нарушението на забраната ще води до санкции за неуважение на съда. Нямаме право да обсъждате нищо, свързано с това дело, с представители на пресата. Въпроси?

— Не, сър — отвърна бързо Джейк.

Бъкли погледна Мъсгроув и поклати глава.

— А сега да се върнем към заседанието. Мистър Бъкли, вие казахте, че разполагате е повече от двайсет свидетели. От колко действително имате нужда?

— От пет-шест.

— Това е много по-добре. Кой са те?

— Флойд Лойд.

— Какъв е той?

— Училищен инспектор от първи район в окръг Форд. Живее тук от петдесет години, а от десетина е на тази служба. Според него в окръга е възможно делото да се гледа безпристрастно.

— Предполагам, че никога не е чувал за това дело — попита саркастично Нуз. — Кой друг?

— Нейтън Бейкър. Мирова съдия, трети район, окръг Форд.

— Същите показания ли?

— Ами по принцип, да. След това Едгард Лий Болдуин, бивш училищен инспектор, окръг Форд.

— Него не го ли подведоха под отговорност преди няколко години? — попита Джейк.

Лицето на Бъкли стана толкова червено, колкото Джейк никога не го бе виждал. Огромната му уста провисна отворена, а очите му започнаха да блуждаят.

— Но не беше осъден — върна удара Мъсгроув.

— Не съм казвал, че е бил осъден. Само казах, че го подведоха под отговорност. Май имаше нещо с ФБР?

— Хайде стига — рече Нуз. — И какво ще ни каже мистър Болдуин?

— Целият му живот е минал тук. Познава хората от окръг Форд и смята, че мистър Хейли може да разчита на безпристрастен процес — отговори Мъсгроув.

Бъкли остана безмълвен, тъй като погледът му бе забит в Джейк.

— Друг?

— Помощник-шериф Хари Брайънт от окръг Тайлър.

— Хари Брайънт? Какво ще ни каже той?

Сега Мъсгроув бе поел инициативата от името на обвинението.

— Ваша светлост, ние разполагаме с две версии, които ще противопоставим на молбата за промяна на мястото на процеса. Първо, поддържаеме становището, че в окръг Форд е напълно възможен един безпристрастен процес. Второ, ако съдът вземе решение, че тук това е невъзможно, обвинението ще поддържа тезата, че изключителната гласност, която получи това дело, е стигнала до всеки възможен съдебен заседател в този щат. Същите становища и предразсъдъци, „за“ и „против“, които съществуват в този окръг, съществуват и във всеки друг. Следователно нищо няма да се спечели с

промяна на мястото. Ние разполагаме със свидетели, които ще потвърдят втората ни версия.

— Това е нова концепция, мистър Мъсгроув. Нямам впечатление, че съм бил запознат с нея досега.

— Нито пък аз — добави Джейк.

— С кого още разполагате?

— Робърт Кели Уилямс, прокурор от Девета област.

— Къде се намира това?

— В югозападния край на щата.

— И той ще бие целия този път дотук, за да даде показание, че всички в ония негови колиби вече си имат свое собствено предварително становище по делото?

— Да, сър. Както и Грейди Листън, прокурор от Четиринайсета област.

— Със същите показания ли?

— Да, сър.

— Това ли е всичко? Значи ще можете да се ограничите с тези шестима?

— Да, сър.

— Ще ги изслушам. Давам и на двама ви по пет минути да приключите с вашите аргументи и ще се произнесе по молбата след две седмици. Въпроси?

Направо бе жестоко да се откаже от репортерите. Те следваха Джейк по петите през Вашингтон Стрийт, но той се отърва със своето „Не желая да коментирам“ и потърси убежище в кантората си. Безстрашен фотограф от „Нюзуйк“ успя да проникне и попита Джейк дали би позволил една снимка. Джейк притегна вратовръзката си и въведе фотографа в приемната, където позира мълчаливо, според съдебните предписания. Фотографът му благодари и си тръгна.

— Мога ли да ви отнема няколко минути? — попита внимателно Етъл, когато шефът ѝ се запъти към стълбата.

— Разбира се.

— Защо не седнете? Налага се да поговорим.

Най-после тя напуска, помисли си Джейк, сядайки до прозореца.

— За какво става дума?

— За пари.

— Ти си най-добре платената секретарка на адвокат в града. Преди три месеца получи повишение на заплатата.

— Не става дума за мен. Моля да ме изслушате. Нямаме достатъчно пари в банката, за да платите сметките от този месец. Юни почти изтече, а целият ни чист доход е хиляда и седемстотин долара.

Джейк притвори очи и разтри чело.

— Погледнете тези сметки — каза тя и развя сноп фактури. — За четири хиляди. Как бих могла да ги платя?

— Колко има в банката?

— До петък — хиляда и деветстотин. Тази сутрин нищо не е пристигало.

— Нищо ли?

— Нито цент.

— Какво стана с плащането по делото Лифорд? Това са три хиляди за хонорари.

Етъл поклати глава.

— Мистър Бриганс, делото не е приключено. Мистър Лифорд не е подписал документа за отстъпване на правата. Трябваше да получите парите, като станете собственик на къщата му. Това беше преди три седмици, не си ли спомняте?

— Не, не си спомням. А какво стана с договора на Бък Брит? Това са хиляда долара.

— Чекът му няма покритие. Банката го върна и той стои на бюрото ви от две седмици.

Тя млъкна и пое дълбоко дъх.

— Вие вече не приемате клиенти. Не отговаряте на телефона...

— Недей да ме поучаваш, Етъл!

— С всички сметки сте изостанали по месец и повече. Откакто се захванахте с делото „Хейли“, за вас друго не съществува. То ви стана мания. И ще ни разори.

— Нас? Колко пъти не съм ти плащал, Етъл? Колко просрочени сметки имаш? Каж де!

— Няколко.

— Но не повече от нормалното, нали?

— Добре, а какво ще стане следващия месец? Процесът е след четири седмици.

— Млъквай, Етъл. Престани вече! Ако не изтрайваш на напрежението, напусни. Ако не можеш да си държиш устата затворена, тогава си уволнена.

— Искате да ме уволните, така ли?

— Изобщо няма такова Нещо.

Тя беше жилава и непреклонна жена. От четиринайсетте години служба при Лусиен тялото ѝ бе станало жилаво, а волята — непреклонна, но все пак си оставаше жена. Устните ѝ се разтрепераха, а очите ѝ се навлажниха. Тя сведе глава.

— Съжалявам — измърмори. — Разтревожена съм.

— За какво?

— За мен и Бъд. Много е болен. Кръвното му непрекъснато се вдига. Особено когато звънят по телефона. За пет години изкара три удара, очаквам нов всеки момент. Той се страхува. И двамата се страхуваме.

— Колко пъти се обаждаха?

— Няколко. Заплашват, че ще ни подпалят къщата или ще я взривят. Повтарят, че знаят къде живеем и ако Хейли бъде оправдан, ще я подпалят или ще ни турят динамит, когато спим. Неколцина заплашиха, че ще ни убият. Просто не си струва.

— Може би трябва да напуснеш.

— И да умрем от глад? Знаете, Бъд не работи от десет години. Къде ще си намеря работа?

— Виж какво, Етъл, и мен ме заплашват. Но не го възприемам сериозно. Обещах на Карла, че ще се откажа от делото, ако то поставя под заплаха семейството ми, и това трябва да ти говори достатъчно. Успокойте се, и ти, и Бъд. Тия заплахи са вятър работа. Тук е пълно с откачени.

— Точно това ме тревожи. Има хора достатъчно луди, за да предприемат нещо.

— Прекалено внимание им отделяш. Ще кажа на Ози да понаглежда по-често вашата къща.

— Ще го направите ли?

— Разбира се. Те държат под око моята. Давам ти дума, Етъл, няма за какво да се тревожиш. Това сигурно са някакви хлапетии.

— Извинявайте, че се разплаках, съжалявам, че съм толкова избухлива напоследък — избърса очи тя.

Ти си избухлива от четирийсет години, помисли си Джейк.

— Няма нищо.

— А какво ще правим с тези? — посочи фактурите тя.

— Ще намеря пари. Не се безпокой.

Уили Хейстингс изкара втората смяна до десет вечерта и тръгна направо за къщата на Хейли. Негов ред бе да спи на кушетката. Всяка нощ някой спеше на кушетката у Гуен — брат, братовчед, приятел. Сряда вечер бе негов ред.

Беше невъзможно да заспи при светнати лампи. Тоня въобще не се приближаваше до леглото, ако всички лампи в къщата не бяха запалени. Ония мъже сигурно били в тъмното и я причаквали. Виждала ги много пъти как пълзят по пода към леглото ѝ или се спотайват в килерите. Чувала гласовете им под прозореца си и виждала налетите им с кръв очи да я дебнат как си ляга. Чувала шумове по

тавана, приличали ѝ на тежките каубойски ботуши, с които я бяха ритали. Била сигурна, че са горе, чакали всички да заспят, за да слязат и да я отведат отново в гората. Един път в седмицата майка ѝ и най-големият ѝ брат се качваха по сгъваемата стълба и оглеждаха тавана с фенерче и пистолет.

Не можеше да има тъмна стая в къщата. Една нощ, когато лежеше с широко отворени очи до майка си, крушката в коридора изгоря. Тоня пиця с всички сили, докато братът на Гуен не отиде с колата до Клантън да купи няколко крушки от денонощния магазин.

Спеше е майка си, която по цели часове я притискаше до себе си, за да изчезнат демоните и тя да се унесе. Отначало лампите дразнеха Гуен, но след пет седмици вече подремваше някой и друг час. Малкото телце до нея шаваше и подскачаше дори в съня си.

Уили каза „добър вечер“ на момчетата и целуна Тоня. Показа ѝ пистолета си и обеща да стои буден на кушетката. Обиколи къщата и провери килерите. Тоня се успокои, легна до майка си, впери очи в тавана и тихичко заплака.

Към полунощ Уили си събу обувките и се отпусна на кушетката. Свали кобура и сложи пистолета на земята. Почти беше заспал, когато чу писък. Ужасяващ, пронизителен писък на дете, което изтезават. Грабна пистолета и хукна към спалнята. Тоня бе седнала в леглото, с лице към стената, пищеше и се тресеше. Видяла ги през прозореца, чакали я. Гуен я прегърна. Трите момчета дотичаха до леглото и я загледаха безпомощно. Карл Лий младши отиде до прозореца, но не видя никого. Това се повтаряше безброй пъти през тези пет седмици и те знаеха, че нищо не може да се направи.

Гуен я утеши и внимателно положи главицата ѝ върху възглавницата.

— Няма нищо, детето ми, мама е тук, и чичо Уили е тук. Никой няма да те вземе. Всичко е наред, детенцето ми.

Тоня искаше чичо Уили да седне под прозореца с пистолета си и момчетата да спят на пода около леглото ѝ. Всички заеха местата си. Тя застана жално, после се успокои и притихна.

Уили седя на пода до прозореца, докато всички заспаха. После отнесе момчетата едно по едно до леглата им, седна под нейния прозорец и зачака изгрева.

Джейк и Аткавидж се срещнаха за обяд в петък при Клод. Поръчаха си ребра и салата от зеле. Заведението бе претърпено както обикновено и за първи път от четири седмици нямаше непознати лица. Обичайните посетители бърбеха и разменяха клюки както преди. Клод бе в чудесна форма — викаше, хокеше и ругаше заседаващата се клиентела. Той бе от онази рядка порода, чиито ругатни забавляваха потърпевшите.

Аткавидж бе присъствал на съдебното заседание и бе готов да даде показания, ако се наложеше. Банката се бе възпротивила, затова Джейк не искаше да му докарва неприятности. Банкерите изпитваха инстинктивен страх от съдилищата и Джейк се възхищаваше от своя приятел, който превъзможваше параноята си, за да присъства на заседанието. С тази си постъпка стана първият банков чиновник в историята на окръг Форд, който доброволно, без призовка, се бе появил в съда по време на сесия. Джейк се гордееше с него.

Клод препускаше наоколо и им заяви, че имат десет минути, затова да млъкват и да ядат. Джейк приключи с едно ребро и обърса лице.

— Виж какво, Стан, като говорим за заеми, трябва ми пет хиляди за три месеца, без гаранция.

— Кой е говорил нещо за заеми?

— Ти спомена нещо за банките.

— Мисля, че разпъвахме Бъкли на кръст. Много ми беше забавно.

— Не трябва да критикуваш, Стан. Тоя навик лесно се придобива, но да се отървеш от него е невъзможно. Лишава душата от нейната специфичност.

— Ужасно съжалявам. Ще ми простиш ли някога?

— За заема ли?

— Добре де. За какво ти е?

— Има ли някакво значение?

— Какво искаш да кажеш с това „има ли някакво значение“?

— Слушай, Стан, единственото, за което би трябвало да се безпокоиш, е дали ще мога да ти върна парите след три месеца.

— Така да бъде. Ще можеш ли да ми върнеш парите след три месеца?

— Уместен въпрос. Разбира се, че ще мога.

— Хейли май ще те докара до просяшка тояга, а? — усмихна се банкерът.

— Така е — призна Джейк. — Невъзможно е да се заловя с нещо друго. Процесът е след три седмици и дотогава не мога да правя нищо допълнително.

— Колко ще изкараш от това дело?

— Деветстотин в брой. Целият хонорар е десет хиляди.

— Деветстотин долара?

— Да, не си ли спомняш, че той не успя да вземе заем срещу земята си.

— Евтино си се продал.

— Естествено, ако ти беше дал заем на Карл Лий срещу земята му, нямаше да се наложи аз да искам заем.

— Предпочитам да дам на теб.

— Чудесно. Кога ще получа чека?

— Много си припрян.

— Знам ви аз колко време отива с вашите комисии по заемите, финансови ревизори, тук вицепрезиденти, там вицепрезиденти и накрая някой вицепрезидент може би ще одобри заема ми след месец-два, ако така пише в сборника с разпоредбите и ако сте в подходящо настроение. Знам ви как действате.

— За три часа добре ли е? — погледна часовника си Аткавидж.

— Мисля, че е добре.

— Без гаранция?

Джейк си обърса устата и се наведе напред. Заговори тихо:

— Къщата ми е архитектурен паметник и си има забележителни ипотечи, пък и ти имаш запазени права върху колата ми до изплащането на дълга, така ли е? Ще ти дам първата ипотечка, но ако се опиташ да я обявиш за просрочена, ще те убия. За каква гаранция говориш?

— Извинявай, че попитах.

— Кога ще получа чека?

— В три следобед.

Появи се Клод и напълни отново чашите с чай.

— Имате пет минути — каза високо той.

— Осем — отвърна Джейк.

— Слушай какво, големецо — захили се Клод. — Това тук не ти е съдебна зала и снимката ти във вестника не струва и два цента при мен. Казах пет.

— Още по-добре. И без това ребрата ми бяха жилави.

— Не виждам да си оставил нещо в чинията.

— Как няма да ги изям при тази цена?

— Ако продължаваш да се оплакваш, ще станат и още по-скъпи.

— Тръгваме — изправи се Аткавидж и хвърли един долар на масата.

В неделя следобед семейство Хейли се хранеха под дървото, далеч от блъсканицата около баскетболния кош. Настъпили бяха първите летни горещини и тежка, лепкава влага се стелеше ниско над земята, прониквайки навсякъде. Гуен трепеше мухите, докато децата и баща им ядяха топли пържени пилета и се потяха. Малките хапнаха набързо и хукнаха към новата люлка, която Ози бе направил за синовете и дъщерите на своите питомци.

— Какво ти правиха в Уитфийлд? — попита тя.

— Нищо особено. Питаха ме един куп въпроси, караха ме да правя няколко теста. Глупости разни.

— Как се държаха?

— Сложиха ми белезници, а стените бяха тапицирани.

— Не думай. Туриха те в стая с тапицирани стени, така ли? — На Гуен ѝ стана забавно и тя успя да се усмихне. Напоследък рядко ѝ се случваше.

— Туриха ме я. Гледаха ме, като че ли съм шимпанзе. Разправяха, че съм бил прочут. Тия, дето ме пазеха, ми казаха, че се гордеят с мен — единият беше бял, другият — черен. Заявиха, че съм направил точно това, което трябва, и че се надяват да се откача. Мед ми капна на сърцето.

— Какво викат докторите?

— Нищо — до процеса. Там ще кажат, че съм наред.

— Откъде знаеш какво ще кажат?

— Джейк ми съобщи. Още не съм го чувал да сбърка нещо.

— Той намери ли ти доктор?

— Намери, един шантав пияница, кой го знае откъде го изрови. Разправя, че бил психиатър. Приказвахме два пъти в канцеларията на Ози.

— Той какво рече?

— Не се е отпуснал много-много. Джейк вика, че щял да каже каквото ние искаме.

— Сигурно е някой истински и добър доктор.

— Мястото му е май при ония в Уитфийлд.

— Откъде е?

— Май от Джаксън. В нищо не беше сигурен. Държеше се, като че и него съм тръгнал да убивам. Кълна се, че и двата пъти, когато идва да си приказваме, беше пиян. Задаваше ми едни въпроси — нито той, нито аз ги разбирахме. Водеше си бележки като някой големец. Каза, че вероятно можел да ми помогне. Питам Джейк за него. Рече ми да не се тревожа, щял да бъде трезвен на процеса. Ама на мен ми се видя, че и Джейк е разтревожен.

— Че тогава какво ще го правим?

— Нали е безплатно. Имал да връща някакви услуги на някого. Ако е от големите доктори, ще иска хиляда долара само да ме прегледа, и още хиляда, че и отгоре, да дойде на процеса. Тоя е евтин. На теб ли да ти обяснявам, че нямам пари да им плащам.

Усмивката изчезна от лицето на Гуен и погледът ѝ побягна встрани.

— Трябват ми малко пари за вкъщи — рече тя, без да го поглежда.

— Колко?

— Стотина-двеста за домакинството и сметките.

— Ти колко имаш?

— Нямам и петдесет.

— Ще видя какво мога да направя.

— Как го рече само — погледна го тя. — Нали си в ареста, откъде ще намериш?

Карл Лий повдигна вежди и насочи показалец към жена си. Що за въпроси? Той все още носи панталони, макар и засега само в ареста. В неговото семейство той командва.

— Извинявай — прошепна тя.

Преподобният Ейджи надникна през една пукнатина на огромния прозорец с цветни стъкла и засия при вида на лъскавите кадилаци и линкълни, които пристигаха навън точно преди пет в неделния следобед. Беше свикал съвета, за да обсъдят положението на Хейли и да обмислят стратегията за последните три седмици преди процеса, както и да се подготвят за посрещането на адвокатите на Асоциацията. Даренията през седмицата вървяха добре — бяха събрани над седем хиляди долара от целия окръг и почти шест хиляди от тях бяха депозирани от преподобния в специална сметка на Фонда за правна защита на Карл Лий Хейли. Семейството не получи нищо. Ейджи очакваше Асоциацията да се разпорежи как да бъдат харчени парите, повечето от които, по негово мнение, трябваше да отидат за делото. Сестрите щяха да се погрижат за прехраната на семейството, ако останеше гладно. Парите бяха необходими другаде.

Съветът обсъди начини за набавяне на още пари. Не беше лесно да се събира от бедняци, но точно сега му беше времето — ако не ги съберяха бързо, никога нямаше да успеят. Уговориха се да се срещнат на следващия ден в църквата „Спрингдейл“ в Клантън. Очакваше се хората от Асоциацията да пристигнат в града сутринта. Никакви журналисти; заседанието щеше да бъде работно.

Норман Райнфелд бе трийсетгодишен гений по наказателно право, който беше поставил рекорд, дипломирайки се в Харвард на двайсет и една години, а след това отклони безкрайно благоприятното предложение за работа в престижната адвокатска кантора на баща си и дядо си на Уолстрийт, предпочитайки работа в Асоциацията; там той посвети цялото си време да защитава с всички сили чернокожите, заплашени от смъртно наказание. Беше изключително способен в работата си, въпреки че успехите му на Юг бяха рядкост, но това не бе по негова вина. Повечето от чернокожите, както и повечето от белите

южняци, които отиваха в газовите камери, напълно си го заслужаваха. Заедно с екипа си от специалисти Райнфелд печелеше повече процеси, отколкото се очакваше, а при делата, които губеше, обикновено успяваше да запази живота на осъдените чрез безчислени изтощителни отлагания и обжалвания. Четирима от предишните му клиенти бяха изпратени в газовата камера, на електрическия стол или за умъртвяваща инжекция, но и тези четирима струваха много, прекалено много на Райнфелд. Той присъства при изпълнението на присъдите и на четиримата и при всяка екзекуция подновяваше обета си да погази всеки закон, да потъпче всякакви нравствени норми, да обиди всеки съд, да прояви непочтителност към всеки съдия, да пренебрегне всякакви разпоредби, с една дума, да направи всичко възможно, но да предотврати законното убийство на едно човешко същество от друго. На незаконните убийства на човешки същества, извършвани така изкусно и жестоко от неговите клиенти, той не обръщаше внимание. Не беше негова работа да разсъждава върху тези убийства и той не разсъждаваше. Затова пък пламенно даваше воля на справедливия си свещен гняв срещу законните убийства.

Рядко спеше повече от три часа на нощ. Как можеше да го хване сън, когато го чакаха трийсет и един клиенти, заплашени от смъртна присъда. Плюс още седемнайсет, които очакваха процесите си. Плюс осем самовлюбени адвокати, които трябваше да надзирава. Беше на трийсет, а изглеждаше на четирийсет и пет. Бе остарял, злобен и раздразнителен. При нормални обстоятелства той би бил прекалено зает, за да присъства на събрание на чернокожите пастори от Клантън, Мисисипи. Но обстоятелствата не бяха нормални. Ставаше дума за Хейли. Бащата, обезумял от мъка. Човекът, който се заплати. Най-шумното криминално дело в страната за момента. Това бе Мисисипи, където години наред бели бяха стреляли по чернокожи с повод и без повод и никой не бе давал и пет пари; където бели бяха изнасилвали чернокожи и всички го бяха възприемали като някакъв спорт; където бесеха негрите, задето се съпротивлявали. А сега един чернокож баща бе убил двама бели мъже, изнасилили дъщеря му, и го очакваше газова камера за нещо, което преди трийсет години би минало незабелязано, ако беше бял. Това бе делото, неговото дело и той лично щеше да го поеме.

В понеделник Райнфелд бе представен на съвета от преподобния Ейджи, който откри събранието с многословно и подробно описание на дейността в окръг Форд. Райнфелд беше кратък. Той и екипът му не могат да защитават мистър Хейли, тъй като не са наети от него, така че една среща е наложителна. Още днес, за предпочитане. Най-късно утре сутринта, защото полетът му е утре по обяд от Мемфис. Очакват го дело за убийство някъде из Джорджия. Преподобният Ейджи обеща да уреди среща с подсъдимия при първа възможност. Бил приятел с шерифа. Чудесно, рече Райнфелд, веднага уредете.

— Колко пари сте събрали? — попита.

— Петнайсет хиляди от вашите хора — отвърна Ейджи.

— Това го знам. А тук, от вас?

— Шест хиляди — рече гордо Ейджи.

— Шест хиляди ли? — повтори Райнфелд. — И това е всичко? Аз ви мислех, че сте организирани. Къде ви е огромната местна подкрепа, за която тръбите? Шест хиляди! Колко можете да съберете още? Имаме само три седмици.

Членовете на съвета мълчаха. Тоя евреин беше страшно нагъл. Единствен бял сред толкова черни, а и напада.

— Колко ще ни трябват? — попита Ейджи.

— Зависи каква защита искате за мистър Хейли, преподобни. При мен има само осем души адвокати. Петима участват в различни процеси в момента. Имаме трийсет и една присъди за убийства, които са в различни стадии на обжалване. През следващите пет месеца ни чакат седемнайсет дела в десет щата. Всяка седмица получаваме по една дузина молби за юридическа защита, осем от които отхвърляме просто защото нямаме хора или пари. Петнайсет хиляди са дарени за мистър Хейли от две местни църкви и местния клон на Асоциацията. А вие ми разправете, че сте събрали едва шест хиляди. Това са двайсет и една хиляди. За тази сума ще наемете най-добрата защита, която можем да ви предложим. Двама адвокати, поне един психиатър, но нищо особено. Двайсет и една хиляди означава добра защита, но не това имам предвид.

— Какво точно имате предвид?

— Първокласна защита. Трима-четирима адвокати. Щаб от психиатри. Половин дузина следователи. Психолог, чиято област са съдебните заседатели — изброявам само някои. Това не е обикновено

дело за убийство. Аз държа да спечеля. Накараха ме да повярвам, че вие тук държите да спечелите.

— Колко? — попита Ейджи.

— Най-малко петдесет хиляди. А сто ще бъдат съвсем добре.

— Вижте какво, мистър Райнфелд, вие се намирате в Мисисипи. Нашите хора са бедни. Досега даряваха щедро, но не виждам начин да съберем още трийсет хиляди.

Райнфелд нагласи очилата си с рогови рамки и почеса сивеещата си брада.

— Колко още можете да съберете?

— Може би още пет хиляди.

— Не са кой знае колко.

— За вас не са, но тук става дума за черните хорица от окръг Форд.

Райнфелд изучаваше пода и продължаваше да си чеше брадата.

— Колко даде църквата в Мемфис?

— Пет хиляди — отговори някой от Мемфис.

— А Атланта?

— Пет хиляди.

— Колко даде щатската църква?

— От кой щат?

— От Мисисипи.

— Нищо.

— Защо?

— Питайте него. — Ейджи посочи преподобния Хенри Хилман, председател на управителното тяло.

— Ами опитваме се сега да ги събираме — рече безпомощно Хилман. — Но...

— Колко сте събрали досега? — попита Ейджи.

— Събрали сме...

— Нищо, нали? Нищо не сте събрали, така ли е, Хилман? — викна Ейджи.

— Хайде, Хилман, кажи ни, колко сте събрали? — прогърмя преподобният Рузвелт, заместник-председател на съвета.

Хилман бе втрещен и онемял. Седеше си той кротко на първата пейка и си мислеше за свои неща, полузаспал. И изведнъж попадна под ударите.

— Ще дадем.

— Разбира се, че ще дадете, Хилман. Вие там, в щатската, вечно ни тормозите нас, местните, тук да дадем, там да дадем, за тая кауза, за оная кауза и от тия пари никога никакъв резултат не виждаме. Вечно ревете, че сте без петак, вечно ви пращаме пари. А когато на нас ни потрябва помощ, вие там не си мръдвате пръста, а само идвате тук, за да говорите.

— Не е вярно.

— Спри да лъжеш, Хилман.

Райнфелд бе объркан и моментално схвана, че е засегнат болен въпрос.

— Господа, нека продължим по същество — рече дипломатично той.

— Добра идея — каза Хилман.

— Кога можем да се срещнем с мистър Хейли? — попита Райнфелд.

— Ще уредя среща за утре — каза Ейджи.

— Къде?

— Предлагам срещата да се състои в канцеларията на шериф Ози Уолс в полицейското. Той е чернокож, единственият шериф негър в Мисисипи.

— Чувал съм.

— Сигурен съм, че ще ни позволи да се срещнем там.

— Добре. Кой е адвокат на мистър Хейли?

— Едно тукашно момче. Джейк Бриганс.

— Направете всичко възможно да присъства и той. Ще го помолим да ни помага по делото. Това ще му помогне да го преглътне.

Неприятният, писклив и лаещ глас на Етъл раздра спокойствието на късния следобед и стресна шефа й.

— Мистър Бриганс, шериф Уолс на втора — каза тя по вътрешната линия.

— Добре.

— Имате ли нужда от мен, господине?

— Нямам. Ще се видим утре.

Джейк натисна бутона.

— Здравей, Ози. Какво има?
— Слушай, Джейк, знаеш ли, че цяла тълпа големци от Асоциацията е заляла града?
— Нещо друго ново?
— Не, не, този път е по-различно. Искат да се срещнат с Карл Лий утре сутринта.
— Защо?
— Пристигнал е някой си Райнфелд.
— Чух за него. Шефа на екипа им, който се занимава с дела за убийства. Норман Райнфелд.
— Точно така.
— Очаквах го.
— Е, добре, той е тук и иска да говори с Карл Лий.
— Ти какво общо имаш?
— Обади ми се преподобният Ейджи. Моли за услуга, естествено. Поиска да ти се обадя.
— Отговорът ми е не. Категорично не.
Ози помълча няколко секунди.
— Джейк, те искат да присъстваш.
— Искаш да кажеш, че съм поканен?
— Да. Ейджи каза, че Райнфелд е настоял. Държи да присъстваш.
— Къде?
— В моята канцелария. В девет сутринта.
Джейк пое дълбоко дъх и бавно отговори:
— Добре, ще дойда. Къде е Карл Лий?
— В килията си.
— Заведи го в канцеларията. Ще дойда след пет минути.
— Защо?
— Ще се съберем всички за молитва.

Райнфелд, преподобният Ейджи, Рузвелт и Хилман се бяха наредили в идеална редица на сгъваемите столове, лице в лице с шерифа, подсъдимия и Джейк, който димеше с евтината си пура, непоколебимо решен да усмърди цялата канцелария. Пуфтеше яростно, забил равнодушен поглед в пода, и се силеше да изрази

единствено безкрайното си презрение към Райнфелд и пасторите. А пренебрежението на Райнфелд към този обикновен, съвсем дребен адвокат бе явно, тъй като той изобщо не го криеше. По природа бе арогантен и безочлив. Джейк си бе намерил майстора.

— Кой организира тази среща? — попита Джейк след дълго и неловко мълчание.

— Ами предполагам, че аз — отвърна Ейджи и потърси с поглед подкрепата на Райнфелд.

— Добре, карай нататък. Какво искаш?

— Джейк, успокой се — каза Ози. — Преподобният Ейджи ме помоли да уредя срещата, за да може Карл Лий да се види с мистър Райнфелд.

— Така. Видяха се. Е, и, мистър Райнфелд?

— Тук съм, за да предложа на мистър Хейли услугите си и услугите на моя екип, както и на самата Асоциация — каза Райнфелд.

— Какви услуги по-точно?

— Правни, естествено.

— Карл Лий, да си молил мистър Райнфелд да идва тук? — попита Джейк.

— Не съм.

— Значи така гоните за всичките си дела, мистър Райнфелд?

— Нищо не гоним. Бяхме повикани от членовете на местния клон на Асоциацията и от други борци за граждански права. Ние се занимаваме само с дела за убийство и сме много добри в тази област.

— Предполагам, че сте единственият адвокат, компетентен да поеме дело от такава величина.

— Досега съм имал определени успехи.

— Но и сте губили.

— Повечето от делата ми предварително са смятани за загубени.

— Ясно. И по това дело ли сте на същото мнение? Очаквате ли да го загубите?

Райнфелд подръпна брадата си и загледа Джейк.

— Не съм дошъл да споря с вас, мистър Бриганс.

— Знам. Дошли сте да предложите огромното си адвокатско умение на един подсъдим, който през живота си не е чувал за вас и по случайност е доволен от своя адвокат. Дошли сте да ми отнемете клиента. Много добре знам защо сте дошли.

— Тук съм, защото Асоциацията ме покани. Ни повече, ни по-малко.

— Разбирам. Всичките ли дела си получавате от Асоциацията?

— Аз работя за Асоциацията, мистър Бриганс. Отговарям за екипа, който се занимава с дела за убийство. Отивам там, където ме изпраща Асоциацията.

— Колко клиенти имате?

— Няколко десетки. Какво значение има това?

— А те бяха ли си наели свои адвокати, преди вие да се намесите в делата им?

— Някои да, други — не. Винаги правим всичко възможно да работим заедно с местните адвокати.

Джейк се усмихна.

— Но това е чудесно. Вие ми предлагате големия шанс да ви нося чантата и да ви возя из Клантън. Може дори да ви купувам и по някой сандвич по време на обедната почивка. Колко вълнуващо!

Карл Лий седеше вдървен, с кръстосани ръце и поглед, забит в една точка на килима. Пасторите го наблюдаваха изпитателно, очаквайки да каже нещо на адвоката си, например да млъкне или че е свободен и че адвокатите от Асоциацията ще поемат делото. Гледаха го и чакаха, но Карл Лий си седеше спокойно и слушаше.

— Ние можем да ви предложим много, мистър Хейли — каза Райнфелд. Най-добре беше да се изчака спокойно, докато подсъдимият сам реши кой до го защитава. Едно избухване щеше да развали всичко.

— Например? — попита Джейк.

— Екип, средства, специалисти, опитни адвокати, които не се занимават с нищо друго освен с дела за убийство. Освен това разполагаме с голям брой изключително компетентни лекари. Само поискайте нещо, и ще го имате.

— Колко пари имате на разположение?

— Това не е ваша работа.

— Така ли? А да не би да не е работа и на мистър Хейли? В края на краищата това дело е негово. Може би мистър Хейли ще прояви интерес колко пари имате на разположение за неговата защита. Така ли е, мистър Хейли?

— Да.

— Е, добре, мистър Райнфелд, колко пари имате на разположение?

Райнфелд се обърка и изгледа изпитателно пасторите, които се взираха напрегнато в Карл Лий.

— Към двацет хиляди долара — отвърна притеснено Райнфелд.

Джейк се изсмя и поклати недоверчиво глава.

— Двацет хиляди! И това ми го казвате сериозно, така ли? Двацет хиляди! Мислех, че вие, момчета, сте в по-горна категория. За ченгето-убиец от Бирмингам събрахте сто и петдесет хиляди миналата година. Между другото го осъдиха, нали? Похарчихте сто хиляди за проститутката в Шрийвпорт, която беше убила клиента си. Бих добавил, че и нея осъдиха. А сега смятате, че това дело струва само двацет хиляди.

— А вие колко пари имате на разположение?

— Ако ми обясните доколко това ви влиза в работата, ще се радвам да обсъдя въпроса с вас.

Райнфелд понечи да каже нещо, после се наведе напред и разтри слепоочията си.

— Защо не поговорихте с него, пастор Ейджи?

Пасторите не откъсваха погледи от Карл Лий. Искаше им се да останат насаме с него, наоколо да няма бели. Можеха да му говорят като на негър. Щяха да му обяснят как стоят нещата; щяха да му кажат да разкара този бял младок, за да му докарат истински адвокати. Адвокати на Асоциацията. Адвокати, които знаят как да се борят за чернокожите. Да, но не бяха насаме и нямаше как да го наругаят. Трябваше да спазват някакво приличие пред белите. Ейджи заговори първи:

— Слушай какво, Карл Лий, ние се мъчим да ти помогнем. Доведохме мистър Райнфелд, а той предоставя всичките си адвокати и кой ли не на твое разположение само и само да ти помогне. Лоша дума за Джейк не можем да кажем; той си е чудесен млад адвокат. Може да води делото заедно с мистър Райнфелд. Ние не искаме от теб да изгониш Джейк; искаме само да наемеш и мистър Райнфелд. Те двамата могат да работят заедно.

— Тая няма да стане — каза Джейк.

Ейджи млъкна и загледа безпомощно Джейк.

— Недей така, Джейк, лоша дума за теб не можем да кажем. Това е големият ти шанс. Ще работиш с прочути адвокати. Ще натрупаш полезен опит. Ние...

— Слушай, преподобни, нека да сме наясно. Ако Карл Лий иска вашите адвокати, чудесно. Но нямам намерение някой да ме прави на глупак. Или поемам делото, или не. Средно положение няма. Делото е или мое, или ваше. Съдебната зала е тясна за трима ни, говоря за мен, Райнфелд и Руфъс Бъкли.

Райнфелд отвърна поглед и го заби в тавана, поклащайки бавно глава с противна усмивчица.

— Казваш, че зависело от Карл Лий? — попита Ейджи.

— Разбира се, че зависи от нето. Той ме е наел. Той може да ме освободи. Вече го направи веднъж. Пък и не съм аз този, когото го очаква газовата камера.

— Ти какво ще кажеш, Карл Лий? — попита Ейджи.

Карл Лий отпусна ръце и го погледна.

— Тия двайсет хиляди, те за какво са?

— Всъщност бих казал по-скоро трийсет хиляди — отвърна Райнфелд. — Тукашните хора са обещали още десет хиляди. Парите са за твоята защита. Нито долар за хонорари на адвокатите. Ще имаме нужда от двама-трима следователи, двама, а може би и трима експерти психиатри. Често използваме и психолог специалист за съдебните заседатели, който ни помага да ги подберем. Защитата ни струва много пари.

— Тъхъ. Колко събрахте от тукашните? — попита Карл Лий.

— Около шест хиляди — отговори Райнфелд.

— Кой ги събра?

Райнфелд погледна Ейджи.

— Църквите — отвърна преподобният.

— Кой събра парите от църквите? — попита Карл Лий.

— Ние — каза Ейджи.

— Значи ти си ги събрал.

— Добре де, така да бъде. Всяка църква ми даде парите и аз ги депозирах в специална банкова сметка.

— Тъй, значи ги депозира до последния цент?

— Разбира се, че до последния цент.

— Разбира се. Я да те попитам нещо. Колко от тези пари предложи на жена ми и децата?

Ейджи леко пребледня, доколкото това бе възможно, и бързо затърси погледите на останалите пастори, чието внимание в този момент бе погълнато от някаква буболечка на килима. Никаква подкрепа. Всички знаеха, че Ейджи си прибира своето, и всички знаеха, че семейството не е получило нищо. Ейджи ще извлече по-голяма полза от семейството. Всички го знаеха, и Карл Лий го знаеше.

— Колко, отче? — повтори Карл Лий.

— Мислехме, че парите...

— Колко?

— Парите ще отидат за хонорари на адвокати и разни там други.

— Май не си казал в твоята църква точно това, а? Казал си, че са за семейството. Почти си се разревал, когато си разправял как могат да умрат от глад, ако събратята им не дадат колкото могат. Така ли е, отче?

— Парите са за теб, Карл Лий. За теб и за твоето семейство. Засега мислим, че ще е по-добре да се похарчат за твоята защита.

— А ако не искам вашите адвокати? Какво ще стане с тия двайсет хиляди?

— Добър въпрос. Какво ще стане с парите, ако мистър Хейли не ви наеме, мистър Райнфелд? — подсмихна се Джейк.

— Това не са мои пари.

— Отец Ейджи? — попита Джейк.

На преподобния му прекипя. Стана предизвикателен и войнствен. Вдигна пръст срещу Карл Лий.

— Слушай какво ще ти кажа, Карл Лий. Претрепахме се, докато съберем тия средства. Шест хиляди долара от бедните хорица в нашия окръг, тия, които ги нямат, за да ги раздават. Изпотихме се, докато ги съберем, и те са дарени от твоите хора, ония, които живеят от купони за безплатна храна, помощи за бедни и болни, от ония, които едва свързват двата края. Но те дадоха последните си парици поради едина-единствена причина — вярват в теб и в това, което си направил, и искат да излезеш от съдебната зала като свободен човек. Не ми разправяй, че не искаш парите.

— Не ме поучавай — отвърна меко Карл Лий. — Казваш, че бедните от нашия окръг са дали шест хиляди.

— Точно така.

— Откъде дойдоха останалите?

— От Асоциацията. Пет хиляди от Атланта, пет хиляди от Мемфис и пет хиляди от националната. Само за хонорари на защитата.

— Само ако наема мистър Райнфелд тук.

— Точно така.

— А ако не го наема, тия петнайсет хиляди изчезват ли?

— Именно.

— А останалите шест хиляди?

— Добър въпрос. Още не сме го обсъждали. Мислехме, че ще се зарадваш, събирахме пари и се опитвахме да ти помогнем. Предлагаме ти най-добрите адвокати, но явно, че теб не те е грижа.

Цяла вечност в стаята цареше мълчание и пасторите, адвокатите и шерифът очакваха някаква реакция от подсъдимия. Карл Лий дъвчеше долната си устна и се взираше в пода. Джейк запали нова пура. Веднъж вече го бяха изхвърлили, щеше да се оправи и този път.

— Държите сега да чуете решението ми, така ли? — попита накрая Карл Лий.

— Не — каза Ейджи.

— Да — каза Райнфелд. — Процесът е след по-малко от три седмици и вече сме изостанали с два месеца. Времето ми е прекалено ценно, мистър Хейли, за да го прахосвам и да ви чакам. Или ме наемате сега, или не. Трябва да хвана самолета.

— Добре, ще ви кажа какво да направите, мистър Райнфелд. Хванете си самолета и не си давайте труд да се връщате в Клантън заради мен. Ще си опитам късмета с моя приятел Джейк.

Поделението на Клана в окръг Форд бе основано в полунощ, в четвъртък, единайсети юли, на малко пасище до черен път навътре в гората някъде из северните краища на окръга. Шестимата новопокръстени стояха неспокойно пред огромния пламтящ кръст и повтаряха странните слова на мага. Присъстваха един Дракон и две дузини членове на Клана в бели роби. Пазач с пушка стоеше безмълвно на пост край пътя и поглеждаше към церемонията, но главно си отваряше очите за неканени гости. Такива липсваха.

Точно в полунощ шестимата коленичиха и затвориха очи, когато поставиха тържествено белите качулки на главите им. Те вече бяха членове на Клана. Фреди Коб, братът на покойния, Джери Мейпълс, Клифтън Коб, Ед Уилбърн, Морис Ланкастър и Теръл Грист. Великият Дракон се спираше над всеки един и изричаше свещените заклинания за посвещаване в Клана. Пламъците от кръста жареха лицата на новите членове, които продължаваха да стоят на колене и мълчаливо да се задушават под тежките роби и качулки. Пот струеше от пламналите им лица и те горещо се молеха Драконът да престане с тази глупост и да приключи с церемонията. Когато заклинанията свършиха, новите членове се изправиха и бързо се отдръпнаха назад, за да попаднат в прегръдките на своите нови братя. Снеха тежките качулки и всички членове на Клана, стари и нови, запристъпваха гордо през пасището към дървената хижа отвъд черния път. Същият пазач седна на предните стъпала и една бутилката уиски обиколи масата; крояха се плановете за процеса на Карл Лий Хейли.

Помощник-шерифът Пиртъл бе поел нощната смяна от десет до шест и се бе отбил за чаша кафе и сладкиш в денонощното заведение на Гърди на шосето, северно от града, когато го извикаха в ареста по радиостанцията. Бяха минали три минути след полунощ, в петък сутринта.

Пиртъл зарязва сладкиша и подкара колата на юг, към ареста.

— Какво има? — попита той дежурния.

— Обади се преди няколко минути, анонимен глас, търсеха главния шериф. Обясни ми, че не е на смяна, тогава попита за тоя, който е. Това си ти. Казаха, че било много важно и че ще се обадят след петнайсет минути.

Пиртъл си наля кафе и се отпусна в големия стол на Ози. Телефонът иззвъня.

— За теб е — викна дежурният.

— Ало!

— Кой е? — попита гласът.

— Помощник-шериф Джо Пиртъл. Кой е?

— Къде е главният?

— Сигурно спи.

— Добре, слушай тогава и си отваряй ушите, защото е важно и няма пак да звъня. Познаваш ли оня, черния, Хейли?

— Зная го.

— Знаеш ли адвоката му Бриганс?

— Зная го.

— Слушай тогава. Брой го отсега до три часа — през туй време ще му вдигнат къщата във въздуха.

— Кой?

— На Бриганс.

— Не бе, кой ще му вдига къщата във въздуха?

— Това не ти влиза в работата, шефе, ти само слушай. Няма майтап. Пък ако мислиш, че те баламосвам, стой си на задника и чакай къщата му да хвъркне. Може да стане и ей сега.

Гласът замлъкна, но линията остана открита. Пиртъл напрягаше слух.

— Още ли си там?

— Лека нощ, шефе. — Слушалката изтрака.

Пиртъл скочи и хукна към дежурния.

— Чу ли?

— Разбира се, че чух.

— Викай Ози да идва тук. Аз отивам у Бриганс.

Пиртъл скри патрулната кола в една алея на Монроу Стрийт и тръгна през предните морави към дома на Джейк. Не видя никого. Беше един без пет. Обиколи къщата с фенерчето си, но не откри нищо необичайно. Всички къщи на улицата бяха тъмни и спяха. Той разви крушката на предната тераса и седна на един люлеещ се стол. Чакаше. Една непозната кола бе паркирана до олдсмобила под верандата. Смяташе да изчака Ози и да го попита дали да съобщят на Джейк.

В дъното на улицата светнаха фарове. Пиртъл се смъкна надолу на стола, за да не го забележат. Един червен пикап се движеше подозрително бавно към къщата на Джейк, но не спря. Той се надигна и го изгледа как изчезва към другия край на улицата.

След малко забеляза две фигури, които тичаха откъм площада. Разкопча кобура и извади служебния си пистолет. Първата фигура бе много по-едра от втората и бягаше много по-леко и гъвкаво. Това бе Ози. Другият беше Незбит. Пиртъл ги пресрещна на алеята и тримата се дръпнаха в сянката на предната тераса. Шепнеха си и наблюдаваха улицата.

— Какво точно каза оня? — попита Ози.

— Някой щял да вдигне във въздуха къщата на Джейк между полунощ и три часа. Каза, че не било майтап.

— Това ли е всичко?

— Да. Не беше кой знае колко любезен.

— Откога си тук?

— От двайсетина минути.

— Дай ми радиостанцията си и се скрий в задния двор — обърна се Ози към Незбит. — Не вдигай шум и си отваряй очите.

Незбит притича отзад и намери малка пролука между храстите край задната ограда. Пропълзля там на четири крака и изчезна в храстите. От скривалището си можеше да наблюдава цялата задна част на къщата.

— Ще кажеш ли на Джейк? — попита Пиртъл.

— Не още. Можем да го направим всеки момент. Ако почукаме, те ще запалят лампите, а точно това не ни трябва сега.

— Добре, ами ако Джейк ни чуе, отвори вратата и започне да стреля? Може да си помисли, че се опитваме да се вмъкнем, за да крадем.

Ози наблюдаваше улицата и не отговори.

— Слушай, Ози, постави се на негово място. Ченгетата са обградили къщата ти в един през нощта и чакат някой да хвърли бомба. Ти какво ще предпочетеш: да си останеш в леглото или да ти го съобщят?

Ози оглеждаше къщите наоколо.

— Слушай, шерифе, по-добре да го събудим. Ами ако не успеем да спрем тоя, дето го е замислил, и някой вътре пострада? Нас ще обвинят, нали?

Ози се изправи и натисна звънеца.

— Отвий оная крушка — нареди той, сочейки тавана на терасата.

— Отвих я вече.

Ози отново натисна звънеца. Дървената врата се отвори, Джейк се показа и загледа шерифа. Беше облечен в омачкана нощна риза, която му стигаше до коленете, и държеше зареден трийсет и осем милиметров пистолет в дясната си ръка.

— Какво има, Ози?

— Може ли да вляза?

— Да. Какво става?

— Остани отвън — рече Ози на Пиртъл. — Ей сега се връщам.

Ози затвори вратата и угаси, лампата във фойето. Седнаха в тъмната всекидневна, която гледаше към терасата и предния двор.

— Казвай какво има — рече Джейк.

— Преди около половин час получихме анонимно обаждане. Непознат казал, че някой смята да ти вдигне къщата във въздуха между полунощ и три часа. Решихме, че е сериозно.

— Благодаря.

— Поставил съм Пиртъл на предната тераса, а Незбит е в задния двор. Преди десетина минути Пиртъл е видял един пикап да се движи доста странно, но това е всичко.

— Претърсихте ли около къщата?

— Да, няма нищо. Още не са идвали дотук. Но нещо ми подсказва, че този път е сериозно.

— Защо?

— Предчувствие.

— Какво предлагаш? — Джейк сложи пистолета до себе си на кушетката и разтри слепоочия.

— Да почакаме. Това е единственото, което можем да направим. Имаш ли пушка?

— Имам толкова пушки, че да ми стигнат да завладея Куба.

— Защо не я извадиш и не се облечеш? Заеми позиция на някое от онези хубави прозорчета горе. Ние ще се скрием отвън и ще чакаме.

— Имаш ли достатъчно хора?

— Тия ми стигат. Предполагам, че ония ще са един-двама.

— Кой са те „ония“?

— Не знам. Може да са от Клана, може да са някои други. Казва ли ти някой?

Двамата седяха умислени и се взираха към тъмната улица. Виждаха върха на главата на Пиртъл, свил се на люлеещия се стол точно пред прозореца.

— Джейк, помниш ли ония тримата активисти за човешки права, които Кланът уби през шейсет и четвърта? Намериха ги заровени в един насип край Филадельфия.

— Помня ги. Бях дете, но ги помня.

— Никога нямаше да ги намерят, ако някой не бе издал къде са. Тоя някой е бил от Клана. Доносник. В Клана май винаги стават такива работи. Някой отвътре винаги пропява.

— Смяташ, че е Кланът?

— Така ми изглежда. Ако бяха един-двама независими престъпници, кой щеше да научи за това? Колкото повече са, толкова повече шанс има някой да ни изпее нещичко.

— Има логика, но това не ме успокоява особено.

— Е, може и да е майтап.

— Не изглежда много смешно.

— Ще кажеш ли на жена си?

— Да. По-добре да отида сега да ѝ кажа.

— И аз така мисля. Не пали лампите. Може да ги прогониш.

— Бих искал да ги прогоня.

— Аз пък искам да ги пипна. Ако не ги пипна сега, ще опитат пак, а следващия път може и да забравят да ни предупредят.

Карла се облече набързо в тъмнината. Беше обезумяла от страх. Джейк сложи Хана на кушетката в кабинета, тя измънка нещо и

продължи да спи. Карла държеше главичката ѝ и наблюдаваше как Джейк зарежда една пушка.

— Ще се кача горе, в стаята за гости. Не пали лампите. Ченгетата са обградили къщата, така че недей да се безпокоиш.

— Недей да се безпокоиш! Ти луд ли си?

— Опитай се да заспиш.

— Да заспя! Джейк, ти не си с всичкия си.

Не чакаха дълго. От наблюдателния си пост в храстите през къщата Ози го съзря първи — една самотна фигура, която крачеше небрежно откъм противоположния край на улицата. Държеше в ръка някаква малка кутия или куфарче. Две къщи преди къщата на Джейк той свърна и пое през градините на съседите. Ози приготви пистолета и голямата палка, наблюдавайки как човекът върви право срещу него. Джейк го държеше в обсега на ловната си пушка. Пиртъл пропълзя като змия по терасата и се шмугна в храстите, готов за стрелба.

Изведнъж фигурата хукна през съседната морава към къщата на Джейк. Внимателно сложи куфарчето под прозореца на спалнята. В момента, когато се обърна да побегне, една огромна черна палка се стовари върху главата му, раздра дясното му ухо на две. Той изпищя и се просна на земята.

— Пипнах го! — извика Ози. Пиртъл и Незбит хукнаха към мястото. Джейк спокойно закрачи надолу по стълбите.

— Ще се върна след миг — каза той на Карла.

Ози сграбчи непознатия за врата и го изправи да седне до стената. Беше в съзнание, но зашеметен. Куфарчето бе почти до него.

— Как се казваш? — попита Ози.

Оня простена, надигна глава, но не отговори.

— Попитях те нещо. — Ози се надвеси над него. Пиртъл и Незбит бяха застанали отстрани с извадени пистолети, прекалено уплашени, за да продумат или шавнат. Джейк се загледа в куфарчето.

— Няма да кажа — бе отговорът.

Ози вдигна палката високо над главата си и я стовари върху десния му глезен. Изпукването на костта бе ужасяващо.

Оня изрева и се хвана за крака. Ози го ритна в лицето. Непознатият падна назад и главата му хлопна в стената. Той се изтъркаля на една страна и застана от болка.

А Джейк коленичи до куфарчето и опря ухо до него. Скочи и се отдръпна.

— Цъка — прошепна той.

Ози се наведе над поваления и леко опря палката в носа му.

— Имам само един въпрос още, преди да ти натроша кокалите. Какво има вътре?

Никакъв отговор.

Ози вдигна палката и строши и другия глезен.

— Какво има вътре? — извика той.

— Динамит — простена непознатият.

Пиргъл отпусна пистолета. Незбит усети, че кръвта нахлува в главата му и се облегна на къщата. Джейк пребледня и коленете му се разтрепераха. Втурна се през предната врата и закрещя на Карла:

— Намери ключовете от колата! Намери ключовете от колата!

— Защо? — попита нервно тя.

— Прави това, което ти казвам. Намери ключовете от колата и влизай в нея.

Вдигна Хана и я понесе през кухнята, влезе под навеса за колите и я сложи на задната седалка в колата на Карла. После хвана жена си за ръка и ѝ помогна да се настани вътре.

— Тръгвай и не се връщай половин час.

— Джейк, какво става?

— После ще ти обясня. Сега няма време. Тръгвай! Карай нанякъде половин час. Далеч от тази улица.

— Но защо? Какво намерихте?

— Динамит.

Тя подкара по алеята и изчезна.

Когато Джейк се върна до къщата, лявата ръка на непознатия бе прикована с белезници към газомера до прозореца. Той стенеше, мърмореше и ругаеше. Ози внимателно вдигна куфарчето за дръжката и грижливо го намести между счупените крака на задържания. Срита и двата, за да ги разтвори. Заловеният застана още по-силно. Ози, шерифите и Джейк бавно се отдръпнаха и го наблюдаваха. Той се заплака.

— Не знам как да я обезвредя — рече през зъби.

— Съветвам те бързо да се научиш — каза Джейк с твърд глас. Оня притвори очи и сведе глава. Прехапа устни и задиша учестено и

шумно. Пот се стичаше по брадичката и челото му. Ухото му бе разкъсано и висеше като падащо листо.

— Дайте ми фенерче.

Пиртъл му подаде неговото.

— И двете ми ръце трябва да са свободни.

— Опитай с едната — каза Ози.

Оня едва-едва допря пръсти до ключалката и затвори очи.

— Да изчезваме — рече Ози. Хукнаха зад ъгъла на къщата и влязоха под навеса за коли, колкото бе възможно по-далеч.

— Къде е семейството ти? — попита Ози.

— Заминаха. Познаваш ли го?

— Не.

— И аз никога не съм го виждал — каза Незбит.

Пиртъл само поклати глава. Ози се обади на дежурния, който извика помощник-шерифа Райли, единствения макар и самоук специалист по експлозивите в целия окръг.

— Ами ако той припадне и онова се взриви? — попита Джейк.

— Нали имаш застраховка? — каза Незбит.

— Хич не е смешно.

— Ще му дадем пет минути, после Пиртъл ще отиде да го види — каза Ози.

— Защо пък аз?

— Добре, може и Незбит.

— Мисля, че Джейк трябва да отиде. Къщата си е негова.

— Много смешно — обади се Джейк.

Чакаха и си бърбеха нервно. Незбит пак се пошегува глупаво за застраховката.

— Тихо! — рече Джейк. — Чух нещо.

Замръзнаха на местата си. След секунди оня отново извика. Хукнаха през предния двор, после бавно завиха зад ъгъла. Празното куфарче бе захвърлено встрани. До непознатия лежеше спретнатата купчинка от дузина ролки динамит. Между краката му се намираще голям кръгъл часовник с жици, прикрепени със сребристи лепенки.

— Обезвреди ли я? — попита нервно Ози.

— Да — отвърна мъжът, дишайки тежко и учестено.

Ози коленичи пред него и откачи часовника и жиците. Не докосна динамита.

— Къде са твоите приятелчета?

Никакъв отговор. Ози вдигна палката и се приближи още повече.

— Ще ти троша ребрата едно по едно. По-добре си отваряй устата. Къде са ти приятелчетата?

— Върви на майната си.

Ози се изправи и бързо се огледа, но не към Джейк и шерифите, а към съседната къща. Не видя никого и вдигна палката. Ръката на непознатия висеше от газомера и Ози нанесе удар точно под лявата мишница. Оня изпищя и се изви наляво. Джейк почти го съжали.

— Къде са?

Никакъв отговор.

Джейк извърна глава, когато шерифът удари втори път в ребрата.

— Къде са?

Никакъв отговор.

Ози вдигна палката.

— Спри... моля те — проплака оня.

— Къде са?

— Натам. След две преки.

— Колко са?

— Един. С пикап. Червен.

— Докарайте патрулните коли — нареди Ози.

Джейк чакаше нетърпеливо жена му да се върне. В два и петнайсет тя бавно вкара колата в алеята и паркира.

— Хана спи ли? — попита Джейк, отваряйки вратата.

— Да.

— Добре. Остави я там. Тръгваме след няколко минути.

— Къде ще ходим?

— Ще говорим за това вътре.

Джейк наля кафе и направи усилие да се държи спокойно.

Карла беше уплашена и сърдита и трепереше, а това му пречеше да се държи спокойно. Разказа ѝ за бомбата, за задържания и обясни, че Ози е тръгнал да залови и другия.

— Искам двете с Хана да заминете за Уилмингтън и да останете при твоите родители, докато свърши процесът.

Тя бе забила поглед в кафето си и не отговори.

— Вече се обадох на баща ти и му обясних всичко. И те са уплашени и настояват да останете при тях, докато свърши всичко.

— А ако откажа да отида?

— Моля те, Карла. Как можеш да спориш в такъв момент?

— А ти какво ще правиш?

— Всичко ще бъде наред. Ози ще ми даде охрана и денонощно ще държат къщата под око. Понякога ще спя в кантората. Обещавам ти, че ще бъда в безопасност.

Тя не беше убедена.

— Виж, Карла, толкова неща имам на главата си. Имам клиент, когото го очаква газовата камера, а процесът му е след десет дни. Не мога да си позволя да го загубя. Отсега до двайсет и втори ще работя денонощно, а когато започне процесът, ти въобще няма да ме виждаш. Последното, от което имам нужда сега, е да се тревожа за теб и Хана. Моля те, замини.

— Те искаха да ни убият, Джейк. Опитаха се да ни убият.

Това той не можеше да отрече.

— Ти обеща да се оттеглиш, щом опасността стане реална.

— И дума да не става. Нуз за нищо на света не би допуснал да се оттегля точно преди процеса.

— Имам чувството, че си ме излъгал.

— Не е честно. Мисля, че подцених ситуацията, а сега е твърде късно.

Тя отиде в спалнята и започна да си събира нещата.

— Самолетът от Мемфис е в шест и половина. Баща ти ще те чака на летището в Роли в девет и половина.

— Разбрано, сър.

След петнайсет минути те напуснаха Клантън. Шофираше Джейк. Карла мълчеше. В пет часа закусиха на летището в Мемфис. Хана бе сънена, но развълнувана, че ще види дядо си и баба си. Карла почти не продума. Много неща ѝ се искаше да каже, но се бяха разбрали да не се карат пред Хана. Хранеше се мълчаливо, отпиваше от кафето и наблюдаваше как нейният съпруг небрежно преглежда вестника, сякаш нищо не се е случило.

Джейк ги целуна на сбогуване и обеща да се обажда всеки ден. Самолетът излетя навреме. В седем и половина той бе в канцеларията на Ози.

— Кой е тоя човек? — попита той шерифа.

— Нямам представа. Няма портфейл, няма документи, нищо. И не обелва дума.

— Някой не го ли разпозна?

Ози замълча за миг.

— Виж какво, Джейк, него човек малко трудно ще го разпознае точно сега. Цялото му лице е бинтовано.

Джейк се усмихна.

— Яко пипаш, а?

— Само когато се наложи. Не чух да протестираш.

— Не, само исках да помогна. А приятелчето му?

— Намерихме го заспал в един червен пикап на половин миля от къщата ти. Теръл Грист. Тукашен негодник. Живее край Лейк Вилидж. Май че е приятел на семейство Коб.

Джейк повтори името няколко пъти.

— Не съм чувал такъв. Къде е?

— В болницата. В една стая с другия.

— За бога, Ози, и неговите крака ли потроши?

— Джейк, приятелю, та той оказа съпротива при арестуване. Наложих се да го поукротим. После трябваше да го поразпитаме. Хич не беше приказлив.

— Какво ви каза?

— Не много. Нищо не знаел. Сигурен съм, че не познава оня с бомбата.

— Значи са докарали професионалист?

— Може и така да е. Райли огледа взрива и часовниковото устройство и каза, че било майсторска работа. Нямахме да намерим нито теб, нито дъщеря ти, нито жена ти, а може би и къщата. Била нагласена за два часа. Без това предупреждение ти щеше да си мъртъв, Джейк. И цялото ти семейство.

На Джейк му се зави свят и седна на кушетката. Реалността го връхлетя като тежък удар в слабините. Усети несъмнени признаци на диария, гадеше му се.

— Изпрати ли семейството си някъде?

— Да — отвърна безпомощно той.

— Смятам да ти дам един от моите за денонощна охрана. Кого предпочиташ?

- Все едно.
- Какво ще кажеш за Незбит?
- Съгласен съм. Благодаря.
- И още нещо. Предполагам, че не искаш да се шуми за случилото се.
- Да, ако е възможно. Кой знае за него?
- Само аз и помощниците ми. Мисля, че ще можем да го запазим в тайна, докато свърши процесът, но не гарантирам.
- Разбирам. Направи всичко възможно.
- Ще се помъча, Джейк.
- Знаем, Ози. Разчитам на теб.

Джейк отиде в кантората, направи си кафе и се излегна на дивана в кабинета. Искаше му се да подремне, но не можеше да заспи. Очите му пареха, но не успяваше да ги затвори. Не откъсваше поглед от вентилатора на тавана.

— Мистър Бриганс — обади се Етъл по вътрешната линия.

Никакъв отговор.

— Мистър Бриганс!

Някъде в дълбините на подсъзнанието си Джейк чу, че го търсят. Скочи веднага.

— Съдията Нуз на телефона.

— Добре, добре — измърмори той и се заклатушка към писалището. Погледна часовника си. Девет часът. Беше спал един час.

— Добро утро — каза ведро той, опитвайки се гласът му да звучи бодро и приповдигнато.

— Добро утро, Джейк. Как си?

— Чудесно, господин съдия. Работя по голямото дело.

— И аз така си мислех. Каква ти е програмата за днес?

Какво ли е днес, помисли си Джейк и взе календара.

— Нищо особено, канцеларска работа.

— Добре. Искам да те поканя да обядваме у дома. Какво ще кажеш за единайсет и половина?

— Поласкан съм. Какъв е поводът?

— Ще ми се да обсъдим делото „Хейли“.

— Добре. Ще се видим в единайсет и половина.

Семейство Нуз живееха във внушителна къща отпреди Гражданската война, недалеч от градския площад на Честър.

Повече от век тя бе собственост на семейството на жена му и въпреки че се нуждаеше от известен ремонт и поддръжка, бе в прилично състояние. Джейк никога не бе гостувал в този дом и никога не бе виждал мисис Нуз, въпреки че бе чувал, че е снобка със синя кръв. Семейството ѝ едно време било богато, но после загубило всичко. Тя беше не по-малко грозна от Ихавод и Джейк се чудеше как ли изглеждат децата. Мисис Нуз посрещна любезно Джейк на входа и го поведе към вътрешния двор, където негова светлост пиеше чай с лед и преглеждаше кореспонденцията. Една прислужница приготвяше набързо малка масичка.

— Радвам се да те видя, Джейк — рече сърдечно Ихавод. — Благодаря ти, че дойде.

— Удоволствието е мое, господин съдия. Имате красива къща.

Обсъждаха делото „Хейли“ на супа и пилешки сандвичи. Ихавод се ужасяваше от изпитанието, макар и да не го признаваше. Изглеждаше уморен, сякаш процесът отдавна бе започнал. Изненада Джейк с признанието, че мрази Бъкли. Джейк отвърна, че изпитва същите чувства.

— Джейк, объркан съм за мястото на процеса — въздъхна съдията. — Прегледах твоите материали и тези на Бъкли и проучих какво повелява законът. Получава се заплетено положение. Миналата седмица бях на конференция на съдиите от Крайбрежието и изпихме по няколко питиета със съдията Дентън от Върховния съд. С него бяхме заедно в университета, а бяхме и колеги в щатския сенат. Много сме близки. Той е от окръг Дюпре в Южен Мисисипи и ми каза, че всички в неговия край говорят за процеса. Хората го спирани по улицата да го питат какво решение би взел, ако делото се обжалва. Всеки си имал свое мнение, а дотам са почти четиристотин мили. Ако приема да променя мястото, къде да го пратим? Не можем да излезем извън щата, а пък съм убеден, че няма човек, който не само да не е чувал за твоя клиент, но и да не си е съставил досега мнение. Не си ли съгласен?

— Да, вярно, че се вдигна голям шум — каза предпазливо Джейк.

— Слушай, нека си говорим като хора. Не сме в съда. Затова те поканих тук. Искам да чуя твоето мнение. Съгласен съм, че се вдигна голям шум. Но ако решим да го местим, къде да отидем?

— Какво ще кажете за делтата?

— Там ти харесва, нали? — усмихна се Нуз.

— Разбира се. Ще можем да подберем добър състав. Заседатели, които ще вникнат в същността на проблемите.

— Да, и половината от тях ще бъдат чернокожи.

— Не бях се замислял за това.

— Наистина ли вярваш, че хората там все още нямат свое мнение?

— Мисля, че нямат.

— И къде да отидем?

— Съдията Дентън няма ли някаква идея?

— Не бих казал. Обсъждахме възможността за отказ за промяна на мястото. Положението става много заплетено, когато се случи някое шумно дело, което разпалва страстите „за“ и „против“ обвиняемия. С тази телевизия и преса днес подобни престъпления стават на мига всеобщо известни и всеки знае всички подробности далеч преди началото на процеса. А нашият случай надминава всички останали. Дори Дентън призна, че не си спомня дело, около което да се е вдигала такава шумотевица, и че било невъзможно да се намерят честни и безпристрастни съдебни заседатели където и да е из Мисисипи. Да предположим, че оставя делото в окръг Форд и осъдят твой човек. Ти ще обжалваш с аргумента, че мястото трябвало да се промени. Той смята, че мнозинството в съда ще подкрепи отказа ми да сменя мястото. Разбира се, за това няма гаранции. Искаш ли нещо за пиене?

— Не, благодаря.

— Просто не виждам причина да преместя делото от Клантън. Ако го направим, само ще се залъгаме, че бихме могли да намерим дванайсет души, които все още нямат определено мнение за вината на мистър Хейли.

— Струва ми се, че и вие имате вече становище, господин съдия.

— Имам. Няма да променяме мястото. Делото ще се гледа в Клантън. Не ми е кой знае колко приятно, но не виждам причина да го

преместя. Освен това обичам Клантън. Близо е до дома и климатичната инсталация в залата работи.

Нуз се присегна за една папка и намери вътре плик.

— Джейк, това е решение с днешна дата, с което се отхвърля молбата за мястото на делото. Изпратих екземпляр на Бъкли, а твоят е тук. Оригиналът е вътре и ще ти бъда задължен, ако го заведеш към делото при секретарката на съда в Клантън.

— С удоволствие.

— Надявам се, че вземам правилно решение. Изтормозих се, докато стигна до него.

— Трудна работа — съгласи се Джейк, опитвайки се да покаже съчувствие.

Нуз извика прислужницата и поръча джин с тоник. Настоя да покаже розите си на Джейк и двамата приказваха цял час, излегнати в задния двор, където се любуваха на цветята. Джейк си мислеше за Карла, за Хана и своя дом, за динамита, но галантно продължи да проявява интерес към творенията на Ихавод.

Петъчните следобеди напомняха на Джейк за университета, където той и приятелите му често пълнеха любимия си бар в Оксфорд и се наливаха безгрижно с бира, обсъждайки новооткритите си правни теории или ругаеха безочливите, арогантни и властни професори по право. А ако времето бе топло и слънчево, трупаха камари с бира в открития и раздрънкан бийтъл на Джейк и запрашваха към брега на Сарди Лейк, където момичетата от девическия университетски клуб мажеха красивите си загорели тела с масло, потяха се на слънцето и пренебрежително обръщаха гръб на подвикванията на разни подпийнали студентчета. Липсваха му онези безгрижни дни. Мразеше Юридическия факултет — всеки студент по право, който притежава що-годе разум, го мразеше, — но му липсваха приятелите и хубавите часове, особено петъците. Липсваше му волният живот, въпреки че навремето напрежението му се струваше непоносимо понякога, особено през първата година, когато преподавателите ги мачкаха здраво. Липсваше му усещането, че е без цент в джоба си, защото, когато нямаше, наистина нямаше, и повечето му колеги често изпадаха в подобно положение. Сега, когато имаше доходи, непрекъснато се

тревожеше за ипотеки, режимни разноси, кредитни карти и сбъдването на американската мечта да забогатее. Не точно богат, а заможен. Липсваше му допотопният фолксваген, защото беше първата му кола, подарък за дипломирането в гимназията, и бе напълно изплатен за разлика от сегашния му сааб. Понякога му липсваше ергенската свобода, въпреки че имаше щастлив брак. Липсваше му и бирата — независимо дали бе в кана, тенекиена кутийка или бутилка. Това нямаше значение. Не че беше пияница, но обичаше да пие в компания и всяка свободна минута прекарваше с приятелите си. В университета не пиеше всеки ден и рядко се напиваше. Но си спомняше и няколко тежки, мъчителни махмурлука.

После се появи Карла. Срещна я в началото на последния си семестър и след шест месеца се ожениха. Беше красива и това го привлече. В началото бе затворена и малко се надуваше, както повечето богати момичета от университета Оул Мис. Ала скоро разбра, че тя е не само красива, но и добра и всъщност няма самочувствие. Така и не успя да си обясни как една красавица като Карла може да бъде неуверена. Тя бе стипендиантка по хуманитарни науки и амбициите ѝ се изчерпваха с това да преподава няколко години в училище. Семейството ѝ имаше пари, майка ѝ никога не бе работила. Същото се отнасяше и до Джейк — богато семейство, и липса на амбиции за кариера. Той искаше съпруга, която да си бъде вкъщи, да бъде красива и да има деца, а не да се опитва да става глава на семейството. Беше любов от пръв поглед.

Тя обаче ненавиждаше пиенето, независимо къде, кога и с кого. Когато била малка, баща ѝ пиел много и имаше горчиви спомени. През последния си семестър Джейк отказа всякакво пиене и отслабна с осем килограма. Изглеждаше чудесно, чувстваше се чудесно и беше влюбен до уши. Но бирата му липсваше.

Беше петък и бе горещо. Карла бе на деветстотин мили. Нямаше желание да се връща в кантората. Работата там можеше да почака до утре. Някакъв луд се бе опитал да убие семейството му, да зачеркне неговата архитектурна забележителност от Националния регистър на историческите паметници. Най-голямото дело в кариерата му бе след десет дни. Той не беше готов и напрежението растеше. Току-що бяха отхвърлили най-важната му молба преди процеса. Беше жаден. Джейк спря и си купи опаковка с шест кутии бира.

Бяха му необходими почти два часа, за да измине шейсетте мили от Честър до Клантън. Наслаждаваше се на пътуването, на пейзажа, на бирата. Два пъти спира да се облекчи и веднъж за още шест кутии. Чувстваше се чудесно.

В това състояние имаше само едно място, където можеше да отиде. Нито вкъщи, нито в кантората, в никакъв случай в съда, за да заведе при секретарката подлото разпореждане на Ихавод. Паркира своя сааб зад мръсното малко порше и се понесе по тротоара с ледена бира в ръка. Както обикновено Лусиен се полюляваше бавно на стола си на предната веранда, пиеше и четеше някаква монография. Затвори книгата, хвърли поглед на бирата и се усмихна на бившия си помощник. Джейк също му се ухили.

— Какъв е поводът, Джейк?

— Нищо особено. Просто ожаднях.

— Виждам. А жена ти?

— Тя не ми нарежда какво да правя. Не завися от никого. Аз съм си господар. Ако ми се пие, пия си бирата, а тя няма думата. — Джейк отпи дълга глътка.

— Сигурно жена ти не е в града.

— В Северна Каролина е.

— Кога замина?

— В шест тази сутрин. Двете с Хана взеха самолета от Мемфис. Ще остане при родителите си в Уилмингтън, докато свърши процесът. Те имат приказна къщичка на брега, където прекарват лятото.

— Заминала е сутринта, а следобед ти вече си пиан.

— Не съм пиан. Все още.

— Откога пиеш?

— От няколко часа. Купих си шест кутии, когато тръгнах от дома на Нуз, към един и половина. Ти откога пиеш?

— Обикновено от закуска. Защо си ходил у тях?

— Обядвахме и обсъждахме процеса. Той отказа да промени мястото.

— Какво отказа?

— Чу го. Процесът ще бъде в Клантън.

Лусиен отпи и разклати леда.

— Сали! — кресна той. — Обясни ли ти защо?

— Да. Каза, че било невъзможно да се намерят някъде съдебни заседатели, които да не са чували за случая.

— И аз ти казах същото. Обоснована причина от гледна точка на разума, но необоснована от правна гледна точка. Нуз греша.

Сали се появи с ново питие и взе бирата на Джейк, за да я сложи в хладилника. Лусиен отпи солидна глътка и премляска. Обърса устни с ръка и отпи отново.

— Разбираш какво искам да ти кажа, нали? — попита той.

— Естествено. Само бели съдебни заседатели.

— Така, плюс връщане за ново разглеждане, ако го осъдят.

— Не бъди толкова сигурен. Нуз вече се е съветвал с Върховния съд и смята, че няма да има преразглеждане дори и да се поиска отвод от целия състав съдебни заседатели. Смята, че е непоклатим.

— Той е един идиот. Мога да му извадя двайсет прецедента, според които мястото трябва да се промени. Мисля, че се страхува да го направи.

— Защо ще се страхува?

— Някой го притиска.

— Кой?

Лусиен се наслаждаваше на златистата течност в голямата си чаша и бавно разбъркваше кубчетата лед с пръст. Подсмиваше се и имаше вид на човек, който знае нещо, но няма да го каже, докато не го помолят.

— Кой? — настоя Джейк, наблюдавайки приятеля си с блеснали зачервени очи.

— Бъкли — отвърна самодоволно Лусиен.

— Бъкли? — повтори Джейк. — Не разбирам.

— Знаех си, че няма да разбереш.

— Ще бъдеш ли така любезен да ми обясниш?

— Виж, това може. Но не може да го разправяш на други. Това е абсолютно секретно. Научил съм го от сигурни източници.

— Кой са ти източниците? — настоя Джейк.

— Не мога да ти кажа. И няма да го кажа. Ясно ли е?

— Как може Бъкли да притиска Нуз?

— Ако ме слушаш, ще ти кажа.

— Бъкли няма влияние върху Нуз. Нуз го презира. Сам ми го каза днес. Докато обядвахме.

— Разбирам.

— Тогава как можеш да говориш, че Бъкли притиска Нуз?

— Ако млъкнеш, ще ти кажа.

Джейк пресуши чашата си и повика Сали.

— Знаеш каква политическа курва и какъв главорез е Бъкли, нали?

Джейк кимна.

— Знаеш как отчаяно се стреми да спечели този процес. Ако го спечели, той смята, че това ще му отвори пътя към креслото на главния прокурор.

— На губернатора — каза Джейк.

— Каквото и да е. Бъкли е амбициозен, нали?

— Да.

— Така, той събира политически приятели от окръга, кара ги да се обаждат на Нуз и да му подхвърлят, че процесът трябва да се състои в окръг Форд. Някои от тях били направо груби. Просто му заявили: ако преместиш процеса, отписан си от следващите избори. Остави го в Клантън, и ще ти помогнем да те преизберат.

— Не ми се вярва.

— Твоя си работа. Но е вярно.

— Откъде знаеш? Кой му се е обаждал?

— Ще ти дам само един пример. Помниш ли го оня гангстер, който едно време беше шериф на окръга Ван Бурен? Мотли. ФБР-то го прибра, но сега е на свобода. Продължава да бъде много популярен там.

— Помня го.

— Знам със сигурност, че е ходил у Нуз с няколко приятели и без каквито и да е заобикалки му заявил да остави делото тук. Бъкли им наредил какво да приказват.

— Нуз какво им е отговорил?

— Те всички страхотно се ругаят един друг. Мотли казал на Нуз, че няма да получи и петдесет гласа във Ван Бурен на следващите избори. Готови били да напълнят урните с фалшиви бюлетини, да изнудват черните, да фалшифицират гласовете на отсъстващите — всички обичайни изборни машинации във Ван Бурен. Пък и Нуз знае, че са способни да го направят.

— Защо трябва да се тревожи за това?

— Не ставай глупав, Джейк. Той е стар човек и не може да бъде нищо друго освен съдия. Ти представяш ли си го като адвокат на частна практика? Сега си докарва шейсет хиляди на година и ще умре от глад, ако не го изберат. Повечето съдии са като него. Готов е на всичко, за да си запази мястото. Бъкли го знае, затова се е обърнал към местните биячи, подклажда ги и им разправя как този мръсен негър може и да го оправдаят, ако преместят процеса, и че трябва да попритиснат малко съдията. Така на Нуз започна да му пари под краката.

Няколко минути пиха мълчаливо и всеки се полюляваше на високия си дървен стол. Бирата бе чудесна.

— Има и още — каза Лусиен. — За Нуз.

— Какво за Нуз?

— Получил е няколко заплахи. Не политически, заплашили са го с убийство. Чувам, че умира от страх. Поискал е полицията да му охранява къщата. Вече ходи с пистолет.

— Това чувство ми е познато — измърмори Джейк.

— Да, чух.

— Какво си чул?

— За динамита. Кой беше?

Джейк бе поразен. Взираше се глуповато в Лусиен, неспособен да продума.

— Откъде знаеш?

— Не ме питай. Имам си източници. Кой беше?

— Никой няма представа.

— Изглежда, че е професионалист.

— Благодаря.

— Можеш да останеш тук. Имам пет спални.

В осем и половина слънцето беше залязло, когато Ози спря патрулната кола зад сааба, все още паркиран зад поршетото. Отиде до подножието на стълбата, която водеше към верандата. Лусиен го зърна пръв.

— Здравей, шерифе — опита се да проговори той с натезал и надебелял език.

— Добър вечер, Лусиен. Къде е Джейк?

Лусиен кимна към края на верандата, където Джейк се бе излегнал в люлката.

— Подремва си — обясни услужливо той.

Ози прекоси проскърцващите дъски и се надвеси над проснатата фигура, която миролюбиво похъркваше. Сръга го лекичко в ребрата, Джейк отвори очи и отчаяно опита да се изправи.

— Карла се обажда в канцеларията ми, търсеше те. Много е разтревожена. Цял следобед е звъняла и не може да те открие. Никой не те бил виждал. Мисли, че са те убили.

Джейк триеше очи, а люлката леко се полюляваше.

— Кажй й, че съм жив. Кажй й, че си ме видял, говорил си с мен и няма капчица съмнение, че съм жив. Кажй й, че ще се обадя утре. Кажй й, Ози, моля те, кажй й.

— Няма да стане, приятелю. Ти си вече голям, ти ще й се обадиш и ще й кажеш. — Ози се отдалечи по верандата. Съвсем не му беше смешно.

Джейк се закрепил на краката си и се заклатушка навътре.

— Къде е телефонът? — извика той на Сали. Докато набирал номера, чувал как Лусиен се смее неудържимо навън.

Последният му махмурлук бе в университета преди шест-седем години; не можеше да си спомни кога точно. Датата, това бе важното. Не можеше да си я спомни, но натежалата глава, пресъхналата уста, учестеното дишане и пламтящите очи му възкресиха болезнените и непомръкващи спомени за продължителни и незабравими гуляи с вкусната кафява течност.

Още щом отвори лявото си око, веднага разбра, че е в беда. Клепачите на дясното бяха плътно залепнали и не можеха да се разделят, трябваше да използва пръсти, а той не смееше да помръдне. Лежеше на кушетката в тъмната стая, напълно облечен, дори с обувки, слушаше как главата му бучи и наблюдаваше бавното въртене на вентилатора на тавана. Гадеше му се. Вратът му бе вдървен, защото нямаше възглавница. Краката му бяха подути и го боляха. Стомахът бушуваше и заплашваше да изригне. Май щеше да е по-добре да умре.

Джейк винаги бе имал неприятности с махмурлука, защото не можеше да спи дълго. Щом отвореше очи, мозъкът му се събуждаше, разкъсваше се на всички страни, парещата болка пронизваше слепоочията му и той не можеше да заспи отново. Все не успяваше да си обясни това. Приятелите му в университета, когато бяха махмурлии, спяха с дни след това, но при Джейк бе точно обратното. След последната бутилка едва събираше по няколко часа сън.

Защо? Вечният въпрос на другата сутрин. Защо го направи? Една студена бира бе толкова освежаваща. Най-много две-три. Но десет, петнайсет, че чак двацет? Беше объркал сметката. След шестата бирата вече губеше вкуса си и той пиеше заради самото пиене. Лусиен бе толкова услужлив. Преди да се стъмни, изпрати Сали до магазина за цял кашон бира, който плати с удоволствие, после накара Джейк да пие. Бяха останали само няколко кутии. Лусиен бе виновен.

Бавно вдигна крака, един по един, и ги спусна на пода. Лекичко разтри слепоочията си, но полза нямаше. Дишаше дълбоко, но сърцето му думкаше ускорено, изпращаше повече кръв в мозъка и задвижваше

малките пневматични чукове, които не спираха нито за миг в главата му. Трябваше да пие вода на всяка цена. Езикът му бе пресъхнал и беше толкова надут, че му бе много по-лесно да стои с отворена уста като куче в горещ ден. Защо, защо го направи?

Надигна се внимателно, бавно и вдървено и запристъпва към кухнята. Лампата над печката бе с абажур и светлината беше приглушена, но все пак струеше в тъмното и режеше очите. Разтри очи и се опита да ги почисти с миризливите си пръсти. Пиеше бавно топлата вода и я остави да тече по устата му и да капе по пода. Не ѝ обръщаше никакво внимание. Сали щеше да почисти. Часовникът на полицата показваше два и половина.

Набрал енергия, той тръгна непохватно, но безшумно през всекидневната и излезе навън. Верандата бе осеяна с празни кутии и бутилки. Защо?

Цял час седя под горещия душ в кантората си, неспособен да помръдне. Това облекчи малко болките и неприятното чувство, но не и вихъра, бушуващ из мозъка му. Веднъж в университета бе успял да изпълзи от леглото и да се добере до хладилника за една бира. Бе го облекчила; след втората се почувства много по-добре. Припомни си това под душа, но при мисълта за още една бира започна да му се повръща.

Просна се върху заседателната маса по бельо и с все сили се опита да умре. Имаше огромна застраховка за живот, щяха да оставят къщата му на мира. Следващият адвокат щеше да получи отсрочка по делото.

Девет дни до процеса. Времето бе нищожно, скъпоценно, а той току-що бе пропилял цял един ден с ужасното си пиянство. Замисли се за Карла и главата му задумка още по-силно. Беше се насилил да изглежда трезвен. Каза ѝ, че цял следобед са ровили с Лусиен из стари дела. Езикът му обаче бе надебелял, говореше бавно и тя разбра, че е пиян. Беше вбесена, но се контролираше. Да, къщата ѝ все още си е на мястото. Това бе единственото, на което тя повярва.

В шест и половина той ѝ се обади отново. Сигурно щеше да ѝ направи впечатление, че е в кантората от ранни зори и работи усърдно. Но не успя. Положи огромни усилия и себеотрицание да се изкара весел, дори нещо повече. Не ѝ направи никакво впечатление.

— Как си? — настояваше тя.

— Великолепно — отвърна той със затворени очи.

— Кога си легна?

Къде ли съм лягал, помисли си Джейк.

— Веднага щом ти звъннах.

Тя не каза нищо.

— Дойдох в кантората в три тази сутрин — рече гордо той.

— В три!

— Да, не можах да спя.

— Но ти не спиш всеки четвъртък. — Нотка на загриженост се прокрадна през ледените ѝ думи и той се почувства по-добре.

— Ще се оправя. Мога да остана при Лусиен тази и другата седмица. Там ще е по-безопасно.

— Нали имаш охрана?

— Да, помощник-шериф Незбит. Спи отвън в колата си.

Тя се колебаеше да каже нещо и Джейк почувства, че ледът започва да се пропуква.

— Безпокоя се за теб — каза тя с чувство.

— Всичко ще бъде наред, скъпа. Ще ти се обадя утре. Сега имам много работа.

Постави слушалката, хукна към тоалетната и отново повърна.

Чукането по предната врата не преставаше. Петнайсет минути Джейк не му обръщаше внимание, но който и да беше отвън, знаеше, че Джейк е вътре, и не спираше да чука.

Джейк излезе на балкона.

— Кой е? — викна той към улицата.

Жената излезе изпод балкона и се облегна на черното беемве, паркирано зад неговия сааб. Ръцете ѝ бяха пъхнати дълбоко в джобовете на износените, избелели и прилепнали джинси. Обедното слънце грееше ярко и я заслепяваше, пламтейки в светлата ѝ златисточервеникава коса.

— Вие ли сте Джейк Бриганс? — попита тя, засенчила очите си с ръка.

— Да. Какво искате?

— Трябва да говоря с вас.

— Зает съм.

— Много е важно.

— Не сте моя клиентка, нали? — Той изучаваше стройната ѝ фигура и установи, че наистина не е.

— Не съм. Ще ви отнема само пет минути.

Джейк отключи вратата. Тя влезе безцеремонно, сякаш бе собственик на кантората. Стисна здраво ръката му.

— Елън Роарк.

— Радвам се да се запознаем. Седнете. — Той ѝ посочи стол до вратата, а сам приседна на ръба на бюрото на Етъл.

— Една сричка или две?

— Моля?

Тя говореше със забързан, самоуверен акцент на човек от Севера, но посмекчен от известно пребиваване на Юг.

— Рорк или Роу Арк?

— Р-о-а-р-к. В Бостън е Рорк, в Мисисипи — Роу Арк.

— Имате ли нещо против, ако използвам Елън?

— Както обичате, с две срички. Мога ли да те наричам Джейк?

— Да, разбира се.

— Добре, не съм си и мислила да се обръщам към теб с мистър.

— От Бостън, а?

— Да, там съм родена. Завърших Бостънския колеж. Баща ми е Шелдън Роарк, прочут адвокат по криминални дела в Бостън.

— Май не съм го чувал. Какво те води в Мисисипи?

— Уча в университета Оул Мис.

— В Оул Мис ли? Какъв вятър те довя тук?

— Майка ми е от Натчиз. Била е една малка сладурана, когато е завършила Оул Мис и се преместила в Ню Йорк, а там се запознала с баща ми.

— И аз съм женен за една малка сладурана от Оул Мис.

— Там ги подбират само специални.

— Кафе?

— Не, благодаря.

— Добре, щом като вече се запознахме, какво те води в Клантън?

— Карл Лий Хейли.

— Не съм изненадан.

— Ще се дипломирам през декември, а това лято ще си убивам времето в Оксфорд. Трябва да се явявам на наказателнопроцесуален

кодекс при Гътри и ми е страшно скучно.

— При шантавия Джордж Гътри?

— Още е шантав.

— Скъса ме по конституционно в първи курс.

— Както и да е, бих искала да ти помогна за делото.

Джейк се усмихна, седна на тежкия въртящ се стол на Етъл и огледа изпитателно гостенката. Черното ѝ памучно поло бе изтъркано — последна дума на модата, и безукорно огладено. Очертанията и едва доловимите сенки разкривяваха изящната линия на бюста, както и липсата на сутиен. Гъстата вълниста коса се стелеше по раменете.

— Какво те кара да мислиш, че имам нужда от помощ?

— Знам, че работиш сам и нямаш помощник.

— Откъде знаеш всичко?

— От „Нюзуик“.

— А, да. Чудесна статия. Снимката беше хубава, нали?

— Изглеждаше малко вдървен на нея, но беше добра. В действителност те бива повече.

— Какви препоръки носиш?

— Гениалността е типична за нашето семейство. Завърших колежа в Бостън със *summa cum laude* и съм втора по успех в университета. Миналото лято бях три месеца на стаж в Лигата за защита на затворниците от Юга в Бирмингам и участвах като помощник в няколко процеса за убийство. Присъствах на смъртната присъда върху електрическия стол на Елмър Уейн Дос във Флорида и на смъртоносната инжекция на Уили Рей Аш в Тексас. През свободното си време в Оул Мис подготвям материали за адвокати от Американския съюз за граждански свободи и работя върху две обжалвания на смъртни присъди за адвокатската кантора в Спартанбърг, Южна Каролина. Отраснах в правната фирма на баща си и станах специалист по юридически разследвания, преди да се науча да карам кола. Наблюдавала съм го как защитава убийци, изнасилвани, виновни за злоупотреби, изнудвани, терористи, прелъстителите на деца, детеубийци и деца, убили родителите си. Когато бях в гимназията, работех по четирийсет часа седмично във фирмата му и по петдесет, когато бях в колежа. Той има осемнайсет адвокати, до един много умни и много талантливи. Страхотна школа, а аз изкарах там четиринайсет години. Сега съм на двайсет и пет и когато се дипломирам, искам да се

занимавам с криминални дела като баща си, да направя страхотна кариера и да ликвидирам смъртното наказание.

— Това ли е всичко?

— Баща ми е червив с пари и въпреки че всички в семейството ми са ирландски католици, аз съм единствено дете. Имам повече пари, отколкото ти можеш да спечелиш, така че ще работя безплатно. Никакъв хонорар. Безплатен сътрудник за три седмици. Ще върша цялата подготвителна работа, машинописа, ще отговарям на телефона. Дори ще ти нося чантата и ще правя кафето.

— Страхувах се, че ще искаш да ми ставаш партньор.

— Няма. Аз съм жена и се намирам в южните щати. Знам си мястото.

— Защо те интересува толкова това дело?

— Искам да бъда в съдебната зала. Умирам за криминални дела, големи дела, където животът е поставен на карта и напрежението е толкова осезаемо, че можеш с нож да го режеш. Където залата е претъпкана и охраната е непрекъснато нащрек. Където половината от публиката мрази подсъдимия и адвокатите му, а другата половина се моли за неговото избавление. А това дело е невиждано и нечувано. Не съм южнячка и всичко тук ме обърква, но ме е обзел някакъв извратен интерес към този процес. Никога не ще успея да го разбера докрай, но той ме привлича неудържимо. Влиянието му върху расовите взаимоотношения ще бъде огромно. Процес срещу чернокож, който е убил двама бели мъже, изнасилили дъщеря му — баща ми каза, че би поел безплатно подобна защита.

— Кажи му да си стои в Бостън.

— Това е мечтата на всеки адвокат. Просто искам да присъствам. Няма да ти преча, обещавам. Моля те да ми позволиш да стоя зад кулисите и да наблюдавам процеса.

— Съдията Нуз мрази жени в съда.

— Всеки юрист от Юга ги мрази. Аз не съм адвокатка, аз съм студентка по право.

— Ще те оставя сама да му го обясниш.

— Значи получавам мястото.

Джейк отклони поглед от нея и задиша тежко. Лек спазъм на гадене вибрираше в стомаха и дробовете му и дъхът му секна.

Пневматичните чукове в главата яростно подновиха дейността си и той изпита нужда да изтича до тоалетната.

— Да, мястото го имаш. Мога да те използвам за подготвителната работа. Безплатно. Тези дела са сложни, надявам се, че ти е известно.

— Кога започвам? — отвърна тя с прелестна, самонадеяна усмивка.

— Сега.

Джейк я разведе набързо из кантората и я настани на втория етаж. Разтвориха делото Хейли върху голямата маса и тя започна да си води бележки.

В два и половина Джейк се събуди и слезе в стаята за срещи. Тя бе свалила половината томове от полиците и ги бе разпръснала по цялата дължина на масата, а на всеки петдесетина страници във всеки том стърчаха листчета. Беше погълната от бележките си.

— Не е лоша библиотеката — каза тя.

— Някои от тези томове не са отваряни от двайсет години.

— Забелязах праха.

— Гладна ли си?

— Да. Умирам от глад.

— Има едно малко кафене зад ъгъла, където специалитетът е свинско и овесена каша. Организмът ми има нужда от малко свинско.

— Звучи апетитно.

Прекосяха площада до заведението на Клод, където посетителите бяха сравнително малобройни за събота следобед. Бяха единствените бели. Клод не се мяркаше и тишината бе оглушителна. Джейк си поръча сандвич със сирене, салатата от лук и три праха за главобол.

— Главата ли те боли? — попита Елън.

— Страхотно.

— Стрес?

— Махмурлук.

— Махмурлук ли? Мислех, че си въздържател.

— Това пък откъде го научи?

— От „Нюзуик“. В статията се говореше, че ти си бил отявлен привърженик на семейния живот, работохолик, благочестив

презвитерианец, който не близва алкохол и пуши евтини пури. Забрави ли? Как можа да го забравиш?

— Вярваш ли на всичко, което четеш?

— Не.

— Добре, защото снощи се гипсирах и драйфах цяла сутрин.

Помощничката му се разсмя.

— Какво пиеш?

— Ами... не помня. Поне до снощи. Това ми е първото напиване след университета и, надявам се, последното. Бях забравил колко отвратителни са тия неща.

— Защо адвокатите се наливат толкова много?

— Навик, придобит в университета. Баща ти не пие ли?

— Шегуваш ли се? Ние сме католици. Но той се пази.

— А ти пиеш ли?

— Разбира се, по всяко време — отвърна гордо тя.

— Тогава от теб ще излезе голяма адвокатка.

Джейк грижливо разбърка три праха в чаша с ледена вода и я изгълта. Направи гримаса и изтри устни. Тя го наблюдаваше внимателно, с весела усмивка.

— Какво каза жена ти?

— За кое?

— За това, че си се напил — и то такъв порядъчен религиозен семеен човек.

— Тя не знае. Замина вчера рано сутринта.

— Извинявай.

— Замина при родителите си, докато трае процесът. От два месеца по телефона ни се обаждат анонимни гласове и сипят смъртни заплахи, а оная нощ поставиха динамит под прозореца на спалнята. Ченгетата го откриха навреме и ги хванаха, сигурно са от Клана. Достатъчно динамит да не остане камък върху камък от къщата и да ни изтрепе всичките. Добър повод да се напие човек.

— Страхотно съжалявам.

— Службата, която току-що получи, може да се окаже много опасна. Трябва да го знаеш отсега.

— И по-рано са ме заплашвали. Миналото лято в Дотън, Алабама, защитавахме двама малолетни негри, които се бяха гаврили с една осемдесетгодишна старица и накрая я бяха удушили. Никой

адвокат от щата не се наемаше с делото, затова се обърнаха към Лигата. Влязохме в града, яхнали черни коне, и само това бе достатъчно по улиците да се съберат тълпи, готови на линч. Никога не съм чувствала такава омраза през живота си. Скрихме се в един мотел в съседен град и се почувствахме в безопасност, но една вечер двама мъже ме спипаха в бара на мотела и се опитаха да ме отвлекат.

— И какво стана?

— Винаги нося трийсет и осем милиметров със скъсена цев в чантата си и им дадох да разберат, че знам как се използва.

— Трийсет и осем милиметров, а?

— Да, подарък от баща ми за петнайсетия ми рожден ден. Имам разрешително.

— Баща ти май е страхотна личност.

— Няколко пъти са стреляли по него. Захваща се с много заплетени дела — в подобни случаи публиката е взривоопасна и държи обвиняемият да бъде обесен без съд и адвокат. Това са любимите му дела. Не прави нито крачка без телохранител.

— Сериозна работа. Аз съм същият. Имам си прикрепен един полицаи, името му е Незбит. Е, той не може да уцели стената на обор с ловджийска пушка, ама карай. Вчера ми го зачислиха.

Донесоха храната. Тя махна лука и доматиите от своя клодбургер и му предложи пържените си картофи. Разполови го и започна да кълве от краищата като птичка. Гореща мазнина капеше в чинията ѝ.

Лицето ѝ бе нежно и приятно, а чаровната усмивка смекчаваше твърдостта на еманципираната жена, която се спотайваше под повърхността. По това лице нямаше и следа от грим. Пък и той не беше нужен. Не беше красива, нито мила и явно нямаше намерение да се прави на такава. Притежаваше бледата кожа на червенкосите, но това бе кожа на здрав човек, със седем-осем лунички, разпилени покрай малкото вирнато носле. Усмивката ѝ бе самоуверена, предизвикателна и загадъчна, а трапчинките по бузите — неотразими. Пронизващите зелени очи излъчваха спотаена мощ и когато тя заговореше, те наблюдаваха втренчено и мигащо.

Това бе интелигентно лице. И безкрайно привлекателно.

Джейк дъвчеше сандвича си и се опитваше равнодушно да отбягва погледа ѝ. Тежката храна успокояваше стомаха му и за първи път от десет часа той започна да мисли, че може и да оживее.

— Сериозно, защо избра университета Оул Мис в Оксфорд?

— Много е стабилен, затова.

— И аз там съм завършил. Само че обикновено не привлича най-добрите студенти от Севера. Бръшляновата лига^[1] има решаващата дума в тази страна. Най-умните отиват там.

— Баща ми мрази всеки адвокат с диплома от Бръшляновата лига. Той е бил последен бедняк, но си е пробил път, работейки и учейки през нощта. Цял живот е търпял презрителното отношение на богатите, образованите и некадърни адвокати. Сега ги презира. Каза ми, че мога да отида в който си пожелае университет в цялата страна, но ако избира някой от Бръшляновата лига, няма да ме издържа. Мама също ми повлия. Отраснах с романтичните описания на живота в дълбокия Юг и трябваше да го видя с очите си. Пък и южните щати май възнамеряват да запазят смъртното наказание, така че смятам да завърша тук.

— Защо си толкова против смъртното наказание?

— Ти не си ли?

— Не съм, разбира се, категорично го поддържам.

— Невероятно! И това го казва адвокат по наказателни дела.

— Бих предпочел да се върнем към публичното обесване на моравата пред съда.

— Шегуваш се, нали? Сигурен съм, че се шегуваш. Кажи, че се шегуваш.

— Не се шегувам.

Тя спря да дъвче и да се усмихва. Очите ѝ блестяха свирепо и търсеха в него някакъв признак на слабост.

— Сериозно ли говориш?

— Съвсем сериозно. Проблемът със смъртното наказание е, че не го прилагаме достатъчно често.

— Ти обясни ли това на мистър Хейли?

— Мистър Хейли не заслужава смъртно наказание. Но двамата, които изнасилиха дъщеря му, напълно го заслужават.

— Така. Как решаваш кой го заслужава и кой не?

— Съвсем просто. Проучваш престъплението и престъпника. Ако е търговец на наркотици, който е застрелял някой цивилен

полицай, той е за газовата камера. Ако е някой скитник, който изнасилва тригодишно момиченце, удавя я, като натиска главичката ѝ в някоя локва, и хвърля трупа през моста, ти му отнемаш живота и славиш господата бога, че си е отишъл. Ако е избягал затворник и нахлуе в някоя ферма през нощта, бие и измъчва възрастните стопани, преди да ги запали заедно с къщата, завързваш го на стола, закачаш няколко кабела, молиш се за душата му и завърташ ключа. А ако са двама наркомани, които се редуват да изнасилват едно десетгодишно момиченце, ритат я с островръхите си каубойски ботуши, докато ѝ счупят челюстта, тогава ти щастливо, весело, ликуващо ги натикваш в газовата камера и ги слушаш как пицят. Съвсем просто е.

— Варварско е.

— Престъпленията им се варварски. Смъртта е избавление за тях, твърде леко избавление.

— А ако мистър Хейли го осъдят на смърт?

— Ако това стане, можеш да бъдеш сигурна, че ще прекарам следващите десет години в обжалване и ще се боря неуморно да му спася живота. А ако все пак го сложат на електрическия стол, можеш да бъдеш сигурна, че ще бъда пред затвора заедно с теб, лицемерите и стотина други състрадателни души, ще организираме шествие, ще носим запалени свещи и ще пеем химни. След това ще застана до гроба му зад неговата църква, до жена му и децата му и ще ми се иска никога да не съм го срещал.

— Присъствал ли си някога на екзекуция?

— Не помня да съм ходил на такова нещо.

— Аз съм била на две. Ако бъдеш поне на една, ще си промениш мнението.

— Така да е. Няма да отида на нито една.

— Ужасно е да се гледа подобно нещо.

— Семействата на жертвите присъстваха ли?

— Да, и в двата случая.

— Шокирани ли бяха? По друг начин ли започнаха да мислят? Не са, разбира се. Просто това е бил краят на кошмарите им.

— Изненадваш ме.

— А пък мен хора като теб ме объркват. Как можеш да влагаш толкова от себе си, за да спасяваш хора, които направо са си изпросили смъртната присъда и според закона напълно я заслужават.

— Кой закон? Такъв закон в Масачузетс няма.

— Естествено, че няма. Какво може да се очаква от един-единствен щат, който подкрепи Макгавърн през седемдесет и втора? Вие там винаги се правите на различни.

Забравиха за клодбургерите и гласовете им се извисиха. Джейк се огледа и улови няколко погледа. Елън отново се усмихна и си взе едно от неговите колелца лук.

— Какво мислиш за Съюза за граждански свободи? — попита тя, хрупайки.

— Предполагам, че членската карта е в чантата ти?

— Точно така.

— Тогава си уволнена.

— Записах се, когато бях на шестнайсет години. Уважаваш ли поне малко Декларацията за правата на гражданите?

— Прекланям се пред нея. Но презирам съдиите, които я тълкуват. Яж.

Изядоха мълчаливо бургерите, наблюдавайки се изпитателно. Джейк поръча кафе и още два праха против главоболие.

— Как смятаме да спечелим това дело? — попита тя.

— Ние?

— Все още съм на работа, нали?

— Да. Но не забравяй, че аз съм шефът, а ти — помощникът.

— Разбира се, шефе. Каква е твоята стратегия?

— Ти как си я представяш?

— Доколкото схващам, нашият клиент е подготвил старателно убийствата и хладнокръвно ги е застрелял шест дни след изнасилването. Прилича на човек, който си е давал ясна сметка какво върши.

— Така е.

— Значи не разполагаме с някаква защита и аз смятам, че трябва да признаеш вината му и да поискаш доживотна присъда, за да го отървеш от газовата камера.

— Много си борбена, няма що.

— Пошегувах се. Единственият ни шанс е временна невменяемост. Струва ми се обаче невъзможно да се докаже.

— Известно ли ти е решението на Макнотън?

— Да. Имаме ли психиатър?

— Може да се каже. Той ще направи всичко, което искаме от него; ако, разбира се, е трезвен на процеса. Една от най-трудните ти задачи като мой нов юридически сътрудник ще бъде да го осигуриш трезвен на процеса. Няма да е лесно, повярвай ми.

— Живея заради новите предизвикателства в съдебната зала.

— Добре, Роу Арк, хващай химикалката. Ето ти салфетка. Шефът смята да диктува инструкциите си.

Тя започна да си води бележки на хартиена салфетка.

— Искам справка за присъдите, тълкувани от Върховния съд на Мисисипи въз основа на решението Макнотън през последните петдесет години. Сигурно са към стотина. Има едно голямо дело от седемдесет и шеста, делото „Хил“, където съдът се разделил безкомпромисно на две — петима срещу четирима, а онези „против“ са настояли за по-свободно тълкуване на понятието невменяемост. Направи я кратка, не повече от двайсет страници. Можеш ли да пишеш на машина?

— Деветдесет думи в минута.

— Трябваше да се досетя. Искам я до сряда.

— Ще я получиш.

— Има няколко пункта в показанията, които искам да се проучат. Виждала си отвратителните снимки на двете тела. Нуз обикновено позволява на съдебните заседатели да гледат кръв и ужаси, но аз бих искал снимките да не стигат до тях. Провери има ли такава възможност.

— Няма да е лесно.

— Основното в защитата на Хейли е изнасилването. Искам съдебните заседатели да узнаят подробностите. Трябва да се проучат най-внимателно. Имам две-три дела, с които да започнеш, и мисля, че можем да докажем на Нуз, че това изнасилване играе съществена роля.

— Добре. Друго?

— Не знам. Когато мозъкът ми се събуди, ще измисля и друго, но засега стига.

— Да докладвам ли в неделя сутринта?

— Да, но не по-рано от девет. Държа на спокойствието си преди това.

— Някакви забележки по облеклото?

— Добре изглеждаш.

— По джинси и без чорапи?

— Имам още една помощничка, секретарката ми Етъл. На шейсет и четири е, възпълна и, слава богу, носи сутиен. Няма да е зле да я последваш.

— Ще помисля за това.

— Сега не ми е до разсейване.

---

[1] Верига от елитни университети в североизточните щати. —
Б.пр. ↑

Понеделник, петнайсети юли. Една седмица до процеса. През почивните дни бързо се разчу, че делото ще се гледа в Клантън, и градецът започна да се тъкми за спектакъла. Телефоните в трите хотела прегряха — журналистите и техните екипи потвърждаваха резервациите. Заведенията тръпнеха в очакване. Група от Окръжната служба по поддръжката се развъртя из съдебната зала след закуска — боядисваха и лъскаха. Ози изпрати затворници градинари с косачките. Старците под паметника на падналите във Виетнамската война дялкаха замислено и наблюдаваха суетнята. Затворникът с облекчен режим, който ръководеше градинарските работи, ги помоли да плюят тютюна в тревата, а не на тротоара. Пратиха го по дяволите. Гъстата сочна трева бе поръсена с допълнителен слой тор и една дузина пръскани съскаха и ръсеха вода от девет часа сутринта.

В десет температурата бе трийсет и пет градуса. Търговците от дюкянчетата край площада отвориха врати, за да нахлуе влагата, и включиха вентилаторите по таваните. Обадиха се в Мемфис, Джаксън и Чикаго за стока, която да продават на специални цени през следващата седмица.

Нуз позвъни на Джийн Гилеспи, чиновничката от съда, късно в петък следобед и я уведоми, че процесът ще се състои в нейната съдебна зала. Нареди ѝ да призове сто и петдесет евентуални съдебни заседатели. Защитата бе настояла за разширен състав, от който да се изберат дванайсет, и Нуз се бе съгласил. Джийн и две помощнички прекараха цялата събота, ровейки из регистрационните дневници, за да изберат потенциални съдебни заседатели. Следвайки специалните указания на Нуз, те отстраниха всички над шейсет и пет години. Бяха избрани хиляда имена и всяко от тях, заедно с адреса, бе вписано на малка индекс-карта и сложено в един кашон. След това двете помощнички се редуваха да вадят произволно карти от кашона. Едната беше бяла, другата — черна. Всяка вадеше картата със затворени очи и я поставяше върху сгъваема маса наред с другите. Когато броят им

стана сто и петдесет, преустановиха тегленето и съставиха един голям списък. Сред тях бяха бъдещите съдебни заседатели по делото „Хейли“. Всяка стъпка по техния избор бе внимателно ръководена от почитаемия Омар Нуз, който знаеше какво върши. Ако съдебните заседатели бяха само бели и осъдеха Хейли, а след това определяха смъртно наказание — тогава всяка най-малка подробност при избора на тези съдебни заседатели щеше да бъде обект на обжалване. Сблъсквал се беше преди с подобна ситуация и всичките му решения бяха анулирани. Този път нямаше да допусне подобно нещо.

Името и адресът на всеки от съдебните заседатели бяха преписани от големия списък върху отделна призовка. Купът призовки се пазеха под ключ в канцеларията на Джийн до осем часа в понеделник сутринта, когато шериф Ози Уолс дойде в съда. Той пи кафе с Джийн и получи нейните инструкции.

— Съдията Нуз държи тези указания да бъдат връчени днес между четири следобед и полунощ.

— Добре.

— Съдебните заседатели трябва да се явят в залата точно в девет следващия понеделник.

— Ясно.

— В призовките не се споменават името и процесът, така че на хората не трябва да се съобщава нищо.

— Предполагам, че ще знаят.

— Сигурно, но Нуз беше категоричен. Твоите хора не трябва да говорят нищо за делото, когато връчват призовките. Имената на съдебните заседатели се пазят в най-строга тайна, поне до сряда. Не питай защо — нареждане на Нуз.

Ози прелисти купа с призовки.

— Колко са тук?

— Сто и петдесет.

— Сто и петдесет! Защо толкова много?

— Делото е важно. Нареждане на Нуз.

— Ще трябва да ангажирам всичките си хора, за да ги разнесем.

— Съжалявам.

— Е, добре. Щом така желае негова светлост.

Ози си тръгна и след секунди Джейк вече бе застанал пред гишето, флиртуваше със секретарките и се усмихваше на Джийн

Гилеспи. Последва я в канцеларията ѝ. Затвори вратата. Тя се скри зад бюрото си. Той продължаваше да се усмихва.

— Знам защо си тук — рече мрачно тя, — но няма да го получиш.

— Дай ми списъка, Джийн.

— До сряда — изключено. Така нареди Нуз.

— До сряда? Защо до сряда?

— Не знам. Омар обаче беше категоричен.

— Дай ми го, Джийн.

— Джейк, не мога. Искаш да ми докараш неприятности ли?

— Няма да имаш неприятности, защото никой няма да научи. Знаеш как умея да пазя тайна. — Той вече не се усмихваше. — Джийн, дай ми списъка, дявол да го вземе.

— Джейк, разбери, че не мога.

— Трябва ми, и то веднага. Не мога да чакам до сряда. Имам много работа.

— Няма да бъде честно спрямо Бъкли — каза безпомощно тя.

— Майната му на Бъкли. Да не мислиш, че играе честно? Той е влечуго и ти го мразиш не по-малко от мен.

— Може би и повече.

— Дай ми списъка, Джийн.

— Слушай, Джейк, винаги сме били близки. Мисля за теб повече, отколкото за другите адвокати. Когато синът ми загази, на теб се обаждам, нали? Вярвам ти и искам да спечелиш това дело. Но не мога да пренебрегна нарежданията на съдията.

— Кой ти помогна да те изберат последния път, аз или Бъкли?

— Недей, Джейк.

— Кой спаси сина ти от затвора, аз или Бъкли?

— Моля те.

— Кой се опита да вкара сина ти в затвора, Бъкли или аз?

— Не е честно, Джейк.

— Кой се застъпи за мъжа ти, когато всички, абсолютно всички в църквата настояваха да бъде изхвърлен, защото сметките не излизаха?

— Тук не става дума за лоялност, Джейк. Обичам и теб, и Хана, и Карла, но не мога да го направя.

Джейк затръшна вратата и изскочи от канцеларията, а Джийн седна на бюрото и избърса сълзите от бузите си.

В десет сутринта Хари Рекс връхлетя в кантората на Джейк и хвърли на писалището му екземпляр от списъка.

„Не питай“ заяви той. До всяко име бе отбелязал по нещо: „Не знам“, „Бивш клиент — мрази негрите“ или „Работи в обувната фабрика, може да се окаже подходящ“.

Джейк бавно прочете всяко име, опитвайки се да го свърже с лице или репутация. Нищо друго, само имена. Без адрес, възраст, професия. Само имена. Учителят му от четвърти клас в Карауей. Една от приятелките на майка му от Гардън Клъб. Бивш клиент, крадец на дребно. Познат от църквата. Постоянен посетител на Кафето. Богат фермер. Повечето от имената му се струваха на бели. Видя и Уили Мей Джоунс, Лерой Уошингтън, Рузвелт Тъкър, Буси Лу Бийн и неколцина други чернокожи. Но списъкът изглеждаше ужасяващо бял. Познаваше най-много трийсет души.

— Какво мислиш? — попита Хари Рекс.

— Трудно е да се каже. Повечето са бели, но това можеше да се очаква. Откъде го задигна?

— Не питай. Отбелязал съм по нещичко върху дваисет и шест имена. Това е всичко, което мога да направя. Останалите не ги познавам.

— Ти си истински приятел, Хари Рекс.

— Аз съм върхът. Готов ли си за процеса?

— Не още. Но открих тайно оръжие.

— Какво е то?

— По-нататък ще се запознаеш с нея.

— С нея ли?

— Да. Зает ли си в сряда вечерта?

— Май не съм. Защо?

— Добре. Ела тук в осем. Лусиен също ще дойде. Може би още един-двама. Искам да се съберем за няколко часа и да обсъдим съдебните заседатели. Трябва да си изградим образа на предпочитания заседател и оттам да тръгнем. Ще обсъдим всяко име и се надявам да идентифицираме повечето от тези хора.

— Звучи забавно. Ще дойда. Какъв е твоят предпочитан заседател?

— Не мога да кажа точно. Мисля, че идеята за отмъщение би допаднала на белите расисти. Автомати, насилие, закрила на жени. Ще бъдат във възторг. Но моят човек е чернокож и е убил двама от техните.

— Съгласен съм. Аз бих избягвал жените. Те не съчувстват на изнасилваните, но ценят по-високо живота. Жените не могат да проумеят, че някой ще вземе автомата и ще пръсне черепите на други двама. Аз и ти го разбираме, защото сме бащи. Това ни е по вкуса. Насилието и кръвта не ни разкисват. Ние се възхищаваме от постъпката му. Трябва да намериш неколцина като нас за съдебни заседатели. Млади и образовани бащи.

— Хм, интересно. Лусиен пък твърди, че предпочита жените, защото са по-способни на съчувствие.

— Не съм на това мнение. Познавам жени, които биха ти прерязали гърлото, ако им се изпречиш на пътя.

— Някои от твоите клиентки ли?

— Да, едната е в списъка. Франсис Бърдийн. Избери я и аз ще ѝ кажа как да гласува.

— Сериозно ли говориш?

— Разбира се. Тя ще направи каквото ѝ кажа.

— Можеш ли да дойдеш в съда в понеделник? Искам да наблюдаваш съдебните заседатели по време на избора, а после да ми помогнеш за дванайсетте.

— Няма да го пропусна.

Джейк чу гласове отдолу и сложи пръст на устните си. Нададе ухо, после се усмихна и направи знак на Хари Рекс да го последва. Качиха се на пръсти по стълбата и се заслушаха в суматохата край бюрото на Етъл.

— Вие, разбира се, не работите тук — настояваше Етъл.

— Аз, разбира се, работя тук. Джейк Бриганс, който, мисля, е ваш шеф, ме назначи в събота.

— За каква ви назначи?

— За юридически сътрудник.

— С мен не го е обсъждал.

— Той го обсъди с мен и ми предложи мястото.

— Колко ще ви плаща?

— Стотарка на час.

— Боже господи! Първо трябва да говоря с него.

— Аз вече говорих с него, Етъл.

— За вас съм мисис Туити. — Етъл я изгледа критично от глава до пети. Избелели джинси, евтини мокасини, без чорапи, широка бяла памучна риза и — нямаше никакво съмнение — нищо под нея. — Не сте облечена подходящо за тази кантора. Облечена сте... направо неприлично.

Хари Рекс повдигна вежди и се ухили на Джейк.

— Моят шеф, който се явява и ваш шеф, ми каза, че мога да ходя така.

— Не ви ли се струва, че нещо сте забравили?

— Джейк ми позволи да го забравя. Каза, че вие не сте слагали сутиен от двайсет години. Каза, че повечето жени в Клантън ходят без сутиен, затова оставих моя вкъщи.

— Какво ви каза? — изпищя Етъл, скръстила ръце пред гърдите си.

— Джейк горе ли е? — попита делово Елън.

— Да, ще му се обадя.

— Не си правете труда.

Джейк и Хари Рекс се вмъкнаха в големия кабинет и зачакаха новата помощничка. Тя влезе, мъкнейки огромна чанта.

— Добро утро, Роу Арк — каза Джейк. — Запознай се с един добър приятел, Хари Рекс Вонър.

Хари Рекс се ръкува и впери поглед в розата й.

— Радвам се да се запознаем. Как е първото ви име?

— Елън.

— Наричай я Роу Арк — каза Джейк. — Тя ще работи е мен до края на делото „Хейли“.

— Чудесно! — Хари Рекс не откъсваше поглед от нея.

— Хари Рекс е местен адвокат, Роу Арк, един от многото, на когото не трябва да вярваш.

— За какъв дявол си назначил сътрудник жена? — попита безцеремонно Хари Рекс.

— Роу Арк е гений по наказателно право, каквито са повечето студенти в трети курс. Освен това тя работи много евтино.

— Да не би да имате нещо против жените, сър?

— Не, мис. Обичам ги. Женил съм се за четири.

— Хари Рекс е най-противният адвокат по разводите в окръг Форд — обясни Джейк. — Всъщност той е най-противният адвокат въобще. А ако се задълбочим, той е най-противният човек, когото познавам.

— Благодаря — каза Хари Рекс и успя най-накрая да откъсне погледа си от нея.

Тя оглеждаше огромните му, мръсни, подпетени, протрити мокасини, раираните найлонови чорапи, провиснали и набрани около глезените, омачканите кафеникави панталони, целите в лекета, орфаното тъмносиньо сако, яркорозовата плетена вратовръзка, която стигаше до средата на гърдите му, и каза:

— Намирам, че е симпатяга.

— Ако речеш, те правя съпруга номер пет.

— Привличането е само физическо — отвърна тя.

— Дайте да се разберем — обади се Джейк. — В тази кантора, след като Лусиен си отиде, сексът е нещо непозволено.

— Много неща си отидоха с Лусиен — рече Хари Рекс.

— Кой е този Лусиен?

Джейк и Хари Рекс се спогледаха.

— Много скоро ще се запознаеш с него — обясни Джейк.

— Секретарката ти е сладурана — каза Елън.

— Знаех си аз, че ще си допаднете. Когато я опознаеш, ще видиш, че е душа човек.

— Колко време ще ми трябва?

— Знам я от двайсет години — каза Хари Рекс — и все още чакам.

— Как вървят работите? — попита Джейк.

— Бавно. Има една дузина дела на база решението Макнотън и всички са огромни. Прегледала съм ги почти половината. Мислех да работя тук цял ден, ако, разбира се, оня разярен бик долу не ме нападне.

— Аз ще се заема с нея — каза Джейк.

— Радвам се, че се запознахме, Роу Арк. — Хари Рекс се запъти към вратата. — Ще се видим пак.

— Благодаря ти, Хари Рекс — каза Джейк. — Ще се видим в сряда вечер.

Калният и чакълест паркинг пред кръчмата на Танк беше препълнен, когато Джейк най-сетне я откри след залез слънце. По-рано не бе имал повод да идва тук и сега не бе очарован от вида ѝ. Беше съвсем скрита, встрани от черния път, на шест мили от Клантън. Паркира далеч от малката постройка и се зачуди дали да не остави запален двигателя, ако Танк не е вътре и се наложи бързо да офейка. Почти веднага се отказа от глупавата идея, защото си обичаше колата и бе не само вероятно, но и напълно възможно някой да я задигне. Заклучи я, провери всичко повторно, почти убеден, че цялата или част от нея ще липсва, когато се върне.

Джубоксът гърмеше през отворените прозорци, стори му се, че чува как се чупи бутилка на пода, в маса или в нечия глава. Поколеба се и реши да си тръгва. Не, не беше важно. Джейк пое дълбоко дъх и отвори разнебитената дървена врата.

В същия миг четирийсет чифта черни очи се впиха в нещастното, объркало се бяло момче със сако и вратовръзка, което премигваше и се опитваше да пробие с поглед безкрайната чернилка на тяхната кръчма. Беше се изправил вдървен до вратата и отчаяно диреше приятелско лице. Не можа да открие. Майкъл Джексън свърши точно навреме песента си и в кръчмата се възцари тишина. Джейк стоеше плътно до вратата. После кимна, усмихна се и се опита да се държи непринудено. Усмивката му остана несподелена.

Внезапно иззад бара нещо се размърда и коленете на Джейк се разтрепераха.

— Джейк! Джейк! — викна някой. Това бяха най-прекрасните думи, които някога бе чувал. Съзря зад бара приятеля си Танк, който свали престилката и се запъти към него. Стиснаха си ръце дружески. — Какво те води насам?

— Трябва да поговоря с теб за минутка. Може ли да излезем отвън?

— Дадено. Какво има?

— Дошъл съм по работа.

Танк щракна ключа на лампата до вратата.

— Ей, слушайте, тоя тук е адвокатът на Карл Лий Хейли, Джейк Бриганс. Мой добър приятел. Да го поздравим, а?

Малкото помещение се разтресе от овации. Неколцина до бара сграбиха Джейк и му застискаха ръката. Танк издърпа едно чекмедже под бара и измъкна цяла шепа визитни картички на Джейк, които раздаде наоколо като бонбони. Джейк вече дишаше нормално и лицето му възвърна цвета си.

Навън се облегнаха на капака на жълтия кадилак на Танк. От прозореца долиташе Лайънъл Ричи и ония вътре подновиха заниманията си. Джейк подаде на Танк екземпляр от списъка.

— Прегледай всяко име. Виж колко от тях познаваш. Поразпитай и разбери всичко, което можеш.

Танк приближи листовете до очите си. Светлината от рекламата на прозореца струеше над рамото му.

— Колко от тия са черни?

— Ти ще ми кажеш. Затова искам да им хвърлиш едно око. Отбележи чернокожите. Ако не си сигурен, опитай се да разбереш. Ако познаваш някого от белите, напиши го.

— Радвам се да помогна, Джейк. Това не е незаконно, нали?

— Не е, но не казвай никому. Искам го до сряда сутринта.

— Имаш го.

Танк прибра последния екземпляр и Джейк тръгна към кантората си. Беше почти десет. Етъл бе преписала списъка от екземпляра на Хари Рекс и една дузина копия бяха връчени лично на подобрани, верни приятели. Лусиен, Стан Аткавидж, Танк, Дел от Кафето, един адвокат от Карауей на име Робанд Айсъм и няколко други.

На две-три мили от кръчмата се намираше малка, спретната белосана къщичка, където Етъл и Бил Туити живееха почти от четирийсет години. Хубав дом с хубави спомени за отгледани деца, които се бяха пръснали из северните щати. Малоумният син — този, който много приличаше на Лусиен, живееше по известни причини в Маями. Сега къщата бе утихнала. Бъд не работеше от години, от първия си удар през седемдесет и пета. Последва инфаркт, после два други, по-тежки удара и няколко по-слаби. Дните му бяха преброени и той отдавна се бе примирил с факта, че фаталният край ще го заvari на предната тераса, докато бели зелен боб. На това и се надяваше.

В понеделник вечерта той седеше на терасата и слушаше бейзболен мач по радиото. Етъл шеташе из кухнята. Тъкмо когато Кардиналите водеха и бяха на ред, той чу шум край къщата. Намали звука. Сигурно бе някое куче. Шумът се повтори. Стана и пристъпи към края на терасата. Внезапно една огромна фигура, облечена цялата в черно, с лице, отвратително нашарено е червено, бяло и черно — цветовете на войната, — изскочи от храстите, хвърли се върху Бъд и го повали надолу. Мъчителният му вик не се чу в кухнята. Изскочи още един и двамата повлякоха стареца към стълбата, която водеше към предната веранда. Единият го бе сграбчил под мишниците, а другият сипеше тежки удари по омекналия му корем и разкъравеното лице. След секунди Бъд бе в безсъзнание.

Етъл дочу шума и забърза към предната врата. Третият от бандата я докопа, изви плътно ръцете ѝ отзад и огромната му лапа стисна гърлото ѝ. Не можеше да крещи, нито да помръдне. Остана неподвижна на терасата, вцепенена от ужас, докато двамата гангстери долу пребиваха мъжа ѝ. На тротоара отпред, на десетина крачки от мястото на бруталния побой, стояха три фигури с развети бели роби на червени ивици и високи бели и заострени качулки, от които се спускаха червено-бели маски, прикриващи лицата им. Тримата изплуваха от тъмнината — наблюдаваха сцената като тримата мъдреци в библейската ясла.

След една дълга, мъчителна минута ударите станаха монотонни.

— Достатъчно — рече водачът в центъра. Тримата терористи в черно хукнаха. Етъл се втурна надолу по стъпалата, после се хвърли върху пребития си съпруг. Тримата в бяло също изчезнаха.

Когато Джейк си тръгна от болницата в полунощ, Бъд все още дишаше, но никой не вярваше, че ще оживее. Освен счупените кости бе изкарал нов масивен инфаркт. Етъл изпадна в истерия и обвини Джейк за всичко.

— Ти каза, че няма никаква опасност! — крещеше тя. — Иди и го кажи на мъжа ми! Ти си виновен за всичко!

Слушаше виковете, несвързаните ѝ думи и смущението му се превърна в гняв. Обходи с поглед малката чакалня, пълна с приятели и

роднини. Всички погледи бяха вперени в него. Да, говореха сякаш те, ти си виновен за всичко!

Когато Гуен се обади в кантората рано във вторник сутринта, насреща бе новата сътрудничка, Елън Роарк. Тя се опита да вкара интеркома в действие, повреди го, после отиде до стълбата и викна:

— Джейк, обажда се съпругата на мистър Хейли.

Той ядовито затръшна вратата и вдигна слушалката.

— Ало!

— Джейк, зает ли си?

— Много. Какво има?

— Джейк, трябва ни пари — разплака се тя. — С нас е свършено, сметките отдавна са просрочени. От два месеца не съм плащала за къщата, обаждаха се и за ипотеката. Не знам на кого друг мога да се обадя.

— Защо не потърсиш роднините си?

— Те са бедни хора, Джейк, ти го знаеш. Ще ни хранят и ще ни помагат с каквото могат, но нямат възможност да се оправят с ипотеката и сметките за тока и водата.

— Ти говори ли с Карл Лий?

— За пари не съм. В последно време не сме говорили за това. Пък и какво може да направи той, само ще се тревожи, а бог е свидетел, че си има толкова много други грижи.

— Ами църквите?

— Оттам цент не съм видяла.

— Колко ти трябва?

— Най-малко петстотин, за да насмогна. За другия месец просто не знам. Тогава ще му мисля.

Деветстотин минус петстотин, само четиристотин оставаха за Джейк, и то за дело за убийство. Сигурно това беше рекорд. Четиристотин долара! Хрумна му една идея.

— Можеш ли да дойдеш тук в два следобед?

— Трябва да взема и децата.

— Няма значение. Чакам те в два.

— Ще дойда.

Той затвори и бързо прелисти телефонния указател за номера на преподобния Оли Ейджи. Откри го в църквата. Помоли го да обсъдят делото „Хейли“ и неговите собствени показания. Каза, че преподобният ще бъде важен свидетел. Ейджи обеща да дойде в два.

Домочадието на Хейли пристигна първо и Джейк ги нареди да седнат около заседателната маса. Децата помнеха стаята от пресконференцията и гледаха със страхопочитание дългата маса, въртящите се столове и внушителните рафтове с томове. Когато преподобният пристигна, той прегърна Гуен и се спря при всяко от децата, а най-дълго при Тоня.

— Ще бъда кратък, отче — започна Джейк. — Има някои неща, които трябва да обсъдим. От няколко седмици ти и другите чернокожи пастори от окръга събирате пари за семейството на Карл Лий. Свършихте наистина едно добро дело. Мисля, че бяха над шест хиляди, нали? Не ми е ясно къде са парите, пък и не е моя работа. Вие ги предложихте на адвокатите от Асоциацията, за да защитават Карл Лий, но както и двамата знаем, те няма да се ангажират с делото. Аз съм негов адвокат, единственият му адвокат, и до този момент не са ми предлагани никакви пари. А и не очаквам нищо. Очевидно вие изобщо не се интересувате каква ще бъде защитата. Дотук добре. Но това, което наистина ме тревожи, преподобни, е, че семейство Хейли не е получило нито един, повтарям, нито един долар. Така ли е, Гуен?

Безизразното ѝ изражение премина в изумление, после в недоверчивост и накрая в гняв.

— Шест хиляди! — повтори тя и впи поглед в пастора.

— Над шест хиляди според последния отчет — поясни Джейк. — Парите си лежат в някоя банка, а Карл Лий стои в ареста, Гуен не работи, сметките не са платени, приятелите хранят семейството, а ипотеката ще бъде просрочена след няколко дни. А сега, преподобни, кажете, какви са плановете ви за тези пари?

— Това не е ваша работа — отвърна Ейджи с мазен глас и се усмихна.

— Но пък е моя! — каза високо Гуен. — Ти си използвал името ми и името на семейството ми, когато си ги събирал, така ли е, отче? Чух го с ушите си. Заяви го пред цялата църква — тези дарения от сърцето, както ти им викаше, били за моето семейство. Помислих, че

си похарчил парите за адвокатски такси и каквото там трябва. Днес пък научавам, че си ги мушнал в банката. Сигурно си намислил да си ги пазиш там.

— Чакай малко, Гуен — не трепна Ейджи. — Ние решихме, че е най-добре парите да се похарчат за Карл Лий. Той ги отказа, когато не пожела да наеме адвокатите на Асоциацията. Затова попитах мистър Райнфелд какво да правим с тях. Той ми каза да ги оставим в банката, защото ще трябва на Карл Лий за обжалването.

Джейк отвърна глава настрани и стисна зъби. Понечи да изругае тоя тъп глупак, но схвана, че Ейджи не разбира това, което говори, и прехапа устни.

— Съвсем се обърках — каза Гуен.

— Много просто е — каза преподабният с любезна усмивка. — Мистър Райнфелд каза, че Карл Лий ще бъде осъден, защото не го е наел. После ще трябва да обжалваме, нали така? А щом Джейк загуби тук делото, ти и Карл Лий ще търсите друг адвокат, разбира се, за да му спаси живота. Тогава ще имаме нужда от помощта на Райнфелд и от пари. Виждаш, че всичко е за Карл Лий.

Джейк поклати глава и изруга наум. И то повече Райнфелд, отколкото Ейджи. Очите на Гуен се насълзиха и тя стисна юмруци.

— Нищо не разбирам от това и не искам да разбирам. Знам само, че ми дотегна да прося храна, дотегна ми да завися от други хора, дотегна ми от тревоги, че ще загубя къщата.

Ейджи я изгледа тъжно.

— Разбирам те, Гуен, но...

— Ако имаш шест хиляди от нашите пари в банката, правиш много лошо, че не ни ги даваш. Ние имаме достатъчно разум да ги похарчим за полезни неща.

— Но те са за Карл Лий — каза преподабният.

— Добре — намеси се Джейк. — Питал ли си Карл Лий как желае да се използват?

Гадната усмивчица изчезна от лицето на Ейджи и той се завъртя на стола.

— Карл Лий знае какво правим — рече той не много убедително.

— Благодаря. Не те питам за това. Чуй ме внимателно. Питал ли си го как иска да се използват парите?

— Мисля, че са го обсъждали с него — излъга Ейджи.

— Сега ще разберем — каза Джейк. Изправи се и се запъти към вратата, която водеше за съседната стаичка. Преподобният наблюдаваше нервно, почти изпаднал в паника. Джейк отвори вратата и кимна. Неочаквано оттам влязоха Карл Лий и Ози. Децата се развикаха и хукнаха към баща си. Ейджи изглеждаше съкрушен.

След няколко неловки мига на прегръдки и целувки Джейк пристъпи към екзекуцията.

— Преподобни, защо не попиташ Карл Лий как иска да се използват неговите шест хиляди долара?

— Те не са само негови.

— Но не са и само твои — срязва го Ози.

Карл Лий свали Тоня от коляното си и се приближи към стола, където седеше Ейджи.

— Нека не го усукваме, отче, така че да не ти е трудно да го разбереш. Ти си събрал тези пари от мое име, да се подпомогне семейството ми. Събрал си ги от чернокожите в този окръг, и то с обещание, че са за мен и близките ми. А всъщност си ги излъгал. Събирал си пари, за да направиш впечатление на Асоциацията, не за да помогнеш на семейството ми. Излъга в църквата, излъга във вестниците, навсякъде лъжеш.

Ейджи се огледа и забеляза, че всички, дори и децата, са забили поглед в него и бавно поклащат глави. Карл Лий сложи крак на стола на Ейджи и се наведе към него.

— Ако не ни дадеш парите, ще кажа на всеки негър, когото познавам, че си един лъжлив негодник. Ще се обадя на всеки човек от твоята църква, а аз съм един от тях, не си забравил, нали, и ще им кажа, че не сме получили нито цент от теб. А когато ги изредя всичките, в неделя сутрин няма да събереш и два долара. Ще се простиш с лъскавите си кадилаци и лъскавите костюми. Ще си загубиш дори и църквата, защото ще ги накарам да не стъпят повече там.

— Свърши ли? — попита Ейджи. — Ако си свършил, ще ти кажа само, че съм наскърбен. Много тежко съм наскърбен, че ти и Гуен мислите така.

— Така мислим и пет пари не давам колко си наскърбен.

Ози пристъпи напред.

— Аз също смятам така, отче, не си постъпил правилно и ти го знаеш.

— Ози, толкова ми е мъчно да го чуя от теб. Страшно ми е мъчно.

— Слушай, нека ти кажа от кое ще ти стане още по-мъчно. Следващата неделя аз и Карл Лий ще дойдем в църквата. Ще го измъкна тайно от затвора и ще направим една малка обиколка. Тъкмо когато си вече готов за проповедта, ще влезем през предната врата, ще тръгнем по пътеката и ще се качим на амвона. Ако ми се изпречиш на пътя, веднага ти слагам белезниците. Карл Лий ще изкара проповедта. Ще разкаже на хората вътре, че парите, които така щедро са дарявали досега, не са излизали от джоба ти, че Гуен и децата ще бъдат изхвърлени от къщата, защото ти си играеш някаква голяма игра с Асоциацията. Ще им разкаже как си ги излъгал. Ще държи проповед около час. А когато свърши, аз ще допълня няколко думи. Ще им разправа какъв измамник и крадец си бил. Ще им разкажа как едно време купи краден линкълн от Мемфис за сто долара и едва отърва присъдата. Ще им обясня за процентите от погребалното бюро. Ще им съобщя как преди две години щяха да те подведат под наказателна отговорност в Джаксън, но аз те отървах. И накрая, преподобни, ще им разкажа...

— Недей, Ози — замоли се Ейджи.

— Ще им разкажа за една мръсна историйка, за която знаем само ти, аз и една жена със съмнителна репутация.

— Кога искате парите?

— Кога можеш да ги изтеглиш? — попита Карл Лий.

— Веднага.

Джейк и Ози оставиха семейство Хейли насаме и се качиха в големия кабинет, където Елън се бе заровила в юридическите томове. Джейк запозна Ози с новата си помощничка и тримата насядаха около голямото писалище.

— Как са моите приятелчета? — попита Джейк.

— Ония с динамита ли? Бързичко се възстановяват. Ще ги държим в болницата, докато свърши процесът. Сложихме секретна

брава на вратата и един от моите хора седи в коридора. Никъде не могат да мръднат.

— Кой е тарторът?

— Още не знам. Не са готови отпечатъците. Може и да не отговарят на никой от тукашните. Оня не продумва.

— Другият местен ли е? — попита Елън.

— Да. Теръл Грист. Исква да завежда дело, защото бил наранен по време на арестуването. Представяте ли си?

— Не мога да повярвам, че не се е разчуло досега — каза Джейк.

— И аз. Е, Грист и мистър Х не говорят. Моите хора също си затварят устата. Оставете ти и твоята помощничка.

— И Лусиен, но аз не съм му казвал.

— Така и очаквах.

— Кога ще се занимаеш с тях?

— След процеса ще ги тикнем в ареста и ще се заема с книгата, за да ги подведем под отговорност. От нас зависи.

— Как е Бъд? — попита Джейк.

— Отбих се тази сутрин, за да видя другите двама, и слязох долу при Етъл. Все още е в критично състояние. Няма промяна.

— Подозираш ли някого?

— Сигурно е Кланът. Били облечени в бели роби. Съвпада. Първо горящият кръст в твоя двор, после динамитът, сега Бъд. Плюс заплахите за убийство. Мисля, че са те. Освен това имаме и един информатор.

— Какво имате?

— Нали чу. Представи ми се — Мики Маус. Обади ми се в неделя вкъщи и ми каза, че ти бил спасил живота. Нарича те „оня адвокат на черните“. Каза, че Кланът официално се е настанил в окръга. Били основали секция, поделение или както му викат там.

— Кой участва в това поделение?

— Не беше много приказлив. Обеща да ми звънне само ако някой бъде застрашен.

— Колко мило. Можеш ли да му вярваш?

— Той ти спаси живота.

— Убедително. Той член ли е на Клана?

— Не каза. Наумили са си да правят голямо шествие в четвъртък.

— Кой, Кланът ли?

— Да. Утре асоциацията ще организира митинг пред съда. След това щели да обикалят по улиците. Кланът смята да им отвърне с мирно шествие в четвъртък.

— Колко са?

— Мишокът не каза. Нали ти обясних, че не е много приказлив.

— Кланът ще прави шествие в Клантън. Не мога да повярвам.

— Сериозна работа — каза Елън.

— И ще става все по-сериозна — отвърна Ози. — Помолих губернатора да нареди на пътния патрул да се навърта насам. Може да се окаже тежка седмица.

— Само като си помисля, че Нуз държи делото да се гледа тук, страх ме хваща. Ти как си го представяш? — попита Джейк.

— Делото е прекалено сериозно, за да се мести, Джейк. Това ще доведе до шествия, протести, пък и Кланът ще отиде там, където се гледа то.

— Може и да си прав. Какво стана с твоя списък на съдебните заседатели?

— Утре го имаш.

Във вторник след вечеря Джо Франк Перимън седна на предната си веранда с вечерния вестник и нов къс тютюн за дъвчене. Започна да плюе внимателно и точно през малката дупка на пода, издълбана от него самия. Това бе вечерният ритуал. Лила щеше да оправи чиниите и да приготви за двамата по една висока чаша чай с лед, щяха да седят на верандата до тъмно и да си бърбят за реколтата, внуците и влагата. Живееха край Карауей във ферма, чиито осемдесет акра добре обработена земя бяха откраднати от бащата на Джо Франк по време на Голямата криза. Бяха кротки, трудолюбиви християни.

След няколко струи през дупката един пикап отби по дългата чакълеста алея на Перимънови. Спря до моравата отпред и отвътре се подаде познато лице. Беше Уил Тиърс, бивш председател на борда на съветниците в окръг Форд. Уил бе служил в своя район двайсет и четири години, шест последователни мандата, но бе пропаднал на последните избори през осемдесет и трета със седем гласа. Перимънови винаги бяха гласували за Тиърс, защото той се грижеше

за тях, снабдявайки ги от време на време с камион чакъл или дренажни тръби за алеята.

— Здравей, Уил — поздрави го Джо Франк, когато бившият съветник прекоси моравата и се качи по стълбата.

— Здравей. — Ръкуваха се и седнаха на верандата.

— Ще ми дадеш ли къс тютюн? — попита Тиърс.

— Разбира се. Какво те носи насам?

— Просто минавах. Сетих се за чая с лед на Лила и ожаднях. Отдавна не сме се виждали.

Седяха и бърбеха, дъвчеха и плюеха, и пиеха чай с лед, докато се стъмни и дойде времето на комарите. Говореха най-вече за сушата — беше най-тежката от десет години насам. Капка не бе капнала от средата на юни. И ако продължаваше все така, с памука беше свършено. Фасулът щеше да стане криво-ляво, но фермерите се тревожеха за памука.

— Абе, Джо Франк, чувам, че си бил получил от ония призовки за съдебни заседатели на делото, дето ще се гледа идната седмица.

— Да бе, тъй стана. Кой ти каза?

— Не си спомням. Споменаха го някъде.

— Не знаех, че се е разчуло.

— Сигурно някой се е изпуснал, като бях в Клантън днес. Имах работа в съда. Там ще съм го чул. Май ще е за делото на оня негър.

— И аз тъй си помислих.

— Абе на теб как ти се вижда тоя негър, дето извадил автомат и очистил две момчета?

— Аз не го обвинявам — намеси се Лила.

— Не го обвиняваш, ама не може всеки да раздава правосъдие както му скимне — обясни Джо Франк на жена си. — За това си има съд.

— Да ти кажа кое не ми се нрави — рече Тиърс. — Ей тия приказки за някаква си там невменяемост. Имали намерение да твърдят, че черният бил луд, и да го отърват по тоя параграф. Като оня, дето стреля по Рейгън. Туй си е направо нечестно. Пълна лъжа. Черният си наумил да убие момчетата, седнал си там и ги причакал. Това си е чиста проба убийство.

— Ами ако беше дъщеря ти бе, Уил? — запита Лила.

— Щях да оставя съдът да реши. Когато ние по нашия край хванем някой, дето изнасилва, особено ако е негър, обикновено го пращаме в затвора. Парчман е пълен с такива, дето няма да видят слънцето повече. Тук да не им е Ню Йорк, Калифорния или някое друго шантаво място, където престъпниците се шляят на свобода. Ние си имаме чудесна система, а съдията Нуз не си поплюва с тежките присъди. Оставяме съдът да решава. Къде ще ни отиде системата, ако позволим на разни, особено пък негри, да раздават правосъдие? Ей туй ме плаши мен. Я си представете, че тоя, черния, го пуснат и тръгне по улицата като свободен човек. Всички в окръга ще научат и негрите ще се развилнеят. И всеки път, щом някой се опъне на черен, оня ще го очиства, пък после ще разправя, че бил луд, и ще се опитва да се измъкне. Това е опасното при сегашното дело.

— Черните трябва да се държат изкъсо — съгласи се Джо Франк.

— Там е истината. А ако тоя Хейли се откачи, няма спокойствие за нас. Всеки негър в тоя край ще грабне пистолета и ще тръгне да безчинства.

— За това пък не съм се замислял — съгласи се Джо Франк.

— Надявам се, че ще постъпиш разумно. Дано те изберат в този състав. Имаме нужда от хора с ум в главата.

— Чудно защо са се спрели на мен.

— Разбрах, че били приготвили сто и петдесет призовки. Очакват да се явят около стотина души.

— Че какви са моите шансове тогава?

— Едно на сто — каза Лиля.

— Още по-добре за мен. Нямам време да се занимавам с такива неща, я виж колко земя ме чака.

— Имаме нужда от теб там — каза Тиърс.

Разговорът се насочи към местната политика и новия съветник, който гледал през пръсти на пътищата. За Перимънови тъмнината означаваше, че е време за лягане. Тиърс им пожела „лека нощ“ и си тръгна. Вкъщи седна на кухненската маса с чаша кафе и отново прегледа списъка на съдебните заседатели. Приятелят му Руфъс щеше да се гордее с него. Шест имена бяха отбелязани на списъка на Уил и той бе говорил и с шестимата. И до всяко име добавяше по едно „готово“. От тия шестимата щяха да излязат добри съдебни заседатели, хора, на които Руфъс можеше да разчита, за да се спази законът и

редът в окръг Форд. Двама се показаха несговорчиви в началото, но техният добър и верен приятел Уил Тиърс им бе обяснил как стоят нещата и сега те бяха готови да гласуват за осъждане.

Руфъс наистина щеше да се гордее е него. Пък и му бе обещал, че младият Джейсън Тиърс, негов племенник, въобще няма защо да се страхува, че ще бъде осъден по онези обвинения за наркотици.

Джейк посегна към мазните свински пържоли и зеления фасул; срещу него седеше Елън, а Лусиен беше начело на масата. Без да обръща никакво внимание на храната, той почукваше по масата с чашата си, прелистваше списъка на съдебните заседатели и коментираше. Беше по-пиян от обикновено. Повечето имена му бяха непознати, но това не пречеше да говори и за тях. Елън се забавляваше и непрекъснато намигаше на шефа си.

Лусиен изпусна листа и удари с вилица по чинията си.

— Сали! — викна той, после се обърна към Елън: — Знаеш ли колко членове на Американския съюз за граждански свободи има в окръг Форд?

— Най-малко осемдесет процента от населението.

— Един-единствен. Аз. Аз бях първият в историята му и очевидно последният. Хората тук са глупаци, Роу Арк. Те не зачитат гражданските свободи. Това е една банда от десни, първични, консервативни фанатици републиканци като нашия приятел Джейк.

— Не е вярно. Веднъж седмично се храня при Клод — каза Джейк.

— Е, и това прави ли те прогресивен?

— Прави ме радикал.

— Аз пък смятам, че ти си републиканец.

— Виж какво, Лусиен, можеш да говориш каквото си искаш за жена ми, за майка ми или за прадедите ми, но не ме наричай републиканец.

— Приличаш на републиканец — каза Елън.

— Да не би тоя да прилича на демократ? — попита Джейк, сочейки Лусиен.

— Разбира се. Още щом го зърнах, и разбрах, че е демократ.

— Е, тогава аз съм републиканец.

— Видя ли! Видя ли! — закрепця Лусиен, изпусна чашата си на пода и тя стана на парчета. — Сали!... Роу Арк, познай кой беше третият бял в Мисисипи, който се записа в Националната асоциация за защита на цветнокожите.

— Руфъс Бъкли — каза Джейк.

— Аз. Лусиен Уилбанкс. Записах се през шейсет и седма. Белите помислиха, че съм се побъркал.

— Представяш ли си? — каза Джейк.

— Разбира се, чернокожите, или саждите, както им викахме тогава, също решиха, че съм се побъркал. Всички ме мислеха за луд в онези дни, да ги вземат дяволите.

— А някой оттогава да си е променил мнението? — попита Джейк.

— Затваряй си устата, републиканецо! Роу Арк, защо не се преместиш в Клантън и да основем една адвокатска кантора, която да се занимава само с дела на Съюза за граждански свободи? По дяволите, я докарай стареца си от Бостън и ще го направим съдружник.

— Защо не отидеш ти в Бостън? — попита Джейк.

— А ти защо не отидеш по дяволите?

— Как ще я наречем? — попита Елън.

— Кантора на смахнатите — каза Джейк.

— „Уилбанкс, Роу енд Арк. Адвокати“.

— И двамата без разрешителни — добави Джейк.

Клепачите на Лусиен натезаха като олово. Главата му несъзнателно клюмна напред. Той шляпна Сали по задника, докато тя почистваше счупените стъкла.

— Елементарно, Джейк — заяви сериозно той.

— Роу Арк — Джейк имитираше Лусиен, — познай кой е последният адвокат, лишен завинаги от права от Върховния съд на Мисисипи.

Елън нежно се усмихна и на двамата и си замълча.

— Роу Арк — продължи високо Лусиен, — познай кой ще бъде следващият адвокат в този окръг, който ще бъде изгонен от кантората си? — Той се разкикоти неудържимо, но когато, се поуспокои, попита: — Какво е това съвещание утре вечер?

— Искам да обсъдим списъка на съдебните заседатели с теб и някои други.

— Кой са те?

— Хари Рекс, Стан Аткавидж и може би още един.

— Къде?

— В осем, в кантората. Без алкохол.

— Сградата е моя и ако искам, ще си донеса цял кашон уиски. Да не би да си забравил, че дядо ми я е строил?

— Как бих могъл да забравя!

— Роу Арк, дай да се напием.

— Не, благодаря, Лусиен. И обядят, и разговорът много ми харесаха, но трябва да се връщам в Оксфорд.

Станаха и оставиха Лусиен на масата. Джейк отклони обичайната покана да поседи на верандата. Елън си тръгна, а той се качи горе. Беше обещал на Карла, че няма да спи вкъщи. Обади ѝ се по телефона. Двете с Хана били добре. Тревожели се, но били добре. Той не спомена за Бъд Туити.

В сряда следобед по площада на Клантън бавно се понесе в кръг конвой от училищни автобуси в бяло и червено или зелено и черно, или десетки други комбинации с името на църквата, изрисувано отстрани под прозорците. Бяха трийсет и един, всичките претъпкани с възрастни чернокожи, които развяваха хартиени ветрила и кърпички в безплоден опит да се преборят със задушаващата жега. След третата обиколка около съда първият автобус спря пред пощата и трийсет и една врати се отвориха. Хората наизлязоха. Насочиха ги към един подиум на моравата, откъдето преподобният Ейджи крещеше разпореждания и раздаваше синьо-бели плакати с надпис „Свобода за Карл Лий“.

Улиците, които водеха към площада, се задръстиха от коли и всичко наоколо беше претъпкано. Стотици чернокожи бавно се запътиха към площада. Скупчваха се около подиума, чакаха за плакати, след това се мотаеха край дъбовете и магнолиите, търсейки сянка и познати. Прииждаха все нови и нови автобуси на църквата, но поради задръстването не успяваха да обиколят площада и стоварваха хората си пред Кафето.

За първи път тази година температурата достигна трийсет и осем градуса и имаше изгледи да се покачи още. По небето не се мяркаше никакво облаче, не подухваше ветрец, който да притъпи парещите лъчи или да отнесе влагата. За петнайсет минути на сянка под дърветата ризите подгизваха от пот и залепваха на гърбовете; на открито същото се получаваше за пет минути. Неколцина немощни старци намериха убежище в съда.

С всяка минута тълпата растеше. Преобладаваха възрастните, но имаше и много младежи, воинствено настроени и разгневени. Бяха твърде млади, за да са участвали в големите походи и демонстрации за граждански права през шейсетте, и сега усещаха, че това е една от редките възможности да скандират, да протестират и пеят „Ние ще победим“ — въобще да покажат, че са черни и потиснати в един свят за

бели. Обикаляха наоколо в очакване някой да ги поведе. Накрая трима студенти си пробиха път до предните стъпала на съда, вдигнаха плакатите си и заскандираха:

— Свобода за Карл Лий!

— Свобода за Карл Лий!

Тълпата мигом поде бойния вик:

— Свобода за Карл Лий!

— Свобода за Карл Лий!

— Свобода за Карл Лий!

Хората изоставиха сенките под дърветата и се скупчиха плътно до стъпалата на съда, където имаше сглобен подиум и озвучителна уредба. Скандираха в един глас — не срещу някого или нещо, но надаваха новият боен вик в съвършен унисон:

— Свобода за Карл Лий!

— Свобода за Карл Лий!

Прозорците на съда се отвориха и служители и секретарки се възряха изумено в сбирещето под тях. Виковете ехтяха надалеч и магазините и канцелариите около площада опустяха. Собственици и клиенти излязоха на тротоарите. Демонстрантите забелязаха публиката си и проявеният интерес даде нова сила на възгласите, които набираха темпо и мощ. Лешоядите журналисти кръжаха в очакване и дебнеха, а шумът ги настървяваше. Спуснаха се към моравата с камери и микрофони.

Ози и хората му се мъчеха да регулират движението, но шосето и улиците наоколо бяха блокирани безнадеждно. Силеха се да наложат своето присъствие, въпреки че не съществуваше и намек, че някой има нужда от тях.

Ейджи и останалите редовни, временни, пенсионирани и бъдещи пастори от три окръга се понесоха през тълпата черни крещящи лица и си проправиха път към подиума. Виковете и скандиранията ехтяха по площада, по страничните улици и задрямалите жилищни квартали, та чак до края на града. Хиляди чернокожи развяваха плакати. Преподобният Ейджи пое ритъма на тълпата и затанцува по малкия подиум. Останалите пастори пляскаха с ръце. Ейджи се държеше като истински диригент. Беше направо забележителен.

— Свобода за Карл Лий!

— Свобода за Карл Лий!

Петнайсет минути Ейджи настървява множеството, докато го превърна в полудяла, единна тълпа. След това с чувствителното си ухо долови първите признаци на умора, застана пред микрофоните и помоли за тишина. Запъхтените потни лица продължаваха да крещят, но вече губеха мощ. Възгласите за свобода скоро секнаха. Ейджи помоли да направят място на репортерите, за да вършат своята работа. Помоли за тишина, за да достигне молитвата им до господ бога. Преподобният Рузвелт отправи към господ бог едно вълнуващо, звучно и сладкодумно религиозно излияние, което изтръгна сълзи от очите на мнозина.

Когато най-после стигна до „Амин“, едра негърка с лъскава червена перука изскочи пред микрофоните и отвори уста. Първите строфи на „Ние ще победим“ потекоха като дълбока, пълноводна река от божествени звуци. Пасторите зад нея мигновено сплетоха ръце и се залюляха. Две хиляди гласа се сляха в омайваща хармония. Тъжното, изпълнено с копнеж песнопение се понесе над градеца.

Когато свършиха, някой извика „Свобода за Карл Лий!“ и взриви нов ураган от скандирания. Ейджи пак успя да ги укроти и пристъпи към микрофоните. Извади от джоба си лист и започна своята проповед.

Както се и очакваше, Лусиен пристигна по-късно. Вече беше на градус. Носеше една бутилка и предложи на Джейк, Аткавидж и Хари Рекс да си пийнат, но всички отказаха.

— Сега е девет без петнайсет, Лусиен — каза Джейк. — Чакаме те почти цял час.

— Да не би да ми плащат да това?

— Не, но те помолих да бъдеш тук точно в осем.

— И да не нося бутилка. А пък аз ти обясних, че това е моя кантора, построена от дядо ми, дадена ти е под наем, и то крайно благоприятен наем, бих добавил, така че ще идвам и ще си отивам когато аз си реша, с бутилка или без нея.

— Хайде да оставим това. Ти...

— Какво са си наумили ония черните от другата страна на улицата, дето висят покрай съда цяла нощ?

— Викат му бдение — обясни Хари Рекс. — Дали са обет да — обикалят около съда със запалени свещи, докато освободят техния

човек.

— Значи ще бъде нечувано дълго бдение. Тия бедни хорица могат да обикалят там до смъртта си. Може да се окаже я дванайсет, я петнайсетгодишно бдение. Може и рекорд да поставят. Ще си изпоопърлят задниците с тия свещи. Добър вечер, Роу Арк.

Елън седеше до бюрото под портрета на Уилям Фокнър и разглеждаше нашарения списък на съдебните заседатели. Кимна и се усмихна на Лусиен.

— Роу Арк — поде Лусиен, — изпълнен съм от глава до пети с уважение към теб. Приемам те като равна. Вярвам в правото ти да получаваш равно възнаграждение за еднакво свършена работа. Вярвам в правото ти сама да решиш дали да родиш дете, или да абортираш. Вярвам във всичките тия дивотии. Ти си жена, но полът не ти дава никакви особени привилегии. Към теб трябва да се отнасят както към мъжете. — Лусиен бръкна в джоба си и извади няколко банкноти. — И тъй като си юридически сътрудник, значи безполово за мен съществува, мисля, че ти ще си тази, която ще иде да купи един кашон студена бира.

— Няма да стане, Лусиен — каза Джейк.

— Затваряй си устата.

— Готово, Лусиен — надигна се от стола си Елън. — Само че аз ще я платя.

Тя излезе. Джейк поклати глава, ядосан на Лусиен.

— Толкова работа ни чака тая нощ.

Хари Рекс се отказа от въздържателството и си наля малко уиски в чашата за кафе.

— Нека да не се напиваме — помоли Джейк. — Толкова работа има.

— Аз работя по-добре, когато съм пил — каза Лусиен.

— И аз — каза Хари Рекс.

— Може пък да измъдрим нещо интересно — обади се Аткавидж.

Джейк вдигна крака на бюрото си и захапа пурата.

— Добре, първото, което искам да решим, е как би изглеждал съвършеният според от нас съдебен заседател.

— Трябва да е черен — каза Лусиен.

— Черен като катран — додаде Хари Рекс.

— Съгласен съм — отвърна Джейк. — Само че няма да имаме тази възможност. Бъкли ще намери начин да разкара чернокожите. Всички го знаем. Трябва да насочим цялото си внимание към белите.

— Само жени — каза Лусиен. — Винаги избирай жени за наказателни дела. Те имат по-широки сърца, можеш да ги трогнеш и да предизвикаш много по-голямо съчувствие. Избирайте жени и няма да сбъркате.

— Не съм съгласен — обади се Хари Рекс. — Не става при това дело. Коя жена ще ти разбере защо някой е грабнал автомата и е трепал хора. Тук ни трябва татковци, млади бащи, които биха постъпили като Хейли. Татковци с малки дъщерички.

— Откога си станал такъв спец по съдебни заседатели? — рече Лусиен. — Мислех те за прост адвокат по бракоразводни дела.

— Аз съм си такъв, но знам как да избирам съдебни заседатели.

— И да ги подслушваш зад стената.

— Елементарно.

Джейк вдигна ръце.

— Моля ви, хайде, стига. Какво ще кажете за Виктор Онзел? Познаваш ли го, Стан?

— Да, използва нашата банка. Около четирийсетте, женен, с три-четири деца. Бял. Роден е някъде на Север. Държи крайпътно заведение недалеч от града. Живее тук от пет години.

— Аз не бих го избрал — каза Лусиен. — Щом като е от Севера, сигурно не мисли като нас. Ще е някой от ония, дето са против свободната продажба на оръжие и тям подобни дивотии. Янките винаги са ме плашили при криминалните дела. Винаги съм смятал, че в Мисисипи трябва да се забрани със закон изборът на янки за съдебни заседатели, пък ако ще цял живот да са живели тук.

— Много ти благодаря — каза Джейк.

— Аз бих го избрал — каза Хари Рекс.

— Защо?

— Има деца, сигурно има дъщеричка. Ако е от Севера, значи няма чак такива предразсъдъци. Струва ми се подходящ.

— Джон Тейт Астън.

— Той умря — каза Лусиен.

— Какво?

— Казах, че умря. Още преди три години.

— Тогава защо е в списъка? — попита Аткавидж, единственият, който не бе адвокат.

— Не актуализират регистрационните списъци — обясни Хари Рекс, надигайки чашата си. — Някои умират, други се преселват и е невъзможно непрекъснато да се нанасят поправки. Издали са сто и петдесет призовки, очаква се да се отзоват сто-сто и двайсет души. Останалите са починали или са се преселили.

— Карълайн Бакстър. Ози каза, че била чернокожа. — Джейк прелисти бележките си. — Работи в завода за карбуратори в Карауей.

— Вземай я — рече Лусиен.

— Бих искал — отвърна Джейк.

Елън се върна с бирите, стовари ги в скута на Лусиен и откъсна една кутия от шестте в опаковката. Отвори я и се върна на мястото си до бюрото. Джейк се отказа от бирата, но Аткавидж реши, че е жаден.

— Джо Кит Шепърд.

— Тоя ми прилича на бял — рече Лусиен.

— Дел Пери казва, че едно време имал дюкянче за стръв край езерото. Сигурно никой не го познава — добави Джейк.

— Не го знам, но се обзалагам, че е бял. И мрази негрите — каза Лусиен. — Виж му само името. Бих го зачеркнал.

— Нямах ли им адресите, годините, какво работят, най-важното, което трябва да се знае за тях? — попита Аткавидж.

— Не е позволено до деня на процеса. В понеделник всеки бъдещ съдебен заседател попълва въпросник в съдебната зала. Дотогава те са само имена.

— Какви точно съдебни заседатели търсим, Джейк? — попита Елън.

— Млади или на средна възраст, мъже, женени. Предпочитам да няма над петдесетте.

— Защо? — попита Лусиен свадливо.

— По-младите бели са по-толерантни към чернокожите.

— Като Коб и Уилард.

— Повечето възрастни винаги са мразили негрите, но по-младото поколение възприема идеята за единно общество. По-малко фанатизъм — това е правилото при младите.

— Съгласен съм — каза Хари Рекс. — Аз бих се въздържал от жени и бели консерватори.

— Това е и моят замисъл.

— Мисля, че грешите — каза Лусиен. — Жените проявяват повече състрадание. Вижте Роу Арк. Изпитва състрадание към всички. Така ли е, Роу Арк?

— Правилно, Лусиен.

— Съчувства на престъпници, похитители на малолетни, атеисти, незаконни емигранти, педераста. Нали, Роу Арк?

— Така е, Лусиен.

— В този момент тя и аз сме единствените членове на Съюза за граждански права в окръг Форд, Мисисипи.

— Клайд Сискоу — каза високо Джейк, за да смени темата.

— Този може да бъде купен — заяви самодоволно Лусиен.

— Какво искаш да кажеш с това „Може да бъде купен“? — попита Джейк.

— Това, което казах. Може да бъде купен.

— Откъде знаеш? — попита Хари Рекс.

— Абе ти занасяш ли ме? Името му е Сискоу. Най-голямата банда мошеници в източната част на окръга. Всички живеят около общината Мейс. Професионални крадци. Издържат се само от застраховки. На всеки три години си подпалват къщите. Никога ли не си ги чувал? — Той крещеше на Хари Рекс.

— Не съм. Откъде знаеш, че може да бъде купен?

— Защото веднъж вече съм го купувал. Преди десет години, за едно гражданско дело. Беше в списъка на съдебните заседатели и аз му подхвърлих, че ще получи десет процента от присъдената сума. Тутаки кльвна.

Джейк пусна списъка и разтърка очи. Беше почти убеден, че е истина, но не искаше да повярва.

— Е, и? — продължи Хари Рекс.

— Беше включен в състава и аз докарах най-голямата сума в присъда, която някога е определяна в окръг Форд. Още държи рекорда.

— За делото „Стъбълфийлд“ ли става дума? — попита невярващо Джейк.

— Точно така, момчето ми. Стъбълфийлд срещу компанията „Норт Тексас Пайплайн“. Септември седемдесет и четвърта. Осемстотин хиляди долара. Обжалвано и потвърдено от Върховния съд.

— Плати ли му? — попита Хари Рекс.

Лусиен отпи дълга глътка и млясна с устни.

— Осемдесет хиляди в брой, в стодоларови банкноти — рече гордо той. — Построй си нова къща, после ѝ драсна клечката.

— А какъв беше твоят дял? — попита Аткавидж.

— Четирийсет процента, минус осемдесет хилядарки.

В стаята цареше тишина и всички освен Лусиен пресмятаха.

— Брееей! — измърмори Аткавидж.

— Шегуваш се, нали, Лусиен? — попита Джейк нерешително.

— Знаеш, че говоря сериозно, Джейк. Знаеш, че лъжа по принуда, но никога за такива неща. Говоря ви истината и продължавам да твърдя, че тоя може да се купи.

— За колко? — попита Хари Рекс.

— Тая няма да стане! — заяви Джейк.

— Може и да стигнат пет бона.

— Тая няма да стане!

Настъпи мълчание и всички гледаха към Джейк, за да се уверят, че той не се интересува от Клайд Сискоу, а когато това стана ясно, хванаха чашите и зачакаха следващото име. Към десет и половина Джейк си позволи първата бира, след час от стека нямаше и помен, а оставаха още четирийсет имена. Лусиен се довлече до балкона — чернокожите продължаваха да обикалят със свещи около съда.

— Джейк, за какво кисне онова ченге в колата си пред моята кантора? — попита той.

— Той ми е телохранител.

— Как се казва?

— Незбит.

— Буден ли е?

— Сигурно не.

Лусиен се надвеси над перилата.

— Хей, Незбит! — ревна той.

— Да, какво има? — отвори вратата на патрулната кола полицаят.

— Джейк иска да прескочиш до магазина отсреща и да ни донесеш по някоя бира. Бил много жаден. Ето ти дващетачка. Вземи един кашон.

— Нямам право да купувам алкохол, когато съм на смяна — възпротиви се Незбит.

— Откога пък е това? — Лусиен се засмя на собствените си думи.

— Нямам право.

— Тя не е за теб, Незбит. Тя е за мистър Бриганс и той умира от жажда. Току-що се обади на шерифа, така че всичко е наред.

— Кой се е обадил на шерифа?

— Мистър Бриганс — излъга Лусиен. — Шерифът му казал, че не дава пет пари дали ще отидеш, щом като не пиеш.

Незбит сви рамене, явно успокоен. Лусиен му пусна банкнотата от балкона. След няколко минути Незбит се върна с кашона, от който липсваше една бира — беше поставена отворена върху радара. Лусиен накара Аткавидж да донесе бирата и раздаде първите шест.

След час списъкът бе прегледан докрай и веселбата приключи. Незбит натовари Хари Рекс, Лусиен и Аткавидж в патрулната кола и ги закара вкъщи. Джейк и неговата сътрудничка седнаха на балкона и наблюдаваха как свещите блещукат и бавно се движат около съда. В западния край на площада бяха паркирани коли и неколцина чернокожи бяха насядали до тях на пейките, очаквайки своя ред да понесат свещите.

— Свършихме добра работа — рече тихо Джейк, взирайки се в хората и светлинките под себе си. — Само двайсет души от всичките сто и петдесет останаха без никакви данни.

— Сега какво следва?

— Ще се опитам да намеря по нещо и за тия двайсет, после ще попълним по едно картонче за всеки съдебен заседател. До понеделник ще ги познаваме като роднини.

Незбит се върна на площада и го обиколи два пъти, наблюдавайки чернокожите. Паркира между сааба и беемвето.

— Делото „Макнотън“ е шедьовър. Нашият психиатър, доктор Бас, ще пристигне утре и искам да прегледаш с него досието на този процес. Най-подробно трябва да подготвиш въпросите, на които Бас ще отговаря, и да ги обсъдиш с него. Той ме безпокои. Не го познавам, разчитам на препоръката на Лусиен. Но ти проучи всичко за миналото му. Свържи се по телефона с когото е необходимо. Провери дали има някакви проблеми в Щатската медицинска асоциация. Той е основна фигура в делото и не желая никакви изненади.

— Разбрано, шефе.

— Слушай какво ще ти кажа, Роу Арк. — Джейк довърши последната си бира. — Нашият град е много малък. Жена ми замина преди пет дни и съм сигурен, че скоро ще се разчуе за теб. Ти се набиваш на очи. Хората умират да говорят, така че бъди дискретна. Стой в кантората, върши си работата и ако някой полюбопитства — заместваш Етъл.

— Много сложна задача ми поставяш.

— Ако решиш, ще се справиш.

— Надявам се да си забелязал, че не съм толкова хрисима, колкото ми се налага да се правя.

— Забелязах.

Наблюдаваха как чернокожите си предават свещите и новата смяна поема поста. Незбит изхвърли една празна бирена кутия на тротоара.

— Няма да си ходиш с колата, нали? — попита Джейк.

— Няма да е разумно. Ако ми направят проверка, ще съм минала нула две.

— Можеш да легнеш на дивана в кабинета ми.

— Благодаря. Ще се възползвам.

Джейк ѝ пожела лека нощ, заключи кантората, размени няколко думи с Незбит и внимателно седна зад волана на своя сааб. Незбит го последва до вкъщи по Адамс Стрийт. Паркира под навеса, до колата на Карла, а Незбит спря на алеята. Беше един часът сутринта на осемнайсети юли, четвъртък.

Прииждаха на групи от по двама-трима от всички части на щата. Паркираха покрай черния път, до дървената хижа навътре в гората. Влизаха, облечени като работници, но щом се скриеха вътре, бавно и внимателно се преобличаха в грижливо изгладените роби с качулки. Любуваха се един на друг и си помагаха да нагласят претрупаните одежди. Повечето се познаваха, но тук-там имаше нужда от представяне. Събраха се четирийсет души — сериозна работа.

Стъмп Сисън беше доволен. Посръбваше уиски и обикаляше помещението като треньор, който вдъхва увереност на отбора си преди мача. Оглеждаше дрехите им и поправяше по нещо. Гордееше се с хората си и им го каза. Най-масовото събиране от години насам, заяви той. Възхищаваше се от тях и от тяхната жертвоготовност. Знаеше, че имат работа и семейства, но сега случаят бе важен. Говореше им за славните дни, когато целият щат Мисисипи е треперил от тях, а те са били безпощадни. Тези дни трябваше да се възкресят и групата посветени мъже бе предопределена да защитава белите. Обясни им, че шествието крие опасности. Негрите имат право по цял ден да си правят шествия и демонстрации и никой не го е грижа. Но ако белите опитат, става опасно. Кметът дал разрешение, шерифът негър обещал ред и сигурност, но повечето от шествията на Клана в наши дни се разтурвали от скитащи банди млади и побеснели черни негодници. Така че да бъдат внимателни и да не разкъсват редиците. Той, Стъмп, щял да има грижа за речите.

Слушаха напрегнато окуражителните слова на Стъмп и когато свърши, всички се натовариха на десетина коли и го последваха към града.

Едва ли повече от шепа хора в Клантън бяха виждали шествие на Клана и когато наближи два часът следобед, въздухът над площада просто трептеше от възбуда. Търговците и техните клиенти си намериха извинение, за да излязат по тротоарите, пристъпваха важно насам-натам и хвърляха по едно око към страничните улици.

Лешоядите-журналисти бяха на пост, скупчени край подиума на предната морава. Група чернокожи се събраха наблизко под един огромен дъб. Ози подуши, че ще има безредици. Убеждаваха го, че са се събрали само да гледат и слушат. Той ги заплаши, че ако стане сбиване, кафезът им е сигурен, и разположи хората си около съда.

— Ей ги, идват! — викна някой и зяпачите опънаха шии да зърнат прииждащите членове на Клана, които тежко се точеха от една малка уличка към Вашингтон Авеню, в северната част на площада. Вървяха предпазливо, но самоуверено, а лицата им бяха скрити зад зловещите червено-бели маски, увиснали от заострените качулки. Зяпачите не откъсваха погледи от безименните фигури, докато шествието се движеше бавно по Вашингтон Авеню, после на юг по Кафи Стрийт, а след това на изток по Джаксън Стрийт. Стъмп крачеше надутото пред хората си. Когато приближиха предната част на съда, той рязко зави наляво и поведе кохортата си по паважа, който пресичаше предната морава. Редиците се сгъстиха в полукръг край подиума на стъпалата. Репортерите бяха следвали шествието по петите и когато Стъмп спря хората си, подиумът бе светкавично опасан от кабелите на дузина микрофони, които водеха във всички посоки към камери и касетофони. Групичката чернокожи под дъба се бе увеличила многократно. Тротоарите опустяха, търговците, продавачите, техните клиенти и останалите любопитни хукнаха през улиците към моравата, за да чуят какво ще каже niskият и дебел предводител на белите. Полицайте бавно се промъкваха през тълпата, наблюдавайки главно групата чернокожи. Ози застана под дъба, заобиколен от хората си.

Джейк внимателно следеше сцената от прозореца на втория етаж на кантората на Джийн Гилеспи. Видът на членовете на Клана в пълно снаряжение и страхливо скритите им лица зад зловещите маски го изпълваха с лошо предчувствие. Бялата качулка, от десетилетия символ на омраза и насилие из Юга, се бе завърнала. Кой от тези мъже бяха запалили кръста в двора му? Всички ли бяха участвали в подготовката за взривяване на дома му? Кой от тях ще направи следващата крачка? От втория етаж можеше да наблюдава чернокожите по-отблизо.

— Черните не са поканени на това събиране, нали? — викна Стъмп в микрофона. — Това е шествие на Клана, не на някоя банда чернилки.

От страничните улици и алеите измежду редиците от червени тухлени постройки заприичда мощен поток от чернокожи и се насочи към съда. За секунди Стъмп и неговите хора останаха в съотношение десет към един. Ози се обади по радиото за подкрепления.

— Казвам се Стъмп Сисън — свали маската си водачът на Клана. — Горд съм да заявя, че в Мисисипи аз съм Имперският маг на Невидимата империя на Ку Клуks Клан. Тук съм, за да заявя, че на белите в нашия щат, които спазват законите, им е дошло до гуша от негри, които крадат, изнасилват, убиват и се измъкват безнаказано. Ние настояваме за справедливост, настояваме оня негр Хейли да бъде осъден и да си стяга черния задник за газовата камера.

— Свобода за Карл Лий! — извика един от чернокожите демонстранти.

— Свобода за Карл Лий! — повториха всички хорowo.

— Свобода за Карл Лий!

— Затваряйте си муцуните, подивели негри! — кресна им Стъмп. — Затваряйте си муцуните, говеда! — Хората му стояха вцепенени, с гръб към ревящата тълпа. Ози и шестима помощник-шерифи се вмъкнаха между двете групи.

— Свобода за Карл Лий!

— Свобода за Карл Лий!

Естествено, червендалестото лице на Стъмп бе станало още по-червено. Зъбите му почти захапваха микрофона.

— Затваряйте си муцуните, подивели негри! Вчера си правихте вашето сборище и никой не ви е закачал. Ние имаме право да се съберем на спокойствие като вас! Хайде, дим да ви няма!

Виковете се усилиха.

— Свобода за Карл Лий!

— Свобода за Карл Лий!

— Къде е шерифът? Нали той трябва да пази реда и сигурността! Шерифе, свърши си работата! Накарай тия негри да млъкнат, за да си проведем събранието на спокойствие. Не можеш ли да се справиш? Не можеш ли да обуздаеш собствените си хора? Ето, гледайте всички какво става, когато избираме негри да вършат обществени дела.

Виковете продължаваха. Стъмп се отдръпна от микрофона, без да откъсва поглед от черните лица пред себе си. Фотографите и телевизионните екипи се пръснаха на групички, стараяйки се да

заснемат всичко. Никой не погледна към едно прозорче на третия етаж на съда. То бавно се отвори и от тъмното вътре някой хвърли ръчно направена запалителна бомба. Тя падна точно в краката на Стъмп и избухна, обвивайки мага в пламъци.

Това бе началото. Стъмп изпищя и се затъркаля по предните стъпала. Трима от хората му смъкнаха тежките си роби и маски и направиха опит да го увият и задушат пламъците. Дървеният подиум и платформата пламнаха с натрапчивата миризма на бензин. Чернокожите размахваха тояги и ножове, стоварвайки ги по всичко, що имаше бяло лице или бяла роба. Под всяка бяла роба се криеше по една къса и тежка палка, така че членовете на Клана се оказаха подготвени за атаката. Секунди след експлозията моравата пред съда в окръг Форд се превърна в бойно поле, забулено от гъст, тежък дим. Въздухът се изпълни с камъни и палки. Двете страни се хвърлиха в ръкопашен бой.

По избуялата зелена трева започнаха да се търкалят тела. Първи падна Ози — удариха го подло с лост отзад, в основата на черепа. Незбит, Прагър, Хейстингс, Пиртъл, Тейтъм и останалите се мъчеха неуспешно да разделят биещите се, преди да се е стигнало до жертви. Репортерите се втурнаха като луди сред дима и побоищата, опитвайки се да уловят кръвта и ужаса от по-добър ъгъл. Така станаха удобен прицел. Един оператор, залепил дясното си око на камерата, бе улучен от остро парче тухла в лявото слепоочие. И той, и камерата му моментално се намериха на тротоара, където само след секунди се появи друг оператор, за да заснеме падналия събрат. Безстрашна репортерка от Мемфис се напъха в едно меле с микрофон в ръка, следвана по петите от оператора си. Тя се размина с летяща тухла, после започна да маневрира под носа на огромен член на Клана, току-що разправил се с двама чернокожи младоци, и той с пронизителен вик стовари тежката палка върху красивата ѝ главица, скрита я, докато падаше, после настървено нападна оператора ѝ.

Пристигнаха нови подкрепления от градската полиция. Застанали в средата на бойното поле и опрели гърбове един в друг, Незбит, Прагър и Хейстингс извадиха служебните си револвери „Смит енд Уесън“ и откриха стрелба във въздуха. Звукът на изстрелите прекъсна битката. Биещите се замръзнаха на място, да разберат кой стреля, после бавно се оттеглиха, всеки при своите. Полицаяте

образуваха разделителна линия между чернокожите и Клана, чиито членове посрещнаха прекратяването на бойните действия с облекчение.

Дузината ранени се валяха по тревата. Ози седеше зашеметен и разтриваше врата си. Дамата от Мемфис бе в безсъзнание, а главата ѝ обилно кървеше. Неколцина клановци с изпоцапани и окървавени роби лежаха проснати на тротоара. Огънят продължаваше да гори.

Сирените се чуваха все по-близо и накрая пожарните и линейките пристигнаха на бойното поле. Пожарникари и лекари се заеха с ранените. Убити нямаше. Пръв отнесоха Стъмп Сисън. Ози го довякоха до патрулната кола. Пристигнаха още полицаи и разпръснаха тълпата.

Джейк, Хари Рекс и Елън ядяха студена пица и напрегнато се взираха в малкия телевизор — предаваха събитията, станали през деня в Клантън, Мисисипи. Си Би Ес пусна записа по средата на новините. Репортерът очевидно се бе отървал невредим и коментираше отделните кадри от шествието, скандиранията, запалителната бомба и мелето.

„До късния следобед точният брой на ранените не беше известен — заяви той. — Предполага се, че най-тежките наранявания са дълбоки обгаряния при някой си мистър Сисън, който се представя за имперски маг на Ку Клукс Клан. Настанен е в болницата Мид Саут Бърн в Мемфис и състоянието му е критично.“

Показаха Стъмп в близък план, обвит в пламъци, когато започна хаосът. Говорителят продължи:

„Процесът на Карл Лий Хейли е насрочен за понеделник тук, в Клантън. Все още не е известно какво влияние, ако изобщо има такова, ще окажат днешните безредици върху този процес. Има известни

предположения, че процесът ще бъде отложен или ще се състои в друг окръг.“

— Това е ново! — възкликна Джейк.

— Чул ли си нещо такова? — попита Хари Рекс.

— Нито дума. А и предполагам, че би трябвало да бъда уведомен преди Си Би Ес.

— Това пък какво означава? — попита Елън.

— Означава, че Нуз постъпи глупаво, като не смени мястото на процеса.

— Радвай се, че не го смени — каза Хари Рекс. — Ще имаш за какво да се захванеш при обжалването.

— Благодаря, Хари Рекс. Ценя високо доверието ти в моите способности на адвокат.

Телефонът иззвъня. Хари Рекс вдигна слушалката и поздрави Карла, после я предаде на Джейк.

— Жена ти. Може ли да останем тук?

— Не! Вървете за друга пица. Здравей, скъпа.

— Джейк, добре ли си?

— Разбира се, че съм добре.

— Току-що гледах новините. Направо ужасно. Ти къде беше?

— Бях един от онези с белите роби.

— Моля те, Джейк. Хич не е смешно.

— Бях в канцеларията на Джийн Гилеспи на втория етаж. Местата ни бяха чудесни. Всичко беше под нас като на сцена. Много вълнуващо.

— Кой са тези хора?

— Същите, които запалиха кръста в предния двор и се опитаха да вдигнат къщата във въздуха.

— Откъде са?

— От разни места. Петима са в болницата, а адресите им показват, че са от различни краища на щата. Единият е местно момче. Как е Хана?

— Добре е. Иска да си дойде у дома. Ще отложат ли процеса?

— Съмнявам се.

— Ти в безопасност ли си?

— Напълно. Имам телохранител, който ме пази денонощно, а в куфарчето си нося трийсет и осем милиметра. Аз съм в безопасност. Не се тревожи.

— Тревожа се, Джейк. Трябва да си бъда у дома до теб.

— Дума да не става.

— Хана може да остане тук, докато всичко приключи, но аз искам да се прибера.

— Не, Карла. Там си на сигурно място. Тук за теб е опасно.

— Значи и за теб е опасно.

— За мен няма страшно, повярвай ми. Но не мога да рискувам с теб и Хана. Няма защо да го разискваме повече. Как са вашите?

— Не се обаждам да обсъждам родителите си. Обаждам се, защото се страхувам и искам да бъда при теб.

— И аз искам същото, но не сега. Моля те да ме разбереш.

Тя се колебаеше.

— Къде си се настанил?

— Повечето дни съм у Лусиен. От време на време прескачам до вкъщи, а телохранителят седи в колата си на алеята.

— Как е моят дом?

— Още си е на мястото. Мръсен е, но си е там.

— Липсва ми.

— Повярвай ми, и ти му липсваш.

— Обичам те, Джейк, и ме е страх.

— И аз те обичам, но не ме е страх. Просто се отпусни и се грижи за Хана.

— Дочуване.

— Дочуване.

Джейк подаде слушалката на Елън.

— Къде е тя?

— В Уилмингтън, Северна Каролина. Родителите ѝ прекарват лятото там.

Хари Рекс бе отишъл за пица.

— Тя ти липсва, нали? — попита Елън.

— Много повече, отколкото можеш да си представиш.

— Защо да не мога!

Бяха се събрали посред нощ в хижата, пиеха уиски, ругаеха негрите и ближеха раните си. Неколцина бяха ходили на кратко свиждане при Стъмп Сисън в болницата в Мемфис. Той им нареди да продължават според уговорката. Единайсет души бяха изписани от Окръжната болница с различни рани и контузии, останалите сега ги гледаха с възхищение и слушаха подробните описания на всеки един как геройски се е сражавал срещу банда негри и как е бил ранен, по правило, в гръб или отстрани. Опасани в бинтове, те бяха герои. Изреждаха се да разказват преживелиците си, а уискито се лееше. Най-много похвали отмъкна едрият мъжага за нападението на красивата телевизионна журналистка и нейния чернокож оператор.

Няколко часа минаха в пиене и разкази за преживяното, после се насочиха към предстоящата работа. Извадиха карта на окръга и един от местните отбеляза обектите. За тази нощ трябваше да обиколят двайсет къщи — двайсет имена бяха отбелязани в списъка на бъдещите съдебни заседатели, който някой бе докопал отнякъде.

Пет групи от по четирима души се качиха в пикапите и поеха в нощта. Във всяка кола имаше по четири дървени кръста, по-малки по размер, три на метър и половина, напоени с керосин. Заобиколиха Клантън и градчетата наоколо. Обектите се намираха в затънтени краища, встрани от шосета и населени места, из полето, където никой не обръща внимание на събитията, хората си лягат рано и спят дълбоко.

Планът бе прост — пикапът спира на двеста-триста метра надолу по пътя, скрит, с угасени фарове, шофьорът остава вътре на запален двигател, а останалите трима носят кръста в предния двор, забиват го в земята и го подпалват с факла. Пикапът ги прибира и спокойно ги откарва към следващия обект.

В деветнайсет от всичките двайсет обекта всичко мина гладко и без усложнения. Но когато приближиха къщата на Лутър Пикет, той вече се бе събудил от някакъв странен шум и седеше в тъмнината на предната тераса. Щом зърна непознат пикап да се движи подозрително по черния път отвъд ореха му, Лутър грабна пушката и се заслуша, а пикапът зави и спря по-надолу по пътя. Лутър чу гласове, после зърна три фигури, които мъкнеха стълб или нещо подобно към предния му двор, клекна зад един храст до верандата и се прицели.

Шофьорът отпи глътка студена бира и зачака да види как ще пламне кръстът. Вместо това чу изстрел. Приятелчетата му зарязаха кръста и факлата и наскочаха в малката канавка край пътя. Отекна втори изстрел. Шофьорът чу писъци и ругатни. Налагаше се да ги спасява! Захвърли бирата и натисна газта. Когато слезе от верандата, старият Лутър отново стреля, после още веднъж, щом се появи пикапът, който спря до плитката канавка. Тримата отчаяно шляпаха из калта, препъваха се и се хлъзгаха, ругаеха, крещяха и накрая яростно се сборичкаха кой да се метне пръв отзад.

— Дръжте се! — изрева шофьорът точно когато старият Лутър отново стреля, този път по пикапа, и натисна газта. Разхвърчаха се камъчета, а задницата на машината заподскача от единия край на пътя до другия. Сигурно са пияни хлапетии, помисли си старецът.

В кабината на уличен автомат член на Клана държеше списъка с двайсетте имена и двайсетте телефонни номера. Обади се на всеки един да му каже да хвърли един поглед в предния си двор.

В петък сутринта Джейк позвъни на Нуз вкъщи и мисис Ихавод му каза, че съпругът ѝ има гражданско дело в окръг Полк. Джейк даде инструкции на Елън и замина за Смитфийлд, на един час път.

В залата бяха само съдебните заседатели, зрители нямаше. Джейк седна на първия ред. Нуз бе отегчен, съдебните заседатели бяха отегчени, адвокатите бяха отегчени, след две минути и Джейк се отегчи. Когато свидетелят свърши, Нуз обяви кратка почивка и Джейк отиде в кабинета му.

— Здравей, Джейк. Какво те носи насам?

— Чухте ли какво се случи вчера?

— Видях го снощи по новините.

— А чухте ли какво е станало през нощта?

— Не.

— Очевидно някой е дал на Клана списък с бъдещите съдебни заседатели. Запалили кръстове в дворовете на двайсет от тях.

Нуз се сепна.

— На нашите съдебни заседатели ли?

— Да, сър.

— Хванали ли са някого?

— Не са, разбира се. Гледали да гасят огньовете преди всичко. Освен това никой не може да ги хване тия хора.

— Двайсет от нашите съдебни заседатели — повтори Нуз.

— Да, сър.

Нуз приглади с ръка прилепналата си лъскава сива коса и се заразхожда бавно из тясното помещение, поклащайки глава. От време на време се почесваше по чатала.

— Това ми прилича на опит за сплашване — измърмори той.

Какъв мозък, помисли си Джейк. Истински гений.

— И на мен така ми се струва.

— И какво трябва да направя аз сега? — попита съдията, леко обезпокоен.

— Да смените мястото на делото.

— И къде да го пратя?

— Из южните краища на щата.

— Така, така. Може би в окръг Кари. Там май са шейсет процента чернокожи. Това ще означава, че съставът ще бъде поделен по равно, нали? Или може би ще предпочетеш окръг Броуър. В него май са още по-черни. Там можеш да се надяваш и на оправдателна присъда, а?

— Не ме интересува къде ще го преместите. Но не е честно да го съдим в окръг Форд. Нещата и преди сблъсъка вчера бяха достатъчно тревожни. Белите вече са настроени за линч, а най-подходящата шия за момента е на моя клиент. Положението беше ужасно и преди Кланът да започне да украсява окръга с коледни дървета. Кой знае какво още ще опитат до понеделник. Не виждам никаква възможност да бъде избран честен и безпристрастен състав от съдебни заседатели в окръг Форд.

— Имаш предвид състав от чернокожи?

— Не, сър! Имам предвид състав, който да не е предубеден спрямо това дело. Карл Лий Хейли има право на дванайсет души, които не са решили предварително дали е виновен, или не.

Нуз се довлече до стола си и се стовари на него. Махна прочутите си очила от прочутия си нос и го зачопли.

— Тия двайсет можем да ги освободим — мислеше той на глас.

— Няма да помогне. Целият окръг или вече е научил какво се е случило, или ще научи след няколко часа. Знаете как се разнасят клюките. Всички призовани ще се почувстват застрашени.

— Тогава ще освободим всички от задълженията им и ще призовем нови.

— Няма да помогне — реагира рязко Джейк, раздразнен от упоритостта на Нуз. — Всички съдебни заседатели трябва да бъдат от окръг Форд, а няма човек в него, който да не е научил за това. Пък и как ще попречите на Клана да заплашва новите? Не става така.

— Защо си толкова сигурен, че Кланът няма да се опита да повлияе на процеса, ако го преместим в друг окръг? — Всяка негова дума бе натезжала от сарказъм.

— Мисля, че ще се опита — съгласи се Джейк. — Но не можем да бъдем сигурни. Това, в което сме сигурни, е, че Кланът вече е в

нашия окръг, че се е развихрил и е заплашил някои бъдещи съдебни заседатели. Това са фактите. Въпросът е какво ще предприемете вие.

— Нищо — отвърна грубо Нуз.

— Сър?

— Нищо. Нищо няма да предприема, само ще освободя тези двайсет. Следващия понеделник, когато започне процесът в Клантън, ще разпитам най-внимателно всички призовани.

Джейк го гледаше недоумяващо. Нуз си имаше причина, мотив, опасения, нещо, което криеше. Лусиен бе прав — някой го притискаше.

— Мога ли да попитам защо?

— Мисля, че няма значение къде ще се гледа делото на Карл Лий Хейли. Няма значение и кого ще поставим в ложата на съдебните заседатели. Няма значение и какъв е цветът на кожата им. Те вече са взели решение. Всички до един, откъдето и които да са те. Вече са готови с решението си, Джейк, и твоята задача е да избереш онези, които смятат, че твоят човек е герой.

Това може и да е вярно, помисли си Джейк, но не би го признал. Продължи да се взира в дръвчетата навън.

— Защо се страхувате да го преместите?

— Да се страхувам ли? — Ихаход присви очи и заби поглед в Джейк. — Не се страхувам от никакво решение, което вземам. А ти защо се страхуваш да се гледа делото в Клантън?

— Мисля, че вече го обясних.

— Делото на мистър Хейли ще се гледа в окръг Форд и ще започне в понеделник. Дотогава има три дни. И то ще се гледа там не защото се страхувам да го преместя, а защото няма да спечелим нищо с този ход. Обмислил съм всичко много внимателно, мистър Бриганс, пък и ще се чувствам спокоен, ако делото се гледа в Клантън. Няма да го преместя. Нещо друго?

— Не, сър.

— Добре. Ще се видим в понеделник.

Джейк влезе в кантората си през задната врата. От една седмица предната беше заключена, но там непрекъснато имаше по някой, който чукаше и викаше. Повечето бяха репортери, но се отбиваха и приятели,

за да си побъбрят и да разберат нещо ново за големия процес. Клиенти отдавна нямаше. Телефонът непрекъснато звънеше. Джейк не се докосваше до него, а Елън, ако се случеше наоколо, го вдигаше.

Намери я заровена в дебелия томове. Досието по делото „Макнотън“ бе шедевър. Беше ѝ поръчал не повече от двайсет страници. Тя му даде седемдесет и пет, написани идеално на машина и на разбираем език, обяснявайки, че не вижда начин да обхване приложението на прочутото решение в Мисисипи на по-малко страници. Беше го проучила старателно и задълбочено, започвайки с оригиналния вариант на делото „Макнотън“ в Англия през миналия век, и бе прехвърлила всички дела за невменяемост в щата Мисисипи в продължение на сто и петдесет години. Беше отделила маловажните и объркващите и бе разработила сложните и значимите с великолепно простота. Досието завършваше с резюме на най-новите тенденции в правото и тяхното евентуално приложение в делото на Карл Лий Хейли.

В по-кратко изложение, само от четиринайсет страници, тя бе стигнала до категоричното заключение, че отвратителните снимки с размазания мозък на Коб и Уилард при всички положения ще стигнат до съдебните заседатели. Щатът Мисисипи допускаше подобни провокационни доказателства и тя не виждаше начин това да се предотврати.

Беше написала и трийсет и една страници с проучвания върху защитата в подобно дело при оправдаващи вината обстоятелства — Джейк бе обмислил тази възможност непосредствено след убийствата. Беше стигнала до неговите заключения — няма да свърши работа. Беше изровила старо дело от Мисисипи, където един мъж бе заловил и убил избягал и въоръжен затворник. Бяха го оправдали, но разликата в двете дела бе огромна. Джейк се ядоса, че толкова усилия отидоха на вятъра. Не каза обаче нищо, тъй като всичко, което бе поискал, бе изпълнено.

Най-приятната изненада бе работата ѝ с доктор У. Т. Бас. Два пъти се бе срещала с него през седмицата и бяха обсъдили прецедентите най-подробно. Беше подготвила двайсет и пет страници с въпроси, които Джейк трябваше да зададе, а доктор Бас — да им отговори. Бяха майсторски изпипани и той се удиви на зрелостта ѝ. На нейните години Джейк бе един среден студент и се интересуваше

повече от жени, отколкото от научна работа. Освен това тя, третокурсничката, пишеше досиета като монографии.

— Как мина? — попита тя.

— Както се и очакваше. Не отстъпи. Процесът започва в понеделник тук, със същите съдебни заседатели, без двайсетте, които получиха онова деликатно предупреждение.

— Той е луд.

— С какво се занимаваш сега?

— Привършвам подкрепата на становището ти, че подробностите по изнасилването трябва да се обсъждат пред съдебните заседатели. Засега ми изглежда убедително.

— Кога ще го свършиш?

— Нещо спешно ли има?

— Нека да е готово до неделя, ако е възможно. Появи се друг проблем, нещо малко по-различно.

Тя отмести бележника си и се приготви да слуша.

— Психиатър на обвинението ще бъде доктор Уилбърт Роудхийвър, главен лекар в Уитфийлд. Работи там, откакто го помня, и е бил свидетел на стотици дела. Искам да поровиш малко и да видиш колко пъти името му се среща в решенията на съда.

— Вече се натъкнах на това име.

— Добре. Както знаеш, публикуват се единствено решенията на Върховния съд, в които подсъдимият бива признат за виновен и е обжалвал. За оправдателните присъди не се пише. Интересувам се точно от тях.

— Накъде биеш?

— Подозирам, че Роудхийвър хич не си пада по заключения, че обвиняемият е бил временно невменяем от юридическа гледна точка. Съществува вероятност никога да не е давал такова заключение. Дори в случаите, когато подсъдимият очевидно е луд и не съзнава какво върши. Бих искал да попитам Роудхийвър по време на разпита на свидетелите за някои дела, в които въпреки заключението му съдебните заседатели са оправдавали явно луди хора.

— Трудно ще се открият такива дела.

— Знам, но ти ще успееш, Роу Арк. Цяла седмица те наблюдавам как работиш и знам, че ще успееш.

— Поласкана съм, шефе.

— Можеш да се обадиш на адвокати от целия щат, които са се сблъскали с Роудхийвър преди. Няма да е лесно, но искам да свършим тая работа.

— Да, шефе. Сигурна съм, че го искаш от днес за вчера.

— Е, не съвсем. Съмнявам се, че ще стигнем до него следващата седмица, така че имаш малко време.

— Не знам как да започна. Не е спешно, така ли?

— Не е, но досието за изнасилването е спешно.

— Разбрано, шефе.

— Обядва ли?

— Не съм гладна.

— Добре. Не прави планове за вечеря.

— Какво означава това?

— Означава, че имам идея.

— Нещо като среща?

— Не, нещо като делова вечеря на двама професионалисти.

Джейк натъпка две чанти и тръгна.

— Ще бъда у Лусиен, но не се обаждай освен в краен случай. И не казвай на никого къде съм.

— Върху какво работиш?

— Върху съдебните заседатели.

Лусиен бе заспал пиян на люлката на верандата, а Сали не се виждаше никъде. Джейк се настани в просторния кабинет на горния етаж. Лусиен имаше повече юридически книги вкъщи, отколкото мнозина адвокати в канторите си. Джейк изтърси съдържанието на чантите на един стол, а списъкът на съдебните заседатели, наредени по азбучен ред, сложи на писалището, редом с пакет картончета и няколко маркера.

Първото име бе Акър, Бари Акър. Фамилията бе изписана с главни печатни букви в горния край на картончето със син маркер. Синьото бе за мъжките имена, червеното — за женските, черното — за чернокожите и от двата пола. Под Акър той си отбеляза някои неща с молив. Възраст — около четирийсет. Женен втори път, с три деца, две от които дъщери. Държи на загуба железарско магазинче в Клантън. Съпруга — секретарка в банка. Кара пикап. Обича лова. Носи каубойски ботуши. Чудесен човек. Аткавидж бе ходил при него в

четвъртък, за да го огледа. Каза, че правел добро впечатление, говорел като образован човек. Джейк изписа деветка до името Акър.

Гордееше се с подхода си. Бъкли сигурно не се задълбочаваше толкова.

Следващият бе Били Андрюс. Какво име само! В телефонния указател бяха шестима. Джейк познаваше един, Хари Рекс — друг, Ози познаваше един чернокож, но никой не знаеше кой е призованият. Сложи въпросителна до името.

Джералд Олт. Джейк се усмихна, когато написа името. Олт бе идвал в кантората му преди години, когато бе просрочил ипотеката на къщата си в Клантън. Жена му боледуваше от бъбреци и разходите за лекарства го съсипваха. Беше интелектуалец, имаше диплома от Принстън, където се бе запознал с жена си. Тя беше от окръг Форд, единствено дете на прочутото с глупостта си семейство, вложило всичките си пари в железниците. Беше пристигнал в Клантън точно когато сватове му се бяха разорили и безгрижният живот, заради който се бе оженил, се беше превърнал в безнадеждна борба за оцеляване. За кратко бе работил като учител, после библиотекар, след това беше станал секретар в съда. Ненавиждаше тежкия физически труд. Когато съпругата му се разболя, загубиха и скромния си дом. Сега работеше в магазин за домашни потреби.

Джейк знаеше нещо за Джералд Олт, което никой друг не знаеше. Когато бил малък, семейството му живеело в Пенсилвания във ферма край шосето. Една нощ, когато всички спели, къщата пламнала. Минаващ моторист спрял, разбил вратата и започнал да ги измъква навън. Огънят бързо обхванал долния етаж и когато Джералд и брат му се събудили, било вече невъзможно да излязат от стаята си горе. Хукнали към прозореца и се развикали. Родителите и останалите деца крещели безпомощно от предния двор. Пламъци изскачали от всички прозорци освен от тяхната спалня. Изведнъж спасителят им се полял с вода от градинския маркуч, втурнал се в горящата къща през пламъците и дима и нахълтал горе в спалнята. Разбил прозореца, сграбчил Джералд и брат му и скочил долу. По чудо не се наранили. Благодарили му със сълзи и прегръдки. Непознатият бил чернокож. Първият негър, когото децата виждали през живота си.

Джералд Олт беше един от малцината бели в окръг Форд, който истински уважаваше чернокожите. Джейк му постави десетка.

За шест часа той прегледа целия списък — попълваше картони, съсредоточаваше се над всяко име, представяше си всеки съдебен заседател в ложата, разговаряше с всеки един. Постави оценки на всички. Чернокожите получаваха автоматически десетка; с белите бе по-трудно. Мъжете получаваха по-високи оценки от жените; младите — по-високи от старите; образованите — малко повече от необразованите; либералите и от двата пола получиха най-високите бележки.

Елиминира двайсетимата, които Нуз се готвеше да изключи от списъка. Знаеше по нещо за около сто и дванайсет от бъдещите съдебни заседатели. Бъкли със сигурност не знаеше толкова.

Елън пишеше на машината на Етъл, когато Джейк се върна от Лусиен. Тя я изключи, затвори дебелия том, от който преписваше нещо, и го загледа.

— Къде ще е вечерята? — попита тя с лукава усмивка.

— Ще се поразходим малко. Ходила ли си някога в Робинсънвил?

— Не, но съм готова. Какво има там?

— Само памук, соя и великолепно ресторантче.

— Трябва ли да се преобличам?

Джейк я огледа. Беше облечена както обикновено — тъмносиня риза, четири номера по-голяма, избелели, прилепнали по стройните ѝ бедра джинси, без чорапи.

— Изглеждаш чудесно.

Изгасиха копирната машина и лампите и се качиха на сааба.

Джейк спря пред едно магазинче за напитки и купи стек с шест кутии бира и висока, изстудена бутилка „Шабли“.

— Там всеки си носи пиенето — обясни той, когато излязоха от града. Слънцето залязваше над шосето пред тях и Джейк спусна сенниците. Елън пое ролята на барман и отвори две кутии.

— Колко е дотам? — попита тя.

— Час и половина.

— Час и половина! Но аз умирам от глад.

— Подкрепи се с бира. Заслужава си, повярвай ми.

— Какво предлагат?

— Печено месо, пържени скариди, жабешки бутчета, риба на скара с дървени въглища.

Тя отпи от бирата.

— Ще видим.

Джейк натисна педала и колата полетя по мостовете над безбройните притоци на езерото Чатула. Изкачваха стръмни хълмове, покрити с тъмнозелена трева. Вземаха рязко завоите и профучаваха край камиони, натоварени с дървесни трупи, които правеха последни курсове за деня. Джейк отвори капака на покрива и спусна стъклата, за да влезе вътре вятърът. Елън се изтегна назад и затвори очи. Гъстата ѝ вълниста коса се развяваше по лицето.

— Виж какво, Роу Арк, това е делова вечеря...

— Да, да, знам.

— Точно така. Аз съм работодателят, ти моя служителка и това е делова вечеря. Нищо повече. Недей да си представяш разни похотливи неща в еманципирания си сексуално освободен мозък.

— Май че ти правиш така, а?

— Нищо подобно. Просто знам какво си мислиш.

— Откъде знаеш какво си мисля? Защо си въобразяваш, че си толкова неотразим, та да си правя труда да те съблазнявам?

— Дръж си ръцете мирни. Бракът ми е невероятно щастлив, жена ми е страхотна и ще направи чудо, ако ѝ мине през ума, че се занасям с друга.

— Добре, тогава да се престорим, че сме приятели. Просто двама приятели, които отиват на вечеря.

— Това при нас на Юг не минава. Един мъж не може да вечеря като приятел с една жена, ако е женен. Такива работи просто не вървят.

— А защо?

— Защото мъжете нямат ей тъй приятелки. Не става. Не съм чувал някой южняк, който е женен, да си има духовна приятелка. Мисля, че е така от Гражданската война насам.

— Мисля, че е така от средновековието насам. Защо южнячките са толкова ревниви?

— Защото така сме ги възпитали. От нас са се научили. Ако жена ми се срещне с някой мъж на обяд или на вечеря, ще ѝ откъсна главата и ще подам молба за развод. От мен го е научила.

— Но това е безумно глупаво.

— Естествено, че е.

— И жена ти няма приятели мъже?

— Не, доколкото ми е известно. Ако научиш за някого, веднага ми го съобщи.

— А ти имаш ли приятелки?

— За какво са ми? Те не разбират от футбол, лов на патици, политика, съдебни дела, от всичко, от което се интересувам. Те си говорят за деца, дрехи, рецепти, купони за поръчки от списания, мебели, все неща, от които не разбирам. Не, нямам приятелки. И не искам да имам.

— Ето това му харесвам на Юга. Хората са толкова толерантни.

— Благодаря.

— Имаш ли приятели евреи?

— Не съм чувал да има евреи в нашия окръг. Но имах един наистина добър приятел в университета, Айра Таубер от Ню Джързи. Бяхме много близки. Обичам евреите. Исус е бил евреин, нали? Никога не съм разбирал антисемитизма.

— Боже господи, ти си либерал. А какво ти е мнението... въ... за хомосексуалистите?

— Изпитвам съжаление към тях. Не разбират какво губят. Но проблемът си е техен.

— Би ли имал приятел педераст?

— Мисля, че да, ако не го знам, че е такъв.

— А, не, ти си републиканец.

Тя вдигна празната кутия и я метна на задната седалка. Отвори нови две. Слънцето беше залязло и натежалият, влажен въздух студенееше при Деветдесет мили в час.

— Значи не можем да бъдем приятели? — попита тя.

— Не.

— Нито любовници?

— Моля те. Опитвам се да държа пътя.

— Тогава какви сме?

— Аз съм адвокат, ти си юридическият ми сътрудник. Аз съм работодателят, ти си моя служителка. Аз съм шефът, ти си момчето за всичко.

— Ти си мъжът, аз съм жената.

Джейк се любуваше на джинсите и широката ѝ риза.

— В това няма никакво съмнение.

Елън поклати глава и се загледа в гъстата трева, която прелиташе встрани. Джейк се усмихна и подкара още по-бързо, отпивайки от бирата. Преминаха доста кръстовища по селските пусти шосета и внезапно хълмовете изчезнаха, а пред тях се ширна равно поле.

— Как се казва ресторантът? — попита тя.

— „Холивуд“.

— Как?

— „Холивуд“.

— Защо са го нарекли така?

— По-рано се намиреше в едно градче, на няколко мили по-нататък, казваше се Холивуд, в щата Мисисипи. Изгоря и го преместиха в Робинсънвил. Отново го нарекоха „Холивуд“.

— Какво толкова му е чудесното?

— Чудесна храна, чудесна музика, чудесна атмосфера и е далеч от Клантън — там никой няма да види как вечерям с чужда хубава жена.

— Не съм жена, аз съм момче за всичко.

— Чуждо и хубаво момче за всичко.

Елън се усмихна и прекара пръсти през косата си. На следващото кръстовище той зави наляво и тръгна на запад, докато стигнаха до едно селище край железопътна линия. От едната страна на пътя имаше редица пустеещи дървени постройки, а от другата страна, сам-самичка, се намиреше нещо като стара бакалница. Отпред бяха паркирани десетина коли, а отвътре се чуваше тиха музика. Джейк взе бутилката „Шабли“ и придружи своята юридическа сътрудничка нагоре по стълбите, през предната веранда и навътре в заведението.

До вратата се издигаше малък подиум, където една красива възрастна негърка, Мърл, седеше пред пиано и пееше „Дъждовна нощ в Джорджия“. Три дълги редици маси тръгнаха от вратата и стигаха до подиума. Масите бяха тук-там заети. Една сервитьорка, която наливаше бира от кана, им направи знак да влязат. Сложи ги да седнат в дъното на малка масичка с червена карирана покривка.

— Искаш ли пържена туршия с копър, сладур? — попита тя Джейк.

— Да. Две порции.

Елън се намръщи и погледна към него.

— Пържена туршия с копър ли?

— Разбира се. В Бостън не сервират ли такива неща?

— Защо тук пържите всичко?

— Всичко, което си струва да се яде. Ако не ти хареса, аз ще я изям.

От една маса през пътеката се разнесоха възгласи. Четири двойки вдигнаха тост за някого или за нещо, после избухнаха в неудържим смях. Виковете и разговорите не секваха нито за миг.

— Хубавото на „Холивуд“ е — заобяснява Джейк, — че можеш да вдигаш шум колкото си искаш, да стоиш докогато си искаш и никой няма да ти обърне внимание. Когато седнеш на маса тук, тя е твоя за цялата нощ. След малко ще започнат да пеят и да танцуват.

Джейк поръча пържени скариди и риба на скара за двамата. Елън се отказа от жабешките бутчета. Сервитьорката бързо се върна с виното и изстудени чаши. Вдигнаха тост за Карл Лий Хейли и умопомрачения му мозък.

— Какво мислиш за Бас? — попита Джейк.

— Съвършеният свидетел. Готов е да каже всичко, което поискаме от него.

— Това не те ли дразни?

— Да, ако той беше свидетел по убийството. Но той е експерт и може да си пробутва неговите становища. Кой ще му ги оспори?

— Убедителен ли е?

— Когато е трезвен. Срегнахме се два пъти тази седмица. Във вторник беше трезвен и вършеше работа. В сряда беше пиян и апатичен. Мисля, че ще бъде полезен колкото и всеки друг психиатър, когото можем да привлечем. Той пет пари не дава за истината и ще ни каже това, което искаме да чуем.

— А смята ли, че Карл Лий е луд от юридическа гледна точка?

— Не. А ти?

— Не. Роу Арк, пет дни преди убийствата Карл Лий ми каза, че ще ги извърши. Показа ми точно мястото, където ще се скрие да ги причака, въпреки че тогава аз не го разбрах. Нашият клиент е знаел точно какво върши.

— Ти защо не го спря?

— Защото не му повярвах. Току-що бяха изнасилили дъщеря му и не се знаеше дали тя ще оживее.

— Ако можеше, би ли го спрял?

— Казах на Ози. Но тогава никой от нас не си и помисляше, че това може да се случи. Не, не бих го спрял, дори ако бях сигурен. Аз самият бих постъпил по същия начин.

— Как?

— Точно като него. Много е лесно.

Елън се пресегна с вилицата към туршията и подозрително я разрови. Разряза я на две, набоде едно парченце и старателно го подуши. Сложи го в устата си и бавно задъвка. Преглътна, после побутна чинията си към Джейк.

— Личи си, че си севернячка — каза той. — Не те разбирам, Роу Арк. Не харесваш пържена туршия с копър, красива си, много си умна, можеш да работиш в която и да е тежкарска адвокатска кантора за куп пари, а си решила да си късаш нервите цял живот заради главорези убийци, които ги чака смъртна присъда, впрочем напълно заслужена. Какво те кара да избереш този път?

— Ти си късаш нервите със същите хора. Сега е Карл Лий Хейли. Догодина ще бъде някой друг убиец, когото всички ненавиждат, но ти пак ще си късаш нервите, защото е твой клиент. В някой от следващите дни, Джейк Бриганс, твоя клиент го очаква смъртна присъда и ти ще разбереш колко ужасно е това. Когато го завържат за стола и той те погледне за последен път, ще станеш друг човек. Ще разбереш колко варварска е системата и ще си спомниш за Роу Арк.

— Тогава сигурно ще си пусна брада и ще се запиша в Съюза за граждански свободи.

— И това може да стане, ако те приемат.

Пържените скариди пристигнаха в малка черна тенджерка. Къкреха в масло, чесън и сос. Елън си сипа огромен куп и залапа като корабокрушенец. Мърл подхвана своя невероятно чувствена интерпретация на „Дикси“, а наоколо припяваха и пляскаха с ръце.

Сервитьорката профуча и тупна на масата поднос с нарязани и хрупкави жабешки бутчета. Джейк пресуши чаша вино и заяде с пръсти. Елън се насили да не ги опита. После пристигна рибата. Маса цвърчеше и съскаше и те не можеха да докоснат чиниите. Рибата беше препечена до хрупкаво тъмнокафяво с черни квадрати от скарата. Ядяха и пиеха бавно, наблюдаваха се един друг и се наслаждаваха на пикантните блюда.

Към полунощ бутилката бе празна, а светлините — замъглени. Пожелаха „лека нощ“ на сервитьорката и Мърл. Внимателно слязоха по стълбата и запристъпваха към колата. Джейк закопча предпазния си колан.

— Пих прекалено, за да карам — каза той.

— И аз съм същата. Видях малък мотел недалеч оттук.

— И аз го видях, но няма свободни легла. Ловко действаш, Роу Арк. Напиваш ме, а после гледаш да се възползваш.

— Да можех, щях да го направя, господине.

За миг погледите им се срещнаха. Лицето на Елън отразяваше червената светлина на неоновата реклама, която проблясваше над ресторанта.

Мигът продължи дълго, после рекламата угасна. Затваряха. Джейк запали колата, изчака двигателят да загрее и се понесе в тъмнината.

Рано в събота сутринта Мики Маус се обади на Ози вкъщи и обеща нови неприятности. Безредиците в четвъртък не били по вина на Клана, обясни той, въпреки че обвинили тях. Те си правели мирно шествие, а сега водачът им бил по-близо до смъртта, отколкото до живота, и седемдесет процента от тялото му било покрито с обгарения трета степен. Предстояла, разплата; така било наредено отгоре. Пристигали подкрепления от други щати и щяло да има насилие. Сега не знаел подробности, но щял да се обади по-късно, когато научел повече.

Ози седна на ръба на леглото, разтри подутината на врата си и се обади на кмета. Той пък се обади на Джейк. След час тримата се срещнаха в канцеларията на Ози.

— Положението започва да става неконтролируемо — каза Ози, притиснал бучка лед към врата си. Кривеше лице при всяка дума. — Получих сведения от сигурен източник, че Кланът подготвя отмъщение за случилото се в четвъртък. Щели да докарат нови подкрепления от други щати.

— Ти вярваш ли на това? — попита кметът.

— Страх ме е да не вярвам.

— Същият източник ли беше? — попита Джейк.

— Да.

— Тогава и аз вярвам.

— Някой ми каза, че се говорело за преместване или отлагане на процеса — каза Ози. — Нещо вярно?

— Не. Вчера видях съдията Нуз. Няма да го премести, делото започва в понеделник.

— Ти каза ли му за горящите кръстове?

— Всичко му казах.

— Той да не е луд? — попита кметът.

— Луд, че и глупав. Да не се изпуснете, че аз съм го казал.

— Стъпил ли е на стабилни правни основания? — попита Ози.

— По-скоро на плаващи пясъци. — Джейк поклати глава.

— Какво смяташ да правиш, шерифе? — попита кметът.

Ози взе нова бучка лед и внимателно разтри врата си. Заговори, като се мръщеше:

— Решен съм да предотвратя нови безредици. Болницата ни не е толкова голяма, че да побере още жертви. Трябва да предприемем нещо. Чернокожите са разгневени, не им трябва много. Някои от тях само търсят повод да започнат стрелбата, а белите одежди са добра мишена. Подозирам, че Кланът подготвя нещо много глупаво, например да убият някого. От десет години не са имали по-сгоден случай да се изявят в национален мащаб. Информаторът ми каза, че след четвъртък са се обаждали доброволци от цялата страна — искали да пристигнат тук и да вземат участие в увеселението.

Той бавно размърда глава и пак смени леда.

— Неприятно ми е да ти го кажа, кмете, но мисля, че трябва да се обадиш на губернатора и да го помолиш за подкрепления от Националната гвардия. Знам, че това е отчаян ход, но мисълта някой да бъде убит ми е противна.

— Националната гвардия ли? — повтори невярващо кметът.

— Точно така.

— Да окупираат Клантън?

— Да. За да предпазим твоите хора.

— И да патрулират по улиците?

— Да. С оръжие и всичко останало.

— О, господи, това наистина е отчаян ход. Не преувеличаваш ли малко?

— Съвсем не. Ясно е като бял ден, че не разполагам с достатъчно хора, за да запазя мира тук. Дори не успяхме да възпрем размириците, които станаха под носа ни. Кланът пали кръстове из целия окръг, а ние не можем нищичко да направим. А какво ще стане, ако черните решат да предприемат нещо? Кмете, заявявам ти, че не разполагам с достатъчно хора. Имам нужда от подкрепления.

Джейк си помисли, че идеята е великолепна. Как ще бъдат избрани честни и безпристрастни съдебни заседатели, когато Националната гвардия е обкръжила съда? Представи си как заседателите пристигат в понеделник, минават между войници с пушки и джипове, а може би и един-два танка, спрени отпред. Как да бъдат честни и безпристрастни? Как може Нуз да настоява делото да се гледа в Клантън? Как ще може Върховният съд да отхвърли преразглеждането, ако, не дай си боже, има издадена присъда? Идеята беше чудесна.

— Ти какво мислиш, Джейк? — попита кметът, търсейки помощ.

— Струва ми се, че нямаш избор, кмете. Не можем да търпим повече безредици. За теб това е неизгодно политически.

— Не ме е грижа за политиката — отвърна гневно кметът, макар да беше сигурен, че Джейк и Ози са прави. Последния път го избраха с по-малко от петдесет гласа и не можеше да си позволи нито една стъпка, без да прецени политическите последици. Ози зърна усмивката на Джейк, докато кметът се гърчеше при мисълта тихият градец да бъде окупиран от армията.

В събота вечерта Ози и Хейстингс изведоха Карл Лий през задната врата и го натовариха на патрулната кола. Хейстингс бавно подкара към покрайнините на града, покрай бакалницата на Бейтс и по Крафт Роуд. Когато пристигнаха, дворът на Хейли бе претъпкан от коли, затова спряха на пътя. Карл Лий влезе през предната врата като свободен човек и веднага попадна в прегръдките на тълпата роднини, приятели и своите деца. Те не знаеха, че той се връща. Прегърна ги отчаяно, едновременно и четирите, с мечешка прегръдка, сякаш нямаше да има дълго време такава възможност. Тълпата мълчливо

наблюдаваше как този огромен мъж коленичи на пода и заравя глава в телцата на плачещите си деца. Повечето хора също плачеха.

Почетният гост бе сложен да седне на обичайното си място, начело на отрупаната с ядене маса, а жена му и децата се наредиха до него. Преподобният Ейджи прочете кратка молитва, изпълнена с надежда за скорошно връщане у дома. Стотина приятели прислужваха на семейството. Ози и Хейстингс напълниха чиниите си и излязоха на предната веранда, където заобсъждаха действията си на процеса. Ози бе дълбоко загрижен за безопасността на Карл Лий, когото трябваше да карат всеки ден от затвора до съда и обратно. Самият подсъдим бе доказал, че тези пътувания невинаги са безопасни.

След вечеря гостите излязоха на двора. Децата се заиграха, а възрастните насядаха по верандата и всеки гледаше да се намести по-близо до Карл Лий. Той беше техният герой, най-известният човек, когото повечето от тях щяха да срещнат през живота си, а те го познаваха лично. Според тях щяха да го осъдят по една-единствена причина. Разбира се, че бе убил момчетата, но въпросът не бе в това. Ако беше бял, щеше да бъде награден за граждански заслуги по повод стореното. Щяха да го съдят, колкото да не е без хич, с бели съдебни заседатели и процесът щеше да е само един фарс. Карл Лий беше подсъдим, защото бе чернокож. Друга причина не съществуваше. Те бяха убедени в това. Слушаха го внимателно, когато говореше за процеса. Той имаше нужда от техните молитви и подкрепа и искаше всички да присъстват в залата и да закрилят семейството му.

Много часове седяха те във влажната горещина; Карл Лий и Гуен бавно се полюляваха в люлката, заобиколени от почитатели, които се стремяха да бъдат по-близо до прочутия мъж. Когато ставаха да си тръгват, всеки го прегръщаше и му обещавахе да бъде в съда в понеделник. Питаха се дали ще го видят отново седнал на предната си веранда.

В полунощ Ози заяви, че е време да потеглят. Карл Лий прегърна Гуен и децата за последен път, после седна в колата на Ози.

Бъд Туити почина през нощта. Дежурният се обади на Незбит, който каза на Джейк. Той си отбеляза да изпрати цветя.

Неделя. Един ден преди началото на процеса. Джейк се събуди в пет сутринта с топка в стомаха, която си обясни именно с процеса, и главоболие, което също си обясни с процеса, както и със снощната среща с юридическия си сътрудник и предишния си шеф. Елън бе решила да спи в стаята за гости у Лусиен, затова Джейк прекара нощта на дивана в кантората.

Сега лежеше, заслушан в гласовете от улицата. После пристъпи в тъмното към балкона и спря в почуда при сцената, която се откриваше пред съда. Това сякаш бе Денят на десанта на Съюзническите сили в Нормандия! Войната бе започнала! Патън бе тук! Улиците край площада бяха пълни с транспортни камиони, джипове и войници, които се щураха насам-натам и се силеха да изглеждат организирани и стегнати. Грачеха радиостанции, офицери с увиснали шкембета крещяха на хората си да побързат. Близко до подиума на предната морава беше построен команден пост. Три взвода войници набиваха колове с чукове, опъваха въжета и вдигаха три огромни брезентови шатри в защитен цвят. На четирите краища на площада бяха поставени заграждения и постове. Войниците пушеха и се подпираха на уличните стълбове.

Незбит седеше върху предния капак на колата си, наблюдаваше как се нравят укрепления в центъра на Клантън и бърбеше с неколцина от гвардията. Джейк направи кафе и му занесе една чаша. Беше вече буден, чувстваше се в безопасност и Незбит можеше да си отива вкъщи и да почива до вечерта. Джейк се върна на балкона и продължи да гледа суетнята до разсъмване. Транспортните камиони заминаха за базата на Националната гвардия на север от града, където щяха да настанят войниците. Изчисли, че са двеста души. Мотаеха се около съда, разхождаха се на малки групички по площада и зяпаха по витрините в очакване на изгрева и с надежда за някакво забавление.

Нуз щеше да побеснее. Как си позволяваха да викат Националната гвардия без негово знание? Това бе негов процес.

Кметът бе споменал за това, но Джейк беше обяснил, че кметът, а не съдията е отговорен за безопасността на Клантън.

Пристигнаха шерифът и Мос Джуниър Тейтъм и двамата се срещнаха с полковника при подиума. Обиколиха съда, направиха преглед на войниците и шатрите. Ози сочеше в различни посоки и се виждаше, че полковникът се съгласява с всичко, което му се казва. Мос Джуниър отключи сградата на съда, за да имат войниците питейна вода и тоалетни на разположение. Минаваше девет, когато първият репортер попадна в окупирания център на града. След час всички тичаха с камери и микрофони, за да записват изпълнените с важност слова на един сержант и един ефрейтор.

— Как се казвате, сър?

— Сержант Дръмрайт.

— Откъде сте?

— От Бунвил.

— Къде е това?

— На стотина мили оттук.

— Защо сте тук?

— Губернаторът ни извика.

— Защо ви извика?

— За да пазим реда.

— Безредици ли очаквате?

— Не.

— Колко време ще бъдете тук?

— Не знам.

— Докато свърши процесът ли?

— Не знам.

— Кой знае?

— Сигурно губернаторът.

И тъй нататък.

Слухът за окупацията бързо се разпространи в спокойното неделно утро и когато църковните служби свършиха, хората се стекоха на площада, за да се уверят със собствените си очи, че армията наистина е превзела съда. Постовете магнаха загражденията и позволиха на любопитните да обикалят площада и да видят истински живи войници с пушки и джипове. Джейк седеше на балкона, пиеше кафе и учеше наизуст картончетата на своите съдебни заседатели.

Обади се на Карла и ѝ каза, че Националната гвардия е дошла, но той все още е в безопасност. Всъщност никога не се бил чувствал така сигурен. Обясни ѝ между другото, че стотици тежковъоръжени военни полицаи от другата страна на Вашингтон Стрийт са готови всеки миг да го защитят. Да, все още телохранителят е при него. Да, къщата все още си е на мястото. Съмняваше се, че вече се е разчуло за смъртта на Бъд Туити, така че ѝ го спести. Може пък и да не научеше за това. Щели да ходят за риба с лодката на баща ѝ и Хана искала татко ѝ да отиде с тях. Той затвори, а двете единствени жени в неговия живот му липсваха повече от всякога.

Елън Роарк отключи задната врата на кантората и сложи малка пазарска чанта на масата в кухнята. Измъкна една папка от чантата си и тръгна да търси своя шеф. Намери го на балкона. Джейк изучаваше картончетата и държеше под око сградата на съда.

— Добър вечер, Роу Арк.

— Добър вечер, шефе. — Тя му подаде една папка. — Проучването, което ми поръча. Доколко може да се дава гласност на изнасилването. Труден въпрос, а се оказа и заплетен. Извинения за обема.

Беше направено педантично, със съдържание, библиография и номерирани страници. Той го прелисти.

— По дяволите, Роу Арк, не съм искал справочник, нали?

— Знаех си, че се плашиш от научни писания, затова съзнателно се опитах да използвам думи най-много с по три срички.

— Охо, днес май ще се заяждаме, а? Би ли го резюмирала в, да речем, трийсетина страници, а?

— Виж какво, това е задълбочено изследване на закона, подготвено от даровита студентка по право със забележителни способности да мисли и пише ясно. Това е гениално творение, твое е, и то напълно безплатно. Тъй че престани да се заяждаш.

— Добре, госпожице. Боли ли те главата?

— Боли ме. Още когато се събудих, ме болеше. Писала съм това дело цели десет часа и имам нужда от едно питие. Имаш ли шейкър?

— Какво?

— Шейкър. Наше изобретение, на Севера. Кухненски прибор.

— Има един на полицата до микровълновата печка.

Тя изчезна. Беше почти тъмно, движението около площада бе почти замряло, тъй като на неделните шофьори им бе дотегнала гледката на войниците, охраняващи техния съд. След двацет часа задушаваша горещина и влага като мъгла в центъра на Клантън войниците бяха уморени и копнееха да се приберат вкъщи. Седяха под дърветата на брезентови столове и ругаеха губернатора. Когато напълно се стъмни, те проточиха жици от съда и увесиха прожектори около шатрите. Камион, пълен с чернокожи, спря до пощата и те наслизаха с шезлонги и свещи за нощното си бдение. Тръгнаха по тротоара покрай Джаксън Стрийт под погледите на двеста тежковъоръжени гвардейци. Водач на шествието бе мис Розия Алфи Гейтуд, стокилограмова вдовица, отгледала единайсет деца, девет от които бе изпратила в колеж. Тя беше първата негърка в града, пила студена вода от градската чешма на площада, и още беше жива, за да го разказва. Розия впи поглед във войниците. Никой от тях не продума.

Елън донесе две бирени халби с надпис „Бостънски колеж“, пълни с бледозелена течност. Сложи ги на масата и придърпа един стол.

— Какво е това?

— Изпий го. Ще ти помогне да се отпуснеш.

— Ще го изпия. Но първо да разбера какво е.

— Маргарита.

Джейк изучаваше повърхността на питието.

— Къде е солта?

— Аз не слагам сол.

— Тогава и аз не искам. Защо точно маргарита?

— Защо пък не?

Джейк затвори очи и отпи голяма глътка. После още една.

— Роу Арк, ти си талантива жена.

— Ами момче за всичко.

Той отпи още една глътка.

— Не съм пил маргарита от осем години.

— Горкият! — Халбата й бе полупразна.

— Какъв е ромът?

— Ако не ми беше шеф, щях да ти кажа, че си глупак.

— Благодаря.

— Не е ром. Текила, лимонов сок и коантро. Мислех, че всеки, който е следвал право, го знае.

— Ще ми простиш ли? Сигурен съм, че го знаех, когато бях студент.

Тя огледа площада.

— Да не повярва човек! Прилича на военна база.

Джейк пресуши чашата си и облиза устни. В шатрите играеха карти и се смееха. Други търсеха спасение от комарите в съда. Свещите завиха покрай ъгъла и поеха по Вашингтон Стрийт.

— Така — усмихна се Джейк. — Красиво е, нали? Помисли си за нашите честни и безпристрастни съдебни заседатели, когато пристигнат утре сутринта и се сблъскат с всичко това. Пак ще поискам промяна на мястото. Ще бъде отхвърлено. Ще поставя въпроса за неправилно проведен съдебен процес. Нуз ще е на противното мнение. След това ще проверя дали е документиран фактът, че процесът се води в цирк, а не в съд.

— Тия защо са тук?

— Шерифът и кметът се обадиха на губернатора и го убедиха, че Националната гвардия трябва да дойде, за да запази реда в окръга. Казали са му, че болницата ни не е достатъчно голяма, за да побере жертвите от този процес.

— Откъде са тия момчета?

— От Бунвил и Кълъмбъс. По обяд преброих двеста и дващест.

— Откога стоят тук?

— Събудиха ме тази сутрин в пет. Цял ден наблюдавам действията им. Няколко пъти ги поразтревожиха, но пристигнаха подкрепления. Сблъскаха се с врага преди няколко минути — пристигнаха мис Гейтуд и приятелите ѝ със свещите. Тя ги постави на мястото им с поглед и те седнаха да играят карти.

Елън допи питието си и отиде за още. Джейк за стотен път взе тестето картончета и го разпиля по масата. Име, възраст, занятие, семейство, раса, образование — колко пъти ги чете от сутринта! Вторите питиета пристигнаха експресно и тя се зае с работа.

— Корийн Хейгън — каза тя, отпивайки.

Той се замисли за миг.

— Възраст — около трийсет и пет. Секретарка на застрахователен агент. Разведена, с две големи деца. Образование —

най-много гимназия. Родена във Флорида — това е всичко, което има някаква стойност.

— Оценка?

— Мисля, че ѝ писах шестица.

— Много добре. Милард Силс.

— Има орехова градина край Мейс. Към седемдесетте. Преди няколко години двама чернокожи застреляли в главата племенника му при обир в Литъл Рок. Мрази негрите. Няма да бъде в състава.

— Оценка?

— Мисля, че нула.

— Клей Бейли.

— Към трийсетте. Шест деца, Вярващ християнин. Работи в мебелната фабрика на север от града.

— Дал си му десетка.

— Да. Сигурен съм, че е чел в Библията онова — око за око и тъй нататък. Освен това има шест деца, предполагам, че най-малко две са момичета.

— Всичките ли си ги наизустил?

— Имам чувството, че тия хора ги познавам от години — кимна той към картончетата и отпи.

— Колко от тях ще разпознаеш?

— Малко. Но ще знам за тях повече от Бъкли.

— Впечатлена съм.

— Какво? Какво каза? Аз съм ти направил впечатление с моя интелект?

— И с други неща.

— Удостоен съм с голяма чест. Направил съм впечатление, на един гений в наказателното право. Дъщерята на Шелдън Роарк, който и да е той. Една истинска, жива *summa cum laude*. Да можеше Хари Рекс да го чуе!

— Къде е този слон? Липсва ми. Намирам, че е симпатяга.

— Върви го извикай. Покани го да си направим една веселба, докато гледаме как войниците се подготвят за голямата битка.

Тя се запъти към телефона върху писалището му.

— А Лусиен?

— Не! Дотегна ми от него.

Хари Рекс донесе четвъртинка текила, която бе изровил от барчето си. Двамата с юридическия сътрудник проведоха яростен спор за точните съставки на една добра маргарита. Джейк взе страната на сътрудника си.

Седнаха на балкона, изпитваха се за имената от картончетата, надигаха чашите с дъхавото питие, подвикваха на войниците и пееха песнички на Джими Бъфет. В полунощ Незбит натовари Елън в патрулната си кола и я закара у Лусиен. Хари Рекс си отиде пеша. Джейк спа на дивана.

Понеделник, двацет и втори юли. Скоро след последната маргарита Джейк скочи като ужилен от дивана и втренчи поглед в часовника върху писалището. Беше спал три часа. Рояк пеперуди се стрелкаха из стомаха му. Нервна болка го прерязваше през слабините. Нямаше време да си мисли за махмурлука.

Незбит спеше като новородено зад волана. Джейк го събуди и скочи на задната седалка. Помаха на часовите, които любопитно наблюдаваха от другата страна на улицата. Незбит го закара на две преки до Адамс Стрийт и остана да чака на алеята, както му бе наредено. Джейк се окъпа бързо и се обръсна. Избра тъмно вълнено сако, бяла риза на точки и ненатрапчива, сдържано изискана вишнева копринена вратовръзка на тесни тъмносини райета. Широките панталони стояха превъзходно на тънкия му кръст. Изглеждаше чудесно, много по-елегантен от врага си.

Незбит пак спеше, когато Джейк пусна кучето и скочи на задната седалка.

— Всичко наред ли е? — попита Незбит, бършейки слюнката от брадата си.

— Нямаше динамит, ако питаш за това.

Незбит се засмя с оня дразнещ смях, с който отвърщаше почти на всичко. Обиколиха площада и Джейк слезе пред кантората си. Трийсет минути след като бе тръгнал оттук, той запали лампите отпред и направи кафе.

Взе четири аспирина и изпи литър сок от грейпфрут. Очите му горяха, главата го болеше от напрежение и умора, а най-трудното още не бе започнало. Разтвори досието на Карл Лий Хейли върху дългата маса. Беше подредено и номерирано от юридическия му сътрудник, но той искаше да го разпръсне и подреди наново. Ако един документ не може да бъде намерен за трийсет секунди, то той става безполезен. Усмихна се на организационния й талант. За всяко нещо имаше основни и допълнителни папки, и то така подредени, че всяка една

можеше да бъде открита за десет секунди. В тънък бележник с три скоби тя бе направила резюме на качествата и квалификацията на доктор Бас и основните насоки на показанията му. Изложила бе и предвижданията си по очакваните възражения на Бъкли и бе систематизирала правните основания за контравъзражения. Джейк изпита гордост от извършената подготвителна работа, но му бе унижително да се учи от третокурсничка.

Събра делото и го пъкна в чантата си от дебела черна кожа със златни инициали от едната страна. Организмът си искаше своето и той седна върху тоалетната чиния, прелиствайки картоните. Знаеше ги наизуст. Беше готов.

В пет и пет Хари Рекс почука на вратата. Навън бе тъмно и той приличаше на крадец.

— Защо си станал толкова рано? — попита го Джейк.

— Не можах да спя. Нещо съм нервен. — Подаде му една издута книжна торба с мазни петна. — Дел ти ги изпраща. Съвсем пресни и горещи. Сандвичи с наденички, с бекон и сирене, с пилешко и сирене — каквото ти хареса. Тя се тревожи за теб.

— Благодаря, Хари Рекс, но не съм гладен. Стомахът ми се бунтува.

— Притесняваш ли се?

— Като проститутка в черква.

— Много си бледен.

— Благодаря.

— Ама пък костюмът ти е хубав.

— Карла го избра.

Хари Рекс бръкна в торбата и извади сандвичи, увити в станиол. Натрупа ги върху дългата маса и си приготви кафе. Джейк седна срещу него, прелиствайки досието по решението „Макнотън“, което Елън бе приготвила.

— Тя ли написа това? — попита Хари Рекс с пълна уста; челюстите му работеха здраво.

— Да, седемдесет и пет страници резюме на делата за временна невменяемост в Мисисипи. Отнело ѝ е три дни.

— Изглежда много умна.

— Има мозък в главата си и пише невероятно ясно и точно. Притежава интелект, но се затруднява да приложи знанията си на

практика.

— Какво знаеш за нея? — От устата на Хари падаха трохи по масата. Той ги помете с ръкав на пода.

— На нея може да се разчита. Втора по успех в групата си в Оул Мис. Обадих се на Нелсън Батълс, заместник-декан на Правния факултет, и той ми каза, че се справяла отлично. Има много голям шанс да завърши първа.

— Аз завърших деветдесет и трети от деветдесет и осем души. Щях да бъда деветдесет и втори, но после си рекох, че и деветдесет и трети не е лошо. Като че ли някой ще обърне внимание в Клантън, рекох си. Хората така се радваха, че се върнах да практикувам тук, вместо да се запиляя по Уол Стрийт или там някъде.

Джейк се усмихна на историята, която слушаше за стотен път. Хари Рекс разви един сандвич с пиле и сирене.

— Изглеждаш нервен, мой човек.

— Нищо ми няма. Първия ден е винаги така, най-трудно е. Предварителната работа е свършена. Готов съм. Сега остава само да чакаме.

— Кога ще се появи Роу Арк?

— Не знам.

— Чудя се какво ли ще облече.

— Или няма да облече. Моля се да е по-скромно. Нали го знаеш. Нуж какъв е моралист.

— Нали нямаш намерение да й позволиш да седне на адвокатската маса до теб?

— Не, нямам. Ще стои отзад, при теб. Може да разгневи някоя съдебна заседателка.

— Точно така, нека да бъде в залата, но по-далеч от погледите. Ти спиш ли с нея? — Хари Рекс обърса уста с огромната си лапа.

— Не! Да не си луд, Хари Рекс!

— Ти си лудият, ако не спиш. Такава жена не е за изпускане.

— Ами тогава действай. Аз си имам достатъчно грижи.

— Тя смята, че съм готин, нали?

— Така разправя.

— Май ще взема да се пробвам — заяви Хари с непроницаемо лице, после се усмихна и накрая избухна в такъв смях, че се разхвърчаха трохи по лавиците с томове.

Телефонът иззвъня. Джейк кимна и Хари Рекс вдигна слушалката.

— Няма го, но с удоволствие ще му предам. — Той намигна на Джейк. — Да, сър, разбира се, сър, въъ, да, сър. Ужасна работа, нали? Можете ли да си представите, че има такива хора? Да, сър, разбира се, сър, напълно съм съгласен с вас. Да, сър, как ви беше името, сър? Сър? — Хари Рекс се усмихна на слушалката и я постави обратно.

— Кой беше?

— Каза, че си бил срам за бялата раса — да ставаш адвокат на черните; не разбирал как един адвокат може да защитава негър като Хейли. Надявал се, че Кланът ще те докопа, а ако не станело, Адвокатската асоциация щяла да се погрижи да ти отнемат разрешителното, задето си тръгнал да помагаш на черните. Каза, че си бил нищожество, защото си ученик на Лусиен Уилбанкс, който живее с негърка.

— И ти се съ согласи с него?

— Защо да не се съглася? Той беше съвсем искрен, не беше злобен и сега се чувства доволен, че си е казал всичко, което му тежи на сърцето.

Телефонът отново иззвъня. Хари Рекс сграбчи слушалката.

— Джейк Бриганс, адвокат, консултант, съветник и гуру по право.

Джейк хукна към тоалетната.

— Джейк, някакъв репортер се обажда! — викна Хари Рекс.

— На гърнето съм.

— Нещо му е хлабав стомахът — обясни Хари Рекс на репортера.

В шест часа — седем в Уилмингтън — Джейк се обади на Карла. Тя беше будна, четеше вестника и пиеше кафе. Каза й за Бъд Туити, за Мики Маус и заканите за нови нападения. Не, не се страхува от това. Не го засяга. Страхува се от съдебните заседатели, от ония дванайсет, които ще бъдат избрани, и от тяхното отношение към него и клиента му. Единственото, от което се страхува в този момент, е какво ще решат те. Всичко останало е без значение. За първи път тя не спомена, че иска да се върне вкъщи. Обеща й да се обади вечерта.

Когато затвори, чу шум. Пристигна бе Елън и Хари Рекс говореше високо. Сигурно е облякла прозрачна блуза и минипола, помисли си Джейк, слизайки надолу. Но не беше прав. Хари Рекс

сипеше поздравления, че се е облякла като истинска южнячка. Беше със сиво карирано сако без ревер и къса права пола. Копринената блуза бе черна и очевидно под нея имаше необходимото. Косата ѝ бе опъната назад и сплетена. Колкото и да беше невероятно, на лицето си бе сложила лек грим, както и червило. Според Хари Рекс тя толкова приличаше на адвокат, колкото изобщо бе възможно за една жена.

— Благодаря, Хари Рекс — каза тя. — Бих искала да имам твоя вкус за дрехи.

— Изглеждаш чудесно, Роу Арк — поздравя я Джейк.

— Ти също — отвърна тя и погледна към Хари Рекс, но не каза нищо.

— Моля те да ни извиниш, Роу Арк — рече Хари Рекс. — Впечатлени сме, защото нямахме представа, че имаш такъв разнообразен гардероб. Извиняваме се, че ти се възхищаваме, и знаем колко много гневи това твоето малко еманципирано сърце. Но никой не те е карал насила да идваш в нашия Юг. Да бе, ние сме едни прасета, които не признават равенството на половете, и обикновено се занасяме с добре облечените мацки, независимо дали са еманципирани, или не.

— Какво има в плика? — попита тя.

— Закуска.

Тя го отвори и разви един сандвич с наденички.

Джейк потри ръце и се опита да бъде оптимистичен.

— Така, щом сме се събрали три часа преди началото на процеса, какво смятате да правим?

— Хайде да си забъркаме маргарити — предложи Хари Рекс.

— В никакъв случай — отвърна Джейк.

— Това ще ни поотпусне.

— Мен не ме бройте — каза Елън. — Бизнесът си е бизнес.

— Така, с какво започваме днес? — разви последния сандвич Хари.

— Слънцето изгрява, после се открива процесът. В девет Нуз ще каже няколко думи на съдебните заседатели и започваме да ги избираме.

— Колко ще трае това? — попита Елън.

— Два-три дни. В Мисисипи имаме право да разпитваме индивидуално всеки съдебен заседател. Това отнема време.

— Аз къде ще седя и какво ще правя?

— Изглежда, не е вчерашна — обърна се Хари Рекс към Джейк.
— Знае ли къде се намира съдът?

— Няма да си на адвокатската маса — каза Джейк. — Там сме само аз и Карл Лий.

— Ясно — избърса си устата тя. — Само ти и подсъдимият, заобиколени от силите на злото, изправени лице в лице със смъртта.

— Нещо подобно.

— И баща ми също прибягва понякога до подобна тактика.

— Радвам се, че я одобряваш. Ще седнеш зад мен, до преградата. Ще помоля Нуз да разреши да присъстваш в кабинета по време на индивидуалните разговори.

— Ами аз? — попита Хари Рекс.

— Теб Нуз не те обича. Никога не си му бил любимец. Ще получи удар, ако го помоля и ти да дойдеш. Най-добре е да се правиш, че въобще не се познаваме.

— Благодаря.

— Но ние високо ценим твоята помощ — каза Елън.

— И на това съм признателен.

— И пак ще можеш да си пиеш питието с нас — каза тя.

— И да доставям текилата.

— В тази кантора повече няма да влезе нито капка алкохол — каза Джейк.

— До обедната почивка — добави Хари Рекс.

— Искам да стоиш зад масата на секретарката, все едно се мотаеш наоколо, както правиш винаги, и да си водиш бележки за съдебните заседатели. Опитай се да запомниш всеки с нещо, за да попълним после картоната му. Ще бъдат сигурно сто и двама души.

— Както наредиш, шефе.

* * *

Изгревът изкара навън армията в пълен състав. Наредиха отново загражденията и войниците се скупчиха около оранжево-белите варели, които блокираха улиците от четирите ъгъла на площада. Бяха съдържани и вгълбени, внимателно наблюдаваха всяка кола, очакваха атаката на врага, търсеха някакво вълнение. Спокойствието бе леко

нарушено от няколко репортери, които в седем и половина наизлязоха от коли и микробуси с ярки надписи по вратите. Войниците ги наобиколиха и съобщиха на всички, че паркирането около съда по време на процеса е забранено. Журналистите изчезнаха из пресечките и след минути се появиха пеша с огромните си камери и съоръжения. Някои се установиха на предните стъпала, други при задната врата, а трета група — в ротондата на втория етаж пред главния вход на съдебната зала.

Разсилният Мърфи, единствен свидетел на убийството на Коб и Уилар, уведоми пресата по най-членоразделния начин, на който бе способен, че залата ще бъде отворена в осем и нито минута по-рано. Образува се опашка, която скоро изви по цялата ротонда.

Църковните автобуси спряха някъде встрани от площада и пасторите бавно поведоха шествието по Джаксън Стрийт. Носеха лозунги с надпис „Свобода за Карл Лий!“ и в строен хор пееха „Ние ще победим“. Когато наближиха площада, войниците ги чуха и радиостанциите започнаха да грачат. Ози и полковникът бързо се свързаха и войниците се успокоиха. Шествието, водено от Ози, се насочи към единия край на предната морава, спря и зачака под зорките погледи на Националната гвардия на Мисисипи.

В осем часа на входа на съдебната зала бе поставен метален детектор и трио тежковъоръжени полицаи започнаха бавно да проверяват и да пускат вътре хората, която вече се бяха стълпили в ротондата и заливаха коридорите. Вътре в залата Пратър насочваше потока от зрители, настаняваше ги по дългите пейки от едната страна на пътеката, а другата пазеше за съдебните заседатели. Първата пейка бе за семейството, а втората — за художниците, които веднага започнаха да скицират съдийската маса, масата на адвокатите и портретите на герои на Конфедерацията.

Кланът се почувства задължен да напомни за себе си в деня на откриването, особено на бъдещите съдебни заседатели, когато започнат да пристигат. Двайсетина членове на Клана в пълно парадно облекло се движеха безмълвно по Вашингтон Стрийт. Войниците веднага ги спряха и обградиха. Полковникът с шкембето се дотътри през улицата и за първи път в живота си се изправи лице в лице с член на Ку Клуks Клан в бяла роба и бяла качулка, който освен това се случи и една педя по-висок от него. Освен това забеляза камерите, които

кръжаха около тях, и смелостта му просто се изпари. Той мигом забрави обичайните си крясъци и команди и запелтечи нервно и трепетливо, като и сам не си разбираше какво казва.

Приближи се Ози и това го спаси.

— Добро утро, момчета — поздрави хладно той, заставайки до заекващия полковник. — Обкръжени сте и сте много по-малко. Освен това сте наясно, че няма да ви позволим да останете тук, нали?

— Наясно сме — каза водачът.

— Ако ме последвате и правите каквото ви казвам, няма да има неприятности.

Те последваха Ози и полковника до едно място на предната морава. Бе им обяснено, че не бива да мърдат оттам, докато трае процесът. Да стоят тихо и мирно и полковникът лично ще държи войниците на разстояние от тях. Те се съгласиха.

Както се и очакваше, появата на белите качулки и роби развълнува чернокожите, които бяха на шейсетина метра по-нататък. Те започнаха да скандират:

— Свобода за Карл Лий! Свобода за Карл Лий! Свобода за Карл Лий!

Ония от Клана вдигнаха юмруци и отвърнаха:

— Смърт за Карл Лий! Смърт за Карл Лий! Смърт за Карл Лий!

Два кордона войници се наредиха покрай главната алея, която разполовяваше моравата и водеше към предните стъпала. Друг кордон застана между тротоара и хората на Клана, а трети — между тротоара и чернокожите.

Съдебните заседатели започнаха да пристигат и трябваше да минат между шпалира от войници. Стискаха зловещите призовки и в недоумение слушаха виковете на двете групи една срещу друга.

Почитаемият Руфъс Бъкли пристигна в Клантън, вежливо уведоми патрулите кой е и каква е неговата роля и бе допуснат да паркира на определеното за него място до съда, означено със „Запазено за областния прокурор“. Репортерите подлудяха. Сигурно ставаше нещо важно, някой бе проникнал през загражденията. Бъкли остана още миг в стария си кадилак, за да даде възможност на репортерите да се доберат до него. Те го заобиколиха, докато слизаше от колата. Той зарадва усмивки наляво-надясно и започна да си проправя път към предния вход на съда възможно най-бавно. Не устоя на пороя от

въпроси и наруши най-малко осем пъти забраната за изявления, като всеки път се усмихваше и обясняваше, че не може да отговори на въпроса, на който току-що бе отговорил. Мъсгроув го следваше по петите, понесъл чантата на великия мъж.

Джейк крачеше нервно из кабинета си. Вратата бе заключена. Елън работеше долу. Хари Рекс бе в Кафето, ядеше втора закуска и клюкарстваше. Картоните бяха разпилени по писалището. Джейк прелисти една папка, после отиде до отворения френски прозорец. Отвън нахлуваха викове. Той се върна до писалището си и прегледа встъпителното си слово към бъдещите съдебни заседатели. Първото впечатление бе решаващо.

Легна на дивана, затвори очи и се замисли за хилядите неща, които би могъл да прави. Общо взето, той обичаше работата си. Но имаше моменти като този, когато му се искаше да бъде застрахователен или борсов агент. Дори и адвокат по граждански дела. Тия хора сигурно не страдаха от гадене и разстройство в критичните мигове на кариерата си.

Лусиен го бе научил, че страхът е нещо добро; страхът е съюзник; всеки адвокат изпитва страх, когато застане пред нови съдебни заседатели и започне пледоарията си. Нищо лошо няма в това да се боиш, стига да не го показваш. Съдебните заседатели не вярват на най-красноречивите и многословни адвокати. Не вярват на най-елегантните. Не вярват на клоуни и шутове. Не вярват на най-гръмогласните и най-агресивните. Лусиен го бе научил, че съдебните заседатели вярват на оня, който им говори истината, независимо как изглежда, как говори или какви външни качества притежава. Един адвокат в съдебната зала трябва да бъде такъв, какъвто е, а ако се страхува — нека се страхува. Съдебните заседатели също се страхуваха.

„Бъди приятел със страха — вечно повтаряше Лусиен, — защото той няма да изчезне, а ще те провали, ако усети, че губиш контрол над него.“

Страхът заби дълбоко зъбите си в червата му и той внимателно слезе по стълбата към тоалетната.

— Как си, шефе? — попита го Елън, когато отиде при нея.

— Мисля, че съм готов. След минута тръгваме.

— Няколко репортери висят отвън. Казах им, че си се оттеглил от делото и си напуснал града.

— Де да беше тъй.

— Чувал ли си за Уендъл Соломон?

— Не го познавам лично.

— Той е от Фондацията за защита на затворниците от Юга. Работих при него миналото лято. Участвал е в повече от сто дела за убийство из целия Юг. Толкова се изнервя преди всяко дело, че не може нито да яде, нито да спи. Лекарят му дава успокоителни, но той е толкова нервен, че никой не смее да го заговори през първия ден на процеса. И то след като има зад гърба си над сто такива дела.

— Как се оправя баща ти?

— С две мартинита и валиум. После ляга на бюрото си при угасени лампи и заключена врата, докато стане време за съда. Нервите му са опънати като струни и е страшно раздразнителен. Естествено, повечето от тези неща са нормални.

— Значи това чувство ти е познато?

— И то много добре.

— Нервен ли изглеждам?

— Изглеждаш уморен. Но ще се справиш.

Джейк си погледна часовника.

— Да тръгваме.

Репортерите на тротоара се спуснаха като лешояди върху плячката си.

— Не желая да коментирам — повтаряше той, пресичайки бавно улицата. Загражденията бяха още там.

— Вярно ли е, че смятате да обявите процеса за неправилно проведен?

— Не мога да го направя, преди да е започнал.

— Вярно ли е, че Кланът ви е заплашвал?

— Не желая да коментирам.

— Вярно ли е, че сте изпратили семейството си извън града, докато свърши процесът?

Джейк се поколеба и погледна репортера.

— Не желая да коментирам.

— Какво ще кажете за Националната гвардия?

— Гордея се с нея.

— Може ли вашият клиент да се надява на безпристрастен процес в окръг Форд?

Джейк поклати глава, после отвърна:

— Не желая да коментирам.

Един полицай, застанал до преградата, посочи Елън.

— Коя е тая, Джейк?

— Не е опасна. С мен е.

Те се заизкачваха бързо по задните стъпала. Карл Лий бе седнал сам на масата на защитата, с гръб към претъпканата зала. Джийн Гилеспи бе заета с проверката на съдебните заседатели, а полицаите крачеха по пътеките и се оглеждаха за подозрителни лица. Джейк сърдечно поздрави своя клиент, ръкува се с подчертана охота, усмихна му се широко и сложи длан на рамото му. Елън извади папките и педантично ги нареди върху масата.

Джейк зашепна нещо на клиента си, а очите му зашариха из залата. Всички погледи бяха приковани в него. Целият род Хейли бе насядал внушително на първия ред. Джейк им се усмихна и кимна на Лестър. Тоня и братята ѝ, издокарани с неделните си дрехи, бяха застинали между Лестър и Гуен като малки статуи. Съдебните заседатели бяха насядали от другата страна на пътеката и внимателно изучаваха адвоката на Хейли. Джейк реши, че моментът е особено подходящ те да видят семейството, затова отиде при роднините на Карл Лий и ги заговори. Потупа Гуен по рамото, ръкува се с Лестър, щипна всяко от момчетата и накрая прегърна Тоня, малката дъщеричка на Карл Лий, момиченцето, изнасилено от двамата негодници, които си получиха заслуженото. Съдебните заседатели наблюдаваха всеки негов жест и погледите им се спираха най-вече върху момиченцето.

— Нуз ни вика в кабинета си — прошепна Мъсгроув на Джейк, когато той се върна на мястото си.

Ихавод и Бъкли си говориха, когато Джейк и Елън влязоха в кабинета. Джейк представи своята сътрудничка. Обясни, че Елън Роарк е студентка по право трети курс в Оул Мис, която върши секретарската работа в кантората му, и помоли да бъде допусната да седне близо до адвокатската маса, както и да участва в разискванията в кабинета. Бъкли нямаше възражения. Това е обичайна практика, обясни Нуз, и я поздрави с „добре дошла“.

— Някакви предварителни въпроси? — попита Нуз.

— Нямам — каза областният прокурор.

— Аз имам няколко. — Джейк отвори една папка. — Искам това да влезе в протокола.

Стенографката се приготви да записва.

— Първо искам да подновя молбата си за промяна на мястото...

— Възразявам — скочи Бъкли.

— Замълчете, губернаторе! — викна Джейк. — Не съм свършил и не ме прекъсвайте повече.

Бъкли и останалите бяха смаяни от това избухване. Само от онези маргарити ще е, помисли си Елън.

— Извинявам се, мистър Бриганс — каза спокойно Бъкли. — Моля да не ме наричате губернатор.

— Позволете да се намеся — каза Нуз. — Този процес се очертава да бъде дълъг и мъчителен, истинско изпитание. Съчувствам ви за напрежението, на което сте подложени. Много пъти съм бил във вашето положение и знам какво ви очаква. И двамата сте превъзходни юристи и съм благодарен, че имам насреща си такива чудесни професионалисти за толкова отговорен процес. От друга страна обаче, долавям известна враждебност между вас. Това, разбира се, не е нещо необичайно, така че няма да ви моля да си подадете ръка и да останете добри приятели. Но държа, когато сте в моята съдебна зала или в този кабинет, да не се прекъсвате един друг и повишаването на тона да остане в границите на търпимото. Ще се обръщате помежду си с мистър Бриганс, мистър Бъкли и мистър Мъсгроув. Ясно ли се изразявам?

— Да, сър.

— Добре. Моля продължете, мистър Бриганс.

— Благодаря, ваша светлост, високо ценя думите ви. Както бях започнал да обяснявам, защитата подновява молбата си за промяна на мястото на процеса. Искам да се отрази в протокола, че ние се намираме сега във вашия кабинет, часът е девет и половина, двайсет и втори юли, и ни предстои да избираме състав от съдебни заседатели, а съдът на окръг Форд е обграден от Националната гвардия на щата Мисисипи. На моравата отпред има членове на Ку Клукс Клан в бели роби, които в момента се заканват на чернокожи демонстранти, а те, естествено, им отвърщат. Двете групи са разделени от тежко

въоръжени войници на Националната гвардия. Когато бъдещите съдебни заседатели пристигаха тази сутрин, те станаха свидетели на цирка, който се разиграва отпред. В тази обстановка ще бъде невъзможно да се изберат честни и безпристрастни членове на съда.

По месестото лице на Бъкли играеше самоуверена усмивка и когато Джейк свърши, той попита:

— Мога ли да отговоря, ваша светлост?

— Не — отсече Нуз. — Молбата се отхвърля. Друго?

— Защитата настоява всички призовани съдебни заседатели да бъдат освободени от задълженията си.

— На какво основание?

— На основание опита на Клана, който е известен на всички, да ги сплаши. Имаме сведения за най-малко двайсет запалени кръста.

— Смятам да освободя тези двайсет души, ако изобщо присъстват — каза Нуз.

— Чудесно — отвърна саркастично Джейк. — А какво ще кажете за заплахите, за които, не сте научили? А за съдебните заседатели, които са чули за запалените кръстове?

Нуз разтърка очи и не отговори. Бъкли бе готов с речта си, но не смееше да се намеси.

— Разполагам със списък — отвори една папка Джейк — на двайсетте, които са били пряко заплашени от Ку Клуks Клан. Освен това разполагам с копия от полицейските доклади и декларация от шериф Уолс, в която той дава подробни описания на опитите за сплашване. Прилагам ги в подкрепа на молбата си пред съда за освобождаване на всички съдебни заседатели. Настоявам това да бъде отразено в протокола, за да може Върховният съд да го има черно на бяло.

— Очаквате обжалване, така ли, мистър Бриганс? — попита мистър Бъкли.

Елън току-що бе видяла за първи път Руфъс Бъкли, но само след секунди ѝ стана съвсем ясно защо Джейк и Хари Рекс го мразеха.

— Не, губернаторе, не очаквам обжалване. Опитвам се да осигуря на моя клиент безпристрастен процес с безпристрастни съдебни заседатели. Би трябвало да разберете това.

— Няма да освободя съдебните заседатели. Това ще ни отнеме една седмица — каза Нуз.

— Какво значение има времето, когато животът на един човек е поставен на карта? Тук говорим за правосъдие. Нима сте забравили, че правото на безпристрастен процес е едно от основните конституционни права? Ще бъде пародия на процес, ако не освободите тези съдебни заседатели при положение, че знаете как някои от тях са били заплашвани от банда негодяи в бели роби, които жадуват да видят моя клиент обесен.

— Молбата се отхвърля. — Нуз бе категоричен. — Имате ли нещо друго?

— Не, нищо. Настоявам освобождаването на тези дваисет да стане така, че останалите да не разберат причината.

— В състояние съм да се справя с това, мистър Бриганс.

Мистър Пейт бе изпратен да извика Джийн Гилеспи. Нуз й подаде списък с дваисет имена. Тя се върна в залата и го прочете. Дваисет души бяха освободени от задължения и можеха да си вървят. Тя се върна в кабинета.

— Колко съдебни заседатели имаме? — попита Нуз.

— Деветдесет и четири.

— Достатъчно. Сигурен съм, че можем да намерим дванайсет сред тях, годни да изпълнят дълга си.

— И двама не можеш намери — измърмори Джейк на Елън, но достатъчно високо, за да го чуе Нуз, а Норма Гало да го запише. След това те заеха местата си в залата.

Деветдесет и четири имена бяха написани върху малки листчета и поставени в дървен цилиндър. Джийн Гилеспи го завъртя, спря го и извади наслука едно име. Подаде го на Нуз, който седеше над нея и над всички останали на своя трон. Залата наблюдаваше примряла как той премигва над прословутия си нос и чете първото име.

— Карлийн Малоун, съдебен заседател номер едно — извика Нуз с все сила. Първата пейка бе опразнена и мисис Малоун зае мястото до пътеката. На всяка пейка имаше по десет места, а пейките бяха общо десет — всичките приготвени за съдебните заседатели. От другата страна на пътеката бяха семейството, зрители и репортери, които веднага записаха името на Карлийн Малоун. Джейк също си го записа. Бяла, дебела, разведена, с нисък доход. И с двойка по скалата на Бриганс. Един на нула за тях, помисли си Джейк.

Джийн отново завъртя цилиндъра.

— Марша Дикенс, съдебен заседател номер две — викна Нуз. Бяла, дебела, над шейсетте, с вид на злобарка. Два на нула.

— Джоу Бет Милс, номер три.

Джейк се смъкна малко надолу на стола си. Бяла, около петдесет, работеше за минимална надница във фабриката за ризи в Карауей. В резултат на борбата против расовата дискриминация имаше за шеф чернокож, който бе неграмотен грубиян. На картата на Бриганс срещу името ѝ се мъдреше една нула. Три на нула.

Джейк отчаяно наблюдаваше как Джийн върти цилиндъра.

— Реба Бетс, номер четири.

Той се сви още по-надолу и затърка челото си. Четири на нула. Хари Рекс клатеше безнадеждно глава.

— Джералд Олт, номер пет.

Джейк се усмихна, когато неговият съдебен заседател номер едно седна до Реба Бетс. Бъкли сложи първата си черна точка.

— Алекс Съмърс, номер шест.

Карл Лий се усмихна плахо, когато първият чернокож се изправи от задните редове и седна до Джералд Олт. Бъкли също се усмихна и внимателно завъртя едно кръгче пред името му.

Следващите четирима бяха бели жени и никоя от тях не превишаваше тройката по скалата. Джейк бе изпълнен с мрачни мисли, когато първият ред се напълни. Имаше право според закона на два̀сет категорични отвода, без да е необходимо да изтъква основания. Късметът при жребия щеше да го принуди да използва най-малко половината от тях само за първия ред.

— Уолтър Годси, номер единайсет — обяви Нуз, а гласът му постоянно спадаше. Годси бе фермер на средна възраст, при когото липсваха състрадание и собствено мислене.

Когато Нуз свърши с втория ред, там имаше седем бели жени, двама чернокожи мъже и Годси. Джейк подуши катастрофа. Облекчението дойде чак на четвъртия ред, когато направи голям удар със седем мъже, четирима от които негри.

Необходим бе почти час, за да бъдат изтеглени всички имена. Нуз даде петнайсет минути почивка, за да напише Джийн номерирания списък на машина. Джейк и Елън използваха почивката, за да прегледат бележките си и да съпоставят имената с лицата. Хари Рекс бе седнал на масата зад червените тонове със съдебни решения и

трескаво си водеше бележки, докато Нуз четеше имената. Нещата не вървяха добре.

В единайсет Нуз поднови заседанието и залата притихна.

Някой се обади да се включи микрофонът и той го премести на педя от носа си. Говореше бавно, а треперливият му глас отекваше из залата. Започна серията задължителни въпроси. Представи Карл Лий и попита дали някой от съдебните заседатели е в родствени връзки с него или го познава лично. Всички го познаваха, както предполагаше Нуз, но само двама признаха, че са го познавали преди месец май. Нуз представи адвокатите, после накратко обясни в какво се състоят обвиненията. Нито един от съдебните заседатели не отрече, че е запознат със случая Хейли.

Нуз прояви милост чак в дванайсет и половина и прекрати заседанието. Даде почивка до два.

Дел донесе топли сандвичи и чай с лед. Джейк я прегърна, благодари ѝ и я помоли да му изпрати сметката. Не се докосна до храната, а подреди картоните на масата по реда, в който бяха седнали съдебните заседатели. Хари Рекс се нахвърли върху сандвичите с печено говеждо и чедър.

— Ужасен късмет — повтаряше той, а бузите му бяха издути до пръсване. — Ужасен късмет.

Когато и деветдесет и четвъртият картон бе поставен на мястото си, Джейк се отдръпна и ги загледа. Елън бе застанала до него, хрупаше пържени картофи и също разглеждаше картоните.

— Ужасен късмет — рече Хари Рекс, прокарвайки погълнатото с литър чай.

— Ще млъкнеш ли? — срязва го Джейк.

— От първите петдесет души осем са негри, трима са негърки и трийсет — бели жени. Значи остават девет бели мъже, повечето противни. Това ми прилича на състав от бели жени.

— Бели жени — рече Хари Рекс. — Най-лошите съдебни заседатели на света. Бели жени!

— Мисля, че тлъстите бели мъже са още по-лоши — изгледа го злобно Елън.

— Не ме разбирай погрешно, Роу Арк, аз си падам по белите жени. Ти май забравяш, че съм бил женен за четири от тях. Просто мразя бели съдебни заседателки.

— Аз не бих гласувала за осъждането му.

— Роу Арк, ти си комунистка от Съюза за граждански свободи. Няма човек, за когото би гласувала да бъде осъден. С твоя малко побъркан мозък смяташ, че ония, които се занимават с детска порнография, и терористите всъщност са чудесни хора, заблудени от системата, на които трябва да се даде шанс.

— А ти, с твоя рационален, цивилизован и състрадателен ум, какво би предложил да направим с тях?

— Да ги обесим с главата надолу, да ги кастрираме и да оставим да им изтече кръвта без съд и присъда.

— И смяташ, че начинът, по който разбираш правото, е конституционен?

— Може и да не е, но това ще спре до голяма степен детската порнография и тероризма. Джейк, ще ядеш ли този сандвич?

— Не.

Хари Рекс разви един с шунка и сирене.

— Пази се от номер едно, Карлийн Малоун. Тя е от рода Малоун от Лейк Вилидж. Подла бяла кучка.

— Мен ако питаш, трябва да се пазя от всички — рече Джейк, без да откъсва поглед от масата.

— Ужасен късмет.

— Ти какво ще кажеш, Роу Арк? — попита Джейк.

— Мисля, че би трябвало да го признаем за виновен и да изчезваме отгук — преглътна шумно Хари Рекс. — Ще се наложи здравата да потичаеме.

Елън не откъсваше поглед от картоните.

— Би могло да бъде и по-лошо — каза тя.

Хари Рекс насилено се изсмя.

— По-лошо! По-лошо би могло да бъде само ако първите трийсет се бяха наредили там в бели роби, с островърхи качулки и маски.

— Ще млъкнеш ли, Хари Рекс? — намеси се Джейк.

— Аз само се опитвам да помогна. Ще си ядеш ли пържените картофи?

— Няма. Защо не си ги натъпчеш всичките в устата и най-последно да млъкнеш?

— Струва ми се, че грешиш с някои от тези жени — каза Елън. — Склонна съм да се съглася с Лусиен. Жените по правило проявяват повече състрадание. Нас ни изнасилват, а не вас, нали?

— Нищо не мога да ти отговоря на това — каза Хари Рекс.

* * *

Нуз удари чукчето в два часа и залата притихна.

— Обвинението може да задава въпроси на съдебните заседатели.

Достолепният областен прокурор бавно се изправи, пристъпи няколко крачки напред и замислено се втренчи в зрителите и съдебните заседатели. Разбра, че художниците го скицират и за миг сякаш застана в поза. Усмихна се доверчиво на съдебните заседатели, после се представи. Обясни, че е адвокат на народа, че негов клиент е щатът Мисисипи. От девет години работи като техен довереник и това е чест, за която е вечно благодарен на чудесните жители на окръг Форд, на тези, които седяха в залата — те именно бяха хората, избрали го да ги защитава. Благодарил им и изрази надеждата, че няма да ги разочарова.

Да, сега е нервен и уплашен. Обвинявал е хиляди престъпници, но винаги, при всеки процес, се страхува. Точно така! Страхува се и не се срамува да го признае. Бои се от ужасяващата отговорност, с която хората са го удостоили, като човек, на чиито плещи лежи бремето да изпраща престъпници в затвора и да закриля хората. Страхува се, защото може да се провали и да не защити своя клиент, хората на този велик щат.

Джейк беше слушал много пъти тези бръщолевения. Знаеше ги наизуст. Бъкли, добрият човек, адвокатът на щата, рамо до рамо с хората търси правдата, за да спаси обществото. Той беше надарен и ловък оратор, който бе в състояние да си бърби благо със съдебните заседатели, подобно на дядо, който съветва внуците си, и в следващия миг да дръпне такава проповед, на която би завидял всеки чернокож пастор. След секунда, в изящен изблик на красноречие, бе способен да

убеди съдебните заседатели, че стабилността на обществото, точно така, дори бъдещето на човешкия род зависи от признаването на подсъдимия за виновен. Най-добре се чувстваше на големи процеси, а този беше за него най-големият. Говореше гладко, без да чете, и бе обсебил вниманието на залата, представяйки себе си за слуга, приятел и съмишленик на съдебните заседатели, които заедно с него щяха да стигнат до истината и да накажат този човек за ужасното му деяние.

След десет минути на Джейк му прекипя. Изправи се с опечалено лице.

— Ваша светлост, възразявам. Мистър Бъкли не избира съдебни заседатели. Не съм сигурен какво точно върши, но това, което върши, е всичко друго, ала не и да задава въпроси на съдебните заседатели.

— Възражението се приема — викна Нуз в микрофона. — Ако нямате въпроси към съдебните заседатели, мистър Бъкли, моля, седнете си на мястото.

— Моля да бъда извинен, ваша светлост — каза съкрушено Бъкли, като се правеше на засегнат. Джейк бе нанесъл първия си удар.

Бъкли взе един бележник и започна с въпросите. Попита дали някой от призованите е бил по-рано съдебен заседател. Вдигнаха се няколко ръце. В граждански или криминални дела? Как гласувахте — за оправдаване или за осъждане? Преди колко време? Подсъдимият чернокож ли беше или бял? А жертвата? Някой от вас да е бил жертва на престъпление? Две ръце. Кога? Къде? Хванаха ли извършителя? Осъдиха ли го? Чернокож ли беше или бял? Джейк, Хари Рекс и Елън трупаха купчини с изписани листове. Някой член от семейството ви да е бил жертва на криминално престъпление? Още няколко ръце. Кога? Къде? Какво стана с престъпника? Да е обвиняван някога в престъпление член на семейството ви? Подведоха ли го под отговорност? Съдиха ли го? Осъдиха ли го? Приятели или членове на семейството на работа в правните институции? Кои? Къде?

Три часа без прекъсване Бъкли ровеше и дълбаеше като хирург. Беше невероятно добър. Явно се бе подготвил отлично. Задаваше въпроси, за които Джейк не се бе сетил, но и буквално всички, които си бе набелязал. Деликатно извличаше детайли от интимни чувства и мисли. А щом се появеше подходящ момент, пускаше нещо забавно, което размиваше всички и уталожваше напрежението. Държеше

залата в ръцете си и когато в пет часа Нуз го прекъсна, той бе в стихията си. Можеше да кара така до утре.

Негова светлост насрочи следващото заседание за девет сутринта. Джейк поговори с клиента си няколко минути, докато залата се опразваше. Ози стоеше до тях с белезниците. После Карл Лий коленичи пред семейството си на първия ред и ги прегърна. Каза им, че ще се видят отново сутринта. Ози го съпроводи до стаята за задържани и оттам надолу по стълбите, където чакаха полицаи, за да го отведат в затвора.

Ден втори. Слънцето за миг се появи от изток и веднага изсуши росата от гъстата зелена трева около съда на окръг Форд. Лепкава, невидима мъглица се изпаряваше от моравата и полепваше по тежките обувки и широките панталони на войниците, които безгрижно се разхождаха по тротоарите из центъра на Клантън и се мотаеха под клонестите дървета и под сенниците на магазините. Но слънцето приличаше здравата и докато стане време за закуска, войниците вече се бяха съблекли по бледозелени фланелки, целите в пот.

Чернокожите проповедници и енорияшите им се запътиха направо към определеното за тях място и построиха лагер. Разтвориха шезлонги под дъбовете и сложиха термоси с ледена вода на малки масички. Синьо-бели плакати с надпис „Свобода за Карл Лий“ бяха закачени на колчета за домати и забити в земята. Ейджи бе отпечатал няколко нови плаката с увеличена черно-бяла снимка на Карл Лий в средата, оградена с ивици в червено, бяло и синьо.

Клановците покорно заеха мястото си на предната морава. И те бяха донесли свои плакати — крещящи червени надписи „Смърт на Карл Лий! Смърт на Карл Лий!“ на бял фон. Развяваха ги срещу чернокожите и двете групи започнаха да скандират. Войниците образуваха кордон покрай тротоара и застанаха на пост, без да обръщат внимание на ругатните и виковете над главите им. Беше Ден втори, осем часът сутринта.

Репортерите пощръкляха от толкова много новини. Втурнаха се към предната морава още щом екнаха виковете. Ози и полковникът не спираха обиколките си, сочеха ту в една, ту в друга посока и крещяха в радиостанциите.

В девет Ихавод поздравя с „добро утро“ претъпканата с правостоящи зала. Бъкли бавно се изправи и важно събщи на негова светлост, че няма други въпроси към съдебните заседатели.

Адвокатът Бриганс се изправи с омекнали колене. Гадеше му се. Приблужи се до преградата и се втренчи в тревожните очи на деветдесет и четиримата евентуални съдебни заседатели.

Множеството внимателно слушаше този млад и нахакан многознайко, който се бе похвалил, че никога не е губил дело за убийство. Изглеждаше спокоен и самоуверен. Гласът му бе силен, но галовен. Словата му бяха учени, но разбираеми. Още веднъж се представи, представи и клиента си, после семейството му и остави момиченцето за края. Направи комплимент на областния прокурор за изчерпателните въпроси от предния ден и призна, че повечето от собствените му въпроси, които бе приготвил, вече са зададени от Бъкли. Погледна бележките си. Първият въпрос избухна като бомба:

— Дами и господа, убеден ли е някой от вас, че защитата не бива да пледира за невменяемост на подсъдимия в това дело?

Те се пообъркаха и никой не вдигна ръка. Сипа ги изненадани и неподготвени. Невменяем! Невменяемост! Семето бе посято.

— Ако можем да докажем, че Карл Лий е бил невменяем от юридическа гледна точка, когато е застрелял Били Рей Коб и Пийт Уилард, има ли някой сред вас, който не би могъл да го оправдае?

Въпросът бе объркан и неясен — съвсем съзнателно. Нямаше вдигнати ръце. Неколцина понечиха да отговорят, но не бяха сигурни в подходящата формулировка.

Джейк внимателно ги измерваше с поглед — сигурен бе, че повечето са стъписани, но също така бе сигурен, че в този миг всеки от тях смята клиента му за невменяем. Неговата цел бе да набие тази мисъл в съзнанието им.

— Благодаря ви — рече той с цялото възможно очарование, на което бе способен. — Нямам повече въпроси, ваша светлост.

Бъкли изглеждаше объркан. Взираше се в съдията, който бе не по-малко озадачен.

— Това ли е всичко? — попита недоверчиво Нуз. — Всичко, мистър Бриганс?

— Да, сър. Ваша светлост, намирам, че съдебните заседатели са чудесни — заяви Джейк и доверчивостта му явно контрастиреше с поведението на Бъкли, пекъл ги на бавен огън цели три часа. В този си състав съдебните заседатели бяха всичко друго, но не и приемливи, но нямаше смисъл да повтаря въпросите на Бъкли.

— Добре. Искам да се видя с адвокатите в кабинета си.

Бъкли, Мъсгроув, Джейк, Елън и мистър Пейт последваха Ихавод през вратата и насядаха около бюрото му. Нуз започна:

— Господи, предполагам, че държите да задавате лично въпроси на всеки от съдебните заседатели относно смъртното наказание.

— Да, сър — каза Джейк.

— Точно така, ваша светлост — потвърди Бъкли.

— Много добре. Нека съдебният пристав извика съдебен заседател номер едно, Карлийн Малоун.

Мистър Пейт излезе, отиде в залата и извика името на Карлийн Малоун. След секунди тя го последва в кабинета. Беше много уплашена. Адвокатите се усмихнаха, но не казаха нито дума, следвайки указанията на Нуз.

— Моля, седнете — покани я Нуз и съблече тогата си. — Само минутка ще ви задържим, мисис Малоун. Имате ли някакви аргументирани възражения, независимо в каква посока, против смъртното наказание?

— Ами нямам, сър — поклати глава тя.

— Разбирате, че ако ви изберат в състава на съдебните заседатели и се окаже, че мистър Хейли е виновен, вие ще бъдете призована да го осъдите на смърт.

— Да, сър.

— Ако обвинението категорично докаже, че тези убийства са предумишлени, и ако вие смятате, че мистър Хейли не е бил невменяем от юридическа гледна точка по време на убийствата, бихте ли се решили да гласувате за смъртно наказание?

— Разбира се. Намирам, че то трябва да се прилага непрекъснато. Би могло да попречи поне малко на тази гадост. Изцяло съм за него.

Джейк продължи да се усмихва и кима учтиво на съдебен заседател номер едно. Бъкли също се усмихваше и намигна на Мъсгроув.

— Благодаря ви, мисис Малоун. Можете да се върнете на мястото си в съдебната зала — каза Нуз.

— Извикайте втори номер — нареди Нуз на мистър Пейт.

Марша Дикенс, възрастна бяла жена със сурово лице.

— Да, сър — каза тя, — изцяло съм за смъртното наказание. Никакви проблеми няма да имам да гласувам за него.

Джейк си седеше и се усмихваше. Бъкли отново намигаше. Нуз ѝ благодари и извика номер три.

Номер три и четири бяха еднакво безпощадни, готови да убиват при наличието на доказателства. Следваше Джералд Олт, тайното оръжие на Джейк.

— Благодаря ви, мистър Олт, ще ви Отнема само минутка — повтори Нуз. — Преди всичко имате ли някакви аргументирани възражения „за“ или „против“ смъртното наказание?

— О, да, сър, разбира се — отвърна убедено Олт, а гласът и лицето му излъчваха състрадание. — Изцяло съм против. То е жестоко и неестествено. Срамувам се, че живея в общество, което разрешава законното убийство на човешки същества.

— Така. Бихте ли гласували, ако сте съдебен заседател, да се приложи смъртно наказание при определени обстоятелства.

— О, не, сър. При никакви обстоятелства. Независимо от престъплението. Не, сър.

Бъкли прочисти гърлото си и печално заяви:

— Ваша светлост, обвинението ще поиска отвод на мистър Олт за това дело и моли да го освободите на основание на решението на делото „Щатът Мисисипи срещу Уитърспун“.

— Молбата се приема. Мистър Олт, вие сте освободен от задълженията си на съдебен заседател — каза Нуз. — Ако желаете, можете да си тръгнете. Ако предпочитате да останете в съдебната зала, ще ви помоля да не седате при другите съдебни заседатели.

Олт бе объркан и безпомощно погледна приятеля си Джейк, който точно в този миг бе забил поглед в пода, стискайки устни.

— Мога ли да попитам защо? — обади се Олт.

Нуз свали очилата си и се преобрази в професор.

— Според закона, мистър Олт, съдът е длъжен да освободи всеки кандидат за съдебен заседател, който заяви, че не може да приеме — тук ключовата дума е „приеме“ — смъртното наказание. Независимо дали ви харесва, или не, смъртното наказание е законен начин за прилагане на правосъдието в щата Мисисипи, както и в повечето щати. По тази причина не е честно да се подбират съдебни заседатели, които не се съобразяват със закона.

Любопитството на зрителите бе възбудено, когато Джералд Олт влезе в залата откъм кабинета на съдията, мина през вратичката на преградата и напусна залата. Съдебният пристав повика номер шест — Алекс Съмърс — и го поведе към кабинета. След малко той се върна и зае място на първия ред. Беше излъгал за смъртното наказание. Бе против него, както и повечето чернокожи, но каза на Нуз, че няма възражения. Никакви проблеми. По-късно, по време на почивката, той се срещна насаме с останалите чернокожи в списъка и им обясни как да отговарят на въпросите в кабинета.

Процедурата се проточи до късно следобед, когато и последният съдебен заседател излезе от кабинета. Единайсет души бяха освободени поради възражения срещу смъртното наказание. В три и половина Нуз даде половин час почивка за адвокатите да подредят и прегледат бележките си.

В библиотеката на третия етаж Джейк и екипът му се взираха в списъка на заседателите и картоните. Време беше да се вземе решение. Бе сънувал имена, изписани със синьо, червено и черно, с цифри до тях. Беше ги наблюдавал в залата цели два дни. Познаваше всички. Елън предпочиташе жени. Хари Рекс — мъже.

Нуз заби нос в списъка на съдебните заседатели — номерацията на имената им бе нова, за да отрази освободените — и вдигна поглед към адвокатите.

— Господа, готови ли сте? Добре. Както ви е известно, това е дело за убийство, така че всеки от вас има право на дванайсет отвода, без да е необходимо да излага своите основания. Мистър Бъкли, моля да предложите на защитата списък с дванайсет имена. Моля, започнете със съдебен заседател номер едно и назовавайте заседателите само с номерата им.

— Да, сър. Ваша светлост, обвинението приема заседатели номер едно, две, три, четири, използваме първото си право на отвод за номер пет, приемаме шест, седем, осем и девет, втори отвод за номер десет, приемаме единайсет, дванайсет, тринайсет, трети отвод за четиринайсет, приемаме петнайсет. Мисля, че станаха дванайсет.

Джейк и Елън въртяха кръгчета и водеха бележки по своите списъци. Нуз педантично броеше.

— Да, мистър Бъкли, дванайсет са.

Бъкли бе предложил дванайсет бели жени. Беше отхвърлил двама чернокожи и един бял мъж.

Джейк следеше списъка и задраскваше имена.

— Защитата отхвърля номера едно, две, три, приема четири, шест и седем, отхвърля осем, девет, единайсет и дванайсет, приема тринайсет, отхвърля петнайсет. Общо осем отвода.

Съдията задраскваше и сверяваше бележките по списъка си, броейки бавно.

— И двамата приемате номера четири, шест, седем и тринайсет. Мистър Бъкли, ваш ред е. Още осем имена.

— Обвинението приема шестнайсет, използваме четвърти отвод за седемнайсет, приемаме осемнайсет, деветнайсет и дваисет, отхвърляме дваисет и първи, приемаме дваисет и втори, отхвърляме дваисет и трети, приемаме дваисет и четвърти, отхвърляме дваисет и пет и дваисет и шест, приемаме дваисет и седем и дваисет и осем. Дотук станаха дванайсет и имаме право на още четири отвода.

Джейк бе втрещен. Бъкли отново бе отхвърлил всички чернокожи и всички мъже. Той четеше мислите му.

— Ваш ред е мистър Бриганс.

— Може ли да се посъветваме за миг, ваша светлост?

— Пет минути — разреши Нуз.

Джейк и сътрудничката му минаха в трапезарията, където ги чакаше Хари Рекс.

— Я погледни това. — Джейк сложи списъка на масата и тримата се надвесиха над него. — Стигнахме до дваисет и първи номер. Имам право на още четири отвода, толкова има и Бъкли. Той отхвърля всеки чернокож и всеки мъж. Досега се очертава състав само от бели жени. Следващите два номера са пак бели жени, трийсет и първи е Клайд Сискоу, а трийсет и втори — Бари Акър.

— А после четирима от следващите пет са чернокожи — каза Елън.

— Да, но Бъкли няма да позволи да стигнем чак дотам. Всъщност съм изненадан, че ни допусна толкова близо до четвъртия ред.

— Знам, че искаш Акър. Ами Сискоу? — попита Хари Рекс.

— Страх ме е от него. Лусиен каза, че бил мошеник и може да бъде купен.

— Чудесно! Вземай го, после го купи.

— Много смешно! Откъде знаеш, че Бъкли вече не го е купил?

— Аз ще се оправя с него.

Джейк се задълбочи в списъка, броеше и преброяваше. Елън държеше да отхвърлят и Акър, и Сискоу.

Върнаха се в кабинета и седнаха. Съдебният секретар бе готов.

— Ваша светлост, отхвърляме номер дваисет и първи и дваисет и осми и ни остават четири отвода.

— Ваш ред е, мистър Бъкли. Дваисет и девет и трийсет.

— Обвинението ги приема. Стават дванайсет и ни остават четири отвода.

— Ваш ред е, мистър Бриганс.

— Отвод на дваисет и девет и трийсет.

— С това отводите ви свършват, нали? — попита Нуз.

— Точно така.

— Добре. Мистър Бъкли, трийсет и първи и трийсет и втори?

— Обвинението ги приема — отговори бързо Бъкли, гледайки имената на чернокожите след Клайд Сискоу.

— Така. Значи станаха дванайсет. Нека изберем и двама за резерви. Тук имате право по на два отвода. Мистър Бъкли, трийсет и трети и трийсет и четвърти?

Номер трийсет и три беше чернокож. Трийсет и четири бе бяла жена, на която Джейк държеше. Следващите двама бяха бели мъже.

— Отхвърляме трийсет и трети, приемаме трийсет и четвърти и трийсет и пети.

— Защитата приема и двамата.

Мистър Пейт прикани залата към тишина, когато Нуз и адвокатите заеха местата си. Съдията обяви имената на дванайсетте и те бавно и притеснено се отправиха към ложата, където насядаха по реда, определен от Джийн Гилеспи. Десет жени и двама мъже, всички бели. Чернокожите в залата зашумяха и се спогледаха изумено.

— Ти ли ги избра? — прошепна Карл Лий на Джейк.

— После ще ти обясня.

Извикаха двете резерви и те седнаха до ложата.

— Оня негър за какво е? — прошепна Карл Лий, кимвайки към единия от резервите.

— После ще ти обясня.

Нуз прочисти гърло и изгледа новоизбрания състав съдебни заседатели.

— Дами и господа, вие бяхте най-внимателно избрани, за да изпълните дълга си като съдебни заседатели в това дело. Вие сте се заклели да разглеждате безпристрастно всички въпроси и да спазвате закона, следвайки моите указания. Сега според закона на Мисисипи вие ще се оттеглите от други задължения, докато приключи този процес. Това означава, че ще бъдете настанени в мотел и няма да имате право да се връщате вкъщи, докато не приключи всичко. Разбирам, че това е голямо изпитание, но законът го изисква. След няколко минути ще бъдете освободени до утре сутринта, ще имате възможност да се обадите вкъщи да ви донесат дрехи, тоалетни принадлежности и всичко, от което се нуждаете. Ще нощувате в мотел, чието местонахождение остава в тайна, но е близо до Клантън. Някакви въпроси?

Дванайсетте изглеждаха направо зашеметени при вестта, че няколко дни няма да си бъдат вкъщи. Мислеха за семействата си, за децата, работата, прането. Защо точно те? Цяла зала, пълни с хора — защо точно те?

Така и не получиха отговор. Нуз стовари чукчето и залата започна да се опразва. Джийн Гилеспи придружи първата съдебна заседателка до кабинета на съдията, за да се обади вкъщи да ѝ донесат дрехи и четка за зъби.

— Къде ще бъдем настанени? — попита тя Джийн.

— Тайна.

— Тайна — повтори тя по телефона на съпруга си.

До седем часа вечерта семействата на всички избрани пристигнаха с неописуеми купища чанти и кашони. Избраниците се натовариха на наетия грейхаунд, спрял до задния вход. Автобусът, предвождан от две патрулни коли и един военен джип и следван от трима щатски полицаи, обиколи площада и напусна Клантън.

Стъмп Сисън почина във вторник през нощта в болницата в Мемфис. От години бе занемарявал късото си и дебело тяло и то се бе оказало безпомощно да се пребори с усложненията, причинени от дълбоките обгаряния. Бе четвъртият загинал, свързан по някакъв начин

с изнасилването на Тоня Хейли. Коб, Уилард, Бъд Туити, а сега и Сисън. Вестта за смъртта му веднага достигна до задънената хижа, където расистите се срещаха, ядяха и пиеха всяка нощ след процеса. Мъст, кълнях се те, око за око и тъй нататък. Имаше нови членове от окръг Форд — общо петима, — с което местните ставаха единайсет души. Те бяха нетърпеливи и гладни, а и жадуваха за действия.

Досега процесът вървеше съвсем тихо и спокойно. Беше време за малко емоции.

Джейк крачеше напред-назад и за стотен път рецитираше встъпителното си слово. Елън слушаше напрегнато. От два часа следеше репетицията, прекъсваше го, възразяваше, критикуваше и спореше. Сега бе уморена. Речта му бе изпипана до съвършенство. Маргаритите го бяха успокоили и бяха развързали езика му. Думите просто се лееха. Способен адвокат беше, няма що. Особено след едно-две питиета.

Когато свърши, двамата седнаха на балкона и се загледаха в свещите, които бавно се движеха в тъмнината. Изпод шатрите приглушено отекваха смеховете на играещите покер. Нощта бе безлунна.

Елън отиде за последните питиета. Върна се със същите бирени халби, пълни с лед и маргарита. Постави ги на масата и заобиколи зад шефа си. Сложи ръце на раменете му и започна да разтрива с палци долната част на врата му. Той се отпусна и задвижи глава насам-натам. Масажирайки раменете и горната част на гърба му, тя притисна тяло до него.

— Елън, десет и половина е и ми се спи. Ти къде ще спиш тази нощ?

— Къде смяташ, че трябва да спя?

— Мисля, че трябва да се прибереш в Оксфорд.

— Достатъчно съм пила, за да карам.

— Незбит ще те закара.

— А мога ли да попитам ти къде ще спиш?

— В къщата, моята и на жена ми, на Адамс Стрийт.

Тя спря масажа и грабна чантата си. Джейк се изправи, наведе се над парапета и извика:

— Незбит! Събуди се! Тръгваш за Оксфорд.

Карла видя статията на втора страница. Само бели съдебни заседатели на делото „Хейли“, гласеше заглавието. Джейк не се беше обаждал от вторник вечерта. Тя я изчете и забрави за кафето си.

Къщата на брега бе доста усамотена, разположена в малко заливче. Най-близкият съсед се намираше на двеста метра. Баща ѝ притежаваше земята наоколо и нямаше намерение да я продава. Преди десет години продаде компанията си в Ноксвил, построи къщата и заживя като богат пенсионер. Карла бе единствено дете, а Хана щеше да бъде единствено внуче. В къщата с четири спални и четири бани, разположени на три нива, имаше място за цяла дузина внуци.

Тя дочете статията и отиде до прозорците на трапезарията, които гледаха към плажа и океана. Бляскавото оранжево слънце току-що се бе подало на хоризонта. Карла предпочиташе топлината на леглото, но съвместният живот с Джейк я бе научил да очаква премеждия през първите седем часа на деня. Тялото ѝ бе привикнало да бъде поне будно, ако не и нещо повече, още от пет и половина. Веднъж Джейк ѝ каза, че целта му е да отива на работа по тъмно и да се връща от работа по тъмно. Обикновено постигаше целта си. Страшно се гордееше, че работи повече часове от който и да е друг адвокат в окръг Форд. Беше особен, но тя го обичаше.

На четирийсет и осем мили североизточно от Клантън, на брега на река Типа се намираше центърът на окръг Милбърн — Темпъл. Имаше три хиляди жители и два мотела. Мотелът „Темпъл Ин“ беше безлюден, пък и не можеше да бъде друг по това време на годината. В края на едно уединено крило бяха запазени осем стаи, охранявани от войници и няколко щатски полицаи. Десетте жени бяха разпределени по две в стая, а Бари Акър и Клайд Сискоу бяха настанени заедно. Резервите — чернокожият Бен Лестър Нютон и Франси Питс — бяха възнаградени със самостоятелни стаи. Телевизорите бяха запечатани, вестници не се получаваха. Вечерята във вторник бе поднесена в стаите, а закуската в сряда пристигна точно в седем и половина, докато

автобусът загряваше, бълвайки изгорели газове, които се разнасяха по целия паркинг. След половин час четиринайсетте заседатели се качиха и цялата свита пое към Клантън.

В автобуса си говориха за семействата и работата. Само дваматрима се познаваха отпреди понеделник. Стеснително отбягваха всяко споменаване защо са се събрали и какво им предстои. Съдията Нуз бе пределно ясен по въпроса — никакви обсъждания по делото. Много неща им се искаше да обсъдят — изнасилването, двамата насилници, Карл Лий Хейли, Нуз, Бъкли, Клана, толкова много неща. Всички знаеха за горящите кръстове, но за тях не се говореше, поне не в автобуса. В стаите на мотела обаче това бе постоянна тема.

Автобусът пристигна пред съда в девет без пет и заседателите се взираха през тъмните прозорци, за да видят колко са негрите, колко ония от Клана и колко зяпачите, които войниците разделяха на отделни групи. Автобусът намали край загражденията и спря при задния вход, където ги очакваха помощниците на шерифа, за да ги придружат веднага нагоре. Качиха се по задната стълба в своята стая, където ги очакваха кафе и понички. Съобщиха им, че е девет часът. Поведоха ги към претъпканата зала, насочвайки ги към ложата, където всеки зае определеното му място.

— Станете, съдът — провикна се мистър Пейт.

— Седнете — рече Нуз, като се стовари на високия кожен стол зад масата. — Добро утро, дами и господа — поздрави той сърдечно заседателите. — Надявам се, че се чувствате добре тази сутрин и сте готови да започнем.

Те кимнаха.

— Добре. Всяка сутрин ще ви задавам следния въпрос — опита ли се някой през нощта да се свърже с вас, да ви заговори или да ви повлияе?

Всички поклатиха глави.

— Добре. Обсъждахте ли делото помежду си?

Всички излъгаха и поклатиха глави.

— Добре. Ако някой се опита да установи контакт с вас, да обсъжда делото или да ви влияе по някакъв начин, надявам се да ме уведомите веднага. Разбрахме се, нали?

Те кимнаха.

— Така, вече сме готови да започнем. Първо ще дадем възможност на адвокатите да произнесат встъпителните си слова. Искам да ви предупредя, че казаното от тях не представлява показание и не трябва да се приема като доказателство. Мистър Бъкли, желаете ли да произнесете встъпителна реч?

Бъкли се изправи и закопча лъскавото си полиестерно сако.

— Да, ваша светлост.

— Така и смятах. Можете да започвате.

Бъкли вдигна малката дървена катедра, премести я точно пред ложата на съдебните заседатели и застана зад нея, като дишаше тежко и прелистваше бавно страниците на бележника си. Наслаждаваше се на краткия миг тишина, когато всички очи са впити в него и всички уши са наострени, за да чуят думите му. Започна с благодарности към съдебните заседатели, че са тук, за тяхната жертвоготовност и чувството им за граждански дълг. (Като че ли имат избор, помисли си Джейк.) Той, Руфъс Бъкли, се гордее с тях и за него е чест да бъдат заедно по време на това важно дело. Той е техният адвокат. Щатът Мисисипи е негов клиент. Сподели страха си от голямата отговорност, която те, хората, били стоварили върху него, Руфъс Бъкли, един обикновен местен адвокат от Смитфийлд. Впусна се в излияния за себе си, за мислите си по делото, надеждите и молитвите, че ще успее да извърши едно добро деяние в името на хората от този щат.

Съдържанието не се различаваше кой знае колко от предишните му слова, но този път представлението бе по-сполучливо. Джейк би го разпънал на кръст с всичките му високопарни, празни и противоречиви фрази, но от опит знаеше, че Ихавод не би позволил да се прекъсва встъпително слово, освен ако нямаше крещящо нарушение. Е, реториката на Бъкли все още бе в рамките на поносимото. Цялата му престорена искреност и фамилиарничене дразнеха безкрайно Джейк главно защото съдебните заседатели го слушаха и през по-голямата част от времето се оставяха да бъдат подведени. Прокурорът беше добрият човек, хвърлил се да поправя една несправедливост и да накаже престъпника за отвратителното му деяние, след това да го тикне за цял живот в затвора, за да не злодейства повече. Бъкли бе несравним в способността си да внуши още с встъпителното си слово, че Той и Дванайсетте избраници са предопределени да отдадат всичките си сили, за да открият истината, да бъдат едно цяло в борбата

срещу злото. Да търсят истината, нищо друго освен истината. Открийте истината и справедливостта ще възтържествува. Следвайте, Руфъс Бъкли, адвокат на народа, и ще откриете истината.

Изнасилването е ужасяващо деяние. Той е баща, има дъщеря на същата възраст като Тоня Хейли и когато научил за това, стомахът му се преобърнал. Скърби дълбоко за Карл Лий и съпругата му. Да, разбира се, че си представил своите момиченца и през ума му минала мисълта за възмездие.

Джейк се усмихна за миг на Елън. Ставаше интересно. Бъкли бе решил да извади на показ изнасилването, вместо максимално да го избягва. Джейк очакваше той да се противопостави на всякакви показания във връзка с изнасилването. Проучванията на Елън показаха, че законът е категорично ясен — потресаваци подробности не са допустими, но нямаше особена яснота дали за това може да се споменава или говори. Очевидно Бъкли смяташе, че е по-изгодно да се признае фактът, отколкото да се опитва да го прикрие. Добър ход, помисли си Джейк, още повече, че и дванайсетте, както и всички останали, така или иначе, знаеха подробностите.

Елън също се усмихна. За първи път изнасилването на Тоня Хейли щеше да бъде разглеждано в съда.

Бъкли обясни, че е съвсем естествено за всеки родител да търси възмездие. Той също би постъпил така. Но, продължи с все по-заклеймяващ глас, има огромна разлика между това да търсиш възмездие и да получиш възмездие.

Той все повече се разпалваше, крачеше решително напред-назад, забрави за катедрата и очевидно влизаше в ритъм. Впусна се в двайсетминутна тирада върху наказателната правна система и нейното приложение в Мисисипи, и колко много изнасилвачи е пратил лично той, Руфъс Бъкли, в Парчман с доживотни присъди. Системата даваше резултат, защото хората в Мисисипи притежаваха достатъчно здрав разум да я накарат да работи, но тя би се сгромолясала, ако позволиха на хора като Карл Лий Хейли да приложат своя, по-кратка процедура и да започнат да раздават свое собствено правосъдие. Представете си само! Общество без закони, където убийците се разхождат на воля. Никаква полиция, никакви затвори, съдилища, дела и съдебни заседатели. Всеки за себе си.

Това е някаква подигравка, намали за миг темпото той. Карл Лий Хейли сега е тук, пред тях, и иска справедлив и безпристрастен процес, макар че сам не вярва в такива неща. Питайте майките на Били Рей Коб и Пийт Уилард. Питайте ги дали техните синове са имали възможност да се явят на честен процес.

Той млъкна, давайки възможност на съдебните заседатели и на залата да асимилират последното му изречение и да се замислят. Явно постигна целта си, защото всички погледи се насочиха към Карл Лий Хейли. В тях обаче липсваше състрадание. Джейк чистеше ноктите си с ножче и изглеждаше безкрайно отегчен. Бъкли се правеше, че прехвърля бележките си на катедрата, после си погледна часовника. Подхвана отново, този път с по-делови тон. Обвинението щеше да докаже, че Карл Лий Хейли внимателно е подготвил убийствата. Стоял е почти час в стаичката до стълбите, защото е знаел, че момчетата ще бъдат преведени оттам на път за ареста. Успял е да вмъкне автомат в съда. Бъкли отиде до масичката на съдебния секретар и вдигна автомата.

— Ето, това е оръжието! — обяви той драматично и го размахва. Постави го на катедрата и заобяснява, че Карл Лий Хейли внимателно го е избирал, защото е използвал същия вид автомат и е знаел как се убива с него. Обучавали са го да стреля с такъв автомат. Това оръжие е незаконно. То не може да се купи от магазините. Нужно е било да го намери отнякъде. Той е подготвил всичко до последната подробност.

Доказателството бе недвусмислено — ставаше дума за преднамерено, внимателно подготвяно, хладнокръвно убийство.

Ами помощник-шерифът Диуейн Луни? Ветеран с четиринайсетгодишен стаж. Семеен човек — един от най-добрите пазители на реда. Прострелян по време на служба от Карл Лий Хейли. Част от крака му е ампутирана. Каква е неговата вина? Може би защитата ще твърди, че е било случайност, че това няма значение? В Мисисипи такива доводи не се вземат под внимание.

За такова насилие, дами и господа, прошка не може да има. Решението трябва да бъде едно-единствено — виновен!

Всеки имаше по един час за встъпителното си слово. Окръжният прокурор не успя да устои на съблазънта да използва цялото това време и започна да се повтаря. Два пъти изгуби нишката, заклеявайки уловката с временната невменяемост. Съдебните

заседатели започнаха да се отегчават и да се оглеждат за по-интересни неща из залата. Художниците престанаха да рисуват, репортерите — да пишат, а Нуз седем-осем пъти си обърса очилата. Всеизвестно беше, че Нуз си бърше очилата, за да не задреме и да прогони скуката. Обикновено го правеше през цялото време. Джейк го бе наблюдавал как бърше стъклата с носна кърпа, вратовръзка или края на ризата, докато в същото време свидетели рухваха и се разплакваха, а адвокати крещяха и ръкомахаха един срещу друг. Той не пропускаше дума, възражение или хитрина; просто се отегчаваше от всичко, дори и при дело от такъв мащаб. Никога не задрямваше в съдебната зала, въпреки че понякога му се плачеше за сън. Вместо това си свалеше очилата, държеше ги срещу светлината, духаше и триеше, сякаш бяха покрити с грес, после ги нагласяше точно над брадавицата си. Най-много след пет минути те пак му се виждаха мръсни. Колкото повече каканижеше Бъкли, толкова по-мръсни ставаха.

Най-после, след час и половина, прокурорът млъкна и залата си отдъхна.

— Десет минути почивка — обяви Нуз и се понесе през вратата към мъжката тоалетна.

Джейк бе подготвил кратко встъпление, но след маратона на Бъкли реши да го съкрати още повече. И без това хората не обичаха адвокатите, особено бърбивите и многознайковците, които смятаха, че всеки незначителен детайл трябва да се повтори поне три пъти, а основните факти трябва да бъдат натъпкани и набити в главите на присъстващите чрез безкрайно повтаряне. Съдебните заседатели мразят адвокатите, които си пилеят времето, по две основни причини. Първо, не могат да им затворят устата. Заседателите са пленници. Извън съдебната зала човек може да наругае някой адвокат и да му затвори устата, но в ложата те са хванати натясно и им е забранено да говорят. Там могат да търсят спасение в спане, хъркане, гневни погледи, недоволство, поглеждане на часовника — в който и да е от дузината сигнали, които досадните юристи никога не забелязват. Второ, съдебните заседатели не обичат продължителните процеси. Казвайте каквото имате да казвате и да свършваме. Излагайте фактите, а ние сме готови с присъдата.

Джейк обясни това на клиента си по време на почивката.

— Съгласен съм. Карай по-кратко — рече Карл Лий.

Така и стана. Четиринайсет минути трая встъпителното слово на Джейк и заседателите поглъщаха всяка негова дума. Започна с дъщерите и колко особени същества са те. Колко са различни от момченцата и как имат нужда от особена закрила. Разказа им за своята малка Хана, за особената привързаност между баща и дъщеря, привързаност, която не може да се обясни, и чужди ръце там не могат да посягат. Призна, че се възхищава от мистър Бъкли и приписваната му способност да бъде толкова великодушен към всеки пиян извратен тип, който би могъл да изнасили дъщеря му. Той наистина е забележителен човек. Но на практика в състояние ли бяха те — и като съдебни заседатели, и като родители — да проявят такава загриженост, доверчивост и снизхождение, ако дъщерите им са изнасилени от двама пияни, натъпкани с наркотици брутални скотове, които са я вързали за едно дърво и...

— Възразявам — викна Бъкли.

— Приема се — изрева на свой ред Нуз.

Джейк не обърна внимание на виковете и кротко продължи. Помоли ги да се опитат да си представят сега, по време на процеса, как биха се чувствали, ако това е била тяхната дъщеря. Помоли ги да не осъждат Карл Лий Хейли, а да го върнат въщици на семейството му. И дума не отвори за някаква невменяемост. Те знаеха, че без това няма да се размине.

Много скоро той свърши и остави съдебните заседатели впечатлени от разликата в двата подхода.

— Това ли е всичко? — попита смаян Нуз.

Джейк кимна и седна до клиента си.

— Много добре. Мистър Бъкли, можете да призовете първия си свидетел.

— Обвинението призовава Кора Коб.

Мисис Коб влезе в залата, закле се и седна на свидетелския стол.

— Вие сте Кора Коб, нали? — попита Бъкли с пълен глас, намествайки катедрата близо до преградата.

— Да, сър.

— Къде живеете?

— На шосе номер три, Лейк Вилидж, окръг Форд.

— Вие ли сте майката на покойния Били Рей Коб?

— Да, сър — отговори тя и очите ѝ се напълниха със сълзи. Беше селска жена, чийто мъж я бе изоставил, когато момчетата били още малки. Те се отгледали сами, а тя работела на две смени в малка фабрика за мебели между Карауей и Лейк Вилидж. Изтървала ги още като деца. Сега бе пет-десетгодишна, но се опитваше да изглежда на четирийсет с боядисаната си коса и грим, но лесно можеше да мине и за жена, подкарала шейсетте.

— Колко годишен бе синът ви, когато почина?

— На двацет и три.

— Кога го видяхте жив за последен път?

— Няколко секунди преди да го убият.

— Къде го видяхте?

— Тук, в тази зала.

— Къде го убиха?

— Долу на стълбите.

— Чухте ли изстрелите, с които убиха сина ви?

— Да, сър — разплака се тя.

— Къде го видяхте за последен път?

— В погребалното бюро.

— В какво състояние беше?

— Беше мъртъв.

— Нямам повече въпроси — заяви Бъкли.

— Въпроси към свидетелката, мистър Бриганс?

Жената бе безобидна. Беше призована да установи, че жертвата наистина е мъртва, и да породи малко състрадание. С неговите въпроси нямаше да се постигне нищо особено и в други случаи той би я оставил на мира. Но Джейк съзря възможност, която не можеше да пропусне, възможност да се даде тон на целия процес, да се събудят Нуз, Бъкли и заседателите, да се отворят очите на всички. В действителност тя не бе чак толкова опечалена, в скръбта ѝ имаше нещо престорено. Вероятно Бъкли я бе инструктирал да се разплаче, ако може.

— Само няколко въпроса — каза Джейк, мина зад Бъкли и Мъсгроув и отиде до катедрата. Окръжният прокурор изведнъж стана подозрителен.

— Мисис Коб, вярно ли е, че вашият син е бил съден за продажба на марихуана?

— Възразявам! — ревна Бъкли, скачайки прав. — Криминалното досие на жертвата няма нищо общо с този процес.

— Приема се!

— Благодаря, ваша светлост — каза учтиво Джейк, сякаш Нуз му бе сторил услуга.

Тя изтри очи и се разплака още по-силно.

— Казахте, че синът ви бил на двацет и три, когато починал?

— Да.

— За тези двацет и три години колко други деца е изнасилил?

— Възразявам! Възразявам! — крещеше Бъкли, размахваше ръце и гледаше отчаяно Нуз. Съдията също се развика:

— Приема се! Приема се! Отнемам ви думата, мистър Бриганс! Отнемам ви думата!

При тези крясъци мисис Коб избухна в сълзи и отчаяно се разрида. Успя Да задържи лицето си до микрофона и риданията ѝ отекваха в притихналата зала.

— Отправете му предупреждение, ваша светлост — викна Бъкли. Лицето и очите му бяха сгърчени от гняв, а вратът му бе пурпурночервен.

— Оттеглям въпроса си — каза високо Джейк и се върна на мястото си.

— Евтин трик, Бриганс — измърмори Мъсгроув.

— Моля да го предупредите, ваша светлост — настоя Бъкли — и да наредите на съдебните заседатели да не вземат под внимание въпроса.

— Други въпроси? — попита Нуз.

— Не — отвърна Бъкли и се втурна към мястото на свидетелите с носна кърпа, за да успокоява мисис Коб, която бе заровила лице в ръцете си и се тресеше от ридания.

— Свободна сте, мисис Коб — каза Нуз. — Моля съдебният пристав да се погрижи за свидетелката.

Двамата с Бъкли я поведоха покрай ложата на заседателите. Тя ридаеше и виеше при всяка стъпка, изблиците ѝ се усилваха колкото приближаваше задния вход и на вратата вече ревеше с пълно гърло.

Нуз бе впил яростен поглед в Джейк, докато в залата отново се възцари тишина. После се обърна към заседателите и каза:

— Моля да не вземате под внимание последния въпрос на мистър Бриганс.

— Защо го направи? — прошепна Карл Лий на адвоката си.

— После ще ти обясня.

— Обвинението призовава Ърнестин Уилард — обяви Бъкли с по-спокоен тон и малко по-колебливо.

Мисис Уилард бе доведена от стаята на свидетелите, положи клетва и зае мястото си.

— Вие сте Ърнестин Уилард, нали? — попита Бъкли.

— Да, сър — отговори тя с неуверен глас. И към нея животът се бе показал суров, но за разлика от мисис Коб тя бе запазила известно достойнство, с което будеше повече състрадание и доверие. Облеклото ѝ бе скромно, но чисто и старателно изгладено. От косата ѝ липсваше евтината черна боя, на която мисис Коб така много разчиташе, а по лицето ѝ нямаше пластове грим. Когато се разплака, не беше за пред хората.

— Къде живеете?

— Край Лейк Вилидж.

— Пит Уилард ваш син ли беше?

— Да, сър.

— Кога го видяхте жив за последен път?

— Тук, в тази зала, точно преди да го убият.

— Чухте ли изстрелите, които го покосиха?

— Да, сър.

— Къде го видяхте за последен път?

— В погребалното бюро.

— В какво състояние беше?

— Беше мъртъв. — Тя изтри сълзите си със салфетка.

— Много съжалявам — рече Бъкли. — Нямам повече въпроси — добави той, наблюдавайки внимателно Джейк.

— Вие имате ли въпроси? — попита Нуз, който също наблюдаваше подозрително Джейк.

— Само два.

— Мисис Уилард, аз съм Джейк Бриганс. — Той застана зад катедрата и я изгледа без състрадание. Тя кимна. — На колко години беше вашият син, когато почина?

— На двайсет и седем.

Бъкли издърпа назад стола си и седна на ръба, готов да скочи. Нуз свали очилата си и се наклони напред. Карл Лий наведе глава.

— През тези двацет и седем години колко деца е изнасилил той?

— Възразявам! — скочи на крака Бъкли. — Възразявам! Възразявам!

— Приема се! Приема се! Приема се!

Виковете уплашиха мисис Уилард и тя се заплака още по-силно.

— Предупредете го, господин съдия! Той трябва да получи предупреждение!

— Оттеглям въпроса си — каза Джейк, връщайки се към мястото си.

— Това съвсем не е достатъчно! — Бъкли вдигна умолително ръце. — Той трябва да получи предупреждение!

— Елате в кабинета ми — разпореди се Нуз, освободи свидетелката и даде почивка до един часа.

Хари Рекс чакаше на балкона в кантората със сандвичи и кана с любимия коктейл маргарита. Джейк отказа и пи сок от грейпфрут. Елън искаше само чашка, една малка чашка, за да си успокояла нервите. За трети ден обедът се приготвяше от Дел и лично се носеше в кантората на Джейк. С почитанията на Кафето.

Ядяха лениво на балкона и наблюдаваха карнавала около сградата на съда. Хари Рекс настояваше да узнае какво е станало в кабинета. Джейк гризеше бисквита. Заяви, че искал да говори за всичко друго, само не за процеса.

— Какво стана в кабинета, по дяволите?

— Знаеш ли, че Кардиналите губят три игри, Роу Арк?

— Мислех, че четири.

— Какво стана в кабинета?

— Наистина ли искаш да научиш?

— Да!

— Добре. Първо трябва да отида до тоалетната. Като се върна, ще ти кажа. — Джейк излезе.

— Роу Арк, какво стана в кабинета?

— Нищо особено. Нуз яко притисна Джейк, но едва ли ще има последици. Бъкли жадуваше за кръв и Джейк каза, че сигурно ще се

случи нещо такова, ако лицето на Бъкли стане още по-червено. Бъкли побесня и обвини Джейк, че съзнателно подстрекава съдебните заседатели. Джейк само му се усмихна и рече: „Съжалявам, губернаторе.“ Всеки път, когато го нарече губернатор, Бъкли викваше към Нуз: „Той ме нарича губернатор, господин съдия, направете нещо.“ А Нуз повтаряше: „Моля ви, господа, очаквам да се държите като професионалисти.“ Джейк отвърщаше: „Благодаря ви, ваша светлост.“ После изчакваше да минат няколко минути и отново го наричаше губернатор.

— Той защо разплака двете възрастни жени?

— Това беше гениален ход, Хари Рекс. С него показа на съдебните заседатели, на Нуз, на Бъкли и на всички, че владее положението и не се страхува от никого. И първи нанесе удар. Бъкли така е пощръклял, че скоро няма да се успокои. Нуз уважава Джейк, защото Джейк не се бои от него. Заседателите са шокирани, но той ги разбуди и им показа, не чак дотам деликатно, че това е война. Гениален ход!

— И аз мисля така.

— С нищо не ни навреди. Ония жени трябваше да спечелят съчувствието на съдебните заседатели, но Джейк им напомни какво са извършили техните две сладки синчета, преди да умрат.

— Тия негодници.

— И да е имало някакво възмущение сред заседателите, ще го забравят, докато се изреди и последния свидетел.

— Джейк е чудесен, а?

— Добър е: Много е добър. Най-добрият, когото съм виждала на неговата възраст.

— Почакай да чуеш заключителната му реч. Слушал съм няколко. В състояние е да накара и един фелдфебел да се разчувства.

Джейк се върна и си сипа една малка маргарита. Само едничка, заради нервите. Хари Рекс се наливаше като каруцар.

Ози беше първият свидетел на обвинението следобед. Бъкли разгърна големи цветни планове на първия и втория етаж на съда и двамата проследиха всяка крачка от последния път на Коб и Уилард.

След това Бъкли извади десетина цветни снимки на Коб и Уилард, току-що покосени на стълбите. Бяха ужасяващи. Джейк бе виждал много снимки на мъртви тела и макар че, естествено, никое не бе приятно, не всички бяха толкова зловещи. Спомни си едно друго дело, когато жертвата бе застреляна в сърцето и просто бе паднала на верандата. Беше едър мускулест старец и куршумът бе останал вътре в тялото. Нямаше кръв, само малка дупка в дрехата и затворена рана в гръдния кош. Изглеждаше тъй, сякаш е заспал след преливане, като Лусиен. Сцената не бе ефектна и Бъкли не се гордееше с ония снимки. Не ги бе дал за увеличаване. Беше ги показал на заседателите, но изглеждаше недоволен, че са толкова „безкръвни“.

Повечето снимки обаче бяха ужасяващи и гадни, с оплискани в кръв стени и тавани, с разкъсани части от тялото, разпилени навсякъде. Областният прокурор държеше те да се увеличат и винаги ги прилагаше като доказателства, а после ги размахваше из съдебната зала и заедно със свидетеля описваха сцените. Накрая, когато любопитството надделееше у съдебните заседатели, Бъкли учтиво молеше съдията за разрешение да им ги покаже и съдията винаги се съгласяваше. Бъкли и останалите наблюдаваха внимателно лицата им, шокирани, ужасени, изкривени от погнуса. Джейк действително бе видял двама съдебни заседатели да повръщат при вида на няколко жестоко насечени трупа.

Подобни снимки оказваха страхотно въздействие, настройваха виделите ги, но бяха напълно допустими. „Доказателствени“ бе думата, използвана от Върховния съд. Според неговите решения те подпомагаха заседателите от деветдесет години насам. В Мисисипи се бе затвърдило убеждението, че фотосите на трупове, независимо от въздействието им върху заседателите, при всички положения са допустими.

Джейк бе виждал снимките на Коб и Уилард още преди седмици. Внесе обичайното възражение и получи обичайния отказ.

Бяха монтирани професионално върху дебели картони — нещо, до което областният прокурор не бе прибегвал по-рано. Той подаде първата снимка на Реба Бетс в ложата. На нея се виждаха главата и мозъкът на Уилард в близък план.

— Господи! — промълви тя и я побутна към следващия заседател, който я загледа ужасено. Подаваха си я един на друг, докато

стигне и до резервите. Бъкли я прибра и поднесе на Реба следващата. Ритуалът продължи половин час, докато всички снимки се върнаха при областния прокурор.

След това той сграбчи автомата и го тикна към Ози.

— Можете ли да идентифицирате това?

— Да, това е оръжието, намерено на мястото на престъплението.

— Кой го намери?

— Аз.

— И какво направихте с него?

— Увих го в пластмасова торба и го поставих в сейфа на полицейското. Стоя заключено там, докато го предадох на мистър Лейърд от криминалната лаборатория в Джаксън.

— Ваша светлост, обвинението предлага оръжието, вещественно доказателство С-13, да се приложи към свидетелските показания — каза Бъкли, размахвайки автомата.

— Не възразявам — каза Джейк.

— Нямаме повече въпроси към този свидетел — заяви Бъкли.

— Защитата има ли въпроси?

Джейк прелистваше бележките си, крачейки бавно към катедрата. Имаше няколко въпроса към приятеля си.

— Шерифе, вие ли арестувахте Били Рей Коб и Пийт Уилард?

Бъкли отмести стола си назад и закрепил обемистата си снага на ръба, готов, ако се наложи, да скочи и да закрепци.

— Да, аз.

— По каква причина?

— За изнасилване на Тоня Хейли — отвърна делово шерифът.

— На колко години беше тя, когато бе изнасилена от Коб и Уилард?

— На десет.

— Шерифе, вярно ли е, че Пийт Уилард е направил писмено признание, че...

— Протестирам! Протестирам, ваша светлост! Това е недопустимо и мистър Бриганс го знае.

Ози кимаше утвърдително, докато траеше протестът.

— Приема се.

— Моля въпросът да бъде заличен от протокола и да се нареди на съдебните заседатели да не го вземат под внимание. — Бъкли се

тресеше целият.

— Оттеглям въпроса — усмихна се Джейк.

— Моля последният въпрос на мистър Бриганс да не се взема под внимание — нареди Нуз на съдебните заседатели.

— Нямам повече въпроси — каза Джейк.

— Допълнителни въпроси, мистър Бъкли?

— Не, сър.

— Много добре. Шерифе, свободен сте.

Следващият свидетел бе експерт по отпечата̀ци от Вашингтон, който цял час обясняваше на съдебните заседатели това, което те знаеха от седмици. Драматичното му заключение непоколебимо потвърди идентичността на отпечата̀ците по автомата с тези на Карл Лий Хейли. След това дойде ред на експерта по балистика от щатската лаборатория по криминалистика, чиито показания бяха не по-малко отегчителни й безсмислени от тези на предшественика му. Да, без всякакво съмнение частиците от куршуми, открити на мястото на престъплението, са от автомата, който се намира на масата. Това било окончателното му заключение, подкрепено от чертежи и диаграми, и на Бъкли му бе необходим още час, за да стигне тази информация до заседателите. Прокурорска презастраховка, както го наричаше Джейк; слабост, характерна за всички прокурори.

Защитата нямаше въпроси към двамата експерти и в пет и петнайсет Нуз каза довиждане на съдебните заседатели с изричното нареждане да не обсъждат делото. Те учтиво кимаха, изнизвайки се от залата. После той удари чукчето и обяви, че заседанието на следващия ден е от девет часа.

Великият граждански дълг да бъдеш съдебен заседател бързо изгуби блясъка си. На втората вечер в Темпъл Ин прекъснаха телефоните — нареждане на съдията. Старите броеве литературни и архитектурни списания не предизвикваха кой знае какъв интерес сред групата.

— Да ви се намира „Пентхаус“ или „Плейбой“? — прошепна Клайд Сискоу на съдебния пристав, който раздаваше списанията. Оня отвърна, че няма, но щял да види какво може да се направи.

Заточени в стаите си без телевизия, вестници и телефони, те нямаха друго забавление освен играта на карти и разговорите за делото. Няколкото крачки до дъното на коридора за лед и нещо разхладително представляваха цяло събитие, което съквартирантите се редуваха да предприемат. Скуката тегнеше над всички.

В двата края на коридора по двама войници охраняваха тъмнината и пустотата, а тишината се нарушаваше единствено от потракването на автомата за безалкохолни напитки.

Заспаха рано и когато войниците чукнаха по вратите в шест сутринта, всички бяха будни, а някои дори и облечени. Погълнаха палачинките и наденичките и нетърпеливо се качиха в автобуса в осем часа, за да поемат към своя град. Беше четвъртък.

За четвърти пореден ден ротондата бе претъпкана в осем сутринта. Зрителите разбраха, че до осем и половина всички места са вече заети. Пратър отвори вратата и тълпата се изниза през детектора за оръжие, покрай втрещените погледи на полицаите и навлезе в залата, където чернокожите насядаха вляво, а белите — вдясно. Хейстигнс отново пазеше първия ред за Гуен, Лестър, децата и останалите роднини. Ейджи и другите членове на съвета насядаха на втория ред заедно със сродниците, за които нямаше място на първия. Ейджи бе отговорен както за реда в залата, така и за демонстрантите

отвън. Самият той предпочиташе задълженията си вътре, където бе по-безопасно, но му липсваха камерите и репортерите, които гъмжаха на моравата. Отдясно, през пътеката, бяха насядали семействата и приятелите на жертвите. Досега те се държаха спокойно.

Няколко минути преди девет Карл Лий бе доведен от стаята за задържани в залата. Свалиха му белезниците. Той широко се усмихна на своето семейство и седна на стола си. Адвокатите заеха места и залата стихна. Приставът провря глава през вратата до ложата на заседателите и доволен от това, което видя, пусна заседателите към местата им. Мистър Пейт наблюдаваше вратата, водеща към кабинета, и когато всичко бе наред, се изпъчи и викна:

— Станете! Съдът!

— Появи се Ихавод, облечен в любимата си омачкана и избеляла черна тога, и се разпореди всички да седнат. Поздрави заседателите и ги запита какво се е случило или не се е случило след вчерашното заседание. После отправи поглед към адвокатите.

— Къде е мистър Мъсгроув?

— Малко ще закъснее, ваша светлост. Готови сме да започнем — обяви Бъкли.

— Извикайте следващия си свидетел — нареди му Нуз.

Откриха патолога от щатската лаборатория по криминалистика в ротондата и го доведоха в залата. В други случаи той би заявил, че е много зает, и би пратил свой подчинен да обясни подробно на съдебните заседатели как са загинали Коб и Уилард. Но това бе делото Хейли и той се почувства задължен да свърши работата лично. Всъщност този се оказа най-простият случай, с който се бе занимавал напоследък; жертвите бяха открити още неиздъхнали, оръжието бе до тях и по телата им имаше десет пъти повече рани, отколкото стигаха, за да бъдат убити. Нямахме човек, който да не знае как са умрели момчетата. Но областният прокурор бе настоял за най-подробен патологичен анализ, затова в четвъртък лекарят зае мястото на свидетелите, натоварен със снимки от аутопсиите и многоцветни анатомични рисунки.

Преди това в кабинета Джейк бе предложил да се приемат направо причините на смъртта, но Бъкли не даде и дума да се издума. Искал заседателите да чуят и разберат как са загинали момчетата.

— Ще потвърдим, че са умрели вследствие многобройни рани от куршуми, изстреляни с автомат М-16 — изрецитира Джейк.

— Не, сър. Аз имам право да го докажа — инатеше се Бъкли.

— Но той предлага да се приемат направо причините за смъртта — каза скептично Нуз.

— Имам право да го докажа — опъваше се Бъкли.

И той го доказа. Да, с класическо прокурорско престараване Бъкли успя да го докаже. Три часа говори патологът колко куршума са надупчили Коб и колко — Уилард, какво е причинил всеки от куршумите, когато е проникнал в тялото, и ужасяващите последствия. Анатомичните рисунки бяха наредени на стативи пред съдебните заседатели и специалистът използваше номерирани пластмасови топчета, които заместваха куршумите, и ги движеше едва-едва през тялото. Четиринайсет куршума за Коб и единайсет за Уилард. Бъкли задаваше въпрос, получаваше отговор, после прекъсваше, за да доизчерпи въпроса.

— Ваша светлост, готови сме да приемем направо причините за смъртта — обаждаше се безпомощно Джейк на всеки три минути.

— Не сме съгласни — отвърщаше рязко Бъкли и се насочваше към следващото топче.

Джейк се тръшваше на стола, клатеше глава и поглеждаше към заседателите или поне към онези, които бяха будни.

Лекарят свърши по обяд и Нуз, уморен и вдървен от досада, даде два часа почивка. Съдебният, пристав събуди заседателите и ги поведе към стаята им, където ги чакаше печено месо в пластмасови чинии, а след това те подхванаха картите. Забранено им бе да напускат съда.

В който и да е южен градец има по някое хлапе, родено да прави от всеки долар два. Тукашното се захвана на пет години да продава лимонада на пътя и вземаше по двацет и пет цента на стограмова чаша с изкуствено ароматизирана вода. Знаеше, че е ужасна на вкус, но усещаше, че възрастните му се възхищават. Бе първият малчуган, който купи на кредит косачка за трева и през февруари тръгна да чука от врата на врата, та да си осигури работа за лятото. Беше първият

хлапак, който си купи моторетка със собствени пари, и всяка сутрин разнасяше вестници с нея. През август продаваше коледни картички на стари дами. През ноември продаваше по къщите плодови торти. В събота сутринта, докато приятелите му гледаха анимационни филмчета, той ходеше на битпазар и продаваше печени фъстъци и царевични питки. На дванайсет си откри собствена банкова сметка. Имаше си свой banker. На петнайсет плати в брой за нов пикап, и то в същия ден, когато взе шофьорската си книжка. Купи и ремарке към пикапа и го напълни с градинарски машини и инструменти. Продаваше памучни фланелки на футболните мачове на гимназията. Беше чаровно момче, бъдещ милионер.

Казваше се Хинки Мирик и беше на шестнайсет години. Сега чакаше нервно в ротондата, докато Нуз обяви обедна почивка, после се промъкна между полицаите и влезе в залата. Местата вътре бяха толкова скъпоценни, че никой от зрителите не си ходеше за обед. Някои се изправяха, оглеждаха съседите си, за да са сигурни, че всички са забелязали кой къде точно е седнал този ден, и отиваха до тоалетната. Повечето обаче успяваха да устискат и прекарваха цялата обедна почивка по пейките.

Хинки винаги надушваше благоприятните възможности. Усещаше кога хората се намират в нужда. В четвъртък — а така бе станало и в сряда — той дотика количката си до централната пътека. Количката бе пълна с разнообразни сандвичи и готови обеда в пластмасови опаковки. Младежът рекламираше гръмогласно стоката си, после подаваше храна на клиентите си и си пробиваше бавно път към задната част на залата. Беше страхотен кождер. Парче риба тон с бял хляб вървеше два долара. Обед със студено пиле и няколко грахчета вървеше три долара; на него му струваше долар и двайсет. Кутия разхладителна напитка — долар и половина. Плащаха с радост по неговите цени и пазеха местата си. Разпродаде всичко още преди да е стигнал до четвъртия ред, и започна да събира поръчки за останалите. Хинки бе звездата в този миг.

С куп поръчки в ръка той хукна към заведението на Клод. Вмъкна се в кухнята, мушна на готвача банкнота от двайсет долара и му подаде поръчките. Чакаше и не откъсваше поглед от часовника си. Готвачът едва-едва мърдаше. Хинки му бутна още един двайсетак.

Процесът стана източник на благополучие, за което Клод не бе и мечтал. Закуската и обедът в малкото му ресторантче станаха цяло събитие, защото клиентите далеч превишаваха броя на столовете и опашката от прегладнели се виеше по тротоара независимо от горещината и маранята. В понеделник следобед Клод хукна из Клантън да изкупи всички сгъваеми масички и подходящи столове, които бе в състояние да открие. На обед пътечките изчезваха и сервитьорките трябваше да маневрират чевръсто между редиците хора, почти всички чернокожи.

Единствената тема на разговор бе процесът. В сряда гневно заклеиха състава на заседанието. В четвъртък разговорите се въртяха около растящото раздражение от прокурора.

— Чувам да разправят, че щял да се натиска за губернатор.

— Демократ ли е или републиканец?

— Демократ.

— Няма да мине без гласовете на черните. В нашия щат тая няма да стане.

— Правилно казваш, а след процеса съвсем няма да ги насъбере.

— Нека опита само.

— Държи се повече като републиканец.

Преди процеса в Клантън обедната почивка започваше в дванайсет без десет, когато младите, загорели, леко облечени секретарки от банките, адвокатските кантори, застрахователните агенции и съда зарязваха бюрата си и излизаха навън. В обедната си почивка изпълняваха поръчки. Отбиваха се в пощата. Отбиваха се в банките. Пазаруваха. Повечето купуваха храна от китайския ресторант на Дели и се хранеха по пейките в парка, под големите сенчести дървета. Там се срещаха с приятели и бъбреха. По обяд колоната пред съда събираше повече красиви жени, отколкото конкурса за мис Мисисипи. В Клантън съществуваше неписано правило, че обедната почивка на момичетата, които работеха в канцелариите около площада, започва по-рано. Трябваше да се върнат на местата си чак в един. Мъжете излизаха в дванайсет и се зазяпваха по момичетата.

Процесът обърна всичко с главата надолу. Сенчестите дървета около съда се намираха в опасна зона. Заведенията бяха пълни от единайсет до един с войници и непознати, които не можеха да намерят места в залата. Китайският ресторант бе претъпкан с надошлите от

други селища. Момичетата изпълняваха поръчките, после се хранеха на бюрата си.

В чайната bankerите и останалите чиновници обсъждаха процеса най-вече от гледна точка на шума, който се вдигаше. Особени тревоги будеше Кланът. Нито един от посетителите не познаваше човек, свързан с Клана. Той бе отдавна забравен в Северен Мисисипи. Репортерите обаче обожаваха белите качулки и роби и светът бе решил, че Клантън, Мисисипи, е гнездото на Ку Клуks Клан.

В четвъртък Дел предлагаше за специалитет на деня пържени свински котлети, салатата от ряпа, сладки картофи, царевично пюре или пържена бамя. Претъпканото заведение бе поравно разделено между войници, местни и външни хора. Неписаното, но строго установено правило, че не трябва да се говори с никой, който има брада или особен акцент, се спазваше без изключения и за приказливците бе твърде трудно да не се усмихват и да не разменят по някоя дума с чуждоземните. Надменност и здраво стиснати устни отдавна бяха заменили гостоприемството от първите дни след убийствата. Прекалено много журналистически хрътки бяха измамили своите домакини и бяха публикували неприятни, нелюбезни и несправедливи думи за окръга и жителите му. Смайващо беше как пристигаха на глутници от всички краища на страната и за двайсет и четири часа ставаха страхотни познавачи на място, за което никога не бяха чували, и на хора, които никога не бяха виждали.

Местните ги наблюдаваха как сноват по площада като малоумни и тичат ту след шерифа, ту след прокурора, след адвоката на защитата или всеки, който би могъл да знае нещо. Наблюдаваха ги как дебнат при задния вход на съда като гладни вълци, за да се нахвърлят върху подсъдимия, винаги плътно заобиколен от полицаи и винаги с гръб към тях. Наблюдаваха с отвращение как задържат камерите си върху Клана и по-буйните чернокожи, вечно търсеци най-размирните или особени сцени, които после представяха за нещо нормално.

Наблюдаваха ги и ги мразеха.

— Каква е тази оранжева цапаница по лицето на оная? — попита Тим Нънли, загледан в една репортерка, седнала в сепаре до прозореца. Джак Джоунз хрупаше бамята си и обходи с поглед оранжевото лице.

— Май е нещо, което използват за пред камерите. Така лицето й ще изглежда бяло на телевизора.

— Та то си е бяло.

— Виждам, но на телевизора не излиза бяло, ако не е боядисано в оранжево.

Нънли не изглеждаше убеден.

— Тогава какво използват негрите?

Никой не можа да отговори.

— Снощи видя ли я по телевизията? — попита Джак Джоунз.

— Не съм. Откъде е?

— От четвърти канал в Мемфис. Снощи интервюирала майката на Коб и, разбира се, така я изтормозила, че горката жена се разплакала. Единственото, което показаха после, беше тоя плач. Голяма гадост. Миналата вечер се беше захванала с ония от Клана, били от Охайо, да й разправят какво трябвало да правим ние тук, в Мисисипи. Тая е най-противната.

Прокурорът приключи обвинението си срещу Карл Лий в четвъртък следобед. След обедната почивка Бъкли призова Мърфи. Показанията му бяха мъчителни и безкрайно изнервящи и бедният човечец заеква неудържимо цял един час.

— Успокойте се, мистър Мърфи — повтори Бъкли стотина пъти.

Мърфи кимаше в знак на съгласие и въртеше глава, когато отричаше — стараяше се човекът, но съдебната секретарка преживя мъчителни минути, докато успее да регистрира реакциите му.

— Това не го разбрах — повтаряше тя с гръб към мястото на свидетеля.

Той понечваше да отговори, запъваше обикновено на беззвучни съгласни като „п“ и „т“. Изломотваше нещо, после почваше да заеква и пръскаше слюнки на всички страни.

— Това не го разбрах — заявяваше безпомощно тя, когато той млъкваше. Бъкли въздишаше. Заседателите яростно се въртяха по местата си. Половината зала си гризеше ноктите.

— Бихте ли повторили? — молеше Бъкли с всичкото търпение, на което бе способен.

— Съж-жаляв-вам! — повтаряше често Мърфи. Жив да го оплачеш.

От цялата процедура стана ясно, че пиел кока-кола на задната стълба, с лице към мястото, където бяха убити момчетата. Забелязал как един черен наднича от малката стаичка, на около десетина метра по-нататък. Но не му отдал особено значение. Когато момчетата слезли, черният изведнъж излязъл и открил огън, като в същото време крещял и се смеел. Когато спрял стрелбата, захвърлил автомата и избягал. Да, този бил, дето е седнал ей там. Черният.

Докато слушаше Мърфи, Нуз протърка стъклата на очилата си. Щом Бъкли седна, негова светлост се взря отчаяно в Джейк.

— Имате ли въпроси? — попита изтощено той.

Джейк взе бележника си. Секретарката впи поглед в него. Хари Рекс му изсъска. Елън притвори очи. Заседателите кършиха ръце и го наблюдаваха напрегнато.

— Недей — прошепна настойчиво Карл Лий.

— Не, ваша светлост, нямаме въпроси.

— Благодаря, мистър Бриганс. — Нуз въздъхна облекчено.

Следващият свидетел бе офицер Рейди, следовател от полицейското. Той съобщи на съдебните заседатели, че е открил тенекиена кутия от краун-кола в стаичката до стълбата и отпечатъците от нея съвпадат с тези на Карл Лий Хейли.

— Пълна ли беше или празна? — попита театрално Бъкли.

— Съвсем празна.

Голяма работа, помисли си Джейк, значи е бил жаден. Не, и към този свидетел нямаше въпроси.

— Нашият последен свидетел, ваша светлост — подчерта изрично Бъкли в четири следобед. — Офицер Диуейн Луни.

Луни влезе в залата с бастун в ръка и, куцукайки, се насочи, към мястото на свидетелите. Свали пистолета си и го подаде на мистър Пейт. Бъкли гордо го наблюдаваше.

— Бихте ли се представили, сър?

— Диуейн Луни.

— Вашият адрес?

— Бенингтън Стрийт, четиринайсет шейсет и осем, Клантън, Мисисипи.

— На колко сте години?

— На трийсет и девет.

— Къде работите?

— В полицията на окръг Форд. Помощник-шериф съм.

— Какво правехте на двайсети май, понеделник? На смяна ли бяхте тогава?

— Да. Беше ми наредено да закарам двама арестувани от затвора до съда и обратно.

— Кой бяха тези арестувани?

— Били Рей Коб и Пийт Уилард.

— В колко часа тръгнахте от съда?

— Мисля, че беше около един и половина.

— Кой беше на смяна с вас?

— Помощник-шерифът Пратър. Двамата отговоряхме за арестуваните. В съда имаше и други полицаи, които ни помагаша, а отвън ни чакаха още двама-трима. Но само аз и Пратър отговоряхме за тия двамата.

— Какво се случи, когато свърши заседанието?

— Сложихме веднага белезниците на Коб и Уилард и ги изведохме оттук. Отидохме в стаичката ей там и почакахме малко, а Пратър слезе долу.

— Какво се случи след това?

— Тръгнахме по задното стълбище. Първо Коб, след него Уилард и накрая аз. Както ви казах, Пратър вече беше слязъл и отишъл отвън.

— Добре, сър. Какво се случи после?

— Коб почти беше слязъл на партера, когато стрелбата започна. Аз бях на площадката, току да тръгна надолу. В първия миг никого не забелязах, после видях мистър Хейли да стреля с автомата. Коб бе пометен назад към Уилард, двамата закрепяха и се стовариха на пода, после се помъчиха да се върнат.

— Добре, сър. Опишете какво видяхте.

— Чувах как куршумите удрят по стените, отскачат и поразяват всичко. Това беше най-шумният автомат, който съм чувал, и имах чувството, че няма спиране. Момчетата се гърчеха и се мятаха, крещяха и виеха. Пък и бяха с белезници.

— Добре, сър. Какво се случи с вас?

— Както ви казах, изобщо не мръднах по-надолу от площадката. Мисля, че един от куршумите рикошира в стената и ме удари в крака.

Опитвах се да се кача по стъпалата, когато усетих, че кракът ми гори.

— И какво се случи с крака ви?

— Отрязаха го — отвърна сухо Луни, сякаш всеки месец му ампутираха по нещо. — Точно под коляното.

— Успяхте ли да видите добре човека с автомата?

— Да, сър.

— Можете ли да го идентифицирате пред съдебните заседатели?

— Да, сър, това е мистър Хейли, който седи ей там.

Този отговор би бил съвсем логичен край на показанията на Луни. Беше кратък, делови, категоричен относно разпознаването. Съдебните заседатели бяха чули всяка негова дума. Бъкли и Мъсгроув обаче отново домъкнаха големите планове на съда и ги наредиха пред ложата, за да покуцука Луни още малко около тях. Под ръководството на Бъкли той точно проследи движението на всеки един преди мига на стрелбата.

Джейк триеше чело и притискваше костта на носа си. Нуз бършеше ли, бършеше очилата си. Заседателите се въртяха нервно на местата си.

— Имате ли въпроси, мистър Бриганс? — попита най-накрая Нуз.

— Само няколко — отвърна Джейк, след като Мъсгроув изнесе всичко от залата.

— Офицер Луни, към кого гледаше Карл Лий Хейли, когато стреляше?

— Доколкото видях, към момчетата.

— Той погледна ли към вас?

— Е, нямах много време да му следя погледа. Пък и аз се движех в обратната посока.

— Значи той не се е целил във вас?

— О, не, сър. Той се целеше само в двете момчета. И ги улучи.

— Как се държеше, когато стреляше?

— Крещеше и се хилеше като луд. Никога не съм виждал по-странно нещо, приличаше на побъркан. Разбирате ли, никога няма да забравя как автоматът трещи, куршумите пицят, момчетата крещат при всяко попадение, а над всичко това, все още го чувам, ехти безумният му смях.

Отговорът бе толкова съвършен, че Джейк направи усилие да сподави усмивката си. Двамата с Луни го бяха репетирали сто пъти и това бе едно невероятно изпълнение. Всяка дума бе съвършена. Джейк непрестанно прелистваше бележника си и току поглеждаше към заседателите. Всички бяха зяпнали Луни, поразени от отговора му. Джейк си дращеше нещо просто така, за да спечели още няколко секунди преди най-важния въпрос на процеса.

— Значи тъй, Карл Лий Хейли ви простреля в крака.

— Точно така, сър.

— Смятате ли, че е преднамерено?

— О, не, сър. Беше случайно.

— Искате ли да бъде наказан, че ви е прострелял?

— Не, сър. Нямам нищо против този човек. Той постъпи така, както бих постъпил и аз.

Бъкли изпусна писалката си и се смачка на стола. Тъжно загледа своя най-важен свидетел.

— Какво искате да кажете с това?

— Не го обвинявам, че го е сторил. Ония изнасиха дъщеричката му. Аз също имам момиченце. Ако някой посегне на нея, пишете го мъртъв. Ще го очистя точно като Карл Лий. На него трябва медал да му дадем.

— Искате ли съдебните заседатели да осъдят Карл Лий?

— Възраavam! — скочи Бъкли и извика: — Възраavam! Въпросът е неуместен.

— Не! — кресна Луни. — Не искам да го осъдят! Той е герой. Той...

— Не отговаряйте, мистър Луни! — извиси глас Нуз. — Не отговаряйте!

— Възраavam! Възраavam! — продължи да вика Бъкли, изпънат на пръсти.

— Той е герой! Освободете го! — крещеше Луни насреща му.

— Тишина! Тишина! — Нуз удари с чукчето.

Бъкли кимна. Луни млъкна. Джейк се върна на стола си и каза:

— Оттеглям въпроса си.

— Моля да не го вземате под внимание — нареди Нуз на заседателите.

Луни им се усмихна и куцукайки, напусна залата.

— Извикайте следващия си свидетел. — Нуз си свали очилата.
Бъкли се надигна бавно и с най-трагичен тон заяви:

— Ваша светлост, обвинението приключи.

— Добре — рече Нуз, гледайки към Джейк. — Предполагам, че имате някои предложения, мистър Бриганс?

— Да, ваша светлост.

— Много добре, ще ги чуя в кабинета.

Нуз освободи заседателите с обичайните наставления и обяви следващото заседание за петък в девет часа.

Джейк се събуди в тъмнината с лек махмурлук и главоболие, което се дължеше на умората, бирите и далечното дрънчане на звънеца, което не можеше да се сбърка с нищо — така ехтеше, сякаш някой огромен и упорит палец не се отлепяше от него. Отвори входната врата по пижама и се помъчи да разпознае двете фигури, застанали на верандата. Накрая реши, че това са Ози и Незбит.

— С какво мога да ви бъда полезен? — попита той, отваряйки по-широко вратата. Те го последваха в тъмното.

— Днес ще се опитат да те убият — каза Ози.

Джейк седна на дивана и разтри слепоочията си.

— Може и да успеят.

— Джейк, не е шега работа. Подготвят убийството ти.

— Кой?

— Кланът.

— Мики Маус ли ти съобщи?

— Да. Обади се вчера и каза, че нещо се крояло. Обади се отново преди два часа и заяви, че ти си късметлията. Днес бил Големият ден. Ден за малко раздвижване. Тази сутрин щели да погребват Стъмп Сисън в Лойдсвил и настанало време за тактиката око за око, зъб за зъб.

— Защо точно мен? Защо не убият Бъкли, Нуз или някой с по-големи заслуги?

— Нямахме възможност да обсъдим това.

— По какъв начин ще бъде извършена екзекуцията? — попита Джейк и изведнъж се почувства неудобно, че е по пижама.

— Оня нищо не каза.

— А той знае ли?

— Не си пада много по подробностите. Каза само, че ще опитат да направят нещо днес.

— Е, а аз какво трябва да направя? Да се предам?

— По кое време отиваш в кантората?

- Сега колко е?
- Наближава пет.
- Веднага щом се окъпя и облека.
- Ще те изчакаме.

В пет и половина светкавично го закараха в кантората и заключиха вратата. В осем взвод войници се събраха на тротоара под балкона и зачакаха. Хари Рекс и Елън наблюдаваха сцената от втория етаж на съда. Ози и Незбит застанаха плътно от двете страни на Джейк. Войниците ги заобиколиха и формированието пресече Вашингтон Стрийт. Репортерите подушиха нещо и наобиколиха свитата.

Запустялата мелница се намираше до изоставените железопътни линии по средата на най-високия хълм в Клантън, на две преки североизточно от площада. Край нея минаваше занемарен път с чакъл и асфалт, който се спускаше надолу по хълма, пресичаше Сидър Стрийт, разширяваше се и стигаше до Куинси Стрийт от източния край на градския площад.

От позицията, която бе заел в един изоставен силос, опитният стрелец имаше чудесна видимост към задната страна на съда въпреки голямото разстояние. Свит в тъмнината, той се целеше през един малък отвор, убеден, че никой на този свят не можеше да го види. Уискито само укрепваше увереността му. Изведнъж забеляза раздвижване край кантората на оня гаден адвокат.

В пикапа, скрит в порутен склад край силоза, го чакаше другар. Двигателят работеше и шофьорът палеше цигара от цигара, напрегнато очакващ гърмежа на ловната пушка.

Когато въоръженото мнозинство пое през Вашингтон Стрийт, стрелецът изпадна в паника. Едва виждаше през отвора главата на адвоката, която ту се появяваше, ту изчезваше сред зеленото море от униформи, заобиколени и преследвани от дузина репортери. Хайде, давай, шепнеше уискито, дай да ги поразмърдаме. Доколкото можа, фиксира палавата глава на мушката и дръпна спусъка, щом обектът приближи задния вход на съда.

Изстрелът проехтя в утринната тишина.

Половината войници се затъркаляха по земята, другата половина сграбиха Джейк и го повалиха на тревата. Един войник извика от болка. Репортерите и операторите приклекнаха и изпоналягаха на земята, но храбро продължиха да снимат касапницата. Войникът се хвана за гърлото и отново извика. Нов изстрел. После още един.

— Раниха го! — извика някой. Войниците запълзяха на четири крака към падналия. Джейк изчезна зад вратата на съда, строполи се на пода и зарови глава в ръцете си. Застанал до него, Ози наблюдаваше войниците през вратата.

Стрелецът скочи от силоза, хвърли пушката на задната седалка и изчезна с другаря си към полето. В Южен Мисисипи имаше погребение, на което трябваше да присъстват.

— Ранен е в гърлото! — извика някой. Войниците вдигнаха пострадалия и го отнесоха в един джип.

— Кого раниха? — попита Джейк, без да сваля длани от очите си.

— Един войник — отвърна Ози. — Ти как си?

— Добре. — Джейк скръсти ръце зад главата си, забил поглед в пода. — Къде ми е чантата?

— На алеята отвън. Ей сега ще ти я донесат. — Ози откачи радиостанцията от колана си и изрева някаква заповед. Нещо от рода на „Всички да дойдат в съда!“

Когато стана ясно, че повече стрелба няма да има, Ози излезе при войниците навън. Незбит застана до Джейк.

— Как си?

— Какво, по дяволите, се случи тук? — дотича полковникът. — Чух някакви изстрели.

— Раниха Макенвейл.

— Къде е?

— Тръгнаха за болницата. — Сержантът посочи джипа, който летеше в далечината.

— Зле ли е?

— Изглеждаше доста зле. Улучиха го в гърлото.

— В гърлото ли? Тогава защо са го местили?

Никой не отговори.

— Някой да е забелязал нещо?

— Май че гърмяха откъм хълма — рече Ози. Очите му шареха нагоре по Сидър Стрийт. — Защо не изпратите един джип да поогледат там.

— Добра идея. — Полковникът се обърна към готовите за действие войници с порой сбити команди, обилно накъсани от ругатни. Те се разпиляха във всички посоки, с автомати, готови за стрелба. А когато започнаха да претърсват изоставената мелница, убиецът бе вече в съседния окръг.

— Как е той? — попита шепнешком Ози и остави чантата на пода до Джейк. Хари Рекс и Елън бяха застанали на стълбите, точно където бяха убити Коб и Уилард.

— Не знам. От десет минути не е мръднал — каза Незбит.

— Джейк, добре ли си?

— Да — отговори бавно той, без да отваря очи. Войникът бе стоял от лявата му страна. „Това не е ли малко глупаво?“, бе казал той на Джейк миг преди куршумът да пронже гърлото му. После се стовари върху него, а от врата му шурна кръв. Джейк падна и бе изтласкан на безопасно място.

— Умря, нали? — тихо попита Джейк.

— Още не знаем — отвърна Ози. — В болницата е.

— Умрял е. Сигурен съм, че го убиха. Чух как му изхрущя гърлото.

Ози погледна към Незбит, после към Хари Рекс. Четири-пет едри капки кръв бяха паднали върху светлосивия костюм на Джейк. Още не ги беше забелязал, но околните ги бяха видели.

— Джейк, по костюма ти има кръв — каза накрая Ози. — Хайде да се върнем в кантората ти да се преоблечеш.

— Толкова ли е важно? — измърмори Джейк безучастно. Те се спогледаха.

Дел и клиентите ѝ бяха наизлезли на тротоара и наблюдаваха как изведоха Джейк от съда, прекосиха улицата и влязоха в кантората му, без да обръщат внимание на дивотиите, които бълваха репортерите. Хари Рекс заключи предната врата и остави телохранителите на тротоара. Джейк се качи на втория етаж и се преоблече.

— Роу Арк, защо не вземеш да направиш няколко маргарити? — предложи Хари Рекс. — Аз ще се кача горе и ще постоя при него.

— Господин съдия, тук станаха разни работи — каза Ози, докато Нуз си отваряше чантата и си събличаше сакото.

— Какво има? — попита Бъкли.

— Тази сутрин се опитаха да убият Джейк.

— Какво!

— Кога? — попита Бъкли.

— Преди около час някой стреля по Джейк, когато идваше към съда. Беше далекобойна пушка. Нямаме представа кой може да е бил. Не го улучиха, но раниха един войник. Сега е в операционната.

— Къде е Джейк? — попита съдията.

— В кантората си. Ужасно е разстроен.

— И аз щях да бъда — рече съчувствено Нуз.

— Искаше да му се обадите, като пристигнете.

— Разбира се.

Ози избра номера и подаде слушалката на съдията.

— Нуз е на телефона. — Хари Рекс подаде слушалката на Джейк.

— Ало!

— Джейк, добре ли си?

— Не особено. Днес няма да дойда.

Нуз се чудеше какво да каже.

— Какво няма?

— Казах, че няма да дойда днес в съда. Не съм в състояние.

— Да, добре... Хм, слушай, ами ние какво да правим сега?

— Не ме интересува. — Джейк отпи от втората си маргарита.

— Моля?

— Казах, че не ме интересува. Правете каквото искате, днес няма да дойда.

Нуз поклати глава и загледа слушалката.

— Ранен ли си? — попита той съчувствено.

— Някога да са стреляли по вас, господин съдия?

— Не, Джейк.

— Да сте виждали някога човек, когото раняват, да сте го чували как пици?

— Не, Джейк.

— Някога кръвта на друг човек да е капала върху костюма ви?

— Не, Джейк.

— Няма да дойда.
Нуз млъкна и се замисли за миг.
— Хайде, Джейк, ела и ще обсъдим нещата.
— Няма да дойда. Не напускам кантората си. Навън е опасно.
— Какво ще кажеш да направим почивка до един часа. Ще се почувстваш ли по-добре дотогава?
— Дотогава ще съм пиан.
— Какво!
— Казах, че дотогава ще съм пиан.
Хари Рекс закри очи. Елън се измъкна към кухнята.
— Кога смяташ, че ще изтрезнееш? — попита сурово Нуз. Ози и Бъкли се спогледаха.
— В понеделник.
— А какво ще кажеш за утре?
— Утре е събота.
— Да, знам и съм решил утре също да има заседание. Нали не си забравил, че държим заседателите далеч от близките им?
— Добре, утре ще съм готов.
— Радвам се да го чуя. Какво да кажа на заседателите днес? Те ни чакат в тяхната стая. Залата е претъпкана. Клиентът ти седи отвън сам и те чака. Какво да кажа на всички тях?
— Ще измислите нещо. Имам вяра във вас.
Джейк затвори. Нуз осъзна най-последно, че са му хлопнали телефона, подаде слушалката на Ози и се загледа през прозореца, сваляйки очилата си.
— Каза, че днес няма да идва.
Както никога Бъкли остана безмълвен.
— Много му дойде, господин съдия — опита се да го защити Ози.
— Той пие ли?
— Джейк да пие! Просто не е на себе си заради онова момче, дето го раниха. То беше точно до Джейк и отнесе куршума, предназначен за него. Всеки ще се разстрои, господин съдия.
— Искате да отложим всичко за утре сутринта — съобщи Нуз на Бъкли, който сви рамене, но пак не каза нищо.

Когато новината се разчу, на тротоара пред кантората на Джейк се събра цяла тълпа. Репортерите се блъскаха под прозорците с надеждата да зърнат някого или нещо вътре. Отбиваха се приятели, за да разберат как е той, но всевъзможни журналисти ги уведомяваха, че се е заключил отвътре и няма да се покаже. Не, не бил ранен.

Доктор Бас трябваше да даде показания в петък сутринта. В десет и две-три минути двамата с Лусиен влязоха в кантората през задната врата, а Хари Рекс се отправи към магазина за напитки.

При толкова много сълзи разговорът с Карла бе труден. Беше ѝ се обадил след три пътиета и не успя да я успокои. После говори с баща ѝ, каза му, че е в безопасност, че не е ранен и че половината от Националната гвардия на Мисисипи е свикана да го пази. Успокойте я, поръча той, ще се обадя по-късно.

Лусиен беше бесен. Такава война бе водил с Бас, за да го опази от алкохола в четвъртък през нощта, че да може да даде показания в петък. А сега се оказваше, че това ще стане в събота. Нямаше ни най-малка възможност да го удържат трезвен два поредни дни. Докторът си мислеше за всичките пътиета, които бе пропуснал в четвъртък, и бе разярен.

Хари Рекс се върна с три-четири литра алкохол. Двамата с Елън приготвиха коктейлите и спореха за съставките. Тя изплакна каната за кафе, напълни я с „Блъди Мери“ и щедро добави необичайно количество водка. Хари Рекс пък си отпусна ръката с доматения сок. Сега обикаляше масата в стаята за срещи и пълнеше чашите със забележителната смес.

Доктор Бас изгълта чашата на един дъх и поиска още. Лусиен и Хари Рекс спореха за това кой може да е бил стрелецът. Елън мълчаливо наблюдаваше Джейк, който седеше в ъгъла, забил поглед в библиотеката.

Телефонът извъня. Хари Рекс го сграбчи и внимателно се заслуша. Затвори и каза:

— Беше Ози. Операцията е минала. Куршумът е заседнал в гръбнака. Смятат, че ще остане парализиран.

Всички отпиха едновременно и не казаха нищо. Правеха страхотни усилия да не поглеждат към Джейк, който разтриваше челото си с една ръка и поклащаше чашата си с другата. Леко почукване на задната врата наруши тягостното мълчание.

— Върви да видиш кой е — нареди Лусиен на Елън, която излезе навън.

— Лестър Хейли — докладва тя.

— Пусни го да влезе — измърмори едва чуто Джейк.

Лестър бе представен и му предложиха „Блъди Мери“.

Той отказа и попита за нещо с уиски.

— Чудесна идея — рече Лусиен. — Омръзна ми от тия леки напитки. Хайде да минем на „Джак Даниълс“.

— Това ми допада — каза Бас и изгълта остатъка от чашата си.

Джейк успя да хвърли една бегла усмивка към Лестър, после отново заби поглед в библиотеката. Лусиен хвърли стодоларова банкнота на масата и Хари Рекс се запъти към магазина.

Когато се събуди след няколко часа, Елън се намери на канапето в кантората на Джейк. Стаята беше тъмна и пуста, а вътре се носеше остра, убийствена миризма. Тя се раздвижи предпазливо. Намери шефа си да хърка миролюбиво на пода в кабинета си, свит наполовина под бюрото. Лампите не светеха, така че тя внимателно заслиза по стълбите. Приемната бе зарината с празни бутилки, бирени кутии, пластмасови чашки и обвивки от пилешки сандвичи. Минаваше девет и половина вечерта. Беше спала пет часа.

Можеше да остане у Лусиен, но имаше нужда от чисти дрехи. Приятелят ѝ Незбит можеше да я закара до Оксфорд, но тя беше трезва. Пък и Джейк имаше нужда от повече охрана. Елън отключи предната врата и тръгна към колата си.

Почти бе стигнала до Оксфорд, когато видя синята лампа зад себе си. Както обикновено беше карала със седемдесет и пет мили. Елън спря в страни, излезе от колата и направи няколко крачки назад.

Откъм синята лампа приближиха двама цивилни.

— Пияна ли сте, госпожице? — попита единият и от устата му се разхвърчаха пръски тютюнева слюнка.

— Не, сър. Търся си шофьорската книжка.

Тя клекна до стоповете и зарови в чантата си. Внезапен удар я повали на земята. Метнаха отгоре ѝ тежък юрган и я натиснаха да не мърда. Омотаха я с въже около гърдите и кръста. Тя риташе и ругаеше, но съпротивата ѝ бе немощна. Юрганът покриваше главата ѝ, а под него ръцете ѝ бяха неподвижни. Двамата опъваха яко въжетото.

— Не мърдай, кучко! Не мърдай!

Единият извади ключовете от таблото и отвори багажника. Хвърлиха я вътре и хлопнаха капака. Синята лампа на стария линкълн бе изключена и единият се качи на него, а другият го последва в нейното беемве. Стигнаха до един чакълест път и подкараха навътре в гората. Той ги изведе до малко пасище, където неколцина членове на Клана се бяха наредили около горящ кръст.

Двамата похитители бързо навлякоха робите и маските си и я извадиха от багажника. Хвърлиха я на земята и свалиха юргана. Вързаха я, запушиха ѝ устата и я повлякоха към един голям кол на няколко фута от кръста. Завързаха я за него, с гръб към останалите и с лице към кола.

Елън зърна белите роби и островърхите качулки и отчаяно се опитваше да изплюе мазния памучен парцал, който бяха напъхали в устата ѝ. Ала само се задави и се разкашля.

Горящият кръст осветяваше малкото пасище, нажеженият въздух я обгаряше, тя се мяташе и издаваше странни, задавени звуци.

Една качулата фигура се отдели от останалите и приближи. Чуваше стъпките му, дишането.

— Кучка, дето се подлага на негри. — Гласът му бе остър, с акцента на Средния запад. Мъжът я сграбчи отзад за яката и започна да дере бялата ѝ копринена блуза, докато тя увисна на ивици по шията и раменете ѝ. Ръцете на Елън бяха вързани здраво за кола. Непознатият извади изпод робата си дълъг нож и се залови да реже останките от блузата. — Кучка, дето се подлага на негри.

Елън го изруга, но думите ѝ бяха само задавени хрипове.

Той дръпна ципа на тъмносинята ѝ ленена пола. Тя се опита да го ритне, но дебелилото въже около глезените не позволяваше на краката ѝ да се отделят от кола. Мъжът мушна острието на ножа в края на ципа и разряза полата ѝ до долу. После я дръпна рязко и като фокусник я развя във въздуха. Другите пристъпиха напред.

Мъжът я плесна отзад и рече:

— Хубаво парче, много хубаво. — После отстъпи назад, за да разгледа стореното. Тя пъшкаше и се извиваше, но не можеше да се съпротивлява. Комбинезонът стигаше до средата на бедрата. Онзи церемониално сръза презрамките му, разпра го и го запрати в основата на горящия кръст. След това кльцна презрамките на суетиена и го

смъкна. Елън се сгърчи и изстена по-силно. Мълчаливият полукръг пристъпи още по-напред и спря на три метра от нея.

Огънят вече жареше. Голият ѝ гръб и краката се покриха с пот. Яркочервената ѝ коса се слепна по шията и раменете. Зловещата бяла фигура отново бръкна под робата и извади камшик, изплющя шумно с него и отстъпи няколко крачки назад, внимателно премервайки разстоянието до кола.

Вдигна камшика и се прицели в голия гръб. Най-високият от групата направи крачка напред и поклати глава. Беше с гръб към нея. Не се чу нито дума, но камшикът изчезна.

Нейният мъчител се приближи и я сграбчи за главата. Отряза с ножа кичур коса. Прихващаше с пълна шепа и режеше, докато черепът ѝ лъсна гол и отвратителен. Косата бавно се трупаше около краката ѝ. Елън стенеше, без да помръдва.

Те се отправиха към колите си. По пътя плиснаха галон с бензин в нейното беемве с номера от Масачузетс и някой драсна клечка кибрит.

Когато се увери, че са си тръгнали, Мики Маус изпълзя от храстите, развърза Елън и я занесе на малка полянка встрани от пасището. Събра останките от дрехите ѝ и се опита да я покрие. Когато колата ѝ догоря край черния път, той си тръгна. Отиде в Оксфорд, влезе в една телефонна кабина и се обади на шерифа на окръг Лафайет.

Съботното заседание на съда бе нещо необичайно, но не и нечувано, особено при дела за убийство, където държаха съдебните заседатели под ключ. Участниците нямаха нищо против, защото съботата приближаваше края с цял един ден.

Местните също нямаха нищо против. За тях съботата беше почивен ден и за повечето жители на окръг Форд това бе единствената възможност да присъстват на процеса, а ако не можеха да си осигурят място в залата, поне щяха да се помотаят из площада и да получат информация от първа ръка. Кой знае, може би отново щеше да има пукотевица.

До седем сутринта кафенетата в центъра бяха вече претъпкани. На всеки посетител, ощастливен със стол, се падаха по двама върнати, които можеха единствено да се шляят по площада и да се надяват на място в залата. Повечето спираха за миг пред кантората на адвоката и се опитваха да зърнат човека, когото се бяха опитали да убият. Самохвалковците разправяха, че са били клиенти на прочутия мъж.

Обектът на това голямо внимание и интерес седеше на писалището си, отпивайки от противната смес, останала от предишната вечер, пушеше пура, гълташе хапове против главоболие и се мъчеше да разсъждава трезво и ясно. Забрави за войника, повтаряше си той от три часа. Забрави за Клана, за заплахите, забрави за всичко и мисли за процеса. Особено за доктор Бас. Господи, дано да е трезвен, когато седне на мястото на свидетелите. Докторът и Лусиен бяха пили целия следобед и накрая се бяха скарали. За малко да се сбият. Незбит се намеси и ги придружи до патрулната кола, за да ги откара вкъщи. Репортерите умираха от любопитство кои са двамата мъртвопияни, които изведоха от кантората и качиха в колата, където те продължиха да вилнеят и да се ругаят — Лусиен на задната седалка, Бас — отпред.

Джейк отново прегледа изключителната разработка на Елън за стратегията на защитата при случай на невменяемост. Списъкът ѝ с въпроси към Бас имаше нужда само от дребни поправки. Внимателно

прочете биографичните данни на своя специалист — какво пък, бяха напълно задоволителни за окръг Форд. Най-близкият психиатър беше на осемдесет мили оттук.

Съдията Нуз хвърли поглед на прокурора и се взря състрадателно в Джейк, който седеше до вратата и съзерцаваше избелелия портрет на някакъв покоен съдия над рамото на Бъкли.

— Как се чувстваш тази сутрин, Джейк? — попита сърдечно Нуз.

— Добре.

— Как е войникът? — попита Бъкли.

— Парализиран е.

Нуз, Бъкли, Мъсгроув и мистър Пейт забиха очи в една и съща точка на килима и мрачно поклатиха глави в знак на мълчаливо съчувствие.

— Къде е помощничката? — попита Нуз, поглеждайки часовника на стената.

— Не знам — погледна своя часовник Джейк. — Очаквах, че вече ще е тук.

— Готов ли си?

— Да.

— Залата готова ли е, мистър Пейт?

— Да, сър.

— Много добре, да започваме.

Нуз даде знак на всички да седнат и десет минути залива съдебните заседатели с несвързано извинение за вчерашното отлагане. Те бяха единствените четиринайсет човека в окръга, които не знаеха какво се бе случило в петък сутринта и би било неправилно да им се съобщава. Нуз мънкаше за непредвидени обстоятелства и как понякога, по време на процес, нещата така се подреждат, че се налага да се отменят заседания. Когато най-после свърши, заседателите бяха съвсем объркани и се молеха разпитът на свидетелите да започне най-сетне.

— Можете да призовете първия си свидетел — каза Нуз, отправил поглед към Джейк.

— Доктор Уилям Бас — обяви Джейк на път към катедрата. Бъкли и Мъсгроув си намигнаха и се усмигнаха презрително.

Бас бе седнал до Лусиен, на втория ред. Изправи се шумно и започна да си пробива път към централната пътека, като настъпваше крака и удряше хората с тежката си кожена чанта. Джейк дочу суматоха зад гърба си, но продължи да се усмихва на съдебните заседатели.

— Заклевам се, заклевам се — повтори бързешком Бас на Джийн Гилеспи, докато тя му четеше клетвата.

Мистър Пейт го заведе до мястото на свидетелите и повтори обичайните напътствия да говори високо и да използва микрофона. Въпреки че се бе наливал безпаметно до вчера, експертът медик изглеждаше невероятно арогантен и трезвен. Беше облякъл най-скъпия си тъмносив вълнен костюм, шит по поръчка, ослепително бяла риза и елегантна малка червена папийонка, които му придаваха твърде интелектуален вид. Всичко по него говореше, че е подходящ за експерт. Въпреки възраженията на Джейк бе обул чифт светлосиви каубойски ботуши от щраусова кожа, за които бе платил повече от сто долара и бе носил по-малко от десетина пъти. Преди единайсет години Лусиен бе настоял Бас да ги сложи на първото дело, в което пледираше за невменяемост. Той ги обу и първият обвиняем, напълно нормален престъпник, замина за Парчман. Обу ги и на второто дело, изпълнявайки отново повелята на Лусиен — и пак същият успех. Лусиен ги наричаше талисманът на Бас.

Джейк не искаше да има нищо общо с проклетите ботуши. Но пък може да ги харесат заседателите, зъбеше се Лусиен. Не и ботуши от скъпа щраусова кожа, противеше се Джейк. Нашите хора са прекалено тъпи, за да направят разлика, заяви Лусиен. Джейк не се остави да го разубедят. Ония бели расисти ще повярват на човек, който носи ботуши, твърдеше Лусиен. Добре тогава, рече Джейк, нека обуе чифт ловджийски ботуши с малко кал по токовете и подметките, като онези, които те са виждали. Такива няма да ми отиват на костюма, намеси се Бас.

Сега той вдигна десния си крак и подпря ботуша на лявото коляно, така че добре да се вижда. Загледа го с усмивка, която скоро прехвърли към съдебните заседатели. Щраусът сигурно би бил доволен.

Джейк вдигна поглед от бележките си и съзря ботуша, който стърчеше над преградата пред столовете на свидетелите. Бас му се наслаждаваше, а съдебните заседатели се взираха в него. Джейк преглътна с мъка и отново наведе глава.

— Моля да се представите.

— Доктор Уилям Бас — отвърна свидетелят, вниманието му се отклони от ботуша и той се взря сериозно и важно в Джейк.

— Адрес?

— Уест Кентърбъри, деветстотин и осем, Джаксън, Мисисипи.

— Професия?

— Лекар.

— Имате ли разрешително да практикувате в Мисисипи?

— Да. Издадено на осми февруари хиляда деветстотин шейсет и трета.

— Имате ли разрешително да практикувате в някой друг щат?

— Да. В Тексас.

— Къде сте получили образованието си?

— Получих степен бакалавър в колежа Милсапс през петдесет и шеста и завърших медицина в университета към Тексаския център по здравеопазване в Далас през шейсета.

— Този университет признат ли е официално?

— Да. И то от Съвета по медицинско образование и болниците към Американската медицинска асоциация, която е върховният орган в нашата професия, както и от образователните власти в щата Тексас.

Бас малко се поотпусна, свали десния си крак и метна отгоре левия, тъй че и неговият ботуш да се види добре. Леко се полюля и се завъртя на удобния си стол към заседателите.

— Къде сте стажували?

— След дипломирането си стажувах една година в Медицинския център Роки Маунтин в Денвър.

— Каква специалност имате?

— Психиатрия.

— Обяснете ни какво значи това.

— Психиатрията е онзи клон на медицината, който се занимава с лечението на умствените разстройства. Обикновено, но невинаги, се занимава с душевните заболявания, чийто органичен произход е неизвестен.

За първи път, откакто Бас бе седнал на свидетелския стол, Джейк си пое дъх. Неговият свидетел говореше убедително.

— Специализирал съм две години като редовен психиатър в Тексаската клиника за душевноболни, един общопризнат академичен център. Занимавах се с клинична дейност, с психоневротични и психопатични случаи. Учих психология, психопатология, психотерапия и физиологична терапия. Това обучение под ръководството на компетентни психиатри включваше всички психиатрични аспекти на общата медицина и аспектите в поведението на деца, юноши и възрастни.

В залата едва ли имаше някой, който бе разбрал казаното от Бас, но то беше изречено от устата на човек, изведнъж оказал се гений, специалист, който сигурно притежаваше голяма мъдрост и интелигентност, щом като можеше да произнесе подобни думи. С тази папийонка и фразите, които използваше, Бас печелеше доверие с всеки отговор. Независимо от ботушите.

— Имате ли диплома за специалност от Американския съвет по психиатрия?

— Разбира се — отговори уверено той.

— Каква специалност?

— Психиатър. Дипломата ми е издадена през април шейсет и седма.

Джейк хвърли поглед на бележките си и зърна как Мъсгроув намига на Бъкли.

— Докторе, членувате ли в някакви професионални организации?

— Да.

— Ако обичате да ги съобщите.

— Член съм на Американската лекарска асоциация, Американската асоциация на психиатрите и Сдружението на медиците в Мисисипи.

— От колко време практикувате психиатрия.

— От двайсет и две години.

Джейк направи три крачки към съдийската маса и погледна Нуз, който го наблюдаваше внимателно.

— Ваша светлост, защитата предлага доктор Бас като експерт психиатър.

— Много добре — отвърна Нуз. — Имате ли въпроси към този свидетел, мистър Бъкли?

Окръжният прокурор се изправи с бележник в ръка.

— Да, само няколко въпроса.

Изненадан, но не и разтревожен, Джейк седна на мястото си до Карл Лий. Елът все още я нямаше.

— Доктор Бас, по ваше мнение вие сте специалист по психиатрия, така ли? — попита Бъкли.

— Да.

— Преподавали ли сте някога психиатрия?

— Не.

— Публикували ли сте някакви статии по психиатрия?

— Не.

— Публикували ли сте някакви книги?

— Не.

— Така, доколкото си спомням, вече дадохте показания, че сте член на няколко професионални организации, включително и Американската асоциация на психиатрите? Работили ли сте някога в тази организация?

— Не.

— Каква длъжност заемате в момента и в коя болница?

— Никаква. — Арогантността чезнеше от лицето на Бас, а гласът му губеше увереността си. Той погледна към Джейк, който ровеше из някаква папка.

— Доктор Бас, практикувате ли психиатрия на редовна работа с пълно работно време?

Специалистът се поколеба и хвърли бегъл поглед към Лусиен на втория ред.

— Редовно преглеждам пациенти.

— Колко пациенти и колко редовно? — отсече Бъкли безкрайно самонадеяно.

— Между пет и десет седмично.

— Значи по един-двама дневно.

— Горе-долу.

— И наричате това редовна работа с пълно работно време?

— Ангажирам се толкова, колкото намирам за необходимо.

Бъкли запрати бележника си на масата и се обърна към Нуз:

— Ваша светлост, обвинението възразява този човек да дава показания като експерт психиатър. Очевидно той не притежава необходимата квалификация.

Джейк скочи със зяпнала уста.

— Отхвърля се, мистър Бъкли. Можете да продължите, мистър Бриганс.

Джейк събра бележниците си и пристъпи напред, ясно долавяйки подозрението, което областният прокурор бе хвърлил върху неговия най-важен свидетел. Бас отново смени положението на ботушите си.

— Така, доктор Бас, вие прегледахте ли подсъдимия Карл Лий Хейли?

— Да. Три пъти.

— Кога беше първият преглед?

— На десети юни.

— Каква беше целта на прегледа?

— Прегледах го, за да установя душевното му състояние в момента, както и състоянието му на двайсети май, когато, както се твърди, той е застрелял мистър Коб и мистър Уилард.

— Къде извършихте прегледа?

— В затвора на окръг Форд.

— Сам ли го извършихте?

— Да. Бяхме само аз и мистър Хейли.

— Колко време продължи прегледът?

— Три часа.

— Разпитвахте ли го за миналото му от медицинска гледна точка?

— Да, бих казал, по заобиколен начин. Говорихме надълго и нашироко за миналото му. За Виетнам.

— Какво научихте за Виетнам?

Бас скръсти ръце върху поиздутия си корем и измери с разбиращ поглед адвокатата.

— Подобно на много ветерани от Виетнам, които съм преглеждал, мистър Хейли е имал твърде ужасяващи преживявания там.

Войната е ад, помисли си Карл Лий. Слушаше напрегнато. Във Виетнам беше същински ужас. Стреляха по него. Беше загубил приятели. Беше убивал хора, много хора. Беше убивал деца —

виетнамчета, които носеха пушки и гранати. Беше страхотия. Искаше му се да не бе стъпвал там. Сънуваше онези места, от време на време мислите му политаха назад, измъчваха го кошмари. Но от това не се чувстваше ненормален или побъркан. Нито пък се чувстваше ненормален или побъркан заради Коб и Уилард. Ако трябваше да се говори истината, той се чувстваше напълно удовлетворен, че са мъртви. Като ония във Виетнам.

Беше обяснил всичко това на Бас в затвора, но думите му като че ли не бяха направили никакво впечатление на доктора. А и се бяха срещали само два пъти, и то за не повече от час.

Карл Лий обхождаше с поглед заседателите и слушаше подозрително специалиста, който описваше надълго и нашироко ужасяващите преживелици на Карл Лий през войната. Гласът на Бас отскочи няколко октави, докато обясняваше на лаиците с професионални термини въздействието на войната върху Карл Лий. Звучеше убедително. Кошмари имаше от години, сънуваше неща, на които не отдаваше кой знае какво значение, но от обясненията на Бас излизаше, че те са все изключително важни.

— Той говори ли за Виетнам без задръжки?

— Не бих казал — отвърна Бас и заобяснява с най-големи подробности непосилните трудности, с които се е сблъскал, за да достигне до преживяванията през войната в този объркан, затормозен, вероятно неуравновесен мозък. Карл Лий не помнеше нещата да са се развивали в такава насока. Но слушаше прилежно, с болезнено изражение, чудейки се за първи път в своя живот дали пък случайно не е малко чалнат.

След час войната бе повторно преживяна и последствията ѝ напълно разнищени. Джейк реши да продължи нататък.

— Добре, доктор Бас — каза той, почесвайки се по главата. — Като оставим настрана Виетнам, какви други важни събития бихте отбелязали в миналото му от медицинска гледна точка?

— Никакви, като изключим изнасилването на дъщеря му.

— Вие говорихте ли с Карл Лий за изнасилването?

— С най-големи подробности, по време и на двата прегледа.

— Обяснете на съдебните заседатели как се е отразило това на Карл Лий.

Бас потърка брадата си. Изглеждаше объркан.

— Откровено казано, мистър Бриганс, ще е необходимо много време да се обясни как се е отразило изнасилването върху мистър Хейли.

Джейк се замисли за миг, сякаш да обмисли последното изречение от всички страни.

— Добре, бихте ли направили кратко резюме за съдебните заседатели?

— Ще опитам — кимна сериозно Бас.

Лусиен се отегчи да слуша и прехвърли вниманието си върху заседателите с надежда да улови погледа на Клайд Сискоу, който също бе загубил интерес, но явно се любуваше на ботушите. Лусиен го следеше внимателно и най-после Сискоу се отегчи напълно от брътвежите на доктора и обърна глава към Карл Лий, Бъкли и един репортер на първия ред. А след това погледът му се закова върху брадясалия старец с блеснали очи, който едно време му бе връчил осемдесет хиляди в брой, за да изпълни гражданския си дълг и да произнесе една справедлива присъда. Погледите им се кръстосаха и двамата се усмихнаха леко. Колко? — четеше се в погледа на Лусиен. Сискоу отклони вниманието си към свидетеля, но след секунди отново се взря в Лусиен. Колко? — помръдваха беззвучно устните на Лусиен.

Сискоу наведе глава встрани, обмисляйки една почтена цена, после погледна Лусиен, почеса брада, вдигна пет пръста пред лицето си и се закашля. Отново се закашля и се заслуша в специалиста.

Петстотин или пет хиляди — запита се Лусиен. Познавайки Сискоу, сигурно бяха пет хиляди, но можеха да бъдат и петдесет хиляди. Нямаше никакво значение, Лусиен щеше да ги плати. Тоя човек струваше и милион.

До десет и половина Нуз бе почистил сто пъти очилата си и бе изпил дузина чашки кафе. Мехурът му се бе издул застрашително.

— Време е за сутрешната почивка. Ще продължим в единайсет. — Той тресна чукчето и изчезна.

— Как е? — попита нервно Бас и тръгна след Джейк и Лусиен към библиотеката на третия етаж.

— Справяш се отлично — каза Джейк. — Само скрий онези ботуши.

— Ботушите са най-важното — възрази Лусиен.

— Имам нужда от едно питие — каза Бас отчаяно.

— И аз — добави Лусиен. — Да прескочим до кантората ти за едно бързо.

— Чудесна идея — рече Бас.

— Няма да стане — заяви Джейк. — Когато си трезвен, се справяш отлично.

— Имаме половин час — ухили се Бас, поемайки заедно с Лусиен надолу по стълбата.

— Не! Недей, Лусиен! — молеше Джейк.

— Само по едно — отвърна Лусиен, сочейки с пръст към него. — Само по едно.

— Никога не остава само едно.

— Ела с нас, Джейк. Ще се успокоиш.

— Само по едно — викна Бас и изчезна надолу.

В единайсет Бас зае мястото си и впи изцъклен поглед в заседателите. Усмихна се, почти се разхили. Знаеше за художниците на първия ред, затова се изпъчи да изглежда колкото може по-голям специалист. Наистина се бе успокоил.

— Доктор Бас, запознат ли сте с решението „Макнотън“? Бихте ли обяснили това решение на съдебните заседатели?

— Разбира се. Решението „Макнотън“ е критерий за наказателна отговорност в Мисисипи, както и в петнайсет други щата. За първи път е използвано в Англия през хиляда осемстотин четирийсет и трета година, когато един мъж на име Даниъл Макнотън се опитал да убие министър-председателя сър Робърт Пийл. Стрелял и убил по погрешка секретаря на министър-председателя, Едуард Дръмънд. По време на процеса било ясно доказано, че Макнотън страдал от това, което днес наричаме параноидна шизофрения. Съдебните заседатели отсъдили, че е невинен, защото е невменяем. Този прецедент се прилага все още в Англия и в шестнайсет американски щата.

— Какво означава точно решението „Макнотън“?

— То е съвсем просто. Приема се, че всеки човек е нормален, и ако се изгради защитата му върху предположението, че е душевноболен, трябва ясно да се докаже, че когато подсъдимият е извършил деянието, то той е бил под влияние на дефект в разсъдъка си, който не му позволява да прецени естеството и характера на

деянието или пък ако съзнава какво върши, той не е в състояние да разбере, че то е лошо.

— Бихте ли го обяснили по-просто?

— Да. Ако един подсъдим не е в състояние да направи разлика между добро и лошо, той е невменяем от юридическа гледна точка.

— Моля да обясните какво значи невменяемост.

— От медицинска гледна точка терминът няма стойност. Това е единствено юридически критерий за душевното състояние на дадена личност.

Джейк пое дълбоко дъх и задълба по-нататък.

— Добре, докторе, на основание на вашия преглед на обвиняемия нямате ли становище какво е било душевното състояние на Карл Лий Хейли на двайсети май тази година по време на убийствата?

— Да, имам — започна бавно Бас. — Моето заключение е, че обвиняемият е преживял пълен разрыв с реалния свят след изнасилването на дъщеря му. Когато я е видял веднага след това, той не я е познал, а когато някой му казал, че са я изнасилили, пребили и едва не са я обесили, нещо се прекъснало в мозъка на Карл Лий. Обяснявам го по съвсем елементарен начин, но точно това се е случило. Нещо се е прекъснало. Разрыв с реалния свят.

Те трябвало да умрат. Той ми каза веднъж, че когато за първи път ги видял в съда, не могъл да разбере защо ги охраняват полицаи. Все му се струвало, че едно от ченгетата ще измъкне пищов и ще им пръсне мозъците. Минали няколко дни, а никой не ги убивал, затова той решил, че това е негов дълг. Искам да кажа, мислел, че някой от системата би трябвало да ги екзекутира и двамата, задето са изнасилили дъщеря му. Искам да подчертая, мистър Бриганс, че душевно той не е с нас. Той е в някакъв друг свят. Страда от халюцинации. Той е рухнал.

Бас знаеше, че това звучи добре. Сега вече се обръщаше към заседателите, не към адвоката.

— Един ден след изнасилването той говорил с дъщеря си в болницата. Тя едва отваряла уста със счупената си челюст, но му казала как го е видяла да тича през гората, за да я спаси, и го попитала защо е изчезнал. Можете ли да си представите какво означава това за

един баща? По-късно му каза как се е молила за татко си, как двамата ѝ се смели и ѝ казали, че тя няма баща.

Джейк остави думите да произведат необходимото впечатление. Погледна списъка на Елън и видя, че остават само два въпроса.

— Така, доктор Бас, въз основа на наблюденията ви над Карл Лий Хейли и вашата диагноза за душевното му състояние по време на убийствата способен ли е бил Карл Лий Хейли да направи разлика между добро и лошо, когато е застрелял тези мъже?

— Поради душевното му състояние той е бил абсолютно неспособен да разграничи доброто от злото.

— Стигнахте ли до заключение, въз основа на същите тези фактори, дали той е бил в състояние да разбере и прецени естеството и характера на своите действия?

— Мосто заключение като специалист в психиатрията е, че мистър Хейли е бил абсолютно неспособен да разбере и прецени естеството и характера на извършеното от него.

— Благодаря ви, докторе. Свидетелят е свободен.

Джейк взе бележника си и се запъти уверено Към мястото си. Погледна към Лусиен, който се усмихваше и кимаше. Погледна към заседателите. Те наблюдаваха Бас и обмисляха чутото. Уанда Уомак, млада жена със състрадателно лице, погледна към Джейк и лекичко му се усмихна. Това бе първата положителна реакция от страна на съдебните заседатели, откакто бе започнал процесът.

— Дотук много добре — прошепна Карл Лий.

Джейк се усмихна на клиента си.

— Голям психолог си, приятелю.

— Имате ли въпроси? — попита Нуз прокурора.

— Само няколко — отвърна Бъкли и се надигна от мястото си.

Джейк не можеше да си представи за какво би могъл да спори Бъкли по въпросите на психиатрията със специалист, пък макар и той да е У Т. Бас.

Само че Бъкли нямаше намерение да спори за психиатрията.

— Доктор Бас, как е цялото ви име?

Джейк замръзна. Въпросът криеше нещо злокобно. Бъкли го зададе крайно подозрително.

— Уилям Тайлър Бас.

— Били ли сте известен някога под името Тайлър Бас?

— Не — отвърна някак колебливо докторът.

Вълна на безпокойство заля Джейк и той почувства как един нажежен шиш раздира стомаха му. Въпросът можеше да донесе само беда.

— Сигурен ли сте? — попита Бъкли с вдигнати вежди и огромно недоверие в гласа.

— Може и да съм бил на млади години — сви рамене Бас.

— Така. Добре, доколкото си спомням, вие дадохте показания, че сте учили медицина в Центъра по медицина в Тексаския университет?

— Точно така.

— И в кой град?

— В Далас.

— Кога бяхте там студент?

— От хиляда деветстотин петдесет и шеста до шейсета.

— Под какво име бяхте записан?

— Уилям Т. Бас.

Джейк се вцепени от страх. Бъкли бе докопал нещо, някаква тъмна тайна от миналото, известна само на Бас и на него.

— Да сте използвали името Тайлър Бас, когато сте били студент?

— Не.

— Сигурен ли сте?

— Разбира се, че съм.

— Какъв е номерът на обществената ви застраховка?

— 410-96-8585.

Бъкли отбеляза нещо в бележника си.

— На коя дата сте роден? — попита педантично той.

— На четвърти септември хиляда деветстотин трийсет и четвърта.

— Как се казваше майка ви?

— Джони Елизабет Бас.

Нов знак в бележника. Бас нервно погледна Джейк.

— Къде сте роден?

— В Карбъндейл, Илиной.

Можеше да се възрази дали въпросите бяха уместни и възражението можеше да се приеме, но коленете на Джейк бяха омекнали, а червата му внезапно се разбунтуваха. Страхуваше се, че ще се изложи, ако се изправи и се опита да говори.

Бъкли погледна бележника си и изчака няколко секунди. Всички в залата бяха наострили уши за следващия въпрос, убедени, че той ще е жесток. Бас наблюдаваше областния прокурор, както затворник наблюдава наказателния взвод, молейки се за някаква засечка в пушките.

Най-накрая Бъкли се усмихна на експерта.

— Доктор Бас, някога да сте били осъждан за углавно престъпление?

Въпросът отекна в смълчаната зала и се стовари върху разтрепераните рамене на Тайлър Бас. Дори бегъл поглед към него би могъл да отгатне отговора.

Карл Лий премига и погледна адвокатата си.

— Не съм, разбира се! — отговори Бас отчаяно и високо.

Бъкли само поклати глава и бавно се приближи до масата, където Мъсгроув с театрални жестове му подаде някакви, изглежда, важни книжа.

— Сигурен ли сте? — прогърмя гласът на Бъкли.

— Разбира се, че съм сигурен — отсече Бас, без да откъсва поглед от важните наглед книжа.

Джейк знаеше, че е длъжен да стане, да каже нещо, да направи нещо, за да спре надвисналата буря, но умът му бе парализиран.

— Сигурен ли сте, че никога не сте били осъждан за углавно престъпление?

— Да, разбира се — процеди през зъби Бас.

— Сигурен ли сте в това, както и във всички останали показания, които дадохте пред съдебните заседатели?

Това бе примката, смъртоносният капан, най-убийственият въпрос; самият Джейк го бе използвал толкова пъти и когато го чу, вече бе сигурен, че Бас е обречен. Както и Карл Лий.

— Разбира се — отвърна Бас с престорена напереност.

Бъкли пристъпи към екзекуцията.

— Твърдите ли пред тези съдебни заседатели, че на седемнайсети октомври хиляда деветстотин петдесет и шеста година в Далас не сте били осъден за углавно престъпление под името Тайлър Бас?

Бъкли зададе въпроса, като гледаше едновременно съдебните заседатели и четеше от важните на вид документи.

- Това е лъжа — каза Бас тихо и неубедително.
- Сигурен ли сте, че е лъжа? — попита Бъкли.
- Нагла лъжа.
- Различавате ли истината от лъжата, доктор Бас?
- Разбира се, че я различавам. И то много добре.

Нуз постави очилата на носа си и се наведе напред. Заседателите спряха да се поклащат на столовете. Репортерите спряха да пишат. Полицайте в дъното на залата замръзнаха на местата си и наостриха уши.

Бъкли отдели един от важните на вид документи и се зачете.

— Твърдите ли пред съдебните заседатели, че на седемнайсети октомври хиляда деветстотин петдесет и шеста година не сте осъждан за доказано изнасилване?

Джейк знаеше колко е важно по време на всеки голям провал в съдебната зала да запази безизразно, каменно лице. За съдебните заседатели, които нищо не изпускаха, бе важно да видят, че адвокатът на обвиняемия запазва доброжелателното си отношение към него. В многобройните процеси и при толкова много изненади Джейк винаги бе успявал да запази този доброжелателен израз на лицето, с който показваше, че „всичко е наред“ и „владеем положението“, но при това „доказано изнасилване“ доброжелателното, уверено и непоклатимо изражение изчезна и на негово място се появи друго — болезнено, бледо и измъчено, което не убягна поне на половината от заседателите.

Другата половина наблюдаваше намръщено свидетеля.

— Били ли сте осъждан за изнасилване, докторе? — повтори въпроса си Бъкли след продължително мълчание.

Никакъв отговор.

Нуз източи врат и се наведе към свидетеля.

— Мистър Бас, моля отговорете на въпроса.

Бас не обърна внимание на негова светлост и се втренчи в прокурора.

— Бъркате ме с някой друг.

Бъкли изсумтя и се запъти към Мъсгроув, който държеше няколко още по-важни наглед документи. Отвори един голям бял плик и измъкна нещо, което приличаше на снимка, размер 8x10.

— Доктор Бас, тук имам няколко ваши снимки, направени от полицията в Далас на единайсети септември хиляда деветстотин

петдесет и шеста година. Желаете ли да ги погледнете?

Никакъв отговор. Бъкли ги протегна към свидетеля.

— Бихте ли желали да ги погледнете, доктор Бас? Може би ще поосвежат паметта ви.

Бас бавно поклати глава, после се загледа тъпо в ботушите си.

— Ваша светлост, обвинението ще представи като доказателства копия от окончателната присъда и заповедта за изпълнението ѝ от делото „Щата Тексас срещу Тайлър Бас“, а горespoменатите документи са получени чрез съответните упълномощени длъжностни лица в Далас, Тексас и от тях е видно, че на седемнайсети октомври хиляда деветстотин петдесет и шеста година някой си Тайлър Бас е признат за виновен за доказано изнасилване, углавно престъпление според законите на щата Тексас. Ние сме в състояние да докажем, че Тайлър Бас и този свидетел, доктор Уилям Бас, са едно и също лице.

Мъсгроув любезно подаде на Джейк екземпляр от всички документи, които Бъкли размахваше.

— Някакви възражения срещу представените доказателства? — попита Нуз защитата.

Тук бе нужна реч. Бляскаво, вдъхновено обяснение, което би трогнало сърцата на заседателите и би докарало сълзи на състрадание към Бас и неговия пациент в очите им. Точно сега обаче правилата не позволяваха подобно нещо. Не съществуваше възможност да се отхвърли доказателството. Джейк не бе в състояние да се изправи, само махна с ръка. Нямахше възражения.

— Нямаме повече въпроси — заяви Бъкли.

— А вие, мистър Бриганс?

За частица от секундата, която имаше на разположение, Джейк не можа да измисли нищо, което би могъл да запита Бас, за да облекчи положението. Съдебните заседатели се бяха наслушали на специалиста, призован от защитата.

— Не — каза тихо Джейк.

— Много добре, доктор Бас, свободен сте.

Бас бързо се измъкна през вратичката на преградата, мина по централната пътека и напусна залата. Джейк го проследи напрегнато с очи, а на лицето му бе изписана неописуема ненавист. Беше особено важно заседателите да видят колко шокирани са подсъдимият и

неговият адвокат. Трябваше да повярват, че един осъден углавен престъпник бе допуснат неволно до свидетелското място.

Когато вратата се затвори и Бас изчезна, Джейк обходи с поглед залата с надежда да открие някакъв окуражителен знак. Такъв нямаше. Лусиен гладеше брадата си, забил поглед в пода. Лестър седеше със скръстени ръце и възмутено лице. Гуен плачеше.

— Извикайте следващия си свидетел — каза Нуз.

Джейк продължи да оглежда залата. На третия ред, между преподобния Оли Ейджи и преподобния Лутър Рузвелт, бе седнал Норман Райнфелд. Когато погледите на двамата се срещнаха, Норман се намръщи и поклати глава, сякаш да каже: „Нали ти казах.“ Повечето от белите в другата страна на залата изглеждаха доволни, дори неколцина му се ухилиха.

— Мистър Бриганс, можете да извикате следващия си свидетел.

Джейк се опита да се изправи. Коленете му се огъваха и той се наведе напред, опрял длани на масата.

— Ваша светлост — рече той високо, пискливо и разстроено, — може ли да направим почивка до един часа?

— Но, мистър Бриганс, сега е едва единайсет и половина!

Лъжата бе единственото разрешение.

— Така е, ваша светлост, но следващият ни свидетел не може да пристигне преди един часа.

— Добре. Ще направим почивка до един. Адвокатите да дойдат при мен.

До кабинета на съдията се намираше заличка, където адвокатите почиваха и бърбеха, а до нея имаше тоалетна. Джейк се заключи вътре, съблече си сакото и го хвърли на пода. После се сви на две и повърна.

Ози се приближи до съдията и се опита да завърже разговор. Мъсгроув и областният прокурор си размениха усмивки. Всички чакаха Джейк. Най-после той влезе в кабинета и се извини.

— Джейк, имам лоши новини — каза Ози.

— Почакай да седна.

— Преди час ми се обади шерифът на окръг Лафайет. Юридическият ти сътрудник, Роу Арк, е в болницата.

— Какво се е случило?

— Ония от Клана я пипнали снощи. Някъде по пътя за Оксфорд. Завързали я на някакво дърво и я били.

— Как е тя?

— Ще се оправи. Но е сериозно.

— Какво се е случило? — попита Бъкли.

— Не знаем точно. Спрели колата ѝ по някакъв начин и я завлекли в гората. Раздрали дрехите ѝ и ѝ отрязали косата. Има контузии и рани по главата, затова смятат, че са я били.

Джейк отново почувства, че му се повръща. Не беше в състояние да говори. Разтриваше слепоочията си и си мислеше колко хубаво би било да върже Бас на някое дърво и да му тегли един бой.

— Мистър Бриганс, добре ли сте? — съчувствено го погледна Нуз.

Отговор не последва.

— Ще направим почивка до два. Мисля, че можем да използваме цялото време — каза Нуз.

Джейк бавно се качваше по предните стълби с празна бутилка от бира в ръка. За миг сериозно се замисли дали да не я счупи в главата на Лусиен, но реши, че оня няма да усети нищо.

Лусиен въртеше ледените кубчета в чашата си и се взираше в далечината. Площадът отдавна бе опустял, останали бяха само войниците и обичайната тълпа хлапаци, които се трупаха пред киното за съботната двойна прожекция.

И двамата мълчаха. След малко Джейк попита:

— Къде е Бас?

— Замина си.

— Къде?

— Вкъщи.

— Къде е това?

— Защо искаш да знаеш?

— Ще ми се да видя къде живее. И да му строша главата с бейзболна бухалка в собствения му дом.

— Разбирам те — заклати отново чашата Лусиен.

— Ти знаеше ли?

— Какво да съм знаел?

— За присъдата.

— По дяволите, не. Никой не знаеше. Досието е било унищожено.

— Не те разбирам.

— Бас ми каза, че досието с присъдата в Тексас било унищожено три години след това.

Джейк остави бирената бутилка на пода до стола си. Грабна една мръсна чаша, духна прахта и я напълни с ледени кубчета и „Джак Даниълс“.

— Ще си направиш ли труда да ми обясниш всичко, Лусиен?

— Според Бас момичето било на осемнайсет години, дъщеря на известен съдия в Далас. Разлудували се и съдията ги хванал на кушетката. В съда Бас просто нямал никакви шансове. Изкарали го виновен за доказано изнасилване. Продължили да се виждат и тя забременяла. Бас се оженил за нея и дарил съдията с едно чудесно момченце — първи внук. Старецът се размекнал и досието било унищожено.

Лусиен отпи и се загледа към светлините на площада.

— Какво е станало с момичето?

— Според Бас една седмица преди да завърши университета, съпругата му, която отново била бременна, и момченцето загинали при железопътна катастрофа във Форт Уърт. Оттогава го ударил на пиене и загубил интерес към живота.

— И това той никога не ти го е разказвал?

— Спри да ме разпитваш. Казах ти, че нищо не знаех. Нали не си забравил, че два пъти съм го призовавал за свидетел. Ако знаех за това, никога нямаше да го допусна да дава показания.

— Защо никога не ти е казал?

— Сигурно защото си е мислел, че досието е унищожено. Не знам. Формално погледнато, той е прав. Щом като е унищожено, значи няма досие. Но е бил осъждан.

Джейк отпи дълга, горчива глътка. Уискито беше отвратително. Двамата мълчаха. Беше тъмно, чуваше се само хорът на щурците. Сали се появи на вратата и попита Джейк дали ще вечеря. Той благодари и отказа.

— Какво стана следобед? — попита Лусиен.

— Карл Лий даде показания и в четири приключихме. Психиатърът на Бъкли не беше готов. Ще се яви в понеделник.

— Как се справи Карл Лий?

— Горе-долу. Повтаряше казаното от Бас, а от заседателите лъхаше ненавист. Беше напрегнат и думите му звучаха изкуствено. Струва ми се, че не събра кой знае колко точки.

— А Бъкли?

— Побесня. Цял час му крещя. Карл Лий не му се даде и двамата си размениха доста удари. Е, и двамата имаха попадения. Когато отново ми дадох думата, аз се опитах да го посъвзема и той успя да предизвика малко жал. Едва не се заплака накрая.

— Това е добре.

— Да, добре е. Но, така или иначе, ще го осъдят, нали?

— Тъй ми се струва.

— Когато свършихме, се опита да ме отхвърли като защитник. Каза, че съм му загубил делото и искал нов адвокат.

Лусиен отиде до края на верандата и разкопча панталона си. Облегна се на колоната и опръска храстите. Беше бос и приличаше на скитник. Сали му донесе ново питие.

— Как е Роу Арк? — попита той.

— Казват, че се възстановявала. Обадох се в стаята ѝ, но някаква сестра ми съобщи, че не можела да говори. Ще отида да я видя утре.

— Дано се оправи. Тя е чудесно момиче.

— Много е еманципирана, но е страхотно интелигентна. Струва ми се, че вината е моя, Лусиен.

— Нямах никаква вина. Светът е луд, Джейк. Пълен е с луди хора. А днес ми се струва, че половината от тях са в нашия окръг.

— Преди две седмици поставиха динамит под прозореца на спалнята ми. Пребиха до смърт съпруга на секретарката ми. Вчера стреляха по мен и раниха един от охраната. Сега отвлечат помощничката ми, завързват я на кол, раздират ѝ дрехите, отрязват ѝ косата и тя е в болница с мозъчно сътресение. Чудя се какво ще последва.

— Мисля, че трябва да се откажеш.

— С най-голямо удоволствие. Още сега отивам в съда, предавам си чантата и вдигам ръце. Но пред кого? Врагът е невидим.

— Не можеш да се откажеш, Джейк. Твоят клиент има нужда от теб.

— Да върви по дяволите моят клиент. Нали не ме искаше?

— Той има нужда от теб. Не можеш да оставиш нещата наред
пътя.

Главата на Незбит стърчеше наполовина през прозореца, по
брадата му се стичаше слюнка и мокреше вратата, образувайки малка
локвичка над „о“-то от емблемата „Полиция, окръг Форд“, залепена на
колата. Една празна кутия от бира се оцеждаше над чатала му. За две
седмици охраняване на негърския адвокат бе вече привикнал да спи в
патрулната кола заедно с комарите.

Минути след като съботата се превърна в неделя, радиото
наруши съня му. Той грабна микрофона, бършейки брадата си с левия
ръкав.

— Бриганс там ли е? Още?

— Да.

— Вдигай го и го води у тях на Адамс Стрийт. Станал е пожар.

Незбит заобиколи празните бутилки по верандата, влезе през
незаклучената врата и намери Джейк проснат на дивана в предната
стая.

— Ставай, Джейк! Трябва да си ходиш вкъщи! Станал е пожар!

Джейк скочи и хукна след Незбит. В далечината, зад купола на
съда, се виждаше някакво оранжево сияние, а към нацърбената луна
се издигаше стълб от черен пушек.

Адамс Стрийт бе задръстена от коли, главно пикапи, притекли се
на помощ. Червени и жълти буркани кръжаха в тъмнината, озарявайки
улицата.

Пожарните бяха спрели пред къщата. Пожарникари и
доброволци тичаха като обезумели, правеха вериги, теглеха маркучи и
от време на време дори се вслушваха в разпорежданията на командира
си. Ози, Пратър и Хейстингс бяха застанали до един джип.

Пожарът бе внушителен. Пламъци бушуваха от всички прозорци
и на горния, и на долния етаж. Колата на Карла гореше отвсякъде, а
четирите гуми излъчваха свое собствено, по-тъмно сияние. Странното
бе, че до нея гореше друга, по-малка кола. Но не беше неговият сааб.

Пращенето на огъня, воят на пожарните и виковете бяха
привлекли съседи от няколко преки наоколо. Бяха се скупчили от
другата страна на улицата и наблюдаваха.

Джейк и Незбит хукнаха надолу. Командирът на пожарникарите ги зърна и дотича.

— Джейк! Има ли някой в къщата?

— Не!

— Хубаво. Не бях сигурен.

— Само едно куче.

— Остави го кучето.

Джейк кимна и се загледа в къщата.

— Извинявай! — рече командирът.

Застанаха до колата на Ози пред дома на мисис Пикъл.

— Оня фолксваген не е твой, нали, Джейк?

Вцепенен, Джейк се взираше мълчаливо в архитектурната забележителност на Карла. Поклати глава.

— И аз така си мислех. Май че от него е тръгнало.

— Не разбирам — рече Джейк.

— Ако това там не е твоя кола, тогава някой я е паркирал, нали?

Я погледни как гори подът на навеса. Бетонът обикновено не гори. Това е бензин. Някой е натъпкал фолксвагена с бензин, паркирал го е там и е изчезнал. Сигурно е имало някакво устройство, което го е взривило.

Пратър и двама войници закимаха в знак на съгласие.

— Откога гори? — попита Джейк.

— Пристигнахме преди десетина минути — каза командирът, — но огънят вече беше обхванал всичко. Сигурно гори от половин час. Сериозна работа. Някой е пипал много умело.

— Май няма да можем да спасим нищо отвътре, нали? — попита Джейк, предварително знаейки отговора.

— Няма, Джейк. Всичко гори. И да имаше някой вътре, моите хора нямаше да могат да влязат. Сериозна работа.

— Защо го повтаряш това?

— Ами гледай! Цялата къща гори едновременно. От всеки прозорец бълват пламъци. И горе, и долу. Това не се случва всеки ден. Ей сега ще пробият и през покрива.

Две групи пожарникари настъпваха бавно с маркучите и насочваха струите по посока на прозорците откъм предната веранда. Един по-тънък маркуч бе насочен към един прозорец горе. Командирът

им наблюдаваше минута-две как водата изчезва в пламъците без никакъв особен ефект, после плю и рече:

— Ще изгори до основи. — Той изчезна зад една кола и започна да крещи команди.

Джейк се обърна към Незбит:

— Ще ми направиш ли една услуга?

— Разбира се, Джейк.

— Върви у Хари Рекс и го доведи. Не бих искал да пропусне това.

— Разбира се.

Два часа Джейк, Ози, Хари Рекс и Незбит седяха върху капака на патрулната кола и наблюдаваха как огънят изпълнява предсказанието на командира. От време на време се отбиваше по някой съсед, изразяваше съчувствието си и питаше за семейството. Мисис Пикъл се разплака с глас, когато Джейк ѝ каза, че Макси е изгоряла жива.

В три часа полицаите и любопитните съседи бяха изчезнали, а в четири забележителната викторианска къща се бе превърнала в тлееща развалина. Само коминът и обгорелите скелети на двете коли стърчаха над овъглените останки, а неколцина останали пожарникари тъпчеха из развалините с тежките си гумени ботуши да угасят искрите и тлеещите пламъчета.

Навиваха последните маркучи, когато слънцето се подаде. На тръгване Джейк им благодари. Двамата, с Хари Рекс тръгнаха из задния двор да огледат оттам щетите.

— Карай да върви — рече Хари Рекс. — Все пак е само къщата.

— Ще се обадиш ли на Карла, за да ѝ съобщиш?

— Не. Ти трябва да ѝ се обадиш.

— Нямам намерение да тичам към телефона.

— Май че стана време за закуска — погледна часовника си Хари Рекс.

— Неделя сутрин е. Всичко е затворено.

— Джейк, ти си аматьор, а аз съм професионалист. Мога да намеря топла храна по всяко време на денонощието.

— На паркинга за камиони ли?

— Точно така!

— Готово. А като закусим, ще отидем до Оксфорд да видим как е Роу Арк.

— Чудесно. Нямам търпение да я видя как изглежда с новата прическа.

Сали грабна телефона и го метна към Лусиен, който с усилие доближи слушалката до ухото си.

— Кой е? — попита той и хвърли поглед през прозореца в тъмнината.

— Лусиен Уилбанкс ли е?

— Да, кой се обажда?

— Да познаваш Клайд Сискоу?

— Да.

— Петдесет хиляди.

— Обади ми се пак сутринта.

Шелдън Роарк беше седнал на прозореца, вдигнал крака на един стол, и четеше статия за делото „Хейли“ в неделния брой на мемфиския вестник. Най-отдолу на първа страница имаше снимка на дъщеря му и описание на срещата ѝ с Клана. Елън лежеше в леглото на две крачки от него. Лявата половина на главата ѝ бе обръсната и увита с дебела превръзка. На лявото си ухо имаше двацет и осем шева. Тежкото мозъчно сътресение бе попреминало и лекарите бяха обещали да я изпишат в сряда.

Не беше изнасилена, нито я бяха били с камшици. Когато лекарите му се обадиха в Бостън, разговорът приключи само с няколко изречения. Беше летял седем часа, без да знае какво ѝ се е случило, но очакваше и най-лошото. Късно вечерта в събота отново я бяха гледали на рентген и го бяха успокоили. Белезите щели да изчезнат, косата щяла да порасне. Бяха я уплашили и малтретирали, но можеше да бъде и далеч по-лошо.

Той чу викове в коридора. Някой се караше със сестрата. Остави вестника на леглото ѝ и отвори вратата.

Една сестра бе спипала Джейк и Хари Лий да се промъкват по коридора. Беше им обяснила, че свиждането е от два следобед, а дотогава има цели шест часа; допускали само членове на семейството; щяла да извика охраната, ако двамата не напуснат. Хари Рекс ѝ обясни, че пет пари не дава от колко е свиждането, нито за останалите идиотски разпореждания в болницата — пациентката била негова годеница и той трябвало да я види за последен път, преди да умре, а ако сестрата не си затвори устата, щял да я даде под съд за тормоз, защото бил адвокат, цяла седмица не бил давал никого под съд и това го изнервяло.

— Какво става тук? — попита Шелдън.

Джейк погледна дребния чернокос мъж с зелени очи и каза:

— Вие сигурно сте Шелдън Роарк.

— Да, същият.

— Аз съм Джейк Бриганс. Аз...

— Знам, непрекъснато чета за вас. Сестра, всичко е наред, те са с мен.

— Разбира се — каза Хари Рекс. — Всичко е наред. Ние сме с него. А сега бихте ли ни оставили насаме, преди да съм ви подписал заповедта за изхвърляне.

Тя се зарече да извика охраната и изфуча по коридора.

— Аз съм Хари Рекс Вонър — представи се Хари, стискайки ръката на Шелдън Роарк.

— Влизайте. — Последваха го в малката стаичка и впиха погледи в Елън. Тя все още спеше.

— Много ли е зле?

— Леко мозъчно сътресение. Двайсет и седем шева на ухото, единайсет по главата. Ще се оправи. Лекарят каза, че може да я изпишат в сряда. Снощи се събуди и дълго разговаряхме.

— Косата ѝ изглежда ужасно — отбеляза Хари Рекс.

— Каза, че са я дърпали и са я рязали с тъп нож. Нарязали са ѝ и дрехите, дори са я заплашвали с камшик. Раните по главата са нейно дело. Помислила си, че ще я убият или ще я изнасилват, или и двете. Затова започнала да си блъска главата в кола, на който я вързали. Сигурно това ги е уплашило.

— Значи не са я били?

— Не. Не са я докоснали. Само са я изплашили до смърт.

— Какво е успяла да забележи?

— Не много. Горящ кръст, бели роби, около дузина мъже. Шерифът каза, че е станало на едно пасище на единайсет мили оттук. Собственост било на някаква хартиена фабрика.

— Кой я е намерил? — попита Хари Рекс.

— Шерифът получил анонимно обаждане. Човекът се представил като Мики Маус.

— А, той ли? Моят стар приятел.

Елън тихичко изстена и се изпъна.

— Хайде да излезем отвън — рече Шелдън.

— Тук няма ли нещо за ядене? — попита Хари Рекс. — Винаги огладнявам, когато се приближа до някоя болница.

— Разбира се. Хайде да отидем да прием кафе.

Закусвалнята на първия етаж беше празна. Джейк и мистър Роарк си поръчаха черно кафе. Хари Рекс започна с три кифлички и половин литър мляко.

— Във вестника пише, че нещата не се развиват кой знае колко добре — каза Шелдън.

— Вестникът е прекалено мек — обади се Хари Рекс с пълна уста. — Джейк направо го разкъсват в съдебната зала. А и животът извън залата съвсем не е розов. Ако не стрелят по него или не му отвличат сътрудничката, тогава му подпалват къщата.

— Подпалили са му къщата ли?!

Джейк кимна.

— Да, снощи. Още пуши.

— Стори ми се, че мирише на пушек наистина.

— Наблюдавахме я как изгоря до основи. Цели четири часа горя.

— Ужасно съжалявам. И мен са ме заплашвали, но най-много да ми пукнат гумите, и толкова. И никога не са стреляли по мен.

— По мен стреляха няколко пъти.

— Вие в Бостън имате ли си Клан? — попита Хари Рекс.

— Не съм чувал за такова нещо.

— Жалко. Тия момчета създават истински престиж на нашата професия.

— Така изглежда. Видяхме телевизионните репортажи за безредиците около съда миналата седмица. Следя ги много внимателно, откакто Елън се захвана с това дело. А то е много нашумяло. Дори и при нас. Искане ми се да беше мое.

— Отстъпвам ви го с удоволствие — каза Джейк. — Моят клиент и без това май си търси нов адвокат.

— Колко психиатри ще призове обвинението?

— Само един. Той ще даде показания сутринта, а след това ще ни дадат право на заключителни речи. Утре вечер трябва да сме приключили.

— Лошото е, че Елън ще го пропусне. Тя ми се обаждаше всеки ден и ми разказваше всичко най-подробно.

— Къде сбърка Джейк? — попита Хари Рекс.

— Не говори с пълна уста — каза Джейк.

— Мисля, че Джейк е свършил добра работа. Първо, фактите са отвратителни. Хейли е извършил убийствата, грижливо ги е обмислил

и разчита единствено на временна невменяемост. И бостънските заседатели не биха проявили особено състрадание.

— Нито пък нашите — добави Хари Рекс.

— Надявам се, че криете за накрая някоя сърцераздирателна карта в ръкава си — каза Шелдън.

— Той няма ръкави — каза Хари Рекс. — Всичко изгоря. И панталоните му, и гащите му.

— Защо не вземете да дойдете утре сутринта, а? — попита Джейк. — Ще ви представя на съдията и ще го помоля да ви даде възможност да се изявите.

— Мене не би ме допуснал — обади се Хари Рекс.

— Мога да го разбера — каза усмихнато Шелдън. — Ами бих дошъл. И без това смятам да остана до вторник. Тук безопасно ли е?

— Не бих казал.

Съпругата на Уди Макинвейл седеше на пластмасова пейка в коридора до неговата стая и тихо плачеше, борейки се да изглежда храбра заради двамата си синове до нея. Всяко от момчетата стискаше смачкани салфетки, с които от време на време си бършеха бузите и носовете. Джейк коленичи пред нея, за да изслуша обясненията ѝ за това какво били казали лекарите. Куршумът бил заседнал в гръбнака и Уди щял да остане парализиран. Преди това бил началник-цех в една фабрика в Бунвил. Работата му била хубава. Добре си живеели. Тя не работела, поне досега. Щеди да се оправят някак, но не знаела как. Той бил треньор на отбора на сина си. Бил много жизнен. Тя се разплака по-силно, а момчетата бършеха бузите си.

— Той ми спаси живота — рече ѝ Джейк и погледна към момчетата.

— Изпълнявал е дълга си — затвори очи тя и кимна. — Ще се оправим някак.

Джейк извади една салфетка от кутията на пейката и изтри очи. Група роднини стояха наблизо и ги гледаха. Хари Рекс крачеше нервно в дъното на коридора.

Джейк прегърна жената и погали момчетата по главите. Даде ѝ телефонния си номер в кантората и ѝ каза да се обади, ако има нужда от помощ. Обеща да посети Уди, когато приключи процесът.

Магазините, в които се продаваше бира, отваряха в неделя по обяд, сякаш богомолците имаха нужда да се отбият там за по няколко опаковки на връщане от Божия дом, след което се отправяха към къщите на бабите си за неделния обяд и веселбата след това. Странното бе, че затваряха в шест, сякаш бяха задължени да лишат от бира същите тези богомолци, които отново се отправяха към църквата за вечерната неделна служба. През останалите шест дни бира се продаваше от шест сутринта до среднощ. В неделя обаче продажбата се ограничаваше в чест на Всемогъщия.

Джейк купи опаковка с шест кутии от магазина на Бейтс и каза на шофьора си да кара към езерото. Древният автомобил на Хари Рекс бе покрит с три пръста засъхнала кал по вратите и бронята. Гумите бяха съвсем меки. Предното стъкло бе пукнато и осеяно с хиляди размазани насекоми. Лепенката за преминат технически преглед бе отпреди четири години и не се виждаше отвън. По пода се търкаляха десетки празни бирени кутии и счупени бутилки. Климатичната инсталация не работеше от шест години. Джейк бе предложил своя сааб. Хари Рекс го наруга за глупостта. Червеният сааб бе лесна мишена за снайперистите. Докато никой не би обърнал внимание на неговата трошка.

Караха бавно към езерото, без определена цел. Уили Нелсън ридаеше от касетофона. Хари Рекс блъскаше по волана и му пригласяше. Когато говореше, гласът му обикновено бе дрезгав и немелодичен. Когато пееше, ставаше ужасен. Джейк отпиваше от бирата и се оглеждаше за някой слънчев лъч, който би могъл да проникне през стъклото.

Горещината като че ли понамаля. От югоизток се задаваха тъмни облаци и когато подминаха заведението на Хюи, заваля. Дъждът съживи пресъхналата земя, изми праха от тревите покрай пътя, охлади пламналия асфалт и образува лепкава мъглица, която се издигна на метър над шосето. Прегорелите до червено дерета събираха водата и когато се препълниха, от тях потекоха ручейчета към по-широките канали из полята и крайпътните канавки. Дъждът напои памука и соята и образува локвички около стъблата.

Колкото и да бе невероятно, чистачките работеха. Загребваха яростно струите и сваляха напластената мръсотия и полепналите насекоми. Дъждът плющеше все по-силно. Хари Рекс усили касетофона.

Чернокожи рибари с бамбукови пръти и сламени шапки потърсиха убежище под мостовете и чакаха бурята да утихне. Смълчаните дерета под тях оживяха. От поля и долища се понесоха кални потоци. Нивото на водата се покачваше. Негрите извадиха колбаси и бисквити и почнаха да си разказват рибарски истории.

Хари Рекс беше гладен. Спря пред бакалничката на Тредуей край езерото, купи още бира, два сандвича с риба и голяма кесия Лютивински свински пръжки и изсипа покупките в скута на Джейк.

Прекосява бента. Валеше като из ведро. Хари Рекс спря до един навес. Хората често идваха тук на пикник. Седнаха на една бетонна маса и загледаха как дъждът плющи по езерото Чатула. Джейк пиеше бира, а Хари Рекс подхваща сандвичите.

— Кога смяташ да кажеш на Карла? — попита той и ливна бира в гърлото си.

Едрите капки барабаняха по ламаринения покрив.

— За кое?

— За къщата.

— Нямам намерение да ѝ казвам. Надявам се, че ще мога да я построя отново, докато тя се върне.

— Значи до края на седмицата?

— Да.

— Джейк, ти не си с всички си. Пиеш прекалено много и започваш да откачаш.

— Така ми се пада. Сам си го докарах. До окончателния ми провал остават две седмици. На път съм да загубя най-голямото дело в цялата си кариера, за което съм получил деветстотин долара. Красивата ми къща, която всички снимаха и ѝ се възхищаваха, е куп развалини. Жена ми ме напусна, а като научи за къщата, ще поиска развод. В това можеш да бъдеш сигурен. Значи губя и жена си. А щом дъщеря ми научи, че кучето ѝ се е опекло в огъня, ще ме намрази за цял живот. За главата ми е обявена награда. Убийците от Клана ме търсят. Снайперисти стрелят по мен. В болницата лежи войник с куршум в гръбнака, предназначен за мен. Той ще остане инвалид, а аз

ще мисля за него всеки ден и час до края на живота си. Заради мен убиха съпруга на секретарката ми. Помощничката ми лежи в болницата, проскубана като пънкарка и със сътресение на мозъка само защото е работила при мен. Съдебните заседатели смятат, че съм мошеник заради избрания свидетел психиатър. Клиентът ми не ме ще повече. Когато го осъдят, всички ще обвиняват мен. Той ще наеме друг адвокат за обжалването, някой от Съюза за граждански свободи, а те ще ме дадат под съд за некомпетентна процесуална защита. И ще бъдат прави. Ще ме разпънат на кръст за професионална некомпетентност. Тогава няма да имам нито жена, нито дъщеря, нито къща, нито практика, нито клиенти и пари, абсолютно нищо.

— Джейк, имаш нужда от психиатър. Трябва да се запишеш за преглед при доктор Бас. Ето, вземи една бира.

— Предполагам, че ще се пренеса у Лусиен и по цял ден ще кисна на верандата.

— Може ли да ти наема кантората?

— Мислиш ли, че тя ще поиска развод?

— Сигурно. Четири пъти съм се развеждал и всичките жени ме съдиха за какво ли не.

— Карла няма да го направи. Аз обожавам земята, по която стъпва, и тя го знае.

— Да, и ще спи на земята, като се върне в Клантън.

— Не, няма! Като се върне, ще вземем един спретнат, удобен, малък фургон с две легла. Ще ни върши чудесна работа, докато траят черните дни. След това ще си намерим друга старинна къща и ще започнем отначало.

— Ще си намериш вероятно и друга съпруга и ще започнеш отначало. Откъде-накъде Карла ще трябва да напусне прекрасната си виличка на брега, за да се завре в някакъв фургон в Клантън?

— Защото аз ще бъда вътре.

— Не е достатъчно, Джейк. Ти ще бъдеш един пиян, банкрутирал адвокат, лишен от права, който живее във фургон. Ще бъдеш в немилост пред обществото. Всичките ти приятели, без мен и Лусиен, ще те изоставят. Тя никога няма да се върне. Свършено е, Джейк. Като твой приятел и адвокат по разводите те съветвам първи да заведеш дело. Направи го веднага и тя няма да усети как е станало.

— Защо пък аз да завеждам бракоразно дело?

— Защото иначе тя ще заведе. Ние обаче първи ще подадем молбата и ще потвърдим под клетва, че тя те е изоставила в най-трудния момент.

— Това основание ли е за развод?

— Не е. Но ние освен това ще твърдим, че ти си луд, временно невменяем. Остави всичко на мен. Решението „Макнотън“. Нали аз съм противният адвокат по разводите, забрави ли?

— Как бих могъл да го забравя? — Джейк си наля топла бира от забравената бутилка, после отвори друга. Дъждът поспря и облаците се разнесоха. Откъм езерото повя хладен вятър.

— Ще го осъдят, нали? — попита Джейк, взирайки се в далечината.

Хари Рекс спря да дъвче и избърса уста. Остави картонената чиния на масата и отпи голяма глътка бира. Вятърът пръсна капчици вода върху лицето му. Той ги обърса с ръкав.

— Да, Джейк. Свършено е с твой човек. Чета го по очите им. Оная дивотия, че е невменяем, не мина. Те просто не повярваха на Бас, а след като Бъкли му извади кирливите ризи, всичко отиде по дяволите. Пък и Карл Лий не си помогна сам. Говореше наизуст и съвсем откровено просеше състрадание. Толкова калпав клиент. Докато даваше показания, наблюдавах заседателите. Не видях никой да е на негова страна. Ще го осъдят, Джейк. И то веднага.

— Благодаря, че си толкова откровен.

— Аз съм ти приятел и мисля, че трябва да започнеш да се подготвяш за присъда и дълго обжалване.

— Знаеш ли, Хари Рекс, иска ми се да не бях срещал и чувал за Карл Лий.

— Твърде късно е, Джейк.

Сали отвори вратата и поднесе съчувствията си за къщата. Лусиен се бе качил в кабинета си, работеше и беше трезвен. Посочи стол и покани Джейк да седне. Бюрото бе претрупано с листове и бележници.

— Цял следобед съм работил върху заключителната реч — посочи той бъркотията пред себе си. — Единствената ти надежда да спасиш Хейли е да ги омаеш и трогнеш с последните си аргументи.

Наумил съм си да съчиня най-великата заключителна реч в историята на правото. Тя ще реши нещата.

— Предполагам, че шедьовърът ти е вече готов.

— Да ти кажа право, готов е. Много по-добър от всичко, което главата ти може да роди. Предположих, а и явно не съм сгрешил, че си прекарал неделния следобед да рониш сълзи По изгубената си къща и да удавяш мъката си в бира. Знаех си, че нищо няма да подготвиш. Затова седнах и го написах вместо теб.

— Да можех да съм трезвен като теб, Лусиен.

— И пиан бях по-добър адвокат, отколкото ти трезвен.

— Аз поне все още съм адвокат.

— Вземай. — Лусиен метна един бележник към Джейк. — Компиляция от най-добрите ми заключителни речи. Най-доброто от Лусиен Уилбанкс, събрано на едно място. Предлагам ти да го научиш наизуст и да го повториш дума по дума. Толкова е убедително. И недей да се опитваш да го променяш, нито да импровизираш. Просто го назубри.

— Ще помисля. И по-рано съм пледирал, нали?

— Човек не знае къде ще засече.

— По дяволите, Лусиен! Остави ме на мира!

— Успокой се, Джейк. Хайде да пийнем. Сали! Сали!

Джейк захвърли шедьовъра на кушетката и отиде до прозореца, който гледаше към задния двор. Сали хукна по стълбите. Лусиен поръча уиски и бира.

— Не си ли спал тази нощ?

— Спах. От единайсет до дванайсет.

— Изглеждаш ужасно. Имаш нужда от една хубава почивка.

— Чувствам се зле, а сънят няма да ми помогне. Нищо не може да ми помогне до края на процеса. Не разбирам, Лусиен. Не разбирам как всичко може да върви толкова наопаки. Дяволите да го вземат, всеки има право поне на мъничко късмет. Делото изобщо не трябваше да се гледа в Клантън. Случиха ни се възможно най-ужасните съдебни заседатели. Всички са предубедени. Но не мога да го докажа. Най-важният ни свидетел го направиха на пух и прах. Обвиняемият не може да говори. Заседателите не ми вярват. Провалихме се по всички линии.

— Джейк, все още можеш да спечелиш делото. Ще бъде истинско чудо, но понякога стават и чудеса. Много пъти съм измъквал победата изпод носа им с бляскава заключителна реч. Концентрирай се върху един-двама от заседателите. Нека представлението бъде за тях. Говори само на тях. И помни, един да се въздържи, те не могат да вземат решение.

— Трябва ли да ги разплача?

— Стига да можеш. Но не е толкова лесно. Аз вярвам в сълзите на съдебните заседатели: Много са ефикасни.

Сали донесе напитките и те я последваха долу на верандата. Когато се стъмни, тя ги нахрани със сандвичи и пържени картофи. В десет Джейк се извини и се прибра в стаята си. Обади се на Карла и говориха цял час. Изобщо не стана дума за къщата. Стомахът му се сви, когато чу гласа ѝ и си помисли, че един ден, и то много скоро, ще бъде принуден да ѝ каже, че къщата, нейната къща, вече я няма. Затвори и се помоли да не го е прочела във вестниците.

Клантън се върна към обичайния си начин на живот в понеделник сутринта, когато преградните решетки отново бяха наредени около площада и войниците се появиха, за да охраняват общественото спокойствие. Хората от Клана застанаха на определеното им място от едната страна, а чернокожите демонстранти — от другата. Почивният ден бе възстановил позагубената енергия и в осем и половина двата хора достигнаха пълния си капацитет. Голямата новина бе провалът на доктор Бас и членовете на Клана подушваха победата. Освен това бяха нанесли директен удар на Адамс Стрийт и сега бяха по-шумни от обикновено.

В девет Нуз призова адвокатите в кабинета.

— Исках само да се уверя, че всички сте живи и здрави. — Той се ухили на Джейк.

— Що не се застреляш! — измърмори Джейк под носа си, но достатъчно силно, за да го чуят. Прокурорите замръзнаха. Мистър Пейт се поокашля.

Нуз източи глава на една страна, сякаш недочуваше.

— Какво казахте, мистър Бриганс?

— Казах „Защо не започваме?“, господин съдия.

— Да, и на мен така ми се стори. Как е сътрудничката ви, мис Роарк?

— Ще се оправи.

— Това работа на Клана ли беше?

— Да, господин съдия. Същият този Клан, който се опита да ме убие. Същият Клан, който осея окръга с горящи кръстове и какво ли не още. Същият този Клан, който вероятно е наплашил повечето от заседателите, седнали отвън в ложата. Да, сър, същият този Клан.

— Можете ли да го докажете? — Нуз смъкна очилата си.

— Интересувате се дали имам писмените признания на хората от Клана, подписани и нотариално заверени? Не, сър. Те не са особено склонни към сътрудничество.

— Ако не можете да го докажете, мистър Бриганс, тогава го запазете за себе си.

— Разбира се, ваша светлост.

Джейк излезе от кабинета и затръшна вратата. След секунди мистър Пейт усмири залата и ги прикани да станат прави. Нуз поздрави своите съдебни заседатели и обеща, че изпитанието им е към своя край. Никой не му се усмихна. Бяха изкарали един усамотен уикенд в „Темпъл Ин“.

— Разполага ли обвинението с доказателства, които опровергават досега изложеното? — попита той Бъкли.

— Имаме само един свидетел, ваша светлост.

Доктор Роудхийвър бе доведен от стаята на свидетелите. Той старателно се намести на стола и сърдечно кимна към заседателите. Изглеждаше точно както трябва да изглежда един психиатър. Тъмен костюм, никакви ботуши.

Бъкли се изправи важно и се усмихна на заседателите.

— Вие ли сте доктор Уилбърт Роудхийвър? — попита високо той, гледайки към заседателите, сякаш да им каже: „Ето ви един истински психиатър.“

— Да, сър.

Бъкли задаваше въпроси, милиони въпроси за неговото образование и професия. Роудхийвър бе уверен, спокоен, подготвен и опитен в показанията. Говори надълго и нашироко за многостранното си образование, огромния си опит на практикуващ лекар и за изключителната важност на работата си като главен лекар на щатската психиатрична болница през последните години. Бъкли го попита дали има много публикации. Той отговори положително и в продължение на половин час двамата обсъждаха писанията на този толкова учен мъж, който бе получил средства за научна работа от федералното правителство и от правителствата на няколко щата, членуваше във всички организации, в които членуваше Бас, и в още няколко, и бе удостоен с признание от всяка асоциация, която има нещо общо с изследванията на човешкия мозък. Свидетелят беше наистина изискан. И трезвен.

Бъкли го величаеше като специалист, а Джейк нямаше въпроси.

Бъкли продължи:

— Доктор Роудхийвър, кога прегледахте Карл Лий Хейли за първи път?

Специалистът прегледа бележките си.

— На деветнайсети юни.

— Къде беше извършен прегледът?

— В моя кабинет в Уитфийлд.

— Колко трая?

— Няколко часа.

— Каква беше целта на този преглед?

— Да проуча и реша какво е душевното му състояние по това време, както и по времето, когато е убил мистър Коб и мистър Уилард.

— Проучихте ли развитието на душевното му състояние?

— По-голямата част от информацията бе събрана от един мой сътрудник в болницата. След това двамата с мистър Хейли я обсъдихме.

— И какво показва прегледът?

— Нищо особено. Той говори много за Виетнам, но нищо особено. Държеше да приказва. Сякаш някой го беше посъветвал да говори за това колкото се може по-дълго.

— За какво друго говорихте по време на първия преглед?

— За най-различни неща. За детството му, за семейството, образованието, местата, където е работил, почти за всичко.

— Той говори ли за изнасилването на дъщеря си?

— Да, много подробно. Беше мъчително за него, както би било и за мен самия, ако ставаше дума за моята дъщеря.

— Говори ли той за събитията, които водят към убийството на Коб и Уилард.

— Да, и то доста подробно. Постарах се да установя доколко е осъзнал и разбрал тези събития.

— Какво ви каза той?

— Отначало не много. Но с времето се отпусна и обясни как е обикалял съда три дни преди убийствата и как е избрал подходящо място за извършването им.

— А за самите убийства?

— Никога не ми е говорил много за самите убийства. Каза, че не си спомнял кой знае колко, но аз подозирам, че не е точно така.

Джейк скочи.

— Възражявам! Свидетелят може да дава показания само за това, което действително знае. Няма право да прави предположения.

— Приема се. Моля, продължете, мистър Бъкли.

— Какво друго наблюдавахте по отношение на неговото настроение, държане и начин на изразяване?

Роудхийвър кръстоса крака и леко се залюля. Сведе чело в дълбок размисъл.

— В началото той бе много недоверчив и се затрудняваше да ме погледне в очите. Отговаряше кратко на въпросите ми. Възмущаваше се, че се намира под охрана, а понякога и с белезници, когато се намира в болница. Искаше обяснение за облицованите стени. Но след известно време се отпусна и заговори свободно почти за всичко. Категорично отказа да отговори на няколко въпроса, но за всички останали, бих казал, че беше напълно готов да сътрудничи.

— Кога и къде го прегледахте след това?

— На следващия ден, на същото място.

— Какво беше неговото настроение и държане?

— Почти същото както и предишния ден. Отначало сдържан, но след това се отпусна. Говореше главно за същите неща както и предишния ден.

— Колко трая този преглед?

— Около четири часа.

Бъкли погледна в един бележник, после прошепна нещо на Мъсгроув.

— Така, доктор Роудхийвър, в резултат на вашите прегледи на мистър Хейли на деветнайсети и двайсети юни вие успяхте ли да поставите диагноза за психическото състояние на обвиняемия на тези дати?

— Да, сър.

— И каква е вашата диагноза?

— На деветнайсети и двайсети мистър Хейли беше със здрав ум. Бих казал, напълно нормален.

— Благодаря ви. В резултат на вашите прегледи успяхте ли да поставите диагноза за душевното състояние на мистър Хейли в деня, когато е застрелял Били Рей Коб и Пийт Уилард?

— Да.

— И каква е диагнозата?

— В този ден той е бил душевно здрав, без никакви отклонения.

— Въз основа на какви фактори правите вашето заключение?

Роудхийвър се обърна към заседателите и се превърна в професор.

— Човек трябва да разглежда случая от гледна точка на онзи предумисъл, на който се основава престъплението. Мотивът е елемент от него. А той определено е имал мотив да извърши това, което е извършил, и душевното му състояние тогава не му е попречило да се възползва от нужния за деянието предумисъл. Казано направо, мистър Хейли е обмислил грижливо стореното.

— Докторе, запознат ли сте с решението „Макнотън“ като тест за наказателна отговорност?

— Разбира се.

— Знаете ли, че един друг психиатър, някой си доктор Уилям Бас заяви пред съдебните заседатели, че мистър Хейли не е бил способен да направи разлика между добро и зло и, още повече — не е бил в състояние да разбере и осмисли естеството и характера на своите действия.

— Да, знам това.

— Съгласен ли сте с тези показания?

— Не. Намирам ги за абсурдни и съм лично засегнат от тях. Самият мистър Хейли даде показания, че е планирал убийствата. Той в действителност призна, че душевното му състояние по това време не му е попречило на способността да ги обмисли. Това се нарича предумисъл във всеки юридически и медицински учебник. Не съм чувал някой някога да е замислял убийство, да признава, че го е планирал най-внимателно, а после да твърди, че не е знаел какво върши. Това е абсурд.

В този миг Джейк също почувства, че подобно твърдение е абсурдно. Особено изречено така, пред цялата зала, то звучеше невероятно нелепо. Роудхийвър беше убедителен и напълно прав. Джейк си помисли за Бас и изруга наум.

Лусиен беше седнал между чернокожите и бе съгласен с всяка дума от показанията на Роудхийвър. Сравнен с Бас, свидетелят на обвинението звучеше ужасяващо правдоподобно. Лусиен въобще не поглеждаше към ложата на съдебните заседатели. От време на време извърташе очи, без да обръща глава, и улавяше наглия, открито впит в

него поглед на Клайд Сискоу. Но Лусиен не реагираше. Пратеникът не се бе обадил в понеделник сутринта, както му бе казано. Едно утвърдително кимване или намигане от страна на Лусиен щеше да доведе сделката докрай, а плащането щеше да се уреди по-късно, след присъдата. Сискоу знаеше правилата и чакаше отговор. Но отговор нямаше. Лусиен искаше да го обсъди преди това с Джейк.

— Докторе, като резултат от тези фактори и вашата диагноза за душевното състояние на мистър Хейли на двайсети май, можете ли да заявите пред съда дали той е бил в състояние да направи разлика между добро и зло, когато е застрелял Били Рей Коб, Пийт Уилард и ранил полицаия Диуейн Луни?

— Да, мога.

— И какво е вашето заключение?

— Душевното му състояние е било стабилно и е можел отлично да направи разлика между добро и зло.

— Според вас въз основа на същите тези фактори мистър Хейли бил ли е в състояние да разбере и съзнава ли естеството и характера на своите действия?

— Той напълно е съзнавал онова, което върши.

— Благодаря ви, докторе. — Бъкли грабна бележника си и изискано се поклони. — Нямам повече въпроси.

— Вие, мистър Бриганс? — попита Нуз.

— Само няколко въпроса.

— Така и предполагам. Нека направим петнайсет минути почивка.

Джейк зарязва Карл Лий, изскочи бързо от залата и хукна нагоре по стълбата към юридическата библиотека на третия етаж. Хари Рекс го чакаше усмихнат.

— Успокой се, Джейк. Проверих във всички вестници в Северна Каролина — няма нищо за къщата. Няма и за Роу Арк. Карла не знае, Джейк. За нея чудесната ѝ малка архитектурна забележителност все още си е на мястото. Не е ли чудесно?

— Чудесно е. Направо е чудесно. Благодаря ти, Хари Рекс.

— Остави това. Слушай, Джейк, трябва да ти кажа нещо неприятно.

— Давай направо.

— Знаеш, че мразя Бъкли. Мразя го повече от теб. Но с Мъсгроув се разбираме. Мога да поговоря с него. Снощи си мислех, че няма да е зле да им подхвърлим някоя приказка — ще го направя чрез Мъсгроув, и да опипаме почвата за споразумение при последната защитна реч.

— В никакъв случай!

— Изслушай ме, Джейк! Какво ще загубим от това? Нищо! Ако го признаеш за виновен, няма да отиде в газовата камера и тогава можеш да бъдеш спокоен, че си му спасил живота.

— В никакъв случай!

— Чуй ме, Джейк. Твоя човек го делят само четирийсет и осем часа от смъртната присъда. Ако не виждаш това, тогава си сляп. Моят сляп приятел Джейк.

— Какво ще принуди Бъкли да се съгласи на сделка? Та той ни държи всички в ръцете си.

— Може би не е точно така. Позволи ми поне да опитам да подразбера нещичко.

— Не, Хари Рекс. Изключено!

* * *

След почивката Роудхийвър зае мястото си и Джейк го изгледа безстрастно. През кратката си кариера никога не бе излизал победител — и в съдебната зала, и извън нея — срещу свидетел специалист владена област. Пък и както се развиваха Нещата в този процес, нямаше смисъл да спори със свидетеля.

— Доктор Роудхийвър, психиатрията е наука за човешкия разсъдък, нали съм прав?

— Да.

— И тя не е точна наука, нали?

— Правилно.

— Един лекар може да прегледа някого и да постави диагноза, но следващият психиатър може да постави свършено друга.

— Напълно е възможно.

— В действителност десет души психиатри могат да прегледат един душевноболен пациент и да направят десет различни заключения

за неговото заболяване.

— Това е малко вероятно.

— Но е възможно, нали?

— Да, възможно е. Както е възможно и при юридическите заключения.

— Но в този случай ние не се занимаваме с юридически заключения, нали така?

— Да, така е.

— Всъщност в много случаи психиатрията не може да ни помогне да разберем кое точно не е наред в човешкия мозък.

— Правилно.

— А психиатрите въобще не могат да стигнат до едно-единствено заключение, нали така, докторе?

— Разбира се.

— Вие за кого работите, докторе?

— За щата Мисисипи.

— От колко време?

— От единайсет години.

— А кой съди мистър Хейли?

— Щатът Мисисипи.

— През тези единайсет години в служба на щата колко пъти сте били свидетел на процеси, в които защитата твърди, че подсъдимият е бил невменяем в момента на извършването на престъплението?

Роудхийвър се замисли за миг.

— Мисля, че това е четирийсет и третото ми дело.

Джейк провери нещо в една папка и се загледа в лекаря с противна усмивчица.

— Не е ли четирийсет и шестото?

— Може и така да е. Не съм сигурен.

Залата стихна. Бъкли и Мъсгроув се бяха навели над бележниците си, но не изпуснаха от погледа си своя свидетел.

— Четирийсет и шест пъти сте давали показания от името на щата в подобни дела. И четирийсет и шест пъти сте заявявали, че от юридическа гледна точка подсъдимият не е душевноболен. Така ли е, докторе?

— Не съм сигурен.

— Добре, нека го обясним по-просто. Четирийсет и шест пъти сте давали показания и четирийсет и шест пъти сте стигали до заключение, че подсъдимият е вменяем от юридическа гледна точка. Така ли е?

Роудхийвър леко се смути и в погледа му пробягна сянка на притеснение.

— Не съм сигурен.

— Никога не сте срещали невменяем подсъдим за криминално престъпление, нали, докторе?

— Разбира се, че съм срещал.

— Добре. Тогава, сър, бихте ли ни съобщили името на обвиняемия и къде се е състоял процесът?

— Ваше благородие, обвинението възразява срещу тези въпроси — изправи се Бъкли и закопча сакото си. — Доктор Роудхийвър не може да бъде принуждаван да си спомни имената и мястото на процесите, в които е давал показания.

— Отхвърля се. Седнете си на мястото. Отговорете на въпроса, докторе.

Роудхийвър пое дълбоко дъх и се загледа в тавана. Джейк хвърли поглед към съдебните заседатели. Всички бяха будни и очакваха отговор.

— Не мога да си спомня — каза накрая той.

Джейк вдигна дебел сноп листа и го размаха срещу свидетеля.

— Възможно ли е причината да не можете да си спомните да е в това, че за единайсет години в четирийсет и шест процеса вие нито веднъж не сте дали показания в полза на подсъдимия?

— Откровено казано, не мога да си спомня.

— Бихте ли могли откровено да назовете един-единствен процес, в който вие сте направили заключение, че подсъдимият е душевноболен от юридическа гледна точка?

— Убеден съм, че има няколко такива случая.

— Да или не, докторе? Споменете един процес поне.

Специалистът хвърли бегъл поглед към областния прокурор.

— Не мога да се сетя. Паметта ми изневерява. Не бих могъл сега да си спомня.

Джейк бавно се приближи до масата на защитата и взе една дебела папка.

— Доктор Роудхийвър, спомняте ли си да сте давали показания на процеса на един мъж на име Дани Букър в окръг Макмърфи през декември седемдесет и пета? Ужасяващо двойно убийство.

— Да, спомням си този процес.

— И вие дадохте показания, че той не е невменяем от юридическа гледна точка?

— Така е.

— Помните ли колко психиатри дадоха показания в негова защита?

— Не мога точно да си спомня. Бяха няколко души.

— Говорят ли ви нещо имената на Ноел Маклаки, О. Дж. Макгуайър и Лу Уотсън?

— Да.

— Всички те са психиатри, нали? И всички са компетентни, нали?

— Да.

— Всички те са прегледали мистър Букър и са дали показания на процеса, че според тях бедният човек е невменяем от юридическа гледна точка, така ли е?

— Точно така.

— А вие твърдахте точно обратното?

— Именно.

— Колко от останалите лекари подкрепиха вашето заключение?

— Нито един, доколкото си спомням. И продължавам да твърдя, че бях прав.

— Разбирам. А какво решение взеха съдебните заседатели?

— Той... ъъ... призна го за невинен поради невменяемост.

— Благодаря ви. А сега, доктор Роудхийвър, искам да ви попитам — вие сте главен лекар в болницата Уитфийлд, нали?

— Да, може да се каже.

— И сте пряко или непряко отговорен за лечението на всеки пациент в нея?

— Пряко съм отговорен, мистър Бриганс. Може да не преглеждам лично всеки един, но лекарите там са под мое ръководство.

— Благодаря ви. Докторе, къде се намира днес Дани Букър?

Роудхийвър хвърли отчаян поглед към Бъкли, но веднага го прикри и отправи широка, спокойна усмивка към заседателите. Поколеба се няколко секунди, после още миг забави отговора си.

— Той е в Уитфийлд, нали? — попита Джейк с тон, който подсказваше на всички в залата, че отговорът ще бъде положителен.

— Мисля, че да.

— Значи той е под вашите преки грижи, докторе?

— Така е.

— И каква е диагнозата му?

— Не мога да ви кажа точно. Имам много пациенти и...

— Параноидна шизофрения?

— Възможно е, да.

Джейк отстъпи няколко крачки и седна върху преградата. После повиши глас:

— Докторе, искам да изясня това пред съдебните заседатели. През хиляда деветстотин седемдесет и пета година давате показания, че Дани Букър е нормален от юридическа гледна точка и разбира отлично какво прави, когато е извършвал престъплението, но заседателите не са били на вашето мнение и той е освободен от отговорност. Оттогава е пациент във вашата болница под ваше наблюдение и вие го лекувате от параноидна шизофрения. Така ли е?

Престорената усмивка на лицето на Роудхийвър показваше, че това наистина е така.

Джейк взе друг лист и се направи, че чете.

— Помните ли да сте давали показания на процеса срещу един човек на име Адам Коуч в окръг Дюпре през май седемдесет и седма?

— Помня случая.

— Беше дело за изнасилване, нали?

— Да.

— А вие дадохте показания в полза на щата срещу мистър Коуч?

— Правилно.

— Заявихте на съдебните заседатели, че той не е душевноболен от юридическа гледна точка, така ли?

— Точно така.

— Помните ли колко лекари дадоха показания в негова защита и заявиха на заседателите, че той е много болен човек и че е невменяем от юридическа гледна точка?

— Бяха няколко.

— Чували ли сте следните имена — Феликс Пери, Джийн Шумейт и Хобни Уикър?

— Да.

— Всички тези компетентни психиатри са се изказали в защита на мистър Коуч, нали? И всички те са заявили, че той е душевноболен от юридическа гледна точка, нали така?

— Да.

— И вие бяхте единственият лекар, който беше на противоположното мнение?

— Доколкото си спомням, да.

— И какво решение взеха съдебните заседатели, докторе?

— Признаха го за невинен.

— Поради невменяемост ли?

— Да.

— Къде се намира сега мистър Коуч?

— Мисля, че е в Уитфийлд.

— От колко време е там?

— Струва ми се, че от процеса насам.

— Аха, ясно. Значи вие обикновено приемате пациенти и ги държите в болницата по няколко години, след като те притежават съвършено здрав разсъдък?

Роудхийвър се понаклони на другата страна и започна бавно да почервенява. Погледна към своя адвокат, адвоката на народа, за да му даде да разбере, че разпитът му е дотегнал.

Джейк вдигна други листове.

— Докторе, спомняте ли си процеса на един човек на име Бъди Удъл в окръг Клебърн през май седемдесет и девета?

— Да, помня го.

— Беше за убийство, нали?

— Да.

— А вие бяхте призован за свидетел като специалист по психиатрия и заявихте на съдебните заседатели, че мистър Удъл не е душевноболен, нали така?

— Така.

— Спомняте ли си колко психиатри дадоха показания в негова защита и заявиха пред съдебните заседатели, че бедният човек е

невменяем?

— Мисля, че бяха петима, мистър Бриганс.

— Точно така, докторе. Петима срещу един. Спомняте ли си какво решение взеха заседателите?

Гняв и безпомощност обхващаха свидетеля. Мъдрият дядо професор започваше да се превръща в свадлив старец.

— Да, спомням си. Те решиха, че е невинен. Бил невменяем.

— Как ще обясните това, доктор Роудхийвър?

— Човек не може да има вяра на съдебните заседатели — изтърси той, после се овладя и неспокойно се ухили.

Джейк се загледа в него със зловна усмивка, после погледна недоумяващо към ложата. Скръсти ръце и остави последните думи да се запечатат в съзнанието им.

— Продължавайте, мистър Бриганс — каза накрая Нуз.

Бавно и с подчертано настроение Джейк събра папките и бележниците си, без да откъсва поглед от Роудхийвър.

— Мисля, че чухме достатъчно от свидетеля, ваша светлост.

— Имате ли въпроси, мистър Бъкли?

— Не, сър. Обвинението се въздържа.

Нуз се обърна към заседателите:

— Дами и господа, процесът е към своя край. Повече свидетели няма да бъдат призовавани. Сега аз ще приканя прокурора и адвоката, да обсъдим някои технически въпроси, а след това те ще имат възможността да произнесат пред вас заключителните си речи. Това ще започне в два часа и ще отнеме няколко часа. Около четири делото ще мине във ваши ръце и аз ще ви дам възможност да го обмислите до шест. Ако не стигнете до решение днес, ще ви върнат обратно там, където сте настанени до утре сутринта. Сега е почти единайсет и ще направим почивка до два. Ще се срещна с обвинението и защитата в моя кабинет.

Карл Лий се наведе и за първи път от прекъсването в събота се обърна към адвоката си:

— Джейк, ти го направи на нищо.

— Почакай да чуеш заключителната ми реч.

Джейк нямаше желание да се вижда с Хари Рекс и подкара колата към Карауей. Къщата, в която бе отраснал, старинна достолепна постройка в центъра на града, бе заобиколена от огромни дъбове, кленове и брястове, които пазеха хлад дори в летните горещини. Зад дърветата се простираше дълга гола поляна, след която започваха хълмовете. В единия ъгъл над бурените се издигаше телена мрежа. Тук той бе направил своя прощъпулник, беше карал първия си велосипед, тук бе играл за първи път футбол и бейзбол. Под един дъб край поляната бе заровил три кучета, едно миешо мече, един заек и няколко патици. Гума от буик, модел петдесет и четвърта, се полюляваше на едно дърво недалеч от малкото гробище за животинчета.

От два месеца къщата бе заключена и пуста. Момчето на съседите косеше тревата и се грижеше за моравата. Джейк се отбиваше веднъж седмично. Родителите му обикаляха Канада с каравана — така беше всяко лято. Искаше му се да е с тях.

Отключи вратата и се качи горе в стаята си. Тук нищо не бе променено. Стените бяха покрити със снимки на отбора, с купи, бейзболни шапки, плакати на Пийт Роуз, Арчи Манинг и Ханк Арън. Над вратата на килера висяха цяла редица бейзболни ръкавици. Върху шкафа имаше негова снимка с шапка и тога. Майка му продължаваше да я бърше от праха всяка седмица. Веднъж му бе казала, че често се качва в неговата стая и ѝ се струвало, че ще го намери там да си пише домашните или да подрежда програми от бейзболни мачове. Прелиствала албумите му и се просълзявала.

Той си помисли за стаята на Хана с препарираните животни и тапета с Мама Гъска. В гърлото му заседна буца.

Погледна през прозореца покрай дърветата и се видя как се люлее на гумата край трите бели кръста, където бе заровил кучетата си. Помнеше всяко от погребенията и как баща му обещавахе да му намери друго куче. Помисли си за Хана и за кучето ѝ и очите му се напълниха със сълзи.

Леглото се беше смалило. Джейк събу обувките си и легна. От тавана висеше неговият шлем. Осми клас, Мустангите от Карауей. За пет игри направи седем точки. Всичко бе документирано на лента долу, под лавиците с книги. Стомахът му се бе свил на топка.

Внимателно подреди бележките си — своите, не на Лусиен — върху шкафа. Взря се в лицето си в огледалото.

Той се обърна към съдебните заседатели. Започна с най-големия си проблем — доктор У Т. Бас. Извини им се. Един адвокат влиза в съдебната зала, изправя се пред непознати съдебни заседатели и не може да им предложи нищо друго освен своята искреност. И ако направи нещо, с което да я накърни, с това той наврежда на своята кауза, на своя клиент. Помоли ги да му повярват, че никога не би призовал един съден престъпник да свидетелства като експерт на което и да е дело. Нямам представа, че докторът е съден — вдигна ръка пред тях той и се закле. Светът бил пълен с психиатри и лесно е можел да намери друг, ако е знаел предварително, че Бас има проблем, но той просто не е знаел. И съжالياва за това.

А сега за показанията на Бас. Преди трийсет години в Тексас докторът е имал интимна връзка с момиче, ненавършило осемнайсет години. Означава ли това, че лъже сега на процеса? Означава ли, че не може да се разчита на неговите професионални заключения? Нека бъдат справедливи към психиатъра Бас, нека забравят за личността Бас. Нека бъдат справедливи към неговия пациент, Карл Лий Хейли. Той не знае нищо за миналото на лекаря.

Съществува един факт, свързан с Бас, който съдебните заседатели може би искат да научат. Нещо, което мистър Бъкли пропусна да каже, когато разкъсваше доктора на парчета. Момичето, с което той имал интимни отношения, било на седемнайсет години. Но след това тя станала негова съпруга, родила му син и била бременна, когато двамата с момчето загинали при железопътна...

— Възражявам — викна Бъкли. — Възражявам, ваша светлост. Тези показания липсват в протокола.

— Приема се. Мистър Бриганс, нямате право да засягате факти, които не са регистрирани в протокола. Моля съдебните заседатели да не вземат под внимание последните думи на мистър Бриганс.

Джейк не обърна внимание на Нуз и Бъкли и продължи да се вира тъжно в заседателите.

Когато виковете утихнаха, той продължи. А какво да кажем за Роудхийвър?

— Дали лекарят на обвинението някога в своя живот е имал интимни отношения с момиче под осемнайсет години? Глупаво

изглежда да се мисли за такива неща сега. Лекарят на обвинението явно е предубеден. Високо квалифициран специалист, той лекува хиляди пациенти от всевъзможни душевни заболявания, но въпреки това, когато става дума за престъпление, не е в състояние да различи проявите на невменяемост. Неговите показания би трябвало да се преценяват най-внимателно.

Съдебните заседатели не откъсваха поглед от младия адвокат и попиваха всяка негова дума. Той не държеше проповеди като опонента си. Беше спокоен и откровен. Изглеждаше уморен, дори измъчен.

Лусиен беше трезвен, седеше със скръстени ръце и оглеждаше съдебните заседатели. Без Сискоу. Заключениевата реч, макар и не неговата, беше чудесна. Извираше направо от сърцето.

Джейк се извини за своята неопитност. Не е участвал в много процеси, далеч не в толкова умел, колкото мистър Бъкли. И ако им изглежда малко зелен или е допуснал грешки, той моли те да не се прехвърлят на Карл Лий. Вината не е негова. Той просто е новак и се опитва да даде всичко от себе си срещу един опитен опонент, който всеки месец води дела за убийство. Допуснал грешка с Бас, както и други грешки и моли съдебните заседатели да му простят.

Има дъщеричка, една-единствена, и повече не може да има друго дете. Тя е почти петгодишна и без нея животът му не би имал смисъл. Тя е най-свидното му създание; съвсем мъничка е и негов дълг е да я закриля. Съществува нещо, което ги свързва, нещо което не може да се обясни. Джейк заговори за малките момиченца.

И Карл Лий има дъщеря. Казва се Тоня. Посочи към нея, седнала на първия ред до майка си и до братята си. Красиво момиченце на десет години. То никога не ще може да има своя рожба. Никога не ще има дъщеричка, защото...

— Възражявам — прекъсна го Бъкли, но без да вика.

— Приема се — рече Нуз.

Джейк не им обърна внимание. Заговори за изнасилването и обясни, че то е много по-отвратително от убийството. При убийство жертвата си отива завинаги, а не страда от бремето на преживяното. Семейството страда, но не и жертвата. Изнасилването обаче е много по-чудовищно. Жертвата трябва цял живот да живее със спомена за него, да се опитва да си го обясни, да се измъчва от въпроси и най-страшното — да знае, че похитителят е жив, че някой ден може да

избяга от затвора или да го пуснат на свобода. Всеки ден, всеки час жертвата мисли за тази жестока гавра с нея и се измъчва от хиляди въпроси. Всяка минута тя изживява отново и отново всичко и болката не отслабва нито за миг.

Може би най-ужасяващото от всички престъпления е изнасилването на дете. Една изнасилена жена ясно осъзнава защо се е случило така. Някакъв скот е бил изпълнен с омраза, гняв и насилие. Но едно дете? Едно десетгодишно дете? Представете си, че е ваше. Поставете се на мястото на бащата, който се опитва да обясни на дъщеря си защо е изнасилена. Представете си, че се опитвате да обясните защо тя няма да има деца.

— Възраждавам!

— Приема се. Дами и господа, моля да не вземате под внимание последното изречение.

Джейк продължи невъзмутимо. Да предположим, каза той, че с вашата десетгодишна дъщеря са блудствали, вие сте ветеран от Виетнам, умеете да си служите с автомат М-16 и докопвате отнякъде един, а в същото време детето ви лежи в болница на косъм от смъртта. Да предположим, че сексуалният маниак е хванат и шест дни след това успявате да се приближите на метър и половина до него, когато той излиза от съда. Ив ръката си имате автомат.

Какво ще направите?

Мистър Бъкли ви каза какво би направил той. Ще скърби за дъщеря си, но ще обърне и другата си буза за плесница с надеждата, че правосъдието ще изпълни своя дълг. Ще чака, убеден, че престъпникът ще си получи заслуженото, ще бъде изпратен в Парчман и никога няма да го пуснат под гаранция. Ето какво би направил той, а околните ще се възхищават на благородството му и всеопрощаващата му душа. Но как би постъпил един обикновен баща?

Какво би направил самият Джейк? Ако има автомат. Ами ще пръсне черепа на тоя скот!

Беше толкова просто. И толкова справедливо.

Джейк спря, за да пийне малко вода, после смени регистъра. Измъченото и смирено изражение изчезна и на негово място изплува негодуванието. А сега да поговорят за Коб и Уилард. Те са тези, които предизвикаха този ад. Обвинението се опитва да оневини техния живот. Кой обаче би скърбил за тях освен майките им? Изнасилвани на

деца. Пласьори на наркотици. Ще липсват ли на обществото тези негови граждани? Нима окръг Форд не става по-безопасно място без тях? Не се ли чувстват по-спокойни децата в окръга, когато двамата извратени типове и наркомани не са сред тях? Всеки родител ще се чувства в по-голяма безопасност. Карл Лий заслужава орден или овации. Той е герой. Същото каза и Луни. Да се даде награда на този човек. Да бъде върнат у дома, при децата си.

Джейк заговори за Луни. Има дъщеря. Останал е с един крак заради Карл Лий Хейли. Ако някой има право да търси отмъщение, това е Диуейн Луни. А той казва, че Карл Лий трябва да се върне вкъщи при семейството си.

Джейк се обърна към заседателите с молба да простят, както Луни бе простил. Помоли ги да изпълнят желанието на Луни.

Сниши глас. Почти е свършил. Иска да се раздели с тях, споделяйки една своя мисъл. Представете си го, ако можете. Малката лежи пребита, окървавена, с разтворени крака, завързани за дървета. И поглежда към гората. Почти в безсъзнание и халюцинираща, вижда как някой тича към нея. Нейният татко, който тича отчаяно, за да я спаси. Тя го съзира в своята изнемога, точно когато има най-голяма нужда от него. Вика го, но той изчезва. Те са й го отнели.

Сега тя има нужда от него не по-малко, отколкото тогава. Нека не й го отнемат. Ето я, там, на първия ред. Чака татко си.

Да го пуснат да се прибере вкъщи при семейството.

Залата беше притихнала, когато Джейк седна до клиента си. Погледна към съдебните заседатели и видя как Уанда Уомак избърса една сълза.

За първи път от два дни той съзря искрица надежда.

В четири часа Нуз се сбогува със съдебните заседатели. Каза им да си изберат председател, да се организират и да се залавят за работа. Каза им също, че обсъжданията могат да продължат до шест часа, евентуално до седем и ако не стигнат до решение, заседанието ще бъде подновено във вторник в девет сутринта. Те се изправиха и бавно се изнизиха от залата. Когато и последният излезе, Нуз даде почивка до шест и нареди на адвокатите да не се отдалечават от залата или да оставят телефони, на които секретарката да ги открие.

Зрителите останаха по местата си и взеха тихичко да си бърбят. Позволиха на Карл Лий да седне на първия ред при семейството си. Бъкли и Мъсгроув останаха в кабинета с Нуз. Хари Рекс, Лусиен и Джейк се запътиха към кантората и течната вечеря. Никой не се надяваше на скорошно решение.

Съдебният пристав заключи заседателите в стаята им и каза на двамата резервни да седнат в тясното коридорче. Вътре Бари Акър единодушно бе избран за председател. Той постави на бюрото в ъгъла инструкциите на съдията и веществените доказателства. Всички насядаха неспокойно около двете сгъваеми маси, поставени една до друга.

— Предлагам да проведем едно предварително, неофициално гласуване — започна той. — Просто така, да разберем кой накъде клони. Някакви възражения?

Възражения нямаше. Той държеше списък с дванайсет имена.

— Гласуваме с „виновен“, „невинен“ или „не съм решил“. Освен това засега може да има и въздържали се.

— Реба Бетс.

— Не съм решила.

— Бърнис Тул.

— Виновен.

— Каръл Корман.

— Виновен.

— Дона Лу Пек.

— Не съм решила.

— Сю Уилямс.

— Въздържам се.

— Джоу Ан Гейтс.

— Виновен.

— Рита Мей Плънк.

— Виновен.

— Франсис Макгауън.

— Виновен.

— Уанда Уомак.

— Не съм решила.

— Юла Дел Йейтс.

— Още не съм решила. Бих искала да поговорим.

— Ще поговорим. Клайд Сискоу.

— Не съм решил.

— Станаха единайсет. Аз съм Бари Акър и гласувам „невинен“.

— Бари запресмята наум и след миг продължи: — Това прави следното: петима гласуват „виновен“, петима не са взели решение, един се въздържа и един гласува „невинен“. Както се очертава, чака ни доста работа.

Проучиха веществените доказателства, снимките, отпечатъците от пръсти и балистичните диаграми. В шест часа уведомиха съдията, че не са стигнали до решение. Бяха гладни и искаха да си ходят. Той насрочи следващото заседание за вторник сутринта.

От часове седяха на верандата, през повечето време мълчаха и наблюдаваха как тъмнината обгръща града под тях и довежда комарите. Отново бе станало горещо. Влажният въздух лепнеше по кожата им и се просмукваше в ризите им. Знойната лятна нощ ги обгръщаше. Сали предложи да приготви вечеря. Лусиен отказа и поиска уиски. Джейк нямаше апетит, бирата го засищаше и утоляваше глада му. Когато всичко се успокои, Незбит се измъкна от колата си, прекоси верандата в мрака, отвори мрежестата врата и влезе в къщата. След миг затръшна вратата, мина покрай тях с една студена бира в ръка и изчезна по алеята, без да продума.

Сали проточи врат през вратата и за последен път им предложи вечеря. И двамата отказаха.

— Джейк, днес следобед ми се обадиха по телефона. Клайд Сискоу иска двайсет и пет хиляди, за да попречи на заседателите да вземат решение и петдесет хиляди за оправдателна присъда.

Джейк започна да клати глава.

— Чуй ме, преди да кажеш „не“. Той е наясно, че не може да гарантира оправдателна присъда, но може да блокира вземането на решение. За това се иска само един глас. И струва двайсет и пет хиляди. Вярно, не са малко пари, но ти знаеш, че ги имам. Ще му ги дам, а ти ще ми ги върнеш след колкото искаш години. Когато и да е, не ме интересува. И да не ми ги върнеш, все едно. Имам купища пари. Знаеш, че те не означават нищо за мен. Ако бях на твое място, изобщо нямаше да му мисля.

— Ти си луд, Лусиен.

— Може и да съм луд. Ти никога не си успявал да постигнеш това, което постигнах аз. Работата по това дело ще те подлуди. Погледни се на какво си заприличал. Не спиш, не ядеш, нямаш семейство, нямаш дом. Но пък пиеш здравата.

— Но ми е останала някаква етичност.

— При мен пък тя липсва. И етичността, и нравствеността, и съвестта. Да, но аз печелех, хлапак такъв. Печелех повече от всеки друг в този град и ти го знаеш.

— Лусиен, това е порочно.

— А да не мислиш, че Бъкли не е порочен? Той е готов да лъже, да мами, да подкупва и краде, само и само да спечели това дело. Пет пари не дава за някаква си там въображаема етичност, морални норми или чужди мнения. Моралът изобщо не го интересува. Интересува го едно-единствено нещо — успехът! Пред теб обаче се открива златният шанс да го биеш в собствената му игра. Аз бих го направил, Джейк.

— Не ми говори за това, Лусиен. Моля те, не ми говори за това.

Мина един час. Двамата мълчаха. Светлините на града под тях бавно чезнеха. В тъмнината се чуваше хъркането на Незбит. Сали донесе по едно последно питие и им пожела „лека нощ“.

— Сега е най-трудното — каза Лусиен. — Да чакаш дванайсет средни, обикновени граждани да проумеят всичко.

— Ама че идиотска система, нали?

— Вярно е идиотска. Но обикновено е ефикасна. В деветдесет на сто от случаите съдебните заседатели са прави.

— От това не ми става по-добре. Надявам се единствено на чудо.

— Така е, моето момче, чудото ще се случи утре.

— Утре ли?

— Да. Утре рано сутринта.

— Ще си направиш ли труда да ми обясниш как?

— Утре до обяд тук ще се съберат десет хиляди разярени чернокожи, които ще плъзнат като мравки около съда на окръг Форд. А може и да са повече.

— Десет хиляди! Защо?

— За да викат, крещят и скандират: „Свобода за Карл Лий! Свобода за Карл Лий!“ За да вдигат врява, да уплашат всички, да вцепенят от страх съдебните заседатели. За да хвърлят всичко в хаос. Ще има толкова много негри, че белите ще се изпокрият. Губернаторът ще изпрати още войници.

— И откъде знаеш всичко това?

— Подготвил съм го, Джейк.

— Ти?

— Слушай какво ще ти кажа. Когато бях в разцвета на силите си, познавах всеки черен проповедник в петнайсет окръга. Обиколил съм църквите им. Молил съм се с тях, участвал съм в шествията им, пял съм с тях. Те ми осигуряваха клиенти, аз им осигурявах пари. Бях единственият бял адвокат в Асоциацията за защита на цветнокожите в Северен Мисисипи. Водил съм повече дела за расова дискриминация, отколкото десет фирми във Вашингтон. Това са мои хора. Просто звъннах на няколко телефона. Ще започнат да пристигат сутринта и до обяд няма да можеш да се разминеш от негри в центъра на Клантън.

— Откъде ще пристигнат?

— Отвсякъде. Нали ги знаеш черните колко обичат да правят протестни шествия. За тях това ще бъде празник. Чакаат го с нетърпение.

— Ти си луд, Лусиен. Моят побъркан приятел.

— Аз печеля, хлапако.

В стая сто шейсет и три Бари Акър и Клайд Сискоу привършиха последната си игра на карти и се готвеха да си лягат. Акър извади няколко монети и рече, че му се пие нещо разхладително. Сискоу каза, че не е жаден.

Акър мина на пръсти край заспалия войник в коридора. Автоматът за напитките не работеше и той тихо отвори външната врата, качи се по стълбите на втория етаж и намери друг автомат до машината за лед. Пъхна монетите. Автоматът изкара една диетична кола. Той се наведе да я вземе.

От тъмнината изплуваха две фигури. Повалиха го на пода, сритаха го и го натикаха в тъмния ъгъл до машината за лед, до една заключена с верига и катинар врата. По-високият сграби Акър за яката и го запрати в паянтовата стена. По-дребният стоеше до автомата за кола и наблюдаваше тъмния коридор.

— Ти си Бари Акър, нали? — процеди през зъби по-едрият.

— Да! Пуснете ме! — Акър се опита да се освободи, но нападателят го стисна за шията и го натисна към стената с едната си ръка. С другата измъкна лъскав ловджийски нож и го тикна под носа му. Акър се вцепени.

— Отваряй си ушите и ме чуй добре — прошепна отчетливо непознатият. — Знаем, че си женен и живееш на Форест Драйв хиляда сто шейсет и едно. Знаем, че имаш три деца, знаем къде играят те и къде ходят на училище. Жена ти работи в банката.

Акър усети, че краката му се подкосяват.

— Само да освободят оня негър, ще ти видим сметката, и на теб, и на семейството ти. Години може да минат, но няма да ви се размине.

Нападателят го блъсна на пода и го сграбчи за косата.

— Една-единствена дума да изтървеш за нас, и децата ти остават с едно по-малко. Ясно ли е?

Двамата изчезнаха. Акър дишаше тежко, почти се задушаваше. Разтри врата и тила си. Седеше неподвижен в тъмнината, твърде уплашен, за да помръдне.

На зазоряване в хиляди малки църкви из Северен Мисисипи се събраха вярващи и започнаха да товарят кошници с храна, хладилни чанти, шезлонги и дамаджани с вода в училищни автобуси и църковни фургони. Разменяха поздравии с познати и нервно обсъждаха процеса. От седмици четяха и говореха за Карл Лий Хейли; сега бе дошло време да му се притекат на помощ. Имаше много старци, но имаше и цели семейства с деца и детски кошарки. Когато автобусите се напълниха, те се качиха в коли и поеха след своите проповедници. Пееха и се молеха. Когато пукна зората, шосетата и пътищата към окръг Форд бяха пълни с кервани богомолци.

Задръстиха всички улици, които водеха към площада. Паркираха където свареха и слизаха. Дебелият полковник току-що бе закусил и сега трескаво се озърташе. От всички страни към площада прииждаха коли, повечето с надуты клаксони. Загражденията стояха непокътнати. Той изрева и войниците наскачаха като ужилени. Напрежението растеше. В седем и половина полковникът се обади на Ози и му каза за нашествието. Ози веднага пристигна и откри Ейджи, който го увери, че това е само едно мирно шествие. Нещо като седяща стачка.

— Колко души идват — попита Ози.

— Хиляди, отвърна Ейджи. Хиляди.

Построиха лагер под огромните дъбове и обикаляха моравата, за да проучат нещата. Подреждаха маси, столове и детски кошарки. Държаха се съвсем спокойно, докато една групичка не поде познатото „Свобода за Карл Лий!“ Всички се присъединиха към призива. Нямахше осем часа.

Негърска радиостанция от Мемфис заля всички обхвати със своя зов за помощ. В Клантън, Мисисипи, има нужда от чернокожи за шествие и демонстрация. Стотици коли се насочиха на юг. Всеки активист за граждански права и чернокож политик в града се включи в похода.

Ейджи бе обладан от демони. Използваше мегафон да огласява заповедите си. Насочваше новопристигналите към местата им. Организираще чернокожите проповедници. Уверяваше Ози и полковника, че всичко е наред.

Всичко бе наред, докато не се появиха членове на Клана.

Мнозина от чернокожите виждаха за пръв път белите качулки и роби и шумно реагираха. Те запристъпваха напред и злобно закрепяха. Войниците обградиха качулатите, за да ги предпазят. Те бяха слисани и уплашени и не отвърнаха на виковете.

В осем и половина улиците на Клантън бяха съвсем задръстени. Празни коли, фургони и автобуси бяха разпилени безразборно по паркингите и тихите улички на жилищните квартали. Мощни черни вълни напредваха към площада от всички посоки. Движението бе блокирано. Тротоарите — пълни. Търговците паркираха на километри от магазините си. Кметът стоеше наред галерията, кършеше ръце и молеше Ози да направи нещо. Наоколо се тълпяха хиляди чернокожи и крещяха в един глас. Ози попита кмета дали иска да започне да арестува всички наред пред съда.

Нуз спря на един служебен паркинг на половин миля южно от затвора и тръгна с група чернокожи към съда. Те го разглеждаха с любопитство, но не казаха нищо. Никой не подозираше, че той е човек на властта. Бъкли и Мъсгроув паркираха в една алея на Адамс Стрийт. Изругаха и се запътиха към площада. Видяха купа развалини, който по-рано представляваше домът на Джейк, но не казаха нищо. Бяха прекалено заети с ругатните. Войниците разчистваха пътя на автобуса и той стигна до площада в девет и двамайсет. През затъмнените прозорци четиринайсетте пътници недоумяващо наблюдаваха панаира пред съда.

Мистър Пейт призова залата към тишина и Нуз поздрави своите заседатели. Извини се за безредиците отвън, но нищо не можело да се направи. Ако при тях не се е случило нещо нередно през нощта, нека да продължат разискванията.

— Много добре, можете да се оттеглите в стаята си и да се залавяте за работа. Ще се видим отново преди обяда.

Заседателите се изнизаха навън и се отправиха към тяхната стая. Децата на Хейли седяха до баща си на масата на защитата. Зрителите, този ден главно чернокожи, останаха по местата си и се впуснаха в разговори. Джейк се върна в кантората.

Председателят Акър седна начело на дългата прашна маса и си помисли за стотиците, може би хиляди жители на окръг Форд, които през изминалия век са били избирани за съдебни заседатели, седели са в тази стая, на тази маса, и са спорили за това що е правосъдие. Каквато и гордост да бе изпитвал, че е избран за съдебен заседател в най-прочутото дело, сега тя бе дълбоко помрачена от случилото се през нощта. Питаше се колко от неговите предшественици са били заплашвани със смърт. Вероятно неколцина, реши той.

Останалите бъркаха кафето си и бавно търсеха места около масите. Стаята възкреси скъпи спомени у Клайд Сискоу. Предишното му участие като заседател се бе оказало много доходно и той предчувстваше ново щедро възнаграждение срещу нова справедлива и безпристрастна присъда. Неговият пратеник още не се бе обаждал.

— Как бихте искали да процедираме? — попита председателят.

Изречението на Рита Мей Плънк бе особено свирепо и безпощадно. Тя бе загрубяла жена, която живееше във фургон, нямаше съпруг, затова пък двамата ѝ синове бяха нехранимайковци, които мразеха Карл Лий Хейли. Нещо ѝ тежеше и тя държеше да свали този товар от мощните си плещи.

— Искам да ви кажа някои неща — обърна се тя към Акър.

— Добре. Защо не започнем от вас, мис Плънк, и да караме поред около масата.

— Вчера гласувах „виновен“ и следващия път пак ще гласувам така. Не разбирам как някой може да гласува „невинен“ и държа поне един от вас да ми обясни как може да подкрепя този брикет.

— Да не съм ви чула да повторите тази дума — викна Уанда Уомак.

— Ще му викам „брикет“ колкото си поискам и нищо не можете да ми направите — сопна се Рита Мей.

— Моля ви да не употребявате тази дума — каза Франсис Макгауън.

— За мен тя е обидна — каза Уанда Уомак.

— Брикет, чернилка, кюнец, печка — закрепця Рита Мей през масата.

— Хайде стига — рече Клайд Сискоу.

— Моля ви — намеси се председателят. — Вижте, мис Плънк, нека бъдем откровени. Повечето от нас употребяват тази дума от време

на време. Сигурен съм, че някои я употребяват повече от останалите. Но за много хора това е обидна дума и намирам, че ще е разумно да не я използвате по време на нашите разисквания. И без това си имаме достатъчно проблеми. Можем ли да се споразумеем да не използваме тази дума?

Всички кимнаха, с изключение на Рита Мей.

Думата взе Сю Уилямс. Беше добре облечена, привлекателна, около четирийсетте. Работеше в окръжната служба за социални грижи.

— Вчера не гласувах. Въздържах се. Но изпитвам съчувствие към мистър Хейли. Имам дъщеря и ако някой я изнасили, това сериозно ще разклати душевното ми равновесие. Мога да разбера родител, който губи разсъдък си при такава ситуация, и мисля, че не е справедливо да съдим мистър Хейли, очаквайки да действа напълно рационално.

— Намирате, че той е бил невменяем от юридическа гледна точка ли? — попита Реба Бетс. Тя още не бе решила как да гласува.

— Не съм убедена, но знам, че не е бил психически стабилен. И не би могъл да бъде.

— Значи вярвате на оня изкукуригал доктор, който даде показания за него? — попита Рита Мей.

— Да. На него може да се вярва точно толкова, колкото и на лекаря на обвинението.

— Харесаха ми ботушите му — рече Клайд Сискоу. Никой не се засмя.

— Но той е бил осъждан — каза Рита Мей. — Освен това излъга и се опита да прикрие. Не вярвам на нито една негова дума.

— Спал е с момиче, което няма осемнайсет години — каза Клайд. — Ако това е престъпление, тогава доста от нас трябва да бъдат подведени под отговорност.

Отново никой не оцени опита му да се шегува. Клайд реши да не се обажда известно време.

— По-късно той се е оженил за момичето — каза Дона Лу Пек, която също не бе изразила становище.

Всички около масата се изредиха, всеки взе думата по веднъж, споделяха мнението си и отговаряха на въпроси. Обидната думичка се избягваше предпазливо от тези, които държаха на присъда. Двете страни на фронта се поочертаха. Повечето от невзелите решение,

клоняха към виновен или поне така изглеждаше. Грижливата подготовка за убийствата, точното познаване на маршрута, автоматът М-16 — всичко това навеждаше на мисълта за предумишлено убийство. Ако той ги бе заварил на местопрестъплението и ги бе убил на място, тогава не биха му търсили отговорност. Но шест дни да го обмисля така грижливо, това не показваше замъглено съзнание.

Уанда Уомак, Сю Уилямс и Клайд Сискоу клоняха към оправдателна присъда, останалите — към „виновен“. Бари Акър бе подчертано уклончив.

Ейджи развя дълго синьо-бяло знаме с надпис „Свобода за Карл Лий!“. Петнайсет пастори застанаха рамо до рамо зад него и зачакаха да се оформи шествието пред съда. Хиляди чернокожи се наредиха плътно зад тях и поеха. Спуснаха се по Джаксън Стрийт и завиха наляво, към западния край на площада. Ейджи предвождаше демонстрантите. Скандираха познатия боен вик „Свобода за Карл Лий! Свобода за Карл Лий!“ в безкраен, повтарящ се оглушителен хор. С всяка крачка около площада тълпата растеше и хорът се усилваше.

Подушили неприятности, търговците заключиха магазините си и се прибраха вкъщи, за да проверят дали застраховките им включват щети при безредици. Зелените войнишки униформи се изгубиха в черното море. Полковникът, потен и нервен, им нареди да обкръжат съда и да се държат здраво. Докато Ейджи и демонстрантите завиваха по Вашингтон Стрийт, Ози се срещна с групичката от Клана. Откровено и тихичко им обясни, че положението може да стане неудържимо и той не би могъл да гарантира безопасността им. Признава правото им да се събират, разбира мотивите им, но ги моли да се махнат от площада, преди да е станало късно. Те набързо изчезнаха.

Когато знамето премина под стаята на съдебните заседатели, всички се струпаха на прозореца. Безспирното скандиране тресеше стъклата. Мегафонът ечеше. Съдебните заседатели се взираха в тълпата с невярващи очи. Черното море бе заляло улицата и продължаваше зад ъгъла. Всевъзможни ръчно направени лозунги стърчаха над главите им и настояваха човекът да бъде освободен.

— Не знаех, че в нашия окръг имало толкова много чернилки — каза Рита Мей Плънк. В този момент останалите единайсет си мислеха точно същото.

Бъкли беше бесен. Двамата с Мъсгроув наблюдаваха сцената от библиотеката на третия етаж. Ревът отдолу бе прекъснал спокойния им разговор.

— Не знаех, че в нашия окръг имало толкова много негри — каза Мъсгроув.

— Не са толкова. Някой ги е събрал тук. Чудя се кой ли ги е подучил.

— Сигурно Бриганс.

— Сигурно. Съвсем навреме — цялата врява започва точно когато заседателите разискват. Трябва да има поне пет хиляди.

— Най-малко.

Нуз и мистър Пейт бяха в кабинета на втория етаж. Негова светлост не изглеждаше много щастлив. Тревожеше се за своите съдебни заседатели.

— Не виждам как биха могли да се задълбочат при всичко, което става долу.

— Пресметнато е точно навреме нали, господин съдия? — каза мистър Пейт.

— Съвсем точно.

— Не знаех, че в нашия окръг имало толкова много негри.

* * *

Двайсет минути бяха необходими на мистър Пейт и Джийн Гилеспи да намерят адвокатите и да накарат залата да замлъкне. Когато се възцари тишина, се появиха и заседателите. По лицата им липсваха усмивки.

— Дами и господа, време е за обяд — заяви Нуз. — Предполагам, че нямате какво да докладвате.

Бари Акър поклати глава.

— Така си и мислех. Ще направим почивка за обяд, до един и половина. Разбирам, че не можете да напуснете съда, но бих искал да хапнете, без да разисквате делото. Съжалявам за напрежението отвън, но, откровено казано, не мога да направя нищо. Почивка до един и половина.

В кабинета Бъкли побесня.

— Господин съдия, това е лудница! Заседателите въобще не са в състояние да се концентрират върху делото при този шум навън. Това е умишлен опит да се сплашат заседателите.

— И на мен не ми харесва — каза Нуз.

— Това е организирано! Това е умишлено! — крещеше Бъкли.

— Работите вървят на зло — добави Нуз.

— Както е тръгнало, може и да настоявам процесът да се обяви за невалиден.

— Няма да позволя. Ти какво ще кажеш, Джейк?

Джейк се ухили за миг, после каза:

— Свобода за Карл Лий.

— Много смешно — изръмжа Бъкли. — Сигурно това е твое дело.

— Не е. Ако си спомняте, мистър Бъкли, аз се опитах да го предотвратя. Няколко пъти молих за промяна на мястото. Няколко пъти заявих, че процесът не трябва да се състои в тази зала. Вие настоявахте той да е тук, мистър Бъкли, а вие, съдия Нуз, решихте да остане тук. Смешно е сега и двамата да се оплаквате.

Джейк бе поразен от собственото си спокойствие. Бъкли изръмжа и заби поглед надолу през прозореца.

— Погледни ги само. Побеснели негри. Сигурно са десет хиляди.

По време на обедната почивка десетте хиляди нараснаха на петнайсет хиляди. Коли от стотици мили — някои чак от Тенеси — паркираха покрай шосетата извън града. Хората вървяха пеша по две-три мили под жарещото слънце, за да се присъединят към окупиралите съда. Ейджи обяви обедна почивка и площадът стихна.

Чернокожите не бяха настроени войнствено. Отвориха хладилни чанти и кошници с храна и започнаха да се черпят един друг. Скупчиха се под сенките, но наоколо нямаше достатъчно дървета. Влизаха в съда

за студена вода и тоалетни. Крачеха по тротоарите и се вираха през витрините на затворените магазини. Опасявайки се от безредици, Кафето и Чайната затвориха по време на обед. Опашката по тротоара пред Клод бе дълга почти две пресечки.

Джейк, Хари Рекс и Лусиен се бяха разположили на балкона и се забавляваха с цирка под тях. На масата бе поставена кана с прясна, гъста маргарита, която лека-полека изчезваше. Понякога те се присъединяваха към общия хор, ревейки „Свобода за Карл Лий!“, или припяваха заедно с другите „Ние ще победим“. Единствен Лусиен знаеше думите. Беше ги научил по време на славните дни през шейсетте години, когато се водеше битката за граждански права, и продължаваше да твърди, че е единственият бял в окръга Форд, който знае всички куплети. Тогавя дори ходел в една черна църква, обясни той между отделните питиета, защото неговата собствена гласувала да бъдат прогонени чернокожите вярваци. Отказал се след една тричасова проповед, която завършила с танци. Решил, че белите не са създадени за такова смирение. Но продължил да им помага.

От време на време някой телевизионен екип се отклоняваше към кантората на Джейк и се мъчеше да зададе въпрос. Джейк се преструваше, че не чува, накрая изреваваше:

— Свобода за Карл Лий!

Точно в един и половина Ейджи грабна мегафона, развя знамето, подреди пасторите и събра демонстрантите. Поде химн и шествието бавно се залюшка по Джаксън Стрийт, после зави около площада. При всяка обиколка се присъединяваха все повече хора и шумът растеше заедно с тях.

В стаята на съдебните заседатели от петнайсет минути цареше мълчание, след като Реба Бетс бе преминала от „не съм решила“ към „невинен“. Ако някой я изнасилел, заяви тя, щяла да му пръсне мозъка, стига да имала възможност. Сега бяха пет на пет плюс двама, които не бяха решили. Изглеждаше невъзможно да се постигне компромис. Председателят продължаваше да увърта. Бедната възрастна Юла Дел Йейтс бе гласувала по единия начин, после по другия и на всеки бе ясно, че накрая ще гласува с мнозинството. Беше се разплакала до

прозореца и Клайд Сискоу я заведе до мястото ѝ. Искала да си отиде вкъщи. Чувствала се като затворничка.

Виковете и шествието бяха свършили своето. Когато мегафонът преминаваше наблизо, страхът в малката стая ставаше болезнено осезаем. Акър призоваваше към спокойствие, а те чакаха нетърпеливо, докато врявата заглъхне. Спокойствието обаче бе относително. Каръл Корман се реши да попита доколко са в безопасност. За първи път от една седмица тихият мотел бе станал ужасно примамливо място.

Трите часа безспирно скандиране разбиха окончателно нервите им. Председателят предложи да поговорят за семействата си и да изчакат до пет часа, когато Нуз ще ги извика.

Бърнис Тул, която бе гласувала доста несигурно „виновен“, предложи нещо, за което всички си бяха мислили, но никой не бе споменал.

— Защо просто не кажем на съдията, че сме в безизходно положение?

— Той ще обяви процеса за невалиден, нали? — попита Джо Ан Гейтс.

— Да — отвърна Акър. — Ще го съдят отново след няколко месеца. Защо да не приемем, че сме приключили работа, и да опитаме отново утре?

Всички се съгласиха. Не бяха готови да се откажат. Юла Дел тихо плачеше.

В четири часа Карл Лий и децата застанаха до високите прозорци. Той забеляза дръжка. Завъртя я и прозорецът се отвори към малък балкон над западната морава. Кимна на един от полицаите и пристъпи навън. Държеше Тоня на ръце и наблюдаваше тълпата.

Те го зърнаха. Закресяха името му и се втурнаха към него. Ейджи поведе демонстрантите през улицата и моравата. Вълна от черни човешки тела се скупчи под малката тераса и всички се натискаха да зърнат по-отблизо своя герой.

— Свобода за Карл Лий! Свобода за Карл Лий! Свобода за Карл Лий!

Той махна с ръка на почитателите си, целуна дъщеричката си и прегърна синовете си. После продължи да маха и каза на децата да правят същото.

Джейк и малката му дружина използваха това, за да прекосят улицата и да влязат в съда. Беше се обадила Джийн Гилеспи. Нуз искал да се срещне с адвокатите в кабинета си. Бил разтревожен. Бъкли вилнеел.

— Настоявам процесът да се обяви за невалиден! Настоявам да се обяви за невалиден! — крещеше той на Нуз точно когато Джейк влезе в кабинета.

— Вие правите предложение за невалиден процес, губернаторе. А не настоявате! — Джейк го наблюдаваше със стъклен поглед.

— Върви по дяволите, Бриганс! Ти си организирай всичко това. Тоя бунт е твое дело. Ония негри там навън са твоя работа.

— Тук ли е секретарката? — попита Джейк. — Искам това да влезе в протокола.

— Господа, моля ви — намеси се Нуз. — Нека бъдем професионалисти.

— Господин съдия, обвинението прави предложение процесът да се обяви за невалиден — рече Бъкли, стремейки се да говори като професионалист.

— Отхвърля се.

— Добре тогава. Обвинението прави предложение да се позволи на съдебните заседатели да продължат обсъжданията на друго място извън съда.

— Интересна идея — каза Нуз.

— Не виждам причина те да не могат да продължат в мотела. Там е спокойно и само няколко души знаят къде се намира — каза уверено Бъкли.

— Джейк? — обърна се Нуз към него.

— Не, няма да стане. По закон нямате право да разрешавате обсъждания извън сградата на съда. — Джейк бръкна в джоба си и извади няколко сгънати листа. Хвърли ги на бюрото. — „Щатът срещу Дюбоуз“, хиляда деветстотин шейсет и трета година, окръг Линуд. Климатичната инсталация в съда блокирала по време на големите горещини. Съдията дал разрешение на заседателите да продължат обсъжданията в местната библиотека. Защитата протестирала. Съдебните заседатели обявили обвиняемия за виновен. При обжалването Върховният съд отменил решението на съдията като неправилно и нарушаващо свободата на действие. Съдът постановил,

че обсъжданията на съдебните заседатели трябва да се състоят в тяхната стая в съда, където се гледа делото. Нямаме право да ги местите.

Нуз прегледа делото и го подаде на Мъсгроув.

— Да се подготви залата — нареди на мистър Пейт.

С изключение на репортерите, залата бе пълна само с чернокожи. Заседателите изглеждаха бледи и напрегнати.

— Предполагам, че не сте взели решение? — попита Нуз.

— Не, сър — отвърна председателят.

— Нека ви попитам нещо. Без да споменавате цифри, до безизходно положение ли сте стигнали?

— Ваша светлост, и това обсъждахме. Бихме искали да си тръгнем, да си отпочинем добре и да започнем утре отново. Не сме готови още да се откажем.

— Радвам се да го чуя. Извинявам се за това, което става отвън, но отново искам да подчертая, че нищо не може да се направи. Съжалявам. Ще трябва да дадете всичко, на което сте способни. Някакви въпроси?

— Не, сър.

— Много добре. Ще продължим утре в девет.

Карл Лий дръпна Джейк за рамото.

— Какво означава всичко това?

— Означава, че са в безизходно положение. Може да са шест на шест, или единайсет на един срещу теб, или единайсет на един за оправдателна присъда. Няма защо да се тревожиш.

Бари Акър спря в ъгъла съдебния пристав и му подаде сгънат лист. Там бе написано:

Луън,

Вземай децата и отивай при майка си. Не казвай на никого.

Стой там, докато свърши тая работа тук. Прави каквото ти казвам. Тук става опасно.

Бари

— Можете ли да предадете това на жена ми днес? Номерът ни е осем, осем, едно, нула, седем, седем, четири.

— Разбира се — отвърна приставът.

Тим Нънли, механик в гаража на Шевролет, бивш клиент на Джейк Бриганс и редовен посетител на Кафето, седеше на една кушетка в хижата на сред гората и пиеше бира. Слушаше как побратимите му от Клана се напиват и ругаят негрите. От време на време и той ги изругаваше. През последните две нощи бе забелязал, че си шушукат, и чувстваше, че се готви нещо. Слушаше напрегнато.

Стана да си вземе друга бира. Внезапно те се нахвърлиха върху него. Трима го притиснаха до стената и отгоре му заваляха юмруци и ритници. Пребиха го от бой, запушиха му устата с парцал, завързаха го и го завлякоха навън, през чакълестия път до поляната, където официално го бяха приели в Клана. Завързаха го за един кол, съблякоха го и запалиха кръста. Камшикът плющеше върху него, докато плещите, гърбът и краката му се превърнаха на пихтия.

Две дузини бивши събрата наблюдаваха в ням ужас как заливат пребитото тяло с керосин. Главатарят с камшика стоеше неподвижно до него. Стоя цяла вечност, както им се стори на останалите. После произнесе смъртната присъда, запали клечка кибрит и я хвърли.

Гласът на Мики Маус секна завинаги.

Събраха белите си одежди и останалите неща и си тръгнаха. Повечето никога нямаше да стъпят отново в окръг Форд.

Сряда. За първи път от седмици Джейк спа осем часа и нещо. Беше заспал на дивана в кантората си и се събуди в пет от шума на военните, които се готвеха за най-лошото. Беше отпочинал, но при мисълта, че днес сигурно ще се реши всичко, нервите му отново се опънаха. Изкъпа се и се обръсна на долния етаж, отвори нов одеколон и облече най-хубавия тъмносин костюм на Стан Аткавидж, който му беше малко къс и широк, но при тези обстоятелства вършеше работа. Помисли си за развалините на Адамс Стрийт, за Карла и топката в стомаха му отново натежа. Хукна за вестници.

На първите страници на изданията от Мемфис, Джаксън и Тюпълоу имаше една и съща снимка на Карл Лий, застанал на малката тераса над тълпата, прегърнал дъщеря си и вдигнал ръка за поздрав към своите хора. За къщата на Джейк не се споменаваха нищо. Почувства облекчение, но внезапно огладня.

Дел го прегърна като изгубено дете. Свали престилката си и седна с него в ъгловото сепаре. Когато заприиждаха редовните посетители, всички се спираха и го потупваха по гърба. Радваха се да го видят отново. Липсвал им и те го подкрепяли. Дел му каза, че е измършавял, и той си поръча почти цялото меню.

— Джейк, ония черните ще се върнат ли пак днес? — попита Бърт Уест.

— Сигурно. — Той отрязва голямо парче от палачинката.

— Чух, че смятат да докарат още от техните тая сутрин — каза Анди Риник. — Всички негърски радиостанции в Северен Мисисипи гърмят от сутринта и приканват на поход към Клантън.

Чудесно, помисли си Джейк и заля с кетчуп бърканите си яйца.

— Съдебните заседатели чуват ли виковете? — попита Бърт.

— Как няма да ги чуват — отвърна Джейк. — Нали заради тях са крясъците. Да не са глухи?

— Сигурно това ги плаши.

Джейк много се надяваше да е така.

— Как е семейството? — попита тихо Дел.

— Добре, предполагам. Всяка вечер се обаждам на Карла.

— Тя страхува ли се?

— Умира от ужас.

— Какво ти сториха напоследък?

— От неделя сутринта — нищо.

— Карла знае ли?

Джейк поклати глава, дъвчейки.

— И аз така си мислех. Горкичкият Джейк.

— Ще се оправя. Тук за какво се говори?

— Вчера по обед затворихме. Бяха се насъбрали много черни отвън и се страхувахме от безредици. Ще видим как ще върви тази сутрин и може пак да затворим. Джейк, ами ако го осъдят?

— Работата ще загрубее.

Остана още един час и отговори на всичките им въпроси. Влязоха непознати и Джейк се измъкна.

Не му оставаше друго, освен да чака. Седна на балкона, пиеше кафе, пушеше пура и наблюдаваше войниците. Помисли си за делата, които бе водил преди; за спокойната спретната адвокатска кантора със секретарка и клиенти, които го чакаха. За обичайните приказки в съда, за разпитите в затвора. За нормалните неща: семейство, дом, неделна служба в църквата. Не беше роден за велики дела.

Първият автобус пристигна в седем и половина и войниците го спряха. Вратите се отвориха и един безкраен поток от чернокожи с шезлонги и кошници с храна се насочи към предната морава. Цял час Джейк издухваше дима от пурата си в натежалия въздух и наблюдаваше с огромно задоволство как площадът прелива от шумни, но миролюбиви демонстранти. Проповедниците до един бяха тук, насочваха хората си и уверяваха Ози и полковника, че са мирни граждани. Ози бе убеден в това. Полковникът бе нервен. В девет улиците бяха непроходими. Някой забеляза автобуса на компанията „Грейхаунд“.

— Идват! — викна Ейджи във високоговорителя. Тълпата се втурна към ъгъла на Джаксън и Куинси, където войници, гвардейци и шерифи образуваха жива преграда около автобуса, за да му пробият път през тълпата към задната част на съда.

Юла Дел Йейтс плачеше с глас. Клайд Сискоу седеше до прозореца и я държеше за ръка. Другите страхливо се озъртаха, докато автобусът бавно напредваше през площада. Жив кордон от тежко въоръжени мъже свързваше автобуса със съда, Ози мина през него и се качи вътре. Надвиквайки ревовете, той увери съдебните заседатели, че контролира положението. Трябва само да го последват и да вървят колкото може по-бързо.

Приставът заключи вратата и те се скупчиха край каната с кафе. Юла Дел седеше сама в ъгъла, хлипаше и потреперваше при всяко „Свобода за Карл Лий!“, което прогърмяваше отдолу.

— Не ме интересува какво ще направим — рече тя. — Изобщо не ме интересува. Повече не издържам. От осем дена не съм си виждала семейството, а сега и тази лудница. Не съм мигнала цяла нощ. — Тя се разплака с глас. — Имам чувството, че ще получа нервна криза. Искам само да се махна оттук.

Клайд й подаде салфетка и я потупа по рамото.

Джоу Ан Гейтс също бе на път да рухне.

— И аз не съм мигнала цяла нощ. Втори ден като вчерашния не ще мога да преживея. Искам да се прибера вкъщи при децата.

Бари Акър стоеше до прозореца и си мислеше за безредиците, които щяха да последват една присъда „виновен“. В центъра на града нямаше да остане нито една сграда, включително и съдът. Чудеше се дали някой ще защити съдебните заседатели. Вероятно нямаше да могат да се доберат до автобуса. За щастие жена му и децата бяха на безопасно място в Арканзас.

— Чувствам се като заложница — каза Бърнис Тул, която гласува твърдо за „виновен“. — Тая тълпа няма да остави камък върху камък от съда, ако го осъдим. Страх ме е.

Клайд й подаде пакетче със салфетки.

— Не ме интересува какво ще направим — хленчеше отчаяно Юла Дел. — Искам само да се махна оттук. Откровено ви казвам — не ме интересува дали ще го осъдим, или не, само да направим нещо. Нервите ми не издържат.

Уанда Уомак се изправи в края на масата и нервно прочисти гърло. Помоли за внимание.

— Имам предложение — каза бавно тя, — което може веднага да реши въпроса.

Плаحوвете утихнаха и Бари Акър се върна на мястото си. Вниманието на всички бе насочено към нея.

— Снощи, когато не можах да заспя, ми мина нещо през ума, което искам да обмислите. Може да ви се стори мъчително. Сигурно ще ви накара да се вслушате в сърцето си, да се взрете в душата си. Моля ви да го направите, каквото и да ви струва. Ако всеки бъде честен пред самия себе си, мисля, че ще можем да приключим още преди обяд.

Единствените шумове идваха от улицата.

— Сега сме разделени с гласовете си на две равни половини. Можем да съобщим на съдията Нуз, че сме в безизходно положение. Той ще обяви процеса за невалиден и ще си отидем вкъщи. След няколко месеца целият този театър ще се повтори. Мистър Хейли ще бъде съден отново, в същата тази зала, със същия съдия, но с други съдебни заседатели, избрани пак от нашия окръг — наши приятели, съпрузи, съпруги и родители. Същите хора, каквито сме и ние в тази стая. Следващият състав ще се сблъска със същите проблеми, пред които сме изправени сега, а онези хора ще бъдат толкова умни, колкото сме и ние сега.

Сега е времето да се реши това дело. Ще бъде неморално да се измъкваме от отговорност и да я прехвърляме на следващия състав. Съгласни ли сте с мен?

Всички мълчаливо се съгласиха.

— Добре. Ето какво искам от вас. Искам да си представите за миг нещата, както аз си ги представям. Искам да използвате въображението си. Искам да затворите очи и да слушате единствено моя глас.

Заседателите покорно затвориха очи. Бяха готови на всичко.

Джейк лежеше на дивана в кантората си и слушаше Лусиен да разказва истории за прочутите си баща и дядо, за прочутата им адвокатска кантора и за всички, от които били измъкнали пари и земя.

— Наследството ми се дължи на моите развратни деди — викаше той. — Начуквали са го на всеки, който им е паднел.

Хари Рекс се смееше гръмогласно. Джейк бе чувал тези истории и преди, но те бяха винаги смешни и винаги различни.

— Ами малоумният син на Етъл? — попита Джейк.

— Да не си посмял да говориш така за брат ми — запротестира Лусиен. — Той е най-умният в семейството. Разбира се, че ми е брат. Баща ми я взел на работа, когато била седемнайсетгодишна, и ако щещ, вярвай, едно време си я бивало. Елън Туити била най-голямата лудетина в окръг Форд. Баща ми не можел да се отлепи от нея. Може днес да ти се струва противно, но си е вярно.

— Отвратително е — каза Джейк.

— Къщата ѝ била пълна с деца и като малки с две от тях страхотно сме си приличали, особено със смахнатия. Било направо неудобно!

— Ами майка ти? — попита Хари Рекс.

— Тя била от онези горди аристократични южнячки, които се интересували само кой има синя кръв и кой не. Тук наоколо не гъмжи от благородници, затова прекарвала повечето време в Мемфис, където се опитвала да направи впечатление на кралете на памука и да влезе в техните среди. Голяма част от детството ми мина в хотел „Пийбоди“. Слагаха ми малка червена папийонка и ме караха да се държа изискано, като богаташките синчета от Мемфис. Беше ми противно, а и пет пари не давах за майка си. Тя знаеше за Етъл, но го приемаше. Заяви на баща ми, че трябва да бъде дискретен и да не поставя семейството в неудобно положение.

— Кога почина тя?

— Шест месеца преди баща ми да загине при самолетна катастрофа.

— От какво умря? — попита Хари Рекс.

— От трипер. Хвана го от едно ратайче.

— Лусиен! Сериозно ли говориш?

— От рак. Три години беше болна, но се държеше до последно.

— Ти кога тръгна по лошия път? — попита Джейк.

— Мисля, че всичко започна, когато бях в първи клас. Чичо ми имаше голяма плантация на юг от града и притежаваше няколко семейства негри. Беше по време на Голямата криза, ако не ме лъже паметта. Там прекарах по-голямата част от детството си, защото баща ми беше страшно зает с кантората си, а майка ми — с клубовете си,

където се наливах с чай. Всичките ми приятели бяха чернокожи. Отгледаха ме черни прислужници. Най-добрият ми приятел беше Уили Рей Уилбанкс. Не се шегувам. Прадядо ми бил купил неговия прадядо. Когато освободили робите, повечето от тях запазили името на семейството. Какво друго можели да направят? Затова има толкова много Уилбанковци по нашия край. Притежавали сме всички роби в окръг Форд и повечето от тях са си останали с името Уилбанкс.

— Ти сигурно си роднина с някои от тях — каза Джейк.

— Благодарение на инстинктите на прадедите ми сигурно съм роднина с всички.

Телефонът иззвъня. Тримата замръзнаха и го загледаха. Джейк се надигна със затаен дъх: Хари Рекс вдигна слушалката, после я върна на мястото ѝ.

— Грешка — каза той.

Те се спогледаха, после се засмяха.

— И какво стана в първи клас? — попита Джейк.

— Добре де, продължавам. Когато дойде време да тръгвам на училище, Уили Рей и останалите ми приятелчета се качиха в автобуса и заминаха в училището за черни. Аз също се качих, но шофьорът много внимателно ме хвана за ръката и ме накара да слеза. Плаках и виках, а чичо ме заведе вкъщи и каза на майка ми: „Лусиен се качил в негърския автобус.“ Тя беше ужасена и ми тегли един бой. И баща ми ме би, но след години призна, че постъпил глупаво. Така че мен ме пратиха в училището за бели, където си останах завинаги малкото богато момче. Всички мразеха малките богаташките синчета, особено в такъв беден град като Клантън.

Не че бях кой знае колко хрисим, но всеки си изкарваше яда на мен и ме мразеше, защото имахме пари. Затова никога не съм отдавал значение на парите. Оттогава започна и моя антиконформизъм. В първи клас. Реших да не бъда като майка си, защото тя беше вечно намръщена и гледаше на света отвисоко. Баща ми пък имаше прекалено много работа, за да се забавлява. Та аз си рекох: Майната му. Ще се забавлявам. Джейк се протегна и стисна очи.

— Нервно ли ти е? — попита Лусиен.

— Искане ми се всичко да е свършило вече.

Телефонът иззвъня и Лусиен го грабна. Заслуша се, после затвори.

— Какво става? — попита Хари Рекс.

Джейк беше впил поглед в Лусиен. Часът бе настъпил.

— Обади се Джийн Гилеспи. Съдебните заседатели са готови.

— Господи! — Джейк разтърка слепоочията си.

— Джейк, чуй ме добре — заговори наставнически Лусиен. — Милиони хора ще видят това, което ще се случи. Искам да се владееш. Внимавай какво ще говориш.

— А какво да правя аз? — замънка Хари Рекс. — Повръща ми се.

— Струва ми се много странно точно ти да ме съветваш така, Лусиен — рече Джейк, закопчавайки сакото на Стан.

— Много нещо ми е минало през главата, затова. Покажи колко си добър. Ако спечелиш, внимавай какво говориш пред пресата. Бъди самоуверен и благодари на съдебните заседатели. А ако загубиш...

— Ако загубиш — обади се Хари Рекс, — плюй си на петите, защото ония негри ще взривят съда.

— Страх ме е — призна Джейк.

Ейджи се качи на предните стъпала и обяви, че заседателите са готови с решението. Помоли за тишина и в миг тълпата утихна. Пристъпваха към предните колони. Ейджи ги помоли да паднат на колене и да се молят. Те покорно го послушаха и се отдадоха на горещи молитви. Всеки мъж, жена и дете на предната морава се Обръщаше към господата и го молеше да пусне техния събрат на свобода.

Войниците се бяха скупчили и също се молеха да оправдаят подсъдимия.

Ози и Мос Джуниър накараха зрителите в залата да седнат и наредиха полицаите и служебните лица покрай стените и по пътеката. Джейк влезе откъм стаята за задържани, погледна Карл Лий, после зрителите. Повечето се молеха. Мнозина си гризяха пръстите. Гуен си бършеше сълзите. Лестър гледаше уплашено. Децата бяха объркани и стреснати.

Нуз зае мястото си и напрегнато мълчание обгърна залата. Отвън не долиташе никакъв звук. Двайсет хиляди чернокожи бяха коленичили на земята като мюсюлмани. В залата и отвън царуваше пълна тишина.

— Беше ми съобщено, че съдебните заседатели са взели своето решение, така ли е, господин съдебен пристав? Много добре. Скоро заседателите ще заемат своите места, но преди това съм длъжен да заявя някои неща. Няма да търпя никакви викове или изблици на чувства. Ще наредя на шерифа да изхвърли навън всеки, който нарушава реда. Ако се наложи, ще опразня залата. Сега можете да въведете съдебните заседатели.

Вратата се отвори и сякаш минаха часове, преди Юла Дел Йейтс да се появи първа на прага с разплакани очи. Джейк сведе глава. Карл Лий се взираше дръзко в портрета Е. Лий над главата на Нуз. Заседателите вдървено насядаха в ложата. Изглеждаха нервни, напрегнати и уплашени. Повечето бяха плакали. На Джейк му прилоша. Бари Акър вдигна един лист, който прикова всички погледи.

— Дами и господа, взехте ли своето решение?

— Да, сър — отговори председателят с писклив, нервен глас.

— Моля, предайте го на секретарката.

Джийн Гилеспи го взе и го подаде на негова светлост, който се наведе над него. Чете го цяла вечност.

— Формално всичко е наред — каза накрая той.

Сълзите на Юра Дел не секваха и нейните хлипове бяха единствените звуци в залата. Джо Ан Гейтс и Бърнис Тул попиваха очите си с носни кърпички. Джейк се бе закълел да не поглежда към заседателите, преди да бъде прочетена присъдата, но не устоя. На първото му криминално дело заседателите бяха усмихнати, докато заемаха местата си. В този миг Джейк бе сигурен в оправдателната присъда. След секунди разбра, че усмивките били за това, че престъпникът ще изчезне от белия свят. След този процес той се бе закълел да не поглежда към заседателите. Но никога не можеше да устои.

Би било чудесно да види някое намигване или вдигнати палци, но това не се бе случвало никога.

Нуз погледна към Карл Лий.

— Моля обвиняемият да стане.

Джейк бе сигурен, че вероятно има много по-ужасяващи фрази в английския език, но за един адвокат на криминални дела тези думи в такъв момент пораждаха страховити предчувствия. Неговият клиент се

изправи вдървено и тъжно. Джейк затвори очи и притаи дъх. Ръцете му трепереха, а стомахът го присвиваше.

Нуз върна обратно присъдата на Джейн Гилеспи.

— Моля ви да прочетете това, госпожо секретар.

Тя разгъна листа и отправи поглед към обвиняемия.

— По всички точки на обвинението ние, съдебните заседатели, обявяваме обвиняемия за невинен поради невменяемост.

Карл Лий се обърна и се хвърли към преградата. Тоня и момчетата скочиха от първия ред и го сграбчиха. Залата се взриви от овации. Гуен изпищя и се заля в сълзи. Зарови глава в прегръдките на Карл Лий. Пасторите се изправиха, обърнаха очи нагоре и закрещяха:

— Алилуя! Слава на Исус!

— Господи боже! Господи боже! Господи боже!

Предупреждението на Нуз бе забравено. Той удряше вяло с чукчето и нареждаше:

— Тишина, тишина! Тишина в залата!

Призивът оставаше нечул сред виковете и съдията изглеждаше готов да си затвори очите пред всеобщото опиянение.

Джейк седеше вцепенен, безжизнен, парализиран. Единственото, което успя да направи, бе да се усмихне леко на заседателите. Очите му плузнаха във влага, устните му затрепериха и той реши да не се излага. Кимна на Джейн Гилеспи, която плачеше, и просто седна на масата на защитата, неспособен да изрече каквото и да било. С крайчеца на окото си зърна Мъсгроув и Бъкли, които събираха папки, бележници и книга и ги тъпчеха в чантите си. Бъди великодушен, помисли си той.

Едно момче се шмугна покрай двама полицаи, изскочи навън и хукна по галерията с викове: „Невинен! Невинен!“ Изтича до балкончето над предните стъпала и закрещя на множеството под него:

— Невинен! Невинен! — Вулканът изригна.

— Тишина, тишина в залата! — повтаряше Нуз, когато закъснялата реакция отвън прогърмя през прозорците. — Тишина, тишина в залата!

Той отпусна още минута-две на вълнението, после нареди на шерифа да възстанови реда. Ози вдигна ръце и заговори. Ръкоплясканията, прегръдките и поздравленията бързо, затихнаха. Карл Лий пусна децата си и се върна на масата на защитата. Седна

плътно до адвоката си и го прегърна, смеейки се и плачейки едновременно.

Нуз се усмихна на обвиняемия.

— Мистър Хейли, вие бяхте съден от състав съдебни заседатели, равни на вас, и те решиха, че сте невинен. Не си спомням да има лекарско показание, според което сега вие да сте опасен или да се нуждаете от психиатрично лечение. Вие сте свободен.

Негова светлост погледна адвокатите.

— Ако нямате никакви въпроси, следващата сесия на този съд ще бъде на петнайсети август.

Карл Лий щеше да се задуши в обятията на семейството и приятелите си. Прегръщаха го, прегръщаха се един друг, прегръщаха Джейк. Всички плачеха на воля и славеха господата. Изреждаха се да уверяват Джейк, че го обичат.

Репортерите напиреха зад преградните решетки и бомбардираха Джейк с въпроси. Той вдигна ръце и заяви, че сега няма да отговаря. Но ще даде официална пресконференция в кантората си в два следобед.

Бъкли и Мъсгроув се измъкнаха през една странична врата. Съдебните заседатели седяха заключени в своята стая и чакаха автобусът да ги закара за последен път до мотела. Бари Акър помоли шерифа да му отдели една минута. Двамата с Ози се срещнаха в коридора, той го изслуша внимателно и обеща да му осигури придружители до вкъщи и денонощна охрана.

Репортерите нападаха Карл Лий.

— Искам да си отида вкъщи — не спираше да повтаря той. — Искам да си отида вкъщи.

Празненството на предната морава се развихряше. Пиеха, танцуваха, плачеха, тупаха се по гърбовете, прегръщаха се, благодаряха на бога, поздравяваха се, смееха се шумно, ръкопляскаха, припяваха в хор, преплитаха ръце като духовни братя. Прославяха небесата с възхитителни, шумни и необуздани песнопения. Все поплътно стягаха обръча около входа на съда в нетърпеливо очакване да се покаже техният герой и да приеме заслужената им обич и възхита.

Нетърпението им растеше. След половин час скандирания „Искаме Карл Лий! Искаме Карл Лий!“ той се появи на вратата. Посрещна го гръмовен рев. Съпровождан от адвоката и семейството

си, той бавно си проби път през тълпата, задръстила входа, и спря на най-горното стъпало, под колоните. Крясъците на дваисет хиляди гърла бяха оглушителни. Той прегърна своя адвокат и двамата вдигнаха ръце за поздрав към морето от възторжени лица.

Шумните въпроси на армията репортери бяха напълно заглушени. От време на време Джейк спираше да маха и се провикваше нещо за пресконференция от два часа в кантората му.

Карл Лий прегърна жена си и децата и всички помахаха за поздрав. Тълпата изрева одобрително. Джейк се измъкна и влезе в съда, където Лусиен и Хари Рекс го чакаха в един ъгъл.

— Да се махаме оттук! — викна им Джейк. Втурнаха се през пълния с народ коридор и излязоха от задната врата. Джейк зърна гъмжило от репортери на тротоара пред кантората си.

— Къде си паркирал? — попита той.

Лусиен посочи една странична улица и те хукнаха натам.

Сали опържи свински котлети и зелени домати и им ги поднесе на верандата. Лусиен извади бутилка скъпо шампанско и се закле, че отдавна го пази специално за случая. Хари Рекс лапаше с пръсти и гложгаше кокалите, сякаш цял месец не бе слагал зълк в уста. Джейк само ровеше из чинията, но добре се справяше с леденото вино. След втората чаша започна да се усмихва на нещо си в далечината. Беше щастлив.

— Ако знаеш какъв глупашки вид имаш — каза Хари Рекс с пълна уста.

— Млъквай, Хари Рекс — сръза го Лусиен. — Остави го да се наслаждава на най-блажения час от живота си.

— Той си се наслаждава. Я го погледни как се е ухилил.

— Какво да кажа на репортерите? — попита Джейк.

— Кажи им, че ти трябва клиентите — рече Хари Рекс.

— Клиенти ще има достатъчно — отвърна Лусиен. — Ще се редят на опашка по тротоарите, за да се запишат при него.

— Ти защо не говори с репортерите в съда? И камерите работеха, и всичко им беше подръка. Аз понечих да им кажа нещо — каза Хари Рекс.

— Сигурно не е било за пред хора — отвърна Лусиен.

— Държа ги в ръцете си — каза Джейк. — Няма къде да ходят. Ще продаваме билети за пресконференцията и ще направим състояние.

— Джейк, може ли да дойда и аз, моля ти се, ще седя кротко и само ще гледам. Много те моля — умилкваше се Хари Рекс.

Спориха дали да се качат на таратайката на Хари или на раздрънканото малко порше. Джейк заяви, че няма да кара. Хари Рекс бе по-гръмогласен и всички се натовариха в неговата кола. Лусиен се намести на задната седалка. Джейк седна отпред и започна да дава разпореждания. Поеха по задните улици, за да избегнат потоците от коли, които прииждаха откъм площада. Шосето бе задръстено и Джейк накара шофьора си да обикаля по безброй чакълести пътища. Намериха един асфалтов и Хари Рекс пое към езерото.

— Имам един въпрос, Лусиен — каза Джейк.

— Какъв е той?

— Искам да ми отговориш направо.

— Какъв е въпросът?

— Направи ли сделка със Сискоу?

— Не съм, момчето ми, ти сам си спечели делото.

— Заклевах ли се?

— Заклевам се в бога. Върху една камара библии.

На Джейк му се искаше да е истина и повече не отвори дума за това. Пътуваха мълчаливо в душната жега и слушаха как Хари Рекс припява на касетофона. Изведнъж Джейк посочи нещо встрани и извика. Хари Рекс наби спирачки, направи бясно ляв завой и се пое по друг чакълест път.

— Къде отиваме? — попита Лусиен.

— Само за секунда ще се отбием на едно място — отвърна Джейк, загледан в редицата от къщи, към които се приближаваха. Посочи втората, Хари Рекс сви по алеята и паркира под сянката на клонестото дърво. Джейк изскочи навън, огледа двора и се качи на верандата. Почука на рамката на мрежестата врата.

Появи се един мъж. Непознат.

— Кого търсите?

— Аз съм Джейк Бриганс и...

Вратата рязко се отвори, мъжът се втурна на верандата и сграбчи ръката му.

— Радвам се да се запознаем, Джейк. Аз съм Мак Лойд Кроуъл. Бях в разширения състав, който за малко не освободи обвиняемия още тогава. Ти свърши чудесна работа. Гордея се с теб.

Джейк поклати глава и си повтори името му. И тогава си спомни. Мак Лойд Кроуъл, оня, който бе казал на Бъкли да си затваря устата и да си наляга парцалите.

— О, да, Мак Лойд, сега си спомням. Благодаря ти.

Джейк погледна притеснено към вратата.

— Уанда ли търсиш? — попита Кроуъл.

— Да, нея. Просто минавах и си спомних адреса ѝ, нали проучвах заседателите.

— Не си сгрешил. Тя живее тук, пък и аз съм при нея повечето време. Е, не сме женени, но я караме заедно. Полегнала е вътре, подремва си. Много е изтощена.

— Не я буди.

— Тя ми каза какво се е случило. Направила го е, за да спечелиш.

— Какво е направила? Какво се е случило?

— Накарала ги е да си затворят очите и да слушат думите ѝ. Накарала ги е да си представят, че малкото момиченце има руса коса и сини очи, а двамата нападатели са черни, вързали са десния ѝ крак на едно дърво, а левия — на кол от ограда, изнасилили са я няколко пъти и са я ругали, че е бяла. Казала им да си представят как малкото момиченце лежи и се моли да дойде татко ѝ, а те я ритат в устата, избиват ѝ зъбите, натрошават ѝ челюстите и ѝ счупват носа. Казала им да си представят как двама негри я поливат с бира, пикаят по лицето ѝ и се хият като идиоти. После им казала да си представят, че това момиченце е тяхно — то е тяхна дъщеря. Помолила ги да бъдат честни пред себе си и да напишат на лист хартия дали те биха убили тези черни скотове, ако имат такава възможност. И направили тайно гласоване. Всички заявили, че ще ги убият. Председателят преброил гласовете. Дванайсет на нула. Уанда им казала, че би седяла в стаята на заседателите до зимата, но пак няма да гласува да го осъдят и ако те били честни пред себе си, щели да се чувстват по същия начин. Десет от тях се съгласили с нея, само една жена се противяла. Всички

започнали да ѝ крещят и така я наругали, че накрая и тя отстъпила. Там вътре е било жестоко, Джейк.

Джейк попиваше всяка дума, затаил дъх. Дочу стъпки. Уанда Уомак се приближи до мрежестата врата. Усмихна му се и се разплака. Той я гледаше през мрежата, но нямаше сили да проговори. Прехапа устни и кимна.

— Благодаря — едва успя да прошепне Джейк. Тя избърса очи и кимна.

На Крафт Роуд стотина коли бяха задръстили двете страни на алеята към дома на Хейли. Децата играеха, а родителите им седяха под сенчестите дървета или върху капациите на колите. Хари Рекс паркира до пощенската кутия. Лестър го сграбчи и рече:

— Ти пак успя, отново спечели.

Стискаха ръце и потупваха гърбове, докато прекосят двора и се качат на верандата. Ейджи го прегърна и възхвали бога. Карл Лий се надигна от люлката и тръгна надолу по стъпалата, следван от семейството и близките си. Наобиколиха Джейк и двамата прочути мъже застанаха лице в лице. Сплетоха ръце и се усмихнаха безмълвно един на друг. После се прегърнаха. Наоколо ръкопляскаха и викаха.

— Благодаря ти, Джейк — рече тихо Карл Лий.

Адвокат и клиент седнаха на люлката и започнаха да отговарят на безброй въпроси за процеса. Лусиен и Хари Рекс се присъединиха към Лестър и неговите приятели под едно дърво за някое и друго питие. Тоня тичаше и подскачаше из двора със стотина други деца.

В два и половина Джейк седна на писалището си и се обади на Карла. Хари Рекс и Лусиен пресушиха остатъка от маргаритата и вече бяха на градус. Джейк пи кафе. Съобщи на жена си, че след три часа ще излети от Мемфис и ще бъде в Северна Каролина в десет. Да, добре е. Всичко е наред, всичко е свършило. Чакат го десетки репортери, нека тя не изпуска вечерните новини. Той ще се срещне за малко с журналистите, после тръгва за Мемфис. Обича я, копнее за тялото ѝ и скоро ще бъде при нея. Джейк затвори слушалката.

Утре щеше да се обади на Елън.

— Защо тръгваш точно днес! — викна Лусиен.

— Много си загубен, Джейк, и това си е. Чакаш те хиляди репортери, а ти си вдигаш чукалата. Глупак си, и туйто — крещеше Хари Рекс.

Джейк се изправи.

— Как изглеждам, момчета?

— Ще бъдеш най-големият тъпак, ако напуснеш града — каза Хари Рекс.

— Остани още ден-два — молеше го Лусиен. — Открива ти се възможност, която никога няма да се повтори. Послушай ме, Джейк.

— Успокойте се, момчета. Сега ще се срещна с тях, ще ги оставя да ме щракат, ще отговоря на няколко от глупавите им въпроси, после заминавам.

— Ти си луд, Джейк — каза Хари Рекс.

— Съгласен съм с теб — рече Лусиен.

Джейк се погледна в огледалото, оправи вратовръзката на Стан и се усмихна на приятелите си.

— Радвам се, че ви има, момчета. Наистина се радвам. За това дело ми платиха деветстотин долара и смятам да ги изпием заедно.

Те изляха в гърлата си последните глътки маргарита и тръгнаха след Джейк Бриганс надолу по стълбите. Репортерите ги очакваха.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.